

I.L. CARAGIALE

OPERE

IV. Corespondență

ACADEMIA ROMÂNĂ
FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ

Colecția „OPERE FUNDAMENTALE”
Coordonatorul colecției: acad. EUGEN SIMION

CARAGIALE

OPERE

IV. Corespondență

Ediție îngrijită de:
STANCU ILIN, CONSTANTIN HÂRLAV

Prefață de
EUGEN SIMION

univers enciclopedic
București, 2002

Coperta: PODALV
Redactor: Elisabeta Simion
Tehnoredactor: Mariana Mârzea

Cartea a apărut cu sprijinul
Ministerului Culturii și Cultelor

Mulțumim Regiei Autonome „Monitorul Oficial”,
îndeosebi Doamnei Director General,
ing. Eugenia Ciubâncan, pentru sprijinul
acordat tipăririi acestei lucrări

© Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin
Editurii Univers Enciclopedic și
Fundației Naționale pentru Știință și Artă

ISBN: 973-9436-54-4
973-8240-96-4

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI

Cu *Opere*, vol. IV, *Correspondență*, se încheie publicarea integrală a scrierilor lui I.L. Caragiale. În ediția noastră am inclus toate scrisorile lui I.L. Caragiale identificate în fondurile publice. Am reprodus textul epistolelor originale, sau facsimilele acestora, aflate în păstrare la Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională, Muzeul Literaturii Române din București, Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu“ din Iași, Muzeul de Istorie și Arheologie Prahova – Muzeul „I.L. Caragiale“ din Ploiești, Biblioteca „Astra“ Sibiu, Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“, Arhivele Naționale ale României, București, Arhivele Naționale – Direcția Județeană Neamț. Un număr restrâns de epistole pe care nu le-am văzut, le-am reprodus, după volumele sau periodicele în care au fost publicate. O carte poștală adresată lui Paul Zarifopol ne-a fost pusă la dispoziție, cu amabilitate, de către președintele Academiei Române, acad. Eugen Simion.

În ediția de față am inclus 1067 de scrisori, față de 874 publicate de Șerban Cioculescu în volumele de corespondență. Aproape două sute de epistole noi sunt rodul cercetărilor noastre în arhive, biblioteci și investigații: în periodice, almanahuri și în volume de documente.

În sumar apar pentru prima oară 42 de destinatari noi, dintre care amintim pe: I. Al. Brătescu-Voinești, Paul Bujor, Al. Dobrogeanu-Gherea, Aurel C. Domșa, Nicolae Filipescu, Dragomir Hurmuzescu, Constantin C. Lecca, Benedetto de Luca, George Moroianu, Ion Parhon, Alexandru I. Philippide, Ștefan Pop, Ion Procopiu, Pache Protopopescu, Eleonora Ronetti-Roman, Artur Stavri, I.D. Ștefănescu, Anișoara Vlahuță, ș.a. În ce privește destinatarii cunoscuți din

edițiile precedente, am completat, pentru 23 dintre ei, sumarul cu noi scrisori, identificate și publicate de noi sau de cercetătorii opereii lui I.L. Caragiale. Așa încât loturile de epistole adresate lui Barbu Delavrancea, Mihail Dragomirescu, Octavian Goga, G. Ibrăileanu, Take Ionescu, Petre Th. Missir, Ioan C. Panțu, Horia Petra-Petrescu, Nicolae Petra-Petrescu, Alceu Urechia, Paul Zarifopol ș.a. sunt în unele cazuri substanțial îmbogățite. De asemenea, am acordat un spațiu amplu scrisorilor deschise, petițiilor și altor documente, cu regim public, adresate de I.L. Caragiale unor instituții, societăți culturale și redacții ale ziarelor din vremea sa.

Desigur, elaborarea prezentei ediții nu ar fi fost posibilă într-un termen așa de scurt, dacă Șerban Cioculescu nu ar fi adunat din colecții particulare epistolele emise de I.L. Caragiale, pe care le-a publicat în două volume devenite clasice: I.L. Caragiale, *Opere VII. Corespondență*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1942 și I.L. Caragiale, *Scrisori și acte*, București, Editura pentru Literatură, 1963. Colaționând textele din edițiile de mai sus cu scrisorile autografe am constatat eliminări de cuvinte sau de paragrafe întregi. Eminentul editor a explicat în mai multe rânduri vicisitudinile istorice în care a trebuit să lucreze, ca și aprehensiunile unor deținători de epistole în legătură cu verbul prea aspru al lui I.L. Caragiale față de unele personalități ale epocii. Toate aceste omisiuni, datorate cenzurii sau autocenzurii, le-am completat întregind textul original al scrisorilor. S-au cules cu bold în cuprinsul scrisorii sau s-au menționat în note, fragmentele ce au fost înlăturate.

O scrisoare importantă a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, din 17/30 iulie 1905, a fost reprodusă aproape integral în 1935 de Șerban Cioculescu, într-un articol din „Revista Fundațiilor Regale“, dar epistola despre „protemkiniști“ nu se regăsește în tomul din 1942, o consecință, presupunem, a cenzurii de război.

Pentru unele dintre scrisorile lui I.L. Caragiale nu am putut identifica originalele. Șerban Cioculescu afirmă că le-a publicat după copii din arhiva Alexandrinei I.L. Caragiale sau a Ștefaniei P. Zarifopol. De câteva ori neobositul editor menționează că epistola autografă se află în posesia sa, urma ei, însă, pierzându-se. Viitorul va arăta dacă prețioasele documente au dispărut definitiv sau ele vor fi scoase la iveală din cine știe ce colecții particulare.

În ediția noastră, am publicat scrisorile după destinatari, în ordine alfabetică, inseriindu-le cronologic atunci când există mai multe epistole către un adresant.

La compartimentul de note și comentarii, am indicat, în primul rând, instituțiile publice unde se păstrează scrisorile și cotele lor. Am menționat ofertanții acestor valoroase documente și anul achiziționării lor, unde au fost publicate și datele minime despre persoane, evenimente și opere la care se face referință în epistole. Acolo unde a fost posibil, am citat integral sau parțial din scrisorile primite de I.L. Caragiale, în scopul refacerii unui dialog peste timp. La stabilirea textelor, am aplicat, ca în întreaga serie de „Opere fundamentale“, normele ortografice ale Academiei Române.

Am folosit, în notele și comentariile noastre, următoarele sigle și abrevieri: *Opere*, VII (1942) și *Scrisori și acte* (1963) pentru edițiile lui Șerban Cioculescu mai sus menționate; B.A.R. = Biblioteca Academiei Române; M.L.R. = Muzeul Literaturii Române, B.C.S. = Biblioteca Centrală de Stat (Biblioteca Națională); ms. = manuscris.

În afara contribuțiilor fundamentale ale lui Șerban Cioculescu, de un prețios ajutor au fost pentru noi *Bibliografia I.L. Caragiale în periodice (1852–1912)*, Editura „Grai și suflet – Cultura Națională“, București, 1997 (Mioara Apolzan, Marin Bucur, Georgeta Ene, Rodica Florea, Dorina Grăsoiu, Stancu Ilin, Dan C. Mihăilescu), *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, Ediție îngrijită de M. Bordeianu, Viorica Botez, Gr. Botez, I. Lăzărescu și Al. Teodorescu, Prefată de N.I. Popa, Editura Minerva, București, 1973, precum și culegerea *Documente din arhive ieșene*, II, Ediție de Gh. Ungureanu, D. Ivănescu, Virginia Isac. Coordonator: D. Ivănescu, Editura Minerva, București, 1976. Menționăm, pentru utilitatea lor, contribuțiile multor autori care au descoperit și au publicat scrisori de I.L. Caragiale: Corin Grosu, Nicolae Scurtu, Dorina Grăsoiu, Al. Săndulescu, George Corbu, Petre Costinescu, Teodor Vârgolici, Ileana Ene, Ștefan Suciu, Marius Pop, Ioan Șerb, Al. Teodorescu ș.a.

Nu în ultimul rând, mulțumim conducerilor instituțiilor care dețin fonduri arhivistice I.L. Caragiale și personalului de specialitate, care ne-au acordat toată sollicitudinea în munca noastră aridă și fastidioasă.

EDITORII

Către REDACȚIA ZIARELOR „ADEVĂRUL“
și „DIMINEAȚA“

1

[Berlin, 18 dec. 1907]

Iubite confrate, reproducând în «Dimineața» de Duminică 16 Decembrie – lucru care mă onorează – după «Opinia» din Iași, o scrisoare a mea relativă la studenții ieșeni – la sfârșitul aliniatului al doilea în loc de „reprobabil“ ați pus „reproșabil“.

E o foarte gravă greșeală de limbă și retorică. Este un barbarism reprobabil și o noțiune „*reprochable*“ ca înțeles, întrebuițat acolo. Reprobarea e ceva mult mai aspru decât imputarea. „*On nous fait des reproches pour nos petites fautes*“; *on reprouve une mauvaise action*. Nu s-ar putea dar – vă rog – să faceți în treacăt, un mic eratum, să nu rămânem «avec un reproche sur la conscience?»

Al d-tale devotat confrate

Caragiale

2

1910

Stimate amice, iată și corectura a doua pe sfârșitul volumului. Trebuie să mărturisim împreună că, pentru o

corectură a doua, este prea bogată în greșeli. Eu v-am mai atras atenția în privința a ceea ce constataseam: că, cu linotipul, la corectura a doua, când vrei să te dregi, mai rău te strici, căci se îndreptează după corectura primă și în rândul cu îndreptarea se fac din nou alte mai multe greșeli. Pentru convingerea dv., v-am lipit pe corectura a doua câteva mustre din întâia: veți vedea și dv., la locurile însemnate cu un cerc roșu, că la corectura întâia acele greșeli nu existau. Așadar, vă rog trimitete-mi îndată o revizie pe aceste din urmă coale. Vă alătur și *Cuprinsul* volumului. Rog, măcar acest *Cuprins* să se culegă cu mâna, nu cu linotipul.

În coalele tipărite pe cari le-am primit până acum (1–7 inclusiv) s-au strecurat, tot din pricina linotipului, câteva greșeli grave, cari strică cu totul înțelesul textului.

Pentru acestea trebuie neapărat să dăm o Erată la finele volumului, înainte de *Cuprins*. Așadar, aștept cât mai degrabă revizia pe coalele 8 și 9, precum și *Cuprinsul*, corectura întâia. Împreună cu acelea revizuite definitiv, vă trimet și Erata, la care sper că nu ne va mai trebui încă o Erată. Și această Erată, rog să se culegă tot cu mâna.

În așteptare, vă salut pe toți de la „Adevărul“ cu frățească dragoste.

Al dv. prietin devotat,

Caragiale

P.S.– Se înțelege că, împreună cu revizia, îmi trimiteteți și corectura a doua a mea, ca să am după ce revizui.

Către SOLOMON ANCEL

Solomon Ancel, București

Stimate amice Solomoane,

Carta dumitale mi-a dovedit că nu m-ai uitat. Îți mulțumesc din inimă pentru felicitările ce mi-ai trimis și te rog să primești și d-ta din parte-mi cele mai călduroase urări de bine. Dumnezeu să vă dea, d-tale și la toți iubiții d-tale, noroc, sănătate și veselie întru mulți ani până la adânci fericite bătrâneți! Sunt cu perfectă stimă ca totdeauna,

al d-tale de demult bătrân bun prietin

Caragiale

3/16 febr. 1912

Schöneberg bei Berlin

Innsbruckerstr. 1.

Către I. ANESTIN

Frate Anestine, dragă Tizule, celebre artist, bătrâne și iubite prietine!

Sufler ți-am fost, regizor ți-am fost, director ți-am fost, fabricant de roluri ți-am fost – și, în toate, m-am bucurat că ți-am fost pe plac. Dar, mai presus de toate, crede că mai mare bucurie mi-a făcut să constat astăzi, primind frumosul tău portret și cuvintele calde cu cari l-ai însoțit, că, și ca prietin, m-ai prețuit din toată inima. Îți mulțumesc, și-ți urez și eu, iubite frate Iancule, ani îndelungați – vesel, sănătos și cuminte, cum te știu, – om de spirit și de inimă, fire de adevărat meșteșugar subțire. Dumnezeu să vă păzească de rele pe tine și pe ai tăi și să vă dăruiască tot binele ce-l doresc pentru mine și pentru ai mei!

Îmbrățișându-te cu frățescă nestrămutată dragoste, sunt și rămân

Al tău bătrân
prietin,

Caragiale

10/23 febr. 1912

Decanului Scenei Române,
Artistului I. Anestin, Craiova

fotografie a lui Caragiale, pe care acesta a scris:

„Bunului prietin din tinerețe, eminentului artist Iancu Anestin, cu înaltă stimă și dragoste fățescă.

Caragiale

Către ION C. BACALBAȘA

1

28 iulie st. v. 1911

Stimate domnule director și iubite amice,

Am citit *Maica cea tânără*, piesa domnului Emil Isac, și mi-a părut vrednică a fi încercată pe Teatrul Național. Toate trei rolurile sunt interesante tot atât cât e și fabula de puțin comună, și cred că din această schiță dramatică trei artiste ar face, cu virtuozitate, o reprezentațiune de mare succes.

Aș fi foarte mulțumit dacă judecata mea ar fi împărtășită de dumneata și de doamnele artiste care ar binevoi să se însărcineze cu *Maica cea tânără*.

Până la revedere, o frățească salutare din partea vechiului dumitale

Caragiale

2

[4 febr. st. n. 1912]

<Dacă nu> Nereluând *Carnavalului*, rog <cordial> călduros permite joace Davila. Răspunde. Îmbrățișări <frățești>.

Caragiale

Bacalbașa
Teatrul Național
Bukarest

3

13.2. 1912

Cordiale mulțumiri și Dumnezeu cu voi toți.

Caragiale

Bacalbașa [C.I.]

Teatru Bukarest

Către SCIPIONE I. BĂDESCU

București, 13/25 februarie 1899

Iubite Bădescule,

Tocmai când, după mature dezbateri în familie, hotărâsem un *menu* vrednic de-un epicurean inteligent ca tine, vechiul meu dascăl în publicistică, plecași, fără să ne luăm ziua bună.

N-ar trebui să te iert că, după mai bine de douăzeci și cinci de ani de dragoste nestrămutată, m-ai trădat și n-ai vrut să luăm, și de astă-dată, cum puseserăm la cale, tradiționala noastră *colatiune fraternă*, la care, pe lângă paharele facultative, aveam și unul obligatoriu: „pentru trăinicia dulcilor noastre amintiri din tinerețe!“

M-ai făcut, trădătorule, să perz o sară încântătoare... Atât mai rău pentru mine și – pentru tine! Ne-am fi întinerit unul pe altul cu aproape un sfert de veac, prin reconstituirea acelor scumpe timpuri trecute de la „Timpul“, – când strălucea pe scena tineretului bucureștean celebrul trio Eminescu – Bădescu – Caragiale, – când gândeam, speram și râdeam, împreună, așa de mult!...

Cu condiția ca, la o nouă venire a ta în capitală, să nu mai uiți obligativitatea *colatiunii fraterne*, îți trimit portretul meu: păstrează-l cu dragostea cu care-l păstrez și eu p-al tău.

Al tău vechi, ca totdeauna,

Caragiale

P.S. – Complimente tuturilor prietinelor botoșăneni; îndeosebi, bunului meu filosof Gr. Goilav. Îi datorez de mult o îmbrățișare; spune-i însă că nu pierde așteptându-o: cu cât mai târziu, cu atât va fi mai caldă.

Te sărut dulce,

Caragiale

Către ANDREI BÂRSEANU

1912

Nagyszeben

Mulțumesc preastimate profesore. Trăiască neamul.

Caragiale

Către D. BIRĂUȚIU

1

2 ianuarie 1911

Stimate Domnule Birăuțiu,

La scrisoarea în privința publicațiunii literare săptămânale îți răspund că eu însumi, aflând despre încetarea ziarului politic, era să-ți propun o afacere de caracter pur literar, știind că d-ta dispui de o tipografie bine instalată și de un mecanism administrativ bine organizat. Fiind însă că la vârsta mea trebuie să înțeleg bine răspunderea ce treburi de acest fel aruncă asupra întreprinzătorului, și că, prin urmare, ele nu pot fi pornite fără prealabilă bună socoteală, – m-am gândit să-ți propun și sper că ai să primești să-ți dai osteneală să vii pe o zi-două la Berlin, unde să dezbatem îndelete împreună asupra unei afaceri, *destul de serioase*, după părerea mea, atât pentru mine cât și pentru d-ta, *ca să merite puțină alergătură*.

Eu astăzi, luni 2 ianuarie, plec la Lipsca, unde rămân până miercuri, 4 ianuarie dimineata, așa că, dacă poți și te hotărăști să vii, trebuie să fixezi o zi după miercuri.

Răspunde-mi, te rog, dacă și când trebuie să te aștept, și până atunci, primește salutările mele distinse.

Al d-tale prietin,

Caragiale

2

CHESTIONAR

1. Câți sortți am avea de cititori în condițiunile vorbite?
2. Cât ar costa tiparul, hârtia, administrația, expediția pentru acel număr de exemplare?
3. Care ar fi câștigul datorit domnului Birăuț pentru administrarea revistei?
4. În ce proporție s-ar împărți câștigul, după ce va fi plătită și direcțiunea și redacția?
5. Să trimită o declarațiune Liviu Popescu și Leonard Paukerow dacă se angajează cu dragă inimă pentru a lucra la revistă, dacă vor să fie ucenici ca să-i scoată meșteri.
6. Să sondeze Liviu Popescu, care băieți (studenți universitari) s-ar mai angaja la munca aceasta.

Semnat: Direcția

3

20 ianuarie 1911

Stimate Domnule Birăuțiu,

Ce facem, rogu-te, cu afacerea noastră? Aștept răspunsul d-tale la chestionarul propus. Spune-mi, te rog, o vorbă, fie oricum. Multe salutări.

Caragiale

4

Stimate Domnule Birăuțiu,

Mă grăbesc a-ți răspunde că, în principiu, suntem de acord, însă, asupra multor puncte din programul propus de d-ta, sunt

de deosebită părere. Deci, neputându-se, cum ți-am spus, lămuri toate amănuntele prin corespondență, voi veni la Budapesta să ne înțelegem prin viu grai. La dezbateră noastră, doresc să asiste și amicii Liviu și Paukerow.

Astfel dar, te rog, potrivește d-ta așa ca *marțea viitoare, 31 ian*, de la 10 \neg a.m. până la 1 d.a. și de la 3 \neg până la 6 \neg d.a., să putem avea loc în biroul d-tale pentru dezbateră îndelete. Eu sosesc marți dimineața la Westbahnhof, unde n-ar fi rău să m-aștepte cineva din partea d-tale. (Mă voi coborî din vagonul de dormit.) Rămân în Budapesta până a doua zi miercuri, seara, când, la 11.30, pornesc cu trenul express spre București, unde trebuie să mă aflu neapărat joi seara. Dacă e vreo piedică la acest plan al meu, în privința întâlnirii noastre, te rog, telegrafiază-mi îndată, ca să știu să viu la întoarcerea din țară.

Cu toată stima rămân al d-tale prieten,

Caragiale

Joi, 13/26 I 1911

Către NICOLAE BOGDAN

[1912]

Președintele <asociațiunii[i]> <Astrei> Secției I a Astrei
Brasso.

Scrisoarea dv. <mi-> din 4/17 martie, umblând pe multe
drumuri de ocol, mi-a sosit d-abia astăzi <după ce a ocolit pe
multe dru>. Mă grăbesc a vă răspunde, rugându-vă să primiți
pentru dv. și pentru Onor. Asociație cele mai profunde
mulțumiri pentru <prea înalta> onoarea prea înaltă ce ați
binevoit a face operelor mele. Sunt, Dle președinte, cu
perfectă stimă, al dv. și al onor. Asociații
prea plecat servitor,
[Caragiale]

Către CONSTANTIN BOTEZ

Stimate domnule Președinte,

Spre marea mea părere de rău, împrejurări neprevăzute mă-mpiedică de a fi mâine seara în mijlocul Dv., cum aş fi dorit și cum promisesem Dlui I. Gigurtu – vicepreședintele Dv.

Urându-vă petrecere bună, vă rog, stimate domnule Președinte, să primiți cele mai distinse salutări.

Al dv. servitor,

I.L. Caragiale

Sâmbătă, 11.XII (28.XI) [1]909

D-sale Domnului C. Botez¹

Președintele Societății Academice Române din Berlin
(prin grațioasa bunăvoință a dlui Cerna)

Către BENNO BRĂNIȘTEANU

1

[Berlin, 21 ian. 1908]

Stimate amice,

Îți scriu mâhnit de tot. Azi-dimineață până-n ziuă, am primit o telegramă din Iași, care m-a zdrobit: Ronetti Roman a murit aseară, luni. Păcat de el! Bietul meu vechi prietin! Cât era el de bun! Ce om de inimă și de spirit s-a prăpădit așa iute!

Al d-tale prietin,

Caragiale

2

Stimate amice Brănișteanu,¹

Mulțumescu-ți cordial pentru buna d-tale urare. Îți urez asemenea, pentru d-ta și pentru toți ai d-tale, toate cele dorite după pofta inimii.

Cu distinse salutări sunt al d-tale amic

Caragiale

[Schöneberg bei Berlin]

Mărți, 31 ian. (13 febr.) 1911

Herrn Redakteur Brănișteanu
Ziarul „Adevărul“, Bukarest, Str. Sărindar 11
Rumänien

Către I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

[4 octombrie 1909]

Stimate amice Brătescule,

Acuma văd eu ce bine-i prinde omului să cunoască obiceiurile pământului. Grație protecției d-tale, am primit, în sfârșit, de la Onor. Direcție Generală a Teatrelor drepturile de autor pe stagiunea trecută. Mă grăbesc deci a-ți mulțumi călduros.

Acum, încurajat de bunăvoința ce mi-ai arătat, te mai rog ceva: fii bun, mergând odată la Teatru, cercetează la ce număr s-a înregistrat petiția mea privitoare la retragerea pieselor din repertoriul respectiv, și când ai vreme, trimite-mi printr-o carte poștală acel număr, de care am neapărată nevoie.

În așteptarea unui prietenesc sprijin de la d-ta, te salut frățeste

Al d-tale
vechi prietin,
I. L. Caragiale

P.S. Dumitale, care ai și talent și copii (să trăiești, să le sâruiți cununile!) îți pun încă o dată întrebarea:

Se poate face artă fără talent, și copil cu... altceva?

Fii sănătos și vesel!

C

Către IANCU BREZEANU¹

[martie 1907]

Prețioșii mei amici,
Din suflet regret că nu pot profita de grațioasa d-voastre
invitare, – sunt bolnav.

Să trăiți cu toții!...

Să trăiască Davila!

Al d-voastre cu toată dragostea,

Caragiale

Către IULIU BREZOIANU¹

[București, înainte de 1904]

Apoi, mă rog de iertare la doamna și la domnul, mă rog frumos, nici că mere să nu fim consecvenți, *fixum fix!* la doisprezece, mă rog, pentru pertractarea cauzei.

Cu toată dragostea, stimatoriu,

Caragiale

Către PAUL BUJOR¹

[Schöneberg b. Berlin, 31.12.11]

Cu frățească dragoste vă urăm sărbători fericite: la mulți ani
cu sănătate, noroc și veselie!

Carageleștii

Schöneberg
Innsbruckerplatz. 1.
Herrn Professor Paul Bujor
Iassy, Str. Sărării

Către I. BURBEA¹

Schöneberg bei Berlin,
Innsbruckerstrasse 1,
6 sept. st.n. 1910

Stimate confrate,

Carta dumitale din 28 iulie st.v., precum și *Puricii*, minunata parodie de conferență științifică, d-abia de câteva zile mi-au venit la cunoștință, fiindcă am lipsit de acasă pe timpul verei. Îți cer iertăciune că răspund așa de târziu ca să-ți mulțumesc pentru măgulitoare atențiune.

O prefată, pentru a doua ediție a operei dumitale atât de spirituală, a cărei citire mi-a făcut nespūsă plăcere, îmi pare foarte rău că nu-ți pot da, – fiind și eu peste măsură ocupat cu o lucrare ce nu mai suferă întârziere – crede-mă, te rog.

Dar ce-ți trebuie prefată pentru o operă atât de reușită? – O fată nostimă se prezintă într-un bal fără să aibă pe cine s-o recomande. Ei și? Înfațișarea ei n-o recomandă îndestul? Ce ar mai câștiga ea peste omagiile pe cari trebuie să le smulgă cu prestigiul grațiilor sale naturale, dacă o mătușă bătrână ar sări s-o recomande: – Domnilor: asta este nepoțica mea, la care țin foarte mult. Uitați-vă, ce drăguță e! – Nimic, desigur.

Așadar, ascultă-mă pe mine, dă drumul fetei, singură, dezlegată de la brațul oricărei mătuși matofite, și fii cu atât mai sigur de succesul ei, cu cât, în bal, deși parcă n-ar mai încăpea

nimeni, multă serioasă concurență nu e amenințată să-ntâlnească.

Mulțumindu-ți încă o dată pentru atențiunea măgulitoare ce ai binevoit a-mi arăta, te rog, stimate confrate, să primești salutările mele cele mai distinse.

Al d-tale servitor,

Caragiale

Către ALEXANDRINA I.L. CARAGIALE

1

Viena, 11 mai 1905

Drăguță, vă sărut dulce din depărtare. Aseară ți-am scris din Dresda o cartă; nu știu dacă ai putut-o descifra. Paul cu Fanny vin la Berlin. Au acceptat bucurosi ospitalitatea noastră. Ei au să-ți depezeze cu o zi înainte, ca să te pregătești chiar de dejun a doua zi. Ei poate că vin cu o zi două înaintea mea. Fiți cuminți, sănătoși și veseli. Luați seama la lămpi, la tramvaie etc.

Multe, multe sărutări de la al vostru care vă dorește mult
Tata

2

[București, 13 iunie 1907]

Drăguților, când veți primi aceste rânduri eu sunt pe drum spre casă. Mi-e foarte dor de voi. Urmați, după cum ne-am învoit, cu depeșile. Cu dor vă sărut și aștept momentul să vă revăz sănătoși și cuminți.

Tata

Dutzeștii și Urecheștii sunt bine și vă trimit la toți multă sănătate. Fiți cuminți și sănătoși. Vă sărut cu dor. Călduroase complimente Dimitriilor. Încă o sărutare.

Tata

Vă place această carte poștală?

Pe mama și pe Tita nu le-am mai putut vedea – plecaseră la Tikir Ghiol.

(Adresa:
Caragiale
Otel Splendid, 12).

Frau IL Caragiale
Wilmsdorf b. Berlin
Hohenzollernpl. 4

3

[Budapesta, 2 iulie 1908]

Cușilor, mai întâi, bună dimineța! Apoi, fiți cuminți și veseli: cine e cuminte e și vesel. – Aici în Budap. este o vreme admirabilă; lumină și răcoare. Aștept depeșa voastră, și la 2 plec înainte spre Sinaia. Vă doresc și vă sărut de multe ori. – Am dormit perfect: de la 8 seară până azi la 7 dim. – Am să fac tot așa și la noapte. Mă gândesc la voi și încă o dată vă sărut pe toți cu dor.

Tata

Spuneți-le Leonorei și lui Muțu, și din parte-mi, călătorie bună. Complimente distinse pentru Mils Skinner.

Vă sărut încă o dată. La revedere cu sănătate.

Tata

Frau IL Caragiale
Wilmsdorf b. Berlin
Hohenzollernpl. 4, Hpt. r.
Germania

4

Budapesta, 2 iulie 1908

A doua cartă:

Drăguților, acum, după un bun dejun, am primit telegrama voastră, și, în schimb, vroi să vă dau și eu o veste bună, dacă nu bună, cel puțin plăcută: am găsit mătase pentru haină (tocmai după cum îmi închipuiam), într-un magazin *șpetial* de mătăsuri – ceva admirabil ca asortiment. Asta, firește, m-a *amizat*. – Am loc bun în wagon-lits. Plec acum îndată, după ce beau un pahar de bere în sănătatea voastră. *Rendez-moi la pareille*. Să ne vedem sănătoși. Fiți cuminți.

Al vostru

Papaia

Vă sărut, *cela va sans dire*.

Frau I.L. Caragiale
Wilmesdorf b. Berlin
Hohenzollernpl. 4 Hpt. r.
Germania

5

Dragii mei Cuși,

Nu mai pot de dorul vostru al tutulor. Îmi dau toată osteneala să scap mai degrabă și să mă-ntorc lângă voi. Sper că scap miercuri și îndată să plec, că nu mai pot.

Aici e o căldură de cuptor. Toți sunt bine.

Vă sărut de mii de mii de ori. Fiți sănătoși, cuminți.

Al vostru cu dor mare,

Tata

[București]
Sâmbătă, 2/15 mai [1909]

6

Budapesta, 26 octomvrie 1909

Cușilor, am primit buna veste. Multe sărutări vă trimit pe o ploaie torențială. Dacă și p-acolo e vreme urâtă, păziți-vă bine. Măine miercuri seara, conferința, apoi plecare spre București. Găsit loc minunat în Express, care nu are mușterii mulți. Fiți sănătoși și veseli și cumiți.

Încă o dată multe, multe sărutări de la

Tata

Către MATEIU I. CARAGIALE

[Leipzig, sfârșitul primăverii 1907]

Dragă Mateiu,

Îndată ce primești scrisoarea asta, du-te la Barbu.

Împrejurările prin care a trecut și trece țara noastră și care-mi întristează așa de adânc bătrânețile mie, să-ți fie îndemn la dragoste pentru patrie. Dumnezeu să-ți facă ție parte de vremuri mai bune la bătrânețe. Noi am început cu veselie și sfârșim cu mâhnire. Să vă dea vouă, tinerilor, Domnul să nu mai vedeți nici un rău abătându-se pe biata noastră țară.

Îți scriu din Lipsca, unde am avut puțină treabă. Merg acu înapoi. Îți trimit de aici, ca să nu mai întârziez cu două zile; mâine fiind duminică, poșta pentru mandate e închisă. Didina și copiii te sărută cu dor. Ei or să-ți scrie în curând. Fii sănătos și cuminte: nu intra în sfatul păcătoșilor, ca să fii la vremea ta un fericit bărbat.

Te doresc și te sărut,
al tău tată,

Caragiale

Către NICOLAE N. CARAGIALE

Berlin, 25 febr. 1912

Bunii mei nepoți,

Să mă iertați că vă răspund așa de târziu, căci a trebuit să răspund mai întâi felicitărilor care le-am primit de la străini. Regret și eu că nu ne cunoaștem încă personal, dar să sperăm că odată tot ne vom cunoaște. Până atunci vă urez multă sănătate și noroc. Fiți harnici; cu hărnicie, cu sănătate și cu credință în Dumnezeu poate nu va [cuvânt indescifrabil] birui toate piedicile din lumea asta. Să trăiți.

Al vostru bun unchi,

Caragiale

Către A. CATOPOL

Adevărat a-nviat!

La mulți ani, cu toate cele dorite după pofta inimii!
Caragiale

Dlui A. Catopol¹

Artist societar la Teatrul Național
Bukarest, Rumănen

Către EDUARD CAUDELLA

1/14 febr. 1912

Iubite frate Caudella,

Cu vechea dragoste ce mi-o cunoașteți, vă salut de departe, mulțumindu-vă de vechea dragoste ce-mi arătați și de care nu m-am îndoit niciodată.

Fiți sănătoși și veseli! Dumnezeu aibă-vă totdeauna în sfânta sa pază!

Al vostru bătrân prieten,

Caragiale

Către PREȘEDINTELE CERCULUI
LITERAR „OVIDIU“

[Octombrie 1898]

Domnule Președinte,

Ca om de litere și publicist trecut de vârsta tinereții, mărturisesc drept că am ajuns foarte simțitor la măguliri, mai ales când vin din parte autorizată, din partea unor oameni puși mai presus de nivelul intelectual comun, din partea unor tineri confracți talentați și însuflați de dragostea literaturii naționale.

Astfel, onoarea ce mi-a făcut Cercul literar „Ovidiu“, numindu-mă între membrii săi de onoare, mă atinge cu deosebire.

Mă grăbesc dar a vă ruga să comunicați Cercului via mea mulțumire ce am simțit primind adresa d-voastră.

Fiți siguri, iubiți confracți, că după mijloacele mele nu voi pregeta să dau concursul meu, pentru propășirea bunei și folositoarei instituțiuni de cultură românească pe care ați înființat-o în noua Tomi.

O strângere cordială de mână pentru toți din partea amicului D-voastră,

I.L. Caragiale

Către CERCUL STUDENȚESC IAȘI

15.2.1912

Recunoscător mulțumesc.

Caragiale

Cercul Studențesc Jassy

Către PANAIT CERNA

1

Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1 [august 1910]

Drăguțule, precum am regretul eu că n-am mai putut avea știri de la d-ta, așa și d-ta să mă ierți că n-ai mai avut știri de la mine. Nu sunt eu vinovat și cu atât mai puțin ai fi d-ta. Plecând pripit spre Travemünde, am lăsat acasă pentru a fi expediate la poștă vreo zece scrisori; între acestea era una pentru d-ta și pentru d. Mărculescu împreună. Voiam să ne știm de urmă în vremea vacanțelor. La întoarcerea mea, am găsit pe masă scrisoarea către d-ta. Servitoarea dedese la poștă toate scrisorile afară de aceea. Nu-ți mai știam de urmă. Aflu acuma de la d. Doktor Zarifopol că ești la Sinaia. Îți trimitem acolo toți multă sănătate. Cum petreci în Carpați? Ce lucrezi? Când vii? – Te dorim.

Până la revedere, ne-ar face mare bucurie să primim știri bune de la d-ta.

Fii sănătos și vesel! Dumnezeu să te ție în sfânta lui pază!
Cu părintească dragoste,

Caragiale

D. Mărculescu se află în Potsdam, probabil la o mătușă a d-sale. Sper să-l revăd în curând.

N-ar fi rău să-mi dai adresa d-tale la Sinaia.

Domnului P. Cerna
prin bunăvoința domnului
Doktor P. Zarifopol
Sinaia

2

14.2.1912

Până viu îmbrățișez, vă blagoslovesc cu părintească dragoste. Fiți sănătoși, cuminiți, veseli,

Caragiale

Cerna [P.] Hertelstr.
12 Leipzig

3

[Berlin],
5/18.VI. [1]9[1]2

Iubite Cerna, îmi place a crede că nu exagerezi peste măsură dintr-un exces de magnanimitate, și că în încercările băiatului meu poate fi și ceva real care te-a atins, inspirându-ți interes și simpatie.

Îți mulțumesc pentru el, care nu știe încă ce prețios sufragiu a avut noroc să obțină, și te salut cu toată prietinia ce mi-o cunoști.

Al d-tale, cu părintească dragoste,

Caragiale

Herrn P. Cerna
Leipzig, Hertelstr. 25 III r.

Către ROMAN R. CIOROGARU¹

Mult stimat domnule Ciorogaru,

Îți mulțumesc pentru extrem de interesanta dumitale publicațiune, pe care ai binevoit a mi-o trimite – și care îmi clatină din temelii părerea ce aveam despre „stările de la voi“. Ciudată lume, ce-i drept! – Dumnezeu s-o facă normală, așa ca stările regionale să se potrivească legilor universale de dreptate și omenie, măcar la suprafață, dacă nu și în fund – lucru de dorit pentru orice neam de oameni!

Harul Tatălui nostru al tutulora asupra dumitale și asupra mea, a robului său, care iscălește, cu toată stima,
al dumitale servitor,

Caragiale

8/21.III.1912

Schöneberg bei Berlin,

Innsbruckerstr. 1

S. Geehr. Herrn
Roman R. Ciorogaru
Arad
Sina utca
Seminarium
Ungarn

Către MARIA CIUCURESCU

12.2.1912

Mulțumiri cordiale drăguților. Vechiul vostru fidel devotat
sufler.

Caragiale

Maria Ciucurescu [și] camarazi
Teatrul Național Bukarest

Către AL. CIURA

1

11.2.1912

Prea iubite frate Ciura,

Vă mulțumesc din suflet pentru delicata dv. atențiune. Tutulor prea stimaților amici blăjeni, cari v-ați adus aminte de mine de ziua mea, vă urez mulți ani fericiți. Dumnezeu să vă țină pe voi toți și pe toți ai voștri departe de orice rele, în sfânta sa pază, până la adânci fericite bătrâneți. Fiți sănătoși și veseli.

Al dv. devotat prietin

Caragiale

P.S. – Aștept să ne trimită Pronia altă primăvară, când să mă prezint cu toată dragostea, pentru o conferență, în mijlocul dv., unde nu mă-ndoiesc că voi fi primit frățeste, după sfânta strămoșească datină românească, pe care am văzut cu câtă evlavie creștinească o păstrați.

Prof. Al. Ciura

Blaj

2

Iubite amice Ciura, până la revedere, tocmai înspre iarnă, primește deocamdată călduroase mulțumiri pentru volumul ce mi-ai trimis. Nu i-am tăiat încă foile: ai răbdare până să ne vedem și nu te teme, prea smerite ucenic, cum nu mă tem nici eu că va trebui să fiu aspru. Te cunosc că ești o calfă vrednică, de care poate fi mândru orice meșter cinstit, chiar în vremuri de cinstire a meșteșugului, nemite în vremea noastră – de cârpăcerie – când ciubotarii croiesc nădragi și croitorii tâlpuiesc ciuboate, spre gloria „culturală“ a ruralilor cis și transcarpatini.

Îți urez petrecere frumoasă în timpul verii. Să ne mai vedem sănătoși și cu voie bună la Blaj!

Dumnezeu cu d-ta și cu ai dumitale.

Devotat frate mai bătrân,

Caragiale

Vineri, 8/21 iunie 1912

Către STERIE CIURCU¹

I.L. CARAGIALE

urează vechiului și bunului său prieten Dr. St. Ciurcu mulți ani fericiți, cu sănătate, noroc și veselie, pentru dânsul și pentru iubiții lui. Dumnezeu cu voi toți!

*Schöneberg – Berlin
Innsbruckerstr. 1.*

1912

Către UN COMITET DE DOAMNE DIN IAȘI

Prea stimate doamne,

Mă simt dator să mulțumesc din suflet onorabilului dv. comitet că mi-a făcut înalta onoare și într-un chip atât de grațios, să-mi ceară și mie concursul la opera sa de binefacere, cu voia lui Dumnezeu, voi fi în Iași la ziua hotărâtă.

Așteptând cu nerăbdare acea zi când să am favoarea a vă prezenta omajele mele respectuoase și a mă face cunoscut domnilor de Giers și Hina, d. Penescu mă onorează de mult cu buna d-sale prietenie, sunt stimate doamne

Al d-voastre plecat servitor

Caragiale

Către COMITETUL SOCIETĂȚII
FUNȚIONARILOR PUBLICI DIN GALAȚI

București,
8 apr. 1908

Preestimați domni,

Am primit adresa dv. no 5 din 31 martie 1908, și cu părere de rău trebuie să vă răspund că mi-este peste putință a profita de grațioasa dv. invitațiune, care mă onorează atât de mult. În zilele indicate de dv. (de la 13 până la 21 apr.) sunt reținut și în București și în Giurgiu pentru afaceri personale, cari nu sufăr amânare.

Vă rog să credeți că regret mult a nu putea fi în mijlocul dv. și să primiți asigurarea deosebitei stime cu care sunt
al dvs. devotat servitor,

I.L. Caragiale
Str. Țepeș-Vodă 1, Buc.

D-lor-lor

Domnilor membri ai Comitetului Societății funcționarilor publici din Galați „Viața“.

Către PREȘEDINTELE COMITETULUI
TEATRAL DIN CRAIOVA

Domnule președinte,

Voind a ține în sala Teatrului din Craiova o conferență *pur literară* în folosul fondului pentru monumentul lui Alex. Lahovari, vă rog a-mi acorda sala dv. luminată, cu serviciul seral, pe suma obișnuită de 300 lei, pe cari vi-i plătesc mâine 27 martie prin poștă.

Sala trebuie să mi-o puneți la dispoziție la 8 1/2 seara. Încep conferența fix la 9 și o termin înainte de 11.

Binevoiți a primare [*sic!*], dle președinte, asigurarea respectului meu.

Al d-voastră servitor,

I.L. Caragiale

D-sale Domnului președinte
al Comitetului teatral Craiova

Către PREȘEDINTELE ȘI MEMBRII
COMITETULUI TEATRAL DIN IAȘI

1

[Joi, 16 ian. 1897]

Domnule Președinte și Domnilor Membri,

Cu respect vă rog să binevoiți a nu mai permite Societății Dramatice, nici altor companii a juca în Iași, pe orice scenă, vreuna din piesele mele, și anume: *Noaptea furtunoasă sau Nr. 9*, *Coconul Leonida față cu Reacțiunea*, *Scrisoarea pierdută*, *D-ale Carnavalului* și *Năpasta*.

După legea Presei și codul penal, am drept să dau în judecată corecțională pe oricine ar juca, oricând, fără învoirea mea, orice scriere a mea, iar după legea Teatrelor, domniile voastre, Comitetul Teatral, sunteți datori a-mi apăra dreptul de proprietate literară în Iași.

Cu deplină convingere vi-l încredințez dvs., rugându-vă a primi asigurarea respectului ce vă sunt dator.

I.L. Caragiale
București, Pitaru Moșu

Domniei-Lor
Domnilor Președinte și Membri ai Comitetului Teatral din
Iași.

2

[11 sept. 1909]

D-sale

Domnului Președinte al Comitetului Teatrului Național
din Iași

Domnule Președinte,

Binevoiți, vă rog cu tot respectul:

întâi – a dispune să mi se achite drepturile de autor pe câțiva ani trecuți, drepturi pe cari fără succes le-am reclamat în repetite rânduri și pe cari, acu, mai încerc înc-o dată a vi le reclama; și

al doilea – a lua știință că, sub nici un cuvânt, nu mai îngădui Teatrului Național din Iași a reprezenta pe viitor vreuna din piesele mele, fără un contract în regulă între dv. și mine.

Sigur fiind că nu am nevoie de alt mijloc decât echitatea dv. pentru a face respectate drepturile mele, vă rog, Domnule Președinte, binevoiți a primi asigurarea perfecte stime cu care sunt

Al Dv. servitor.

I.L. Caragiale

Către ANA CONTA-KERNBACH¹

1

[Berlin, 7.1.12]

La mulți ani cu toate fericirile urăm. Sănătate, noroc și
veselie!

Familia Caragiale

J.Hwg, Frau A. Conta-Kernbach
lassy, Rumänien

2

Adânci mulțumiri
Doamnei
Ana Conta-Kernbach
pentru prea-grațioasa-i atențiune.

Caragiale și Familia

3/16 febr. 1912

Doamnei Profesoare
Ana Conta-Kernbach
lassy, Rumänien

Către ION CORBU¹

1

[1910–1911]

I.L. CARAGIALE

profită de ocaziunea plăcută când a cunoscut pe d. dr. Pavel, rugându-l să transmită, cu aceasta, multe distinse salutări domnului I. Corbu, ale cărui excelente opere i-au cauzat mare plăcere.

Schöneberg-Berlin

Innsbruckerstr. 1

P.S. Dar... e și un dar... în privința „nouvei teorii cosmogonice“ așa avea multe de zis. Când voi avea plăcerea a vorbi cu autorul?... Dumnezeu, el atotștiutorul, știe.

2

Schöneberg bei Berlin

Innsbruckerstr. 1

11 sept. 1911

Preastimate amice domnule Corbu,

Rogu-te primește, în amintirea bunei cunoștințe cu care ai binevoit a mă onora la Blaj, aceste câteva rânduri de mulțumire.

Asemenea, rogu-te, salutări amicale din parte-mi domnilor dr. Ciuta și Pavel.

Cu frățescă dragoste, o strângere de mână de la al d-tale aprețiator,

Caragiale

P.S. Spuneți-mi, rogu-te, putea-vom și noi, laicii, vedea cometa lui Brooks? Încătrău și când s-o caut? Eu, domnul meu, când eram de șase ani, am văzut-o pe a lui Donatti. Aceea era în adevăr grandioasă! Ei! cometa copilăriei mele!

[Pe recto c.p., fotografie în profil, cu această dedicație:]

Inteligentului iubitor al Cerului, domnului I. Corbu, în amintirea bunei noastre întâlniri la Blaj, cu stimă și dragoste,
Caragiale

3

[9 ian. 1912]

Amice domnule Corbu,

Pentru dumneata și, prin dumneata pentru dd. dr. Ciuta și dr. Pavel, urez de Anul nou la mulți ani cu noroc, sănătate și veselie!

Caragiale

Schöneberg b. Berlin,
Innsbruckerstr. 1

4

1/14 febr. 1912

Stimate amice Corbule,

Îți mulțumesc din suflet că ți-ai adus aminte de mine la ziua mea. Delicata d-tale atențiune îmi face multă onoare.

La rândul meu, îți urez ca: Acela – care a poruncit stelelor, dându-le ființă, să-și urmeze cuminte și frumos fiecare mărginita ei cărare în sânul Nemărginirii Lui – să-ți acorde sănătate, noroc și veselie, întru mulți ani, până la adânci fericite bătrâneți!

Îți mai amintești de strălucitele luminoase nopți și zile astă-vară, la Blaj?

Sunt al d-tale, cu toată stima, bun prieten

Caragiale

Către ALEXANDRU DAVILA¹

1

Dragă Alexandre, Dumnezeu cu voi!

Tare bine mi-ar părea să te fi-nțeles cu amicul nostru Motru în privința publicării simultanee a Instantaneului. În orice caz, nu uita să pui pe broșură, *en vedette*, notița: „Reproducerea oprită“. Ai fi cunoscând și tu, ca și mine, năravurile eroice ale presei noastre.

Îți alătur mai jos o mică îndreptare în text. Trebuie introdusă și la joc și la tipar.

Și acum, bravii mei, încă o dată, Dumnezeu cu voi!

Începeți!...

Izbândă strălucită! Pășiți voioși și sănătoși din victorie-n victorie! și nu uitați, rogu-vă, după câștigarea primei lupte, a bea un pahar, cu toată inima, și pentru

Al vostru devotat ca un frate,

Caragiale

7/20 sept. [1909]

Erratum.

La sfârșitul tiradei Damei abracadabrante, – în loc de: „... să-l farmece, *să-l aiurească...*“ – să se zică și tipărească: „să-l farmece, *să-l vrăjească...*“

P.S. – Rog stăruitor pe tânărul meu amic Stăncescu, să ia două afișe și, *numai suluite, fără să le-ndoie sau sgârcească*, să le ducă la Librăria Alcalay, împreună cu alăturata cartă din parte-mi. Doresc să am afișele dinaintea biuroului meu chiar în seara de sâmbătă, 12 sept. st.v.

2

3 febr. st.n. 1912

Vândut Naționalului. Bacalbașa consimțind, bucuros.
Vale amice,

Caragiale

3

4 febr.st.n. 1912

Telegrafiat Bacalbașa <dacă nu reia> nereluând permite.
Aștept răspuns. Îmbrățișări,

Caragiale

4

5 febr.st.n. 1912

Leonida imposibil. <Lecturi> Recitări bucuros. Pentru
Carnavalului aștept răspunsul Bacalbașa. Îmbrățișez.

Caragiale

5

7 febr. st.n. 1912

Imposibil veni regret mult. Piaza rea. Acces acut sciatic.
Mulțumesc delicata atențiune. Îmbrățișări

Caragiale

<Dacă nu> Nereluând *Carnavalului*, rog <cordial> călduros
permite joace Davila. Răspunde. Îmbrățișări <frățești>
Caragiale

6

13.2.1912

Mulțumesc. Rog spune cândva sus strălucitei stăpâne cel
de jos profund mișcat augusta atențiune. *Vale bone amice*
Caragiale

Davila [Al.]
Teatru Bukarest

Către ILIE DĂIANU¹

1

Stimate Domnule și amice,

Vă mai amintiți, sper, de cele ce am vorbit împreună vara trecută, când eu am fost în trecăt pe la Cluj. Eu v-am arătat atuncea intensă mea dorință de a mă stabili în mijlocul D-voastre; iar Dv. și prietiniile cari erau de față ați binevoit a-mi arăta că dorința mea nu ar fi tocmai peste putință de realizat.

Stăruiesc astăzi în dorința aceea mai mult ca oricând. Ce împrejurări mi-au hrănit-o și mi-o hrănesc zilnic – vă rog (cum, dacă v-amintiți, v-am rugat și atunci) să nu mă întrebați; cu vremea, după ce vom fi trăit câtva împreună, va veni momentul să le aflați: cunoscându-mă mai de aproape, mai lesne le veți înțelege. Ce vă pot spune acuma e că aș intra în mijlocul Dv. cu sufletul plin de prietinie recunoscătoare: acolo m-aș afla în sfârșit ajuns la liman ocrotitor; acolo m-aș putea vindeca în liniște de atâtea ș-atâtea ofense, mâhniri și amărăciuni; acolo, cu spiritul senin, aș putea urma nedesăvârșita mea carieră literară, atât de des întreruptă de adâncă descurajare.

Dacă dar vă mai amintiți de vorba noastră și dacă, din norocire pentru mine, mai stăruieți a crede că n-ar fi imposibilă realizarea dorinței mele, vă rog din suflet, stimate domnule și amice, binevoeți a-mi trimite câteva rânduri de îndemn: imediat ce le-aș primi aș alerga către Dv., ca, îndelete, să punem la cale îndeplinirea unui frumos vis al declinului vieții mele.

Salutând cordial pe toți prietiii de acolo, sper că aceste rânduri vor fi primite cu atâta dragoste cu câtă le-am scris, și vă rog, stimate Domnule și amice, să primiți binevoitor cele mai distinse salutări din partea

devotatului Dv. prieten,

I.L. Caragiale

70, strada Berzei, 70,
București
24 febr.st.v. [1904],
marți

2

[Köln, început de martie 1904]

Iubiților, să nu credeți cumva că v-am uitat. Umblu prin lume, și cu toate minunățiile ei de pe aici, mă gândesc mereu la ai mei. În curând mă întorc la București: de acolo, ori mă reped la voi, ori vă scriu pe larg, cum a fost vorba. Multă sănătate tuturor! Cu toată dragostea,

Caragiale

D-sale Dlui Protopop gr. cat.
E. DĂIANU
Kolozsvár/Ungaria

3

[1 mai 1904]

Proiectul nostru rămâne în picioare, cu toată tăcerea mea de până acuma. Eu rămân nestrămutat. Rămâneți și voi tot cum v-am lăsat. Multă sănătate!...

Al vostru devotat,

Caragiale

4

[Mai 1904]

Și încă una: să ne vedem sănătoși în curând.

Cu toată dragostea și stima,

Al dv.

Caragiale

Către BARBU DELAVRANCEA

1

30 iunie 1900

Domnule primar,

Este câtva timp de când v-am supus, după însărcinarea cu care ați binevoit a mă onora, un raport asupra divertismentelor populare, ale cărui principii sper că le-ați aprobat.

În acest raport vă vorbeam despre posibilitatea clădirii unui teatru popular și înființării unei mari orchestre comunale, fără aproape nici un sacrificiu bănesc din partea comunei București, ba chiar cu folos material pentru dânsa. Vă spuneam că v-aș putea supune atât programul clădirii, cât și programul modului de exploatare, împreună cu caietul de sarcini pe care de mult l-am studiat în toate amănuntele.

Vin dar cu tot respectul, domnule primar, a vă oferi încă o dată serviciile mele și a vă ruga să mă însărcinați a vă supune lucrarea aceasta, însărcinare de care m-aș achita în cel mai târziu 2 luni, timp necesar ca să aștern metodic materialul destul de voluminos de care dispun.

Binevoiți a primi, domnule primar, asigurarea respectului deosebit cu care sunt

al dvs. devotat servitor,

I.L. Caragiale

D-sale

Dlui Barbu Delavrancea, primarul Capitalei

2

[decembrie 1901]

Dragă Barbule, rogu-te treci pe la mine, în astă seară, pentru a-ți arăta petiția ce vreau s-o prezint Dlui Președinte al Curții cu Juri, împotriva lui Th. Stoenescu și a celui blestemat de Caion, care crede că prin intențiuni și îndrăzneți de limbaj poți distruge o muncă cinstită și nepătată. Nu știu dacă ai cetit al doilea articol, care este de o îndrăzneală fără pereche în publicistica românească. Dar să vedem ce vor face, când vor trebui să răspundă de faptele lor. Mă stăpânesc, însă nu mai merge. E prea, prea ca să nu zic foarte... Dar mă voi purta așa cum trebuie cu acești scribuleți.

Cu dragoste de frate...

Iancu...

3

Te sărut dulce, arzând de dorul de a-ți spune ce am văzut p-aici. Multă sănătate la toți ai tăi –
de la al tău,

Luca¹

Roma, luni, 26 ianuarie, st.v. [1904]

À Barbu Delavrancea
Strada Polonă 122,
Bukarest (România)

4

[5 august 1907]

Adânc mișcat, iau parte cu voi la doliul național. Dumnezeu odihnească țărâna ilustrului român.

Caragiale

Către Barbu Delavrancea
și Al. Vlahuță

5

[Octombrie 1907]

Frate Barbule,

Am părăsit amândoi de mici umilul acoperământ părintesc, și care dincotro – tu din prăfăria Delei-vechi, eu din mocirlele Ploștilor – am pornit sub paza Unuia singur de sus. Aspre cărări am bătut: amorțiți la-ncheieturi, însângerați la tălpi, loviți peste obraz – pe când eram departe de odihna cu icoana la căpătâi și de mâna care să fi mângâiat cu milă fruntea palmuită de străini. În momente când după îndelungi tenebre, se aprindeau pe vaste orizonturi zorile, după cum socoteam epocei de lumină, am ajuns copii încă în Forum, să reclamăm toga virilă ... Acolo, trâmbița Patriei chema din toate depărtările pe toți bravii – pe cuminiți, la strălucitoare triumfuri; pe creduli, la jertfă crudă. Acolo ne-am întâlnit așa de tineri și cu pieptul nainte, fără să stăm o clipă la-ndoială, ne-am luat locul mai dinainte însemnate (*sic!*) de sorți. Acolo, aceeași pe de o parte umilitate a extracțiunii, pe de alta aceeași îndrăzneală pentru bătăliile viitorului, ne-au apropiat. – Întâi, ne-am înțeles fără să ne iubim; apoi, ne-am iubit fără să ne-nțelegem; și tocmai târziu spre bătrânețe, după atâtea lupte, am ajuns, dar biruiți, să ne-nțelegem fiindcă ne iubim – și să ne iubim fiindcă ne-nțelegem, Și sper că și tu gândești, ca și mine, că întâlnirea, apropierea și prietenia noastră a fost o favoare – eu cred, mare.

Să fi avut Patria nevoie de jertfirea noastră? Asta-i altă vorbă... Dacă nu, păcat de noi! Dacă da, onoare nouă! Fiindcă văz, cu foarte, foarte adâncă plăcere că ți-a plăcut articolul, publicat și în „Die Zeit“ și în „Convorbiri“, trunchiat și plin de greșeli, ți-l trimit întreg așa cum l-am aruncat eu *atunci*. Te rog primește-mi omagiul cu dragostea cu care ți-l

aduc și crede în nestrămutata prietinie și înalta stimă ce-ți păstrează

al tău vechi,

Car

P.S. – În ultimul moment, acu, primesc din Patrie o carte poștală reprezentând triumful grandioz 1906. Adevărat clasic: *Mire Caesar resplendescens!* Sunt un *dilettante* în istorie, mai norocos chiar decât puteam crede după aplauzele tale atât de măgulitoare: iată am găsit pentru micul meu *Essai* de istorie contemporană și ilustrația gata. O lipesc în josul prozei mele. Tu care ai gust artistic, spune-mi rogu-te: așa e că nu se poate ceva mai potrivit?

Fiți sănătoși tu și ai tăi. Dumnezeu cu voi.

Al tău frate,

Car

6

[15 februarie (?) 1908]

Frater Barbule, am primit și ultima ta carte scrisă în fuga mare grăbit să mergi la Curte. Nu poșta germană, ci eu singur sunt de vină – iartă-mă¹. Am tot amânat să-ți scriu cu gândul să-ți răspund pe larg o dată la toate și până să mă hotărâsc a pune mâna pe condei, am și aflat de alegerea ta și apoi de ruptură². Cu cât m-am bucurat de întâia, cu atât firește m-am mâhnit de a doua; nici de una însă nu m-am mirat: știam că neapărat era să se-ntâmples amândouă. Cine pe de o parte îl cunoștea pe Carp, iar pe de alta știa animozitatea dintre cei doi stâlpi ai Partidului Conservator, trebuia să prevadă ruptura, ca inevitabilă și foarte apropiată, încă de la prezentarea contraproiectelor „sacre, inviolabile și nediscutabile“. Ba,

daca ai cumva ocazia să vorbești cu Panu, el îți va spune că, încă de astă-vară, când a fost aci în Berlin, amândoi am prorocit-o aproape cu siguranță! Carp trebuia până-n sfârșit să aleagă între cei doi frați tebani și să se aplece într-o parte atât de tare încât să se rupă cu totul de cealaltă; și nu era de stat la-ndoială încotro se va apleca – pornirea lui naturală era mai dinainte indicată. Sângele apă nu se face. Prin urmare... prin urmare, și la alegerea ta – pe care tu nu ți-o explici, părându-ți ceva fenomenal – trebuia să m-aștept, ca la un corolariu, ce se impunea: nu putea fi lăsat pe dinafară Delavrancea, când se pregătea darea lui Take afară; era absurd să fie Delavrancea expus primejdiei ereziei; Delavrancea trebuia închinat frumos și pus între icoane, la loc sigur de apărare împotriva ispitei fiului lui Belzebut; – un așa *à-tout* nu se trece cu vederea într-o partidă de *ori-ori*.

Acuma (fiindcă trebuie să-ți fac această confesiune), îți spun că eu am cerut lui Take să mă înscrie printre ai lui, și sper că cererea mea n-are să întâmpine vreo serioasă piedică. Neînsemnat cum sunt, înțeleg că la voi n-am ce căuta. Vouă, în formația actuală, nu vă trebuiesc oameni ca mine; și omul nu trebuie să se vâre unde nu trebuiește. Și să nu mă compari cu tine. Tu faci stăruitor politică de atâta vreme; tu ești o forță personală prin talentul tău și prin popularitatea ce ți-ai cucerit-o cu talentul; forța ta e cotate: dacă nu utilizarea, măcar neutralizarea ei este încă un mare câștig pentru un partid, mai ales în momente de fermentație supremă. Dar eu? Eu ce forță am? Proprietate, nu; bogăție, nu; relațiuni de familie puternică, nu; talent, trecut politic, nu – Atunci?

Atunci, m-am gândit să mă duc la Take, să mă cufund în grămadă – în tramcar, acolo unde și cum i se cade unei valori absolut neglijabile ca... – și m-am dus cu dragă inimă. Sunt bătrân firește și știu că de la vârsta mea-ncolo nu se mai reface o viață trăită; orice regret pentru vremea pierdută ar fi nu numai de prisos, dar și *de mauvaise grâce*. Cariera unui om este o

indisolubilă căsătorie mistică: soțul nu poate beneficia, mai ales cătră declin, de corectivul divorțului; ba, orice plângere tardivă din parte-i ar fi gratuit ridiculă. Nu crede că-mi fac cumva iluziune că voi găsi acolo unde mă duc vreo strălucită compensare la adversitatea ce m-a bătut pân-acuma. Mă voi mulțumi cu foarte puțin. Acolo cea mai mică atențiune, o privire binevoitoare, o strângere de mână, dată nu în silă cu un singur deget fricos de mânjire la contactul plebeian, mă vor plăti de extrema nesocotire sub apăsarea căreia am îmbătrânit; o recunoaștere cât de platonice a unei mici calități, ce poate cu bunăvoință mi s-ar găsi și mie, m-ar mângâia de umilirea ce am îndurat-o o viață-ntreagă întâmpinând mereu numai inventarierea amănunțită a marilor mele lipsuri și cusururi.

Frate Barbule, eu cred că de când mă cunoști n-ai dovedit la mine nici o clipă de vanitate; gândește-te bine și vezi că afirmația mea nu este de tăgăduit. Dar între vanitate și renunțare perpetuă la demnitate, între îngâmfare nelimitată și desăvârșită supunere la nesocotire și la despreț, sunt, mi se pare, destule trepte – multe. Când intru într-o casă, nu pretind să mi se dea la masă un anume loc în vază; mă mulțumesc și la coada mesei să stau; căci, oriunde m-or pune, mai mic decât sunt n-am să fiu; ba, pot zice că mi-a plăcut oricând să stau mai departe de frunte și să las pe alții a trece înainte: nepotrivirea cu un loc de onoare mi s-a părut totdeauna mai onorabilă când este în paguba persoanei decât când este în paguba locului. Dar dacă nu mi-a plăcut deloc să mă vâr spre partea de sus a mesei, iarăși nu pot primi să fiu trimis la bucătărie a linge talerele ca un nepoftit, numai ca să pot spune a doua zi celor de teapa mea că am avut cinstea să intru sub acoperământ de casă boierească. Și asta, cred eu, e o dovadă că nu sufer de trista infirmitate a vanității.

Ei! mai ales astăzi, cum ați rămas voi absolut puri la voi, boierii sunt prea mulți și prea strâmtă masa ca și unul ca mine să încapă acolo unde n-a putut încăpea nici unul ca Take

Ionescu. Știu bine că la bucătărie s-ar găsi vreun locșor biet și pentru mine printre domesticitate; dar deși nepotul unui grec bucătar, la bucătărie mi-e greu să merg: e o deprindere care trebuie învățată de tânăr; la bătrânețe degeaba aș încerca să o învăț oricât aș fi convins de multiplele-i dulci foloase. Gândesc că Take, cum îl știu om bun, mă va pune la masa lui, bogată ori săracă, în cel din urmă loc din coadă, mă va pune însă la masă – între meseni.

Să sperăm oare că într-un viitor cele două mese se vor apropia una de alta? Înțelegi bine că dacă, unindu-se, n-ar mai rămânea un scaunel pentru mine, n-aș fi chiar mâhnit; m-aș bucura din contra, stând pe afară în picioare, să văd iar prin geamurile luminate *a giorno* familia conservatoare (naștere, avere, merite, talente), șezând ca oamenii de omenie în frățească înțelegere la aceeași agapă sub același acoperământ.

Fiți sănătoși tu și ai tăi. Te dorește mult și te îmbrățișează,
al tău vechi,

Caragiale

7

[15 februarie (?) 1908]

După ce am expediat scrisoarea recomandată adineaori, de frică să nu-ți mai întârziez răspunsul, așa de multă vreme datorit, mi-am adus aminte că nu te-am rugat a nu comunica rândurile mele niminui. Toate câte ți le spun între noi trebuie să rămână, afară firește de un singur om – singurul prietin căruia, fără pagubă nici pentru tine, nici pentru mine, ai putea să-i destăinuiești scrisoarea mea – înțelegi cine e acela – Vlahuță.

Sper că în luna viitoare ne vom vedea – asta nu va să zică deloc că nu trebuie să-mi răspunzi la scrisoarea mea. Când ne vom revedea vom comenta îndelete împrejurările, de a căror

perspectivă tu, îmbrobodit peste ochi, nu-ți poți da seama. De ce nu sunt eu în locu-ți? Sau barem de ce nu am nici talentul, nici încrederea ta, a-ți face înțeleș interesul tău suprem și ca persoană privată și ca om public. Dar... Dumnezeu să-ți dea gândul cel bun, atât de aproape de mintea omului – atât de departe de mintea ta – boule!

Fii sănătos! să ne vedem sănătoși!

Al tău,

Car

Părăsește clanul feudal. Lasă-te de castele medievale; leapădă-te de iunkerism. Dă-ți demisia din Cameră și mergi numaidecât de te-nscrie în rândul întâi în viitoarea combinație ministerială! O lume întreagă are să te aclame când te-o vedea suind bărbătește la locul tău, încă o dată: boule!

8

13 februarie 1912

Noroc, sănătate, veselie, urează bătrânul prietin

Caragiale

Delavrancea
Bukarest

Către CELLA DELAVRANCEA

1

[Berlin 29 august 1907]

Să trăiești! Noroc să-ți dea Dumnezeu, că minte ți-a dat.
Caragiale

Vizat: Margo

Mademoiselle
Cellica Delavrancea
la moșia Goești prin gara Sârca
(linia Iași – Pașcani)
Jud. Iași, Rumänien

2

[Berlin, 4 ianuarie 1908]

Atâtea bucurii și triumfuri câte flori pe acest câmp!

Mademoiselle
Cellica Delavrancea
Premier Prix du Conservatoire de Paris
Pensionnat des Mesdemoiselles de Foss
Boulogne s/Seine près Paris
3, rue du Pavillon, 3.
Frankreich

3

[Berlin, 1 ianuarie 1911]

1 9 11

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Phrynuli et famille

Rumänien
Mademoiselle Cella Delavrancea
(pour Yokohama et pour Gaspard)
str. Bălcescu 32
(fosta Primăverii)

4

Christos a-nviat!

Dragă Cellica, te pomenim și te dorim – mult.

Fii sănătoasă și veselă!

Dumnezeu cu tine!

Al tău credincios admirator

Caragiale

[Pe recto, fotografia autorului cu dedicația:]

à Cella Delavrancea

Caragiale

1911

Către ANGHEL DEMETRIESCU

1

[În jurul unor firicele îmbinate, de mărgăritărel și de «nu mă uita»,
imprintate pe colțul din stânga, Caragiale a scris:]

Ne m'oubliez pas, Țațo dragă!!!

Dragă Angelo,

Mai întâi nu lipsesc a cerceta despre scumpa D-voastră sănătate, căci noi, de la mila puternicului Creator, ne aflăm, mersi, foarte bine – dacă se poate numi cinevașilea sănătos și bine când se află cu familia în Ploiești și nu poate pleca nici spre nord, nici spre sud, nici spre est, nici spre west, și nici p'ntre ele, pentru căci cu 2 fr. și 50 nu încapă o familie în vagon.

Și așadar, ca să ne reparăm această dureroasă situație, care este mai mult decât încordată, ca să ne exprimăm astfel, și pentru ca să nu zicem ceva mai mult, ne-am gândit la iubitul nostru Director, în speranța că nu se va îndura să ne trateze cu clasicul „Urlasion!”. Căci... mă întreb: ce ar însemna acest cuvânt într-o așa ocaziune? nimic alt decât o crudă ironie! Dar nici lupii nu urlă vara, și, după cum am mai avut onoarea să vă spun și-ntr-o altă analoagă ocazie, eu mă mir de ce urlă și iarna: blană au, lemne, slava Domnului! destule în pădure.

Să lăsăm însă lupii să urle și noi să venim la *chestion*.

Țațo dragă, uite-te la floricica din capul scrisorii mele. O cunoști această frumoasă floricică? Ce-ți spune ea? Ea îți spune: nu mă uita! *Ne m'oubliez pas*, țațo dragă, căci mă aflu într-o mare stenahorie – e greu viața, Domnule, – și trimite-mi 150 de părinți de „pui de lei“ la adresa:

Caragiale, Post-Restant, Ploiești.

Ce mă fac eu, țațo, la Ploiești, numai cu 2 fr. și 50? Gândește-te și dumneata, țațo dragă, și răspunde-mi o vorbă de mângâiere.

Și alta nemaiaivând ce scrie și rugându-te să mă ierți de supărare, rămâi în așteptarea dulcelui matale răspuns și a părinților „puilor de lei“.

Al tău până la moarte îndatorat prietin

Caragiale

Encore une fois, țațo dragă, *ne m'oubliez pas!!!*
Ploiești, 14 august [1895?]

2

Dragă Țațico,

Așa m-a apucat un alean la inimă că o împrejuranie familială mă fortează a nu fi deseară la tine, încât crede-mă că merg agale, parcă ar fi să urmez pe Papa de la Roma, cu ale trei coroane puse una peste alta, la țintirim. Afl. Plec chiar acuma pentru daraveri ale sorii-mii (*sic!*) la țară; mâine însă mă-ntorc și sper să punem la cale pe poimâine ceva sistematic – cu sferchiuză.

Al tău până la moarte

Caragiale

Azi miercuri, 2/15 iulie [1897?]

Către DUMITRU G. DIMITRIU

1

Iubite Maestre¹,
 Răspunde-mi dacă poți veni deseară la noi cu cucoana.
 Aș avea să-ți vorbesc ceva urgent în privința Sinaei.
 Dacă nu poți, vin eu, deși sunt cam răcit, pentru că nu
 încapе întârziere.

Cu toată dragostea
 al d-tale
 Caragiale

2

[1905]

Din munții mai mici Elveții strigăm să se audă până la
 gurile Dunării, să trăiască cel mai mare maestru Maestro
 Metronomidi și consoarta lui.

Caragialeștii

3

[1905]

O salutare din cea mai veche pivniță oficială a Germaniei
 de sud.

Caragiale

4

[Berlin, 12 august 1905]

Maestrule, băiatule,

Iubitule! mi s-a făcut un dor de d-ta de-mi arde sufletul. Ah! de ce nu-mi poți trimite pe aripile vântului măcar un acord? Când? când o să te mai ascult, neprețuitule? Nu e zi, nu e seară în care să nu te pomenesc și să nu chem, cu tot focul, în închipuirea mea minunatele d-tale producțiuni. Le voi mai simți vreodată în realitate? Mult te dorește sufletul meu! Fiți sănătoși!

Caragiale

Multe salutări din partea Didinei și copiilor doamnei Margot.

An Herrn Doctor Paul Zarifopol
pentru Maestrul Dimitriu
Sinaia, Villa Albuletz, Rumänien

5

[Berlin, 1906]

Trăiască la mulți ani marele maestru Metronimidi-Dimitriu-Beethovenescu cu familia!

Hoch! Hoch! Hoch der Meister !!!

Caragiale

6

[Ostseebad Travemünde,
1906, vara]

O caldă salutare, de lângă mare și din atâta depărtare!

Caragialeștii toți

7

[Potsdam, 7 octombrie 1906]

Scumpe Maestro,

Cu mare dor, foarte mare, îți trimit o salutare călduroasă
din fundul sufletului.

De la toți ai mei, frățești îmbrățișări pentru dna Dimitriu.
Când?... Când o să te văz intrând pe ușa mea, să-mi luminezi
casa și să-mi întărești puterea de gândire? Spune-mi: când?

Al d-tale exclusiv admirator

Caragiale

Domnului Maestro D. Dimitriu
Bukarest, 94, str. Buzești
Rumänien

8

Berlin, marți, 6 noiembrie 1906

Iubite maestrule,

Ce să-ți mai adaog după rândurile de mai sus ale Didinei?

Cu toate astea, tot îți mai adaog că nu-ți poți închipui ce
dor mi-e de d-ta și cu ce dragoste te-aș întâmpina. Hotărăște-te
o dată și dă-mi nespusa bucurie de a te vedea la Berlin. Ce bine
am să te fac să petreci și ce petrecere ar fi și pe cocoanele noastre!
Despre odihnă, mâncărică și băuturică să n-ai grije. Vă
adăpostim aici mai bine decât oriunde.

Haide! Zi o dată un da hotărât, și pornește cătră casa
frățească. Vă așteaptă aici o soră bună și un frate bun cari din
suflet vă doresc – ba încă nu numai un frate și o soră, dar și
doi nepoți cari mereu și-aduc aminte de *băiatul voluminos
și-nalt*.

Să nu ziceți nu, că m-ați nenorocit.
Credinciosul și nestrămutatul d-tale admirator și prietin
Nenea Iancu
Săru' mâna, madam Dimitriiu!

9

Dragă Maestre,

Mai întâi vă urăm petrecere bună de sfințele sărbători: la mulți ani cu sănătate și noroc și cu toate cele dorite după pofta inimii! Apoi vă rugăm a ne scrie negreșit când poftiți la noi la Berlin, unde vă așteptăm cu foarte mult dor și cu nespuse nerăbdare. Spuneți-ne exact ziua și ceasul plecării, ca să fie tot pregătit în regulă și să vă ieșim înainte la gară. Mult a fost, puțin a rămas! Cu toate că nouă ni se par aste câteva zile până să ne vedem mai lungi decât toată vremea de când nu ne-am văzut. Noi gândim că n-aveți să petreceți urât la noi, ba chiar că o să petreceți, ca după vechiul obicei, bineșor. Cât despre noi, firește că o să petrecem cum n-am mai petrecut de mult. Vă trimitem toți cele mai călduroase salutări și, încă o dată, cu mare nerăbdare și cu dor nespuse așteptăm răspunsul dv. nentârziat.

Al dv. vechi prietin și frate,

Caragiale

[Berlin,] Duminică, 15/28 aprilie [1907]

Complimente junelui Dimitriiu de la vechiul său profesor.

Adresa:
Wilmsdorf/Berlin,
Hohenzollern Platz 4.

Către DIRECTORUL GENERAL
AL TEATRELOR

1

[martie 1885]

Domnule Director general,
Vă rog să-mi permiteți a lua din biblioteca Teatrului piesa
mea *Roma învinsă*, pentru a trage o copie după dânsa; prin
aceasta mă îndatorez a restitui textul original în zece zile.

Binevoiiți a primi asigurarea profundului meu respect.

Al dv.,

Caragiale

D-sale

Dlui Director general al Teatrelor din România

2

[aprilie 1885]

Domnule Director general,
Vă rog respectuos a-mi acorda pentru trei zile să iau din
biblioteca Teatrului Național piesa mea *D-ale carnavalului*.
Textul original îl voi înapoia în termenul arătat.

Primiți, vă rog, asigurarea deosebitului meu respect.

Al dv. servitor,

I.L. Caragiale

D-sale

Dlui Director general al Teatrelor

3

[octombrie 1905]

Domnule Director general,

Deoarece ați binevoit a-mi comunica intenția ce aveți a juca în cursul anului 1905–906 și din piesele mele trecute în repertoriul Teatrului Național (*Noaptea furtunoasă*, *Scrisoarea pierdută*, *D-ale carnavalului* și *Năpasta*), vă rog, binevoiti a-mi acorda un avans asupra drepturilor de autor în sumă de 1 000 lei.

Binevoiti a primi, d-le director general, asigurarea perfecteii mele stime.

Al dv. servitor,

I.L. Caragiale

D-sale

Dlui Director general al Teatrelor din România

Către DIRECȚIA ȘCOLII PRIMARE NR. 1
DIN PLOIEȘTI

[1864]

Domnilor!

Creatorul mi-a grațiat încă patru ani de viață materiale și dv. în acești 4 ani ați așezat piatra fundamentală a întregii mele vieți morale.

M-aș socoti și mai mult chiar decât ingrat dacă împreună cu născătorii mei naturali nu ași ama și estima și pre renăscătorii mei morali.

Domnilor! am trecut sub patronajul și instrucțiunea dv. acele 4 clase primare cu succesul ce vă este cunoscut.

Sunt decis împlinind dorința mea, a născătorilor mei și datorită către patrie a urma calea învățăturei.

Viu dar printr-aceasta a vă ruga că neconsiderând verice nemulțumiri veți fi întâmpinat din parte-mi în timpul petrecerii mele de elev pe băncile școlii, să-mi liberați un certificat constatatoriu al succesului meu în menționatele clase.

Acest certificat îmi va rennoi în toată viața mea, recunoștința mea către dv, și-mi va aminti tinerii mei ani.

Primiți respectabilii mei profesori, stima, recunoștința și supunerea ce vă datorez și voi datora și păstra în toată viața

mea, în verice condiții o va așeza destinul, și-mi permiteți a
mă subscri.

Al dv. prea devotat și supus elev,

I. Caragealli

On. Domni

M. Georgescu,

B. Dragoșescu,

Z. Antinescu

Profesori școalei primare din Plouesci

Către ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA

Iubite Sașca, te înșeli crezându-mă absolut independent. În viața profesională, ca literat și eu, cât ține ciurul apă, oi fi; dar în viața politică nu sunt deloc: sunt absolut legat de cuvântul de onoare să nu fac un pas fără ordinul expres al Șefului Conservatorilor-democrați. Dacă afacerea lui Christache ar fi rămas pe terenul Justiției, bucuros aș fi dat prietinului meu tot ajutorul în marginile slabelor mele puteri, cum făgăduisem; dar afacerea a trecut acuma pe terenul Politiceii: pe chestia – Racowski s-a făcut (lucru, după părerea mea, greșit) agitație conservator-socialistă contra partidului conservator-democrat și chiar personal contra lui Take Ionescu. Înțelegi dar că nu mai pot face nimica, fiind cum îți spusei, legat, pe cuvântul de onoare, ca orb ascultător al Șefului nostru. – Rog prin aceasta și pe frații Gherea și Vlahuță să nu pună cumva iscălitura mea pe vreun act public, precum cu dragoste îngăduisem *înainte* de agitația conservator-socialistă.
Ein Mann, ein Wort!

Sunt al tău, cu părintească

dragoste, vechi prietin

Caragiale

Joi, 26 ian. / 8 febr. 1911

Complimente multe familiei tale.

Lui Al. Gherea
prin Vlahuță

Către C. DOBROGEANU-GHEREA

1

[iulie 1896]

Dragă Costică,

Sunt tot în Tușnad și nu pot pleca înapoi neavând parale¹. Îți propun dar o afacere pentru „Lumea nouă”². Dacă gazeta voastră ar avea nevoie de un foileton (o novelă inedită) care să ție vreo patru-cinci numere, se înțelege cu iscălitura mea, atunci eu le-aș da-o pe la 15–16 septembrie. În schimb voi mi-ați da 250 fr., pe cari mi i-ai trimete *îndată* aci, ca să pot plăti ce sunt dator și pleca înapoi. Răspunde-mi, oricum, ca să știu ce să mai fac, să încerc în altă parte. La iarnă, vreau mai bine să colaborez așa la diferite gazete și numere literare, decât să-mi mai sparg capul cu „Epoca”³ degeaba.

Aștept răspunsul tău îndată. Trebuie să-ți adaog că suma de mai sus o așteptam de la Pauker⁴, care mi-e dator și care la trei scrisori ale mele nu vrea nici măcar să răspundă – o adevărată măgărie.

La întoarcere, dacă vrei rămân o zi, două la Ploiești împreună cu Șăineanu⁵.

Despre petrecerea și lucrurile de aici vom vorbi atunci – e interesant oarecum.

Complimente de la ai mei la ai tăi. În așteptarea nerăbdătoare a răspunsului tău, te salut cu dragoste

Caragiale

P.S. Dacă primești, mijlocul cel mai bun e mandat poștal. Nu te-ndoi un moment că novela mea nu va fi scrisă cu aceeași îngrijire pe care mi-o cunoști.

Adresa mea:

Caragiale, Tușnad (Ungaria) – (Rotheshaus)

2

București,

Duminică, 22 iulie [1902]

Dragă Costache,

N-aș fi voit să amestec câtuși de puțin în prieteșugul nostru daraveri bănești, de unde în genere – știu din experiență – rezultă turburarea prieteșugului; dar mi-este peste putință să nu o fac, și am speranța că, ori răspunzi afirmativ ori răspunzi negativ, sentimentele tale pentru mine nu se vor schimba, precum nu mi le voi schimba nici eu pe ale mele nici într-un caz, nici în celălalt.

Înțelegi tu destul de bine dintr-atâta; să viu dar la afacere; iată:

Eu am să iau *negreșit* la 15 octomvrie 900 de lei, partea rezervată mie de avocatul meu Disescu¹ din venitul meu. Aceasta ți-o afirm ție pe onoare; dar astfel de afirmație n-are valoare cu orice bancher. Unul care mă cunoaște, același căruia fiindu-i dator i-am cedat de bunăvoie venitul meu când puteam face altfel, m-a purtat până ieri cu vorba. Era lucru hotărât că-mi va da suma sâmbătă dimineața; sâmbătă m-am dus la el

armat cu timbrul necesar; dar el plecase de vineri la Brașov. Acest onest bărbat este C. Pascu. Astfel dar am rămas așa. Toate încercările mele în alte părți n-au avut nici un rezultat.

Daca dar poți tu să mă faci a obține de undeva această sumă – trăgându-se se-nțelege dobânzile anticipat, și sunt dispus a da oricâtă dobândă aceste trei luni (15 octomvrie) – te rog fă-o cât mai curând fără să ai cătuși de puțin teama că te-aș amăgi sau te-aș lăsa în pârleală. Nu e vorba, o promisie față cu tine nu am ținut-o; îți sunt dator 120 de lei; dar știi bine că n-am avut; iar cât despre termenul de 15 octomvrie sunt acuma sigur când promit. Încă o dată afirm pe onoare că la acest termen voi fi încasat deja prin avocatul meu suma de care e vorba. Eu crez că nu e nevoie să-ți mai descriu starea de lipsă² în care mă aflu, mai ales de când au plecat de aici toți, și sper că daca poți o să-mi faci fără să te superi acest enorm serviciu, o să mă scapi de focul Bucureștilor, să merg câteva zile la țară ca să-mi reiau cumpătul necesar pentru a duce mai departe greutățile vieții. – Deocamdată sunt oarecum asigurat pentru la toamnă în contra lipsei totale prin faptul că m-am angajat să dau lecții la Liceul Sf. George³ cu 300 lei pe lună.

Dacă iarăși, nu poți, nu-ți vei schimba, sunt sigur, întru nimic prieteșugul tău cătră mine.

În orice caz, te rog foarte mult răspunde-mi cât poți mai iute, ca să-mi văz mai degrabă visul cu ochii și consideră-mă, măcar că te importunez cu astfel de cereri,

al tău prietin oricând din toată inima

I.L. Caragiale

Adresa mea precisă: strada Polonă 96

P.S. Te mai gândești la revistă? se apropie timpul.

3

Berlin-Wilmersdorf, Preussischestr. 10
Miercuri, 27 iulie/9 aug. 1905

Frate Costică,

De două săptămâni îți compuneam o lungă scrisoare sentimentală, în care să-ți spun multe și mărunte și să-mi potolesc dorul ce mă apucase de tine și de voi toți. Ieri mă așezasem să-ți o copiez pe curat, ca să mă prezint cât se poate mai convenabil, ca un modest autor burghez ce sunt, în fața unui aspru critic social-democrat ca tine. Când colo, nu apucasem să scriu câteva rânduri și primesc una după alta două scrisori (una de la Matei¹ și alta de la o vară a mea), în cari mi se anunță că nenorocita de soră-mea² a intrat în faza finală a boalei. A fost supusă unei puncțiuni pentru extragerea apei, care o sufoca, și acuma, foarte redusă de puteri, simte dureri îngrozitoare, cari îi ajung până la inimă. Doctorii, cari au înțepat-o, Leonte și Drugescu, spun că o lună, cel mult două, poate să o mai ducă – mai depărtată remisiune nu este de sperat. Înțelegi în ce dispoziție de spirit m-au pus aceste frumoase vești, mai cu seamă cum deocamdată n-am cu [ce] să mă mișc de-aici. Amânând prin urmare pentru două-trei zile scrisoarea proiectată, îți scriu acum pe asta într-un scop interesat. Fac o nepoliteță că prima scrisoare mai lungă ce-ți trimit să fie pentru interesele și afacerile mele; dar, iartă-mă, n-am ce face, altuia decât ție n-am cui mă mai adresa. Două rugăminți am să-ți fac; iată:

1-a. Tu trebuie să-ți aduci aminte că eu am niște schițe glumețe asupra unui tip de pedagog transilvănean „Rostoganu“. Mi se pare că m-ai auzit tu citind una din ele la Ploiești într-o conferință. Aș putea să adaug la ele încă un număr de inedite și să fac un volum frumușel. Crez că ar avea oarecari sorti de

succes o așa publicație. Nu cumva poți tu, așa în grabă, să găsești un editor, adică pe Socec, căci altul nu există: măcar 1 000 de lei să-mi dea pe o ediție de 3–5 000 exemplare. Cu acea sumă m-aș putea întoarce provizoriu în țară, unde am de luat bani pe la sfârșitul lui septembrie – și aș aștepta evenimentele. Mi-e foarte greu (înțelege bine) s-o las pe soră-mea să se sfârșească pe mâini străine. Oricât ar fi de penibile pentru mine suferința și moartea ei, totuși cu ce aș putea-o eu ajuta, decât moral cu asistența mea? și cu nimic n-aș folosi-o, dacă aș neglija interesele materiale. Ea este condamnată. Eu n-o pot salva; și este vorba aci de oarecare avere, din care cea mai mare parte, după chiar voința sorii-mi, trebuie să revie copiilor mei.

2-a rugămintă. Dacă cunoști pe cineva la Casa Școalelor de la Ministerul Cultelor, rogu-te fă-ți pomană cu mine și întreabă pe domnul G. Stănescu subadministratorul, care ține locul lui Christu Negoescu, în concediu, ori întreabă pe domnul contabil de acolo, cine o fi, ce s-a făcut cu nenorocita afacere a lui Caragiale. De 15 săptămâni aștept: scriu, depeșez cu răspuns plătit, și dlui ministru și impiegaților, și nimini, nimini nu se-ndură să-mi dea o vorbă de răspuns. Parcă scriu în lună, nu pe pământ. Ciudată purtare! Așa se tratează la noi cine nu e politic temut, și mai ales cine e un literat prost ca mine! fiecare după merit!

La 10 scrisori recomandate și la 12 depeși cu răspuns plătit nici un răspuns. Ba da, am primit unul, acu două săptămâni, de la d. Dutzescu, cumnatu-meu, inspectorul Cercurilor Culturale. Iată-l, telegrafic:

„Săptămâna viitoare primești bani”.

Am așteptat... Aș! era o farsă... Acea faimoasă săptămână viitoare a trecut de mult, și nimica. Am depeșat dlui Stănescu subadministratorul cu răspuns plătit 20 cuvinte de opt zile. D-sa n-a binevoit să-mi răspundă. De la d. ministru – tot atâta.

I-am depeșat iar dlui Stănescu acu patru zile, rugându-l să-mi dea răspunsul atât de dorit (și plătit). Același rezultat nul.

Adevărată bătaie de joc!

Și când ai ști că, fără să solicit, mi s-a propus de d. ministru Vlădescu³, amicul meu, prin d. inspector Dutzescu, cumnatul meu, acești bani, ca o încurajare ca să mai fac ceva pentru teatrul românesc! Aflându-mă în țară, după ce cheltuisem aproape 2 500 lei cu alergăturile pentru soră-mea – mi-a surâs combinația și am acceptat-o. M-am gândit că n-ar fi mare rușine: n-ar fi acesta primul, nici ultimul hatâr ce se face în țara noastră, dându-mi-se o gratificație de 3 000 lei pentru o piesă nouă⁴, cu care nu știu dacă voi câștiga măcar tot atâta la teatru. Și în loc să mă gândesc a-mi menaja alte mijloace până la septembrie, când am să-ncasez parale din ale mele, m-am bizuit pe promisia solemnă a amicului Vlădescu, așa că acuma, în vreme de vară, când toată lumea lipsește din București, și n-am cui mai mă adresa, am rămas aci străin fără un gologan. Frumoasă farsă!

Rogu-te prin urmare, dacă poți tu, luminează-mă cum stă această afacere și depeșează-mi tu măcar o vorbă, să știu la ce să m-aștept. Afacerea e, cum ți-am spus, la Casa Școalelor la d. subadministrator Stănescu, care pare-mi-se îmi vrea tot răul posibil.

Încă o dată, sper că o să mă ierți că prima mea scrisoare mai lungă este exclusiv consacrată grijilor și intereselor mele. Trebuia să-ți scriu în grabă. Scrisoarea începută, independentă de asta, urmez a o copia și sper că peste trei-patru zile să ți-o pot expedia.

Cu toată dragostea frățească, al tău

Caragiale

Complimente la toți ai tăi. Lui Paul⁵ îi scriu odată cu ție săptămâna asta.

A! am uitat să-ți spun că această farsă a fost completată printr-o scrisoare foarte veselă a dlui inspector Dutzescu. Iată ce-mi scrie textual:

„Confirm telegrama de vineri 15/28 iulie cu cuprinsul următor: *Săptămâna viitoare primești banii.*

Dl și amicul meu Ghiță Stănescu, subadministrator al Casei Școalelor și rudă cu ministrul, mi-a spus textual:

– Alaltăieri, miercuri (13/26 iulie), înainte de a pleca ministrul, fiind la el acasă, mi-a dat hârtia lui Caragiale și mi-a spus să i-o prezint imediat când se-ntoarce, ca să-i trimitem banii lui cumnatu-tău.

– Vorba e, dragă Ghiță, când se-ntoarce? zic eu (adică d. Dutzescu).

– Sâmbătă (16/29 iulie), iar eu (adică Stănescu) mă duc duminică la el acasă să-mi iscălească și alte hârtii împreună cu a lui Caragiale.

– Dar n-ai s-o uiți pe a lui Caragiale?

– Se poate?

– Pot să-i dau de veste?

– Spune-i că săptămâna viitoare primește banii.

– Să trăiești! zic eu (adică d. Dutzescu).

– Noroc! zice el (adică d. Stănescu).“

Apoi d. Dutzescu adaogă:

„Am dat fuga la L'Indépendance și ți-am depeșat.“

Poftim lume civilizată!

À propos. Nu cumva îl cunoști bineșor pe Vlădescu? Ce rușine ar fi să-i vorbești în favoarea mea? Ai? Ce zici tu? Că eu nu mai știu, pe onoarea mea, ce să mai zic.

Al tău

Car

4

Berlin-Wilmersdorf, sâmbătă,
30 iul./12 aug. 1905

Dragă Costică,

(Neplăcuta mea scrisoare de alaltăeri, în care nu-ți vorbesc decât de proastele mele afaceri, nu o pun la socoteală; și de aceea, fără să aștept un răspuns la ea, mă grăbesc a ți-o trimite pe aceasta, întârziată știi din ce cauze.)

Îmi place să crez că profiți de situația comodă în care se află amicul meu Nicolae II, ca să ți-o aranjezi pe a ta așa, încât la iarnă, dacă nu și mai degrab, să poți veni fără grije aici la Berlin, unde împreună cu copiii tăi și cu un bun prietin (poate cel mai bun – măcar dintre prietini daco-români) să faci o cură pentru nervii tăi saturați de necurătenia orientală. Trebuie să te aerisești, să te dezmoțești, să te dezruginesti făcând și un altfel de sport decât sportul îndeplinirii datoriei pe un teren atât de ingrat, în mijlocul unei lumi, pe care, oricât de optimist ai fi, e vreme să-ncepi a o cunoaște, în sânul unei societăți umane pentru care – te-i fi convins, în sfârșit, de vorbele mele – e atâta de necunoscută noțiunea „datorie umană“.

Știu cu câtă pasiune ții la acest sport umanitar și social; de aceea, n-aș fi în stare să fac glume cu tine asupra acestui punct, și mă grăbesc a-ți declara (eu, omul incapabil de orice alt sport decât al contemplațiunii) că din toate punctele de privire consider sportul tău ca singurul (după al meu) demn de un om întreg la suflet: firește că e mai demn pentru un bărbat să se miște și să se trudească pentru binele și progresul omenirii, decât pentru progresul pulpelor și brațelor sale, să-și bată capul cu un scop mare și nobil, decât să-și bată labele, fără de nici unul. Însă, dragă Costică, sport și sport: toate sunt bune când au, cum trebuie, o metodă; și cine le face exclusiv și abuziv, mai ales pe un teren și într-un mediu ingrate, cum îți spun mai sus, se poate expune la perturbări și accidente nervoase. Prin

întindere continuă fără sistemă, vrând să sporești peste măsură elasticitatea unui fir, i-o poți compromite: ori se rupe firul, ori, în cazul cel mai bun, dispare elasticitatea, rămânând firul întins, fără să se mai poată-ntoarce la loc în starea normală.

Iată ce crez eu. Și mai crez, iarăși, că altruismul, ca să fie în adevăr efectiv, nu trebuie să însemneze anihilarea absolută a egoismului, ci concilierea bine echilibrată cu acesta. Să nu zici repede că astea sunt numai vorbe goale și jocuri de cuvinte fără fond. Ai răbdare... Cum poate cineva concepe ideea de datorie față cu lumea prin negațiunea aceleiași datorii față cu sine însuși, care este și el o parte a lumii, parte demnă de atenție cu atât mai mult cu cât ea are mai multă atenție pentru necazurile altora, supusă și ea aceluiași dezastre, doritoare și ea de aceleași delicii? – Un suflet întreg, tocmai printr-un fel de egoism delicat și iperiritabil, devine altruist: îi este milă de durerile altora și vrea, cu paguba lui, să le liniștească, și dorește să facă bine altora, chiar sacrificând binele lui; fiindcă acele dureri ale altora sunt supărătoare pentru simțirea lui, îi turbură binele lui. El trebuie să-și știrbească binele lui pentru al altora, vrând tocmai să și-l asigure pentru partea care-i mai poate rămânea: își împlinește o datorie către sine, îndeplinind alta către ceilalți. Când văd o nedreptate care personal nu m-atinge deloc, pentru ce mă revolt și caut s-o reprim și să-i împiedic recidiva? Pentru că este pentru mine o ofensă intolerabilă, care trebuie reparată: îmi tulbură liniștea pe care trebuie să mi-o recapăt. Mă simț dator către nedreptăți, simțindu-mă dator către mine însumi. Așa crede și bunul nostru vechi amic Don Quixotte, care poate nu este un tip atât de neînțeleș, și încă și mai puțin de ridicul, cum gândesc toți cei de seama burtosului său scutier.

Ne cunoaștem cam de mult, iubite Costică; ai avut destulă vreme să-nțelegi cât de puțin aș fi în stare să rănesc pe cineva în credințele și pasiunile lui, când le văz nobile și le știu sincere și oneste. Mai cu seamă pe tine, unul dintre foarte rarii oameni (ca să nu zic chiar singurul) pe cari i-am întâlnit la noi,

având onestă și sinceră credință – cum aș putea să te rănesc? Dacă glumesc câteodată, crez că-nțelegi că nu glumesc asupra credinței, ci asupra falșilor credincioși, a căror carieră publică de mult ți-am prorocit-o. Ai înțeles, sper, câtă dreptate am avut eu când ți-am spus odată-n glumă, că tu ai făcut în România mulți socialiști și n-ai putut păstra nici unul; și singur pe mine nu m-ai putut face socialist, și eu singur ți-am rămas și-ți voi rămânea – cu toate că tu mă consideri „burghez, reacționar“ scl. – toate... niște invective socialiste, pe cari un anarhist ca mine nici nu le ia în seamă.

Prin urmare, reviu: altruist fii cât poțtești, asta e bine și frumos; păstrează însă un fond de egoism: îngrijește puțin și de tine; vino într-o atmosferă curată să-ți reîmprospătezi forțele trupești și sufletești, pe cari destul și peste măsură le-ai frământat atâta vreme – o viață de om! Câtva timp petrecând aici cu toți ai tăi, sunt perfect convins că ți-ar face mare bine... Dar încă mie? Poate că aici, alături cu tine, aș da literaturii ceva mai bun și mai de valoare decât se poate socoti după fleacurile ce i-am dat până acuma. Când să te aștept. Spune...

Și acum, să trecem la câteva divagațiuni politice de actualitate.

Ei, domnule legalist! așa e că teoriile noastre anarhiste nu sunt așa de absurde cum ziceți dv.? Așa e că, odată ș-odată, când voi legalistii de toate soiurile, ați încurcat lumea și n-o mai puteți descurca, tot noi, anarhiștii, trebuie să aruncăm câteva bomboane cu surprize, ca să mai îndulcim situația? Îți place cum d. conte Lew Tolstoi îndeamnă pe Bratușca Nicolae să împartă pământuri la țărani? Înțelegi la ce tinde ingenioasa propunere a dlui conte. Ți-am spus eu odată și despre dumnealui ce om de treabă e! Ții minte? – Apoi, de! N-ar merita d. contele o mică petrecere boborană la Yasnaia-Poliana? – o vizită entuziastă a vreo câteva mii de mujici beți muscălește, cu parul, cu securea și cu masalaua, să-ncepă de acolo realizarea visului politic al nobilului apostol neochristian? –

parcelarea teritoriului împărăției, spre încheierea definitivă a chestiunii rusești.

Ascultați-mă și pe mine, domnilor legaliști. Dv. trebuie odată să considerați partea absolut morală a anarhismului. O, Doamne, e un lucru atât de simplu!

Cum? un tiran, cu o bandă de haiduci și arhi-haiduci, cu câteva cete de canalii polițienești și soldățești și de găzi, fiare nesățioase de crime și sângiuri, poate pe vecie amăgi, umili și batjocori, tortura și teroriza o lume întreagă, tâmpită de atâtea suferințe, oarbă de bezna ignoranței, și cineva din mijlocul acestei nenorocite lumi, putând împiedica continuarea oprobriului și infamiei și crimei, să ezite de a-și împlini această datorie, când și-o înțelege? Dar ideea de justiție, sentimentul de milă și de rușinea aproapelui, nu sunt înnăscute, sau cel puțin inerente spiritului uman, având adânci rădăcini în teama de a i se face și lui însuși ceea ce simte că nu e bine și just să i se facă semenului? ... Nu există deci, întemeiată așa de bine, o solidaritate umană latentă? Cum? tu, tiran, rupi această solidaritate, și eu să consfîntesc ca orice brută unealtă a ta, ca orice infam cointerestat al crimelor tale, această răzvrătire a ta contra umanității? Să stau nepăsător, când pot să-ți dovedesc că solidaritatea umană poate deveni patentă prin voința mea? când pot să te astâmpăr și să te îngenunchi, să te pedepsesc pentru faptele îndeplinite, și să te împiedic a-ți urma atentatele?

Să mă ierți! asta nu se poate.

Răzvrătirea ta o numești drept, și sancțiunea acestuia care este? – e forța brutală, ce o deții prin lășitatea acelora cari rabdă ofensa și provocarea ta, și nu se simt încă așa de ofensați de ele cum mă simț eu. Ei bine, eu – care le simț mai mult decât toți, căci le simț și pentru mine și pentru toți, așa de adânc, încât au ajuns să-mi facă viața insuportabilă, eu îți zic:

Tu ești, față cu omenirea, un trădător răzvrătit, un uzurpator, cu atât mai condamnabil, cu cât împrăjurările te puseseră mai sus, păstrător al ordinii publice; tu singur te-ai pus afară din legea omenirii. Tu nu mai ești un om, nu mai

ești membru al umanității. Ești o fiară ascunsă într-o vizuină sus-pusă, de unde ameninți să sfășii pe cine se urcă blând până la tine. Eu mă simț dator a mă sui să te caut în vizuina ta. Tu ești idra, eu sunt Ercul. Sunt dator să curăț lumea de tine. Poftim! primește bomba! Și altul să-ți vie în loc, mai am destule și pentru acela și pentru urmașii lui. De armistițiu să nu mai vorbim. Până când tu nu vei cere pacea în genunchi, n-o capeți, și, până atunci, nu te aștepta să fii mai puțin implacabil ca tine. Sunt sigur că tu ai să ostenești întâi și nu eu, care sunt toți și nimini. Și când vei osteni, vai de tine, de seminția și de banda ta. În scurtă vreme veți plăti cu prisos toate crimele seculare: strașnică pilduire, să se-nfioreze lumea îndepărtatului viitor ca de o groaznică povestire mitologică!

Până la răfuirea completă, teroare contra teroarii! bomba contra tunului! revolver, pumnal, otravă, contra sulitei; glonțului și temniței! și-n curând flacărele din sute și mii de părți să s-aprindă spre purificare, și prin suferințe de câteva clipe să facă dreptate cu prisos agonizării de veacuri a unei lumi întregi – restabilind prin cutremur echilibrul și prin groază liniștea.

Știu că ai să zâmbești de aceste nimicuri, pe cari le vei numi: declamații deșarte à la Cațavencu. Tu ești acuma absorbit de dezbaterile placide ale Costicutei rusești. Eu știu ce vreți voi! vreți să evitați ce vă prorocesc eu, împăcând capra cu varza. Nu se mai poate! Și, ca să vezi că puțin îmi pasă dacă mă taxezi de Cațavencu, iată-ți aduc, ca și el, un celebru citat clasic à propos de revoluțiuni:

„Lorsqu'une réforme est devenue nécessaire et que le moment de l'accomplir est arrivé, rien ne l'empêche et tout la sert. Heureux alors les hommes s'ils savaient s'entendre, si les uns cédaient ce qu'ils ont de trop, si les autres se contentaient de ce qui leur manque; les révolutions se feraient à l'amiable, et l'historien n'aurait à rappeler ni excès ni malheurs; il n'aurait qu'à montrer l'humanité rendue plus sage, plus libre et plus fortunée. Mais jusqu'ici les annales des peuples n'offrent aucun exemple de cette

prudence dans les sacrifices: ceux qui devraient les faire les refusent; ceux qui les désirent les imposent, et le bien s'opère comme le mal, par le moyen et avec la violence de l'usurpation. Il n'y a guère eu encore d'autre souverain que la force!"

Dar este momentul să părăsim aceste înalte chestiuni, și, ca să terminăm, să vorbim puțin și despre mai neînsemnate lucruri.

Ți-am spus că biata soră-mea este condamnată și că eu trebuie să fac ce-o face să viu, atât de mila ei cât și de interesul meu, a împlini trista datorie de a o asista până la sfârșit. Să vedem cum se rezolvă afacerea mea la minister. Deoarece nu pot lăsa atât de îndelung familia mea aici – e foarte probabil că dacă domnii aceia îmi trimit banii făgăduiți, voi veni cu toți ai mei în țară la Sinaia. Așadar, nu ar fi imposibil ca de azi în câteva zile (dacă nu-ți pare rău) să ciocnim un pahar din pelinul tău, despre a cărui celebritate a ajuns vestea până în Wilmersdorf. Numai, de celebru ce e, să nu mă pomenesc că până la sosirea mea devine o simplă legendă. Rogu-te dar, ca să nu treacă și pelinul tău cu desăvârșire în domeniul mitologiei, ascunde la loc sigur și pentru amicul tău câteva probe din acest nectar vrednic de ziii iluștrilor străbuni ai mei și ai ginerelei tău.

Când voi fi în stare a veni, lucru ce-l doresc a se-ndeplini cât mai degrabă, îți mai scriu. Până atunci, dragă Costică, fii băiat de treabă și scrie-mi și tu câteva rânduri recomandate, și mai recomandabile decât o simplă exclamație entuziastă asupra portretelor demnei familii gorjene. Să trăiască Boborul și Costicuția! Foarte bine! Dar să trăim și noi! Noi nu suntem din bobor? Nu ținem și noi la Costicuție? Noi de ce să ne prăpădim?

Multe complimente la toți ai tăi de la toți ai mei.

Așteptând răspunsul tău, te-mbrățișez cu drag și dor,
al tău frate

Caragiale

5

Berlin W., Joi, 11/24 aug. [1905]

Frate Costică,

Nu știu cum să-ți mulțumesc de câtă bunăvoință mi-ai arătat și de câtă osteneală ți-ai dat pentru afacerea mea, care, fără tine, nu s-ar fi aranjat nici poate cu bugetul 1906–1907. Voi fi vreodată în stare să-ți răsplătesc atâta dragoste? Voi încerca; dacă dragostea numai cu dragoste se plătește, am toată speranța că nu vei rămânea în pagubă.

Aștept mâine, vineri, banii și imediat pornim – „democratic”. În privința acestei recomandațiuni, ne vom explica. Am onoarea să-ți spun că încă nu mă cunoști și încă nu cunoști Daco-România. Mai întâi, tu știi că eu nu sunt democrat, și al doilea trebuie să fi învățat până acuma că, la noi și ai noștri, aristocrații umblă cu a II-a și a III-a și democrații cu I. Ei! dacă aș fi avut și eu norocul să fiu democrat, aș veni măcar cu un tren de lux, dacă nu chiar cu un tren expres, ca amicul meu Costică Stoicescu, „democratul” d-tale.

Cu o zi înainte de plecare, îți depeșez clar în ce seară trec prin Ploiești. Dacă s-ar întâmpla să fii acolo, n-ar fi rău să aștepți. Eu voi fi în vagonul direct Berlin-București. Am putea schimba, până la o mai îndelungată întrevvedere, câteva vorbe. Aveam de gând întâi să vii prin Predeal cu trenul de Arad: să las familia la Sinaia și eu să trec seara spre București; dar acuma, în toiuil sărbătorilor, mi-e teamă că nu se mai găsește la otelurile mici nici un loc. Așadar, rămâne să merg direct la București, și apoi, văzând și făcând. Când mă gândesc ce m-așteaptă acolo, m-apucă groaza. Dar dacă trebuie, n-am ce face.

Mă prinde multă mirare că de aproape o lună n-am primit de la Urechia nici o știre – deși mi-era dator răspuns la o scrisoare și vreo patru cărți poștale. De la Paul nici nu mă așteptam să-mi răspună, căci el știa că din moment în moment trebuie să vii acolo. Asemenea, de la Dimitriu nici o vorbă. Mă tot gândesc nu cumva voi fi supărat cu ceva pe Dimitriu și pe Ureche, fără să-mi dau seama.

Complimente călduroase la toți ai voștri de la toți ai noștri.
Îți mulțumesc încă o dată din tot sufletul de tot ce-ai făcut
pentru mine și aștept cu nerăbdare momentul când să te
îmbrățișez ca pe un bun frate.

Mult îndatorat, al tău,

Caragiale

6

Wilmersdorf bei Berlin, 30 ianuarie 1906

Un saluto romano! Evviva Galibardi! A rivederla (*sic!*)!

Car

[Pe fața c.p., vedere din Roma: *Piazza e Basilica di S. Pietro in Vaticano*:]

La (*sic!*) prego scrivermi da Dresden.

7

Wilmersdorf bei Berlin, 4 febr. 1906

Dragă Costică, am ajuns cu bine acasă, unde am găsit toate
bune. Mi-aduc aminte cu mare plăcere de cele câteva ceasuri,
pe cari le-am petrecută împreună, și pe cari desigur nu le voi
mai uita. Sper să ne vedem iar mai degrab decât crezi tu. Nu
cumva să pleci încoace fără să mă anunți prealabil la timp (să
nu [ne] încrucișăm pe drum!).

Multe complimente la ai tăi. Cu multă dragoste te salut din
depărtare. Mă gândesc întruna la cauza economică și rămân al
tău vechi,

Caragiale

Nevastă-mea te salută și pare foarte mulțumită că m-am
distrat departe de ea câteva ore. Fată bună.

[Pe fața c.p. ilustrată în culori, reprezentând *Madona Sixtină* a lui
Rafael, din Dresda:]

... una cosa rarissimo veramente e singolare!

8

Lipsca, marți, 3 apr. st.n. [1906]

Dragă Costică, am primit depeșa ta din Ploiești, azi, marți dimineța, aici la Lipsca, transmisă din Berlin, de unde îți telegrafiasem ieri, luni. Eram acolo pentru două-trei ceasuri, să mai văz ce e pe acasă, unde găsii totul în regulă. Seara m-am întors la opt în Lipsca, unde iarăși, slava Domnului! i-am găsit pe toți, și pe ai voștri și pe ai mei, cum îi lăsasem dimineța, foarte bine, petrecând nebunește, ca toți oamenii cumiști.

Ba, ceva mai mult, dacă se poate ceva mai mult peste foarte bine. Domnul Doctor Universae Medicinae a fost adineaori aici de a dezlegat pe junele Păvăluțică, pardon, la buric; pentru ultima oară l-a spălat și l-a legat ușor; după care, savantul om a declarat solemn că numitul tânăr este, din toate punctele de vedere, apt să presteze patriei brațul său și anume în Găvălărie, mă rog! Atunci mai sus-menționatul june a început să chiuiе de bucurie, reclamându-și foarte imperios, ca orice bravă catană, rațiunea lui de băuturică. Satisfăcut la moment de cătră devotata-i vivandieră, s-a culcat sub umbra drapelului și acuma doarme mândru pe laurii lui. Trăiască apărătorul Patriei Sale! *Vivat, crescat, floreat* daco-romanul! Dar aproposito de patria dacoromană – ce am auzit?! Dumneavoastră sunteți pe acolo în toiul unei supreme revoluțiuni! Bravo! mă bucur. Frumos! Sublim!! Jos străinismul! Sus limba Rromână!!! Incai, dacă o vorbim și scriem mai mult sau mai puțin deplorabil, cel puțin, în contra vitregilor înstrăinați, cari n-o știu deloc, s-o apărăm mai puțin sau mai mult – ridicul. O eterne Moft Rromân, immortal Phoenix!

După depeșa ta, înțeleg că Paul va pleca din Ploiești încoace pe vineri ori sâmbătă. Dacă, înainte de plecarea lui de acolo, apucă această scrisoare a mea, îl rog să-mi depeșeze aici în Lipsca *îndată* pe ce drum are să apuce. Aș dori să-l întâmpin

la Viena, unde să petrecem câteva ceasuri împreună – de-om avea, mai ales, noroc de vreme bună.

Spre mai bună înțelegere să-mi depeșeze:

1. clar, ziua și ceasul plecării (cu o zi înainte) și
2. calea pe care apucă, prin Arad ori Koloszvar.

Mă va găsi în gara Staatsbahn-Wien.

Ar fi foarte cuminte dacă ar pleca din Ploiești în modul următor:

Vineri după-amiazi din Ploiești la orele 5.4

Vineri seara la Brașov sosire orele 9.18

„ „ de la „ plecare „ 10.26

Sâmbătă dim. (prin Arad) sosire Budapesta orele 7.50

„ d.a. „ Viena Stbf. „ 1.50

Ne-ar rămânea, până seara, la 9.15, destulă vreme de plimbare. Seara sâmbăta am pleca prin Dresda cu vagon lit, și a doua zi dim. la 9 am fi la Leipzig.

Acuma, dacă ai tu puțină imaginație poetică, fă-ți idee ce petrecere ar fi pentru subsemnatul tău amic, să se pomenească la Staatsbahnhof în Viena și cu tine!!!! Juhe!!!! Reflectează puțin, aibi un moment de nebuneală, după atâta cumințenie, și acordă această mare bucurie aceluia care te sărută frățeste din depărtare.

Caragiale

De la toți la toți călduroase complimente.

P.S. – Să nu uit a întrebuița toate mijloacele de corupțiune: pe aici și pe la Berlin, în toată Germania nordică în fine, e o vreme cum nu se poate închipui. Trebuie un talent poetic, ca al lui Vlahuță, **daca nu ca al Smarei**, care să ridice innuri la cer, demne de așa strălucită apariție a Frühlingului. Acu să vezi măreția Nordului. O Apollo, de ce mi-ai refuzat darul sublimiei poezii lirice! Nu-i vorba mi-a dat alt dar – al...

An I. Hwg. Herrn Doktor
Paul Zarifopol bei Herrn
C. Dobrogeanu-Gherea

9

[iunie 1906]

Dragă Costică, scriu o piesă¹ într-adins să-ți placă ție: artă cu tendență, de hatârul tău, și artă pentru artă de hatârul ei. Vrei să m-ajuti s-o fac cât mai bine? – Vino și tu pe aici. Într-o lună și jumătate ne întoarcem cu piesa gata la București. Te rog nu zice nu, și dacă ai nevoie de guvernantă pe drum, depeșează laconic, ca străbunul meu Leonidas Spartiatul: „Vino de mă ia!” și imediat mă execut. Aștept negreșit o vorbă bună. Fiți toți sănătoși.

Al tău frate,

Caragiale

După atâta fiertură cu Expoziția și cu Manevrele Regale, cred că ai și tu dreptul la un concediu de recreațiune.

10

Saalburg, 4 sept. 1906

[Pe *fața c.p.* illustrate, înfățișând statuia lui Antoninus Pius, din Salsburg:]

Saltă, Române, plin de mândrie!

M.C. Rostoganul

11

[Berlin, 12 septembrie 1906]

Dragii mei,

Se vede că momentele de glorie națională în care vă proslăviți v-au făcut să mă uitați cu desăvârșire. Altfel nu-mi explic deloc tăcerea voastră adâncă de atâta vreme. Doresc să am știri de la voi și bune mai ales. Ce faceți? cum petreceți? Eu din cauze pe care vi le voi arăta prin viu grai (belele familiale, foarte familiare, și familia nevesti-mi), am petrecut destul de

prost vara asta: toată vara mi-am pierdut-o zadarnic având musafire; nu mi s-a ales de petrecere nimica. Când vine familia Zarifopolu? Când familia Gherea? Dacă mai întârziati mult, scrieți-mi. Eu viu peste câteva zile în țară. Am treabă. Aș fi bucuros să vă văz pe toți la Sinaia. Dacă n-aveam piedicele știute, aș fi venit pentru o lună cu toți ai mei; dar atâta m-a deranjat și costat musafirlăcul, care nu știu când s-o isprăvi, încât nu mai îmi dă mâna să mă mișc cu tot neamul. Cu toată dragostea vă sărut pe toți dorindu-vă, și vă rog să-mi răspundeți câteva cuvinte.

Ca totdeauna al vostru devotat și plictisit prietin

Car

Herren C. Dobrogeanu Gherea,
Doctor Paul Zarifopol und Familien
Sinaia, Villa N.D. Popescu, Rumänien

12

[Charlottenburg, 2 ianuarie 1908]

La mulți ani!

Familia Caragiale

Löbl. Familie C. Dobrogeanu Gherea
Ploiești, Restaurantul Gării, Rumänien

13

Dragă Costică, după ce că eram abătut și fleșcăit de fel-de-del de ipohondrii, au mai venit și scrisorile voastre să mă copleșească de tot. Vestea despre nenorocita Emmy m-a îngrozit, și-mi închipui ce efect a trebuit să-i facă mai ales lui Frau Doctor pierderea bieteii fete. Ce să mai stăm să filosofăm? După câte am pățimit și văd și pe alții pățimind, eu crez că cea mai bună filosofie e să zici așa: cine mai stă să filosofeze este

un prost. Vezi câte un hodorogit, d-abia se târâște și trăiește parcă l-a uitat moartea, și o fată cât un mal se duce-n câteva zile. Apoi să nu scuipi pe problema existenței, și pe credință, și pe știință, și-n oglindă când te uiți în ea?

Am dispus să vie Gusti la mine; eu nu pot încă ieși. Cel mult mâine sâmbătă îl văd. Va merge să te-nscrie la Dr. Ewald, care e-n adevăr o celebritate. De unde știi? poate să-ți dea de leac! Am s-anunț pe Gusti să se țină gata a veni să te vază îndată după sosirea ta.

Mare bucurie mi-ai face să stăm împreună câteva zile. Am pat bun, ceai bun și căldură. Să mai stăm seara de vorbă bătrânește cum stam în tinerete. Poate că din două pesimismuri să scoatem o picătură de optimism consolator. Te pomenești că din două adânci plictiseli să iasă câteva momente de veselie.

Anunță-mă din vreme când vii. Tragi la mine, *negreșit*.

Nu-i mai scriu lui Paul deosebit. Spune-le multe complimente de la noi toți. Vă trimit „Convorbirile“ cu o fabulă¹ de mine. Citiți-le sănătoși.

Până la revedere te sărut frățeste.

Al tău vechi,

Car

Vineri, 4/17.I.908

14

[Berlin, 11 ianuarie 1909]

La mulți ani cu sănătate și noroc!

Caragiale și familia

Herrn C. Dobrogeanu Gherea
und Familie
Ploiești, Restaurantul Gării
Rumänien

15

[Schönneberg b. Berlin, 1.1.11]

1911!

La mulți ani cu noroc, sănătate și veselie!

Carageleștii

Familiiilor C. Gherea, Dr. Zarifopol
și Al Gherea
Ploiești, Restaurantul Gării

16

Amicii mei,

Am sosit. Plec deseară spre casă. Aș dori să vă văd ca să vă comunic ceva; însă nu mă pot mișca de la locul de unde vă scriu. Stau aci de la 11 1/2 până la 3 1/2. După aceea trebuie să merg un ceas după o afacere, și apoi iar să mă-ntorc aci, unde stau până la 6 fără un sfert, când plec la gară (West). Așadar, vă rog, faceți rost să veniți voi înapoi.

Răspundeți-mi când să vă aștept. Sunt ori în cafenea, ori în birt.

Cu frățească dragoste, al vostru

Caragiale

Miercuri, 8 fevr.

[Budapesta]

17

[12 februarie 1912]

Gherea

Restaurant gară Ploiești

Din suflet mulțumesc iubiților. Bătrânul vostru frate

Caragiale

18

Dragă Costică, am primit bunătățile ce ți-ai făcut pomană să ne trimiți, și toată familia am strigat: Bogdaproste! să trăiască Gherea și familia! Îți mulțumesc. Să trăiești, să trăiți toți cu sănătate și noroc! Păvălucă m-a informat despre toate. Sper că d. Koki s-a restabilit și că împreună cu Frau Doktor vor sosi în curând. Dar noi când ne mai vedem? Vino degrabă, Costică: acum voi socialiștii sunteți la putere aici; vino, să mă prezinți și pe mine la Kaiserul. Pe aici e adevărată primăvară. Nu mai știi unde e Racovski. Dacă ai ocazie, salută-l din parte-mi și mai ales din partea lui Luki. – De la noi toți la voi toți cele mai cordiale frățești îmbrățișări.

Al tău bătrân preten,

Caragiale

13/26 febr. 1912

Einschreiben
Herrn Const. Dobrogeanu-Gherea
Ploiești la Restaurantul Gării C.F.R.
Rumänien

19

La mulți ani, dragă Costică! Noroc, sănătate și bucurie! Să ne vedem cu bine și cu cinste la toamnă!

La voi toți de la noi toți, frățești îmbrățișări.

Al vostru vechi

Caragiale

[Berlin-Schöneberg,] 18.V.1912

Dlui C. Dobrogeanu-Gherea
Ploiești
Restaurantul Gării C.F.R.
Rumänien

20

Berlin 5/1.

Bună dimineața la Moș Ajun!
Mulți ani fericiți!

Caragiale

Către AUREL C. DOMȘA

Frate Aurel,

Am lipsit de-acasă și, tocmai acum, întorcându-mă, am găsit scrisoarea dumitale. Ți trimit un portret în amintirea petrecerii mele la Blaj. Acele strălucite zile, cari au trecut ca un vis luminos, n-am să le uit niciodată, și cu mult mă simt dator vouă pentru frățeasca primire cu care m-ați întâmpinat; însă datorită deocamdată, nu mi-o pot plăti prin scris, fiind tare ocupat cu o lucrare ce nu mai suferă întârziere. Rămâne deci să mi-o plătesc în alt mod, și anume: în cursul iernii sau primăverii voi veni, cu ajutorul lui Dumnezeu, să țin o conferință publică la Blaj în folosul oricărui scop de binefacere veți găsi voi cu cale.

Până atunci, rogu-te, frate Aurel, primește multe îmbrățișări din partea devotatului dumitale prieten

Caragiale

5/XI.st.n. 1911

[Text pe portretul carte poștală:]

Lui Aurel C. Domșa, în amintirea strălucitelor zile de la Blaj, 1911.

Cu frățească dragoste

Caragiale

Către ELENA DR. I.N. DONA

[1902–1903]

Prea stimată Doamnă,

Îmi permit a vă răspunde eu în locul nevestei mele, fiindcă în așa ocaziuni solemne răspund todeuna eu – căci ea se rățoiește.

A mai sta un moment la gânduri în fața unui ordin atât de categoric ca al Dv., ar fi să n-am nici atâta spirit cât îmi recunoaște Academia Română.

Ne vom supune dar fără murmur... Și sunt sigur că n-am să măcăiesc.

Al d-voastră
devotat invitat
și amic,

Caragiale

P.S. Contăm pe amicul nostru maestrul Dimitriu.

Către MIHAIL DRAGOMIRESCU

1

Stimate amice,

Îmi permit a-ți recomanda pe avocat DI Horringer care este hotărât să lucreze pentru a face publicului german cunoscută literatura noastră națională.

După o scurtă convorbire cu acest profesor m-am convins că are mare dragoste față de limba română și de spiritul original al autorilor noștri.

Omul acesta, care ne-ar putea fi folositor pe tărâmul criticei germane, are, pentru a trăi aici, în mijlocul nostru, nevoie de sprijinul unor bărbați ca Domnia-ta.

Foarte modest în pretențiuni, ca orice om care a trăit în Europa ca creator în mijlocul marelui popor german – el s-ar mulțumi cu câteva lecțiuni particulare de unde să-și câștige existența. Având strictul necesar, s-ar deda lucrărilor literare, cărora voiește să se devoteze.

Știu de la el că astăzi o să aibă onoarea să fie primit de D-ta și crez că nu abuzez de vechiul prieteșug ce Domnia-ta mi-ai arătat totdeauna dacă pun o vorbă bună pentru dânsul.

În speranța că omul meu va găsi o bună întâmpinare din partea Dumitale, eu rămân al Dumitale cu toată amicitia vechi prieten

I.L. Caragiale

Marti, 2 februarie [1899]

2

Amice Dragomirescule,

Am mare nevoie să te văz pentru a-ți cere să-mi faci un serviciu de adevărat prietin.

Azi e luni (și, vorba ceea, mâine-i marți); *miercuri* trec la Socec pe la 2 1/2–3 d.a., ca să am răspunsul d-tale: *când și unde* ne putem vedea începând de miercuri 7 seara încolo.

Salutare cu dragoste,

Caragiale

Astăzi, luni 25 oct. [1899]

3 1/2 d.a.

3

I.L. Caragiale [text imprimat]

Deseară negreșit aștept pe M. Drag... la Gambrinus (Teatru) de la 5 1/2 – 6 1/4. Am o foarte ciudată comunicare de făcut.

Salve

Azi, miercuri, 27 [octombrie 1899]

Dlui Mihail Dragomirescu

Sf. Apostoli 22

4

[16 noiembrie 1899]

Ei?... ei?... ei?... Cum? ... Cinè?... Carè?... De undè?...
Cheià? ... Vezi-că!... Dacă!... Doamnè!... În finè!...
?!...

5

Iubite amice,

Dacă, fără intenție de vreun rezultat practic, ai poftă și vreme să mai schimbăm două vorbe de clacă, mă găsești, după-amiazi, 4 1/2 – 5, la Gambrinus ori la Cooperativa, piața Teatrului.

O strângere de mână,

Caragiale

joi, 6 ian. [1]900

6

Iubite Dragomirescule,

Pentru dignitatea ambelor părți, nici să mai gândim la vreo redeschidere a faimosului proces. Asta însă nu te-mpiedică să vii deseară – 5 1/2–3/4, la „Cooperativa“, dacă dorești să vezi pe prietinel tău

Caragiale

Vineri, 21 ian. [1900]

7

Mon cher,

Rămâne bine înțeleasă condiția noastră. Nu se publică numele meu până ce nu am primit porunca știută și am răspuns la ea: chemat, ascult, orice m-ar amenința; nechemat, nu exist, orice mi s-ar promite.

À revoir,

Caragiale

Sâmbătă, 22 ian. [1900]

8

[25 ianuarie 1900]

I.L. CARAGIALE [text tipărit]
este astăzi marți de la 5 d.a. până la 5 1/2 la Cooperativa, piața
Teatrului. Dacă poți, nu faci rău să treci pe acolo.

Salve

9

[înainte de 1904]

Sunt la berăria „Căpitanul“ pe terasă în fund.

Car

10

[20–24 noiembrie 1905]

Dragă Mihalache,

După multe și asidue cercetări, am aflat în sfârșit unde
domicilezi; astfel, mă grăbesc a-ți mulțumi pentru cele două
volume ce ai binevoit a-mi trimite în dar.

Ți-am citit articolele: îmi plac toate, dar mai cu seamă
acelea unde vorbești atât de călduros despre modestul meu
talent. Cu deosebire în acelea, se revelează o pătrundere subtilă
și o magistrală judecată, la cari cred că pân-acuma nu s-a putut
ridica vreun alt critic modern.

Nu ți se pare că prea mă lauzi? – că mie nu mi se pare deloc.

Până la revedere, o strângere de mână

de la vechiul tău prietin,

Caragiale

P.S. Un amator adevărat de literatură se fură pe el însuși, dacă, pentru o meschină economie de câțiva lei, se privează de voluptatea pe care i-o poate da citirea lui *Marin Gelea*. Eu am gustat această voluptate... E ceva *maravigloso!*

11

Wilmersdorf bei Berlin, 2 ian. 1906

Prosit Neujahr, Herr Professor!

Caragiale

12

Wilmersdorf – Berlin
Hohenzollerndamm 3 Hpt.,
luni, 18/31.XII. [1]906

Dragă Mihalache,

Iartă-mă că nu ți-am răspuns mai degrab; m-am mutat; nici tu nu prea ești până acuma proprietar – înțelege prin urmare. Acu, slava Domnului! m-am așezat, și iată că, nu pe negândite, mă pun cu mare plăcere să-mi împlinesc datoria.

Mai întâi, te felicit din tot sufletul ca pe un bun frate că ai reușit, cu munca ta proprie, să-ți statornicești, în fine, o poziție independentă, potrivită cu meritele și dorințele tale. Te mai felicit apoi că-n fine ai *divortat*. Eu eram sigur că așa o să se isprăvească dragostea. Trebuia odată onestul june ageamiu să-și deschidă ochii și să vadă cât e de falsă bătrâna proxenetă sulemenită, cănită și magiunită și să se hotărască odată a-i da un categoric adio oriental, precum merită o așa paciuară lipsită

de cea mai elementară omenie, și precum i s-a mai întâmplat de atâtea ori.

Înțeleg că fără oarecare necaz nu se pot face astfel de divorțuri: deșteptarea din amăgire ne dă totdeauna câteva momente neplăcute; buna-credință înșelată reclamă o promptă răzbunare – adică o tardivă reparațiune la paguba onestelor sentimente amăgite. Dacă însă lăsăm să treacă primele momente ale necazului, atât de legitim de aminteri, vedem că a păstra rancună unei creaturi nedemne este a continua să-i acordăm și d-acu-ncolo, după dezamăgire, o nemeritată considerație. Să pedepsim cu rușinea noastră nerușinarea altuia? Deloc! Așadar, meditează, spălându-te de urmele necuratului contact, asupra lecțiunii ce ai căpătat, și, zâmbind, mulțumit că n-ai plătit și mai scump experiența, ferește-te pe viitor mai bine de alte păcăleli.

Și acum – destul despre murdare! – să trecem la curate.

Mă cred dator frățește să caut a te abate de la hotărârea ta de a întreprinde „Convorbirile“, și iată de ce: fără ouă, fără unt, fără sare și fără foc – doar numai cu tigaia, jumări nu se pot face, cât de meșter bucătar să fii! Tigaie și bunăvoință știu că ai; dar tot așa de bine mai știu că, pentru rest, vei avea, în loc de ouă, spanac, – în loc de unt, spanac, – în loc de sare, spanac și iar spanac – iar cât despre foc... ioc! Ei! te știu prea cinstit bucătar ca să nu-ți atrag stăruitor atenția asupra aventurii în care, într-un moment trecător de ciudă, voiești să te arunci. Am pățit-o de-atâtea ori! – Unde? cari-ți sunt colaboratorii? – Dacă nu te-aș ști că ești un al doilea eu, pedant habotnic în privința onestității profesionale în artă, nu aș încerca să torn apă rece peste fugoasa ta pornire. Dar te-ntreb: ești tu ușuratec (că nu vreau să zic tocmai cuvântul potrivit) ca Iorga? [...] ¹ cinic și lăpădat de orice respect de cele sfinte ca Ghiță Coșbuc? ori lovit cu leuca à la *Densusianò*? ori umflat de grandomanie ca toți zevzecii de la Dorohoi până la... Mehedinți? ori, în fine, literat de industrie ca Gorun et C-ie? șcl... șcl.?

Cu mine? – cu o floare, și mai ales cu una de toamnă, nu se face primăvară!

Ascultă-mă pe mine. Ești tânăr și voinic și curat: lasă pe contimpurani să-și dea matschuri de natațiune în mocirla putridă care se numește publicitatea actuală românească – sport de imunditate; tu rămâi curat, voinic și tânăr pe mal, și, fiindcă ai o catedră acuma, îndreaptă-ți privirile către cei viitori, în cari ne rămâne s-avem toată speranța. Vezi-ți, cu iubirea de adevăr ce ți-o cunosc, de catedra ta. De la-nălțimea ei, caută a scăpa cât poți tineretul de rătăcirea în care sistematic îl ține nenorocita noastră școală – criminala instituție de stat! Speră, nu înceta un moment a spera, că osârdia ta cinstită va ajunge răsplătită odinioară cu o fericită recoltă. Ca bravul pionier rătăcind în livezile vergine ale sălbaticilor pampasi, urmărește norocul cu entuziasm și izbânda cu convingere: trebuie să găsești odată ș-odată între școlarii tăi capete nestrâmbe, în cari să poată-ncăpea întreg adevărul nepocit, și inimi curate în cari, fără teamă de ingratitudea terenului, să arunci generos sămânța frumoaselor sentimente – dragostea de limbă, de gândirea, de patria română.

Învăță-i că Adevărul și Frumosul sunt două sfinte arătări ale Unuia, ale Este-ului, și că deci trebuie scurte privite cu evlavie adâncă și desăvârșită uitare de sine cu cari aldată Proorocul, suind pe naltul muntelui ca să primească Poruncile divine, a privit rugul ce ardea fără a se mistui.

Mai învață apoi că patria nu este o parvenită caprițioasă cochetă, care are nevoie de curtezani fluturatici, cu zâmbete de cadril și dedicațiuni de madrigaluri elegante; ci o nobilă mamă severă, căreia-i trebuie copii jurați spre demne isprăvi, cu calde bătaie de inimă pe tăcute, fără declamațiuni galante. Asta trebuie să faci tu pentru mulțumirea deplină a sufletului tău și pentru sporirea forțelor lui; iar nu întreprinderi publicistice, din cari să ieși spre bătrânețe, ajunse prin ingrată uzură prea devreme, împușinat, amărât și scârbit.

Scuză-mi, dragă Mihalache, poliloghia (trivială, poate) în favoarea prietniei nestrămutate ce-ți păstrez. Crede că sunt adânc simțitor la dovezile de stimă și iubire ce-mi arăți ca totdeauna. Când ai un moment liber, rogu-te răspunde-mi: mare mulțumire îmi face, în depărtatul exiliu, frumoasa și inimoasa ta proză.

Salutări distinse doamnei tale de la a mea și de la mine.

Fiți sănătoși și veseli! Sfintele sărbători și Anul nou la mulți ani cu bine!

O frățească îmbrățișare de la vechiul tău prietin,
Caragiale

13

Iubite amice, văz cu adâncă mulțumire, după *graziosissima* ta primită adineaori, că nu te prea plictisesc apucăturile mele lirice, care ți-ar dovedi ție seninătate – frică mi-e mie să nu dovedească senilitate. Așadar, iar îndrăznesc cu una mică fabulă; să vedem: o să-ți nemeresc *lege artis*, pe plac, măcar la limită, și de data asta? – Așteptând mult doritul răspuns al lui Prâslea, îi recomand trei lucruri: discreție, discreție și – discreție. Lasă pe raneți să facă ce știu și ce pot: nu cumva să-i împiedici prea devreme de a se înfunda în balta cu noroi! Or să afle băieții, și caionii și raneții, cine a fost anonimul autor al producțiilor pe cari au acuma imprudența să le denunțe ca stupide: și atunci poate că vor reveni la sentimente mai bune pentru productii, de hatârul autorului; căci, în definitiv, sunt sigur că acești băieți sunt cumiști – ei nu mă pot urî până-ntr-atât, încât – să se distrugă. E cam ca povestea asta: Un toptangiu, cu credit în piață, umblă tiptil noaptea după crailăcuri prin ulicioare; niște mititei isnafi, bănuindu-l, îl fluieră, îl huiduiesc, ba chiar, văzându-l că se tot ferește, ridică bastoanele și-l lovesc. Omul, răzbit, își arată fața la lumina felinarului; și, firește, isnafia își

scot căciula și zic politico: „Cum? – dumneata erai, jupân luncule?... să ne ierți!... nu știam că erai dumneata!“

Până la revedere, – când vom vorbi pe larg despre labruyerism și despre atâtea altele, – *vale!*

Al tău vechi prietin,

Caragiale

P.S. Nu da la tipografie originalul – copiază într-un moment liber, și dă copia, ca să prindă și mai bine mistificarea.

16/29.VI. [1]907

14

Stimate Domnule Director,

Nu degeaba zice românul „dă-mi, Doamne, gândul din urmă!“¹. După ce v-am expediat, ieri, scrisoarea cu fabula *Duel!*, mi-am aruncat încă o dată ochii pe copia rămasă și, cu părere de rău bătrânească, am constatat (lucru ce în tinerete nu mi se prea-ntâmpla) o mare greșeală de punctuație, care păgubește simțitor intenția morală a fabulistului anonim. Fiindcă tot nădăjduiesc că se va găsi un locșor în coloanele dv. pentru modesta mea încercare lirică, – ce mi-a fost inspirată, mărturisesc, din critica dv. asupra unei fabule aproape cu același subiect, în numărul 12 al „Convorbirilor“² – mă grăbesc a vă ruga să binevoiți a face, la caz de publicare, următoarea îndreptare la versul întâi: „*Naivul plug odată (probabil, ofensat)*“ – adică, emistichul al doilea închis între paranteze, și adverbul despărțit, printr-o virgulă, de participiu, ca membre ale unei eliptice; în franțuzește ar fi: (*offensé, probablement*).

Acuma, *à propos* de franțuzește, vă rog să primiți călduroasele mele complimente pentru rândurile dv. (superior de bine gândite și așa de frumos spuse), tot din numărul 12, despre „*neertatul defect (ticălosul, zic eu) al societății noastre înalte (bastarde, zic eu cu voia dv.)*...“³ Toți câți gândim și

simțim sănătos nu putem îndeajuns înfiera această apucătură atât de rău-făcătoare bieteii noastre națiuni. Trebuie să denunțăm nencetat odiului public, să pilduim fiecare cum putem mai crud, cu biciu fără milă, această ofensă pe care bastarzii o aduc familiei noastre. Și chiar dacă proști ori nebuni vin să ne dea concursul, să se alieze cu noi la luptă, să nu ne părăsim, printr-o rău înțeleasă susceptibilitate, ori o falsă teamă de ridicul, dreapta noastră cauză: cu toții-nainte! unii ca nebuni și proști,* alții ca oameni cumiți și de spirit – numai bravi să fie! Parcă se ia vreo cetate altfel! – Din parte-mi (parcă am fost tot la un gând) sper, dacă o vrea Dumnezeu, să-mi fac și eu datoria, cu arma cu care mi-a fost partea să fiu înzestrat; căci, stimate domnule Director, eu nu sunt filosof și critic ca dv., lucru de care, drept să spun, îmi pare rău destul; eu sunt, cum poate o să aflați vreodată, un *meschino comediant*; dar, dacă nu v-o plăcea, să nu-mi dați nici o pară. Am să-i aranjez eu pe parveniții cari, fiindcă au mâncat în copilărie *du cacao*, dat cu lingurița de vreo bonă schwizerană sau belgiană, au pierdut pe *r* și au câștigat secretul nazalelor pariziene. Numai să-mi ajute Dumnezeu să nemeresc cum doresc!

Până atunci, sunt ca totdeauna al dv. bun prietin.

Autorul anonim

Vineri, 22 iunie/5 iulie [1]907

Notă. – Onor. Redacția este rugată a păstra (la caz de publicare, ceea ce ar fi o mare încurajare pentru un începător), punctuația originală. Contând pe *absoluta discreție* a dlui M. Dragomirescu, îl salută cu vechea dragoste prietenească

Autorul –

(care are, ca Farfuridi, curajul să păstreze anonimatul.)

*Și ei sunt susceptibili de mâhnirea ofensatului.

15

[Berlin, după 15 iulie 1907]

Stimate amice,

Îți mulțumesc pentru onoarea ce mi-au făcut-o „Convorbirile”; iartă-mă însă că te cam mustru că nu ești destul de discret. Nu-i vorba, ghicitoarea pusă ca notiță în josul paginei nu denunță categoric nimica; pe mulți poate cădea bănuiala publică, și, firește, rar dintre bănuiiți are să se grăbească vreunul a o dezminți: sunt pâre cari nu revoltă prea mult o conștiință nevinovată, ba, dimpotrivă. – Dacă dar și cele două fabule din urmă ar avea norocul să convină revistei voastre ca prima, atunci, rogu-te cu stăruință, despre autor nu pomeni absolut nimica; ba, chiar lasă să se creadă că acestea sunt trimise de altcineva, decât cea dintâia – un emul. Ce are a face, în artă, autorul, când e vorba de operă? Ca-n fața flăcăilor, la horă: ce are a face tata cu fata. Tata a făcut-o – alții s-o... joace.

Pe urmă, o să te mai rog să-ngrijești a se pune la titlu așa:

Fabulă, nearticulat; iar *Morală*, articulat (adică, *Morală* fabulei); cum am zice: *Parimiă*, nearticulat; și *Tâlcul*, articulat; (adică *Tâlcul* *Parimiei*).

Ce zici de excelenta gravură ce-ți alătur? Mie-mi pare o bucatică nestimată.

Când te hotărăști să-mi expediezi răspunsul ce doresc?

Al d-tale cu frățescă dragoste,

Caragiale

P.S. Rogu-te, cine o fi Ion Minulescu? *În orașul cu trei sute de biserică* este ceva neprețuit. ăsta nu mai e domnișoară! ăsta e bărbat! Bravo lui! De mult n-am avut așa impresie. Îl salut călduros și-i mulțumesc pentru înalta plăcere ce mi-a făcut cu

ciudatele-i versuri! Dar despre el, mai pe larg, când voi avea plăcerea să te revăz.

De coeur,

Car

16

[Berlin, 16 iulie 1907]

Stimate amice, când ne vom vedea vei vedea de ce nu ne-am putut vedea. Până nu-mi dau isprăvită treaba (prin septembrie) nu mă pot mișca. Scrie-mi deci la adresa cunoscută, cu o săptămână înainte, anume: *pe ce cale, în ce zi și cu ce tren sosești*. Mare plăcere o să-mi facă să te-ntâmpin și să te călăuzesc pe aci. O conferență mai îndelete cu d-ta, mai cu seamă atunci, când, cu voia lui Dumnezeu, sper să fie lucrul meu înaintat binișor, îmi va fi de mare folos. Până atunci, îți mulțumesc din inimă de binevoitoarea considerație ce-mi dai ca prietin și ca literat și te rog să primești călduroasele mele salutări.

Să ne vedem sănătoși.

Al d-tale vechi prietin

Caragiale

Cu voia Proniei, în curând, poate, anonimul d-tale colaborator o să-ți trimită încă o fabulă – o altă modestă încercare senilă.

Herrn Professor M. Dragomirescu
Directorul „Convorbirilor“, Bukarest
Str. Gramont 11, Rumâniien

17

Wilmersdorf–Berlin
Hohenzollernpl. 4,
4/17.VII.[1]907

Preastimate amice, îți repet ce ți-am scris ieri într-o cartă poștală, că poate n-ai primit-o: comunică-mi, negreșit, cu o săptămână înainte, prin *scrisoare recomandată*, anume *în ce zi, pe ce cale și cu ce tren sosești*; doresc să te întâmpin – fii sigur că am să fac asta cu dragostea unui frate mai mare convins că Prâslea o merită întreagă. Împreună cu mulțumirile sale călduroase pentru considerația atât de măgulitoare ce-i acorzi, anonimul fabulist îți trimite, aci alăturată, încă o modestă încercare¹ senilă de gen liric. Dacă ți s-o părea (ca lui Brânzovenescu, depeșa amicului Farfuridi) *prea tare*, n-o publica, mai ales (e cazul să zicem de-a-ndoasele) că-i anonimă. Eu cred însă că noi românii nu prea avem de ce stăruî numa și numa în *letteratura fnissima, a l'aqua di rose*; câteva picături de pelin pot, cu savoarea lor mai aspră, face oarecare bine cititorilor noștri, după atâta ș-atâta dulcețarie. Dar, dacă – precum, din nenorocire, așa de des se poate-ntâmpla, la noi, în tristele noastre zile – interese vitale, ce pot ține captiv pe cel mai indomptabil caracter, te-ar împiedica de la publicarea acestei producțiuni, cam prea afară din norma dulcilor cuviințe – fără nici o ezitare aruncă iambii la coș: anonimul d-tale fabulist este, slava Domnului! un om până acuma sănătos, neatins de boala vanității, – ba chiar speră să rămână până la moarte – vie-i cât de târziu! – imun față cu această așa de comună infecțiune. Se-nțelege că-n caz de publicare, redacția are, la nevoie, pe cine arunca răspunderea, pe care autorul, fiind, deși anonim, nu laș, și-o ia întreagă asupra-i. – Și acum, să-ți spun, draguțule, de ce fabulistul d-tale ține să păstreze anonimul: el, om bătrân, își cunoaște lumea lui și

sufletul ei vecinic nesigur și clătinat și, astfel, știe că, dacă uneori un nume mare poate salva o minciună, ba și mai multe, un nume mic desigur compromite un adevăr.

Așteptând o vorbă bună de la d-ta, cu dragoste frățească te salută al d-tale vechi prietin

Caragiale

P.S. Rogu-te, dispune să mi se trimită „Convorbirile“ regulat; îmi lipsesc numerele 8, 9, 10 și 11. Din numărul cu fabula publicată², rog să mi se trimită două exemplare. La sosirea d-tale aci, voi achita datoria către administrația foii. – Fiți sănătoși d-ta și ai d-tale! La revedere. Să nu uit; rogu-te, multă sănătate lui Cincinat P[avelescu]³.

Herrn Professor M. Dragomirescu
– Directorul „Convorbirilor“ –
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

18

Wilmersdorf/Berlin,
Hohenzollernpl. 4.
5/18.VII. [1]907

Iubite Domnule Director, iartă-mă: încă una – fabulă¹ – și nu te mai plictisesc. Rogu-te, publică-le pe amândouă împreună, în ordinea în care ți le-am expediat; administrează-le deodată cititorilor dv. ambele doze de picături de pelin – în așa vremuri, tonicele sunt recomandate *par la Faculté!* Ce Dumnezeu! n-ar avea atâta hatâr pe lângă o tânără revistă un bătrân publicist! Zi că se face oarecare scandal... Ei, și? Câte fete cuviincioase nu îmbătrânesc așteptându-și în câte o mahala norocul! și alta ajunge bine la casa ei, că și-a știut da poalele peste cap la vreme, tocma-n toiul târgului. Ba, zău! –

La fabula de ieri pune, rugu-te, titlu TEMELIA. Până astăzi,
5/18 iulie, n-am primit numărul cu *Duel*.

Așteptând răspunsul binevoitor,

Tout à vous de coeur

Car

P.S. Mă rog vouă, luați seama să nu confunde zețarul
trăsurile de unire din cuvintele compuse (d. ex. fel-de-fel,
val-vârtej, a-doua-zi etc.) cu pauzele de punctuație dintre
propozițiuni. – La versul al șeptelea, să se lase *hi*, că așa vorbește
Ionică al meu – ce să-i fac? – și la al treisprezecelea *tomna* în
loc de *tocma*, dinadins.

Herrn Professor M. Dragomirescu
– Directorul „Convorbirilor“
Bukarest Str. Gramont 11, Rumänien

19

[Berlin, 19 iulie 1907]

Dragă băiete, m-am răzgândit: spre a evita orice
ambiguitate, pune, la versul 13 din ultima, *tocma* în loc de
tomna. Chiar originalitatea trebuie sacrificată clarității. *Soyons
clairs, avant tout!*

Cu dragoste,

Car

Care va să zică așa merge:

Când, t o c m a, seara-ntr-un târziu.

Ce zici de această minunată cetate împărătească? Hai mai
degrabă, să-i tragem o plimbare pe acolo. E tocma-n vremea
când se strânge fânul de pe costișe – o frumusețe!

Herrn Professor M. Dragomirescu
Directorul „Convorbirilor“
Bukarest, Str. Gramont 11, Rumänien

20

Iubite domnule Director, socotind că, în stagiunea moartă a vacanțelor, umpluturile sunt câteodată binevenite chiar la o revistă cu serioase pretențiuni artistice, îmi permit a vă trimite încă: o mică odă¹ à la răposatul întru fericire logofătul Konaki – mitologie cu fumuri de ciubuc. Este ultima balivernă rimată ce vă mai trimit, până să am extrema plăcere de a vă revede. De acu, părăsesc pe cocheta Erato, cu care am flirtat (destul de inocent, ca orice bătrân neprimejdios), și mă-ntorc, pocăit, acasă, la legitima și fidela mea Talia... Să vedem! om mai putea face vreun copil viabil la așa vârstă? – De astă dată, pe onoare vă conjur, nimini să nu afle cumva cine se ascunde rușinos sub tristul pseudonim *Oblivius*². Sunt om însurat: mă omoară nevasta³ (nu Talia, – astălaltă); îmi trage săgeți, nu la piept, la urechi, și nu două numa! Pentru mai mare siguranță – dacă vă convine să publicați mica odă – vă rog pe Dv., aveți răbdarea de copiați versurile, iar originalul, distrugeți-l.

Ați primit cele de până ieri, desigur.

Cu toată stima, devotatul dv. colaborator

Oblivius

[Berlin,] 11/24. VII. [1]907

Herrn Professor M. Dragomirescu
Directorul „Convorbirilor“, *Bukarest*
Str. Gramont 11, Rumänien

21

De Berlin, 26 jul. 1907

Opinia Iași denunță autor fabulei *Convorbiri* Caragiale. Rog stăruitor dezmințiti, sau nu mai publicați secretele.

Caragiale

Dragomirescu Bukarest
Gramont 11

22

M o t t o

*Să te-njur,**Nu mă-ndur –**Să te las,**Mi-e necaz!...*

Dragă Mihalache, văzuși ce-mi făcuși? Citește alăturata notiță din „Opinia“ de la Iași, despre care ți-am și telegrafiat adineaori. Tu m-ai amestecat în tărățe – tu să mă scoți, mă rog ție! că n-am poftă să mă mănânce **trichinoșii!** Îți alătur în copie și o scrisorică dulce, pe care o expediez tot acuma Primului dintre cei de la „Opinia“. Dacă n-o publică, o public în altă gazetă. Până atunci, rogu-te, dezmințe! scapă-mă! și învață-te minte să m-ascuți aldată mai bine, că eu sunt mai bătrân: într-o lume ca a noastră în care nu poți fi niciodată destul de discret, indiscreția cea mai mică poate lua proporțiile unei mari greșeli. *Vale!*

Al tău prietin,

[Berlin,] 13/26.VII. [1]907

Car

Notează bine că **trichinoșii cușeri** nici nu vor să pomenească de „Convorbiri“, parcă ar avea fabula direct de la autor. **Arih'an dă ta'năran!**

[Tăietură din ziar:]

„Litere – Științe – Arte

«Opinia» a fost cea dintâi care a anunțat că maestrul Caragiale își reia activitatea literară și că va înzestra din nou teatrul cu opere originale. Ziarele din Capitală au adăogat apoi oarecari detalii, dând și numele a două piese noi pe care le-ar fi având gata ilustrul scriitor de a cărui lungă tăcere țara e cu drept cuvânt îngrijată. Se afirmă că piesele vor fi depuse la

comitetul Teatrului Național din București, – dar profetia nu s-a îndeplinit.

Iată însă că maestrul apare de fapt pe arena publicității. Dar întocmai ca în... fabula știută s-a întâmplat și de astă dată. S-au cutremurat munții și s-a născut un... soarece, – adecă o fabulă în locul celor două piese originale. Apropierea e cam trivială, dar decepția nu e nici ea mică, oricât de drăguță și de delicioasă ar fi spirituala producțiune a dlui Caragiale. Iar până vom putea aplauda piesele, reproducem mica fabulă în... întregime:

Duel...

Naivul plug odată (probabil ofensat)

La un duel de moarte, pe tun l-a provocat,

Dar adversarul țanțoș răcni cavalereste:

„Mișelule-n genunche!“ și-n frunte l-a scuipat...

Și, pe teren, naivul a fost silit, firește,

Mult umilite scuze, să ceară de la tun...

MORALĂ

Doamne! Ferește

Pe mojicul prost de boier nebun!“

23

Dragă Mihalache, mă grăbesc a-ți răspunde, de aceea-ți scriu pe o cartă la-ntâmplare. Vestea despre neplăcuta dv. aventură ne-a umplut de mâhnire pe mine și pe toată familia mea. Cu toții vă urăm din suflet să aveți curaj! să v-ajute Dumnezeu a vă vedea restabiliți cât mai curând. Lui să-i mulțumiți că nu v-a răpus piaza-rea. Aștept cu nerăbdare vești

bune de la dv. Cu bărbăție și cu tinerețea veți birui amândoi
răul. Încă o dată, Dumnezeu cu voi! Deie-vă iar sănătatea!

Devotatul d-tale amic,

Caragiale

Adineaori, ți-am telegrafiat îndată ce am primit.

[Berlin,] 1/14 aug. [1]907

Herrn Professor M. Dragomirescu
Pucioasa, Secția Gendarmeriei
Rumänien

24

[Începutul lunii august 1907]

Dragă Mihalache,

Și pe mine și pe toți ai mei ne-au afectat grozav vestea
despre nenorocita voastră aventură. Crede-mă că nu știu cum
să vă pot mângâia. Consternat cum sunt, atâta pot să vă spun:
să știți suferi cu bravură, să răbdați cu bărbăție! Trebuie să vă
ridicați moralul și cu tot sufletul să ajutați corpului a lupta
împotriva urmărilor blestematului ceas rău, fără a vă pierde un
moment credința în victorie.

Îndată după telegrama ta, mi-au sosit și „Convorbirile“; îți
spun drept că gândindu-mă la suferința prin care treceți, în loc
să mă bucore ca totdeauna, m-au întristat: n-am inimă să le tai
măcar foile, până nu voi avea știri mai bune de la voi. Le
nădăjduiesc cât de apropiate și încă o dată vă zic: curaj!
Dumnezeu să ne ajute – vouă, a birui curând suferința și
necazul; mie, a mă-nvrednici să vă revăz deplin voinici la
septembre.

O frățească îmbrățișare de la vechiul tău prietin,

Caragiale

25

miercuri, 15/28 aug. 1907

joi, 16/29

Wilmsdorf / Berlin, Hohenzollernpl. 4,

Dragă Mihalache, multă grijă v-am purtat și eu și nevastă-mea; închipuie-ți dar ce plăcere ne-au făcut rândurile d-tale din urmă, arătându-ne că, dacă n-ați isprăvit de tot cu necazurile, dar de biruit, ați biruit piaza-rea. Slava Domnului! Îți scriu după indicația d-tale *Postlagernd la Würzburg* și te rog, îndată ce-ți cad sub ochi aceste rânduri, ca să câștigăm timp, să-mi telegrafiezi: cât ești silit să stăruiești acolo, dându-mi clar adresa d-tale. Ar fi bine să putem, cât ne îngăduiesc împrejurările, să fim cât mai multă vreme împreună.

Cu dragoste mare te aștept, având să-ți dau, după o frățească îmbrățișare și o nouă mică încercare de fabulă, pe care anonimul mi-a încredințat-o pentru „Convorbiri“. Poate ți-o plăcea și asta! Să sperăm! *Vale!*

Caragiale

P.S. Am să-ți arăt și o mică polemichi pe care am purtat-o cu eminentul **trichinic** al „Opinieii“. Dar... avem așa de multe de vorbit.

2 P.S. Până să trimit la cutie scrisoarea, am primit și carta d-tale din Bpesta. Așadar, suntem și mai mulțumiți că aflăm vești din ce în ce mai bune.

La prima ocazie, te rog, comunică Doamnei Dragomirescu frățești salutări din partea noastră; nu o putem îndestul felicita pentru bravura cu care a luptat în primejdie. Să trăiască și să mulțumească lui Dumnezeu de ajutor!

Când îmi depeșezi, scrie adresa mea prescurtat așa: Hohenzollernpl.; cuvintele de mai mult ca 15 litere se plătesc îndoit.

O strângere de mână

Car

26

Leipzig, den 18/31 aug. [1907]

Mă aflu aici pentru câteva ore, având o mică afacere la o tipografie. Vei vedea ce, când ne vom întâlni. În acest local simpatic, fac corecturi și – beau un pahar în sănătatea dlui Dragomirescu și a soarelui d-sale.

Prosit! Să ne vedem cu bine.

Al d-tale

Caragiale

Aștept o vorbă precum ți-am scris din Berlin.

Herrn Professor
Mihail Dragomirescu
Würzburg, Postlagernd

27

Carissime, întorcându-mă aseară, sâmbătă, acasă de la Lipsia, am găsit carta ce mi-ai expediat-o din Luzern, și nu puțin m-am bucurat că mi te apropii. Aștept cu nerăbdare depeșa ce ți-am cerut prin scrisoarea mea la Würzburg. Încă o dată, telegrafiază-mi clar *adresa* și exact *când* ai sosit și *cât* stăruiești acolo. Apoi, combin eu cum să ne-ntâlnim mai degrab. Nu uita a-mi nota exact ziua sosirii și zilele câte vei rămânea acolo, pe numele lor, adică „sosit (d. ex.) luni, stau marți și miercuri întregi“. Fii european, nu oriental ca atâția ai mei preteni daco-romani. Botticelli e – Botticelli!¹ Ți-l plătesc cu echitate destulă, sper. Să ne vedem cu bine. – Din scrisoarea mea vei vedea că mi-ai scris din B.pesta despre starea satisfăcătoare a Doamnei tale. Să trăiască!

O îmbrățișare frățească

Car

Wilm.-Berlin,
duminică, 19 aug./1 sept. [1]907

Herrn Professor
Mihail Dragomirescu
Würzburg, Postlagernd

28

[Berlin, 5 septembrie 1907]

Dragă Mihalache, ia seama bine la ce-ți spun:

Daca pleci la 1.37 p.m. sâmbătă din Würzb[ur]g sosești seara la 6.43 la Weimar.

Vrei să ne-ntâlnim acolo?

Atunci telegrafiază-mi cât de târziu mâine vineri sau până-n ziuă sâmbătă, pur și simplu: Vino. Eu plec la 3.20 d.a. de aici și cu două minute diferență, adică la 6.45 seara, sosesc în gară la Weimar. Pentru mai multă siguranță ca să ne-ntâlnim îndată, cel care poate merge mai întâi în restaurantul de clasa II al gării așteaptă acolo pe celălalt...

Dacă însă nu primești acest plan, atunci telegrafiază-mi exact ziua și ora sosirii tale aici la Berlin. Îți ies înaintea la Halle, sau Bitterfeld.

Daca eu sunt împiedicat a veni, atunci până-n ziuă sâmbătă îți telegrafiez.

N-ai grije că te-aș păcăli: sunt obicinuit cu *verkebrul* european.

Să ne vedem cu bine.

Car

Joi seară, după ce am primit amândouă depeșile.

Urmează strict aceste instrucții precise.

Herrn Professor
Mihail Dragomirescu
Würzburg, Hotel Bahnhoz

29

[Berlin, 6 septembrie 1907]

Bitte telegrafisch anzeigen Tag Uhr Ihre Ankunft.

Grüsse,

Caragiale

Profesor Mihail Dragomirescu
Postlagernd, Würzburg

30

[Berlin, 24 septembrie 1907]

Privește adânc țarinele patriei și le salută și pentru mine
mult. Sănătate acasă, Dumnezeu cu voi

Caragiale

D. Profesor Mihail Dragomirescu
Burdujeni, Trenul 6 dimineața

31

[Sinaia, 5 octombrie 1907]

Nu pot să părăsesc țara fără să-ți mulțumesc de prietinia
ce mi-ai arătat: afacerea e terminată, și firește îți sunt dator
jumătate din succesul ei. Să dea Dumnezeu să mă pot plăti
convenabil de datoria mea către tine. Până atunci, te îmbrățișez
frățește și te rog sărută mâinile Doamnei tale și pentru mine.
În curând îți scriu de-acasă.

Dumnezeu să vă țină în sfânta sa pază.

La revedere

Caragiale

Domnului profesor Mihail Dragomirescu
Directorul „Convorbirilor“
București, str. Gramont, 11

32

[Berlin, octombrie 1907]

Aranjat „Minerva“, articolul completat, apare broșură, rog
urmărește, lucrez greu, *Vale*

Caragiale

33

[Berlin W.]

Dragă Mihalache, îți scriu în fuga mare, ca să te pun în curent cu totul. Ai primit sper, ieri, o scrisoare a mea, pe care, din cauză că trecuse ceasul poștei, ți-am aruncat-o la cutie, nerecomandată. Am primit acu „La Roumanie”; îți mulțumesc. Îi doare pe oligarhii noștri apucătura mea libertaro-reactionară. O să-i doară și mai mult broșura completă cu soluția pe care mi-o tot cer și pe care trebuia s-o pui și tu în „Convorbiri”. – Iată ce am răspuns domnului de la „Roumanie”, care vrea să știe cine este Caton. Acuma cred că e mulțumit – *habet igitur confitentem reum*. Am făcut și eu puțintică proză de bucătăreasă – da! de bucătăreasă – dar franțuzoaică...

„Monsieur le Rédacteur,

«La Roumanie» fait à un article des «Convorbiri» l’insigne honneur de le reproduire en entier et de s’en occuper spécialement dans son numéro du 9 (22) oct.

L’auteur de cet article, quoiqu’un peu embarrassé par le trop d’importance que votre éminent organe lui accorde, n’en saurait vous remercier assez, et il croit de son devoir de satisfaire, sitôt qu’il en a pris connaissance, à votre légitime demande en signant de son modeste nom ces quelques lignes.

Veillez, je vous prie, Monsieur le Rédacteur, agréer le témoignage de ma plus haute estime.

Votre bien obligé et dévoué serviteur

I.L. Caragiale“

Până n-are apare în „La Roumanie“ *chiar textul* acesta, tu nu cumva să pomenesti ceva de el, nemite să-l reproduci. Reclama e ca rachiul – trebuie, cu băgare de seamă și cu răbdare, bine distilată. – În momentul acesta, primesc o telegramă: broșura va apare curând, *t.s.v.p.* că s-a fript – chiar săptămâna asta. Și se va vinde pe cale publică, va inunda târgurile și târgușoarele. Ți-am scris și-ți mai scriu, ca să te rog să zici câteva cuvinte

asupra-i. N-aș vrea să amutească strigătul meu în pustiul indiferenței. Dar – nu laude exagerate, ci rece și aspră judecată. Vorba ceea: înjură-mă, domnule, dacă nu vrei să mă lauzi! dar nu mă da uitării! – Sper că broșurica o să spargă conspirația tăcerii. Tare aș dori să cază rândurile mele și sub ochii Regelui și ai Prințului. Eu însumi să le-o adresez, drept să spun, n-am îndrăzneala. Nici ei nu sunt oameni fără griji! și de! parcă nu ar fi politicos să-i mai plictisesc și eu, un oarecine, fără vreo însemnătate politică, cu părerile mele... Destul îi plictisesc atâția, chemați – să-i plictisească.

Fiți sănătoși tu și ai tăi. Dumnezeu să vă țină în sfânta lui pază.

Aștept o vorbă bună îndată. Părerea despre broșură când va apărea.

Al tău prietin bun

Caragiale

Joi dimineața, 1/14.XI.[1]907

Și – ca să nu las petecul de hârtie nemânjit – iată încă una mică fabulă de la marele tău anonim. Te roagă s-o tipărești, dacă ți-o plăcea, fără greșeli. Ți-o transcriu cu ortografia cehă modernă:

MÂNGÂIERE

Fabulă

O babă chioară – așază tingirea cu păsat

Pe-o pirostrie șchioapă... Hiertura-n foc a dat...

Și scui-pă biata babă, și blestemă, se-nchină:

„Spurcatul! Necuratul! „se-nchină (El singur e de vină!)

Morala

Spre mângâiere-adesiori,

Ne trebuiesc... instigatori.

Dar, mai bine, iat-o copiată alături mai curat. S-o faci exact.

Herrn Profesor M. Dragomirescu
 Directorul „Convorbirilor“
 Bukarest, Str. Gramont 11
 Rumänien

34

[Berlin, 15 noiembrie 1907]

Dragă Mihalache, precum ți-am depeșat, am aranjat cu „Minerva“. Roagă pe Filip (pe care nu-l credeam așa de grăbit) să nu facem rasoleală. Eu, poate, mai am să schimb câte ceva din text – firește, nu e mare lucru; dar, orișicum, schimbări se impun într-o ediție ne varietur*.

Ți-am mai depeșat că articolul din „Zeit“-„Convorbiri“, *complet și completat*, apare zilele astea în București; – apare într-o broșură, cu titlul: „1907, din primăvară până-n toamnă – Câteva note – de I.L. Caragiale“ – (numele întreg). Ei și?... Te rog, pe cât poți, urmărește broșura, anunță-i binevoitor apariția și interesează-te (spre a mi-l comunica) de ce efect va produce în certe sfere. Din răspunsuri la nu importă cine, sau de polemice cu interesați sau nerozi – n-am gândul tatii! Eu spun ce știu, arăt ce văd, mărturisesc ce cuget – à titre de document. Documentele nu se combat; și ele mai puțin pot discuta cu binevoitorii sau tăgăduitorii lor; vom urma deci mai departe ca literat**, nu ca om politic, pe cât mă va tăia capul; n-am vreme să zic interpretatorului nici măcar: „amice, scurt,

*Negreșit să-mi trimită câte trei exemplare de fiecare revizie, ca pe una să i-o trimit absolut clară.

**Ca novelist, ca satirist, ca dramaturg, ca fabulist, ca istoric, cum o vrea Dumnezeu, care ne știe cugetul și inima la toți robii lui.

ori ești prea interesat, ori prea prost, ca să răstălmăcești instantaneele fotografice“.

Dar, în sfârșit, *homo sum*; dacă m-ar săcăi prea mult, apoi, atunci, nu-i departe din Wilmersdorf până-ntr-o mahala a Bucureștilor! să nu te pomenești că vin să scoț eu o „Țintă a Democrației Române cu sufragiu universal“ mai abitir decât a lui Venturianu, prefăcând redacția „Convorbirilor“ noastre atât de inocentă într-o strajnică vizuină jacobină. Până acum am arătat partea ridiculă a oligarhiei; să nu schimb cântecul și perdeaua, și să m-apuc, mai cu dinadinsul, a-i arăta partea sinistră?

Dar să așteptăm încă! atâta zor nu e deocamdată...

Sărut mâinile doamnei tale, pe care ai mei o salută afectuos. O strângere de mână pentru tine de la prietenul tău,

Caragiale

P.S. Nu ți-am mai scris; nu-mi dă pace Pulcherița... A! ea este așa de tânără și de neună! și eu – atât de cuminte și de... bătrân!

Vale

Scrie-mi rogu-te o vorbă bună. Nu știi ce simțitor sunt! Multă sănătate tuturor confracților.

35

[Berlin, 15 decembrie 1907]

Dragă Mihalache,

La „Opinia“ sunt dator să mai dau o cronică – am și expediat-o. Ai puținică răbdare, vine și rândul „Convorbirilor critice“; le voi trimite ceva, firește convenabil și potrivit cu seriozitatea unei reviste literare.

Se-implinește, acum, un an de când, aflând că ești gravid, am încercat a te face să avortezi; leacurile mele băbești n-au avut

nici un efect. Nu știu ce să zic? bine a fost ori nu, că tentativa mea de pruncucidere n-a izbutit? Uite-te și tu, cu un an mai bătrân acuma, înapoi, și socotește dacă strădania nașterii și alăptării îți este răsplătită întrucâtva. Oricum, peste puține zile fătul tău „Convorbirile“ împlinesc un an de existență. Îi urez la mulți ani! *Vivat, crescat, floreat!* Dumnezeu să-i ajute a cinsti pe devotatul lui genitor! În curând voi căuta să trimit acestui scump prunc literar, de hatârul genitorului, un dar îngrijit.

Pân-atunci, fiți sănătoși tu și ai tăi.

Complimente confracților.

O strângere de mână frățească

Car

36

Dragă Mihalache,

Am dat broșura la „Adevărul“, fiindcă acolo este vad mare și tarabă deschisă pentru publicațiuni ce trebuiesc desfăcute repede, cu paralâcul, pe cale publică. Înțelegi dar de ce nu m-am gândit la tine și la „Minerva“. (Cu această înțeleaptă zeiță am aranjat tot, așa cum și tu ai fost de părere.) – Fabula, bine că n-ai publicat-o; nu fiindcă nu vă place vouă; căci poate ar găsi, cum a și găsit, să placă altora (*habent sua fata...*); ci fiindcă motivul cu baba l-am întrebuițat, în proză, și-n al doilea articol din broșură. – Aceasta s-a vândut, ediția întâi, în două zile; ieșise cam cu greșeli, ca și în „Convorbiri“. A doua ediție, revăzută de mine, trebuie să fi și apărut când primești aceste rânduri. Fă-i o mică reclamă, rogu-te, cum crezi de cuviință; voi să se-mprăstie cât mai mult.

Și acuma, dă-mi voie să-mi fac pe scurt o mică apărare personală. Îmi imputați că n-am în scrierile mele destulă iubire de *paysage*, de natură moartă, și destul liric. Eu (nu că vreau să vă contrazic sistematic) cred că n-oi fi având, din toate astea,

prea, foarte mult sau mult, dar cred că am destul; și mai cred că, peste *destul*, în artă, nu mai trebuie *deloc*. Pitorescul naturii însuflețite și moarte, precum și lirica, ele în de ele*, fac obiectul altor arte decât arta povestirii; și, astfel, eu le cred numai niște ajutoare ale acesteia, al cărei obiect este cel mai interesant fenomen *quant à nous*: împrejurările izvorâte din felul particular al atâtor suflete și minți asemănătoare în general cu ale noastre.

Am citit, când eram copil, într-o veche tălmăcire a *Teogoniei*, unde spune așa, despre fetele Mnemosinei: „În Olimp stau ele și cântă isprăvile minunate ale zeilor nemuritori; și cunosc trecutul ca și prezentul și ghicesc viitorul, iar cu cântările lor măiestre înveslesc tot soborul zeesc“. Și de atunci mi-au rămas dragi toate. Ele sunt surori bune; una alteia își împrumută la nevoie grațiile și atributele; iar aceea care a împrumutat pe soră-sa stă cuviincioasă la o parte și o lasă să cânte și să danteze, fără să-i pună piedici între coturni: ca s-o ajute a-mprumutat-o, firește, nu ca s-o încurce, – ca să-i întărească prestigiul particular, nu ca să i-l uzurpe. – Și astfel, una pe alta s-ajută; când una, când alta, pe rând, învățând sau amuzând, uimind și-nveselind pe muritori, – fiecare la rându-i strălucește cu farmecele depline ale întregului chor divin.

Acu, ce să mai zic, fără să trec peste *destul*?...

Eu cred că și în opera mea se găsește *destul* ajutor de *agrement*. Dar, firește, ca să-l găsească cineva, un amator, nu mai zic critic, trebuie să-l caute. Cum am zice, în limbaj de cizmărie, cusătura pingelii nu se vede ușor, dacă nu e făcută cu ață albă. De, dragii mei, eu sunt cârpaci bătrân, eu cos de dragul pingelii, nu de al cusăturii. Dacă vă place, îmi pare foarte bine, fiindcă țiu la cinstea meșterească; dacă nu... mergeți și voi la alți meșteri mai buni, să vă-ncațte – că, slava Domnului! sunt

* așa cel puțin socotesc eu.

destui – supărare nu-ncape... Am și eu câțiva mușterii ai mei cari n-or să mă lase.

Multă sănătate de la toți ai mei la toți ai tăi. Nu prea uita pe amicul tău

Caragiale

Complimente confrăților.
10/23.XI.[1]907

37

[24 decembrie 1907]

Dragă Mihalache,

Am uitat – uita-te-ar necazurile! să te rog a dispune să-mi trimită „Minerva“ cinci exemplare din călindarul ei – bine împachetată cu *remboursement*, dacă n-am atâta credit. Îmi trebuiesc 5 exemplare *curate* – voi să le dau aci la niște filoromâni. Le aștept cât de iute, înainte de Crăciunul nostru. Te salut și-ți urez de pe acuma sărbători fericite.

Caragiale

Herrn Professor M. Dragomirescu
Bukarest, Str. Gramont 11, Rumänien

38

Wilm,–Berlin
Hohenzollernpl. 4
16/29.XII.907

Dragă Mihalache, îți alătur o fabulă. Dacă nu-ți convine, mi-o trimiți înapoi imediat *în plic recomandat*; dacă o publici, atuncea cu dinadinsul te rog:

1. – fără absolut nici o pomeneală de marele anonim (lasă-l uitării);

2. – fără greșeli de punctuație și de text („Conv.“, iartă-mă, de la o vreme sunt ciuruite de greșeli de tipar ca un ziar politic de provincie: – eu gândesc că ar fi vreme destulă să-mi trimiți și mie o corectură pe curat, pe care ți-aș înapoia-o imediat);

3. – nici o laudă despre autor, nici despre lucru; nici *sauce*, nici garnituri, etichetă sau reclamă; publică-o așa crudă, numai pusă-n vedere, să bată la ochi.

Bine'nțeles, fabula se publică cu iscălitura mea *en toutes lettres*.

Vă urăm, tuturor ai tăi, toți ai mei, sărbători fericite. O strângere de mână frățească de la declaratul (în fine! *meglio tardi che mai*) d-tale colaborator.

Caragiale

Complimente confrăților. À proposito de confrăți, de atâta vreme îmi bat capul să pricep și nu pot – mă rog, lămurii-mă: – Dl. Lovinescu vrea să mă apretieze ori să mă deprețieze în mod platonic? Tare aș fi curios să știu și eu. Până atunci, cu mare plăcere am aflat că străbunii mei ateni, metaheriseau caiu – ca muscalii. *Vale!*

Aștept răspunsul tău cât mai neîntârziat.

Știi ceva despre un mare succes literar al amicei mele domnișoara Fanny Seculici? Mi se pare că „Die Zeit“ din Viena și „Neue Freie Presse“ (nu le pot găsi) îi fac niște extraordinare elogii. Tare mi-ar părea bine să se adeverească părerea mea despre fata asta atât de inimoasă și spirituală; numai de ar fi scris în românește, să ne bucurăm și noi!

Herrn Professor M. Dragomirescu
Directorul „Convorbirilor critice“
Bukarest, str. Gramont 11, Rumâniei

39

[Berlin, decembrie 1907]

Dragă Mihalache, iartă-mă că pun la-ncercare de absolută discreție prieteșugul tău, de care nu mă-ndoiesc un moment. Pe orice cale găsești mai la-ndemână (gazetă zilnică, foi volante, ori, în maniera antică, din mână în mână) te rog, fă să circule alăturatele versuri. Aruncă-le între proprietarii de tagma a II-a. E o apărare a tagmei noastre contra atacului intempestiv ce i-a adus domnul proprietar mare (două zestre!) din tagma a treia. Încă o dată, discreție absolută: nici slova să nu mi-o vază altcineva decât tine. Aștept „Conv[orbiri] cr[itice]“ și scrisoarea ta. Fiți sănătoși tu și ai tăi.

Al tău prietin

Caragiale

P.S. Mai cu seamă, inundează Palatul Justiției și cercurile înaintate liberale și conservatoare.

CONSTATARE

În țara rumânească sunt
Cu mici, cu mijlocii, cu mari,
Trei tagme de proprietari:
Proprietarii de *pământ*;
Al doilea, cei de *idei*;
Al treilea, cei de ... *femei*.
Și dar, proprietatea mare,
Periclitată uneori,
În tagma cea din urmă are
(Și, natural, și-i întreține
Destul de bine)
Pe cei dintâi, cei mai frumoși
Și mai geloși
Apărători.

40

[2 ianuarie 1908]

La mulți ani

Car

„Convorbiri critice“
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

41

[Berlin, 4 ianuarie 1908]

Dragă Mihalache, te-am fost rugat să dispui a mi se trimite 5 (cinci) exemplare Călimdarul „Minervei“, pe credit sau cu *remboursement*. Se apropie Anul nou, și văd că nu-mi sosesc. Te mai rog încă o dată.

Ce faci cu *Boul și vițelul*?

Aștept răspunsul tău.

Cu dragoste

Car

P.S. Asemenea te rog dacă se poate *Fabule* de G. Ranetti, editura Alcalay – apărute acum.

Herrn Professor M. Dragomirescu
Director „Convorbiri critice“
Bukarest, Str. Gramont 11, Rumänien

42

Domnilor,

M. Dragomirescu, Cincinat Pavelescu, George G. Orleanu,
D. Nanu, Em. Gârleanu, Ion Minulescu, Corneliu
Moldovanu, Alex. Stamatiade, Ion Dragoslav, Iser și... – (!!...)

Iubiți confrăți, vă mulțumesc din suflet pentru grațiozitatea dv. și pentru înalta favoare ce au să-mi acorde valoroasele „Convorbiri critice“.

Să trăiți la mulți ani cu sănătate, noroc și veselie. Dumnezeu cu dv.!

Al dv. devotat colaborator

Caragiale

P.S. Dacă se poate, trageți câteva exemplare din *Boul și vițelul* separat pe o foaie de hârtie și trimiteți-mi-le împreună cu numărul respectiv. Le-aș expedia la câțiva prieteni – ar fi o reclamă și pentru revistă.

Valete

Wilmersdorf bei Berlin,
Hohenzollernpl. 4,
Miercuri 26 dec. 1907/8 ian. 1908

43

[Berlin W., 27 ianuarie 1908]

Dragă Mihalache,

Mi-ai promis, prin ultima ta scrisorică, o scrisoare mai lungă: o aștept de vreo zece zile degeaba. Mi-ai trimis-o? s-o fi rătăcit? Ți-am fost scris mai multe. Până n-am soluția la acele (toate recomandate) n-am ce să-ți scriu. Multă sănătate.

Car

Ce-ai zis de bietul Ronetti-Roman? Păcat!

Herrn M. Dragomirescu
Directorul „Convorbirilor critice“
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

44

[Berlin, 5 februarie 1908]

Dacă ți-neți urmez colabora renunțați numărul special proiectat scrisoare urmează.

Salutări,
Caragiale

45

[Berlin W.]

Dragă Mihalache,

Am primit telegrama ta și m-am bucurat văzând că ții la mine. Acuma, ca răspuns la buna ta scrisoare prietenească îți sunt dator o explicație. Iată.

Mai întâi, sunt în materie literară vrăjmaș al reclamei. Reclama poate fi sufletul comerțului, nu știu; știu însă sigur că e rușinea literaturii. Apoi... apoi, ce noimă ar avea să-mi faceți un număr așa special? Cu ce prilej? *À propos de quoi?* Serbați vreun jubileu al meu ca publicist, cum s-a făcut acu câtva timp cu Maiorescu? Slujiți vreun parastas întru pomenirea mea, cum făcură zilele trecute „Conv. literare“ despre Odobescu? – Pe urmă – ia gândește-te bine – ce noimă ar avea ca, la ziua nașterii lui Maiorescu, „Conv. critice“ (care, în definitiv, sunt un produs al școalei lui) să-mi facă, în pofida lui, un număr-reclamă mie (care, în definitiv, sunt un elev al „Junimii“, fundată de același Maiorescu)? – Ce a fost între tine și „Conv. lit.“ acum în urmă; ce a fost mai demult între mine și Titu – sunt mici mizerii de familie – dovezi că și pe noi, oamenii mai ridicați de blagoslovita slovă și chemați, chip și seamă, a gândi în sus și cătră sus, josul ne trage și ne-ngenunche (vai! câteodată prea umilitor) la stăpânirea micimii omenești.

Dar aceste mici mizerii și răutăți familiale, aceste momente de-njosire sufletească, pe cari înșine trebuie cei dintâi să le deplângem, cred eu că nu-i bine, nici frumos, să le dezvăluim (și mai ales cu zgomot) în fața lumii profane. Știu bine cât îi trebuie acestei lumi hrană zilnică pentru potolirea vecinicei ei lăcomii de cancanuri și scandaluri. Știu cât e de-ncântată să afle că și cei de sus sunt tot atât de mici ca și cei de jos. Dar asta suntem noi chemați să-i dăm ei? spectacolul micimilor noastre? dovezi că putem și noi fi ca oricine, jосnici? Augurii, firește, sunt și ei oameni, păcătoși ca toți oamenii; dar ei datoresc lumii numai serviciul sacru; micile lor slăbiciuni și păcătoșii umane, destăinuie chiar de ei, ar amuza firește pe toți gură-cască, dar ar demoraliza lumea, în paguba credinții ce sunt datorii a-i inspira și cultiva.

Așadar – ne-am înțeles. Te văd de-aci dând din cap și te aud zicându-mi: „da, Caragiale, ai dreptate și te consider nu numai ca pe un autor bun și cinstit, ci și ca un cinstit și bun prietin“. Și eu îți răspund: „Îți mulțumesc, dragul meu, pentru cea dintâi, și-ți voi fi recunoscător totdeauna pentru cea de-a doua“.

Și acuma să trecem la alta. Copie după scrisoarea... *pierdută (c'est le cas de dire)* peste puțină să-ți dau. Ba ceva mai mult! Închipuie-ți că era să te rog să-mi trimiți tu una; aș avea și eu nevoie de aforismele acelea pentru a le utiliza într-o lucrare mai lungă, și n-aș vrea să-mi bat capul a le așterne din nou – știu cât de greu scriu. Nu cunosc pe convorbiricriticștii tăi și prin urmare nu pot bănui cam cine ar fi amatorul care mi-a făcut însemnata onoare a pofți la un autograf al meu. Bietele mele aforisme pedante! cine știe dacă nu fac deja ocolul saloanelor elegante, și dacă, mâine-poimâine, nu le vedem exoticate în versuri abracadabrante, semnate de cine știe ce fante! O! sacră literatură daco-romană!

Aproposito de asta, îți alătur aci, lipită pe carton de cofetărie, o acadea literară *horsconcours*. Nu mă-ndur să mă bucur singur de ea și să n-o împărtășesc și unui amator ca tine de delicateți etico-estetice. Dacă, precum este din cale afară zaharinată, te-o leșina pe inimă și pe tine, cum și pe mine m-a leșinat, fă și tu ca mine: scuipă! o să-ți treacă greața și o să rămâi cu acea cocleală specifică pe care numai câțiva o pot simți: dezgustul de semioameni. *Il n'y a pas à dire, c'est assez écoeurant!*

Înțeleg scrupurile tale în privința pamfletului cu „proprietarii”¹. Ai făcut chiar bine că nu i-ai dat drumul. Mai la urmă, sunt destui intelectuali în țară, slava Domnului! și eu nu sunt și nu mai vreau să fiu totdeauna vechilul lor. Apere-se dumnealor! Arde pamfletul! *et n'en parlons plus*.

Am suferit și eu destul de nevrologii la dinți, la fălci și la față. Pierz dinții, după ce mi-am pierdut iluziile. Ah! de ce nu am încă iluziuni! o mie aș da să salvez un dinte. Îmi mai rămâne încă una: dinții prepuși; și toți dentiștii mă asigură că e singura iluziune care nu se pierde până la moarte; îngrijită regulat, rămâne totdeauna pură.

Umblând printre hârtioarele mele, am găsit și altă poezie a lui Piccolino. Ți-o trimit aci alăturată². Mă rog tie, de curiozi-tate, ia încearcă, cu toată discreția și cu tot seriosul (firește, fără s-arăți originalul, ci o copie și fără a declara deocamdată că e de *Piccolino*), ce spun mangafalele lirice despre acest mic scherzo-cantabile al protejatului meu Piccolino, căruia voi să-i dau *un coup d'épaule*. Dacă reușește a obține sufragjele fraților lui în cultul grațioasei Erato, atunci el promite că-n curând va ataca și nota poporanistă; și eu sper, cunoscându-i talentul, că va putea avea și pentru această notă o coardă puternică la tânăra lui liră.

Împrejurările politice din țară mi se par de cea mai naltă importanță. Era peste putință ca urmările răscoalelor să se

mărginească la mofturile parlamentare ale sacralui acord. Desigur nu exagerez când cred că până acuma, în istoria politică a României contemporane de la Unire încoace, Take Ionescu va fi fost cea mai ilustră și mai întregă figură.

Fiți sănătoși tu și ai tăi, cărora toți ai mei le trimite multă sănătate. Sper pentru numărul de 15 fevr. să-ți dau ceva, îngrijit, firește. Sunt 3 1/2 despre ziuă, de aceea scriu așa urât... și mai am de citit: O! ce urât să scrii! ce frumos să citești!

O frățească strângere de mână de la
al tău prietin,
Caragiale

Vineri, 7 fevr. stil n. [1908]
despre ziuă

P.S. Mă rog ție, scrie-mi îndată pe o cartă postală *când*, adică *în ce zi și la ce oră și unde* ți neți întrunirile voastre săptămânale. Voi să vă depeșez poate odată ceva picant.

Bine' nteles, această scrisoare nu trebuie s-o vază amatorii tăi de autografele mele.

Ai făcut în numărul de la 15 ian. o greșală de limbă; ia seama: *simbol* face pluralul *simboluri*, nu *simboale*, forma asta cam arbitrară e și necorectă și urâtă ca sunet.

[Tăietură din ziar:]

„Prețiosul nostru colaborator d. Cincinat Pavelescu ne roagă să notăm că poezia publicată în numărul de Anul nou al «Opinie»: *Exotică e o reminiscență* după *un poet belgian care o tradusese din Longfellow*. Titlul poeziei «Exotică» ni s-a părut că indică *suficient* că minunata bucată îmbracă, în acea admirabilă *formă particulară* poetului român, o idee *împrumutată*. Cu toate aceste *ținem seamă de scrupulul*

colaboratorului nostru notând cele de mai sus. “ („Opinia“ – 339, vineri, 11 ian. 1908, p. III.)

Herrn Professor M. Dragomirescu
 Directorul „Convorbirilor critice“
 Bukarest, Str. Gramont 11, Rumänien

46

Dragă Mihalache

Fă-mi, te rog, credit de *1 l. bani 30*, și adică: Pune în alăturatul plic, lângă scrisorica mea către d. administrator al „Semănătorului“ pe care s-o citești întâi – mărci poștale
 de leu 1.
 Lipește apoi plicul și înaintează-l
recomandat la destinație.... leu 0.30
 Total l. 1.30

Dumnezeu cu tine și cu ai tăi.

Vale

Car

În momentul când să expediez aceste rânduri, primesc „Ordinea“ (No 50, vin., 25 ian.) cu notița despre aderarea ta la partidul conservator-democrat. Te felicit. Acolo este locul nostru al tuturilor, cari iubim ordinea și progresul, pentru că niciodată patria n-a avut mai multă nevoie ca astăzi de acestea amândouă și niciodată acestea amândouă n-au fost mai dușmănite ca astăzi de către mici și mari secături. Și eu voi fi cu voi. În curând. Și sper să servesc cu credință și cu cinste cauzei noastre.

P.S. Nici unuia dintre spanacocolii tăi convorbiriști să nu-i arăți scrisoarea mea către adm. „Semănătorului“.

Scrisoarea mea recomandată de ieri desigur ai și primit-o. Aștept, la vreme, o vorbă bună.

Sonnabend den 26 ian./8 febr. [1]908.

47

[primăvara 1908]

Dragă Mihalache,

Îndată ce primești aceasta, trimite pe numele meu, la adresa: București, Țepeș-Vodă 1, o informație despre ziua, ceasul și locul unde vă întruniți voi cei de la *Conv.cr.*, – bineînțeles dacă întrunirea o țineți într-o locuință particulară, iar nu în vreo cafenea. Voi să vă comunic ceva. Cumnatu-meu este prealabil înștiințat să deschidă scrisoarea ta ca și orcare altele, și să înainteze la locul indicat de tine o comunicare a mea pe care i-am trimis-o.

Dumnezeu să vă aibă pe tine și pe toți ai tăi în sfânta sa pază!

Să ne vedem cu bine.

Al tău prietin,

Caragiale

Am primit scrisoarea ta. În curând vom vorbi pe larg despre toate.

Din Wilm. Berlin

Hohenzollernpl. 4

48

[Charlottenburg,
oct. 1908]

Carissime,

Sâmbătă dimineața (18 oct.) sunt, cu ajutorul lui Dumnezeu, în București, la otel High-Life, Piața Episcopiei. Doresc să ne vedem și să stăm de puțin taifas. Vrei și tu? Atunci lasă-mi sâmbătă seara vorbă la otel: la ce ceas și unde ne putem vedea a doua zi, duminică. Dacă ai putea veni chiar tu duminică

pe la 11–11 1/2 ar fi și mai bine: am dejuna împreună și am palavra îndelete. Până la revedere, o strângere de mână frățească de la vechiul tău,

Caragiale

49

Joi, 11/24.XII. [1]908

Mihăiță dragă, cu frățească dragoste îți trimit aci pentru revistă o traducere cât am putut mai îngrijită după vestitul *Riquet à la houpe* al lui Perrault, pe care recitindu-l acuma, mi s-a părut cu mult mai minunat decât mi se păruse odinioară în tinerețe: pesemne că basmele astea, ca toate bunătățile lumii, nu sunt atâta pentru nepătrunzătoarea vârstă a copilăriei, nici pentru vârsta tinereții, când omul e însuși erou de basm – cât pentru vârsta bătrâneții, când a ajuns omul să se pătrunză că nimic nu e mai frumos decât adevărul, nici mai adevărat decât frumosul.

Dacă-ți convine *Făt-Frumos cu moț în frunte*, pune-l în revistă; numai cu condiție:

1. *dă-l întreg* într-un singur număr.

2. roagă din parte-mi pe Gârleanu să îngrijească cu sfințenie corectura – aminteri, cu greșeli de text și de punctuație, proza simplacistă a basmului nu mai are nici o noimă.

Cele patru versuri de la urmă cu tâlcul să fie spațiate de text cu un rând alb și culese cu caractere subordonate celor ale prozei.

Fiți sănătoși toți cu toți ai voștri! Dumnezeu să vă dea bucurie de sfintele sărbători!

La revedere.

Al tău vechi

Caragiale

Adresa actuală: *Wilmsdorf/Berlin – Hohenzollerndamm, 12.*

P.S. Daca, cine știe pentru ce, n-o publicați, trimite-mi înapoi *recomandat* manuscriptul – nu mai am altul așa periiat.
Vale

50

[Berlin W., 11 ianuarie 1909]

Tuturor confracților urez: la mulți ani cu spor, noroc și sănătate!

Caragiale

Onor Redacțiuni „Convorbiri critice“.
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

51

[Berlin, 11 ianuarie 1909]

La mulți ani cu noroc și sănătate!

Caragiale

Herrn Professor M. Dragomirescu und Familie
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

52

Joi, 22 ianuarie/4 febr. 1909

Drăguților, d-abia astăzi am primit carta voastră. Mă bucur că v-ați gândit la mine și, spre mulțumire, vă trimit chipul meu. Fiți cuminiți o dată pe săptămână, când este, după lege, repaos

dominical pentru toate nebuniile. Spuneți tatii și mamei multe complimente de la mine. Dumnezeu să vă dea noroc și sănătate!

Al vostru amic

Caragiale

P.S. Daca mi-ajută Dumnezeu, prin martie vă aduc trei povești – mai cu moț.

Kinderilor M. Dragomirescu
Str. Gramont 11, Bukarest
Rumänien

53

[Berlin, 19 februarie 1909]

Dragă Mihalache, lucrez pe capete; de aceea nu ți-am mai scris. Rogu-te, poruncește să-mi trimită „Convorb. crit.“; de la numărul cu basmul lui Perrault, altul n-am mai primit. Asemenea rogu-te, trimite-mi îndată tot ce s-a scris în gazete despre reprezentăția lui Delavrancea; și daca s-a tipărit piesa *Apus de soare*, trimite-mi negreșit două exemplare. Mă-ndatorezi foarte. Viu prin martie, cu patru basme noi. Sper că o să vă placă. – Au primit kinderii tăi o cartă cu fotografia mea?

Aștept cu mare nerăbdare îndeplinirea rugămintii mele și-ți strâng mâna frățește. Daca ai văzut *Apus de soare*, spune-mi și mie părerea ta. – Fiți toți sănătoși. Dumnezeu să vă deie bine.

Al tău,

Caragiale

Herrn Professor M. Dragomirescu
Bukarest, Str. Gramont 13
Rumänien

54

[Berlin, 27 februarie 1909]

Dragă Mihăiță, după ce ți-am expediat ieri o cartă cu o mică parabolă, mi-am aruncat încă o dată ochii și mai cu dinadinsul pe a ta; și, cu părere de rău, am citit cuvintele:

„... *Acuma să te văz, dacă poți da peste cap pe amicul... etc.*“

Din acestea, am luat sama că nu mă cunoști încă destul de bine; n-ai înțeles că eu, cu toată reputația de nebun, pe care mi-au făcut-o câțiva neghiobi, sunt un om cuminte, și, ca toți oamenii cumiști, am atâta grije de picioarele mele că nu-mi mai rămâne vreme să mă gândesc la capul cuiva altul... Și asta, fiindcă sunt convins că, dacă mă țin eu bine pe picioarele mele, peste cap nici Dracul nu mă poate da.

Zice că: unde nu-i cap, vai de picioare! eu mai zic: vai de capul celui pe care nu-l duc picioarele, oricâte proptele i-or pune alții!

De-acolea-ncolo, drumul lumii este destul de larg, slavă Domnului! să putem umbla cu toții, care-ncotro, cum ne țin picioarele, făr-a ne lovi în cap.

Dumnezeu cu tine și cu ai tăi!

Vale,
al tău,

Caragiale

P.S. Am căzut la patima povestirilor – cu mare pornire. Prin urmare, pentru câțva timp, până-mi trece furoarea senilă, nu trebuie să vă mai așteptați la teatru din parte-mi.

C

Am un volum de povestiri fine, inedite, pe care nu le-aș da pe tot ce-am scris în viața mea – viață pierdută cu fleacuri de artă grosolană! *Unde și cum* să le public *frumos*, și să și pot câștiga material *bine*? Dă-mi o idee. Aștept.

Herrn Professor M. Dragomirescu
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

55

[Vineri, 5 martie 1909]

Dragă fine Mihăiță,

Am primit alaltăieri, miercuri, cele două exemplare solare (ia sama bine, nu citi, ca dascăl, *scolare*), iar astăzi, vineri, am primit și cartă ta postală. Îți mulțumesc că mă-ngrijești. Bravo ție! așa se cuvine să se poarte cu nașu-său un fin de ispravă. Acuma, m-am convins, că nu e nici rață, nici rățoi, iar cocoșel moțat, cum spunea baba, nici atât. Totuși este un produs foarte interesant pentru studiul teratologiei: un clapon umflat în pene. Poate umple toată lumea, – ca orice vițel cu două capete și cu șase picioare, – rămâne tot clapon-umplut-cu spanac-tricolor.

Cât ești tu de profesor de estetică, să știi una de la mine, om nenvățat (dar astea, pe strictă onoare, între noi rămân!), că vorba nu e să umpli lumea largă cu o operă, ci o operă strămtă s-o umpli cu lumea; fiindcă o operă trebuie să trăiască în lung, nu în larg, ca o rază, care pătrunde drept înainte, nu ca un balon de la luminație, care se umflă în lături. Aminteri, și lume și operă sunt – altă vorbă mai potrivită nu găsesc – *proaste*. Și atunci, te-ntreb: ce ne pasă nouă? ... și ție, finule, și lui nașu-tău? Ba, zău!

La observația ta că:

„... în primul articol de introducere în a doua serie a mea la «Universul» aș fi prea meticulos în analize și-n aluziuni, pe care numai o parte din public (*voi*, literații) o poate gusta“...
răspund, ca vechiul meu amic M.-Ch.-Rostoganu, cu toată săveritakea:

„Da că-z eu pântru cigne-mi dau toată aplicățiugnea, mă rog, ghecât pântru *voi* numa?.. că mie numa la voi mi-i gândul, să vă muștruluiesc la grămakica elemăntară a limbii makerne, ca un tată, măgarilor!“

Dumnezeu cu tine și cu toți ai tăi.

Așteaptă-mă cu aceeași frățescă dragoste cu care,
dorindu-te, te salut.

Al tău vechi,
Caragiale

56

[primăvara 1909]

Christos a-nviat! La mulți ani cu toate fericirile!

Caragiale

Aceleași urări „Convorbirilor critice“ și tuturor confracților.

Domnului Prof. M. Dragomirescu cu familia
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

57

Dragă Mihăiță,

Mai întâi sunt dator să-ți mulțumesc pentru frățestile
cuvinte de mângâiere ce mi le-ai trimis după marele nostru
necaz, de care cu groază mi-aduc aminte. Amândouă cărțile tale
de vizită, pline de atâta milă prietenească, le-am găsit,
așteptându-mă, când, după multe drumuri, m-am întors
zilele trecute acasă. Slava Domnului! – nu știu cum să mai
mă-nchin Lui, că ne-a iertat după așa încercare grea! – răul a
trecut; suntem, după îndurarea Domnului, bine de tot, și toți
ai mei vă trimitem ție și la ai tăi toți cordiale salutări, rugând
pe bunul Dumnezeu, în veci fie lăudat numele Lui! să vă dea
noroc, voie bună și sănătate – că-i mai bună decât toate! Și
acuma, iartă-mă, să-ți fac o rugăminte stăruitoare: dacă te

cheamă Vlahuță la el, ca să-ți comunice din parte-mi ceva, rogu-te nu întârzia; fă jertfa câtorva minute; mergi cât mai degrab la el, ascultă-l cu atenție și... *nu mă lăsa!*¹

Până la revedere, când viu, cu voia lui Dumnezeu, iar cu un săculeț plin, rămân al tău, fără soluție de continuitate – fie relele momente uitate – ca mai nainte

frate mai mare,

Caragiale

P.S. Înțelege, firește, după lipsurile mele caligrafice, cât lucru am pe cap. Dar, cu voia lui Dumnezeu, tot trebuie să-l birui. *Vale!*

*Tibi*²

Marti, 3/16.XI. [1909]

Wilmersdorf b. Berlin

Hohenzollerndamm 12

– Orice soartă ar avea rugămintea mea, contez pe *absoluta ta discrețiune*.³

58

[Berlin W., 2 ianuarie 1910]

1910

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

familia Caragiale

Herrn Professor
M. Dragomirescu und Familie
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien

59

[ianuarie 1910]

1910
La mulți ani !

Caragiale

Revista „Convorbiri critice“
Bukarest, str. Gramont 11

60

Dragă Mihalache,

Înțeleg destul adâncă voastră mâhnire, căci, și pe noi, a voit Dumnezeu să ne supună de două ori la așa aspră încercare, când, ca și voi, după ce am scrâșnit și ne-am încleștat pumnii până să ne dea sângele a trebuit, oboșiți, să ne-nchinăm și să zicem, ca orice muritor care nu și-a ieșit din minți: facă-se voia Lui! – după ce se făcuse... Astfel, nu caut să vă mângâi, fiindcă știu că orice elocuență nu e-n stare să potolească usturimea la astfel de rană, și că altă mângâiere nu vă rămâne decât în mila ce veți avea unul de celălalt. În schimbul și amestecul durerii voastre, veți găsi, într-un târziu, tămăduire. Pân-atunci, plângeți unul de suferința celuilalt și adăogați cu asta încă mai multă dragoste pentru ce v-a rămas, zicând din adâncul inimii: facă-se voia Lui! a Lui, a Stăpânului nenduplecat!

Sărută și din parte-mi mâna mâhnitei tale Doamne, și crede că ne este și nouă destulă milă de voi.

O bună îmbrățișare frățescă de la vechiul tău prieten,
Caragiale

[Berlin], 4/17. I. 1910

P.S. Și acuma, despre „Conv. cr.“, iartă-mi – *malgré mon peu de compétence en matière de science et de goût littéraires* – o mică parabolă:

Duc, pe cărări prăpăstioase, cu necaz și sudoare, o căruță încărcată. Când o văd că pornește de râpă, trebuie să-mi fulgere pân mînte întrebarea: *ce* am în căruță? – Daca e vreo marfă de preț, înțeleg să-mi pun umerii și pieptul, s-o sprijin și s-o propțesc, măcar de m-aș prăvăli cu ea cu tot... Dar să mă prăvălească și când e-ncărcată cu câțiva dovleci, și încă degerați pân-a nu se fi copt!... Ai?

Așadar (*rămână vorba-ntr-o noi*), bine faci. Dă-te-ntr-o parte, ca un cărauș care, daca n-ai avut noroc (cum n-are astăzi nimeni) de-ncărcătură aleasă, ești destul de cuminte, la vreme, să nu-ți rupi capul pentru marda. – Încă o strângere de mână de la
al tău vechi prieten,

Caragiale

Herrn Professor M. Dragomirescu
Bukarest, Str. Gramont 11, Rumänien

61

[Berlin, 19 februarie 1910]

Să trăiești îmbrățișez,

Caragiale

Dragomirescu
Bukarest, str. Gramont

62

[Februarie 1910]

Sănătate și bucurie să vă deie Dumnezeu!

Iată noua mea adresă de îndată:

I.L. Caragiale

Schöneberg bei Berlin

Innsbruckerstr. 1.

Amic

Car

63

[Schöneberg b. Berlin, 1 ianuarie 1911]

1911!

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Familia
CaragialeFamiliei
M. Dragomirescu
Professor
Bukarest, Str. Gramont 11
Rumänien**64**

[Schöneberg b. Berlin, 1 ianuarie 1911]

1911!

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Familia
CaragialeOnor. Redacțiuni a Revistei
„Convorbiri critice“
Bukarest, Str. Gramont, 11
Rumänien**65**

[Berlin, 1912?]

Spor, noroc, bucurie

Caragiale

66

[Berlin, februarie 1912?]

Mulțumesc cordial pentru frumoasa telegramă, trăiți mulți ani, sănătate, noroc, veselie, frățească îmbrățișare.

Caragiale

Către GR. DUCA

1

1 iunie 1907

Dlui Gr. Duca, avocat
Loco

Domnule Duca, vă declar că garanția ce ați dat-o pentru mine Dlui bancher N. Moroianu cu privire la cambia de 1 500 (una mie cinci sute) de lei cu scadența la 15 sept. an. cor., nu vă ține obligat personal cătră mine decât până la termenul arătat, căci înainte voi îngriji plata sau vă voi face la cerere o cesiune asupra veniturii mele din moșia Frățești.¹

I.L. Caragiale

2

Stimate amice,

Am trimis dlui Moroianu 500 lei; și o poliță pe trei luni (martie 15, 1908) pentru restul de 1 000.

Rogu-te, nu te supăra, și pune și de astă dată, sper ultima, o vorbă bună ca și-n trecut, pe lângă nenea Nae Moroianu.

Sunt al D-tale servitor îndatorat, care-ți urează sărbători
fericite.

I.L. Caragiale

1907, dec. 10/23
Wilmersdorf-Berlin,
Hohenzollernpl. 4

Către N. DUMITRESCU-CÂMPINA

1

Miercuri [11/24martie 1909]

Stimate domnule, am primit carta dv. din 8/21 martie (duminică), în care-mi spuneți să vă dau „*de se poate*, nuvele *din viața noastră*. Eu nu scriu decât *din viața noastră și pentru viața noastră*, căci alta nu cunosc și nici mă interesează. Așadar, cuvintele dv. n-au alt înțeles pentru mine decât că, poate, *felul cum scriu* nu vă convine ori nu place la cititorii dv... Atunci, decât să-mi dați povețe despre *ce și cum* să scriu, ar fi mai simplu, cred, să-mi spuneți pe față că sunt de prisos între atâți colaboratori literari ai dv. – și, firește, supărare n-ar încăpea, mai ales că, recunosc și eu că v-ați încărcat cu prea mult calabalâc literar, și e natural să vreți să vă mai ușurați. După părerea mea, dar tot mai bine ar fi să știu numaidecât cum stăm, decât să mă tot ostenesc din greu a vă da cât pot mai bine colaborarea mea cu încrederea că o fac pentru împlinirea datoriei mele din inimă către cititorii ziarului, iar nu numai de mântuială pentru ochii proprietarului acestui ziar.

Contez mult pe sinceritatea dv. și cât mai degrabă. Aștept un răspuns categoric la aceste rânduri; căci îmi convine să fiu

la „Universul“ colaborator respectat, dar, pensionar invalid,
nu-mi convine deloc, drept să vă spun.

Sunt, în așteptarea răspunsului,
al dv. cu toată stima

Caragiale

Wilmersdorf bei Berlin
Hohenzollerndamm, 12

2

[Berlin, aprilie 1909]

Stimate amice, am primit scrisoarea d-tale din 19 martie¹, care desigur e o păcăleală de 1 aprilie nemțesc, căci odată cu scrisoarea am primit și numărul 77 al „Universului“, cu articolul meu *Greu, de azi pe mâne*, în care am găsit mult respect pentru manuscriptul meu, adică nu mai multe greșeli decât următoarele:

Coloana I — 7 greșeli

” II — 16 ”

” III — 51 ”

” IV — 18 ”

” V — 34 ”

” VI — 30 ”

Total 156 (adică una sută cincizeci și șase)

Daca ți se pare că exagerez, te rog de curiozitate păstrează manuscriptul, și dacă vrei ai să ne prindem: pentru fiecare exagerație, eu să-ți dau 50 de franci, iar d-ta să-mi dai pentru fiecare greșeală 50 de bani. – Dar ce să fac? am hotărât să tac și să-nghit; băieții mă pot maltrata de acum cât poftesc, să știe bine că deocamdată n-am să mă plâng; dar le promit că prin chiar coloanele „Universului“ o să-mi răzbun așa încât să

pomenească; fiindcă n-am să mă las eu multă vreme călcat în picioare de niște tineri, care-și închipuiesc că dacă știu carte românească mai multă ca mine, au dreptul să-și bată joc de ignoranța mea în materie de publicistică literară, și încă într-un mod așa de desprețuitor. Adică, fiindcă eu am apucat școlile din vechime când se-nvăța gramatică cu atâta bătaie de cap (și... de altceva), iar dumnealor au avut parte să-nvețe în școlile moderne unde nu se mai pierde vremea cu așa învățături inutile au dumnealor dreptul să mă umilească?,, Să se știe dar că în contra acestei cruzi umiliri, ce mi se aduce de către junii zețari și corectori de școală modernă, voi apela la tribunalul imparțial al marelui public, prin chiar coloane[le] „Universului“.

Până atunci fiți toți sănătoși. Dumnezeu să vă dea Sărbători fericite.

Al vostru confrate,

Caragiale

3

[20? septembrie 1909]

Iubite dle Cămpina,

Verificând socoteala din scrisoarea dv. îmi permit a face următoarea mică rectificare.

Am primit lei 2245.90

V-am trimis 27 a lei 57.70 lei 1557.90

rămân dator lei 688. –

Zic că v-am trimis 27 de articole nu 25, căci articolul despre *Apus de soare* publicat în două numere se socotește ca două articole, iar articolul despre Teatru pe care mi l-ați respins eu îl socotesc ca trimis.

Acum ce vă rog este să adăstați până în noiembrie când viu negreșit la București și imediat cum v-am spus și la Karlsbad vă restituiesc diferența până la 2245 lei, neputând în alt chip să mă plătesc de această datorie. Deși mie-mi pare rău că mi se închide calea unui câștig cu muncă cinstită; dar dacă nu se poate, zic: mai bine sărac și curat... Ca totdeauna în cariera mea de modest publicist, eu *iscălesc* articolele mele, tocmai ca niminea altul decât mine să nu le poarte răspunderea. Așadar să mai urmez a colabora la „Universul“ cu condiție ca articolele iscălite de mine să fie supuse la cenzură, cu puteri absolute, și mai ales cele privitoare la chestii asupra căror mă cred a avea și eu oarecare competență vă mărturisesc că nu pot.

Așadar, iubite dle Cămpina, nu te supăra și așteptând D-ta mă știi că sunt...

Crede te rog, stimate dle Cămpina, că îmi pare mult mai rău mie decât îți pare dumitale și câtorva puțini cititori, că nu mai pot colabora la „Universul“. Să ne mângâiem însă toți aceștia cu ideea că dispariția mea dintre colaboratorii dv. face mare plăcere foarte multor altora.

Până la revedere, sunt și rămân al d-tale îndatorat servitor
Caragiale

Către Dr. I. DUSCIAN

1

Joi, 17/30 ianuarie [1]908
 Wilmersdorf-Berlin, Hohenzollernpl. 4

Stimate domnule doctor și confrate,

Pe cât m-a măgulit considerația ce-mi arăți prin scrisoarea d-tale, pe atâta firește trebuie să-mi pară rău că nu sunt în stare a-ți răspunde spre deplina d-tale satisfacere. D-ta îmi ceri mie o prefață la un studiu pedagogic. Să las că nu prea știu ce aș pute să spun – dar d-ta nu știi pesemne cât sunt de aspre la noi așa-numitele granițe ale specialității. Eu am constatat-o îndestul de dureros cu prilejul ne-nsemnatei mele publicațiuni de ocazie *1907*. Un eminent bărbat politic mi-a tăgăduit scurt, fiindcă sunt (zice el) „artist“, dreptul de a gândi – măcar asupra împrejurărilor sociale – aceasta după ce el însuși se pronunțase, câțiva ani de-a rândul, în fiecare săptămână, cu absolută șovăire, asupra tuturilor chestiilor de artă: de pictură, de sculptură, arhitectură, danț, literatură, muzică, teatru scl.; la gramatica elementară, ce-i dreptul, n-a voit să gândească, lăsând-o, probabil ca nefiind chestie estetică, în seama „artiștilor“. Ce ar zice eminentul meu sau alt ilustru în cazul nostru – cu

prefața? – Se pronunță în chestiuni de pedagogie – cine?... „un artist“! A!... O!... șcl.!

Dar, ca să vezi d-ta până unde merge la noi asprimea granițelor de autoritate, trebuie să abuzez de paciența d-tale și să-ți povestesc o mică întâmplare absolut veridică. Trepădam acum câțiva ani prin antecamerile Senatului, cerșind voturi pentru încetățenirea unui cetățean de care să se fi mândrit o cetate – pentru împământenirea unui român israelit. – (A murit zilele trecute și stă acuma pe veci împământenit în pământul Moldovei, pe care-l iubea atât de mult. Dumnezeu să-l odihnească pe bietul meu vechi și bun prietin!) Vorbeam într-un grup de domni senatori despre meritele și patriotismul prietenului meu; când un domn senator, care se plimba de colo până colo, țișnind și aruncându-mi căutături foarte dârze, și de care, cunoscându-l destul de bine, nu îndrăzneam nici să m-apropii, se apropie el de mine și mă interpelează foarte de sus, fără să mă salute întâi:

– Ia-n ascultă, c’ coane: ce ne tot bați capul cu jâdanul aista al matali?!

Eu, neputându-i răspunde cum se cuvenea, căci aveam cu totul altă treabă acolo decât să dau lecțiuni de politeță unui sălbatic congestionat, care se vedea bine că vine de la dejun, i-am răspuns blând, după un moment de gândire:

– Domnule senator, n-am venit aici să supăr pe cineva; știu cât de respectuos trebuie să mă port în această *incintă*; dar, dacă am făcut, fără să gândesc, vreo necuviință, sau dacă pur și simplu vă supără prezența mea – iertati-mă, mă retrag.

Ceilalți domni senatori au înțeles cât de penibilă era situația, și unul dintre ei, un boier moldovean, om de inimă și bine crescut, a intervenit și, cu un ton destul de aspru, a spus colegului:

– Da’ dă-ne pace, bre omule, și cată-ți de treabă! ce te amesteci dumneata nepoftit în vorba noastră?

Dar domnul congestionat n-a-nțeles și m-a-ndesat cu vorba:

- Mai întâi, ce e jâdanul matali?
- Literat, i-am răspuns eu umilit.
- Dar cu ce se ocupă?
- Cu agricultura.
- Undi?
- În Moldova.
- Apăi dumneata ce ești?
- Tot literat, zic și mai umilit.
- Nu te-ntreb de aiasta... De unde ești?
- De aici...
- Nu, bre omule! ce ești? moldovan ori muntean? spuni...
- Muntean.
- Apăi, dă-ne bună pace, c'coane! Aista-i jâdan de-a noștri:

ce vă amestecați dumilevoastre, muntenii?

Quasi-textual. –

Am citit câteva din articolele d-tale; știu câtă reală valoare au; înțeleg câtă dreptate ai când voiești s-atragi atenția lumii noastre asupra celui mai important element al școlii, element la care aproape nimini nu gândește astăzi; văd și eu, ca și d-ta și ca mulți alții desigur, că ar trebui s-avem și școală pentru copii, nu numai copii pentru școală... Dar... dar cum vrei d-ta să m-amestec și în pedagogie? S-o mai pat iarăși, spre umilirea mea și spre nenorocul publicației d-tale conștiințioase, cu cine știe ce pedagog absolut, sau, și mai rău, cu cine știe ce ilustru bărbat politic? Căci, am uitat, să-ți spun dintru început, când ți-am pomenit de asprimea granițelor de autoritate, că la noi (d-ta, ca tânăr, nu știi încă) o seamă de oameni pot trece de gânditori universal, pot adică trece ca suverani granițele aspre pentru comunii muritori – bărbații politici. Aceștia sunt așa de gânditori și așa de universal, încât chiar specialiștilor le pot tăgădui competența în materie.

Eu nu sunt nici specialist în pedagogie, nici bărbat politic; prin urmare, cel mult mi-ar fi permis a spune, în prefața ce-mi faci onoarea a-mi cere, că admir opera fiindcă autorul respectă gramatica elementară; asta cred că aş putea-o face fără primejdie din partea ilustrațiunilor politice și nici din a pedagogilor; dar atâta, înțelege d-ta ca și mine, că n-ar fi de ajuns pentru publicul cititor. Așadar, cartea d-tale, căreia-i trebuiește, ca tutulor cărților, și noroc pe lângă valoarea ce i-o cunosc, are nevoie de o prefață semnată de un pedagog absolut, sau, și mai sigur noroc, de un bărbat politic – ori n-are nevoie deloc de prefață – și poate asta ar fi mult mai frumos decât orice.

Nu! în interesul d-tale mai mult decât în al meu, trebuie să declin onoarea ce atât de grațios îmi propui și, tocmai pentru asta, te rog să mă consideri ca pe unul dintre cei mai buni și mai devotați prietini ai d-tale.

Rămân cu toată stima al d-tale,

Caragiale

2

Stimate Domnule Doctor și Confrate,

Îți mulțumesc pentru vorbele bune ce-mi trimiți și mă grăbesc a-ți răspunde că publicarea rândurilor mele ușurele ca prefață la valoroasa d-tale lucrare e o mare onoare pentru mine – pentru care-ți rămân recunoscător.

Urez cărții d-tale tot succesul ce-l merită o lucrare conștiințioasă, inspirată de frumoase sentimente, și-ți trimit cele mai distinse salutări.

Al D-tale devotat prietin,

Caragiale

P.S. – Daca cumva vezi, săptămâna viitoare, în „Opinia“ noastră, o veche schiță a mea, din 1897, intitulată *Take Ionescu*,

și-ți convine, rogu-te reprodu-o și în „Ordinea“, ca o curiozitate literară, la un loc convenabil.

Salutări,

C

Joi, 24 ianuarie/6 februarie 1908

Herrn Doctor I. Duscian
la ziarul „Ordinea“
Bukarest, str. Brezoianu 1bis
Rumänien

3

Stimate Confrate,

Te rog binevoiește ca îndată ce primești aceste rânduri, să spui la administrația „Ordinii“ să înceteze a-mi trimite gazeta aci la Berlin-Wilmersdorf, – deoarece, de poimâine chiar, sunt pe drum către București.

Am să te mai rog ceva, dacă nu e prea târziu: nu tipări scrisoarea-prefață până nu viu eu (cel mai târziu miercuri–joi 27–28 febr.). Aș dori să văd eu o corectură. Știi – altceva e când îi vorbești între patru ochi unui prietin, și altceva, când îi vorbești în vileag, unde te aude atâta lume străină.

Până la revedere, o strângere de mână de la
Al D-tale devotat,

Caragiale

Luni, 18 februarie/2 martie [1]908

4

[1908?]

Dragă doctore,

În curând are să vie la Cameră (precum aflu) dezbaterrea asupra împământenirii lui Jean Ronetti-Roman. De prisos,

cred, să-ți mai spun că țiiu la băiatul ăsta ca la un copil al meu, nu numai că este copilul lui Ronetti-Roman, dar fiindcă îl cunosc de mic și-l consider acuma, ajuns bărbat, ca un om vrednic de toată cinstea și prietenia. Te rog, dar, stăruie printre conservatorii democrați, să-ți deie discret tot concursul, zic *discret*, înțelegeți de ce, să nu îi facem rău vrând a-i face bine.

Rogu-te, în amintirea prietenului nostru, pune-te în locul meu pe lucru. Pe toți (te autorizez eu) și pe șef și pe d. Bădărău și pe toți frunțașii noștri pune-i în cunoștință cât de mult *țin eu „personal“* la reușita tânărului meu amic. Ce Dumnezeu! atâta trecere sper și eu că pot avea! Rogu-te încă o dată!

Să ne vedem sănătoși prin martie.

Primește, dragă doctore, cele mai bune salutări de la al d-tale prieten,

Caragiale

5

Stimate și iubite prietine Dusciane,

Iartă-mă că, dintre toți prietenii cari m-au felicitat de ziua mea, pe dumneata te-am lăsat să-ți răspund la urmă: asta am făcut-o din pricină că am cu dumneata de vorbit mai îndelete. Iată.

Mai întâi doresc să te găsească, pe malurile Svisticului, sănătos și vesel aceste rânduri, prin cari vin a-ți mulțumi că de așa departe te-ai gândit la mine. Atât de delicată atențiune din partea unui spirit distins ca al dumitale îmi face multă onoare. Și-apoi mai zici dumneata că munca mea grea este nerăsplătită! De grea, ce-i dreptul nu prea e ușoară; căci e migăloasă. Dar, gândește-te, care meșteșug subțire nu e migălos – și, prin urmare, greu? Îi trebuie multă răbdare, firește, și multă încăpățănare cuiva, până să poată birui rezistența materialului chaotic al Naturii celei fără margini, care, ca divină

și eternă ce este, n-are logică nici intențiune, și, cu hotărâta intențiune umană, să-l ordoneze în margini date într-un chip logic. Numai Dumnezeu și Compania luminatului știu cât costă o pagină scrisă în sfârșit pe curat. Grea muncă, adevărat!... Dar, nerăsplătită? – iartă, dragă doctore, n-ai dreptate, cel puțin întrucât mă privește pe mine. Eu mă simt cu prisos răsplătit.

Îți mărturisesc că dacă eram copilul unei familii bogate și de nume strălucit, aș fi luat toate manifestațiile de dragoste ce mi s-au arătat zilele acestea ca o adulațiune nevrednică să deștepte în sufletul meu cea mai slabă mișcare de recunoștință. Dar mă știu ce copil sărac și umil am fost, necăpătând de la răposaii mei părinți – Dumnezeu să-i odihnească! – decât sănătate. Așadar față cu atâtea și atâtea manifestări de dragoste, să mai zic că munca mea n-a fost răsplătită? Aș fi un ingrat fără inimă.

Nu! Nu pot fi îndestul recunoscător binevoitorilor mei, și între aceștia te număr pe d-ta între întâiele rânduri, și viu printr-aceasta să-ți mulțumesc din inimă pentru grațioasa d-tale atențiune.

Când, obosit de citirea prozei mele, vrei, cu alt procedeu, mai expeditiv și mai puțin obositor, să evoci o viziune din patria română, să te-nvăț eu ce să faci. Iată.

Fă foarte cald în odaie; toarnă două-trei pahare de votcă pe fața mesei: în căldură, are să se evaporeze alcoolul, umplând odaia cu o emanațiune subtilă; cheamă apoi pe lăutarul d-tale și pune-l să-ți cânte, de unul singur, în surdină, dar cu *brio*, *ritmo risolutto e ben marcato*: „Cine te-a făcut pe tine, Tudorîto, lele... etc.“ Dumneata, lungit pe canapea, aruncă-ți ochii pe discursul vreunui tribun dacoroman... și... încet-încet, ai să simți o moleșală delicioasă în tot trupul; are să te apuce o moțăială irezistibilă și ai să moțăi, să tot moțăi, până când pleoapele o să ți se-nchidă frumos; și atunci, de-a-năuntru, ai

să vezi că te afli la Moși, în miezul verii, sub un umbrar, la o masă rustică, înconjurat de cea mai veselă lume din lume.

Ai să auzi cimpoaiele vlăscenilor și trâmbițele și tobele panoramelor, și țivloaiele și hârâitorile copiilor și guițături de purcei; ai să vezi baloane tricolore; unele captive, legănându-se la adierea vântului; altele, scăpate din mâna ageamiilor, ridicându-se libere departe spre înaltul văzduhului; ai să simți mirosul de țuică risipită, de gogoși prăjite în ulei, de cârnați și de fleici arse la grătar; ai să simți gustul lipicios de turtă dulce... și ai să-ncepi a te apăra de muște... muște, multe muște, ce de muște!

Ia încearcă, rogu-te o dată procedeu ce-ți recomand și dacă nu-ți reușește, scrie-mi: poate să-ți gălesc altul mai bun pentru altă evocare.

Până atunci, stimate și iubite amice Duscianule, sunt al d-tale îndatorat și măgulit bun prietin, cu cele mai distinse salutări.

Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr 1,

Herrn Dr. I. Duscianu
Minsk (Minsk Gub)
Podgornaia 10
Russland

Caragiale
8/21 februarie 1912

Către IONEL DUȚESCU-DUȚU

1

[iunie 1909]

Frunză verde de scaiete,
 Ionică, mă băiete,
 Lasă-te de poezie,
 Că-i curată sărăcie...
 Sărăcie și... prostie

Anonim

La toți de la toți multe sărutări
 D-lui Ionel Dutzu-Dutzescu

Herrn Ionel T. Duțescu-Duțu

2

[Travemünde, 15 iulie 1909]

O salutare din depărtare de la mare pentru toți Kinderii
 prozatori și poet.

Al vostru,

Ăă B r a g a b u
 și Familia Sa

Kinderilor Dutzescu & Zlatko
 Bușteni, Villa Rottăreanu, Rumänien

3

[Berlin, 26 aprilie 1910]

Christos a-nviat!

La mulți ani cu sănătate, noroc și voie bună!

Carageleştii

Kinderilor Mia, George și Ion
 Dutzescu-Dutzu
 Bukarest, Str. Tepeș-Vodă 1, Rumänien

4

La mulți ani cu sănătate și noroc!

Carageleştii

Kinderilor Dutzescu-Dutu
 Bucarest, str. Tepeș-Vodă 1, Rumänien

5

[Berlin, 4 ianuarie 1912]

Tizului mai mic precum și fratelui și surorii acestuia urează:

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Tizul mai mare,

'nea Iancu

1912

6

7/20.III. 1912

Frunză verde busuioc,
 Busuioc și siminoc,
 Tizule ești un boboc;
 Dumnezeu să-ți dea noroc

Ca s-ajungi la vreme floare,
Floare mândră roditoare!
Că uitării nu m-ai dat
Și atât m-ai bucurat
Cu frumoasa poezie
Ce mi-ai dedicat-o mie,
La șaizeci de primăveri
Ce-mplinii alaltăieri...¹
Deci, nepoate-tiz Ioane,
Pân' să vin iar cu plocoane,
Cu rahat și cu bomboane, –
Cum se cade-a fi cinstit
Autorul favorit,
Tizul mic și mult iubit,
Viitor poet vestit, –
Îți trimit din depărtare,
Ca un unchi și tiz mai mare,
Părintească sărutare
Și o binecuvântare,

Iscăbind:

al dumitale,
Nen-tu Iancu,
Caragiale

P.S. Multe sărutări la toți
Ceilalți iubiți nepoți.

Către JENICA T. DUȚESCU-DUȚU

Miercuri 20 febr. [?]

Drăguților, am aranjat tot. Cu ajutorul lui Dumnezeu, plecăm d-aci sâmbătă dim. și duminică la 8.25 seara suntem în București. Vă rog să nu știe nici un străin despre asta. Nu vreau să întâlnesc deocamdată alte simpatii decât ale voastre.

De la gară, cu luatul bagajului cu drum cu tot sper să ajungem la voi acasă pe la 9 1/4.

În tot cazul tot vă depeșăm de pe drum din Burdujeni. Dumnezeu cu noi toți.

Al vostru

Caragiale

Către TEODOR DUȚESCU-DUȚU

1

[1904?]

Dragii mei, am primit ieri, înainte de plecare, cartă cu diagnosticul lui dr. Tomescu. Bine c-a fost spaima degeaba! Dumnezeu cu voi! O specială sărutare pentru Mia!

Al vostru frate,

Caragiale

Complimente la toți

2

[Berlin, 15 ianuarie 1908]

Frate Tudorică, îți trimit o *Cronică de Crăciun*¹. Sper că o mică povestire glumeață poate ținea loc la o scrisoare mai lungă.

Citește-o sănătos.

Dumnezeu cu tine și cu ai tăi.

Al tău frate,

Jean

Am la dinți un fel de năjit, de aceea scriu așa de nevrinos. Păzește-te pe drumuri de răceală.

P.S. Citește „Convorbirile critice“ ale lui Dragomirescu² pe 1 ianuarie 1908.

3

[Schöneberg b. Berlin,
26 aprilie 1910]

Cristos a-nviat!

La mulți ani cu sănătate, noroc și voie bună!

Carageleştii

Herrn und Frau Teodor Dutzescu-Dutzu
Bukarest, str. Tepeş Vodă, Rumänien

4

[Travemünde, 1910?]

Noroc și sănătate!

Multe salutări din partea

familiei

Caragiale

Aábragabù

5

[Ostseebad Travemünde]

Miercuri, 27 iulie/9 august 1911

Post-script la scrisoarea recomandată:

După primirea acestora, adresați-ne poșta la Schöneberg
bei Berlin.

Aici nu mai stăm decât până duminică.

Fiți voinici! Dumnezeu cu voi și cu noi!

Multe sărutări,

Nea Iancu

Familia Teodor Dutzescu-Dutzu
Str. Tepeş-Vodă 1

6

[Budapesta, 26 noiembrie 1911]

Frate Tudorică, iartă-mă că nu te-am putut aștepta. Fii sănătos și vesel! Peste câțva timp viu eu la Bucur[ești] într-adins să văz pe un director de teatru (care o fi!) și pe tine. Te îmbrățișez frățeste.

Al tău

C a r

7

[Berlin,
începutul lui februarie 1912]

Iubite frate Tudorică,

Am aflat, din scrisoarea Jenichii, că, spre marea noastră bucurie, îți merge bine de tot. – Brava ție! Așa te vrem, biruitor! Trăiască știința umană spre lauda lui Dumnezeu!

Te doresc mult și sper să te revăd în curând. Vă-mbrățișez pe toți cu adâncă dragoste ce știu că mi-o cunoașteți.

Al vostru frate,

Jean

P.S. Toți poeții și prozatorii m-au cântat și încântat de ziua mea, afară de poetul meu favorit, Tizul meu cel mic, d. Ionel T. Duțescu-Duțu. Pretind numaidecât o mică dedicațiune din partea d-sale, sub titlul:

Maestrului Caragiale,

Iubitului meu Tiz mai mare, cu ocazia

Jubileului său de 60 de primăveri.

2. P.S. Trimite-mi cartea ta: *Din vatra unui țaran* etc.

[Pe verso:]

Pentru Teodor

8

[12 februarie 1912]

Duțescu [Duțu T.]

Țepeșvodă 1

Bukarest

Calde îmbrățișări frățești și părintești.

Neaiancu

9

16/29.II. 1912

Dragă Tudorică, doresc să te găsească sănătos și voios aceste rânduri, prin cari viu a te ruga să-mi trimiți îndată *două* exemplare *Din vatra unui țaran*, subț bandă, însă *recomandat*.

Toți pe toți vă îmbrățișăm cu dragoste multă. Fiți sănătoși și veseli! Dumnezeu cu voi!

Al tău frate,

Jean

Către UN REDACTOR AL ZIARULUI
„EPOCA“

[Aprilie 1907]

Stimate Domnule Redactor,

Binevoți, vă rog, a da ospitalitate în coloanele prețiosului dv. organ – la un loc mai de văză, de e posibil – micii fabule de mai la vale. Rogu-vă, dacă o admiteți, păstrați-i cu scumpătate ortografia originală.

Cu toată stima și modestia,

Autorul

NEBUN CE SUNT!...

Fabulă

Un publicist s-a lăudat
Că e nebun bun de legat...
Ei ași! nici nu e, nici n-a fost:
Cui Mile taie?
Morala
’I numa prost.

D-sale Domnului Redactor al ziarului „Epoacă“ – București

Către REDACȚIA ZIARULUI
„ERA NOUĂ“, IAȘI

Iertați, nu felicități imediat strălucitul succes junimist
obținut la Ploiești. Rog publicați telegrama mea de felicitare.

Caragiali

Redacția „Era Nouă“, Iași.

Către REDACȚIA ZIARULUI
„EVENIMENTUL“

[26 februarie 1898]

Stimați camarazi,

Puteți anunța că peste câteva zile vă dau un articol despre Expoziția de pictură a Societății *Ileana*.

Apoi am să reclam ajutorul Dv. Iată cum:

Fac la București și voi face în câteva orașe câte o conferință literară cu *lecturi umoristice*... Voi să fac și la Iași una. Vorbiți cu Grossmann să se puie în relație cu mine. Aș vrea la teatru.

Afară că sunt autor, toți competenții mi-au recunoscut talentul citirii etc., etc.

Iubitul nostru! Ilustru! etc. etc.

Nu ne îndoim că Iașul atât de iubit de Caragiale și pe care Caragiale îl iubește atâta etc., etc., etc.

Va fi o serată de acelea cari rămân neuitate.... va marca o epocă etc., etc., etc.

Toată lumea aleasă, inteligentă, cultă își va da *rendes-vous* etc., etc., etc.

Mă rog vouă nu mă lăsați.

Aș voi să țiu această mirifică serată peste vreo două săptămâni, cam pe la 10–12 martie.

Așteptând cu nerăbdare „Evenimentul“ cu vestea cea bună, vă salut cu toată dragostea

Caragiale

La București o țiu luni, probabil presa bucureșteană va face câte o mică dare de seamă; veți putea reproduce câte ceva.

Către EMIL D. FAGURE

1

[19 septembrie 1909]

Stimate confrate Fagure,

Un amic îmi trimite Cronica d-tale din „Adevărul“ despre debutul Companiei Davila. Mă grăbesc a-ți mulțumi de două ori:

întâi – pentru bunăvoința cu care pomenești și despre mine, așa de jinduît cum sunt de o vorbă de omenie și d-ta îmi spui, poate, prea multe după merit;

al doilea – că mi-ai dat neprețuitele citate din *Dramaturgia* lui Lessing, pe care, dacă o cunoașteam, cu entuziasm aș fi adăugat în instantaneul meu, între semne de aducere: „adevăratul gust este cel general, care nu așteaptă de la nici un gen mai multă plăcere și farmec mai mult decât îi poate acesta da în felul său“.

Să nu te miri că se potrivesc cuvintele înțeleptului de acu o sută treizeci de ani cu starea de azi a artei la noi... Miră-te mai bine că, și peste alți o sută treizeci de ani, vor fi mulți, foarte mulți „epitropi și ctitori ai intelectualității române“ cărora vor trebui spuse aceleași adevăruri – și... tot degeaba spuse.

Zici că ascult de glasul acelei cocoane „când aristocrată, când mahalagioaică“, în care-mi recunosc stăpânul. A! dragul

meu! dacă stăpânul pe care eu îl recunosc ar fi adevărat stăpân, cum încă, din nenorocire, nu este – ce bine ar fi! Atunci, o slugă credincioasă ca mine n-ar fi fost cum a fost, și n-ar fi, cum este, batjocura atâtor stăpâni cari, într-o lume ca lumea, nici de slugi n-ar fi buni! – nici măcar de slugi proaste, nu de lux!

Dar... să nu mai oftăm după ceea ce nu s-a putut pe clipa noastră; să sperăm că, odată, stăpâna își va lua stăpânirea. Până atunci, fii vesel și sănătos, și, împreună cu mulțumirile mele, primește cele mai cordiale salutări

de la vechiul d-tale,

Caragiale

P.S. Adică, să fie rușine pentru un bătrân publicist, vechi sufler, director general al Teatrelor, registrator la R.M.S. etc., etc., să solicite de la voi a-i trimite, ca odinioară, „Adevărul“ gratis?

Arată-i lui Costică Mille aceste rânduri, în care-l salut frățește, și stăruie să mă protejeze. Nu știți voi cât bine-mi prinde dimineața o gazetă din patrie! de departe! așa de departe! Tutulor adeveriștilor multă sănătate.

2. P.S. Am un volum de povești... Cine e administrator la voi? N-aș putea, în tovărășie echitabilă cu administrația voastră, să fac o daraveră, cum am mai făcut cu broșurica „1907“? Ia vezi, zău! Poveștile pot figura *cu cinste* într-un volumaș de senzație în formatul alăturat – circa 200 pagine.

Firește că ar trebui să fac eu ultima corectură.

2

Iubite amice Fagure,

Îți mulțumesc foarte pentru călduroasa d-tale scrisoare și, fiindcă văd dragoste din parte-ți, iau îndrăzneala a-ți trimite aci, pe verso, chipul meu, rugându-te „să nu-l arunci în foc“.

Spune-i lui C. Mille că, de câte ori primesc „Adevărul“, nu uit să zic din toată inima, ca un reîntegrat în lista abonaților pomanașii: bogdaproste! să trăiască! și de unde dă să sporească și să-i izvorească!

Volușașul meu de *Povești* e gata. Așteptând comunicarea promisă de la administrația voastră, tot îl mai îngrijesc, ca să se prezinte, mititelul, cât se poate mai spălat și mai pieptănat în fața lumii. În privința asta sunt mai mult Mama decât Tata operelor mele, al căror „fiu“ sunt. Dacă n-au avut noroc să fie destul de frumoase, încai să s-arate curate și dichisite – să n-ajungă de ocară dușmanilor.

Fiți toți sănătoși și veseli!

O strângere de mână de la îndatoratul d-tale prietin,

Caragiale

Salutări călduroase Directorului și Companiei „Davila“.

30 sept. 1909

[Pe fața c.p. cu portretul său:]

lui Emil Fagure cu frățescă dragoste

Caragiale

3

Iubite Fagure,

Îți mulțumesc de buna prietenie ce-mi arăți; te rog să crezi că nu ți-o răpesc pe nedrept, nici n-o dăruiești unui nerecunoscător.

Protectorului meu Câmpescu, i-am telegrafiat de alaltăieri, duminică, să binevoiască a comanda hârtia *afânată*. Dar-ar Dumnezeu să n-o mânjim... românește! Cât e de frumoasă, ar fi păcat – de noi!

La revedere, în curând!

Viu cu pachetul de povești. Să ne vedem cu bine!

O frățească salutare de la al vostru devotat,

Caragiale

Dienstag, d. 6/19-en X [1909]

4

Ne aflăm, de vineri, în Travemünde pentru o lună și jumătate. Aci am primit carta voastră din Feldafing, care ne-a bucurat mult. Să știți că de acum, de câte ori veți trece prin Berlin, sunteți jurați să veniți la dejun în Innsbruckerstr. 1, fiindcă așa mușterii de omenie ca voi rar mai putem găsi. Cum mi-a plătit Fagure modestul dejun din zilele trecute, numai un gentleman de înaltă generozitate o poate face. Articolul din „Adevărul“ este o plată în adevăr seniorială, pentru care mulțumesc cu toată căldura. Din cale afară măgulitor pentru mine!

Până la revedere vă trimitem de la toți de aici frățești salutări. Fiți sănătoși și veseli!Petreceți frumos!

Tout à vous de coeur,

Caragiale

Travemünde (Ostseebad) Strand-Hotel,

27 iulie 1910

5

[12 februarie 1912]

Mulțumiri cordiale. Noroc, sănătate.

Caragiale

Fagure

„Adevărul“, Bukarest

6

17 februarie 1912

Iubite amice Fagure,

Încă o dată viu să vă mulțumesc, dumitale, lui Costică Mille și tutulor de la „Adevărul“ pentru dragostea ce mi-ați arătat – cinstindu-mă cu atâta covârșitoare omenie. Recunoscător, vă urez tutulor, pentru voi și pentru iubiții voștri, noroc, sănătate și veselie.

Acuma vroi să te rog ceva; deși te știu destul de încărcat de treburile d-tale, îndrăznesc a te supăra contând pe buna d-tale prietinie.

Iată:

1. Spune-mi, rogu-te, cine și cum a jucat pe Dandanache, acea meschină bucățică de *concerto obligato*, pentru care aștept de-atâta vac un *virtuoso*; și

2. Spune-i lui Cămpescu, pe care-l salut îndeosebi, să poruncească unui brav june-tânăr din administrație (sunt bătrân! tinerii sunt datori de-acu să mă slujească!) a strânge *toate ziarele și revistele** unde am fost tăvălit ca o chefta de carne de vită bătrână prin sare, piper și alte condimente, înainte de a fi prăjit la tigaie (*quelle odeur!*). Aminteri nu știu cui și unde să mulțumesc pentru măgulitoarea atențiune a acelora, cari n-au crezut de cuviință a-mi înainta, după datina europeană, un exemplar, adică o linguriță de dulceață din borcanul dedicat „maestrului“; – să nu te pomenești că mă cred oamenii, după aproape zece ani trăiți în țara disciplinei occidentale, c-am rămas tot un oriental rău-crescut!

O frățească strângere de mână de la
bătrânul d-tale prietin,

Caragiale

* Pe cât posibil.

Către G. FILIP

1

Stimate domnule Filip,

La scrisoarea dv. din 22 Aug. vă răspund:

Vă pot expedia înainte chiar de 25 Sept. v., în condițiile arătate de dv., o lucrare inedită, gata de mult, copiată pe curat foarte citeț, de circa... pagini manuscris, după proba alăturată.

Condițiile mele sunt:

1. Dv. vă obligați a face pentru publicațiune *absolut stricta corectură*, și, eventual, a-mi plăti câte zece (10) lei pentru fiecă infidelitate, *fie câtuș de minimă*, a tiparului dv. față cu originalul meu de mână – asta indiferent de orice *Errata* ați adăoga la publicațiune;

2. Manuscrisul mi-l veți păstra *întreg și intact*, pentru ca, după colacionare din parte-mi cu tipăritura, să mi-l înapoiati, în schimbul unei descărcări în regulă de la mine;

3. În caz de totală sau parțială pierdere, or distrugere a manuscrisului meu, *fie chiar prin forță majoră*, îmi veți da îndată o despăgubire de două mii și cinci sute (2500) de lei;

4. Imediat ce primiți manuscrisul meu, îmi trimiteți aici una mie Mărci germane (1000) – 1250 lei – ca onorar; și

5. Îndată după apariția Calendarului, îmi veți trimite gratis cinci exemplare în pachet postal recomandat pe socoteala dv.

Primind de la dv. învoirea fără vreo rezervă la cele cuprinse aci, *reprodusă în copie exactă de dv.*, vă înaintez manuscrisul îndată.

Cu toată stima, al Dv.

I.L. Caragiale

Wilmersdorf bei Berlin
Hohenzollerndamm 12
Vineri 4/17 sept. 1909

2

CONTRACT

Între „Minerva“ Institut de arte grafice și Editură cu domiciliul în București Bulevardul Academiei Nr. 3, reprezentată prin Dnii George Filip și Ion Clinciu, conform publicației din Monitorul Oficial N. 168/905 și dl Ioan L. Caragiale, literat și publicist, domiciliat în București strada Țepeș Vodă N. 1, a intervenit următorul contract:

Eu, Ioan L. Caragiale, vând „Minervei“, Institut de Arte Grafice și Editură, operele mele literare, apărute până astăzi în volume și broșuri și adică:

Momente

Volum tipărit în Editura
Socec et Co. București, 1901,
cu următorul coprint:

La Hanul lui Mânjoală

Cănuță om sucit

Două loturi

La conac

Reportaj

Ultima oră

Boris Sarafoff

Groaznica sinucidere

Amicul

Caut casă

De închiriat

Proces-verbal

Urgent

Domnul Goe

Vizită

Triumful talentului

Întârziere

Petițiune

- Lanțul slăbiciunilor
 La Moși
 Tren de plăcere
 Atmosferă încărcată
 Tempora
 O lacună
 Situațiunea
 Întâiu Aprilie
 Five o'clock
 High life
 Cadou
 Diplomație
 Mici economii
 Inspecțiune
 Ultima emisiune
 Amici
 Telegrama
 O zi solemnă
 Boborul!
 Baioneta inteligentă
 25 minute
 Grand Hotel „Victoria
 Română“
 Justiție
 Articolul 214
 Căldură mare
 Bubico
 C.F.R.
- Două volume teatru*
 Editura Librăriei Frații Șaraga
 Iași și Socec et Co., București,
 cu coprintul:
- Volumul I*
 Năpasta
 Conul Leonida față cu
 reacțiunea
 O scrisoare pierdută
- Volumul II*
 O noapte furtunoasă
 D'ale carnavalului
 Piesa „Năpasta“ publicată
 deosebit.
- Notițe și fragmente literare*
 Din „Biblioteca pentru toți“ N.
 121-122 cu următorul coprint:
 1) Câteva păreri
 2) Politică și cultură
 3) Note risipite
 a) Exigențe grele
 b) Amatorul și artistul
 c) Saloanele noastre
 d) Solitudinea de stat
 e) Ofensă gravă
 f) Obligativitatea opiniilor
 4) O vizită la castelul Iulia
 Hasdeu
 5) Între două povețe (schite)
- Schite ușoare*
 Din „Biblioteca pentru toți“
 N. 58 cu următoarele din
 coprint:
 Reformă
 Bene-Merenti
 Statistică
 Întâiu Aprilie. Monolog
 Congresul cooperativ român
 Noaptea Învierei. Nuvellă
 Literatură și artele române
- Note și schite*
 Ediția Sfetea din 1892.
 Cu următorul coprint:

În Nirvana	Fericită improvizație
Nenorocirea unei regine	Extemporare
Luptă dreaptă	Un „la“ natural
Ironie	Glumă proastă
Două note	Ofertă grațioasă
Grand Hotel „Victoria Română“	Un creditor turbat
Un artist	Îndoit lapsus
Norocul culegătorului	Chestie personală
25 de minute	Bonbon
Temă și variațiuni	<i>Schițe</i>
A zecea musă	Traduceri și originale
Din carnetul unui vechi sufleur	Colecția Șaraga 1897 cu următoarele din coprins:
Quiproquo	Broasca minunată
Exces de zel	Norocul culegătorului
Revanșa	Păcat
Din care se vede că metoda chinorosului nu e atât de recentă	25 de minute
pe cât s-ar crede	Poveste
Logică strânsă	Om cu noroc
Moment de distracție	Grand Hotel „Victoria Română“
Rușine	O făclie de Paște

Această vânzare este făcută de veci, adică pentru totdeauna și își produce efectul chiar de astăzi, având dreptul numai numitul Institut a imprima și exploata aceste opere în orice mod ar crede de cuviință, fie în volume, fie în bucăți separate, fie ilustrate, într-un cuvânt în orice mod, fără nici o restricție; prin urmare numitul Institut are deplină proprietate, fără a mai avea eu sau urmașii mei vreo pretențiune oarecare asupra numitelor opere.

Declar aceste opere libere de orice sarcine, neavând convențiuni încheiate cu nimeni și prin urmare toate aceste opere intră în proprietatea Institutului „Minerva“ în modul

arătat mai sus, și prin urmare nimeni nu are dreptul a reproduce, începând cu ziua de astăzi, operele numite; la cas contrar, „Minerva“ va avea dreptul a urmări pe oricine și a cere daune interese pentru pagubele constatate prin reproducerea sau alte moduri de exploatare, într-un cuvânt va uza de dreptul de proprietate asupra acestei opere așa cum interesele o va povățui.

Eu, autorul, mă oblig a supraveghea prima ediție a acestei opere, citind ultima revizie și a da „Bun de imprimat“ și nu am dreptul a ține revizia mai mult de 3 (trei) zile, neputând avea vreo pretențiune oarecare, dacă dupe acest termen „Minerva“, uzând de dreptul său, le va tipări fără corectura mea.

Asemenea sunt obligat, dacă „Minerva“ îmi va pretinde, să fac corecturile necesare și la edițiunile următoare, fără o altă pretențiune din partea mea.

Pentru această vânzare sub toate condițiile arătate mai sus „Minerva“ îmi va plăti odată pentru totdeauna fără a mai avea vreodată vreo pretențiune, suma de lei 4 000 (patru mii) și adică:

Lei 1 000 (una mie) la autentificarea acestui contract, iar restul de lei 3 000 (trei mii) „Minerva“ îmi va libera o poliță cu termen de o lună.

I.L. Caragiale
publicist
St. Țepeș Vodă 1

„Minerva“
Institut de arte grafice
și Editura Soc.anonimă
s/ G. Filip
s/ I. Clinciu

Către NICOLAE FILIPESCU

[București, 4 aprilie 1896]

Stimate domnule Filipescu,

Am să vă fac o propunere; iată: dați-mi voie să iau asupra mea îngrijirea unui număr ebdomadar de duminică al „Epocii“, destinat, afară de rubrica informațiilor și depeșilor politice, exclusiv producerilor literare.

„Epoca“ literară de duminică ar fi astfel absolut străină de politică, se-nțelege, aceasta în limita discreției la care voi fi obligat aflându-mă în casa dumitale.

„Epoca“ literară, totuși, va avea și ea un program bazat pe principiile:

întâi, că literatura este o artă destul de grea și de serioasă pentru a nu putea fi profesată decât de artiști, și deci încercările de amatori de orice vârstă nu pot fi clasate printre producerile literare, precum nu se pot clasa printre producerile artistice picturile de examene anuale ale pensionatelor de fetițe, și

al doilea, fără competență și cunoștință de cauză nu-i permis niminui să facă știință, mai ales critică.

Sper, după ce mi-am asigurat concursul câtorva prieteni competenți în materie, că alții poate și mai autorizați nu vor refuza sprijinul lor întreprinderii noastre.

De asemenea, stimate domnule, îmi place să cred că răspunsul dv. la propunerea mea nu va fi nefavorabil și că veți primi bucuros salutările amicale ale servitorului dv.,
Caragiale

Către DIRECTORUL REVISTEI „FLACĂRA“

[Berlin, 11 februarie 1912]

Regret. Imposibil amândouă. Mulțumesc atenție.

Caragiale

Către EDGARD FLAVIAN

[Berlin, 1906]

Dragă Flaviane,

Mai întâi și-ntâi, să trăiască Laura-Maria! Să vă dea Dumnezeu tot ce doresc eu pentru copiii mei! Să trăiți toți, să-i sărutați cununile!

Acum, să trecem la scrisoarea d-tale. A suferit tare nevastă-ta. I-a fost de bine! Să trăiască! Altă dată are să sufere mai puțin – căci *deloc*, nu se poate.

Titlurile de nobleță se capătă după eroice lupte: se poate titlu de nobleță mai mare, pentru o domnișoară de acum un an, decât titlul de mamă? Să-l poarte sănătoasă acest frumos titlu, pentru care a luptat așa de eroic!

Îmi vorbești de griji. Lasă să le ai și tu, că și alții le-au avut pentru tine. Plătești o datorie sacră. Un băiat cinstit ca tine trebuie să se bucure că s-a învrednicit să-și plătească așa grea datorie. Și pe urmă, adu-ți aminte, ca literat ce ești, de înțeleapta vorbă clasică a nemuritorului Nastratin-Hogea:

„Cap fără griji numai la doivleac crește!“

Nevastă-mea și copiii vă salută pe toți, firește că în primul loc pe acea persoană care e mai mare ca voi toți – am înțeles pe domnișoara Laura-Maria Flavian.

À propos, zici că: te gândeai tu acum un an ca să fii tată acuma? Dar ce? credeai că-ți trebuie pentru atâta lucru trei ani?

Întrebă-mă și pe mine; dar, ce mai vorbesc de mine? întrebă pe nenea Diamandi.

Acestui Diamandi să-i spui din partea vechiului său amic Iancu, că-l dorește și că-l felicită de frumosul succes al fiicei sale; că-i dorește să trăiască fericit și, ca totdeauna, vesel și cuminte, ca să poată alerga după moașă și pentru nepoțică-sa.

Și acuma, rogu-te, spune-i Doamnei tale că merită desigur să-i sărute mâna un tată de familie ca mine; dar că acest tată de familie se așteaptă – și speră că așteptarea lui nu e zadarnică (ține și tu minte aceasta) – ca, după voinica mică Flaviană, să vie, și numaidecât, și un voinic Flaviănaș!

Complimente respectuoase D-nei Flavian, mama ta, care trebuie să fie foarte ocupată cu educația nepoții-sii.

Vouă cordiale îmbrățișări de la noi toți.

O specială strângere de mână lui Diamandi. Ah! când o să ne vedem odată la, – un pahar, era să zic –; uitasem de năstrapa!

Fiți veseli și fericiți!

Al tău amic,

Caragiale

Către IOAN TH. FLORESCU

Adânc recunoscător mulțumesc,

Caragiale

Ioan Th. Florescu,
avocat
București

Către EMIL GÂRLEANU

1

3 sept. 1911

Stimate domnule și amice,

Mă grăbesc a răspunde la amabila dumitale scrisoare din 1/14 sept.¹:

Dau Teatrului Național din Craiova dreptul să joace, numai pe seama sa proprie, lucrările, în ordinea și modul în cari va crede Onor. Direcțiune de cuviință, de câte ori și oricând, în orice localitate a țării, afară de București și de Iași, pe tot timpul stagiunii 1911–12, octomvrie-mai inclusiv, cu următoarele condițiuni:

1. Să respecte integritatea materială a textului respectiv, edițiile anterioare ediției „Minerva“;

2. Să-mi plătească, în schimb, ca drept de autor, deodată pentru toate eventualele reprezentațiuni, și înainte de chiar prima reprezentațiune, 2000 (două mii) lei n., sumă pe care Onor. Direcțiune mi-o va expedia în mărci germane la adresa aci mai jos arătată.

Urându-ți tot succesul ce-l merită un devotat și harnic muncitor în ogorul culturii naționale ca dumneata, sunt și rămân, stimată domnule și amice,

al dumitale vechi prietin

Caragiale

Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1.

2

Stimate domnule Director,

Am primit scrisoarea Dv. din 12/25 sept. pentru care vă mulțumesc. Acuma vă mai rog să fiți bun, când aveți un moment liber, a-mi spune cam pe când trebuie să aștept suma hotărâtă – ca nu cumva să lipsesc tocmai atunci de-acasă – și a-mi trimitte o copie de pe condițiile noastre iscălită de Dv. spre confirmare.

Vă urez din suflet spor și izbândă. Multă sănătate și cu Dumnezeu înainte!

Al Dv. vechi și bun prieten,

Caragiale

21 sept./4 oct. 1911
Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1.

3

27 oct/9 noiem. 1911

Stimate domnule Gârleanu,

Nu vă supărați că repet rugămintea ce v-am făcut acu vreo trei săptămâni prin scrisoarea recomandată. Binevoîți, vă rog, a-mi face cunoscut cam pe când ar trebui să aștept suma convenită; căci eu voi fi silit în curând să lipsesc pe câtva timp de-acasă, și, aici, poșta, când adresantul lipsește, păstrează banii numai câteva zile, după care îi înapoiază biuroului expeditor. – așadar, întârzieri și formalități ce le putem evita.

Vă salut cu multă stimă.

Al Dv. servitor,

I.L. Caragiale

P.S. Vă rog, asemenea, binevoîți a-mi trimitte și o copie a condițiilor noastre iscălită de Dv.

4

[Berlin]

Prea stimate Domnule Director,

Îmi permit a vă aminti schimbul nostru de scrisori, început cu o propunere din partea dv., de unde rezultă că între Onor. Direcțiune a Teatrului Național din Craiova și mine, ca autor, există un contract, prin care Onor. Direcțiune se leagă a-mi trimite, înainte de Crăciunul stil vechi, suma de 2 000 (două mii) franci în mărci germane la adresa mea, *Schöneberg bei Berlin, Innsbruckerstr. 1.*

Crezând că nu comit o prea mare indiscrețiune amintindu-vă aceasta, vă rog, prea stimate Domnule Director, să binevoiți a primi salutările mele cele mai distinse.

Cu perfectă stimă,
al Dv. servitor,

I.L. Caragiale

Joi, 22.XII.1911/4.I. 1912

5

[5 ianuarie 1912]

Stimate domnule Director,

Răspunsul Dv. la scrisoarea mea recomandată de acum zece zile întârziând, vă rog să binevoiți a mi-l adresa eventual la adresa mai jos arătată.

– În acest caz, se-nțelege că nu mai este nevoie să schimbați banii românești în mărci germane: îmi expediați 2 000 lei. Voi stăruî în București trei zile, vineri, sâmbătă și duminică

(6,7 și 8 ianuarie); iar luni voi porni înapoi spre Berlin, unde trebuie să mă aflu miercuri (11 ian.).

Cu multe salutări distinse, sunt, stimate Domnule Director,
al Dv. servitor,

Caragiale

Adresa: Caragiale la D. Al. Vlahuță
București, Palatul Funcționarilor
Piața Victoriei

6

14 ian. 1912

Prea stimate Domnule Director,

Sperând că la scrisoarea mea recomandată de acum zece zile (22 dec./4 ian.) am drept la un răspuns din partea Dv. – care întârzie – vă rog, deoarece plec de aci, să binevoiți a mi-l înainta la adresa arătată mai jos. – În acest caz, nu e nevoie să mai schimbați banii românești în mărci germane; îmi trimiteți, după învoială, 2 000 (două mii) lei la București, unde voi rămânea de vineri, 6 ianuarie, până luni, 9 ianuarie st.v., când plec înapoi spre Berlin, unde mă voi afla în ziua de 12 ian.

Sunt, Domnule Director, cu toată stima
al Dv. servitor,

Caragiale

Adresa: la D. Vlahuță
București, Palatul Funcționarilor

7

13/26 ian. dimineața [1912]

Directorul Teatrului Craiova,
Ultima oară rog răspundeți. Aminteri, reclam Ministerului,
Direcției Generale, eventual Justiției.

Car

8

[Schöneberg,] Expediată
luni 16/29 ian. [1912] 5 ore seara

Directorului Teatrului Craiova

Așteptat zadarnic scrisoarea anunțată telegrafic. Regretând
voiți râde de mine, silit reclam cui va fi, sper, mai puțin glumeț.

Car

9

Directorul Teatrului. Președintele Societății Scriitorilor
Români. Craiova

Daca voiți cinstirea mea respectați întâi învoiala; expediați
suma datorită. Gândim apoi la aniversara neprevăzută în
contract.

Caragiale

Miercuri, 18/31 ian. [1912]

10

[Schöneberg bei Berlin,
1 februarie 1912]

Directorul Teatrului Craiova

Mulțumesc. Cum primesc, pornesc, vestind telegrafic.

Caragiale

11

Luni, 5 febr. 4 ¹/₄ d.a. [1912]

Gârleanu, Teatru Craiova
Rog telegrafiați dacă următor promisiunii, expediat astăzi
suma

Car

12

Miercuri, 7 febr. (25 ian.) dim. [1912]

Gârleanu. Teatru Craiova
Imposibil veni. Regret mult. Piaza rea. Acces acut sciatic..
Mulțumesc delicata atențiune. Salutări distinse.

Car

13

[9 februarie 1912]

Primit. Mulțumesc. Urez sănătate mai bună decât toate.
Caragiale

14

Gârleanu [Em.]
Teatru Craiova

Adânc mișcat călduros dumitale dragoste fească, te
îmbrățișez și blagoslovesc părintește,

Caragiale

15

Em. Gârleanu
Președintele Societății Scriitorilor Români

Stimate Domnule Președinte,

Vă sunt dator cu atât mai multă recunoștință, Dv. și onor. Societății ce prezidați, cu cât, printr-un exces de generozitate, cinstirea ce mi-ați făcut a fost din cale-afară covârșitoare modestei și umilei mele cariere.

Viu dar prin aceasta a vă exprima tutulor mulțumirile mele adânci și a vă ruga totodată să binevoiți a primi cu toții salutările mele cele mai plecate.

Sunt, cu tot respectul, stimate Domnule Președinte, al Dv. și al onor. Societăți

devotat servitor,

Caragiale

4/17 febr. 1912
Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1.

16

[Berlin, 5 aprilie 1912]

Christos a înviat!
La mulți ani cu toate cele dorite!

Caragiale
1912

Domnului Em. Gârleanu
Directorul Teatrului Național
Craiova, Rumänien

17

Stimate domnule Director,

Să mă iertați, vă rog, că n-am răspuns îndată la scrisoarea dv., sosită aici, de acum zece zile, în absența mea. Tocmai astăzi, 8/21 mai, înapoiindu-mă acasă, iată, numaidecât mă execut: alătur aici adeverița pentru achitarea sumei de *două mii* de lei. De aminteri, v-aș fi trimis-o de mult, daca nu credeam că telegrama mea din 26 ian./8 febr. era de ajuns spre a vă servi la dosar ca act justificativ de descărcare.

Mulțumindu-vă pentru cuvintele pline de curtenie ce ați binevoit a-mi adresa și cu această ocaziune, sunt, stimate domnule Director, al dv.

devotat servitor,

Caragiale

Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1
8/21.V.[1]912

[Adeverița:]

2000 lei (într-un cec de 1600 Mărci germane asupra Băncii Disconto) am primit la Berlin de la Onor. Direcțiune a Teatrului Național din Craiova în ziua de 26 ianuarie/ 8 februarie 1912 – conform învoielii făcute printr-un schimb de scrisori cu d. Director Em. Gârleanu, după propunerea d-sale din 1 sept. 1911, ca în schimbul acestei sume de 2000 lei plătită înainte de prima reprezentație, Teatrul din Craiova să fie liber a juca pe scena sa proprie, și numai pe timpul stagiunii 1911–1912, 1 octomb.–1 mai, toate piesele mele, oricum, oricând și oriunde va crede de cuvintă (afară de București și Iași) cu condiția să respecte textul integral al ediției anterioare „Minervei“.

Drept care, deși am telegrafiat atunci imediat, 26 ian./
8 febr., despre primirea cecului, am dat la cerere dlui director
Em. Gârleanu prin scrisoare recomandată și această declarație
astăzi marți 8/21 mai 1921

Schöneberg b. Berlin

Către ȘT. GEORGESCU-SERGENT

Vechiule brav prieten al meu,

Din suflet îți mulțumesc că ți-ai adus aminte de mine la ziua mea. Sunt recunoscător, și mă grăbesc din parte-mi a-ți ura toate fericirile. Dumnezeu sfântul să-ți dea noroc, sănătate și veselie!

Crede, rogu-te, că-ți sunt ca totdeauna devotat prieten.

Al d-tale cu multă stimă,

Carageale

Mărți, 31-13 I 1912.

Către ION GHICA
Directorul General al Teatrelor

1

Domnule,

Ieri, duminică seara, îndată după reprezentarea comediei mele: *O noapte furtunoasă*, văzând că s-a schimbat partea ei finală, fără o prealabilă înțelegere cu mine, autorul, am intrat în cabinetul ce-l aveți în edificiul teatrului ca Director general, pentru a vă cere explicarea acestui fapt, D-voastră m-ați întâmpinat cu cuvintele: „Ieși afară“.

Atunci eu v-am răspuns prin expresii insultătoare la adresa D-voastră.

O copie de pe această scrisoare o trimit tot acum D-lui Dr. Marcovici, care a fost martor la scena petrecută între noi.

[I.L. Caragiale]

București, 22 ianuarie 1879

2

Domnilor membri ai Comitetului teatral,

Într-un chip arbitrar și fără a fi fost eu consultat prealabil, s-a tăiat la a doua reprezentare a comediei mele, *O noapte furtunoasă*, partea ei finală. Această nerespectare a proprietății mele literare mă face a vă declara că retrag piesa mea de la

Dvstră și nu admit a se mai reprezenta. Vă invit, totodată, să-mi înapoiți manuscrisul.

În alăturare vă trimit suma de... diferența de la 420 lei noi, câți mi se cuvin după regulamentul din cele două reprezentații de până acum, la 600 lei, câți primisem ca avans.

Primiți, domnilor, încredințarea prea osebitei mele considerări.

[I.L. Caragiale]

București, 22 ianuarie [1879]

3

[ianuarie 1879]

Domnule Director General,

Domnilor membri,

La a doua reprezentare a comediei mele *O noapte furtunoasă*, duminică în 21 ianuarie curgător, am văzut, spre marea mea surprindere, că partea ei finală a fost schimbată și jucată altfel de cum este în manuscrisul meu, primit odată de d-voastră, și de cum s-a jucat la întâia reprezentare, joi 18 c. Această schimbare s-a făcut nu știu de cine fără o prealabilă înțelegere cu mine.

Neputând eu admite ca piesa mea – odată primită și reprezentată în forma în care am scris-o – să fie schimbată la teatru fără știrea mea, și fiind aici în joc o importantă chestiune de princip pentru orice autor, care-și respectă munca intelectuală, am onoarea a vă invita să restabiliți, la reprezentarea ei viitoare, piesa mea așa precum este scrisă de mine. La caz contrar, vă invit să binevoiți a formula în scris încheierea D-voastră, fiind decis a întrebuița mijloacele indicate de legea pentru organizarea și administrarea teatrelor, îndeosebi la art. 6 și 26, spre menținerea drepturilor mele de autor.

Binevoiți a primi, vă rog, asigurarea considerației mele.

I. Luca Caragiale
(Str. Armenească 23)

Către SCARLAT I. GHICA

1

[15/27 septembrie 1899]

Domnule director general,

Aflu că unii domni societari și gașiști ai Teatrului Național din București, constituiți în companie dramatică, au jucat, fără voia mea, – aș putea dovedi că au jucat chiar contra voinții mele exprese – o piesă a mea *Scrisoarea pierdută*, la Slănicul din Moldova. Aceasta este o flagrantă nesocotire a legii teatrelor, a legii presei și a condicei penale.

Până să mă plâng onor. Parchet de Ilfov, consider ca o datorie de delicateță din parte-mi a mă plânge întâi domniei-voastre, așteptând să văd dacă niște măsuri ce veți crede, poate, dv. de cuviință a lua, nu m-ar despăgubi și moral și material de acea călcare a drepturilor mele.

Așteptând cu tot respectul un răspuns la plângerea mea, rămân al d-voastre plecat servitor,

I.L. Caragiale

Domniei-sale

Domnului Director General al Teatrelor

2

Joi, 20 ian. 1900

Preastimate Domnule Director General,

Tânărul poet Petrovici vine să mă consulte în privința distribuției piesei d-sale, și să mă roage a mai pune o vorbă în favoarea-i, pe lângă d-voastră. Consider pe acest începător așa de înzestrat, încât crez că-mi fac o datorie dându-i tot ajutorul ce reclamă de la mine.

Mă grăbesc dară a vă ruga să admiteți distribuția de pe contrapagină.

Desigur, doamnele Bârsescu și Gheorghiu nu vor refuza să dea prețiosul d-lor concurs la reprezentarea unei bucăți ale cărei remarcabile calități sunt destul de bătătoare la ochi – la ochii se-nțelege deprinși a vedea și pricepe o lucrare de artă. Și de aceea sunt sigur că d-voastră cu autoritatea dv. veți obține acel concurs, indispensabil pentru ca piesa aceasta de netăgăduită mare valoare literară să fie reprezentată cu toată demnitatea pe Teatrul Național.

Ca să-mi fac datoria pe deplin, voi merge, la rigoare, în persoană să rog frumos pe aceste doamne a primi bucuros rolurile acele minunate, și sper că fără vreo considerație pentru oarecari modeste merite ale mele, ci numai în favoarea sincerității calde cu care vreau să ajut pe talentatul nostru poet, voi avea norocul să nu fiu refuzat.

Așteptând un cuvânt de răspuns din partea d-voastră, vă rog domnule director general, să primiți cele mai distinse salutări din partea

servitorului d-voastră

I.L. Caragiale

Distribuția:

Gonzalv	D. C. Mărculescu
Pajul	Dna Titi Gheorghiu
Contesa	Dna A[gatha] Bârsescu

3

[16 martie 1902]

Domnule Director General,

Am citit revista dlui G. Mandy, *N-aude, n-a vede*, și mă grăbesc a vă raporta.

Această revistă, în 3 acte, este o satiră asupra evenimentelor anului 1901, satiră îndreptată mai ales împotriva partidelor politice, liberal – Sturdza și conservator – Carp.

Ca satiră, nu trece niciodată peste limitele bune-cuviințe, și ca revistă de teatru, nu calcă regulile estetice ale genului.

Sunt de părere, prin urmare, că se poate da autorizarea de a se juca această revistă pe unul din teatrele din capitală.

Vă înaintez acest raport și caietul dlui Mandy spre cele de cuviință, și, vă rog, dle director general, a primi salutările mele cele mai distinse.

I.L. Caragiale

D-sale

D-lui Director General al Teatrelor

Către OCTAVIAN GOGA

1

Stimate amice Goga,

Îți mulțumesc foarte că nu m-ai uitat. Am primit cele două teancuri de numere ale „Țării noastre“. Din slovă-n slovă le-am citit și am rămas încântat. Revista voastră este-n adevăr mult mai interesantă decât tot ce avem până astăzi în felul acesta. Să vă deie Dumnezeu sănătate și putere s-o duceți tot așa mai departe, spre mulțumirea noastră a tutulor care dorim cultivarea sănătoasă a publicului românesc atât de-napoiat încă din cauza atâtor ș-atâtor mizerii istorice.

Curaj și 'nainte! mai e mult de făcut.

Rogu-te, comunică grațioasei d-tale Doamne cele mai distinse salutări.

Să ne mai vedem cu bine! O strângere de mână frățească de la

Al D-tale bun prieten

Caragiale

12/25 sept. [1]909

2

Drăguțele, doamna și domnișoara Caragiale roagă pe doamna Goga să le ierte că încă nu pot răspunde la grațiozitatea dumisale. Așteptând o fotografie reușită a dumnealor, îți trimit eu din parte-mi aci alăturatele patru exemplare, a căror destinație se arată, cu rugămintea să le împarți cui de drept. Tare mi-e necaz că nu pot pleca să ți le aduc eu, în loc să ți le trimit cu poșta. Cum aș mai petrece cu voi toți după zborul de duminică! – Te autorizez să-i dai Vlaicului, când s-o-ntoarce pe pământ, o palincă din partea mea, după tradiție; și vă rog pe toți, nu uitați, în momentele petrecerii de seara, a-nchina un păhărel și pentru acela care vă dorește foarte de departe. Tutulor prietinelor multă sănătate. Respectuoase închinăciuni Domnului și Doamnei Partenie Cosma. De la toți ai mei, călduroase salutări grațioasei tale doamne și ție. Fiți sănătoși și veseli! Dumnezeu cu voi! Și țucu-te numa'.

Al tău bun și iubitor frate mai în vârstă

Caragiale

P.S. Rogu-te, când poți trimite-mi o bună fotografie a ta – și adresa lui Iosif.

Vale

Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1,
1/14 sept.[1]911

3

Drăguțele, iartă-mă că-ți răspund cam târziu: n-am avut vreme, crede-mă. Lucrez și eu ceva, și-mi merge greu. Eu am nevoie de fiecă moment; iar voi n-aveți numaidecât nevoie de concursul meu. Cu mare nerăbdare aștept „Lucefărul“ cel nou, căruia îi urez covârșitoare strălucire pe firmamentul culturii

daco-române atât de bogată în astri de întâia mărime – încât e o adevărată mândrețe, mă rog frumos. Mai urez apoi ca „Lucefărul“ să fie steaua vestitoare a zilei frumoase în care să se reîntorcă pacea între intelectualii români. În mâna d-tale stă mai mult decât în a oricui altul astăzi îndeplinirea acestei urări de bine. Adu-ți aminte că eroul antic a săvârșit cea mai măreață faptă a vieții sale când a iertat Roma.

În sfârșit, îți mai urez, din parte-mi și din partea familiei mele, sărbători fericite pentru d-ta și pentru toți ai d-tale.

Cu frățescă dragoste, sunt și rămân al d-tale
vechi prietin,

Caragiale

Schöneberg b. Berlin
Innsbruckstr. 1.
15/28 XII [1]911

4

14.2.1912

Mulțumiri celorlalți. Vineri dimineața Budapesta. Caldă îmbrățișare părintească, bătrânul tău prietin,

Caragiale

Octavian Goga
Schewissgasse 15
Nagyszeben

5

Drăguțule,
Îți trimit ceva de citit, ca să-ți treci mai ușor ceasurile de odihnă.

Până să ne vedem iar cu sănătate, primește pentru tine și pentru grațioasa ta Doamnă de la noi toți multe cordiale salutări

Cu dragoste părintească

Caragiale

13/26/II 1912

Schöneberg b. Berlin –
Innsbruckerstr. 1 – Hpt

Herrn Oct. Goga
Szeged, Mag. Kir. Allamfogház
Ungarn

6

[Berlin, Schöneberg, 3.4. 1912]

Christos a înviat!

...La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Familia Caragiale

1912

P.S. Multe salutări distinse și urări creștinești familiei onor
D. Partenie Cosma, precum și tuturor amicilor sibieni.

Către VASILE GOLDIȘ

1

[ian.-febr. 1911]

Stimate și iubite amice, Domnule Goldiș,

O împrejurare neașteptată vine să mă împiedice de la îndeplinirea cuvântului ce v-am dat zilele trecute. Aflând că între redactorii „Românului“ se numără și Domnul *Locusteanu* – cu care n-am avut vreodată, nici măcar din vedere, cunoștință – mi-amintesc, cu destulă neplăcere, că acum doi ani, pe vară, printr-o serie lungă de articole, în coloanele unui ziar de prima ordine din București, „Viitorul“, un domn cu același nume m-a maltratat și calomniat, într-un mod neobicinuit de crud, chiar în presa balcanică. După afirmările acelui domn, eram, ca literat, o secătură, o nulitate impertinentă; iar ca om privat, un individ malonest, nerușinat, vinovat de *chantage* față cu Direcțiunea Teatrului Național.

Pentru calomnie, n-am mai avut nevoie să-mi joc cinstea la noroc cerând reparațiune de la Jurați: mi-a fost de ajuns să dau la lumină o scrisoare autentică a unei persoane înalt puse, ca să mă șterg de necurățenia ce-mi azvârlea în obraz acel brav. Pentru maltratare însă, ce reparație aș mai fi căutat? Împotriva cuiva mult mai tare, nu poți lupta decât răbdând și tăcând: doar se va-ndura ori sătura de tine și, lăsându-te, palmuit și

scuiapat, în plata Domnului, ca pe un ticălos ce ești, i-o abate să se mai lege și de altul, cine știe care. Și, așa, am răbdat, am tăcut și, slavă lui Dumnezeu! acel onor. Domn, până în cele din urmă, m-a iertat.

Îmi place a crede că Domnul redactorul Dv. nu este același onor. Domn Locusteanu de la „Viitorul“ din București; căci, dacă ar fi același, înțelegeți, ca om de onoare ce vă știu, că, alătura unui brav care m-a maltratat, m-a calomniat și, de sațiu, m-a iertat, mi-ar fi peste putință, spre adâncă mea părere de rău, să colaborez la ziarul Dv.

Cutez a Vă ruga așadar, stimate și iubite amice, Domnule Goldiș, să binevoiți, jertfind un moment liber, a mă lămuri în privința identității Domnului P. Locusteanu, redactorul Dv.

În așteptarea prețiosului Dv. răspuns, sunt și rămân, cu sentimentele de înaltă stimă de cari sper că nu vă îndoiiți,

Al Dv. devotat servitor,

I.L.C.

2

[după 20 febr. 1911]

Stimate amice Goldiș,

Am primit neprețuitele d-tale rânduri și tare m-am bucurat că piedica nu mai îmi stă în cale. Eu crez că n-ați pierdut nimica lipsindu-vă de colaborarea unui așa brav mercenar al condeiiului. Sunt, mai ales pentru voi, ardelenii și ungurenii, foarte primejdioase alianțele și daraverile cu soiul acesta de români din regat, crescuți la școala perversității și distrucțiunii – o școală care n-admite nici Dumnezeu în cer, nici autoritate pe pământ, nici respect față de cele sfinte, nici omenie față de oameni, o școală care are multe asemănări cu un ospiciu de alienați; grandomani, persecutați, deprimați,

furioși și între ei, cumiți mișei, cari de dragul școalei și de pofta scandalului, se prefac nebuni. Și barem, dacă așa smintiți, s-ar găsi vreo scânteiere de talent, în tot zbuciumul lor bolnăvicios! Inculți sub nivelul gramaticii elementare, mândri ca Dante Alighieri, gândire nulă, expresie mălăiată, toți sunt niște *chemati*, și absolut atâția *alesi*, căci fiecare se alege pe sine, unul nu e în primejdie a rămânea neales, în fine toți *moderni* și modernizatori. Sus școala negațiunii în credință, în știință, în artă, spre progresul Binelui, Adevărului și Frumosului. Unde nu sunt câini nu trebuie ciomag, te plimbi, razi cu mâinile-n sold(?), unde nu e opinie publică, nu merit trebuie, ci neobrăzare.

Vrei să ai succes, tinere, dacă n-ai avut încă? Intră cu zgomot în biserica Mitropoliei la slujba unei sărbători împărătești. Îmbrânțește în dreapta și-n stânga mulțimea credincioasă, fă-ți loc larg și treci drept în fața Mitropolitului, care a ieșit cu sântele daruri. Ia-l de barbă, zguduie-l, scuipă-l în față, răstoarnă-i sfințele daruri și calcă-le-n picioare. Apoi cu pasul demn și măsurat, retrage-te mândru. Toată lumea va zice: Iată un modern! iar toți emulii d-tale de aceeași școală vor gândi toată noaptea la isprava d-tale, căutând fiecare să nascocoască pentru a doua zi ceva care spre succesul lor să întrecă neomenia d-tale.

3

[Data apelului telefonic:
Berlin, după 26 febr. 1911]

Bitte Goldiş für morgen mittwoch mittag am telephon bestellen. Komme früh 9.40. Grüsse.

Caragiale

4

Vineri [18/31.III.911], 12 1/2 ziua

Drăguțele, am dormit, slavă Domnului, destul de frumos, de la 5 dimineața până adineaori la amiazi și am visat că mergeam cu *șnelzuțul* către Arad, ca să-ți fac o rugămintă. Și mă bucuram că iar o să mă aflu între atâția prietini. Atâta numai mă îngrija: mă gândeam că am să dau iar de drăguțul meu amic Dr. Iancu. Eu, drept să-ți spun, țiu mult la băiatul ăsta, căci e inteligent și vesel, înzestrat cu bune purtări și frumoase sentimente, și apoi simț că și el are oarecare simpatie pentru mine. Dar... are un grozav cusur: mereu îmi dă zor să mă-nscriu și eu numaidecât în Loja 3 a Bunilor-Templieri: Ei! cât îl iubesc, sacrificiul convingerilor mele științifice, mărturisesc că nu i-l pot face așa degrabă. Spune-i, te rog, mai dinainte ca să știe la ce se poate aștepta de la mine... Să nu mă pomenesc, mâine-poimâine, că mă acuză de a-i fi zdrobit cele mai frumoase iluziuni de misionar. Deocamdată, îl rog să se mulțumească cu cele mai cordiale frățești salutări din parte-mi. – Să revenim însă la rugămintea pentru care pornisem în vis către d-ta. E vorba de un *erratum* sau, mai bine *corrigendum* în copia articolului *Termitele*, pe care trebuie să-l fi și primit. Și anume iată:

Cam pe sfârșitul primei treimi din acest articol, te rog negreșit, nu uita, fă următoarea schimbare:

În aliniatul care începe cu „Vai de orașul...” în loc de:

Vai de orașul în care au pătruns și s-au prăsit Termitele! să se pună:

Vai de orașul în care au apucat să se-ncuibe termitele!

Sperând că *Termitele* mele, ca mică satiră ușorică, n-or să-ți displacă, te salut frățește dorindu-ți multă sănătate și veselie pentru d-ta și pentru grațioasa d-tale doamnă.

Devotatul d-tale,

Caragiale

P.S. – Nu te supăra și dă-i domnului dirigent al Librăriei noastre alăturata comandă.

Al d-tale,

Car

5

Vasile Goldiș

Arad

În urma celor conținute „Românul“ joi despre amestecul scriitorilor din Țară în luptele D-voastre regret imposibil continua colaborarea. Urmează scrisoare.

Car

16/29 [aprilie] 1911
dimineața

6

Sâmb., 16/29 [aprilie] 1911

Einschreiben

Stimate frate Goldiș, citește, rogu-te, alăturatele rânduri din „Rom[ânul]“ (joi, 14/27 apr.) subliniate cu roșu și spune-mi dacă eu nu mă aflu în situația unui om dat afară dintr-o casă unde a intrat nepoftit. În adevăr. Tinerii scriitori din Țară se mărginesc a cutriera lumea românească, dedându-se la diletantism artistic, ținând șezători literare, niște inocente sporturi – fatuitate juvenilă. Aceste exhibițiuni fac poate o bună reclamă – de popularitate impresariului lor; nimini însă nu i-ar putea învinui pe ei de scopuri politice ori ascunse. Nu pe ei deci îi poate atinge asprul avertisment al „Rom[ânului]“; el mă lovește direct numai și numai pe mine, *singurul* dintre

scriitorii din Tară care fâțiș, cu pornire hotărâtă și cu manifestă părtinire, m-am amestecat în luptele Dv. Am greșit, mărturisesc... Vina mea! Și Domnii de la „Trib[una]“ trebuie să fie din cale-afară iertători față cu mine, ca să nu releveze și să nu-mi vâre sub nas acest avertisment care, deși ireparabil, îmi place a crede că este izvorât într-un moment de precipitare nevinovată, nu combinat cu răutăcioasă precugetare, precum ar putea părea. Regretând că mi s-a-nchis atât de degrab – și încă într-un așa mod brusc, – ca să nu zic mai mult – coloanele Dv. și prin urmare ale întregii prese românești din Ungaria, te rog stăruitor, frate Goldiș, să dai loc alăturatei notițe în cel mai apropiat număr. Pentru lichidarea echitabilă a socotelor noastre, voi trece cât mai curând pe la Dv., poate chiar pe la sfârșitul săptămânii viitoare. Până la revedere, vă trimit tutulor cele mai distinse salutări.

Al Dv. devotat servitor,

C

7

[Înainte de 25 apr./8 mai 1911]

Despre scriitorii tineri absolută tăcere. Dacă relevat cineva chestiunea nu răspundetzi absolut nimic. Viu în curând.

Caragiale

V.G., Ar.[ad]

8

Frater Vasile, iată aci alăturat articolul cu pricina, 7 file, care m-a muncit mai tare decât o comedie în trei acte. Fă cu el ce te taie capul, întrebuințează-l cum crezi mai bine în interesul

cauzei: iartă-mă, mai bine decât așa nu am fost în stare să-ți fac ceva; totuși, cred că nu e tocmai de disprețuit. Ia seama, rogu-te, să iasă corect. Introdu-l așa și comentează-l oricum îți place, numai ia aminte să nu mă obligi a mai reveni asupra chestiunii. Fii cu băgare de seamă, nu te mânia. Nu mai pomeni de poetastrii noștri, lasă-i în pace; cred că destul le-am dat eu. Aștept o vorbă de aprobare de la voi. Vă trimit multe salutări frățești. Spune-i lui Dr. Cornel Iancu să nu mă uite.

Mă grăbesc să apuc poșta. Fiți sănătoși toți. Dumnezeu cu voi.

Al vostru devotat prietin,

Caragiale

8/V, 25/IV.911

9

[7–10 mai 1911]

Dragă Goldiș, te rog nu neglija, în caz că publici articolul meu, să faci următoarea îndreptare neapărat necesară, și adică: la foaia a doua de sus, unde e vorba despre poezie, în loc de: *nu când vrea numai să fie*, schimbă așa: *nu când numai vrea să fie*; adică ordinea cuvintelor *vrea* și *numai* trebuie intervertită: [în loc] de *vrea numai*, să treacă: *numai vrea*. Căci la care verb se leagă? Astfel aci trebuie să preceadă, pentru claritate, verbul său anume. E bine înțeles că, aici, *numai* e un singur cuvânt: ia seama să nu ne joace festa zețarul și corectorul, să ne pomenim cu *nu mai* în loc de *numai*.

Salve.

Tibi,

Caragiale

10

... așa de târziu îți răspund: am lipsit de-acasă. Până în septembrie românesc să mă ierți că nu pot da nimica pentru ziar; sunt până peste cap ocupat cu o piesă de teatru, care nu mai suferă amânare. Îndată ce o termin, merg în țară și, în trecere ori la întoarcere, mă opresc negreșit la Arad pentru câteva zile. – Până atunci primește, te rog, pentru d-ta, pentru grațioasa d-tale Doamnă, precum și pentru toți prietiii noștri, cele mai distinse salutări, din partea devotatului Dv.
serv și prietin,

Caragiale

8/21. VII.911

11

[1911]

Frate Goldiș, mă iartă, rogu-te, dacă ți-am scris aseară prea nepoliticos într-un moment de necaz. Am fost în adevăr, furios de atâtea greșeli și mai ales de aceea de neiertat: *politica* scoțiană în loc de *politeță* scoțiană – de care cu drept cuvânt ne poate lua la refec adversarii. Ce Dumnezeu! un ziar așa de serios și cu atâta răspundere, și politică și culturală, să nu se-nvrednicească a apărea într-o formă convenabilă! Să apară fușer, ca toate fițuicile de provincie din fericitul regat al României! Asta este un testimoniu de lipsă de cultură națională. Văzut-ai ziar european în așa hal de înfățșare rurală? – Rogu-te, în interesul demnității naționale, ia măsuri, și, încă o dată, iartă-mă dacă, la necaz, te-am supărat.

Frățească salutare,

Caragiale

12

12.2. 1912

Vasile Goldiș
Arad

Adânc pătruns de recunoștință, mulțumesc din suflet
pentru onoarea ce-mi face „Românul“, covârșitoare meritelor
mele. Devotatul vostru frate,

Caragiale

Către PETRE GRĂDIȘTEANU

[7/19 mai 1899]

Domnule Director General,

Vă rog, după uzul stabilit între Onorata Direcție și mine, a binevoi să-mi acordați asupra drepturilor mele de autor pe stagiunea viitoare, 1899–1900, suma de 500 (cinci sute) lei, renunțând din parte-mi la plusul de 5% pentru stagiunea viitoare, și mulțumindu-mă cu 10%, tantiema normală, iar nu 15% ca în stagiunea trecută.

Binevoiți, domnule director general, a primi asigurarea deosebitei mele stime.

I.L. Caragiale

D-sale

D-lui Director General al Teatrelor

Către G. GRIDEANU

Crenviștul internațional salută cu respect cârnatul român.
 Berea cosmopolită feliță cu stimă pelinul național.
 Berarul Caragiale salută și feliță cu dragoste pe confratele
 său d. G. Grideanu, supranumit Cconășul român.
 La mulți ani cu fericire și cu toate cele dorite,

I.L. Caragiale
 Membru român al Societății
 internaționale a Chelnerilor din
 tânărul Regat al României.

1.1. [18]94

D-sale
 Domnului G. N. Grideanu
 Membru etc. etc. etc. român
 La magazinul său propriu cu firma
 La Cconășul tricolor
 Loco

Către GH. N. GRIGORESCU ȘI SOȚIA LUI

[Friedrichrade,
14 iunie 1910]

Copiilor,
Sănătate, noroc și voie bună să vă deie Dumnezeu! vă urez
salutându-vă de foarte departe.

Caragiale

D-lui și Doamnei Gh. N. Grigorescu
la d. Ștefan Gălă
la Plăinești (Dragosloveni)
Jud. Râmnicul-Sărat, Rumänien

Către DOMNIȘOARELE GRIGORIU-IAȘI

[Berlin, vara (?) 1906]

Preastimate domnișoare,

Aș putea începe prin a vă face cunoscutele și banalele imputări obicinuite în asemenea ocazii, bunăoară că „de ce v-ați mai ostenit, de ce ați mai cheltuit pentru mine să-mi trimiteți un dar atât de prețios“; însă banalitățile-mi repugnează, și mai la urmă, pentru ce v-aș ascunde adevărul și n-aș fi sincer? Nu! n-ați făcut rău că l-ați îndrumat pe bunul nostru Georges să umble pe sub pământul Iașilor, spre a găsi minunata comoară ce mi-a trimis; și nu sunt în stare să vă mulțumesc de atâta gentiletă.

Închipuiți-vă câtă impresie a trebuit să-mi facă scrisorica dv., plină de strălucite promisiuni, care mi-a sosit tocmai când, prin presimțire sau telepatie, ziceam la masă, văzând o bucățică de roquefort: „Știu eu cu ce fel de vin se mănâncă așa brânză!“ și-n gândul meu oftam după o picătură de vin moldovenesc.

Din toate trei felurile am gustat, și firește, la fiecare gustare am închinat în sănătatea familiei Grigoriu.

Să nu mă-ntrebați pe care dintre toate trei felurile îl preferim. Eu, soția mea, soacră-mea și chiar copiii mei suntem deplin stabiliți astă dată și de unanim acord asupra preferinții: le preferim pe toate trei!

Azi-dimineață, am primit și scrisoarea lui Budușcă. De la toți am primit câte ceva, afară decât de la Havas, care până acuma tace. Eu îmi explic tăcerea lui numai prin greaua situație prin care trece guvernul: numai Dumnezeu știe câte griji are un bărbat de stat în asemenea momente!... 'ată-l focu!

Soția mea și toți ai mei vă trimit cele mai distinse salutări, iar eu rămân al

d-voastre prea îndatorat bun prietin,

Caragiale

Complimente lui Georges și lui Budușcă; lui Havas – nu!

Către C. GRINȚESCU

26/2 1882

Grințescu
Bălțătești

În urma hirotonisirii dv. ca diacon <fiind nevoit> trebuind a face serviciu de biserică la Piatra, depărtare de 28 kilometri de școala unde sunteți învățător sunteți nevoit a lipsi adesea de la școală. Mai nainte chiar de hirotonisirea dv. lipsiați în toate septemânile de la școală având frecvente daraveri <particulare> private la Piatra. În interesul <Dv.> serviciului dar <vi se comunică> sunteți pus în disponibilitate pe ziua de 1 martie, până când se vor deschide școalele noi și vi se va putea da un loc în apropiere de biserică la care slujiți, așa că depărtarea dintre biserică și școală să nu vă mai silească a negriji pe <una pentru> vreuna pentru cealaltă. D. Hanganu fiind numit în locul dv. la Bălțătești, veți preda <acestui> noului titular, arhiva, mobilierul și zestrea școlii, cu inventar în regulă – și față cu primarul respectiv.

Primiți, asigurarea considerației.

Către DIMITRIE GUSTI

1

[septembrie 1906]

Dragă dle Doctor,

M-am încurcat cu Mittag în privința caselor. Îmi scrie o scrisoare pretinzând că scrisoarea mea *nu era destul de categorică și cerându-mi noi lămuriri*. Rogu-te, sări de mă scapă de neamț!

Al d-tale devotat,

Caragiale

2

[înainte de mai 1907]

Stimate Domnule Doctor,

Ai un moment să mergem mâine aci aproape la Polizei-Revier, să fac ultimele formalități pentru avizarea autorităților relativ la concedierea servitoarelor? E ultimul termen.

Mâine e duminică. Rog răspunde-mi. Iartă-mă că te plictisesc și primește o strângere de mână de la devotatul d-tale,

Caragiale

N.B. Oricât de târziu astă-seară, sâmbătă, poți veni; un pahar de vin și o portocală te așteaptă cu dragoste și cu prietinie. Ai cheia, profită de ea.

*

Care e rezultatul balotajelor? Gazeta mea nu spune mai nimic.

Către I. HANGANU

Nr.25 / 26/2 1882

Dlui Hanganu, Filioara

Pe temeiul titlurilor dv. de serviciu, sunteți, cu data de 1 martie, numit <în postul> ca <suplinitor> învățător cu titlu provizoriu la catedra școlii din Bălțătești. Sunteți dar invitat a vă prezenta la prefectura Neamțu spre a depune jurământul cerut de lege, după care mergând la Bălțătești, <vă> veți primi de la d. diacon Grințescu, fostul învățător, archiva, mobilierul și zestrea școlii, cu inventariu în regulă și față cu primarul respectiv. Intrând în funcțiune veți căuta a vă îndeplini datoria cu zel, regularitate și bună purtare.

Prim...

Către FAMILIA HERȘCOVICI

[Berlin, 10 ianuarie 1908]

D-zeu vă întărească.

Caragiale

Către DOAMNELE EUGENIA U. HODOȘ,
ALEXANDRINA N. HODOȘ,
EUGENIA T. DUȚESCU-DUȚU

Circulară. – Doamnelor Eug. U. Hodoș, Alex. N. Hodoș,
Eug. T. Dutzescu-Dutzu, cu pruncii, și Domnilor Ulpiu
Hodoș, Nerva Hodoș, I. Brezeanu și T. Dutzescu-Dutzu,

Cu mare bucurie s-a primit, stimate Doamne și stimați
Domni, carta dv. poștală în familia exilată. Atenția dv. ne-a
mișcat foarte mult, căci ne-a făcut să vedem că nu suntem așa
de uitați de toată lumea: tot mai se ridică, din când în când,
la zile mari, cu toată dragostea, câte un pahar în sănătatea
expatriaților. De aceea din toată inima și noi toți, am băut în
sănătatea dv., și v-am urat: la mulți ani cu toate cele dorite după
pofa inimii! Sănătate, noroc și bucurie, fie-vă toate după gând.

Cu toată stima și dragostea

Didina Caragiale
I.L. Caragiale

Berlin, 12/25. I/905

Către NERVA HODOȘ

1

Iubite amice Nerva,

Să nu te superi că, la mare nevoie, mi-aduc aminte de dumneata ca să te rog să m-ajuti într-o pricină, căci nu văd alt bibliograf mai vrednic pentru așa ispravă.

A fost la noi, de pe la 1856 până târziu încoace, un literat (trebuie neapărat să-l știi) anume *P.M. Georgescu* – uneori își mai adăoga în paranteză și porecla *Matsucolu*. A tradus mult și, pe cât mi-aduc aminte, destul de convenabil pentru vremea lui. Aci alăturat îți dau ultima foaie de la cămașa unei broșuri traduse de el, cu lista tuturor lucrărilor lui până la 1885.

Iată ce îndrăznesc eu a dori să știi și ce sper să aflu, cât mai scurt, de la dumneata:

1. Cine era omul acesta, adică, afară de slujba Muzelor, ce mai făcea?

2. Mai trăiește, că trebuie să fie bătrâior, și, dacă trăiește, cum și ce fel i s-ar putea da de urmă?

Rogu-te, iubite Nerva, nu te supăra prea tare că-ți cad belea, și dacă ai un moment liber, ajută-mă.

Cu frățească dragoste mă-nchin.

Al dumitale vechi prieten,

Caragiale

Schöneberg bei Berlin,
Innsbruckerstr. 1,
luni, 16/29.V. [1]911

P.S. Din partea mea și a soției mele, multe salutări distinse pentru grațioasa dumitale doamnă.

Îți adaog că notița din *Enciclopedia română** a dlui Diaconovich (Sibiu, 1900) nu mă slujește la mai mult decât să aflu că *P.M. Georgescu*, gășind în sfârșit mijloace pecuniare, și-a publicat și traducerile inedite – cea din urmă în 1893.

Fii sănătos și vesel! Dumnezeu cu dumneata și cu ai dumitale!

2

Stimate amice Nerva,

Iartă-mă că am întârziat a-ți mulțumi de dragostea ce mi-ai arătat dându-mi informațiuni despre răposatul Georgescu-Matsucolu și mai ales trimițându-mi excelenta dumitale ediție a lui Dinicu Golescu, împreună cu numărul de probă al revistei „Comorile României“.

Pentru ediția *Însemnărilor...* ești vrednic de toată lauda: era în adevăr păcat să rămână, prea multă vreme, dată uitării o carte așa de prețioasă. Introducerea dumitale, în care se vede ce bine le stă erudițiunii și pietății a merge împreună, și sfințenia cu care-ai reprodus bătrâna operă, plină de atâta căldură tinerească, dovedesc că ești un om de gust, un prietin luminat al slovei, cum nu prea avem, un eminent elev al bunei școale franceze. Bravo! să trăiești!

Despre revista ilustrată, ce să-ți spun? E foarte frumoasă. Numai... îngăduie-mi a-ți da o mică povață, ca om pățit: să n-aluneci cumva a da din pungă... Comorile, să ne dea ele ceva, nouă, săracilor; nu să le mai dăm noi lor.

*Tomul II, p. 529, col. a 2-a sus.

Primește, rogu-te, stimate amice, pentru dumneata și pentru grațioasa dumitale Doamnă, din partea mea și a soției mele, cele mai distinse salutări.

Să vă dea Dumnezeu sănătate, noroc și veselie!

Vechiul dumitale prieten,

Caragiale

9/22/VII/911

Einschreiben

Domnului Nerva Hodoș

– Bibliotecar ajutor –

<Bukarest> Storoboneasa

<Academia Română> Gara Smârdioasa

Jud. Teleorman, Rumanien

Către DRAGOMIR HURMUZESCU

1

Joi, 9/22 sept. [1910]

I. L. CARAGIALE cu cele mai distinse salutări, dorește împreună cu familia sa, să primească știri plăcute despre sănătatea dumneavoastră.

Schöneberg – Berlin
Innsbruckerstr. 1

2

Joi, 16/29 sept. [1910]

Stimate domnule profesor, cu mare bucurie văd că nu mai ești mâhnit nemaivând de ce să fii îngrijorat. Astfel, îmi va face îndoită plăcere cinstea de a sta cu d-ta împreună *pour casser une croûte*. Vino sănătos și vesel! Vei fi primit cu frățească dragoste.

Al d-tale devotat prietin

Caragiale

P.S. Dacă-l prinzi pe Gusti, adu-l și pe el, oriunde și oricând nu strică și puțină filosofie.

3

[septembrie 1910]

I. L. CARAGIALE dorește numaidecât știri de la dumneata și se pune la dispoziția dumatăle orișicând.

Schöneberg – Berlin
Innsbruckerstr. 1

4

[septembrie 1910, Berlin]

Stimate domnule profesor,

În speranța că veți fi bine dispuși a primi să ne faceți mâine, sâmbătă, cinstea să poftiți la noi la dejun, vă rugăm să binevoiiți a ne răspunde la aceasta printr-o pneumatică. La ce oră vă convine. *Avem ascensor.*

Al dv. prietin

Caragiale

Daca se poate, vă rugăm aduceți-ne și un filosof, fie chiar sociolog.

Către Dr. CORNEL IANCU

Einschreiben

Dr. Cornel Iancu

Stimate amice, rogu-te stăruie îndată pe lângă amicul nostru d. Goldiș să insereze cât mai neîntârziat în „Rom[ânul]“ notița pe care i-am trimis-o astăzi sâmbătă prin poștă.

Sper să ne vedem săptămâna viitoare. Până atunci primește, te rog, o frățească salutare

din partea devotatului d-tale

Caragiale

Sâmb[ătă], 16/29 aprilie 191[1]

[pe verso, cu aceeași cerneală:]

fotografia prodigiosului Aghiuță stă atârnată d-asupra mesei mele de lucru.

Către G. IBRĂILEANU

1

Schöneberg bei Berlin
[octombrie–noiembrie 1908]

Ror, stimate amice, primește adânci mulțumiri pentru prea generosul articol. Salutări distinse, recunoscător,

Caragiale

G. Ibrăileanu
„Viața Românească“
Iași

2

Stimate amice, iată aci alăturat textul novelei, 57 de fețe corectură numerotate cu albastru, împreună cu două notițe neapărat trebuincioase. Eu crez că trebuie zețuit *cu cicero*, cu *dursuși*, după alăturatul model pe hârtie de colorare. Puneți-l în lucru și trimiteți-mi cât mai degrabă (în plic recomandat, firește), o corectură curată, pe care trebuie negreșit s-o revizuiesc și eu o dată, pentru mai multă siguranță. Să nu uitați, mă rog, a-mi înapoia și foile ce vă trimit, care-mi trebuiesc pentru volum. A cincea zi de la expediere, primiți corectura revizuită cu „bun de imprimat“. – Aștept dar.

Și acum, sunt dator să vă mulțumesc pentru colecția prețioasei voastre Reviste. Este o excelentă publicațiune, pe care îmi place s-o aplaud călduros, deși mie mi se pare că exagerați oleacă importanța tendinței morale și sociale în artă. De atâta amar de ani, vă războiți, – două școale – artă pentru artă, artă cu tendință, – rupeți atâtea lănci, pierdeți atâta vreme, risipiți atâta bravură, și n-aveți, nici unii nici alții, un moment să vă gândiți și la *ceva* care trebuiește egal ambelor școale – la *talent*. De câte ori citesc dezbaterile voastre savante, care, mărturisesc, sunt de multe ori prea adânci pentru priceperea mea, mă întorc, obosit și mâhnit, la ce am gândit băbește todeuna: artistul poate avea sau nu tendință; însă, artă fără talent, peste putință. În sprijinul propoziției întâia avem două exemple tipice, Tacit și Shakespeare; pentru cea de a doua, găsim ușor multe, destule, dovezi hotărâtoare între producțiile nenumărate ale ambelor școli protivnice...

Dar în asta nu trebuie să m-amestec eu prea mult; eu nu sunt critic de artă sunt un bătrân meșteșugar, și, ca atare, vă rog să primiți frățestile mele salutări toți; iar cei însărcinați cu administrația Revistei să nu uitați a-mi expedia cât mai iute, după-nvoială, suma de 1 000 lei (800 mărci) la adresa: *Wilmsdorf bei Berlin; Hohenzollerndamm 12*. Fiți sănătoși și veseli!

Al dv. prietin,

Caragiale

Martți, 17/30.XI. [1]909

3

Stimate amice, mă tem că ieri am uitat să-ți adaog, în scrisoarea cu textul novelei, un lucru foarte important. De aceea mă grăbesc a-ți adăoga acestea: rămâne bine înțeles că apărem *înainte de ianuarie*, fiindcă apariția volumului n-o pot amâna mai târziu de 7–10 ale acelei luni, 1910. – Am multe povețe

să vă dau *în privința părții tehnice a Revistei*. Sper să viu pe primăvară la Iași, aproape într-adins pentru asta, în speranța că am să fiu, spre folosul excelenței voastre publicațiunii, ascultat, ca vechi meșteșugar tipograf ce sunt. Cu frățească dragoste,

Al dv.

Caragiale

Miercuri, 18.XI/1.XII. [1909]

P.S. N-am primit până astăzi numerele pe octombrie și noiembrie. Rog, nu mă uitați. „Viața Românească“ mă interesează foarte mult.

Herrn Professor
G. Ibrăileanu
la Revista „Viața Românească“
Iassy (Rumänien)

4

Stimate domnule Ibrăilene,

Iată corectura cât se poate mai îngrijită; te rog, mai aruncă-ți și d-ta ochii la revizie în mașină; știi că la pus în mașină se-ntâmplă de sar literele de la capetele rândurilor. Însemnările închise într-un cerc le-am pus acolo unde litera nu e de același fel, adică e străină de casa din care-i cules textul întreg. Le-am însemnat, fiindcă la tipar astfel de pestrături bat la ochi și fac foarte urât efect. Nu le-am biruit pe toate, desigur.

Să mă iertați că am uitat a vă spune să se culeagă povestea cu ortografia dv. obicinuită; eu, prin deprindere de mult, scriu cu ortografia veche, și acuma mi-ar trebui multă bătaie de cap la copiat să mă dezbăr, cuvânt cu cuvânt, de apucătura înveterată. Am căutat, pe cât posibil, să fie cel puțin consecventă icoana cuvintelor. Cu altă ocazie, dacă mai voi avea cinstea să figureze numele meu în prețioasa dv. revistă, am să

vă rog a dispune să se culeagă totul cu ortografia dv. modernă. Aproposito de nume, vă rog lăsați la sfârșitul novejii numele Caragiale simplu, fără inițialele *I.L.* – Nu credeți că o fac asta prin fatuitate; dar am apucat, de-atâta vreme să iscălesc așa, și cu inițialele acelea de prisos (căci alt publicist astăzi cu un nume să semene nu există), parcă ar fi altcineva, nu tot eu.

Am scris ieri dlui Botez că am primit carta d-sale postală, prin care mă anunță că mi-a expediat banii, și l-am rugat totodată să-mi trimită, în pachet *recomandat*, următoarele publicațiuni din editura dv.:

1. Cele două volume de critici ale d-tale (*Scriitori și curente* și *Spiritul critic* etc.). 2. *Din lumea dreptății* de I. Brătescu-Voinești, și 3. *Specialistul român* al lui Philippide; iar pentru achitare voi îngriji numaidecât. – Te rog și pe d-ta, pune o vorbă bună în favoarea mea pe lângă Administrația dv. să n-aștept prea mult. Asemenea, vă rog pe toți, din numărul cu *Kir Ianulea* să binevoiți a-mi trimite două exemplare – unul vi-l plătesc.

Primiți, vă rog, toți frățești salutări din parte-mi.

Fiți sănătoși și veseli!

Al dv. prietin,

Caragiale

Wilmersdorf bei Berlin,
Hohenzollerndamm 12,
vineri, 27.XI/10.XII. [1]909

5

[sfârșitul lunii decembrie, 1909]

Stimate domnule Ibrăilene,

Iartă-mă că am întârziat a-ți răspunde : am lipsit câteva zile de acasă. Domnului Botez i-am mulțumit pentru bani, pe care

i-am primit prin Disconto. Îmi fac o datorie să-ți mulțumesc și d-tale pentru frumoasele volume ce mi-ai trimis și pentru binevoitoarea atenție ce-mi arăți. Acuma, mai îndrăznesc a te ruga să binevoiești a-mi trimite și volumul dlui Pătrășcanu, care va apare în curând, cum citesc în ziare. Nu cred că abuzez prea mult de prietenia ce-mi arăți și te rog a primi cele mai distinse salutări din partea prietinelui dv.

Caragiale

Tutulor și dv. multă sănătate. Vă urez petrecere fericită de sărbători.

La revista „Viața Românească“
Iassy, str. Golia, 52
Rumänien

6

[2 ianuarie 1910]

1910!

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Caragiale

7

La mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Caragiale

[1912]

La revista „Viața Românească“,
Iassy str. Golia, 52
Rumänien

8

[13 februarie 1912]

Mulțumesc.

Cu stimă, al dv.,

Caragiale

9

[Berlin, martie 1912]

Prea stimate <domnule>, amice, d-le Ibrăileanu,
 <Articolul d-tale este din cale afară amabil>

Nu mă lasă inima să mă mărginesc la o simplă mulțumire prin telegraf pentru articolul <d-tale despre mine;> <oare nu te-nșeli cu atât> <ce ai binevoit> cu care ai voit, printr-un exces de bunătate, să mă răsplătești <de <modesta> mediocra> de <munca mea> truda <mea> <vieții> mea, mai presus de valoarea <ei> <operei mele> rezultatelor ei. Voi să-ți mulțumesc și prin aceste câteva rânduri și să primești

Nu mă pot mărgini numai la o telegramă; <trebuie și> voi și prin aceste rânduri să-ți mulțumesc pentru articolul d-tale. Ai voit să mă <plătești> boierește de truda mea <dându-mi> plătindu-mă generos cu mult peste valoarea operei mele.

Încă o dată viu să<-ți> vă mulțumesc prin aceste rânduri atât d-tale cât și <colaboratorilor> autorilor celor două notițe <de la> din <„Viața Românească“> „V.R.“, cu care m-ați <răsplătit> <onorat> cinstit boierește, răsplătindu-mi cu <generozitate> dărnicie, truda profesională, <cu> mult peste valoarea operei mele. <Din toate șirurile dv.> <Asta> Eu, drept să vă spun, orcât de conștiincios meșteșugar m-aș socoti

Eu, să-ți spun de

Eu Eu Eu

Și d-ta și d. Arghezi și autorul notiței prime din Miscellanea m-ați cinstit boierește; mi-ați răsplătit <cu dărnicie> <foarte darnici> truda profesională cu mult peste valoarea operei mele. Mă simț dator să vă <mai> mulțumesc încă o dată, înțelegând că <simpatiei personale> numai acelei porniri morale <ce n-are> cărei foarte adânc i se <pot> poate afla <rădăcinile> <punctul mișcării inițiale> <cauzele> izvorul, și care se cheamă simpatie, îi datoresc <generozitatea dv.> <prisosul de> dărnicia cu care m-ați <acoperit> cinstit de ziua mea. <Căci de ce n-aș mărturisi drept? Sub scoarța atât de grosolană cu care sunt acoperit <stă în sufletul meu> am și eu în sufletul meu multă simțire pentru bunăvoința>

Îți mulțumesc p. carte. Am citit-o în fugă <și mi-a plăcut>. Ca formă n-am nimic de zis; conștiințios îngrijită, e foarte bine făcută, așa că e o lectură plăcută și; ca fond am o singură observație să fac; <printr-o întrebare: crezi în> în fond pentru (?) d-stre acei ce cred în <puterea> virtutea poveștelor bune <pe calea raționamentului> și în prestigiul raționamentului? Eu <sunt dintre acei cari cred că <numai nevoia> <omul și societatea> numai nevoia îi poate preschimba <pe oa> omul și> <în bine ca și în rău> și o societate în bine sau în rău, că bunul trai și progresul mental și moral este opera vremii nu a> mai degrabă crez în descântece și-n farmece decât în asta.

I.L.Caragiale

10

[3 aprilie 1912]

Christos a înviat! La mulți ani cu fericire!

Caragiale

11

Stimate amice,

Sper să fiu duminică 29 apr. la Iași, unde viu într-adins pentru a vă vedea – pe amicul Stere și pe d-ta. O să-mi permit a vă prezenta pe un debutant în litere, care dorește să capete botezul cernelii de tipar cu blagoslovenia „Vieții Românești“.

Să vedem dacă m-am înșelat crezând că merită și tânărul meu această înaltă onoare... Până la revedere, o strângere de mână, cu frățescă dragoste, de la bătrânul dv. prieten

Caragiale

luni seara 23 apr., st.v./6 mai. st.n. [1912]

I. L. Caragiale, Innsbruckerstr. 1

12

[Ploiești, 27 aprilie/10 mai 1912]

Sosim duminică seara, ora 6, prin Pașcani.

Salutare
Vlahuță – Caragiale

Către CONSTANTIN IONESCU

17 mai 1900

Stimate amice,

Mi-ar conveni grozav pe aceste vremuri de criză, să se poată realiza ideea dv. și de aceea mă grăbesc a vă răspunde. Iată cu ce condiții aș ține o conferență sau aș lua parte la una.

1. Aș face *Lecturi umoristice* (așa ar și trebui pus pe afiș). Aceste lecturi, cu o introduție, ar ținea 1 1/2 până la 2 ceasuri.

Lucrul acesta l-am făcut la București, Iași, Craiova, Brăila, Galați, Ploiești și am constatat că place mai mult decât toate conferențele savante.

2. Pentru asta trebuie să câștig minimum 200 lei*.

În caz că puteți monta o așa afacere, bine.

Îndată ce-mi trimiteți 100 lei avans, cu condiția ca restul de 100 să mi-l garantați a mi-l da înainte de conferență, acolo, la Buzău, mă pun în tren și viu.

Afară de asta, trebuie să-mi precizați ziua, căci n-am vreme de pierdut; viu, țiu conferența și, cu trenul despre ziuă, mă-ntorc la slujbă. Astfel dar ar fi preferabil să fie fixată conferența pentru o duminică sau zi de sărbătoare, și – să-mi scrieți din vreme.

* Se-nțelege că orice se scoate mai mult, faceți voi cu acea sumă ce vreți – o dăruți Ateneului sau Societății filarmonice – sau orice.

Nu vă supărați că pun condiția avansului și plății înainte. Nu de buna voastră credință mă-ndoiesc, Doamnă ferește să fiu așa de nepoliticos cu buni prietini; mă-ndoiesc de siguranța afacerii.

Așa cum pun eu condiția, suntem siguri și eu și voi că nu ne amăgim de-nchipuiri, și că nu viu decât dacă mijloacele sunt deja găsite – adică viu când ursul e împușcat, nu când e în pădure.

Complimente lui Scutaru, Perșinaru, și d-tale o strângere de mână.

Caragiale

Răspundeți la adresa:
Sf. Spiridon 3 bis.

Către DIMITRIE IONESCU

[Berlin W. 27. 11.04]

Iubite Doctore,

Mare bucurie ne-a făcut frumoasa veste ce ne-ați trimis.
Multă sănătate din partea nevastă-mii Doamnei duminică, a
cărei cunoștință dorește mult să-o facă. Să trăiască
Elena-Caterina! și, fără multe neazuri, să trăiți și voi să-i
sărutați cununiile, după care să-ajungeți fericiți bunici!

O frățească strângere de mână de la
al d-tale

Caragiale

Monsieur le Docteur D. Ionesco
Potsdamerstrasse 134B
Hier

Către TAKE IONESCU

1

[1 ianuarie 1909]

Trăiască marele partid conservator-democrat! Trăiască invincibilul șef ilustru! Meargă împreună mulți ani cu sănătate înainte din triumf în triumf. Devotat,

Caragiale

2

[15 februarie 1909]

Berlin. – La mulți ani tot cu izbândă, trăiască partidul, trăiască strălucitul șef Take Ionescu! Devotat,

Caragiale

3

[21 ianuarie 1910]

Trăiască nebiruitul partid conservator-democrat, trăiască ilustrul șef Take Ionescu; meargă înainte tot triumfătorii [*sic!*] la îndeplinirea înaltei meniri spre lauda lor și cinstea Patriei.

4

[9 februarie 1912]

Take Ionescu
București

Pretutindeni și oricând trebuie să fii flacăra tuturor
flăcărilor. Să trăiești, te dorește mult soldatul recunoscător,

Caragiale

5

[12.2. 1912]

Take Ionescu
Cătunul 25
Bukarest

Când cel mai ales între aleșii neamului gândește astăzi la
mine cu atâta grațioasă atențiune, încep [a] crede [că] nu mă
născui tocma degeaba. Mulțumesc cordial, ilustre șefule,
noroc, sănătate, dee-ți mulți ani Dumnezeu, că minte îți dete
destulă.

Nestrămutat soldat

Caragiale

Către Prof. TH. IONESCU

Stimate Domnule Profesor,

Vă mulțumesc atât Dv. cât și tinerei Societăți de lectură ce prezidați pentru grațioasele dv. salutări.

Sunt stimate Domnule Profesor

Al Dv. devotat
servitor

Caragiale

4/17 febr.1912

Domnului

Profesor Th. Ionescu

Președintele Societății de lectură „Fontanina“

Craiova,

Liceul Carol I.

Rumänien

Către UN INTELECTUAL DIN GALAȚI

Preastimatul meu domn,

Propunerea d-voastră atât de grațioasă îmi face nespusă onoare – o onoare însă pe care trebuie să o declin; căci eu nu fac politică de capul meu; eu sunt membru nestrămutat al Partidului Conservator-Democrat, și, ca unui atare nu-mi este, fără ordin categoric al forului nostru competent, permis nici un pas politic, mai cu seamă în împrejurări turburi cum sunt cele de astăzi.

Într-un singur mod m-aș putea bucura de simpatia ce-mi arătați, așa de binevoitori, d-voastră și amicii d-voastră intelectuali, anume: dacă aș avea atâta trecere pe lângă dv. să izbutesc îndrăznind a vă ruga ca voturile ce mi le-ați fi dat mie la Colegiul II de Cameră să le dați listei pe care *oficial* o va propune Partidul Conservator-Democrat de sub șefia marelui nostru bărbat de stat d. Take Ionescu.

Aceasta ar fi, în adevăr, pe lângă o faptă patriotică, și o mare dovadă de dragoste pentru mine din partea d-voastră, în schimbul căreia n-aș ști niciodată cum să vă fiu mai recunoscător.

Urându-vă, de Anul Nou, la mulți ani cu noroc, sănătate și veselie, rămân al d-voastră, al tuturor binevoitorilor mei, devotat servitor

I.L. Caragiale

Schöneberg b. Berlin,
Innsbruckerstrasse 1.
7/20 ianuarie 1911

Către EMIL ISAC

1

Dragă Emil Isac,

Înainte d-tale, un alt scriitor de talent mi-a cerut o precuvântare la un volum al său. Îți răspund și dumitale ca și aceluia...

O fată, intrând în bal împodobită cu toate grațiile frumoasei vârste, nu mai are nevoie de recomandația unei mătuși. Trebuie să priceapă amândouă – și fata, că la farmecul ei nu poate adăoga nimic vorba bătrânii – și bătrâna, că n-are ce căuta la bal, nici la spatele tinerei, necum să-i treacă înainte și printr-un discurs de prețioasă factură, să-i consacre o carieră evident predestinată succeselor.

Nu. Volumul d-tale n-are nevoie de o precuvântare a mea... Aruncă-l la lumină, să-și caute în lume norocul, singur – liber de orice reazăm de prisos: prestigiul talentului îi va fi de-ajuns.

Gata să te slujesc, după slabele-mi puteri, sunt cu distinsă stimă,

al dumitale

Caragiale

12/25 aprilie 1911

2

Stimate dle Emil Isac,

Prefață nu-ți fac, fiind și eu foarte ocupat cu o lucrare ce nu suferă amânare. Și pe urmă, e drept ca fiecare artist să îndure insultele ce i se aruncă anume, cum și să se bucure singur de aplauzele ce le poate smulge... Și apoi, dacă artistul este cuminte și are conștiință de valoarea sa, trebuie să fie nici prea încântat de aplauze, nici prea mâhnit de insulte. Adesea, când ești aproape asfixiat de năduful celor dintâi, prefăcute sau pornite după comandă, în general proaste, parcă-ți redă viața o ploaie răcoroasă a celor din urmă, sincere și inteligente, pornite din fundul necazului. Nu sunt oare și insultele ce ți se aduc, omagiu de-a-ndoasele adus talentului? Așadar – nu cere prefață.

Comedia dumitale, dacă poți să mi-o trimiți, nu faci rău: citind-o, te-aș servi și mai bine. Eu am promisia actualului director general al teatrelor, că o va căuta și va face tot ce se poate pentru a o pune în scenă chiar în stagiunea viitoare.

Urându-ți din parte-mi tot succesul, îți trimit multe salutări.

Al dumitale amic,

Caragiale

14/27 iulie 1911

3

Dragă domnule Isac,

Focul din Constantinopol, minunatul articolăș din „Românul“ este o strălucită evidențiere a talentului dumitale. Citirea lui mi-a cauzat bucurie și îndestulare. Ești demn elev, cu toate calitățile admirabile ale unui meșter.

Multe salutări de la vechiul d-tale,

Caragiale

8/21 august 1911

4

Iubite amice,

Cu mare bucurie am aflat că *Maica cea tânără* este o strălucită manifestație artistică, o strălucită promisiune. Rog cu stăruință pe tânărul autor să caute a o îndeplini – și să nu se-ndoiască un moment de dragostea mea părintească, pe care se poate rezema cu încredere oricând.

Cu distinse salutări,

al dumitale prietin,

Caragiale

1/14 februarie 1912

5

Iubite domnule Isac,

Îți trimit astăzi contractul cerut și iscalit de mine și mă învoiesc să stau alături de piesa d-tale. În interesul literaturii noastre naționale, n-ar strica să ne cunoască străinii. Cât despre cele materiale: te încredințez pe d-ta, să tratezi cu orice teatru de a mi se juca piesele. Am aflat că lucrezi la o nouă piesă: *Iancu* – fi-va și aceasta, un minunat prilej, pentru prietinii și dușmanii dumitale, de-a te discuta? Când o ai terminată, mi-o trimite să o citesc, eu vreau să fiu întâiul care să o cunosc. Noroc și spor la muncă.

Al d-tale frate mai bătrân și prietin,

Caragiale

6/19 mai 1912

Către IOAN URBAN JARNIK

Stimate Domnule Profesor,

Lungi, sunt numai scrisorile urâte și plicticoase; cele frumoase și amuzante sunt totdeauna prea scurte. – A dumitale m-a încântat. Îți mulțumesc din suflet că ți-ai mai adus aminte de mine și-ți urez, la rândul meu, sănătate, noroc și veselie pentru D-ta și pentru toți iubiții D-tale, întru mulți ani până la adânci bătrâneți.

Sunt al D-tale, stimate Domnule Profesor, cu stimă
devotat servitor,

Caragiale

Schöneberg bei Berlin
3/16.II.1912

Către HERBERT KANNER

Berlin W., 20 aprilie 1909

Stimate Domnule,

Iartă-mă că, din cauza ocupațiilor mele, n-am destulă vreme să-ți îndeplinesc dorința; acu mi-ar fi peste putință a sta s-aștern notițele autobiografice ce-mi ceri. Dar eu gândesc că nici nu-ți trebuiesc pentru disertațiunea d-tale: întrucât opera care te interesează stă înaintea d-tale întregă, – spre a fi înțeleasă, gustată și criticată, ce nevoie mai are de alte date biografice despre autorul ei, decât că e născut *atunci și acolo* și că trăiește încă, până când o muri, în cutare loc? Ba, eu cred că și asta e de prisos. Când ai d-ta o pereche de ghete, și ieftine și potrivite, poartă-le sănătos, și nu-ți mai pese de locul nașterii autorului lor și de-mprejurările vieții lui, care n-au deloc a face cu ghetele d-tale.

Mulțumindu-vă călduros, stimate Domnule, atât d-tale cât și Domnului Profesor al d-tale, că onorați cu atâta atențiune opera mea, vă rog să primiți cele mai distinse salutări din partea devotatului Dv. servitor.

Caragiale

P.S. – Aș dori să știu unde înveți d-ta și cum îl cheamă pe d. profesor de limba română al d-tale.

Către Dr. I. KIRIAC

[Berlin, 12.2.1912]

Iubite doctore,

Mai întâi îți mulțumesc din suflet că ți-ai adus aminte de mine la ziua mea într-un chip așa de simpatic. Apoi, îți urez, din partea mea și din partea familiei mele, pentru tine și pentru iubii tăi, sănătate, noroc și veselie. Să vă dea Dumnezeu drăguțul, tot binele ce-l dorim pentru copiii noștri! Doamnei Kiriac multe distinse salutări. Frumoușilor și grațioșilor tăi copii, părintești binecuvântări. Urăm cu toții să vă ajute Pronia să le sărutați cununiile, și pe urmă... cinstiți fericiți bunici. Ura!

Pentru tine, o caldă îmbrățișare frățească de la bătrânul tău prieten mult îndatorat

Caragiale

Către ROBERT KRAUS

[Berlin, 14.2.1912]

Herzlichster Dank. Herzlichste Grüße. Ergebenst

Caragiale

Robert Kraus
Commissionär
Wien

Către JACQUES L. KREMNIETZER

Domnului Jacques L. Kremnitzer și
Domnilor și Doamnelor artiști ai Teatrului *Lieblieh*
(Jignița)

Stimați Domni și Doamne,

Vă sunt adânc recunoscător pentru urările ce v-ați gândit,
atât de binevoitor, a-mi face de ziua mea prin dl Jacques
L. Kremnitzer.

Din parte-mi urez: să vă dea Dumnezeu sănătate și veselie
pentru dv. și pentru toți iubiții dv., până la adânci bătrâneți!
Asemenea, vă urez mult și îndelungat succes în subtila și nobila
voastră carieră artistică.

Să trăiți!

Sunt al dv. bun și îndatorat prieten,

Caragiale

3/16 febr. 1912
Schöneberg bei Berlin,
Innsbruckerstr. 1

Domnului Jacques L. Kremnitzer
Administrația Teatrului „Lieblieh“
Bukarest, Str. Negru-Vodă 14–16
Rumänien

Către CONST. LECCA

[W.b.B. 21.06.1905]

La mulți ani cu toate fericirile după pofta inimii

Devotat,

Caragiale

P.S. – Procură am dat lui Gr. Cernescu, amicul nostru.
Adresa lui: Mihai Vodă 20. Dacă e nevoie anunță-l.

– Încă o dată: petrecere bună și la mulți ani!

C

Wilmsdorf bei Berlin –
Preussischestr. 10 Hpt.

Dlui Const. Lecca
avocat, subdirector al Creditului Funciar Urban
Bukarest
la Creditul Func. Urban
Strada Doamnei
Rumänien

Către N. LEON

[înainte de 1900]

Stimate amice,

Iartă-mă că te deranjez, contând prea mult pe bunătatea d-tale. Te rog, dictează aducătorului, tânărului Florescu, petiția pe care trebuie să ți-o dau eu d-tale pentru ca fiul meu, Matei Caragiale, în calitate de bursier la liceul „St. George“, să poată trece gratuit examenele la stat.

Sperând în dreptatea d-tale, te salut cu toată stima,

I.L. Caragiale

Către REDACȚIA ZIARULUI „LIBERALUL“

1

Wilmersdorf bei Berlin, Hohenzollernpl. 4

Marti, 24 iulie (6 aug.) '907

Stimate Domnule și Confrate,

Apelând la sentimentele Dv. colegiale, vă rog călduros, dacă e posibil, să binevoiți a publica în coloanele „Liberalului“, absolut **întocmai**, următoarea scrisoare, pe care, de teama ciuntirii, nu mai am curajul s-o adresez unde s-ar cuveni:

„Domniei sale,

Domnului Doctor Blumenberg

Criticul literar de la „Opinia“ – Iași

Prea stimate Domnule Doctor Blumenberg,

Dați-mi voie, mă rog, să vă spun că, publicând zilele trecute ciuntită o scrisoare a mea către Dl. Prim-redactor al „Opiniei“ – cu toate scrupurile de înaltă politică ce le puteți, ca bărbat de stat, invoca – ați comis (scuzați-mi cuvântul exact!) o mare necuviință literară.

Cu respectul și teama datorite de un comun publicist unui atât de eminent om de litere, critic etc., sunt, prea stimate Domnule Doctor Blumenberg,

Al D-voastre servitor,

Caragiale
publicist român

Binevoiti, domnule redactor al „Liberalului“ etc.“

Atât pentru a se publica. Mulțumindu-vă anticipat, îndrăznesc să vă rog a-mi trimite la adresa mai sus arătată și un număr din „Liberalul“ cu această scrisoare către dl dr. *Blumenberg*. Cu toată dragostea al dv. îndatorat

Caragiale.

2

[24 iulie/6 august 1907]

Stimate Domnule Redactor și Confrate,

Bănuiesc că adineaori, în pripă, prin scrisoarea mea recomandată, nu v-am dat exact alineat al doilea din scrisoarea mea către ilustrul critic Dl Doctor Blumenberg de la „Opinia“. Îmi permit a vi-l transcrie încă o dată îndelete:

.....

„Cu respectul și teama datorite de un comun publicist unui eminent om de litere, critic etc., sunt, prea stimate Domnule Doctor Blumenberg,

Al D-voastre servitor

Caragiale
publicist român“

Sunt al Dv. Dle Redactor al „Liberalului“
devotat Confrate

Caragiale

Aceeași dată ca scrisoarea recomandată

Adaog două timbre românești, pentru cazul când ați binevoi să publicați scrisoarea și să-mi expediați un exemplar din „Liberalul“.

Cu stimă

Car

3

[iulie-august 1907]

D-sale Dlui redactor al „Liberalului“ Iași

Stimate Domnule Redactor și Confrate,

Eminentul nostru critic d. doctor Blumenberg – după ce mi-a publicat ciuntită o scrisoare zilele trecute – revine în „Opinia“ de la 22 iulie asupra incidentului cu fabula din „Convorbiri“ atribuită pe nedrept mie; d-sa susține, potrivit afirmației unui confrate bucureștean, că „*cu toate dezmințirile mele*, tot eu aș fi autorul acelei fabule“ și găsește momentul oportun spre a „declara incidentul închis“.

Cu tot respectul, cutez a spune eminentului nostru critic, d. doctor Blumenberg, că apucătura d-sale mi se pare cam prea violentă. Nu! după regulile cuviinței elementare, incidentul nu poate fi declarat închis, așa *à la cavalière*, până nu spun și eu câteva cuvinte pe cari sunt absolut dator a le spune.

Mă rog, stimate confrate, ce pagubă aș fi avut eu dacă, scriind acea fabulă, o și iscăleam? Desigur, modesta mea carieră literară nu pierdea nimic dacă publicam câteva rânduri decente mai mult. Dar opera? ar fi păgubit ceva? Din contra, cred eu; poate, cum criticii noștri (între cari firește trebuie să număr în primul loc pe eminentul d. dr. Blumenberg) au arătat totdeauna oarecare blândețe față de ceea ce am putut produce,

era să fie întâmpinată cu mai puțină asprime, dacă nu, ca atâtea altele ale mele, trecută, prin extrema amabilitate, cu vederea. Căci, să nu uit a spune și aci, fabula aceea mi se pare mie convenabilă, *lege artis*, la limită, lucru destul de frumos astăzi în vasta noastră literatură; – aminteri nici n-o trimiteam la „Convorbiri“; – fiindcă, de trimis, eu am trimis-o, dar... între trimis și comis, este o considerabilă deosebire.

Vă întreb, prin urmare, pe dv.: pot eu lăsa, fără a protesta din toate puterile, pe eminentul nostru critic d. doctor Blumenberg să afirme mereu și, cu necontestata-i autoritate, să impună la toată lumea credința că nu-i altul care s-ascunde sub vălul anonimului decât eu? Neapărat că nu. Căci oricât de-ncăntat trebuie să fiu de atenția ce mi-o acordă eminentul nostru critic, d. doctor Blumenberg, nu pot îngădui, printr-o culpabilă fatuitate, să mi se atribuie paternitatea operelor altuia, mai ales când, cum e cazul, eu le recunosc o aprețiabilă valoare.

Înțeleg bine cât atârnă succesele și reputația unui mic publicist de dispoziția bună sau rea, de caprițiile chiar ale unui eminent critic ca d. dr. Blumenberg, care, pe lângă atâtea rari merite, dispune după plac și de organul unui partid de guvernământ; dar cu toată teama ce trebuie să-mi inspire un așa bărbat – o ilustrațiune a vremii – mă văd silit de astă dată a-i contraria caprițiul, fiindcă, în lumea asta, afară de d-sa și de mine, mai este cineva, anume autorul adevărat; acesta, voind, pentru înalte rațiuni ce-l privesc, să păstreze strict anonimul, mi-a încredințat mie, pe cuvântul de onoare profesională, soarta publicării mai multor opere; prin urmare, trebuie să am cu atât mai multă omenie față cu omul care cunoaște că nu eu sunt autorul operelor lui, cu cât știu bine că el n-ar putea deocamdată ieși descoperit în fața lumii să reclame contra vreunei imposturi.

După ce am spus acestea cum eram dator, cred și eu că am putea considera incidentul închis, afară numai dacă eminentul nostru critic, d. doctor Blumenberg, n-ar voi să-l redeschidă.

Mulțumindu-vă de ospitalitatea ce-mi acordați în coloanele dv. sunt, stimate domnule Redactor și confrate,

Îndatoratul dv. servitor,

Caragiale
publicist român

4

[înainte de 11 august 1907]

Stimate Domnule Redactor și Confrate,

După informațiile primite din Iași, pe eminentul critic, care atâta vreme m-a persecutat cu tachinările sale malițioase, atribuindu-mi în ruptul capului, cu toate dezmințirile mele, niște opere ale altcuiva, eu știam că-l cheamă d. dr. *Blumenberg*, și iată că acuma, prin „Opinia“ (212, 5 aug.) îmi răspunde d. dr. *Blumenfeld*. Pasămite, căci aminteri ar trebui să presupun că „Opinia“ are doi doctori critici, pe dr. Blumenfeld și pe d. dr. Blumenberg, pasămite că informatorul meu mi-a dat numele criticului, nu *ciuntindu-l*, cum (să mă ierte!) zice greșit d. dr. *Blumenfeld*, ci *pocindu-l*.

Cu voia dlui doctor Blumenfeld, pe românește, *a ciunti* va să zică: a reteza o parte dintr-un tot, a împutina, a mutila un întreg (cum a fost cazul cu publicarea scrisorii mele în „Opinia”); dar, pentru: a schimba o parte cu alta, a deforma ceva (cum e cazul cu Blumenfeld – Blumenberg), sau pentru: a anina la un întreg o parte străină (cum ar fi, de ex., când în loc de Blumenberg, am zice Blumenbergeanu) – se zice, pe românește, *a poci*.

După această mică digresiune lingvistică, ce nu mi se pare nepotrivită aci, mă grăbesc a declara, ca să isprăvim odată neisprăvita dispută, că mă simt deplin satisfăcut cu răspunsul dlui dr. Blumenfeld – afară de un singur punct, și anume: d-sa, contrariat, se vede, că din greșeala informatorului meu, l-am chemat, *bona fide*, d. dr. Blumenberg, face aluziuni răutăcioase la fizionomia numelui meu, grecească ori turcească. Aci d. dr. Blumenberg abuzează de spiritul d-sale, prinzându-mă la strâmt; d-sa, care poartă un nume de fizionomie germană, face cu mine antigrecism și antiturcism, știind bine, cum știe toată lumea, că eu, care o viață-ntreagă de publicist n-am făcut niciodată antigermanism, n-am să m-apuc firește a-l face acum de dragul d-sale... Asta nu e deloc gentil din partea dlui dr. Blumenfeld – îmi pare rău!

Încolo, ce e drept, răspunsul d-sale îmi convine nu se poate mai bine. Care va să zică, ne-am înțeles: eminentul critic, în sfârșit, mă crede că nu eu sunt autorul fabulelor din „Convorbiri“. Sunt pe deplin mulțumit... Cât despre dorința d-sale de a afla de la mine numaidecât numele autorului anonim, regret că nu i-o pot satisface, și-l rog foarte respectuos, asupra acestei chestiuni să-mi deie bună pace. În definitiv, criticii literari, oricât de autorizați, n-au dreptul, cred eu, să pună la tortură pe cineva care le tănuiește pe un anonim încâpățânat, ca niște strașnici agenți ai siguranței pe o gazdă de răufăcători cărora le-au pierdut urma, sau, ca să vorbim mai dulce, ca niște copii răzgâiați de mama care le ține ascunsă cheia de la dulapul cu zaharicale.

Nu! Numele anonimului nimini n-are dreptul să mi-l smulgă, căci eu n-am dreptul să-l destăinuiesc până el însuși nu mă dezleagă de cuvântul de onoare ce-mi ține. Dezmințind cât mi-a stat prin puțină asertiunea eronată a atâtor mistificați, mi-am îndeplinit o îndoită datorie: de conștiință profesională, către mine; de omenie cătră acela. De acuma zică ce vor pofti

criticii mai mult sau mai puțin eminenți, fie d. dr. Blumenfeld, fie d. dr. Blumenberg, fie și d. dr. Blumenthal – eu nu mai am nimica de zis... Căci, mai la urmă, am și alte treburi.

Mulțumindu-vă, stimate Domnule Redactor și confrate, de larga dv. ospitalitate de care pare-mi-se am cam abuzat, rămân

îndatoratul dv. servitor,

Caragiale
publicist român

5

[august 1907]

Iată acum și textul scrisorii prin care autorul fabulei *Duel* își expediase producția, cu recomandarea strictă a anonimatului:

„Iubite amice, văz cu adâncă mulțumire, după graziosissima ta primită adineaori, că nu prea te plictisesc apucăturile mele lirice, care ți-ar dovedi ție seninătate – frică mi-e mie să nu dovedească senilitate. Așadar, iar îndrăznesc cu una mică fabulă; să vedem: o să-ți nemeresc, *lege artis*, pe plac, măcar la limită, și de data asta? Aștept mult doritul răspuns al lui Prâslea¹, îi recomand trei lucruri: discreție, discreție și – discreție. Lasă pe raneți să facă ce știu și ce pot: nu cumva să-i împiedici prea devreme de a se înfunda în balta cu noroi! Or să afle băieții, și caionii și raneții, care a fost anonimul autor al producțiilor pe cari au acuma imprudența să le denunțe ca stupide; și atunci poate că vor reveni la sentimente mai bune pentru producții, de hatârul autorului; căci, în definitiv, sunt sigur că acești băieți sunt cumiști – ei nu mă pot urî până-ntr-atât, încât să se distrugă.

6

Wilmersdorf/Berlin
Hohenzollernpl. 4-7/20 aug. 907

Stimate Domnule Redactor și Confrate,

Vă mulțumesc din inimă pentru atâta bunăvoință ce-mi arătați și-ndrăsnesc a vă supăra, p. ultima oară, rugându-vă a mai publica, pe cât posibil mai exact, și această a treia scrisoare alăturată, p. răfuirea mea completă cu dd. critici de la „Opinia“. Vă asigur că după aceasta nu voi mai plictisi pe cititorii dv. cu chestiile mele personale, și, mulțumindu-vă anticipat, vă rog, stimate domnule Redactor și Confrate, a primi salutările mele cele mai distinse.

Al dv. îndatorat servitor,

C a r a g i a l e

Alătur p. administrație un timbru poștal, cu rugămintea de a-mi expedia două, trei numere.

Către BENEDETTO DE LUCA

[februarie 1912]

Stimate amice, rândurile d-tale plin [*sic!*] de pur suflu italian mi-au făcut o delicatissimă plăcere.

Îți mulțumesc de două ori: întâi, că te-ai gândit la mine de ziua mea, și al doilea că mi-ai scris în subtila voastră limbă, cea mai frumoasă, cea mai elegantă, și cea mai spirituală între mândrele surori latine.

Mă grăbesc dar, foarte recunoscător, să-ți urez și eu din parte-mi: să trăiești, cu noroc, sănătate și veselie, *ad multos annos!*

Și firește, fiindcă știi bine că acum dorești, înainte de toate, triumful civilizației asupra barbariei, victoria ilustrei voastre patrii, strig din toată inima:

Evviva l'Italia! sempre gloriosa!

Cu salutările cele mai distinse, o cordială strângere de mână de la

Amicul d-tale devotat

Caragiale

Către VASILE LOHAN

Miercuri, 7/20/III/1912

Stimate domnule Doctor,

Cu voia lui Dumnezeu, întorcându-mă acasă, mi-am adus aminte de frățeasca dragoste cu care m-ai întâmpinat în Szeged, și voiesc a-mi face plăcerea să-ți trimit, așa de departe, multe salutări distinse, pe lângă mulțumirile ce-ți datoresc pentru momentele academice petrecute în prețioasa d-tale companie.

Dumnezeu să vă aibă în sfânta sa pază, pe d-ta și pe iubiții d-tale, dându-vă sănătate, noroc și veselie până la adânci bătrâneți!

Al d-tale îndatorat
prieten,

Caragiale

Adresa mea: *I.L. Caragiale*

Schöneberg bei Berlin, Innsbruckerstr. 1

[Carte poștală fotografică; textul a fost scris pe verso; pe recto următoarea dedicație:]

Domnului dr. Vasile Lohan, în amintirea bunei prietenii
ce mi-a arătat în câteva neuitate momente academice,

cu distinsă stimă,

Caragiale

Către REDACȚIA ZIARULUI „LUPTA“

[februarie 1891]

În notița „Luptei“ de sâmbătă despre plecarea mea din țară, s-a strecurat o mică neexactitate de amănunte. Este adevărat că sunt hotărât a mă duce să trăiesc la Sibiu, însă – *nu am fost chemat* acolo de „Asociați<une>a transilvană“ și nici nu ar fi vorba să iau catedra de limba română, nu, ci – *eu* am mers să solicit onoraturii Consiliu al Asociați<un>ei catedra de limba franceză, catedră care e în afară din programa ordinară și pentru obținerea căreia nu se cer condițiuni oficiale.

Rugându-vă să binevoiți a face această mică rectificare, nu uit că sunt dator a vă mulțumi pentru simpatia ce mi-ați arătat-o și rămân

al dv. amic

I.L. Caragiali

Către DOAMNA LUPU KOSTAKI

[22 decembrie 1907]

Domniei-Sale
Doamnei Lupu Kostaki
Bârlad Dealul-Mare

Prea stimată și grațioasă Doamnă,

Astăzi, sâmbătă 22 decembrie 1907, st.v., orele 2 1/2 d.a., subsemnații, întruniți în ședință plenară, în Wilmersdorf-Berlin, Hohenzollernplatz 4, regretându-vă foarte mult absența din mijlocul nostru, am avut onoarea să ridicăm primul pahar în sănătatea Domniei-voastre.

Rugându-vă cu profund respect, prea stimată și grațioasă Doamnă, a primi omagiul nostru spontan, vă urăm:

Să trăiți! la mulți ani cu sănătate, noroc și veselie!

Devotații domniei-voastre
pentru Familia P. T. Missir
Lupu Kostaki și fiul
Familia Caragiale

Secretarul perpetuu,
I.L. Caragiale
publicist român

Către ALEX. MACEDONSKI

Iubite Domnule Macedonsky,

D-abia acum, vineri dimineța, am primit buna d-tale scrisoare, pentru care mă grăbesc a-ți mulțumi.

Deosebită plăcere mi-ar face dacă ne-am putea-ntâlni, să mai stăm de vorbă împreună, ca pe vremea când eram tineri.

Ce frumos ar fi dacă d-ta ai avea vreme și bună dispoziție să vii astăzi vineri d.a. 5-5 1/2 la berăria „Căpitanul“, unde eu mă voi afla negreșit.

Cu cele mai bune sentimente, cele mai distinse salutări,

Al d-tale

Caragiale

29 mai,

10 dim.

[Probabil între 1893 și 1901]

Domnului Alex. Macedonski

Str. Telegrafului 14

loco

Către ANNA MAIORESCU

Vineri [16 dec. 1888]

Doamnă,

Și amabilitatea este câteodată o formă a tiraniei – atâta
numai că în așa caz ne supunem cu bucurie: ceea ce și fac:

Teatrul Național
Sâmbătă 14 ianuarie
B a l u l
studenților

Balbi cântă astă-seară, – iar eu sunt ca totdeauna
al Dumniei voastre

cel mai devotat servitor

Caragiale

Către TITU MAIORESCU

1

Piesa este *gata toată*.

Când poftiți să săvârșim botezul după datine?

Al dv.

I.L. Caragiale

19/9/1884

2

Stimate Domnule Maiorescu,

Favoarea de a obține de la Dv. câteva minute de audiență particulară o doresc așa de mult, încât nu mai pot să nu îndrăznesc a vi-o cere. Așa ocupat cum am văzut că sunteți, nu mai am curajul a veni de-a dreptul la Dv. ca să vă deranjez; – astfel, dacă am norocul să puteți dispune de un moment pe care atâta-l doresc, vă rog respectuos anunțați-mă când permiteți a vă vedea

vechiul Dv. cunoscut „cinicul“

I.L. Caragiale

(Calea Victoriei 148, catul de sus)

Miercuri, 6 apr. [1888]

3

Stimate Domnule Maiorescu,
 Dar Chibici?¹ Noi l-am fost uitat alaltăieri-seara. Îl înștiințați dumneavoastră sau să-l înștiințez eu? Dacă nu v-aș supăra prea mult, v-aș ruga să-mi împrumutați până mâine-seara „Convorbirile“ cu *Amințirile* lui *din timpul războiului*.

Devotat,

Caragiale

Marti, [21 nov. 1889]

4

Stimate Domnule Maiorescu,
 Sunt gata; mâine chiar aș putea citi. Când dar? Aștept un cuvânt de la dv. – Știu că și dv. și dna Maiorescu ați convenit ca să nu mai fie altcineva decât Jacques și dna Negruzzi.

Al dv.,

Caragiale

Sâmbătă, 9/21 [dec. 1889]

5

[24 decembrie 1889]

Bună dimineața la Moș-Ajun!
 Ne dați or nu ne dați?:
 „Poezia Rumână“ cercetare critică, „Beția de Cuvinte“ și urmarea ei, răspuns la răspunsul „Revistei“.

Fac, în familie, o conferință despre *Junimea* și am mare nevoie de aceste prețioase documente.

Mulțumesc mai dinainte și

La mulți ani, cu cele dorite

al dv.

Caragiale

6

[înainte de 1892]

Domnule Maiorescu,

Oare, după incidentul „regretabil“ dintre Jacques și mine luna trecută la „Junimea“, ar fi consult să mai merg astă-seară la el? – Dar iar să nu merg, parcă ar semăna că tot eu sunt supărat, când, ce e drept, e rându-lui să fie.

Mă rog de dumneata, dacă nu te superi, dă-mi o povață: da sau ba?

Devotat

Caragiale

Marți

7

Berlin, 28.2.1908

Din toată inima, ca pe frumoasele vremuri ale tinereții, un bătrân școlar urează ilustrului învățător la mulți ani cu sănătate și veselie. Trăiască Maiorescu!

Caragiale

Domnului Profesor Titu Maiorescu
Mercur 1

8

[Berlin], 19 febr./3 mart. 1908

I.L. Caragiale

bătrânul școlar este fericit că o pornire din inimă i-a fost întâmpinată cu atâta grație din partea ilustrului și totdeauna

neuitatului învățator. Încă o dată, la mulți ani, cu sănătate și veselie, trăiască Titu Maiorescu!

Herrn Professor Titu Maiorescu
Bukarest, Str. Mercur, 1.
(Rumänien)

9

Ilustre Domnule Profesor,

Un școlar puțin însemnat, care a știut poate mai mult să te supere decât să se folosească de învățăturile D-tale, își permite, cu tot respectul, a-ți trimite din depărtare urarea sa cordială:

Să trăiască Ilustrul nostru Profesor Titu Maiorescu întru mulți ani, sănătos, cuminte și vesel! așa cum din tinerețe îl știe bătrânul școlar,

I.L. Caragiale

[Berlin W.] 15/28 febr. [1]909

Domniei sale
Domnului Profesor
Titu Maiorescu
Bukarest, Str. Mercur, 1.
Rumänien

Către DOAMNA MANCAȘ

Stimată doamnă,

Pe cât mi-aduc aminte, revista *100 de ani* a fost publicată întreagă în „Gazeta săteanului“.¹

În orice caz, pentru mai ample informațiuni, vă puteți adresa domnului Gusty, subdirectorul Teatrului Național din București, în arhiva căruia trebuie să se afle textul după însemnarea originală.

Sunt, stimată Doamnă, cu distinse salutări,
al D-voastre servitor,

Caragiale

Berlin–Wilmerdorf
Hohenzollerdamm 12
16/29 martie [1]909

D-sale Doamnei Mancaș,
Institutoare
Târgoviște
(Rumänien)

Către Dr. ALEX. S. MARCOVICI

Domnule,

Vă rog să binevoiți a scuza dacă vă importunez cu aceste rânduri. Însă fiindcă s-a întâmplat să fiți martor la scena petrecută ieri după reprezentarea piesei mele între mine și Domnul director general al Teatrelor în cabinetul său oficial, mă cred dator a vă alătura în copie scrisoarea ce tot astăzi am trimis-o acelu funcționar.

Binevoiți a primi, Domnul meu, împreună cu scuzele mele, încredințarea înaltei mele considerări.

[I.L. Caragiale]

București, 22 ianuarie 1879

Către ȘTEFAN MAREȘ

Nro 13
februar 16. 1882

D. Mareș.

Pe temeiul titlurilor supuse de dv. revizoratului, sunteți numit învățător suplinitor la Școala comunală din anexa Andia, comuna Hangu, județul Neamțul. Sunteți dar invitat a vă prezenta la prefectura respectivă spre a depune conform legii jurământul, <conform legii>, după care <intrând> veți intra în funcțiune căutând a vă îndeplini datoriile cu zel și <activitate> regularitate.

Către BARBU MARIAN

Stimate Domnule Marian,

Vă rog să mă iertați că nu vă pot satisface dorința. Cu nici un preț nu pot acorda cuiva dreptul de a reproduce din scrierile mele, deoarece eu însumi vreau în curând să le reeditez, într-o ediție populară.

Sper că astă piedică ce mi se opune la bunăvoința ce aş avea să vă fiu plăcut, nu va altera prietenia ce mi-ați arătat totdeauna.

Al Dv. servitor

I.L.Caragiale

Marti
19/XII. 906

Către V. MESTUGEAN

1

Berlin, 25 februarie 1909

Stimate confrate,

Am trimis dlui Câmpina manuscris și o scrisoare. Rogu-te și pe d-ta în particular să vezi scrisoarea mea și să îngrijești cât se poate să apar convenabil, fără greșeli, mai ales de punctuație. Să nu zică publicul că nu suntem conștiincioși. Sper că articolele mele să placă; eu cel puțin îmi dau toată osteneala să le fac după puterile mele cât pot mai bine, și mai bine, zău, n-aș putea să le fac.

Dacă nu te-ai supăra prea mult, te-aș ruga din numerele și articolele mele să dispui a mi se trimite câte două exemplare.

Voi să le strâng pentru un volum.

Îți doresc sănătate și până la revedere sunt cu toată stima, iubite confrate,

al d-tale servitor,

Caragiale

Multe salutări confracților, îndeosebi lui Marion. Nu știu cum aș face să capăt și eu *Cartea soacrelor*.

2

Berlin, 20 aprilie 1909

Christos a înviat!

Frate Mestugene, am trimis ieri *Antologia*. Rogu-te nu te supăra că te deranjez și ia măsuri să se facă următoarea îndreptare în text:

La sfârșitul scrisorii a 11-a care începe cu „Domnule Nădrăgila“, în loc de *dezastruos* să se pună *caraghios*.

Mulțumind anticipat, sunt al tău cu toată dragostea,
confrate,

Caragiale

Multă sănătate tuturilor ai „Universului“.

Către THEODOR MIHALY

[Berlin, 6. 2. 1912]

Mulțumesc adânc recunoscător pentru grațioasa Dv.
atențiune. Cordiale salutări tutulor prea stimaților amici.

Car

Képvisele
Dr. Teodor Mihaly
Hotel Jägerhorn
Budapest

Către CONSTANTIN MILLE

[Berlin, 2.2.1912]

Adânc mișcat, îmi lipsesc cuvinte pentru a-ți mulțumi de
onoarea entuziastului articol, prea covârșitor față de meritele
mele. Fii sănătos și vesel, bravul meu. Te salută recunoscător,
bătrânul prieten

Caragiale

Către MARGARETA MILLER-VERGHI

[Berlin, 14.2.1912]

Mille remerciements gracieuse attention.

Caragiale

M-lle Millerverghi [Margareta]
Școala Cotroceni
Bukarest

Către MINISTERUL INSTRUCȚIUNII
PUBLICE

1

No. 5, 24/1-82

Onor Ministeriu,

Supunându-mă ordinului Dv. teleg. Nr. 77/82, în zilele de 14 și 15 curent m-am <transportat în grabă> aflat la monastirea Slatina <spre> pentru a cerceta daca policandru vechiu pus <spre> la păstrare într-o bașcă este sau nu ctitoricesc și daca are vreo inscripție sau vreun merit artistic deosebit. După <terminarea> săvârșirea cercetării, la înturnarea mea în Fălticeni, <am avut> m-am și grăbit a vă da o notă telegrafică, cu data de 16 ianuarie seara, în care <cu tot respectul> v-am consemnat pe scurt rezultatul cercetării ce făcusem <relativ la obiectul ordinului Dv. Nr. 77/82>. Cu tot respectul vă înaintez acum un raport mai amănunțit în privința policandruului și altor obiecte <găsite> ce <le-am> se află la Mon. Slatina.

Domnule ministru,

<Polica>

După cum v-am supus la cunoștință prin nota telegrafică pomenită mai sus, policandru cel vechiu păstrat în bașca de

la Slatina, văzut și cercetat de aproape și îndelung de mine însumi, este un obiect cu totul lipsit de <vreo> valoare sau însemnătate. <atât pentru> Este <turnat și cioplit> lucrat <dintr-un fel de metal ordinal> din placă subțire de metal ordinar, <un aliaj de fer> zinc, care <odată> odinioară pare a fi fost suflat cu argint, dar care acuma este peste tot înegrit. Policandrul <se află astăzi> are 16 <făclii> suporturi pentru făclii <fixate odin> ce erau fixate odinioară în baza trunchiului și susținute cu lanțuri de capătul lui de sus <unde se află șuruburi care se <atârna din tavan de un lanț mare de fier> prindea de un lanț mare de fier <care avea o toartă>. De la fiecare din cele 16 suporturi atârnav de lanțuri mai subțiri ornamente de același metal. Astăzi toate bucățile <acestea> acestui policandru <deteriorate mai toate fiind vechi> sunt desprinse și grămădite la un loc în bașcă, de când administrația mănăstirii <după stăruința superiorului, părintele Ghelasie?> a putut să înlocuiască policandrul <ajuns în stare de ruină> <stricat> <stricat> acesta printr-unul nou de alamă. <Policandrul cel vechiu are> >Toate părțile bucățile acestea sunt> Ele sunt <deteriorate> mai toate stricate <de acțiunea timpului> <vechime> <Polican-> acesta, care nu este o operă de artă <drul nu are> Pe nici una din bucăți nu se găsește vreo inscripție sau marcă. Stricăciunea <lor> <bucăților> lor provine mai mult din calitatea rea a metalului și-a <lucrului> execuției decât din vechime, deoarece policandrul, după <are nici o sută de ani> cum afirmă localnicii și <părinții din> monachii mai bătrâni, <nu are este nici șaizeci> a fost lucrat pe la începutul sutei vea acestui veacului nostru. <Astfel de> <El este un product de rând> Policandrul nu este o operă de artă, ci un product <industrial> ordinar de industrie ieftină, <lipsit de gust, de o execuție ordinară, fără vreun>, fără gust și fără vreun caracter deosebit de desen sau execuție. <Policandrul nu este ctitoresc. El este daniu. Chiar daca nu

s-ar> Fără să pună cineva <nici un> vreun temei pe afirmările celor ce <mi-au> spus că policandrul acesta nu este mai vechi decât de vreo optzeci sau nouăzeci de ani, și neexaminând lucrul d-aproape poate căpăta convingerea că poli <...> toate obiectele ctitoricești din biserică <dăruite de iluștrii fondatori, Alexandru Lăpușneanu și Doamna Roxanda>, poartă inscripțiile <acestor ilus> și marca iluștrilor fondatori ai mănăstirii: Alexandru Lăpușneanu VV. și Doamna Roxanda, <poli și sunt> sunt toate de valoare valoare <atât intrinsecă cât și> <atât> materială și <însemnătate> importantă arheologică și artistică, policandrul în cestiune este lipsit <cum> de orice inscripție sau marcă, <este> <mai> și <n-are nici o valoare nici ca materi> atât ca material cât și ca lucrare n-are <aproape nici o> decât o valoare <foarte puțin puțin însemnată> aproape nulă și nu se deosebește întru nimic ca lucrare industrială de lucrările de același fel ale meșterilor inferiori <moderni> de astăzi.

<Aceasta este, domnule ministru, relația credincioasă despre> <ce vă pot face în privința>

Aceasta este, domnule ministru, relația ce aveam să vă fac despre cercetarea <privitoare> ce am făcut la mon. Slatina cu privire la obiectul ordinului dv. telegrafic cu nr. 77/82.

Nu cred că fac rău dacă <trecând cu această ocazie> terminând această relațiune, îmi permit a vă <relata> vorbi despre alte obiecte mult mai însemnate și <din> punctele de vedere arheologic și <din> artistic pe care le-am găsit la Slatina și <care ar> <merita> <trebui> <crez> să fie supuse unor cercetări speciale din partea> asupra cărora nu pot a nu vă atrage atenția <mai ales că> <deoarece> deoarece după cum am aflat, o cercetare arheologică <specială> <din partea bărbaților competenți în materie> nu s-a făcut până acuma la această mănăstire. <Afară de inscripții de> Pe zid se află mai multe inscripții și mărci <ce se găsesc sculptate> unele săpate, altele

și zugrăvite. <pe biserică> <ziduri>. <La? În biserică la dreapta lângă intrare într-o scobitură în zid se află <piatră> <o piatră pe care> <mormântul> o <piatră> <pe care stă înscris> tablă de marmoră <bine conserv păstrată> cu o inscripție care arată acolo odihnesc remășițele lui Alexandru v.v. Lăpușneanul, <o data>

În aceeași bașcă, unde se află policandrul cel stricat, sunt închise spre păstrare trei obiecte de artă lucrate de însăși Doamna Roxanda: două perdele pentru <ușile> ușile împărătești ale altarului și un aer (epitaf), toate lucrate în mătăsuri și fir, de o bogăție remarcabilă și de o execuție foarte caracteristică. Aceste odoare <servesc la zile> sunt întrebuințate la <Apoi> zile mari pentru serviciul religios al bisericii.

<Apoi> Tot în acea bașcă stau, <ca> scoase din întrebuințare <și> două uși de lemn cari au <stat odin> funcționat înainte de mișcarea Eteriei de la 1821 la intrarea bisericii. Îndeosebi asupra acestora, îmi permit, Dle ministru, a vă atrage cu dinadinsul toată atenția ca unele ce, nemaiputând <fi întrebuințate de cătră mănăstire bise> fi de nici o întrebuințare pentru mănăstire, stau în părăsire expuse la acțiunea timpului fără o deosebită îngrijire. <și care> <și care> <sunt> constituiesc o operă de artă foarte interesantă. <Ele sunt.> Ușile acestea sunt <de stejar sculptat> o operă de artă decorativă foarte interesantă. Ele par a fi foarte vechi poate chiar de pe timpul fundării mănăstirii. Sunt de stejar cioplit, tăiate în două canaturi înalte de 2 metri și ceva și având de fiecare canat câte patru cadruri perechi. <În cadruri> Cadrurile sunt înconjurată de ghirlande de trandafiri <și având în mijloc câte o figurină în relief> În cadruri sunt săpate figurine în relief reprezentând <de jos> de sus în jos: perechea întâia, doi grifoni; a doua, doi lei; a treia, doi vulturi, și a patra, doi dragoni. Între <pereche><cadrurile din> perechea a treia și a patra, <ca diversiune la contru> se află pe fiecare canat, întrerupând ghirlanda de trandafiri, <se

află> câte un cap de zimbru a<l> cărui <săpătură poartă> <are caracteri> desen <și execuție> poartă caracteristică tuturilor figurilor de același fel de pe timpul fundării mănăstirii, <Execuția> <și ca> <Este aceeași figură care stă pe piatra de dasupra ușii unei case din curtea bisericii, care se află> un motiv decorativ <pe> care <la toate mărcile> se găsește repetat mai în toate frontoanele <clădirilor vechi> monumentelor de pe vremea vechilor domnii ale Moldovii. <Ușile> <Săparea> Toate săpăturile figurând cadrurile, <și> ghirlandele <se vede că> și ciubucele de pe margini au fost colorate și aurite, adică se mai văd încă urmele colorilor: <și aurului>; <urmele colorii> roșul trandafirilor se vede <mai tari> bine; urmele albastrului și verdelui, d-abia se mai zăresc, iar aurul <a dispăru> s-a șters cu desăvârșire. <Săpăturile sunt foarte <bogate> <și foarte> fine și de o regularitate perfectă>. În genere la lucrările de felul acesta, din care există <multe> câteva exemplare în muzeul nostru archeologic, <florile decorative motivele decorative în cari nu intră decât figuri de animale> <reprezintă flori sau> <repet> motivele decorative nu sunt repetate cu <multă> destulă exactitate, <săpătura este oare> execuția săpăturii este oarecum grosolană mai cu deosebire când înfățișează figuri de animale sau oameni. La ușile de la Slatina nu mai săpătura <ghirlandelor> ghirlandelor dar și a figurinelor este de o regularitate, de o exactitudine și de o finețe de amănunte excepționale. Figurinele n-au o înălțime mai mare de 15 centimetri și cu toate acestea <ornament> sunt reprezentate <exact> toate amănuntele cu o <până și ghirlandele, unghiile grifonilor, leilor și vulturilor sunt săpate perfect> <perfectiune> rară desăvârșire perfectie rară. <într-un câmp><cu o p>. <Toate figurile, afară de cei doi dragoni, sunt stricate>. Ghirlandele decorative și ciubucele dimprejur sunt <neatinse> în stare destul de bună, dar figurinele, afară de cei doi dragoni de jos și de capetele de zimbru sunt deteriorate.

<Grifonii> <Unui grifon îi lipsește capul și o aripă> <Pentru> <Unui>. Din norocire însă ceea ce lipsește la o figurină se găsește la perechea ei din <față> canatul celălalt <așa încât se poate completa>.

În starea în care se găsește <te> <ace<a>ste> <ușile> aceste uși, cu valoarea lor artistică și archeologică, cum nu mai le întrebuințează <monasti> biserica, ele ar trebui, crez, domnule ministru, să fie <trim> ridicate <din părăsire> cu îngrijire și transportate la muzeul nostru, <arheologic> unde ar ocupa un loc însemnat între exemplare de același fel ce se găsesc acum în colecție.

<În speranța că> <Cu speranța că veți> <nu-mi veți lua în nume de rău> <Sperând că nu-mi luați> <nu am făcut rău> <am trecut...>

Sperând că nu veți lua în nume de rău această relație, vă rog, <cu tot respectul>, Domnule Ministru, să binevoiți a primi asigurarea sentimentelor de...

2

8/82

29 ianuarie 82

Pentru executarea ordinului dv. <cu Nr.> relativ la ridicarea <și transportarea> ușilor de stejar sculptat, vechi și neîntrebuințate, cari se află <în basca> într-o bască la mănăstirea Slatina, <am nevoie după de o sumă de 200 lei noi> distr. Suceava, <la> și transportarea lor la <muzeul> Școala de bele arte din Iași pe calea Fălticeni – Dolhasca – Pașcani, am nevoie de suma de două sute (200) franci, <și adică, aproximativ>

Vă rog dar cu profund respect a face să mi se libereze această sumă printr-un mandat pe adresa casieriei Neamțu (Piatra), pentru care voi da socoteală, după executarea ordinului Dv. Binevoîți vă rog.

3

Nro 11
Minister:

februar 16.1882

Preotul I. Pantescu <învăța> demisionând din postul de învățător la <Comuna> Școala comunală din cotuna Andia, Comuna Hangu, județul Neamțul, am numit în locu-i ca suplinitor pe d. Ștef. Mariș, care-a prezentat revizoratului certificate de absolvire cu note bune a patru clase seminariale la Socola.

Vă rog dar cu cel mai profund respect, Dle Ministru, să binevoîți a da acestei numiri înalta Dv. aprobare.

4

Nr 16
Ministr. Cult.

februarie 17/1882

<Cu tot respectul vă înaintez alături pe lângă aceasta denunțarea anonimă înaintată revizoratului cu ordinul dv.> răspunz la ordinul dv. nr. 18029 alăturând pe lângă <acest răspuns> aceasta și denunțarea anonimă înaintată revizoratului cu acel ordin.

Cercetând cazul la care este privitor ordinul dv. nr. 18029, viu cu tot respectul a vă supune informațiile cerute, alăturând

pe lângă aceasta și denunțarea înaintată revizorului cu acel ordin.

Denunțarea aceea, după cum se vede, este anonimă. Faptele ce se impută printr-înșa învățătorului Teofănescu <fără a fi în dezacord> sunt peste măsură exagerate; < așa că > în realitate <nefiind> ele nu <sunt> constituiesc decât <niște meschine> o meschină intrigă de mahala, <ele sunt așa de umflute încât> nevrednică a <atrage atenția înaltei administrații> face câtuși de puțin un obiect de atenție pentru înalta administrație școlară [*sic*] <și a o distrage de la ele sunt așa de umflute prin pasiune spiritul cu intenție și rea-credință, încât par a constitui o cri>.

<Este, domnule ministru, un caz ridicul în care> Mai întâi cazul denunțat <este> s-a petrecut <înainte cu doi ani ca> cu doi ani înainte de a fi Teofănescu numit învățător.

Apoi în el însuși cazul <s-a petrecut> a fost astfel: Teofănescu era de 18 ani, și femeea preotului Sacerdotescu, pe care denunțarea anonimă o dă ca o victimă a seducțiunii, era aproape de 40 de ani. Dintr-un dosar <epistole scandaloase bilete epistole> de scrisori de amor, cu deosebite iscălituri de bărbați, pe care preotul Sacerdotescu îl ține la dânsul ca să poată susține cererea sa de divorț înaintea tribunalului <și din> se dovedește că preoteasa <avusese>, înainte de a cunoaște pe tânărul Teofănescu, avusese <o sumă de> relații amoroase cu mai mulți alții, între cari – notă caracteristică – un tânăr artilerist aspirant la gradul de căprar.

<Astăzi învățătorul>

Denunțarea anonimă <a fost aruncată în scopul a lua după toate probabilitățile> ale cărei alegațiuni <cum vedeți sunt că...> sunt așa de exagerate, a fost <aruncată> pornită după toate informațiile luate în localitate și după toate probabilitățile, <ori din> din <pasiuni> invidie și animosități<le> locale, provocate prin înaintarea învățătorului Teofănescu <la>, care relativ cu

starea corpului învățătorilor nu este un învățător rău, atât ca moral, cât și ca inteligență, de la o școală <de gradul> comunală la o școală de gradul I, înaintare <ordon> hotărâtă prin ordinele dv. telegrafice nr. 16938 și 17213.

<Astfel Adao Vă rog Spr înaintându-vă>

Supunându-vă spre regulă <aceste> <informațiunile> aceste informațiuni cerute de ordinul dv. 18029, vă rog, Dle Ministru, să binevoiți a primi asigurarea înaltului respect ce vă datorez.

5

Nr. 23/26 / 2 1882

Minister

<Profesor>

Învățătorul C. Grințescu de la școala din comuna Bălățești fiind hirotonisit diacon <ar voi să treacă la o com> și având a face serviciu de biserică în orașul Piatra depărtat 28 kilometri de școala lui, este silit a face neconținut lipsiri de la școală <și a în paguba cursului> pentru a nu lipsi de la biserică. Acest învățător și mai nainte de a deveni diacon <era> își făcea foarte neregulat cursul școlii. Având rude și daraveri în Piatra lipsea totdeauna câte două trei zile de la școală. <În mai> Pentru <regularitate> a concilia îndeplinirea datoriei de învățător cu a datoriei de diacon – lucru peste putință astăzi din cauză de depărtare – el <însuși> ar dori <să se permute și ar fi în interesul școlii> să i se ia catedra din Bălățești și să i se dea la ocazie o catedră la una din școlile ce sunt a se înființa din nou în<tr-o> comune apropiate de Piatra. Astfel am crezut, dle ministru, de cuviință a<-l numi> pune deocamdată pe <învăt> diaconul Grințescu, în disponibilitate și a numi în locu-i la Bălățești pe d. Hanganu, <recomandat sco> normalist. Acesta a fost

<înlocuit> trecut <la Gârcina prin învățătorul Teofănescu> prin ordinele dv. telegrafice Nr. 1881/16938 și 17213 de la <comuna Gârcina,> școala de grad I de la Gârcina la o școală comunală fără grad de stat și înlocuit cu d. Teofănescu, încă atunci învățător la acea școală comunală. În urmă demisionând și petiționând ministerului ca să recapete o școală de gradul I, Dv. prin ordinul Nr. 305, 856, 1016/82 mi l-ați recomandat să-l am în vedere <spre a-i da dreptă satisfăcere> la ocazie.

Vă rog prin urmare cu profund respect, Dle Ministru, a binevoi să dați înalta dv. aprobare pentru cuvintele arătate aci, în interesul serviciului <atât> pe de o parte punerii în disponibilitate provizorie a diaconului Grintescu de la școala din Bălțătești până la găsierea <pe> unui loc pentru dânsul unde el să facă a nu suferi <școala pentru biserică sau biseri> biserica pentru școală sau școala pentru biserică, iar pe de altă parte numirii <la acea> <învățătorului> normalistului Hanganu la acea școală.

<Binev> Binevoiți vă rog totodată <să binevoiți>, Dle Ministru a primi asigurarea sentimentelor de <stim profun> respect și stimă ce vă păstrez.

R.

6

România
Revizorul Școlar al Circumscripț. Neamț-Suceava
Nr. 27/26 / 2 – 1882

Dle Ministru,

Cu profund respect, spre răspuns la ordinul dv. 2178, vă înaintez pe lângă aceasta două procese-verbale, <constata unul> unul **A** constatând <proc> ridicarea ușelor de <lemn> stejar sculptate de la mănăstirea Slatina jud. Suceava, și al doilea

B <pen> constatând predarea acelor uși directorului Școalei de Belle Arte din Iași.

Binevoii vă rog etc.

7

[15 iulie 1888]

Domnule Ministru,

D. Ștefan Mihaileanu a demisionat din postul de inspector al Teatrului acum doi ani și jumătate. După aceea a cerut a fi numit membru în Societatea Dramatică. Comitetul teatral și Direcția nu au încuviințat cererea dlui Mihaileanu. Acum câțva timp, cu puțin înainte de numirea noii direcțiuni a Teatrului, d. Ștf. Mihăileanu a cerut iarăși să intre în Societatea Dramatică. Cererea aceasta iarăși nu a putut fi satisfăcută. Însă, în considerația titlurilor de vechime și de merite artistice – pe care d. Șt. Mihaileanu le declină și în petiția ce mi-o alăturăți la aceasta – Direcția i-a acordat d-sale, curând după demisiunea ce o dase, o *pensiune* de 100 lei lunar, pe care de atunci și până astăzi o primește regulat.

Trebuie să mai adaog, domnule ministru, pentru lămurirea afacerii ce se recomandă mie prin adresa aceasta a dv., că, cercetând, am aflat *motivul real* al demisiei *nemotivate* a dlui Mihăileanu din postul de inspector. Iată. Când era director d. Gr. Cantacuzino, d. Mihăileanu primea de la d. director ca un dar personal suma de 80 de lei pe lună, pe care d. Cantacuzino la primirea diurnei de director (380 l. p. lună) îi ceda inspectorului. Când a venit în locul dlui Cantacuzino d. C. Stăncescu director, d. Mihaileanu *a pretins* de la d. Stăncescu aceeași amabilitate. D. C. Stăncescu s-a refuzat la pretenția aceasta, iar d. Mihăileanu i-a spus că față cu refuzul dlui Stăncescu, își va da demisia. Directorul i-a răspuns că

regretă a nu putea împiedica pe d. Mihaileanu de la această hotărâre, dar că 80 de lei nu poate ceda din diurna d-sale de director inspectorului. Atunci d. Mihăileanu a demisionat și a cerut să intre în Societate *provizor* – adică până la <prim> votarea unei pensii pentru d-sa din partea Parlamentului.

Acuma d. Mihăileanu cere iarăși a fi numit societar. Direcțiunea actuală mântinând în bugetul său pensiunea de o sută lei a dlui Mihaileanu, regretă că nu poate admite cererea dlui Mihăileanu și aceasta pentru foarte întemeiate cuvinte atât artistice cât și bugetare, și anume d. Mihăileanu nu a jucat de vreo cincisprezece ani deloc, și atunci nu jucase de vreo alți câțiva ani decât foarte rar; apoi Societatea care are nevoie de membri cari să poată munci și care nu are decât un număr limitat de membri, nu poate admite în două locuri rămase vacante pe un veteran artistic: acele două locuri sunt rezervate pentru doi membri valizi, pe cari îi și avem în vedere.

Acestea sunt lămuririle ce putem da deocamdată în afacerea aceasta.

Binevoiți a primi, Dle Ministru, cu această ocazie asigurarea înaltului respect ce vă păstrez.

Al dv.,

Dir. general

I.L. Caragiale

8

1888 august 13, No 345

Domnule Ministru,

Direcția Teatrului Național angajează artiștii de care crede că Societatea Dramatică are nevoie, în prevederea repertoriului stagiunii și în limitele mijloacelor sale bugetare;

ea nu este, apoi, obligată a reînnoi contractele de angajament expirate.

Cazul domnului Hasnaș este acesta:

D. Hasnaș a fost anul trecut angajat; contractul d-sale a expirat la 1 aprilie 1888. – Direcția a crezut și crede că nu are nevoie pentru stagiunea viitoare de concursul dlui Hasnaș, și astfel nu l-a angajat – paragraful bugetar respectiv fiind acoperit cu angajamentele unor artiști (ca d.e. dd. Anestin și Hagiescu) pe care Direcția i-a crezut mai utili pentru activitatea Societății Dramatice în stagiunea viitoare.

Acesta este singurul motiv pentru care d. Hasnaș n-a fost angajat; alte motive n-ar putea fi decât închipuite; – iar afirmarea din petiția aceasta cum că „directorul s-ar fi servit de numele dlui ministru sau al altcuiva pentru a motiva refuzul său de a preînnoi contractul petiționarului“, este absolut neîntemeiată.

Vă rog, binevoiiți a primi, Domnule Ministru, asigurarea respectului ce vă datorez.

Director

I.L. Caragiale

9

Anul 1888, august 17

No 347

Domnule Ministru,

Dl Littmann a luat în întreprindere, în toamna anului 1880, reparațiile Teatrului Național pentru suma de lei 7740, depunând o garanție de 1000 lei în două scrisuri funciare urbane. O clauză de contract era că, dacă la un termen fix lucrările nu vor fi terminate, întreprinzătorul să piarză garanția. (Pe contract Littmann declară a fi depus o garanție de una mie

(1000) lei în două scrisuri funciare urbane.) Ministerul, care, după situațiile prezentate de arhitectul său, plătea întreprinzătorului, – oprindu-i la fiecă plată 5%, – în proporție cu înaintarea lucrărilor, i-a încetat plățile deoarece arhitectul a arătat de pe o parte că lucrările toate nu s-au săvârșit la termenul fixat, iar pe de alta că chiar lucrările săvârșite nu erau executate într-un chip satisfăcător. În momentul acesta, Littmann mai rămâne să ia 2740 lei, pe cari îi și reclamă. Hotărându-se însă a se curma lucrările în regie pe socoteala întreprinzătorului, arhitectul estimează că pentru terminarea lor completă să se oprească lui Littmann 1972 lei. La această lucrare în regie se cheltuiesc numai 1350, mai rămâne adică neîntrebuințată o sumă de 622 lei.

Atunci Ministerul întreabă pe Direcția Teatrului dacă în fine mai are vreo pretenție pentru vreo lipsă în lucrări sau vreo pagubă cauzată de întreprinzător. Direcția, după raportul inspectorului Teatrului, răspunde că *e deplin mulțumită de completarea lucrărilor și că nu mai are nici o pretenție*. Ministerul, după aceasta, ordonă direcției să verse în Casa Statului garanția, oprită de la întreprinzător pentru călcarea clauzei de termen fix. Direcția apoi roagă pe Minister să o autorizeze a întrebuița acea sumă la niște reparații. Adresa ministerului răspunzând la această cerere a direcției – deși de numărul acelei adrese (9681) se pomenește mai târziu într-un proces-verbal privitor la schimbarea bonurilor, depuse ca garanție, în monedă – nu există în dosarul nostru.

Bonurile – cu cupoanele lor exigibile s-au vândut prin bună învoială de către secretarul Direcțiunii, d. I. Vieroșanu, la o casă de scont Isaac M. Levy – și din această vânzare a rezultat suma de 1175 lei. Aceasta o știm dintr-un fel de proces-verbal așternut de d. Vieroșanu spre a consemna săvârșirea acestei operații financiare. Acest proces-verbal *este iscălit numai de d. Vieroșanu* și se încheie astfel:

„Această sumă (1175 l.) se va păstra în casa Direcțiunii până la o nouă dezlegare a Dlui Ministru, căci se zice că antreprenorul ar fi intentat proces în această privință.

(semnat) Secretarul Direcțiunii I. Vieroșanu“. Iar d-asupra procesului-verbal stă scrisă tot de secretar, d. Vieroșanu:

„Se va aștepta rezultatul procesului intentat de d. antreprenor. Director...“ (fără iscălitura cuiva).

Procesul acesta este încheiat de secretar la 15 decembrie și este primit tot de secretar la 30 decembrie 1882.

Iată, Domnule Ministru, tot ce putem noi ști asupra acestei afaceri. Ce a mai făcut pe urmă Littmann și în privința acelor 622 de lei la care se vede clar că avea drept, și în privința garanției, și ce s-a făcut cu suma de 1175 lei *care nu o vedem de nicăiri c-ar fi fost vărsată la Casa Statului, nici trecută ca încasată de Direcția Teatrului* – nu putem ști.

Să nu uităm a vă spune că:

1. Întâmplările arătate mai sus s-au petrecut între 6 septembrie 1880, data încheierii contractului cu Littmann, și 30 decembrie, data intrării procesului-verbal pentru schimbarea scrisorilor funciare în 1175 lei; acest proces-verbal e ultimul act ce-l găsim în arhiva noastră cu privire la această afacere; și

2. În toate actele de care e vorba nu se pomenește o dată măcar numele dlui W. Schachmann.

Binevoiti, Dle Ministru, a primi asigurarea respectului ce vă datorăm.

Al dv. plecat,

Director general

I.L. Caragiale

10

[august.–sept. 1888]

Domnule Ministru,

Postul de inspector al Teatrului, care este un post de încredere, este acum ocupat de d. Vasile Siderescu, numit de dv. după recomandăția mea. Fiind foarte mulțumit de acest impiecat, regret că mi-este peste putință a satisface cererea dlui St. Mihaileanu – a cărui suplică vi-o înapoiez.

Binevoiti, vă rog, Dle Ministru, a primi asigurarea adâncului respect ce vă păstrez.

Director,

I.L. Caragiale

Se amintește Onor. Ministeriu adresa noastră No 327 (din 15 iul. 1888) relativ la o altă cerere a dlui St. Mihaileanu.

D-sale

Dlui Ministru al Cultelor și Instrucției Publice

11

No 367

Anul 1888

Octombrie 3

Dle Ministru,

Dna Singroff a făcut cerere în aprilie sau mai de a fi angajată. Prin iulie a făcut o cerere de a nu se lua în considerație cererea întâia: adică (textual) *a nu fi cumva angajată*. Această rugăciune de *a nu fi angajată* a mai repetat-o încă o dată în august. Și astfel nici nu am angajat-o. De aminteri, Direcția a socotit că se poate lipsi pentru stagiunea aceasta de serviciile

reclamantei, având cadrul complet, și fără mult regret a cedat la insistența dnei Singroff de a nu fi angajată.

Cu profund respect,

Director
I.L. Caragiale

12

[mai 1889]

Domnule Ministru,

Bine sau rău, cum am dirijat Teatrul Național – nu este locul aci să discut această cestiune, – am reușit să indispun împotriva mea atâta lume, atât artistică cât și profană –, încât situația mea ca director general al teatrelor a devenit imposibilă de ținut.

Cum am ajuns la acest rezultat, este o întrebare la care iarăși nu este aci locul să răspund. Destul este că eu nu mai pot rămânea, oricât aș voi să rămâi director general al teatrelor. Vă rog, prin urmare, cu tot respectul a binevoi să primiți demisia mea din acest post onorific.

Primiți etc.

I.L. Caragiale

13

[4 nov. 1893]

Domnule Ministru,

Cu respect vă ofer tabloul de Andreescu *Un câmp de maci* pentru colecția Pinacotecii, cu prețul de 500 lei.

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, asigurarea respectului meu,

I.L. Caragiale

D-sale
Dlui Ministru
al Cultelor și Instrucției Publice

14

1 iunie 1898

Domnule Ministru,

Cu respect răspund că primesc condițiile stabilite de dv. pentru lucrarea de istorie populară ce v-am rugat să-mi acordați. Totodată, vă rog să binevoîți a ordona să mi se elibereze, potrivit acelor condiții, suma de 3 500 lei, ca să pot începe îndată lucrarea.

Binevoîți, Dle Ministru, a primi asigurarea respectului cu care sunt al d-voastră plecat servitor,

I.L. Caragiale

15

13 aprilie 1899

Domnule Ministru,

Sunt, din anul trecut, însărcinat de către Onor. Minister al Școalelor cu redactarea unei cărți de lecturi populare asupra Istoriei Românilor pentru bibliotecile sătești. La lucrarea aceasta, vroind s-o execut cât se poate mai conștiincios, am întâmpinat greutăți la care nu mă așteptam.

Viu dar, cu tot respectul, a vă ruga să binevoîți a-mi acorda o prelungire de termen până la 1 iulie viitor. Totodată, vă rog

a binevoi ca, asupra sumei de 3500 lei, ce mai am a primi la prezentarea lucrării mele, să-mi acordați 2000 lei din fondul respectiv al Casei Școalelor.

Binevoiți, vă rog, Domnule Ministru, a primi asigurarea adâncului respect cu care sunt al Domniei Voastre prea plecat.

I.L. Caragiale,
publicist

16

21 octombrie 1899

Domnule Ministru,

Lucrarea de istorie populară a românilor pentru uzul bibliotecilor sătești, cu care am fost însărcinat de acest onor Minister, *fiind aproape gata*, vă rog cu respect să binevoiți a face să mi se ordonașteze de către Casa Școalelor suma de 900 lei ce mai am a primi.

Binevoiți, vă rog, Domnule Ministru, a primi asigurarea respectului cu care sunt al Domniei Voastre plecat servitor,

I.L. Caragiale

17

6 iulie 1900

Domnule Ministru,

Știu că pentru Casa Școalelor cumpărați publicațiuni românești; îndrăznesc dar a vă oferi și eu un volum de schițe originale pe care am să-l public până la 1 ianuarie și din care aș da onor. minister un număr de 700 exemplare, pe preț de 1 500 lei.

Dacă am norocul să primiți oferta mea, vă rog a-mi ajuta să-mi încep lucrarea tipografică, să-mi acordați 1 000 lei, rămânând a mai primi 500 lei la liberarea exemplarelor.

Binevoiți a primi, domnule ministru, asigurarea profundului meu respect.

Al domniei-voastre plecat,

I.L. Caragiale
publicist

18

[1900–1901]

Domnule Ministru,

Din cauza unor împrejurări independente de voința mea, întârziind a cere înscrierea fiului meu Mateiu Caragiale din clasa V liceală de la Liceul Sf. Gheorghe, pentru examenul anual 1900–1901, am a vă ruga cu profund respect a binevoi să îngăduiți a fi înscris acuma.

Alătur recipisa Casei de depuneri de taxa școlară de 30 lei pe care am vărsat-o.

Binevoiți, D[omnu]le Ministru, a primi asigurarea profundului respect cu care sunt al D-voastre servitor

I.L. CARAGIALE

D-sale

Domnului Ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor

Către NICOLAE P. MISSIR
„STUDIOSUS“

1

Gross un der Leipziger Messe
[Leipzig, 21 febr. 1906]

Hoch Nicolaus studiosus! Hoch! Hoch!! Hoch!!!

C

Herrn Nicolas P. Missir
Studiosus, Bukarest
101, str. G.C. Cantacuzino
(fosta Polonă)
Rumänien

2

[Altona (Elbe), 20 mai 1907]

Tânărul meu amic,
Rechemându-mă memoriei d-tale, care, spre regretul
meu, m-a cam părăsit de la o vreme, te salut, dintr-un loc foarte
frumos, cu părintească dragoste.

Al d-tale bătrân amic,

Caragiale

Herrn Nic. P. Missir
Bukarest, str. G. C. Cantacuzino 101
(fosta Polonă), Rumänien

3

[1908]

Tabloul din față reprezintă pe M-lle Còtınca considerând cât este Marea Baltică de „vastă“ și de „albastră“. E opera lui d. Luki, care se prepară să dea concurs pentru a obține brevetul de Hofphotograph al Republicei Lübeckane*. – Petele galbene de pe cer reprezintă norii.

Am fost rugat pe Conul Nicușor să-mi trimită oarecare opere fotografice din propria d-sale fabricațiune. Am onoare a repeți cu această ocaziune rugămintea mea, și vă salut.

Car

Pentru domnul
Nic. P. Missir
Studiosus
Scorteni, Jud. Bacău

* Situație foarte onorabilă, și postul – onorific.

Către PETRE TH. MISSIR

1

31 martie,
joi [1883]

Iubite Petrache,

Sunt până mâine-dimineată în București. Nu pot să-ți spun starea în care mă aflu, ceea ce mai pot e să te rog să aibi milă de mine. Sunt foarte, foarte, foarte nenorocit. Am plâns toată noaptea în vagon ca un mizerabil. Acuma, scriindu-ți, plâng. Ce să fac? Portretul cu nasul *asa* e rece și nu vrea să răspundă la nici una din mângâierile ce-i fac.

Te rog scrie-mi. Sunt pierdut. Ce am să mă fac într-o lună de zile? Dacă nu-mi scrii tu, dacă îmi lipsește și trăsura asta de unire între Craiova și Iași, ori mă împușc, ori rămâi cel mai ticălos om din lume.

Du-te la Caudella. Vorbește cu An., cu M-me C. Du-te mai ales la Kónya și la M-me Reineke și trimite-mi răspuns despre aceea la ce trebuie să mă aștept. Nu mă cruța deloc. Aminteri mă înnebunești mai rău...

Te rog scrie-mi. Nu uita ce mi-ai făgăduit la gară: că o să te duci să studiezi bine terenul, că ai să mă informezi exact despre toate, că ai să obții o viză feminină pe una din scrisorile tale, că poate să obții o scrisoare de la nasul cel *momos*,

că poate să capeți pentru mine autorizarea să scriu însumi doamnei Reineke. Ce să-ți mai scriu? Sunt absolut prost.

Încă o dată te rog nu mă uita, aibi milă de mine. Sărută din parte-mi cu toată căldura mâinile pe cari le poți săruta, și primește din partea mea, care-mi confiez toată fericirea ție, cea mai adâncă prietinie și cea mai mare recunoștință,

Caragiale

Complimente tuturilor. Mai ales lui Jacques și Dnei Negruzzi, lui Gabriel șcl.

Spune-i Anetii cât sunt de nenorocit și cât contez, pentru că o știu cât e de bună și de simțitoare, pe compătimirea ei.

Sărutările de mâini se-nțelege cele mai călduroase să le păstrezi pentru D-nele Rein., cum și respectivele domnișoare.

Aștept scrisoarea ta în Craiova.

2

Craiova, 4/16 aprilie, luni [1883]

Dragă Petrache,

Am primit ieri-seară duminică laconica ta scrisoare. Am citit-o de sute de ori și încă o mai citesc, tot mi se pare că nu i-am pătruns bine înțelesul.

Pentru ce îmi scrii așa „Pe scurt“?

Ați primit scrisorile mele, tu și Caudella?

Eu v-am scris joi, îndată ce am sosit în București; voi ați trebuit să le primiți vineri. Tu îmi scrii sâmbătă (văz asta după ștampila poștii – Iași) și nimic nu-mi pomenești de scrisoarea mea. Ce să fie? S-o fi pierdut la poștă amândouă scrisorile? Adică ar putea merge nenorocul meu până acolo? Ți-am trimis complimente cu Inğè Rober cu care am făcut drumul de la Iași la București; l-am însărcinat să-ți spună că, cu același tren cu care el se întoarce în Iași, adică cel de joi seara, îți scriu. Și tu

nu-mi spui nimic. Nu cumva bietul Ingè, pentru că era însărcinat de mine să-ți amintească făgăduielile tale de protecție pentru mine, o fi pierit pe drum? Adică *la guignon* să mă lovească până și în Ingè?

Dar... se lesemo tote așteste...

Am fost silit să stau în București trei zile, în timp ce a plouat mereu. Era o grozăvie.

Ieri am plecat la 8 și un sfert dimineța din București și la 3 am sosit în Craiova. Tot drumul am stat afară pe prisma vagonului căutând în zare direcția nouă a Iașilor (cea mai nouă, singura și cea din urmă).

Influența amețitoare a primăverii și contrastul violent al vremii foarte frumoase cu demoralizarea mea adâncă, m-au afundat într-o completă tâmpire.

La Pitești, unde se schimbă capul trenului, am schimbat cupeul ca să pot sta afară fără să am curentul în față. Din norocire aveam înaintea mea un wagon de clasa I-a Statsbahn direct pentru Viena. În cupeul din fața mea călătorea [*sic!*] doi străini, probabil doi germani austriaci, o bătrână și un bătrân. Erau căsătoriți ori nu, nu știu, dar știu că, contrar teoriei tale, deși având o vârstă foarte respectabilă, făceau *un échange de tendresses* foarte călduros, cu atât mai caracteristic, cu cât nu se amesteca în aceasta nimica trivial. Moșneagul îi ținea babil paharul să bea, și baba îi dădea îmbucătura de pâine în gură, și amândoi făceau mult chef.

Perechea cea sentimentală mi-a făcut mult bine. Le-am urat din inimă călătorie și petrecere bună. Latura din traiul lor pe care împrejurarea m-a lăsat s-o prinz în treacăt mi-a dat imaginației – mai cu seamă cum e acuma imaginația mea bolnavă – câteva minute de înaltă plăcere. M-am trezit în cupeul de clasa I-a mergând direct la Viena – singur cu Fridolina. A dejunat, am făcut-o să râză, am mângâiat-o, am culcat-o, i-am pupat mâinile, ochii, capul, *pețețele* maichii și nasul *asa*, până

când am adormit și ea și eu – cu capul pe petetele ei. Și am dormit, am dormit până la Viena, adică până la Craiova. Ușor sfârșisem o viață, care mi-e teamă că nu o să înceapă niciodată.

Sunt în Craiova, mai nenorocit decât oricând.

Scrie-mi. Nu te uita că nu pot să-ți spun cât sufer; nu pretinde retorică și stil de la mine; crede-mă numai că niciodată în viață n-am fost în starea asta. Sunt dureri de moarte, omule, fie-ți milă de mine, că poate s-o pați și tu.

Spune-mi dacă tu și Biberl ați primit scrisorile ori nu. Scrie-mi amănunțit ce ai mai făcut. Ce face Fridolina? Ce ai vorbit cu Aneta, cu M-me Caudella și cu alții? Pentru că mă tem că n-ai primit scrisoarea mea întâia, îți repet rugămintea:

Nu uita ce mi-ai făgăduit când am plecat din Iași:

că o să-mi arăți clar toată situația;

că o să-mi trimeți regulat scrisori, între cari una cu o viză feminină;

că o să capeți pentru mine autorizarea să scriu Doamnei R.;

că, poate, o să capeți o scrisoare directă către mine de la cineva... mai știi eu ce!

Scrie-mi ce zic femeile de mine; se interesează de mine cumva, se mărginesc la o indiferentă compătimire deuviință, sau, curat și simplu, râd de mine?

Mai cu seamă, cum stau cu Fridolina însăși? – Azi a fost o vreme foarte frumoasă aici; dacă și pe acolo o fi așa de frumos, ea trebuie să fi fost cu momoța ailaltă la *pimbale*.

Aștept scrisoarea ta. Nu uita să pui anume data, ca să-mi pot da seama mai bine de informațiile pe cari mi le vei da, și în privința cărora sper că o să fii de astă dată mai puțin avar. Mai ales, nu începe cu „Pe scurt“. Scurtul tău mă costă pe mine o săptămână, și săptămânile astea prin cari trec numai scurte nu sunt.

Îți mulțumesc pentru nasul *asa*.

Portretele Fridolinii și Anetii sunt de o parte și de alta a portretului lui Biberl pe masa mea. Dimineța – răzi sau nu de sentimentalismul meu german – le sacrific buchete de violele după maniera antică. Să vezi ce bine le șade momoatelor în încadratură albă și albastră de flori. Îmi pare uneori că fetele ar voi să răză de prostia mea, dar, din nenorocire, portretele nu pot râde; mie-mi pare destul de rău fiindcă nu le pot vedea dinții.

Sărută mâini în dreapta și în stânga pentru mine. Să ți le număr anume pe rând nu e de prisos; enumerația o să mă mai ușureze de dorul ce-l port Iașilor: D-nelor R. și C., d-șoarii Fridolina et, à la *bonne petite et charmante fée qui me protège*, Annette, sărutări de mâini foarte, foarte călduroase*. Lui Biberl și lui Konya complimente. Nu uita pe nimini și mai ales pe Marica, Clara (în plural) și pe Georges. Respectele mele Dlui și Dnei Negruzzi. Scriu lui Jacques și lui Gabriel mâine. Complimente lui Volenti și tutulor domnilor din „Junimea“. În toate sâmbetele seara să știi, răsând la „Junimea“ că mă gândesc la voi; știu cam când începe dosarul, apoi corespondența redacției, apoi blăstămățiile lui Roesler, apoi „ușile, ușile!“

Petrache dragă, ai milă de un suflet în pierzare. Scrie-mi, te rog, pe larg, pe larg și, dacă poți, fă și pe Caudella sau pe *alcineva* să-mi scrie.

Ah! à propos, era să uit. Aici în Craiova, ieri, duminică, pe la 5, eram la birt. Mă gândeam la Fridolina, la Iași, la tine, la „Junimea“, când zăresc pe trotoarul din față un animal care sămăna cap tăiat, cu cine? cu însuși ilustrul Leonardescu, Învățătorul, fondatorul și prezidentul Tiftimiștilor români. Cum știu că nu prea pot pune temei pe ochii mei, am crezut

*Fă dnei Reinecke o specială vizită ca din parte-mi, și scuizează-mă că mi-am luat concediu fără cartă de vizită. Reprezintă-mă călduros. Crez c-ar trebui asemenea o vizită specială la Koynia [*sic*]. Scuza-mă că n-am fost la ei.

că iluzia optică, printr-un fin proces fiziologic, rezultase din adâncirea mea în gânduri despre Iași; o imagine deșteptată poate, fără obiect real, prin mișcarea respectivei celule cerebrale în legătură strânsă cu celule muncite de reveria mea* asupra minunatei cetăți unde mi-am lăsat mintea și sufletul. Urmam deci mai departe să reconstruiesc lanțul impresiilor mele încă fierbinți, când Învățătorul intră în birt (mă văzuse de afară). Era el... el însuși. Petrache dragă, știi ce dulce și ce călduros l-am sărutat? Știi cu ce pasiune l-am strâns în brațe? Un om din Iași! un tiftimist în Craiova! o ființă vie care vine din acele locuri unde respiră Fridolina! Poate că aduce în barba lui, mai ales cum nu prea are aerul că și-o spală des, o emanație subtilă și imponderabilă din respirația Fridolinii; poate că a intrat în spițăria lui Konya și poartă încă în haine o atomă de creuzot sau de acid fenic ce a trecut și pe lângă Fridolina. În sfârșit, omul ăsta nu mai este pentru mine un simplu Leonardescu, el este un trimis al cerului.

După obligatoriile și riguroasele: „când ai venit? când pleci? o să mai stai mult pe aici?“, Învățătorul mi-a deslușit că se află aici cu cea mai nenorocită ocazie. Părintele și o soră i-au murit zilele astea. Știi că Nazarethul României este Craiova; în această frumoasă cetate, Învățătorul a văzut prima rază de lumină.

Învățătorul este foarte trist; iată caracterizată de el însuși starea lui sufletească; citez onest și exact: „Închipuiește-ți, să-ți moară doi din familie în câteva zile, și ceea ce e mai mult: să pierzi o cutie de tutun de 7 fr. și 50“. În adevăr, Învățătorul a pierdut cutia, uitând-o în birja, cu care a venit în oraș de la gară. De patru zile este în Craiova și caută mereu pe birjar, – al cărui număr nu-l știe, – pentru ca să-și recapete cutia. E hotărât să mai urmeze cercetările până miercuri, când este silit să se întoarcă la post în Iași; însă... este un însă... dacă va putea

*Consultă, pentru o mai bună pricepere a lucrului, „Mica Bibliotecă și *vade mecum* al Tiftimistului Român“.

căpăta un concediu de două săptămâni, va rămâne să-și găsească cutia. O jumătate de ceas n-am putut ieși nici el, nici eu din cutie. L-am strâns încă o dată în brațe și l-am lăsat să plece în fuga mare după o birjă și un birjar, ai cărui cai semăna [*sic*] cu cutia.

Mi-a făcut mare plăcere, și, dacă cumva cercetările lui vor fi încoronate de succes, sper să-l pot face a lua dejunul cu mine, ca să vorbim despre Iași.

Dar... se lesemo tote ațeste.

Petrache dragă, încă o dată, nu mă lăsa, scrie-mi. Aștept scrisoarea ta. Mi-e nesuferită viața; poți să mi-o ușurezi întrucâtva. Te știu bun, te rog ai milă de mine și primește o sărutare frățească din toată inima de la

măhnitul tău prietin,

Caragiale

P.S. Du-te la Heck, ia fotografiile: sunt plătite toate șase. Împarte-le, dacă le găsești bune, cum ne-a fost vorba. Dacă nu, scrie-mi să-ți trimit pe dată altele. Trimite-mi și mie un exemplar, împreună cu un portret al tău și cu un exemplar din cele două vechi ale mele pe cari le-ai luat cu colecția de la Buiucliu. – Țe fațe Fridolina? O doresc de-mi seacă sufletul. Mânțe-i mă-sa nasul așa și pețetele!

Scrie-mi. Nu mă uita, scrie-mi curând și pe larg.

Al tău,

C

N.B. – Recomandă scrisorile. Te desdăunez la revedere.

2. P.S. – Poșta de astăzi, luni, am scăpat-o. Asta îmi întârzie cu o zi răspunsul tău. Am uitat că aici nu se primesc scrisori recomandate decât până la amiază. Scrie-mi și tu „recomandată“, e mai sigur; cine știe? se poate pierde ori intercepta, mai ales cum sunt aici în daraveri electorale și cum se știe că în Iași sunt opozanți și eu stau în legătură cu ei. Pentru ce să pierz o bucurie așa de mare ca aceea ce mi-o face totdeauna

scrisoarea de la tine? Recomandă-o cu *retour-recépissé* și te desdaunez eu când ne vedem. Poimâine, miercuri, primești scrisoarea mea, cu curierul de joi îmi răspunzi și astfel eu aștept vineri răspuns anume la aceasta – afară numai de nenorocitul caz când, mai nainte de a primi-o aceasta, tu îmi vei fi scris deja că nu mai trebuie să am nici o speranță. Ce rău ar fi!

Ce să-ți mai scriu? Mi-e dor grozav de toți: mai ales de tine, cel mai omenos și cel mai inteligent prietin; de Anetta cea mai îngerească inimă; și de nasul *asa* mi se frige inima. Cu portretul Fridolinii înainte, clădesc castele spaniole, și apoi mă întreb, când îmi vine ameteală din înălțimea lor, dacă nu cumva în adevăr am înebunit. S-ar putea să fie vreodată Fridolina cu nasul *asa*, cu ochii ei albaștri, cu capul ei frizat, pentru care am plâns și plâng mereu, Fridolina să fie nevasta mea? Așa sunt de înalte castelele mele, așa de sus se ridică turlele lor frumoase și festonate la lumina unui cer totdeauna lipsit de nori, încât mi-e groază când gândesc că vântul nemilostiv al unor împrejurări banale le poate răsturna în pulbere.

Răspunde la tot ce te-am întrebat și iartă-mă, dragă Petrache, că te tot supăr. Roagă-o și pe Aneta să nu uite că într-o seară mi-a spus: „Dama de tobă sunt eu; ai încredere în Dama de tobă“. Arată-i cât merit mila de la dânsa mai ales, care cu inima ei delicată înțelege cât e de dureros un sentiment contrariat.

Al tău,

Car

3

Gara Craiova, 23 apr. [1883]

Dragă Petrache,

Îți scriu din gară; e urât pentru că nici n-am vreme să-mi scot mânușile; încurcat, căci n-am când să-mi mai *polisez* stilul.

Știrile politice pe cari le am din Iași mă îngrozesc pentru viitorul caracudei. Mi se pare că ne-am înecat la mal ca țiganul. Scărnăvia de *copil** să ni-o fi făcut? Luminează-mă căci sunt foarte departe de a înțelege prin mine însumi ce se petrece pe acolo. După câte am vorbit^ă la Roman, mai ales sunt rătăcit și nu mai prinz firul care să ne scoată din labirintul revoltatului electoral de la Iași.

Scrie-mi neapărat. Aici lucrurile stau ca în toată România, mai bine nu pot să stea, mai rău s-ar putea, însă de ce să se distrugă Craiova? Ea este modestă, ea niciodată nu a pretins să se numească altfel decât a treia capitală *a noastră*, considerându-se Ploieștii ca republică de sine stătătoare.

Complimente tuturilor. Scrie-mi dacă mai rezistă bătrâna Junime la împrejurările nenoricate de astăzi. Ce zic jacheta ei al ei? Aștept răspunsul tău. Anetii complimente.

La revedere,

Car

4

[Craiova, mai (?) 1883]

Șarmantisimul meu Misiraș,

Pe scurt, – până să am timp a-ți răspunde amănunțit la minunata ta scrisoare și să-ți arăt starea în care m-a găsit și efectul ce mi-a produs. Nu încrunta sprincenele, scumpul meu moralist! Te știi ce inimă bună ai pentru mine îndeosebi și mă grăbesc a te liniști la rândul meu: răspunsul meu, te asigur sincer, n-o să facă cea mai mică disonanță cu părerile tale; din contra o să te surprinză foarte completa-le armonie.

*Calamburul tău amintește-ti-l: culmea neuzării contra opoziției.

Sunt bine, foarte bine în Craiova și numai o singură gândire turbură o stare sufletească de adevărată fericire: iute trec zilele, mai iute, pentru că mai dulce trec nopțile, și o să vină ceasul când o să trebuiască să părăsesc Craiova, și tare mi-e teamă, coită, că lacrimile din Iași nu erau decât aroma, din presimțire, pentru o plată crudă ce trebuie s-o fac aici.

Nu mai avansa nimica nicăiri în privința prostiilor mele cu Fridolina. Ține-te și mai cu seamă ține-mă într-o onorabilă rezervă.

Spune-i lui Jacques să fie gentil ca totdeauna și să mă ierte pentru câteva zile. În curând mă voi executa.

Pentru ce nu mi-ai trimis fotografia mea a veche? Ai două exemplare și eu nu mai am nici unul. Pentru ce nu mi-o trimeti pe a ta. Tu ai două de la mine și o să-ți mai trimet una de aici. Le aștept.

Nu da fotografia mea la maestru, cu atât mai puțin Fridolinii sau la tabloul și albumul „Junimii“. Îți trimet negreșit altele mai reușite în câteva zile.

A! să nu uit. Am primit de la maestru o scrisoare foarte gentilă. Bietul om! mă compătimentește și mă încurajează. Spune-i tu cam pe departe să nu-și prea rupă inima, căci voi avea putere să mai viu la Iași cândva. *Pour le moment ce n'est pas excessivement pressant*. Mai cu seamă spune-i că de vreme ce p'în august sau cel mult sept. trebuie să prezintăm piesa la București; el caută să se cam pună pe lucru.

– Subliniază-i bine că trebuie să se păzească de nota lirico-sentimentală, să fie cât se poate de simplu, de melodic și de amabil, grațios, cochet și picant, și chiar cu o ușoară nuanță de trivialitate, care nu stă rău în lucrările bufie, mai ales când este spiritual intenționată. Să nu caute inspirația la un kilometru distanță, când o poate avea (și mai cu seamă când nu o poate avea) sub mână. Să se gândească în sfârșit să-mi placă

mie daca are, cum mi-a spus, încrederea că eu înțeleg puțin arta și mai mult natura și gustul publicului.

Complimente Clärchenii și lui Gabriel și tuturilor,

Al tău din toată inima,

Caragiale

5

Dragă [Petrache]...

Oameni ai extremelor, în „faza noastră trecătoare“, noi ori nu ne scriem deloc unul altuia, ori ne prea trecem din scris – și mai cu seamă eu. – Am primit scrisoarea ta și mă grăbesc a-ți răspunde, rugându-te chiar de la început a nu neglija cumva să-mi răs- răspunzi. *Scrisoarea pierdută* se joacă pentru întâia oară *marți, 13 noemvrie*. Acuma, răspunde: puteți veni pentru întâia sau voiți să rămâneți pentru la a doua. Mie, se-nțelege, mi-ar plăcea să fiți la întâia. Ia vezi tu ce e de făcut, și spune-mi să știi și eu ce fac. În ziua plecării voastre de acolo dați-mi o depeșe; viu să vă iau de la gară. Pe aici multe se vorbesc despre piesa mea: unii-și promit succes enorm, serii lungi de reprezentații; alții nu-i acordă mai mult ca trei-patru. Unii speră că o să cază cu desăvârșire, pe câtă vreme alții desperă că cu piesa asta mă fac, nu cumva, om. Ia ghici tu ce părere dintre aste toate împărtășesc eu? Nu-i așa că am oleacă de dreptate să împărtășesc desperarea acestora din urmă. – În sfârșit! ce-o da târgul și norocul! Mai este o săptămână și-mi văz visul cu ochii. Până atunci sunt extra-nervos. Sfera intelectuală în care m-a pus piesa aceasta, mai ales de când cu banchetul „Junimii“ și după aceea cu repetițiile ei cari merg din ce în ce mai bine, mă face incapabil să mai urmez viața de la fabrică; așa încât, ori îmi dă Directorul General un alt loc în Administrația Centrală, – lucru la care se opun multe lichele – ori sunt silit să demisionez, și să mă pun cu burta pe lucru pentru ca înainte

de 15 ianuarie să termin o altă piesă începută. Cu ceea ce voi lua de la *Scrisoarea pierdută* și cu premiul de la 15 ianuarie (1 200 lei) pe care, dacă mă prezint la concurs, am toate șansele a-l câștiga, mi-aș putea încropi viața până la o eventuală politicăască înjghebare. Ce zici de asta?

Mai cu seamă ce zici *13 noemvrie*, marți? Veniți? Să v-aștept? Răspunde. – Complimente la toți (ai catalogul, nu ți-i mai înșir), mai cu seamă lui Mortzun și Panu (*hors catalogue*).

Al tău,

I.L. Car

5/11.[18]84
Buc[urești]

6

Dragă Petrace,

Mai întâi și-ntâi despre publicarea piesii în „C. Lit.“: nu se poate face acuma. M-am înțeles și cu Jac. El a scris în privința asta lui Ionescu și s-a vorbit cu Nicu Gane să înlocuiască cu altăceva în numărul ăsta piesa. Iată răspunsul la „categoricul și ff. urgentul tău imperativ“.

Acuma am și eu un categoric, de altă categorie – *implorativ*. Iată: să-mi faceți rost de un bilet de liber parcurs, pentru ca să pot asista eu și la ultimele două repetiții și la prima reprezentație. Gabriel îmi scrie că ai fi zis tu cum că *lucrul ar fi cu putință*. Eu gândesc că Mortzun m-ar putea trece între spionii lui, mai ales cum am ieșit de la Tutunuri, „Lupta“ n-ar pute striga că cumulez. Mă rog ție, ia vezi!

După carta ta de alaltăieri, eu socotesc că chiar duminica ce vine va fi prima, pentru că măcar că nu ai pus data, nici pentru scrisoarea ta, nici pentru duminica de care vorbești, – eu primind *misirva* ta duminică dimineața (9 dec.), tu a trebuit

neapărat s-o fi scris cel puțin cu o zi înainte (ce pătrundere!). – Astfel dar „de duminică într-o săptămână“ al tău înseamnă pentru mine *16 decembrie*.

La Craiova (cu contract în regulă) la 16, 18 și 20 dec. se joacă *Noaptea furtunoasă*; la 23, 25, 26, 27 și înainte până la sațietate, se dă *Scrisoarea*. Care va să zică aș putea apuca două repetiții și prima ale *Scrisorii* și în a doua și în a treia a noastră capitală. Pentru Craiova sper să capăt aici bilet de la d. Generalul Radu. Îngrijește, mă rog ție, Petrache, pentru Iași, și dacă s-ar putea de clasa I. De! celebru autor... Ce dracu! Cum ai să te sui în a II-a! nu merge... Dar se lesemo tote ațeste.

Mă rog ție: Care măgar a îndrăznit să bârfească în contra *Scris.pierd.* în *Verușinatul* pamflet ce, spre ocara principiilor, se fleortăiește, cu obrăznicia unei prostituate întreținute, sub pomposul titlu de „Liberalul“? Nu cumva, obosit și dezgustat, Budușcă nu mai „Lupta“? Scărrnăvia!

– Iată, Petrăchel, ce socoteală fac eu: „mâine, miercuri, tu ai scrisoarea aceasta, poimâine, joi, îmi trimiți răspunsul și biletul de drum (cu retur recipisă, negreșit); vineri dimineața le primesc, vineri seara plec; sâmbătă apuc repetiția de dimineață măcar actele ale mai grele, III și IV; sâmbătă seara și duminică dimineața, am două probe pe scenă, și seara, apoi, după prima – pregățiți-mi coroane! – *imBuchăm*) și noi ceva!... Dacă nu vreți să mă dați de multă cheltuială, luați cu chirie coroanele lui Caudella.

N-ar fi rău să iasă socoteala mea; ce zici tu? și mai ales, vezi numaidecât ce zice domnul polițaiul. În caz afirmativ, e absolută nevoie să primesc biletul vineri. Oricum ar fi, tu, mâine, primind aceasta, dă de Morțun și telegrafiază-mi cât de târziu: *se poate ori nu se poate*; căci, în caz negativ, – de care, după proiectele mai sus așternute, înțelegei cât de rău mi-ar părea, – aș pleca de pe acuma la Craiova să fiu acolo și pentru

Noaptea furtunoasă, și să și pot conduce cât mai multe repetiții ale *Scrisorii*.

Complimente călduroase prea iubitului, bunului și inteligentului și amabilului (arată-i scrisoarea) meu amic Morțun din partea devotatului său, admiratorului său și al tău amic,

Caragiale

marți, 11 dec. 84.

P.S. Înainte de scrisoare, nu uita că aștept depeșa, *da* sau *ba*.

Sâmbetele la Titu. Trei până acuma.

Prima: nu-ncăpeau în trei saloane;

A doua: un salon tocmai bine;

A treia: slăbuț rău.

Exc. Sa P.P. Carpp în a doua sâmbătă a zis:

„Nu-i așa, Titule, că parcă eram mai mulți sâmbăta trecută?”

Iar Conul Nicu, întrebându-l eu cum stăm cu politica, mi-a răspuns scârbit:

„Prost, bri! Ni-o tras pi șfară scărnnăviile!”

C

À propos! Am utilizat colaborarea ta în *Bărbierul*:

Iancu Pampon urmărește pe *Crăcănel*, pe care nedrept îl crede că i-a înșelat amanta; îl prinde în bal și se repede la el:

„*Pamp.* (repezindu-se) Mizerabile! te-ai dat furiș la amanta mea!

Crăcăn. (ocolind pe după mese) Nu-i adevărat!

Pamp. (același joc) Canalie! nu-i adevărat? Am dovezi! Ai fost la amanta mea, ai uitat la ea un bilet de abonament la frizărie.

Crăc. (același joc) Nu-i adevărat. Mai întâi și-ntâi, eu nu mă raz niciodată cu abonament, eu mă raz à la carte“.

7

Iubite Petrache,

Tu, care ai trecut printr-un concurs românesc, unde cel puțin acei cari te judecau cunoșteau materia respectivă și unde nu avea de ce să încapă invidie din partea judecătorilor pentru cei judecați, înțelegi în ce ape *dulci* înnot eu acuma, cu atât mai mult că judecătorii mei nici materia nu o cunosc și nici nu pot vedea cu ochi buni succesul altuia. Un instinct adânc șoptește acestor domni că dacă după *Scrisoarea* a venit așa numaidecât *Bărbierul*, asta este simptomul sigur al unei mari și apropiate primejdii pentru autoritatea d-lor artistică.

Astfel se-ntâmplă că, deși din unsprezece piese, zece sunt nu proaste, ci d-a dreptul imposibile, nule, absurde (în fine nu sunt piese, sunt altăceva fără nume până acuma în literatură), iar a mea este foarte bună, arătând chiar un progres vădit de tehnică asupra *Scrisorii*, – deși, zic, lucrurile stau astfel sunt totuși amenințat să caz, pentru că dd. Stăncescu, Alecsandri șcl. cu un ton de adevărată furie strigă mereu că piesa ar fi bună, dar nu e literară și morală. Și apoi d-aci trage-i! că Teatrul, mai ales la un popor tânăr ca al nostru, trebuie să fie o școală șcl – Ars-o fi ars focul școala de la *patuzsopt*.

Înțelegi dar cu câte trebuie să lupt aici, având toată dreptatea, și având făcută o piesă, care daca nu ți-o plăcea ție, să nu-mi dai nici o țigară! Se-nțelege că să caz nu s-ar prea putea lesne; pentru că ar fi prea groasă de tot; dar întârzierile, dar șicanele, dar amenințările și lecțiile de morală teatrală ce mi se aruncă când pieziș, când direct, de maeștri[i] examinatori, desigur nu sunt plăcute lucruri. Într-o soțietate însă ca a noastră, trebuind să aibi și puținică răbdare, tac și rabd cu gândul că are să vie odată și ziua mea.

Dintre membrii Academiei s-au chemat, în comisia examinatoare, Maiorescu, Hasdeu și Alecsandri. Titu, care este entuziast de *Bărbierul* și care contează sigur pe Hasdeu (căci

acuma Hasdeu merge cu noi de când cu plecarea lui Chițu și exoflisirea-i din Cameră), mi-a promis că el și Hasdeu fiind pentru piesa mea, conul Vasilică va trebui să se întoarcă la calea cea bună. Astfel dar, mâine-seară sâmbătă, la Titu, față cu Hasdeu și Alecsandri au să se citească câteva din piese, între cari și a mea. Impresia colectivă a auditorului fiind desigur bună va fi hotărâtoare asupra lui Conul Vasilică. (*Oinvidie*) – citește mă rog ție printre rânduri).

Îți mulțumesc din suflet pentru buna recomandție ce mi-ai făcut-o către Exc. Sa Mitiță. Fiind foarte *imbestiat* cu daravera concursului nu m-am putut până acuma duce să-i cer o audiență. Aștept să văz ce iese cu concursul: crez că m-aș prezenta mai bine după ce voi fi căpătat premiul, – pentru că tot sper să-l capăt.

Am consumat mai mult de jumătatea scrisorii cu chestia mea personală. Scuză și să trecem la altceva.

Crede-mă că mie, îndeosebi, mi-a părut mai rău ca multora de constituirea noului Cabinet; prima idee ce mi-a venit, într-o clipă, când am aflat de trecerea lui Cc. Mitiță la Culte a fost asta: s-a tăiat fraicartele lui Petrache, de acu o să ne vedem mai rar. Și cum sunt eu acuma deocamdată fără treabă, obosit de lucru și de frământarea concursului, tare mi-ar fi prins bine să mă pomenesc cu tine în București. Tu cum mai petreci acolo? Mai scrie-mi din când în când câte-o scrisorică; foarte multă plăcere îmi fac scrisorile tale.

Am văzut aici la Teatru pe Kikun Liki Ganef și pe Constantiniu, în aceeași seară. Liki este tare supărat de strămutarea din Iași a bairacului și bairactarului. Mi-a spus și mie (și Constantiniu, ca *junimist* și *stâlp* al „Convorbirilor“ (?) a aprobat) că dacă Jac ia foaia din Iași, apoi ei scot alta. Na! Proiectul pentru noua foaie protestantă cu cât ar fi mai serios, cu atât mi s-ar părea mai caraghios, – i-am zis eu lui Lichi; el ca un cap al celor 9, neînțelegând bine, treaba a rămas

încurcată; însă Scărlnăvia e tare scârbit de faptul lui Jac, pe care-l califică de-a dreptul de trădare.

Petrache, mă rog ție, fă-ți vreme un minut și treci pe la Tipografie; spune-i lui Ionescu că să nu uite la expedierea numărului pe martie să-mi trimeată și mie patru exemplare. Îmi trebuie pentru tipografie aici. – Cu Socec am aranjat pentru tipăritura (*sic*) pieselor mele în volum. În aprilie dau și *Bărbierul* în „Convorbiri“, fie sau nu până atunci jucat, pentru ca să o pot da și pe asta noua în volumul editat de Socec.

Te rog mai scrie-mi, și spune-i lui Panu că tot aștept „Lupta“ și ea nu mai vine.

Complimente tutului, Panu, Morțun, *Penescu*, Caudedești, Naum, Buiucliu, Junimii toate! Pe tine te doresc și

te îmbrățișez
frățește,

Car

22 februarie
vineri [1885]

P.S. – Nu s-ar mai putea da *Scrisoarea* la Iași? Tare aș primi cu bucurie o mătușică, fie cât de mititică.

8

Dragă Petrache,

Am să-ți cer o consultație gratuită. Citește bine și răspunde-mi limpede și deslușit; răspunsul tău va fi *hotărâtor* pentru mine. Iată de ce e vorba:

La „Voința Națională“ mi se propune pentru concursul meu literar și administrativ o leafă lunară de 500 (*cinci sute*) de lei.

Să primesc sau nu? Ce zici tu?

Știi *toate cuvintele* pentru care, deși în mare lipsă aflându-mă, tot mai stau la gânduri, dacă trebuie să primesc o muncă relativ onestă (căci mi se cer 9–10 ceasuri de lucru

zilnic), sau să rămân a fi vânător de franci, cu slaba perspectivă a unei noi căderi la Teatru?

Pune-ți toate cuvintele acelea înainte – relațiile cu Junimea, pierderea în viitor a vreunei perspective datorită păstrării de credințe politice, sau cel puțin de rezistare în anumite timpuri – și dă-mi cu mintea ta cea sănătoasă răspunsul, fără a lua în considerare nehotărârea mea prin înclinare la ispită.

Încă o dată: ce să fac?

Răspunde-mi frumos și răspicat, ca un om cu minte și ca un adevărat și inteligent prietin ce ești.

Nu crede că doresc să am un anume răspuns, și că oricum eu sunt hotărât <a urma>, mai dinainte, a urma o anume cale.

Pe *cinstea mea* atât sunt de nehotărât încât eu însumi găsesc tot așa de tari cuvinte ca pentru *da* și pentru *nu*.

Tu ce zici?

Aștept de la prietinia ta răspunsul înțelept, pe care eu însumi nu mi-l pot da, și te rog nu mi-l întârzia, deoarece aici eu trebuie să-l dau în aste două-trei zile. – Oricum *fi discret*.

Complimente tuturor.

Aștept, al tău,

Caragiale

Strada Olari 21
1885 iunie 2

9

Administrația ziarului „Voința Națională“
Bulevardul Elisabeta
București 188...

Vineri, 4 oct. [1885]

Dragă Petrace,

E un loc vacant în comitetul teatral de aici, poate vor fi chiar două. Maiorescu *nu* vrea, hotărât *nu*, să mă ajute. Mi-a spus-o. Ajută-mă cât se poate pe lângă d. Sturdza.

Am vorbit cu el, cu d. Sturdza, <a fost> la Academie, acuma; a fost *rece* cu mine; i-am pus titlurile mele înainte și i-am zis că îl rog să mă aibă în vedere, dacă cumva în adevăr e vorba a se numi alți membri în Comitet. Mi-a răspuns că asta se hotărăște cu consimțirea colegilor lui din Consiliul de Miniștri.

Ajută-mă, rogu-te. Scrie-i dlui Sturdza, lui Beldiman, fă ce-i face și nu mă lăsa. Aici Teodor Rosetti s-a însărcinat a-i vorbi ministrului. Mare supărare aș avea să nu reușesc. Încă 5 ani de așteptare.

Continuă, stăruie, fă pe dracu-n patru și nu mă lăsa în pierzare. E un pas de mare, de enormă importanță în viața mea. Cum, îți voi explica când ne vom vedea. Dar *nu mă lăsa*.

Sunt foarte agitat, nu pot urma mai departe. Te rog ajută-mă: e o chestie *mare* pentru mine. Postul e *onorific* să știi: e chestie de *ambit*. Te rog serios, Petrache.

Al tău,

Caragiale

Aștept răspuns urgent.

10

Iubite Petrache,

Ai trebui judecat cu asprime pentru îndoiala ta în privința sentimentelor mele de devotament reciproc și de dreaptă iubire ce-ți păstrez – cu atâta mai mult cu cât știu că știi că prietiniile noastre cari-ți șoptesc ție câte ceva la ureche nu-mi lasă nici urechea mea în pace întru cât privește schimbul de prietinie de la tine la mine.

Dar nu te judec; te las să te judeci singur după ce vei fi citit cele ce urmează.

Plecând la Viena, am lăsat lucrurile aranjate – cu Socec și Comp. *Librărie* și Socec și comp. *Tipografie* (două lucruri cu totul deosibite) aranjate astfel:

Să se trimită autorului 100 broșuri
 » » lui Sturdza 10 broșuri
 » » la Librării restul spre vânzare.

Librăria Socec și Comp. să trimită la fiecare gazetă câte 2 exemplare cu un afiș special.

Aranjând astfel lucrurile, am pornit. Peste câteva zile, întors în Patrie, întreb la Tipografie ce s-a făcut cu broșura ta și mi se spune că totul s-a regulat așa cum fusese stabilit înainte de plecarea mea.

Zilele trecute când nici nu mai gândeam la asta, primesc scrisoarea ta în care îmi spui cum să aranjez achitarea Tipografiei și că trebuie să duc dlui Ferechide 100 exemplare. Bun. – După cum era aranjat lucrul, eu credeam că exemplarele astea trebuia să le iau de la Librărie, știind că toate fuseseră depuse la Librărie din partea Tipografiei. Mă duc deci la Socec și Comp. *Librărie* și cer 100 exemplare. Mi se răspunde că nu au decât 100 toate, din care au și vândut câteva; că restul este la *Tipografie*. Alerg la Socec și Comp. *Tipografie*, și mi se spune că s-aștepta la ordinele și comanda Librăriei pentru a libera și restul. Atunci mă duc înapoi la *Librărie* și aflu că nici la gazete, nici la alte Librării nu trimisese nici un exemplar. Mă întorc în sfârșit la Tipografie, iau o sută de broșuri pe care le și duc îndată la Externe.

Vezi dar că nu te-am neglijat eu pe tine, ci Socec și Comp. Librărie a neglijat pe Socec și Comp. Tipografie, și acesta pe mine.

Văzând eu această ticăloșie socecială, eliminez numai decît din afacere pe amândoi Soceci și rămân numai cu tine, adică cu *Drepturile de succesiune*, pe care mă pornesc a le plasa la prăvălii și gazete... Când, ce mă pomenesc? O a doua scrisoare

de la tine – *cu muștrări*. Aceasta înveninează și mai mult necazul ce mi-l făcuseră negustorii mei, și într-un moment de justă indignare pentru îndoielile tale, zicând în mine însumi – despre tine – *Tu quoque, bruto!* – ți-am aruncat electric memorabila: „Ingrate! urmează scrisoare!“

Și iat-o.

Acum că m-am calmat, acum când acel transport a trecut lăsând ca rațiunea rece să vie a-și relua imperiul ce ea trebuie să-l aibă asupra tuturilor actelor și mișcărilor noastre, pentru ca acestea să fie în adevăr demne de natura și menirea acestei ființe ce se cheamă *omul*, – acum, zic, iau pana în mână pentru a-ți arăta că:

1. la toate librăriile sunt depuse la fereastră broșurile tale și pe fereastră alăturatul afiș roz: a apărut *Drepturile* etc. de P. Th. Missir *aucat*;

2. la toate gazetele cotidiene s-au depus câte 2 broșuri cu rugăciunea de a le trece la Bibliografie pe pag. 3;

3. s-au depus sută de exemplare la d. Frichinide, care crez că a citit-o toată, dovadă că astăzi s-a și încasat mandatul de Socec și Comp. Librărie pentru Socec și Comp. Tipografie.

Când dar toată *Socectatea* este mulțumită, vei rămâne tu singur nemulțumit – tu care ești un membru al ei, și nu dintre aceia striviți de niște întocmiri înguste sau inice și cari au dreptul a geme și a se revolta, ci dintre aceia ajutați de organizarea socială și cari pot să se bucure de *Drepturile* de succesiune – ?

Nu, asta nu e cu putință! Nu! Tu vei fi, tu trebuie să fii mulțumit și vei veni în curând, sperăm, să *lichidăm* definitiv afacerea aceasta. Aruncă-te la o fraicartă: calculează, alcătuește, inventă ceva așa ca una din Excelențele în activitate să fie nevoită a te da transito pe linia Iași–București, la al cărei capătai meridional te așteaptă *amicizia* și *amorul* – două patrimonii sublime ale umanității, singurele care fac din om o ființă superioară; căci acolo unde ele lipsesc, lipsește omul; acolo unde

este om ele trebuie să fie și să dea direcția – o direcție care n-are decât un cusur – este *veche*.

Dar se lesemo tote ațeste.

Ești somat ca *îndată* ce vei primi această epistolă să-mi trimiți într-un mandat poștal:

1. 180 lei pe care mă oblig a ți-i reda în două săptămâni;

2. Mătușica *întreagă* de la Teatru d-acolo cu *Scrisoarea pierdută* (Mofturi actoricești și pictoricești, așa să trăiesc eu, nu se trec la Bibicul!).

Sper că în totul se vor face vreo 250 lei de cari am *urgentisimă* nevoie.

Mă rog ție, Petrăchel, nu te supăra; n-aș fi atât de nepoliticos cu tine dacă n-aș avea mare nevoie.

Așteptând răspunsul tău luni chiar,

rămân al tău ca totdeauna

Caragiale

Vineri, 7/19 [luna (?) 1885]

Întoarce foaia

À propos: Ieri am dejunat la Grand-Hôtel cu scărânăvia, cu Liki Ganef. Amicii noștri din „Junimea“, care mă cred un om pierdut de când nu mai frecventez ilustra societate, estimează pagubele mele la Monaco cam la 2–3 sute de mii de franci. Tu insinuează-le că am pierdut *tot* și că, văzându-mă redus la mizerie și știind că nu o să mai pot fi primit în „Junimea“, m-am împușcat. – Ce mahalagioaice!

– Am fost la Pesta și la Viena. Ei, Petrache! faț m’mos! N-am ce să-ți spun altceva decât că ai fost un măgar că n-ai venit cu mine și eu un măgar că am mers fără tine. Sper că la Paști vom putea să redevenim oameni. Sache și Mirescu vor să meargă și ei cu noi: Pesta, Viena și poate Dresda.

Aștept răspunsul tău. Complimente la toți,

C

P.S. – Daca Teatrul nu se execută, pune-le sechestrul.

11

Dragă Petrache,

Un bărbat de elită, totodată cetățean distins și brav, magistrat integru care, nestrămutat ca legea, are curajul – pentru că are dreptul – să zică opiniei publice cu mândrie: „– Eu Sum-onescu!...” mi-a spus că tu v-ai întors în penați (Păcurari).

Mă grăbesc dar a te vesti că viu la Iași pentru banchetul „Junimii” – însă cu câteva zile mai nainte.

Plec de aici luni 3 noiembrie și sunt acolo la 4 noiembrie, marți. Odată cu aceasta către tine, scriu și lui Gabriel. Nu mi-ar părea prea rău dacă m-ați întâmpina la gară.

Rogu-te treci dacă poți pe la Buch (Tivoli) și spune-i să păstreze până viu eu orice depeșe ar veni la el pentru mine.

Complimentele mele Doamnei tale. Iar ție

Cu nerăbdare la revedere,

Caragiale

București, marți, 28 oct. [1886]

12

Iubite Caragiale!

– Dragă Petrache!

Ce mai faci?

– Caut, adică sper alt coledzi, neicursorule!

De ce tăcere?

– N-am încă nimic bun să-ți spun.

Am auzit că procesul tău impresie asupra-ți...!

– Plicticoasă.

De ce?

– Amânat iar.

Veste Iași Titu divorț?

Klärchen! Titchen! – Sè non e vero, e ben trovato...

Nanu ia pe Livia.

– Tous nos souhaits au jeune couple... *Claymoor.*

Unde adevărul?

– În Aritmetica lui Mirescu.

Articolul lui Maiorescu contra frăține-meu Alexandru și răspunsul acestuia – paralela cu Brătianu – pus Alecu *în evidență*, – ca colectivist atacat și afirmat...!

– Scărrrrrnăvii!

Ei, perdea, perdea?

– Ai p'țintică răbdare.

Sau cumpără și altele sau restituie bucata. Necesitate.

– Se-nțelege, dar mai ai p'țintică...

Salutări frățești,

Al tău ca totdeauna. Complimente Doamnei,

Missir

Car.

Iași, 3 dec. 1886

București, 4 dec. 1886

13

[18]90–7 noiembrie, București

Dragă Petrache,

În starea în care mă aflu – dar mai întâi să ți-o descriu această plăcută stare:

Chiria n-am plătit-o și sunt dat în judecată;

Lemne n-am deloc;

Palton nici atâta;

Aștept din ceas în ceas apariția unui nou moștenitor;

Unul mi-este bolnav;

Ca culme: m-am apucat să scriu o piesă, și din pricină că trebuie să stau să scriu noaptea foarte târziu, am căpătat la ochi conjunctivită catarală.

Dau din colț în colț și nu știu ce să mă fac.

În starea asta, mare noroc aș avea de un prietin care să știe să facă un sacrificiu pentru mine. Și astfel, m-am gândit la tine.

Tu stai acuma cu mult mai bine decât totdeauna. Dacă tu ai vrea – însă să vrei a vrea – mi-ai putea ușura, sunt sigur, trecerea acestor grele momente; și iată cum:

Eu mai am a lua de la tine 2 600 de lei. Plătesc 600 eu; iai de undeva 2 000 și mi-i trimeți. Și astfel suntem achitați. Asta n-ar fi o plată de datorie, ar fi cea mai creștinească faptă bună, ar fi o binefacere prietenească, pe care daca vreodată aș uita-o aș fi cel mai ticălos ingrat.

Să sper sau nu? Te rog răspunde-mi în orice caz; dar răspunde-mi măcar.

Al tău ca totdeauna,

Caragiale

Adresa mea nu este la școală, ci „Strada Polonă 96“.

14

9/21 ian. 1899

Mulțumesc caldei salutări. Cu cât mai mult mă dorești cu atât mă plătești mai drept.

Caragiale

15

Dragă Petrache,

Săptămâna „în care nu ai perspectivă“ este prea lungă; mă rog ție ca lui Dumnezeu, scurtează-o. Voind să plec și fiind aci

atât de dator, îți poți închipui câtă nevoie am de bani. Ca să pot pleca să mă aranjez, am trebuit să împrumut de la Grigorie Buicli 200 lei, pe care te rog dă-i tu din parte-mi și mie trimete-mi restul de 600; dacă însă nu voiești să ai daraveri cu el, trimite-mi tot și-i expediez eu de aicea. Este o chestie de onoare, și la oameni ciufuți ca Grigore, în afară de punctualitate, onoare nu există. Mă rog ție încă o dată fă o sfortare supremă și scapă-te de mine. Închipuieți că n-ai avea să-mi dai și că aș fi expulzat; că n-am cu ce mă mișca din loc și totuși caută să plec; ei! recurg la tine, să m-ajuti a pleca de unde nu mai pot rămâne. – Crez că ți-am zis destul și aștept răspunsul tău.

Te rog asemenea cu toată stăruința, înapoiază-mi odată scrisoarea mea, în care mă plângeam de „Junimea“. Între oameni ca noi, nici interesele politice nu ar pute justifica un refuz la o așa rugăciune, *de atâtea ori repetită* – Ești prea inteligent ca să mă abțin de a-ți da o mică deslușire la acest ultimul al meu.

Iată-o.

Voi „Junimea“ politică mi-ați făcut *mult* rău. Aceia cari dintre voi au omenie, și dintre ei ești cel dintâi, trebuie să priceapă că eu acuma, în urma hotărârii ce am luat-o de a pleca din țară, nu mai pot avea pentru „Junimea“ sentimentele cari mi le cunoșteai odinioară – sincere și călduroase, cum, îndeosebi tu, le știi că erau. – Știu că sunt unii dintre voi cari ați avut bunătatea a nu mă irita chiar d-a dreptul; v-ați mulțumit cu simpla uitare – *completă*. Acelora le-am rămas prietin și urmez a-i numi cu același nume, pentru că prietinie și uitare merg foarte adesea braț la braț, în lumea aceasta. – Dar sunt între voi alții, cari d-a dreptul m-au deservit și persecutat cu răutate și învierșunare; – și cu cât mai mult invoacă ei, ca scuză a purtării lor neomenoase, defectele mele, cu atât sunt mai convins că tocmai altceva mi-a asigurat ura și persecuția acestor mișei. Pe aceștia nu pot decât să-i urăsc și oricând îi voi putea lovi, o voi face fără nici o cruțare; îi voi trata jidovește ca pe niște vrăjmași ce mi-au fost și-mi sunt. Până s-o pot face,

înțelegi cât trebuie să-mi pară bine de tot răul ce li se poate întâmpla.

Așa fiind, trebuie să-mi înapoiezi scrisoarea pe care ți-o cer – și nu ți-o cer pentru că aș crede-o în mâinile tale o piedică pentru răzbunarea mea legitimă: mai întâi că ea nu cuprinde nimica ce v-ar face vouă onoare, iar mie rușine; ș-apoi chiar așa de ar fi, te știu prea cinstit ca să pierzi o scrisoare a cuiva – fie chiar scrisoarea indiferentă a unui prietin. Țiu s-o capăt înapoi – iartă-mi comparația prea romantică – cum ține cineva să-și reîntoarcă o scrisoare în care a mărturisit cuiva în contra unei femei neoneste, ciuda unor sentimente amăgite, voind astfel să distrugă orice urmă a unei slăbiciuni rușinoase.

Daca nici acum nu pricepi că trebuie să te execuți în sfârșit, îmi mai rămâne un mijloc: am copia acelui document. Ei bine! am să te scutesc de a-l mai păstra cu atâta scumpătate. Eu tot am de gând să fac o mică publicație înainte de plecarea mea din țară spre a justifica acest pas al meu, despre care mulți mă plictisesc cerându-mi deslușiri: voi găsi loc să reproduc în întregul ei acea scrisoare, arătând că *tu* o deții. Mai la urma urmelor, să mărturisesc, ca un act de pocăință, o slăbiciune rătăcită, pentru ca o dată pentru totdeauna să nu mai mă *emmerdeze* oricine mă vede cu titula de „junimist“.

M-a plictisit în sfârșit! Alaltăieri un găgăuță începuse să mă *consoleze* de abjurarea voltairianului în Senat, și de căderea junimiștilor de la putere!

Care va să zică, dragă Petrache, aștept îndată banii și scrisoarea mea, și te rog nu îndrăzni a te îndoii o clipă măcar că în inima mea largă, alături cu tot veninul ce-l strâng de-atâta vreme, nu stă ca mai demult, la locul ei, neștirbită și curată dragostea frățească, ce-ți va păstra totdeauna

Al tău prietin,

Caragiale

Strada Polonă 96,
Februarie 25 [1901]

16

19 ian. 1905

?...

Manu, Take, Pares!
 Preussischestrasse 10
 Berlin, W.

17

Iubite Petrache,

Acuma ești liniștit, sper. Reclam dar foarte stăruitor
 scrisoarea datorită. Să fie lungă și plină. À titre de revanche.
 Complimente la ai tăi. Al tău vechiu,

Caragiale
 Berlin Wilmersdorf
 Preussischestr. 10

11/24 fevr. 1905
 Vivat Prințipatele Unite!

18

Berlin W., 12 ian. 1906

Citim în „Lokal Anzeiger“ din Berlin:

„Suntem în măsură a comunica, din sorginte demnă de
 toată încrederea, că mâine-seară sâmbătă, la un *réveillon vieux
 style*, în Preussischestr. 10 Hpt. Dd. Lupu Costaki și Caragiale
 vor bea un pahar de șampanie în sănătatea familiei P. Th.
 Missir, compatriotul și amicul lor. Hoch! Hoch! Hoch!!!

u. s. w.

19

[Wilmersdorf b. Berlin, 31 ian. 1906]

Mare plăcere mi-ai face să-mi trimiți „Monitorul Oficial“ cu ședința întreagă în care Exc. Sa și-a dezvoltat interpelarea și i-a răspuns M. Sa Conul Iorgu. Pe tine te-a hirotonisit maturul corp? Eu cred că nu poate face altfel; precedentele sunt destule și lucrul e de mult hotărât în sens favorabil ție. De mult, de când cu alegerile generale, mi-ești dator o scrisoare. Nu crezi c-a venit vremea să te plătești? Al tău,

Caragiale

Aștept asemenea replica la ultimele ilustrate, cari, sper, au căpătat deplina dv. aprobare.

Ce mai e și cu istoria aceea, „Liga Franco-Română“?

Herrn professor Petru Th. Missir
 Avocat-Senator
 Bukarest
 101, str. G.C. Cantacuzino
 (fosta Polonă)
 Rumänien

20

Wilmersdorf bei Berlin
 12 febr. 1906

Cuprins de adâncă melancolie, îți trimit această neștearsă, dulce amintire... Off! lasă-mă, Petrache! lasă-mă să plâng.

Al tău,

Car

Herrn Professor Petru Th. Missir
 avocat, Bukarest
 101, G. Cantacuzino
 (fosta Polonă), Rumänien

21

[Wilmersdorf b. Berlin, 13 fevr. 1906]

Dragă Petrache, nu voi să fiu un laș; de aceea, vă anunț că, în duelul nostru de ilustrate, veți primi, și tu și d. Niculae, care m-a vârat în colț cu propria d-sale fabricațiune, o lovitură, la care cred că n-aveți să puteți așa degrabă răspunde. Vă strâng mâna cu dragoste, și... în curând, Domnii mei! *En garde, Messieurs!*

Primit-ai câteva rânduri, unde te rugam ceva?

Herrn Professor P.Th. Missir
avocat, Bukarest
101, str. G.C. Cantacuzino
(fosta Polonă), Rumänien

22

[Leipzig, 21 febr. 1906]

Așteptând replica, te salut cu dragoste

Car

Herrn Professor Petru T. Missir
avocat
Bukarest
101, str. G.C. Cantacuzino
(fosta Polonă)

23

[Berlin W., 9 mai 1906]

COMISUL STACAN...

[Legendă, scrisă de Caragiale pe c.p. ilustr., reprezentând un bătrân, ridicând paharul cu vin rubiniu.]

Prosit!

Herrn Professor Petru Th. Missir
avocat
Bucarest
101, str. G.C. Cantacuzino
fosta Polonă

24

[Berlin W., 5 iunie 1906]

Dragă Petrache,

Mai întâi îți mulțumesc că te-ai gândit să mă-mpărtășești și pe mine, bietul exilat, cu două trei picături din dulceața Jubileului. N-am putut însă expedia M. Sale carta postală specială; nu te-ai îndurat să-mi trimiți decât un exemplar. Dacă aveam două, da; dar una singură, trebuie s-o păstrez: așa document se lasă moștenire la copii. Nu toți copiii au norocul să învețe istoria națională în fond; așa, știu măcar genealogia și cronologia exactă a suveranilor: Decebal, Traian, Carol etc.

Aproposito, de M. Sa, marele nostru suveran, aflu că zilele trecute, tocmai în toiul entuziasmului națiunii, ar fi apărut un pamflet francez contra M. Sale, marele nostru suveran, cu un titlu cam așa: „François-Joseph, roi de Roumanie“, ori „Charles I, vice-roi de Roumanie“ – nu mai ții minte bine. Rogu-te, dacă poți găsi un exemplar, trimite-mi-l cât se poate mai discret, în plic recomandat. Sunt foarte curios să văz această infamie, care desigur pornește din cine știe ce officină străină, inspirată de ură și de invidie față de colosalele și strălucitele progrese ale națiunii române, pe toate terenurile vieții publice, sub înțeleapta domnie de patruzeci de ani a lui Carol-cel-Mare. Tare aș vrea să văd până unde poate merge mișelia dușmanilor noștri, și să combat, dacă aș avea destulă vervă, ca bun român, această scandaloasă turpitudine. Știi că scriu destul de curățel franțuzește și aș găsi în Paris un ziar care să-mi dea ospitalitate binevoitoare.

Aminteri, ce mai faceți voi pe acolo cu politica? merge, ai? Cum v-au ieșit întrunirile? Ați avut public destul? Ați luat și voi parte la Jubileum, cu toată mâhnirea voastră de nedreptatea împrejurărilor? V-a primit și pe voi Regele la heritiseală? V-a pofit la vreun banchet? La Moși, ați fost? Citesc în „Universul“

că e acolo o animație colosală anul acesta. Dar Expoziția ? s-a deschis? Trebuie să fie în București lume peste lume... Halal de M.M.L.L.L.! Grele tinereți au avut cu neastâmpărații de români; dar încai au ajuns la frumoase bătrâneți! Primirea care află că li s-a făcut joia trecută la Moși e ceva de pomenit, pe onoarea mea! Zice că d. Paraschivescu a dăruit principesei Elisabeta o păpușă extraordinară, care cântă *Trăiască Regele!* și *Deșteaptă-te Române!* și M. Sa Regele, cu cunoscutu-i zâmbet afabil, ar fi zis lui d. Paraschivescu că ar trebui „să se bună un daxa famal foarte mare be babuși, ca să se-ndemeieze aceasta intusdrie în țara; să-ți fie dod babuși naționale!“ . – Tare-mi pare rău că nu mai pot avea copii mici!

Mai fă-ți, rogu-te, vreme din când în când și scrie-mi ceva mai pe larg; nu știi ce plăcere-mi fac în exilul meu rândurile prietinești – mai ales de la un așa deosebit prietin ca tine. Spune-i lui Delavrancea că eu tot n-am ostenit să aștept scrisoarea-i promisă de atâta vreme. Ce Dumnezeu! nu i-a mai trecut mânia? Să-mi răspundă măcar scurt dacă, mergând spre Paris, – mă va ocoli –, lucru care m-ar mâhni foarte.

I-am trimis tânărului meu amic N.P. Missir o cartă postală cu o procesiune în Schwarzwald. O fi primit-o? Nu se poate mai nemerit *pendant* la frumoasa lui fotografie cu procesiunea pentru ploaie. Salutându-l cordial, aștept replica lui.

De la nevastă-mea și de la mine cele mai distinse salutări pentru Doamna Missir.

O strângere de mână
de la vechiul tău

Caragiale

P.S. – Pe aici este de vreo săptămână o vreme îngrozitoare.
Tempestă continuă și frig strașnic.
Încă o dată – aștept răspunsul tău. Fii sănătos și vesel!

25

Wilmsdorf bei Berlin, 8 iunie 1906

?...

Herrn Professor P. Th. Missir
 avocat
 Bukarest
 101, str. G.C. Cantacuzino

26

Wilmsdorf b. Berlin, 21.6.1906

Prea stimați Domni,

Fără vreo amăgitoare speranță de a căpăta vreun răspuns, am onoare a vă comunica, spre știință, că adresa mea, de la 12/25 iunie 906, până la noui comunicări, este:

Travemünde Ostseebad

Villa Iris (acolo unde flutură falnic tricolorul daco-roman!).

Cu perfectă stimă,

Al dv.

Car

Herrn Professor P. T. Missir und Sohn
 Bukarest, 101, str. G.C. Cantacuzino
 fosta Polonă
 Rumänien

27

Dragă Petrace, după ce mă ținuși doi ani aproape fără să te-nduri cu un dram de vorbă ca lumea, acu mă prididiși cu ocaua de filosofie. Parcă ai dat cu bobii să mă prinzi la strâmt, când am cu totul altceva de făcut cu cerneala mea, decât să combat înaltele dumitale principii asupra concepțiunii,

intențiunii, perfecțiunii și... voluptății creațiunii. Prin ce trec eu acuma numai voluptate nu se poate chema. – Dar – se lesemo tote aște.

Ieri, sâmbătă, ziua, a sosit în fine vaporul cu scrisoarea ta, care-ți poți închipui câtă plăcere mi-a făcut găsindu-mă în momente de intențiune cătră perfecțiune. Citindu-i sfârșitul, am gândit: o iluzie junimistă mai mult! – deși ziceai că e fapt împlinit, căci tocmai asta are haz la agiamiștii noștri, că toate iluziile lor le socotesc fapte împlinite. Când colo, iată că azi dimineată îmi sosește „Universul“ – cu portretul cui? – al Domnului Dimitrie Greceanu, noul ministru de justiție! – Nu seamănă; n-are aerul deloc, dar deloc; știi că eu îl cunosc bine pe Conul Mitică.

Bietul Bădărău! De nevoie l-au înghițit boierii; însă până la urmă nu-l putură honipsi; l-au aruncat înapoi pe jumătate mistuit. Așa face și cățelul flămând; înghite orice-i iese-nainte, și pe urmă măruntaiele-i aruncă afară ce nu pot tolera. Numai de nu s-ar întoarce boierii *sicut canis*... Și chiar dacă nu, pe el cel puțin, de voie de nevoie, strâmbând din nas, tot l-au înghițit odată – pe Guță Panu n-au putut boierii nici măcar să-l apropie de gură.

(Acu, dă-mi voie, mă rog matale, să deschid o mică parenteză. Pe greșită cale ai apucat, dragă Petrance; poate cu mult mai greșită decât a mea. O fi păcat de mine, dar desigur mai păcat de tine! Atâta deocamdată despre tot din scrisoarea ta cu privire la tine și la mine. Și aci, să-nchidem parenteza).

Ce trebuie să fie pe sufletul lui Manolaki Buzne și pe al lui Costică Pirilă? Ce sudalme și ce scrâșneli pi conta lui Conul Iorgu! Scârrrnăvie di Nabab bizantin! – Unul care trebuie să giubileze, foarte umflat în gușă, parcă-l văd, e Conul Vasilică Vlădoianu. Mie unuia, drept să-ți spun, schimbările ministeriale de vară nu-mi prea plac: mi-aduc aminte cu melancolie de ceva cam așa, acum câțiva ani, prin iulie – și pe

urmă – în februarie... Piarză-se în bezna uitării acele triste pagine ale Istoriei Constituționalismului Român! și, dacă nu e posibil tocmai atâta, atunci, cel puțin să nu pomenim de ele în momentele când Națiunea ca un singur om sărbătorește patruzeci de ani de domnie glorioasă a ilustrului său Rege Carol-cel-Mare. Astăzi nu ni sunt permise decât veselia și entuziasmul – *So steht's in Programm!* – *Donnerwetter Kruzitir!* de ce nu am un talent liric, să fac și eu o odă jubiliară! Ce frumos ar rima o domnie de patruzeci de ani cu un popor de, de ce? de Dacoromani!

Despre Tache (vreau să-nchei degrabă, de aceea sar așa departe; nu pot scrie mult: voluptatea creațiunii mă reclamă), eu zic că greșești; nu-l cunoști. El nu e un om pasionat, e numai un sentimental; de ură nu e capabil; dar, când iubește, iubește serios; – nu prin ură contra voastră o-nghite, ci prin dragoste de sine însuși.

Închei. Rogu-te, trimite-mi negreșit gazetele „Adevărul“, „Epoca“, „Protestarea“ și „Voința“ în care s-a vorbit despre cancanul Bădărău–Greceanu. Aștept răspunsul tău grațios; scrie-mi mult și multe, însă fără multă filosofie, mă rog ție... Nu trebuie.

Al tău vechi obiect care te dorește mult,

Caragiale

Ostseebad Travemünde

Villa iris

19 iun/1 iul. [1906]

P.S. – Alta, mai lată. În momentul când să iscălesc, primesc o scrisorică, prin care mi se comunică știri despre alte eventuale prefaceri de cabinet: ceva cu atât mai de necrezut, cu cât ar fi mai după pofta mea. Mă rog ție, ține-mă-n curent. – Să nu uit să-ți mulțumesc că mi-ai trimis „Protestarea“ cu articolul care mă interesa. Cu două zile înainte, căpătasem de la altcineva originalul francez. *L'ancien diplomate*, dacă nu s-o

fi zaharisit, atunci desigur e un tânăr agiamiu. Ca fond, lucrul e un moft ca toate modificările de chartă a Europei pe cari le fac băieții despre ziuă pe o masă de berărie. Ca formă e apă de trandafir. Așa se scrie când vrei să turburi cheful lui Iancu Calinderu? așa se spun lucrurile când vrei să risipești fumurile și să-ngenuchi impertinența Megalomanului? – Când l-ai atinge, să-l usture până-n măduva noadei, să nu mai aibă nici glas să țipe; să sfârâie și să miroasă a carne arsă.

Ah! încă o dată, de ce nu pot face o odă măcar în proză!

Cine m-ar apăra contra Calindroiului?

Fii sănătos cu toți ai tăi,

Car

28

Berlin, W., 28 [februarie?] 1907

Ce și cum? ... Nerăbdător... Câteva cuvinte!

29

[martie 1907]

Dragă Petrache, îți scriu în culmea emoțiunii și neazului. – Știu ce se petrece în țară; îmi explic de ce, și-mi închipui cum – și firește asta adaogă încă mai multă amărăciune dorului meu de patrie. După părerea mea, Conservatorii nu or să poată, iar Liberalii n-or să vrea să restabilească ordinea; cunosc și capacitatea politică a celor d'întâi și patriotismul celor din urmă. După cheful jubiliar de 40 de ani de sublimă Domnie, i-a sosit M. Sale, ilustrului amant al ordinii, păcii și liniștii, – care abhorează sângele după datina Sfintei Ecclesii Catolice, – i-a sosit *le mauvais quart d'heure de Rabelais*. Tare mi-e teamă

prin urmare că Prea grațiosul Suveran are să facă apel iar la patriotismul, la devotamentul pentru Coroană, al Junimiștilor, spre a pune rânduială în țara Moldovei de sus. Ei! dacă cumva vă păcălește și de data asta și nu mi-l strângeți bine cot la cot (cu astfel de tip de *lâcheur* nici o precauție nu-i de prisos), apoi cu drept cuvânt veți rămânea în Istorie celebri – voi, ca gogomani și Șeful, nu ca Nebunul Regelui, cum se zicea odinioară, ci ca Prostul Regelui. (Rog, discreție.)

Am primit carta ta cu mutra mea: mersâm!

Fiți cu toți ai tăi sănătoși și veseli. Scrie-mi, rogu-te, o vorbă bună, și primește o caldă, caldă îmbrățișare ca în vremile bunei noastre tinereți de la vechiul tău prietin, care te dorește mult,

Caragiale

Adresa mea:

Wilmsersdorf bei Berlin

Hohenzollern Platz 4.

30

Dragă Petrache,

Dacă ai ști în ce stare sufletească mă aflu, desigur nu m-ai ferici că sunt atâta de departe, și crede-mă că dacă n-aș fi legat de coadele mele, de mult eram lângă tine, să ne jeluim unul altuia de urgență ce ne-a trimis-o cel de sus, nouă, pentru păcatele altora.

Curioasă este natura omenească! Oricând ești îngenunchiat sub flagel, cum știi să născocеști o tristă mângâiere, atribuind cine știe cui sau la ce cauza nefericirii în care te vezi precipitat! – Cum se poate tu, creatura atât de superioară să atribuiești unui așa mititel vina la așa mari împrejurări? Iartă-mă, am înțeles cu atât mai bine imensitatea răului, cu cât te-am văzut

pe tine nemaiputând găsi altă mângâiere, decât în învinuirea nevinovatului între nevinovați – Cantacuzino!

Având și eu nevoie de trista mângâiere a celui flagelat, am căutat și eu vina și răspunderea undeva și pare-mi-se că de departe am nemerit mai aproape decât tine, care te-ai aflat în inima catastrofei. Ți-alătur un articol, care s-a publicat, cum o să vezi, foarte mutilat, în „Die Zeit“ din Viena miercuri 3 apr. st. n.; îți trimit și originalul meu românesc. Numai tu în țară știi asta, și te conjur să păstrezi absoluta discreție: n-ar trebui să ai pe suflet că mi s-a tras vreun rău tocmai de la tine. Dacă însă, cu toată discreția, poți să-l reproduci undeva (și, cu rezerve complete, cred că orice gazetă cuminte ar putea să-l reproducă, măcar ca document), nu mi-ar păre rău. Eu l-am trimis și la alții cu următoarea notiță tipărită (din Leipzig):

„Un publicist român a fost solicitat de către unul german să dea un articol pentru un mare ziar, spre orientarea mai exactă a opiniei europene în judecarea împrejurărilor ce au izbucnit așa pe neașteptate la noi. Germanul a tradus și trimis articolul la „Die Zeit“ din Viena, care, miercuri 3 apr. st.n., l-a și publicat sub titlul, cam nepotrivit, *Rumänien, wie es ist*, dar foarte mutilat după conveniențele redacției.

Autorul, socotind că asta poate v-ar interesa, vă trimite alăturat originalul românesc“.

Da, iubite Petrance, aici nu este urmarea vreunei personale greșeli sau răutăți, și deci nu poate fi vorba de-nevinovățirea cuiva anume, fie chiar un om, cum ar fi Unul, în mare parte responsabil, nemite o bestie nevinovată. E falimentul unei întregi sisteme; e urmarea fatală a sacrei Constituțiuni, cu care ne-au dăruit în '66, după o noapte de chef și de traducere din belgienește, caricaturile jacobine de la '48. De la arderea Regulamentului, am lucrat zi cu zi din rășputeri să ajungem aici, în halul de astăzi. Am ajuns în sfârșit. Să ne fie de bine!

Multe aş mai avea să-ţi spun, dar acu nu mai pot; sunt tare obosit şi am de lucru peste cap; am părăsit biata mea comedie, cu care puneam de gând să te-nveselesc, ca să scriu pe comandă o serie de articole asupra Rromâniei. Vezi primul capitol, şi spune-mi ce zici. – Să nu uیت ceva caracteristic. Astătoamnă m-am întâlnit în ţară cu un tânăr generos, actual prefect liberal, care mi-a prevestit, ca o isteată cărturărească, că înainte de primăvară Ciocoi or să se năruiască de la putere printr-o grozavă mişcare ţărănească în Moldova. Imediat ce am aflat de primele mişcări de-acolo, mi-au fulgerat prin minte cobirea generosului meu. Dacă aş fi fost procuror general, primul pe care-l strângeam generosul ar fi fost, şi dacă nu era astăzi în altă parte decât pe jeţul de prefect, să nu-mi mai fi zis pe nume. Şi nu crez că generosul, care e şi prost pe lângă că e rău şi obraznic, să fi fost indiscret până într-atât numai cu mine, cu care nu e intim deloc. E drept că era cam ameţit de chefuri naţionaliste cu ocazia Jubileului, dar asta i se-nţâmplă şi-n vremuri mai puţin triumfale. Astfel, când s-a împlinit prorocia domnului prefect de astăzi, am zis: bine, au să cază Ciocoi, dar, până una-alta, să păzească Dumnezeu să nu treacă măcar o scânteie peste Milcov dincoace, şi mai cu seamă peste Ol! Dar bunul Dumnezeu n-a voit să asculte ruga păcătosului robului său, şi s-a făcut voia Domnului prefect.

De prisos să-ţi spun că sper să am cât se poate mai curând un amplu răspuns, cu veşti mai bune. Scrie-mi recomandat. – Focul s-a potolit de-a binele. Nicuşor al tău crez că nu mai trebuie să plece din oraş. – Fiţi sănătoşi tu şi ai tăi.

Cu frăţească dragoste,
vechiul tău,

Caragiale

luni, 26/III [st.v. 1907]

31

Dragă Petrache, n-am răbdare să mai aștept răspunsul tău, ba chiar aş dori să nu te fi hotărât încă a-mi scrie, ca să-mi poți spune câteva cuvinte lămurite și despre ce te rog acum. Iată.

Despre activitatea Excelenței Sale ca nou președinte al Societății Agrare și despre întrunirea Comitetului executiv al liberalilor, știam cât se poate ști din discretul meu „Universul“. Nu ieșisem din casă de vreo săptămână, când un amic veni aseară, luni, să-mi atragă atenția asupra cazului Carp – „Pesther Lloyd“, de care se ocupă cu tot dinadinsul „l'Indépendance roumaine“. Am ieșit numaidecât și am mers la cafenea, unde le-am citit toate. – Cum se poate un om de spirit să-și compromită astfel, într-un moment de humoare, o viață întregă și cariera politică a câtorva devotați, cari i-au înghițit deja atâtea și atâtea momente nenorocite de humoare? Curat vorba din scriptură, rătăcirea din urmă mai rea decât toate. Mă rog ție, completează-mi informațiile. Spune-mi ce este, ce nu este, ce mai este adevărat în această afacere, care mie îmi face o impresie atât de dezastruoasă.

După cum văd că se precipită evenimentele la noi, eu nu cred că, odată ce s-au potolit mișcările huliganilor noștri, putem dormi pe trandafiri. Dezordinile acelea au fost, pare-mi-se, semnalul unor vremuri grele: începem o altă istorie mai puțin veselă decât cea de până ieri; râsul și gluma nu ne vor mai putea sluji de mângâiere ca altădată față cu cele ce se vor petrece în lumea noastră românească. Copiii noștri vor avea poate de ce să plângă – noi am râs destul.

Să dea Dumnezeu să fiu eu proroc mincinos, dar tare mi-e teamă că bieții copii o să regrete-n curând că nu i-am învățat bulgărește. Cu oamenii noștri politici, începând de la Cel mai de sus și isprăvind cu Petrache Gruber, intendentul Clubului Mandy, văd eu bine unde mergem. Un dezastru mare ne pândește – un dezastru incalculabil; și nu văd în toată Europa

astăzi pe nimini care să ne compătimească măcar daco-macedo-românismul în faliment, darmite să ne dea o mână de ajutor. Ce am făcut, ce am dres, nu știu; știu că lumea-ntreagă nu ne poate suferi. Am abuzat, prin spirit de paradă și de bravatură, de închipuit prestigiu; am profesat cu furoare insolentă grandomania; am tot aruncat praf în ochii lumii – până când am ajuns în sfârșit să dispunem lumea întreagă a face astăzi haz de nenorocirile noastre. Au ajuns bulgarii să ne dea în fața lumii lecțiuni de omenie și de tact politic. Ungurii, sârbii și grecii ne amintesc cu zâmbet caracteristic succesul Expoziției și jubileului regal de acum câteva luni. Iar fratele nostru de la Tîbru, după ce ne stoarce convenția comercială, se duce, cu tradiționala bună-credință italiană, la Atena, să îmbărbăteze avânturile către idealurile elenice.

Ce ne pasă însă? Nu ne rămâne un voinic sprijin, tânărul Franz-Joseph? un suveran de atâta viitor!

Sturza pune pe socialiști să aranjeze raporturile economice dintre proprietarii și arendașii devastați cu țărani devastatori, sub amenințarea reînceperii dezordinilor sau părăsirii totale a muncii; Carp, în gazete ungurești, cere intervenția străină; iar M. Sa dă un ordin de zi, în care se felicita că, la extremă primejdie, poate dispune de, nici mai mult nici mai puțin, 140 000 de oameni, armată pe care rămân s-o hrănească și s-o cîntească cu țuică și tutun casele de cartoforie și de camătă, societățile de dame și ovreii sioniști prin subscripție publică.

Așa politică, înțeleg și eu. *Bravi tutti!*

Multă sănătate ție și la ai tăi. Aștept impacient o vorbă de la tine.

Al tău vechi

Caragiale

Marti, 3/16 apr. [1907]

32

19. 7. 07

Din Alpii Bavariei...
Viele herzlichste Grüsse

Caragiale

Monsieur le Sénateur
Petru Th. Missir
Membre de la Commission Roumaine etc.
Constantinople
par la protection bienveillante de la
Legation Royale de Roumanie

33

Petrecere bună pe malurile Bosforului! Mă rog, trimite-mi
prin poșta d'întâi oleacă de căldură de pe acolo: aici degerăm.
La toți de la toți, *viele herzlichste Grüsse*

Car

Wilmersdorf Berlin
Hohenzollernpl. 4.
Donnestag d. 25/VII [1907]
Herrn Professor, Senator u.s.w.
Petru Th. Missir
Constantinopol, Summer Palace

34

[Dresden, 16 nov. 1907]

!... ? ...

Herrn Professor P. Th. Missir, Senator
Bukarest, 101 Str. G.C. Cantacuzino
(fostă Polonă), Rumänien

35

Berlin W., 29 dec. 1907

Prea stimată Doamnă Missir,

Vă sărut mâinile și vă rog respectuos să binevoiți a da prețiosului dv. consoarte (*sic*), *frâchement débarqué*, această cartă.

Devotat servitor,

Caragiale

Stimate domnule Senator, mai întâi: bine ați venit! Apoi, vă somăm ca, marți 31 dec. st.n., să vă ascultați și să vă urmați consoarta acolo unde va voi dumneei să vă ducă, împreună cu bravul plotonier roșior. – Vă rugăm negreșit să prindeți și Lupu moldovinesc și să ni-l aduceți legat.

Cu frățescă dragoste,

Caragiale

[Pe recto:]

E greu viața, domnu ișpector!

36

[Berlin, 6.1.08]

Primit

Venim, fără copii. –

Având musafiri acasă, Cotines trebuie să facă onorurile, cu grațiile ei abituale.

Așadar mâine marți la 2 p.m.

Cu dragoste

Car

Herrn Professor Senator
P.Th. Missir
Hier, Pension Rodegg
An den Zelten 20, Berlin

37

[Wilmersdorf b. Berlin, 8 ian. 1908]

Dragă Petrache, doamna Caragiale, aflându-se față cu doamna Missir în aceeași stare sentimentală în care mă aflu eu odinioară față cu matală, zice că ar fi păcat să nu ne mai întâlnim asupra unor chestii prealabile înainte de plecarea Dv. Eu, din parte-mi fiindu-ți rămas fidel, zic asemenea. Rămâne să știm ce ziceți și dv. Ați putea să nu ne refuzați sacrificiul a patru ceasuri, vineri sau sâmbătă, de la 2–6 p.m., unde, la timp, vom hotărî noi? – bineînțeles după stilul doamnelor noastre? fără fum.

Cu emoție, dar cu încredere, așteptăm o vorbă bună rohrpostalissimă.

Daca n-a plecat Lupu, îl luăm în combinație cu puiu cu tot.

Al matală,

Caragiale

Mercuri seara.

Herrn Professor Senator P.Th. Missir
Pension Rodegg, Hier An den Zelten 20, Berlin

38

[Wilmersdorf b. Berlin, 1 febr. 1908]

?

!

Herrn Professor P.Th. Missir, Senator
Bukarest, 101 str. G.C. Cantacuzino
fostă Polonă, Rumänien

39

[Berlin, 16. 2. 08]

„Într-o figură oratorică, d. I. Th. Florescu compară pe ilustrul nostru șef *cu mama răniților*, **căci** a venit în culoarea de Albastru, cea mai mult lovită de reacționari, ca să vindece **rănilile sufletești** ale cetățenilor.“

Herrn Professor
P.Th. Missir, senator etc.
Bukarest
101, Str G.C. Cantacuzino,
(fostă Polonă)

40

[febr. 1908?]

Dragă Petrache, îți trimit aci un far, să te joci cu el în momente de recreațiune, imaginându-ți că te plimbi pe depărtate albastre valuri... Plimbă-te sănătos și vesel! – Cât despre farul politic, nu e decât unul! Ia-te după acela, care sigur te va duce acolo unde un om deosebit ca tine trebuie s-ajungă, lăsând pe „gogomani“ să mai iee *une vessie (depuis longtemps cassée) pour une lanterne*, după atâtea dezamăgiri.

Călduroase salutări de la toți ai noștri pentru grațioasa ta Doamnă,

Al tău vechiu,

Car

41

[Berlin W., 19 iulie 1908]

Domnule Profesor,

Cu onoare vi se comunică prin aceasta că de îndată adresa noastră sună astfel: *Travemünde-Strand (Lübeck) – Villa Iris*.

Rugându-vă a binevoi să luați notă de comunicarea noastră spre cât mai promptă întrebuițare, suntem toți ai d-voastre ai tuturilor

foarte devotați,
Familia Caragiale

Herrn Professor Senator P.Th. Missir
Scorțeni (jud. Bacău)
(Rumänien)

42

Dragă Petrache,

Ți-am expediat ieri în plic recomandat o mică doză de sare marină prima calitate; o cantitate mai mare nu s-ar putea trimite: tu trebuie să știi că importul sării la noi este absolut prohibit și contrabanda foarte aspru pedepsită – trebuie să ne mulțumim cu ce avem, cu sarea noastră națională, care e mai dulce decât orice sare străină.

Despre „evenimentele cari se precipită“, aș ave poate multe să-ți „scriu“; dar mă mărginesc deocamdată la câteva considerățiuni sumare; – nu vreau să-ți răpesc prea mult din momentele tale de far-niente, la care ai drept după atâta activitate politică și zbucium parlamentar din sesiunea trecută. Iată:

1. Constituțiunea la Stambul... Dacă asta a ieșit din devla amicului tău Abdul-Hamid, apoi atunci, cu drept cuvânt, putem să-i zicem Aferim! și să-l considerăm ca pe cel mai mare ciapcân peșecher după Nastratin-Hogea. De multă vreme Europa (atât de doritoare acum în urmă de restabilirea ordinii, prin reforme largi, în Peninsula Balcanică) n-a mai înghițit așa chiul otoman!

2. Despre discursurile Nababului... Cred că Delavrancea este un foarte bogat stilist.

3. Despre prefața lui Delavrancea... Sunt sigur că Nababul nu prea e generos.

În fine:

4. Despre interviewul „Pester Lloyd“... Gândesc că ar fi bine să nu-l mai lăsați voi gogomanii pe Conul Petrache să umble singur – mai ales vara și așa departe.

—

Noi petrecem, slava Domnului! foarte bine aici. Am petrece mult mai bine, firește, dacă ați fi și tu cu ai tăi împreună cu noi. Așa vilegiatură înțeleg! Ce palavre, coane! ce pitrecere, bri omule! Dar – de ce să oftăm după ce nu se poate?

Așteptăm cu mare plăcere din când în când câte o vorbușoară bună de la Scorțeni și vă trimitem tutulor toți multe cordiale salutări. Fiți sănătoși și veseli! Dumnezeu cu voi! Să ne vedem cu bine la toamnă!

Al tău vechiu,

Caragiale

Seebad Travemünde
Villa Iris
(Germania)
Miercuri, 23 iul./5 aug. [1908]

43

[Berlin, 10. 04. 09]

Christos a-nviaat!
La mulți ani cu toate cele dorite

Familia Caragiale

Rumänien
Dlui și Doamnei P. Th. Missir
(și Dlui N.P. Missir)
Profesor, Senator etc.
Bukarest, Str. G.C. Cantacuzino 101

44

[Hamburg, 3 iunie 1909]

Hoch! Hoch! Hoch Deutschland!
 Viele herzlichste Grüße,

Car

Herrn Professor P.Th. Missir, Senator u.s.w.
 Rumänien, Bukarest, Str. G.C. Cantacuzino 101

45

[Ostseebad Travemünde, 27 iunie 1909]

Villa Iris

Mă uit toată ziua cu ochianul în largul mării, doar voi zări
 la orizont vaporul care să-mi aducă vreo scrisoare de la
 matală. Aș! mata nici gând văz că n-ai.

Viele Grüße in die Ferne,

Car

Herrn Professor P.Th. Missir, avocat
 Bukarest, 101, Str. G.C. Cantacuzino

46

[9 iulie 1909]

Sâmpietru la mulți ani cu noroc, sănătate și toate cele dorite
 pentru tine și pentru ai tăi! – urăm cu toții ai mei și eu,

Al tău vechiu

Caragiale

Travemünde Strand

Villa Maris

– Germania –

Herrn Professor, Senator usw., Petru Th. Missir
 Bukarest, Str. G.C. Cantacuzino, 101
 (fosta Polonă) Rumänien

47

[Travemünde, 31 iulie 1909]

Dragă Petrache, pe aici vreme răcoroasă și petrecere frumoasă – așa de frumoasă, că e peste poate să lucrez ceva. Mă duc înapoi, la atelierul din Wilmersdorf, că destul am petrecut și hoinărit. Acolo, mai aștept vorbe frumoase și vești bune de la matale. De la toți d-aici tutulor Missireștilor cele mai cordiale salutări. Fiți sănătoși și veseli! Să ne mai vedem cu bine! Dumnezeu cu voi și cu noi!

Al tău,

Car

[Pe recto, reprezentând drapelul german de război – Deutsche Kriegsflagge – Caragiale a scris o dată pe unul din pătratele albe, a doua oară sub legendă:]

Hoch! Hoch!! Hoch!!!

Herrn Professor, Senator u.s.w.
Petru Th. Missir, Scorțeni, jud. Bacău
Rumänien

48

[Hels... 1 aug. 1909]

P-aici nu e cald deloc; dar senin și frumos.

Cine nu cunoaște extremul nord (pe care d-abia îl miros de aici), nu știe frumusețea Europei, și multe din istoria ei nu le poate pricepe.

Fiți sănătoși!

Al tău vechi,

Car

Herrn Professor, Senator und s.w, Petru Th. Missir
Scorțeni, jud. Bacău, Rumänien

49

Wilmersdorf b. Berlin, 17 dec. 1909

Sf. Nicolae la mulți ani cu sănătate, noroc și voie bună.
Cinstiți socri după pofta inimii! Hoch! Hoch!! Hoch!!!

Familia Caragiale

Monsieur et Madame P. Th. Missir
professeur, sénateur etc.
Bukarest, Str. G.C. Cantacuzino
(fosta Polonă)
Rumänien

50

[1908–1909]

Dragă Petrache,
Am văzut pe Nicușor: voinic și vesel. Nevastă-mea și copiii
trimit împreună cu mine multe călduroase salutări Doamnei
Missir.

Doresc de la tine câteva cuvinte în privința ultimelor
evenimente. Te rog nu mă lăsa în nedomirire ?????!!!!!!

Cu dragoste, al tău

Car

Încă o dată te rog...?!

Herrn Professor, Petru Th. Missir
Senator etc.
Bukarest, Str. G.C. Cantacuzino 101
(fosta Polonă)

51

Travemünde, 2 aug. 1910

Dragă Petrache, cunoscându-ți slăbiciunea pentru postale
ilustrate, precum și inima ta de dacoroman, cred că nu-ți pot

trimite nimic mai „înălțător“ decât un drapel tricolor arborat d-asupra reședinței noastre de vară. – Privește-l ce demn fâlfâie el singur înspre stânga, în pofida vântului, pe când toate celelalte, străine, se lasă spre dreapta după vânt. Încât – nu putem zice decât: onoare lui!

Sănătate și veselie vă urăm,

Carageleștii

52

[Travemünde]

Dragă Petrache,

Cu cele mai distinse salutări pentru Coana Trandafrica din partea noastră a tuturilor, îți trimit comunicarea că, de îndată ce primești acest „spectacol“ marin, noi suntem reinstalați în penanții noștri din *Schöneberg bei Berlin*, Innsbruckerstr. 1, – unde ne-ar face mare bucurie să primim știri frumoase de la Scorțeni.

Ganz ergebenst,

Car

Miercuri, 28 iul./10 aug. 910

Rumänien, An I Hwg.
Herrn Professor P.Th. Missir
Senator u.s.w.
la Scorțeni, jud. Bacău

Către MITTAG

[septembrie 1906]

Stimate dle Mittag,

Având nevoie să lipsesc de acasă câteva zile tocmai la începutul lui octombrie, vă rog a trimite îndată portarului chitanța de 425 M.[ărci], contra căreia să-i liberez <suma ace> chiria pe quartalul ultim al lui '906.

Cu această ocazie, repetându-vă comunicarea, ce v-am făcut-o încă de la 7 sept. curent că nu <mai> voiesc a mai renoi contractul care expiră la 1 aprilie '907, vă rog asemenea <a-mi comunica> a avea bunăvoința să-mi <trimiteți o confirmare> confirmați primirea acestei comunicări.

Hochachtungsvoll

Către GEORGE MOROIANU

1

Stimate Amice,

Crez că nu te supăr prea mult rugându-te să-mi faci un mare hatâr: să-mi comunici, cât se poate mai degrabă, *exact* după datele oficiale din „Monitor“ (trebuie să-l aveți la Legațiune) termenele alegerilor pentru Cameră și Senat, împreună cu „Universitățile din București și Iași (adică toate colegiele).

Mulțumindu-ți anticipat, te rog să primești salutările mele amicale,

Al d-tale servitor

Caragiale

marți seara
1/14/II. 910

2

[Budapesta, 1910]

Stimate Amice,

Consulatul român din Budapesta este foarte jignit de faptul că domnul Caragiale, neținând seama de ordinele D-tale, nu

s-a prezentat la dejun azi, duminică, la domnul și doamna Derussi. Ba, încă a mers și mai departe: a declarat că nici mâine, luni, nu e în stare să accepte onoarea unui dejun diplomatic – sub futilul pretext, că la 2 după-amiază trebuie să pornească cu tugal către Arad.

În interesul d-voastră dar, prea stimate Amice, îmi iau permisiunea a vă povățui, în cel mai discret mod, să nu mai luați așa de ușuratic angajamente personale pe socoteala altora, care, să poate prea bine, să nu dispuiе de timp spre a vă salva pașii D-voastră diplomatici, în cel mai bun caz, cam prea pripitiți; iar în caz mai grav foarte lipsiți de temeiul unei legitime autorizări.

Devotat

Un amic al diplomației române

3

Stimate Amice,

Îți mulțumesc pentru informația ce mi-ai comunicat-o și, văzând cât ești de îndatoritor, îndrăznesc a te mai supăra cu o rugămintе. Iată. Nu cumva știi adresa lui Aureliu C. Popovici la București? Dacă da, rogu-te comunică-mi-o. Am cât se poate mai degrabă nevoie s-o aflu.

Cu frățească dragoste

Al D-tale prieten,

Caragiale

P.S. Parcă fusese vorba să ne mai vedem. De ce nu te-abați în momente libere pe la Innsbruckerstr. 1? Sunt toată ziua acasă. Joia viitoare plec la Budapesta, și, de acolo, sâmbătă, spre București, pentru toată campania.

5/18/II. 911

Herrn Georges Moroianu
Attaché comercial de Légation
Joachimsthalerstr. 21

4

Dragă Gheorghită,

Îți mulțumesc cordial că nu m-ai dat uitării de ziua mea. La rândul meu îți urez noroc, sănătate și veselie. Dumnezeu să te ție în sfânta Sa pază întru mulți ani, ferit de orice neazuri, până la adânci bătrâneți fericite!

Sunt al tău ca totdeauna bun prieten

Caragiale

7/20 febr. 1912

Schoeneberg bei Berlin

Innsbruckerstr. 1

Herrn George Moroianu
Attaché comercial de Légation
Wien – Hotel Residenz

Către CAROL MÜLLER

1

București,
14 martie 1896

Dlui *C. Müller*,
Librar-editor

Iubite domnule Müller,

Mă îndatorez a-ți da șapte coale, formatul Bibliotecii d-tale, de lucrări ale mele inedite, *pe veci*, în condiția acestui format.

Patru le voi preda la 15 aprilie viitor, iar trei le voi da până la sfârșitul lui aprilie.

D-ta îmi plătești 600 (șase sute lei) pentru ele.

Din această sumă am primit deja două sute (200). Restul mi-l vei plăti la predarea manuscrisului.

Te salut

Caragiale

Titlul cărții va fi fixat de mine.

Am primit suma întregă.

Caragiale

2

Domnului Carol Müller,
Librar-Editor, București

Iubite amice,

Mă învoiesc a-ți da *de veci* în editura dumentale materie pentru două volume din Biblioteca d-tale populară. Această materie va fi circa 6–7 coale pentru fiecare volum și se va compune din circa 1–2 coale **absolut nepublicate** – *adică de pură invenție ad hoc* – de fiecare volum. Restul va fi din articole literare curate nepublicate în volume, ci numai în ziaristica literară, corectate și rearanjate pentru Bibliotecă. Titlul: 1. *Schiță nouă*, 2. *Novelă și schițe nouă*.

Modul de predare și timpul îl vei alege d-ta cu începere de la 15 septembrie 1896, înainte: eu voi fi gata la nevoile d-tale de la acea dată. Corecturile și revizia tiparului rămân pe seama mea.

Onorarul de șase sute (600) lei l-am primit înainte și pentru aceasta salutându-te și mulțumindu-ți subscriu

Al d-tale amic

I.L. Caragiale

1896 junie, București

Către IACOB C. NEGRUZZI

1

6 ianuarie 1881, București

Onorabile Domn,

Bagă de seamă după acest vocativ că sunt necăjit... Onorabile Domn, pentru ce mi-ai pus în numărul acesta scrisoarea, când ne învoiserăm amândoi că să rămâie pe luna viitoare? – pentru ce dacă mi-ai pus-o, mi-ai pus-o așa la coadă ca un fel de umplutură sau ca o belea? – pentru ce dacă ai vrut să mi-o pui, ca *belea* – mănțin cuvântul – nu mi-ai trimis a doua corectură, și mi-ai lăsat opera plină de greșeli, compromițătoare? – pentru ce să-mi văz eu opera între poeziile lui T.V. Ștefaniu și ale lui I.V. Ștefaniu? – răspunde pentru ce?

Eram hotărât să nu-ți mai dau urmarea, dar d. Maiorescu mi-a citit o scrisoare, ba două, din partea d-tale, și în cari te arăți a fi într-o nesucită poziție. Eu, cum sunt generos, nu mă lasă inima să te mai prigonesc. Îți trimet pe a doua, am onoare însă să-mi formulez niște condiții, fără de cari nu voi să mai apară ceva de mine în „Convorbiri“. Iată condițiile:

Să-mi trimeți două corecturi și să mi se execute toate însemnările făcute de mine; apoi să mi se pună în foaie oriunde, numai nu între I. V. Ștefaniu și T.V. Ștefaniu.

Scrisoarea a doua, schimbându-se numai titlul și iscălitura cum am însemnat eu, să se culeagă tot cu garmond ca cea d'întâi, și să se așeze și pagina tot în coala din urmă.

Salut respectuos pe d-na Negruzzi, asemenea pe toți domnii din „Junimea“, îndeosebi pe dd. Pogor, Gane, Naum, Carp, Missir și chiar pe dumneata.

Mă rog nu mă mai batjocori.

Al d-tale,

I.L. Caragiale

În cercurile bucureștene, cari citesc „Convorbirile“, scrisoarea mea n-a prea plăcut. Toți o iau ca o răzbunare în contra actorilor.

2

Ilustre și iubite Hatmane,

Aseară am terminat de copiat libretul *complet*, partea prozii. Eram să vă bat o depeșă în această privință spre a vă da știrea cea de bucurie, când am găsit pe fratele dv. stimatul primar, care mi-a permis, cu bunăvoința caracteristică familiei, să-l rog a se însărcina d-sa cu aducerea acestei scrisori.

Muzica este lăsată la competentele locuri spre cea dintâi încercare. În principiu, însă, acești domni mi-au spus că, piesa fiind neapărat admisă, teatrul de aici ar avea nevoie de o gălușcă; trebuie dar numaidecât să înghițim gălușca. Oare să fie imposibil? Ce zici? Oare nu, după Constituția noastră cea liberală, stagiunea Teatrului coincidează cu sesiunile Senatului și Sfântului Sinod?... Să dăm parastase la vreo episcopie; Romanul nu pierde, să sperăm dar. Pe de altă parte, Teatrul de aici, foarte ahotnic de reprezentații productive, ar fi prea doritor să realizeze opera noastră, și astfel nu s-ar târgui mult să acorde multă zamă găluștii în chestie. Până una alta pune-te d-ta în vorbă cu maestrul Codiță despre afacerea aceasta, însă numai

în principiu, deoarece tratativele afacerii și le rezervă Teatrul. Astfel dacă d-ta și Codiță ați pune afacerea pe un teren așa încât să îndreptățească pe persoana să formuleze <vreo> pretenție neadmisibilă, atunci s-ar periclita afacerea, la care, de aminteri, nimeni nu se interesează mai mult ca noi. Eu nu o declar aceasta celor de la Teatrul; eu mă las greu, ba chiar le-am spus că nu cred să le-o pot da, pentru vă voim s-o păstrăm pe altă dată.

„Junimea“ începe; talanga mă chiamă.

Răspunde-mi când vii. Am nerăbdare să-ți arăt opera gata și sfârșită și să te fac a recunoaște că nu sunt așa de leneș pe cât ziceai.

Sărutări de mâini d-nei Negruzzi.

Complimente lui Codiță, tuturilor domnilor din „Junimea“.

Nu mai mă lăsa să scriu.

Al d-tale stimatoriu,

Stacan Comis

București, sâmbătă, 29 oct. [1883]

9 fără 1/4 seara la d. Maiorescu

Salutările mele lui Pleașcă zis și Missir.

3

1883 [1884] februarie, 4, st.n., dumin.

București

Onorabile,

Mai întâi nu lipsesc a cerceta despre scumpa Dv. sănătate și doresc ca mica mea epistolă să vă întâmpine în momentele cele mai fericite; căci eu, din mila Creatorului, mă aflu în cea mai deplină mulțumire, fizicaminte, moralmente și intelectualmente; nu pot însă, vai! a zice tot așa și dintr-un

punct de vedere mai important cu mult – adică pungaminte vorbind. Aceasta chiar mi-a întârziat și mie călătoria ce trebuia s-o fac încă de la ianuarie 25 st.n. spre a doua capitală a noastră.

Am sosit ieri din Râmnicul-ne-Sărat și am găsit la domiciliu stimabilele Dv. două (2) carte postale din 4/16 și 5/17 ianuarie, pentru cari mă și grăbesc a vă acuza recepțiune.

Alături, pe lângă prezenta, copia a patru (4) numere de muzică menite a potoli, până să viu eu în Iași, voracitatea, dacă mă pot exprima astfel, a Dlui maestru Codiță, pe care-l salut cordial. Nu puțin m-am bucurat când am aflat, din stimabilele Dv. menționate, că imisul maestru s-a suit la înălțimea libretului cu ferma rezoluțiune d-a nu se coborî d-acolo nicicând, – și mă bucur cu atât mai mult, onoratul meu colaborante, cu cât prin laudabila suire a citatului componist, se adeverește o vorbă a mea memorabilă, pe care am zis-o cu toată încrederea ce o am în priceperea mea și în talentul maestrului: „Opereta de Codiță – am zis – va fi un cap de operă!“.

Ziceam mai sus, onorate colaborante, că anexele de pe lângă prezenta mă premerg cu puține zile în municipiul Dv. În adevăr, după toate probabilitățile voi fi în Iași peste vreo zece zile. E nedescriptibilă impaciența cu care adăst momentul când să ne întoarcem iar la cheful de operă al nostru. (N.B. – A nu se trece cu vederea jocul.)

Până atunci, rog a arăta Doamnei Negruzzi respectuoasele mele salutări. Domnilor din „Junimea“ asemenea, după vârstă și importanță.

Iar eu rămân ca totdeauna

Al Dv. mai mic colaborante,

Inspector, I.L. Caragiale

1. P. S. – Rog a arăta junelui Missir căința mea profundă că am fost un infam în respectul său. Când oi veni la Iași, am

să-l fac să mă ierte... Să mă ierte?... Da! mă va ierta, desigur; dar... va uita el oare, Dumnezeuul meu?!...

2. P.S. – Spuneți lui Codiță să se ferească de coarda lirică – și să rămână în caracterul odată convenit.

3. P.S. – (*Cu rugăciune de a se publica*) Ce deosebire este între D-rul Kremnitz și o sofa? – Nici una: sofaa este un pat olog, doctorul asemenea.

4. P.S. – (*Publicați-l măcar pe acesta, spre încurajare*) Care este culmea greșelii de punctuație? – Să treci o gărlă pe virgule, în loc s-o treci pe punte.

Sincer stimatoriu,

Car

Către CONST. I NOTTARA

1

[29 august 1888]

Domnule,

Deoarece până acuma, nici nu ați prezentat certificatul medical cerut prin adresa noastră nr. 342 din 4 august, nici nu v-ați prezentat la serviciu, și deoarece această situație nehotărâtă a dv. nu poate conveni mersului regulat la afacerilor noastre – vi se pune în vedere următoarele:

Direcțiunea vă dispensează de prezentarea unui certificat medical, având deplină încredere a afirmației dv. onorabilă, cum că vă trebuie „un repaos de câteva luni de toamnă și de iarnă pentru restabilirea sănătății dv. zdruncinate“. Astfel, vă acordă un concediu de o stagiune, cu începere de la 15 august curent până la 1 aprilie 1889. Se înțelege că, după regulă, pe tot timpul acestui concediu dv. nu veți lua dividende de societar.

În cazul fericit când n-ați mai avea nevoie de <repaos> concediu, sunteți invitat a vă prezenta la serviciu, unde ați avea numai decât de lucru, în vederea deschiderii stagiunii.

Direcțiunea dar lasă la alegerea dv.: ori să < ori să vă pre > uzați de concediul ce vi se acordă, ori să vă prezentați, cel mult până la 1 septembrie la serviciu. Neprezentându-vă

Direcțiunea, fără a mai aștepta vreun alt răspuns al dv., va <considera> <ști> considera că v-ați hotărât a uza de concediu și va lua act de aceasta.

Dlui C. Nottara
Societar de clasa I

2

Dragă artiste,
Să trăiești! La mulți ani! Măcar până la jubileul de *50 ani!*
Și încă!!

Amicul tău,
Caragiale

Sâmbătă, 1 decembre 1901

3

16.2.1912

Asemenea cordial,

Caragiale

Nottara
Teatru
Bukarest

Către A.G. OLTEANU

Dlui Olteanu, redactor al ziarului „Fulgerul“

Stimate confrate,

Având intenția să țin la Craiova, săptămâna viitoare, o conferință literară pentru sporirea fondului destinat monumentului lui Alexandru Lahovari, te rog să ai bunătatea a-mi da sprijinul prețiosului d-tale organ de publicitate.

Este bine înțeles, stimate confrate, că această conferință a mea va fi *pur literară* și că, prin urmare, în cadrul ei nu va putea încăpea absolut *nici o idee* de politică militantă.

Contând pe sprijinul d-tale, te rog, stimate confrate, a binevoi să primești salutările mele amicale.

Al d-tale,

Caragiale

Către DIMITRIE ONCIUL

1

Stimate Domnule Profesor și bun amic,

În puterea atențiunii binevoitoare ce, de când am onoarea să fiu cunoscut de Domnia ta, mi-ai acordat-o totdeauna, considerându-mă ca un om de litere, la care puținătatea talentului e răscumpărată întrucâtva de conștiința profesională și, mai cu seamă, în virtutea stimei și încrederii ce Domnia ta știi bine că ți le păstrez, considerându-te ca un savant de o onestitate mai presus de orice bănuială de ușurătate, căci te-am văzut totdeauna purtat și încălzit, în opera Domniei tale, numai de dragostea adevărului, – te rog să binevoiești a-mi da o deslușire științifică, de care am nevoie. Iată de ce e vorba...

Întreb: ce teme se poate pune pe comunicarea, atât de importantă, pe care un d. *Const. Al. Ionescu* o face în „Noua Revistă Română“, nr. 45 din 1 decembrie 1901 (din care-ți alătur un exemplar) – în articolul de pe pagina 418, coloana a doua, sub titlul „Note și discuțiuni“ – *Un război al lui Mircea în 1399 – Un document nou?*

În așteptarea prețiosului Domniei tale răspuns, te rog,
stimate domnule Profesor și bun amic, să binevoiești a primi
salutările, cele mai distinse, ale
servului Domniei tale

I.L. Caragiale

1902, 8. III. Buc[urești]

Domniei Sale
Domnului Profesor Onciul
în oraș

2

Stimate Domnule Profesor,

Am văzut cu bucurie că nu m-ai dat uitării. Măine,
miercuri, 4/17 oct. la ceasurile 3 \square -3-, trec pe la Central-Hotel.

În caz că lipsești, rogu-te lasă-mi o vorbă la portar. Tare mi
s-a făcut dor să vorbesc cu un român cuminte. Până la revedere,
o prietenească strângere de mână. Să te văz sănătos!

Cu stimă și dragoste,
al d-tale servitor

Caragiale

Mărți, 3/16.XI [1906]

Herrn Professor
D. Onciul
Central-Hotel, Berlin N.W.

Către REDACȚIA ZIARULUI „OPINIA“

1

[15 iulie 1907]

Ați fost mistificat, nu sunt autorul fabulei. Rog stăruitor să dezmințiți. Scrisoarea urmează. Salutări.

Caragiale

2

Wilmersdorf bei Berlin – Hohenzollernpl. 4 –
astăzi, vineri 13/26 iulie 1907

Prea stimate dle Prim-Redactor,

În prețiosul dv. ziar (numărul 191, miercuri 11 iulie, primit adineaori) găsesc o notiță destul de mahnitoare pentru mine, în care afirmați cu cea mai senină certitudine că eu aș fi autorul unei mici fabule ce o și publicați în întregul ei. Precum îndată v-am telegrafiat astăzi – ați fost mistificați: *nu sunt eu autorul*; n-aș pute scrie așa ceva; nu doară că n-aș fi-n stare să fac și eu o fabulă mediocră (nu se supere adevăratul autor! a d-sale îmi pare convenabilă la limită, *lege artis* și asta, cred eu, e destul de frumos astăzi în literatura noastră), ci fiindcă acuma lucrez la una din comediile mele, pe care aș dori s-o prezint pentru viitoarea stagiune teatrală. Dar, dv. mai mă și muștrați, și încă

așa de aspru! că nu vă dau chiar acuma, pentru stagiunea balneară, nu una, ci amândouă piesele despre care am avut imprudenta indiscrețiune, într-un moment de expansiune colegială, să vă vorbesc ceva. Să mă [i]ertăți! Până la iarnă nu pot, cu toată dragostea ce aș avea să nu vă contrariez, adică – mai bine să spun drept – cu toată teama de a vă da un motiv, nu numai pretext ca de data asta, să mă maltratați încă o dată, poate și mai aspru.

Dacă însă dv. aveți neapărat zor de două piese, atunci, firește, nu rămâne decât să v-adresați la vreun colaborator al dv. sau la vreun membru al partidului al cărui organ autorizat sunteți, să vi le facă numaidecât.

Rugându-vă stăruitor să binevoiți a publica aceste rânduri și a dezminți categoric că eu aș fi autorul fabulei ce, desigur amăgiți, mi-ați atribuit, vă trimit cele mai distinse salutări.

Al dv. prea plecat servitor

Caragiale

P.S. Fac apel la bunele dv. sentimente de colegialitate și vă rog a-mi răspunde printr-un cuvânt, la adresa de mai sus, dacă vă convine sau nu a accede la rugămintea îndoită cu care termin scrisoarea mea.

3

Berlin, 26 decembrie [1]907, miercuri

Stimați confrăți, hotărât Dv. sunteți prea buni cu mine! Voiți să mă faceți a gândi că sunt un publicist de valoare... Atâtea grațioase dovezi de simpatie în gazetă! Atâtea bunătăți! Apoi, atâtea sinceră compătimire pentru trista mea infirmitate mentală, erratofobia*. Pe urmă, o felicitare colectivă de anul

* Asigurăm pe ilustrul nostru confrate că suferim cei mai mulți de la „Opinia“ de aceeași infirmitate și ne mângâiem acum cu ideea că suntem în bună tovărășie (n. red. *ziarului*).

nou, cu atâtea prețioase iscălituri pe cari cu drag le aștept în toate diminețile la așa depărtare de patrie și de... Ieși. *Vous me comblez, vraiment!* Cum să plătesc eu atâta dragoste și omenie? Nu voi putea altfel, desigur, decât cu o *Cronică de Paști*.

Până atunci să fim toți sănătoși! Dumnezeu, care le-a poruncit planetelor strâmta lor cale în sânul lui fără de margini, ajute-ne s-ajungem cu bine și la frumoasele sărbători de primăvară! Atunci să-l vedem noi pe valorosul Dv. colaborator, domnul Caracudi, ce surpriză e-n stare să ne mai facă. La mulți ani!

Caragiale

ANNOU

An nou, eu nu-ți cer multe daruri,
Nu-ți cer nici glorie, nici bani, –
Ci dimpotrivă eu dau jertfă
Speranțele atâtor ani.

Și tu și cei care urmează,
Puteți fi buni, puteți fi răi...
An nou, întorce-mă în urmă
Redă-mi iar anii cei d-intâi

Rigoletto

4

Strimați Confrați

În anul 1897 apărea la București o revistă franceză ilustrată, a lui Léo Bachelin și a unui biet publicist rătăcit prin Orient, Péraldi, cu titlul „La Roumanie illustrée“. În fiecare număr, dedea câte una din figurile noastre românești însemnate – portretul și o schiță în proză. Amicul meu Bachelin m-a rugat să le fac o schiță pentru Take Ionescu;

m-am executat cu plăcere și le-am dat-o. Revista a publicat portretul lui Take și schița mea în fruntea numărului 9, *duminică 8 iunie, 1897*. – Din întâmplare, am găsit aci colecția revistei franceze și am dat peste articolul meu, acolo semnat cu un simplu *C* – pe atunci nu pierdusem încă toată modestia. – L-am prescris în românește și vi-l alătur aci; poate să vă convină a-l da în „Opinia“. Dacă da, cum mi-ar părè bine, atunci, vă rog... ghiciți ce?... adică ce *nu?*... nu greșeli de tipar și de punctuație. Ca o curiozitate literară, eu cred că s-ar potrivi foarte bine în momentele de față, pe care parcă le întrezăream de pe atunci, cum veți vedea și voi. A! un lucru să vă mai rog: și aceasta cu toată stăruința: nici un cuvânt de laudă, sau reclamă, la adresa mea; astăzi e vremea lui Take; el este eroul zilei; fiecare din noi să ne ținem locul împrejurul carului lui de triumf, fără să căutăm a lua cumva loc alături cu el în car, sub pretextul că vrem să-l cântăm mai de aproape și cu intenția de a smulge și pentru persoana noastră o parte din atenția publică, ce, în interesul binelui public, trebuie dată întreagă eroului. Așadar, orice comentarii (și e de dorit să se mărginească la o clară notiță explicativă asupra derivației articolului) să privească tot pe Take Ionescu și cariera lui de bărbat de stat.

Și acuma, pe d-ta Steuerman sau pe confratele Blumenfeld, am să vă mai rog ceva. Să întâlniți pe Jean Roman și să-i spuneți că-l sărut în locul lui tată-său și-l rog să-mi răspundă la scrisoarea mea. Să-mi spuie ce face mama..., biata creatură, și frate-său. Eu n-am îndrăzneala să-i scriu ei, de teamă să nu-i zădăresc mai rău durerea. I-a scris nevastă-mea. De la ea nu așteptăm răspuns, firește. Dar pe Jean îl rog negreșit să nu mă lase fără o vorbă. Spuneți-i că și pentru el este o bună descărcare sufletească o scrisoare plină de lacrimi. Dumnezeu știe câte am vărsat și noi aici de mila lor și de pierderea unui așa de vechi și de bun prietin; și ce om! – Am citit în „Opinia“ că au de gând să vie la Berlin. Să vie!! vor găsi aci un bun frate al lui Ronetti și un cămin lângă care să li se șteargă cu toată

omenia și dragostea lacrimile. Biata Eleonora! n-am ce să zic mai mult. Groaza m-apucă gândindu-mă că am să dau ochii cu ea! Ce să-i spui? – Fiți sănătoși! Dumnezeu cu voi!

Aștept o vorbă bună de la voi și iscălesc
devotat confrate

Caragiale

Rog, la ocazie călduroase
complimente lui dr. Lebel.

Wilmersdorf-Berlin
Hohenzollernpl. 4
Joi, 24 ian./6 febr. 908

P.S. Daca nu publicați schița, rog înapoiati-mi-o recomandată.

5

[8 aug. 1919]

„Stimate Domnule Redactor,

În privința ofertei ce aș fi făcut-o Teatrului Național de a-i ceda drepturile mele de autor și, mai ales, în privința respingerii acelei oferte de către onorabila Direcțiune respectivă, am onoarea, pentru mai buna dv. lămurire, să vă alătur aci o scrisoare a amicului meu d. director general Pompiliu Eliade, adresată mie. Iată:

«Direcția Generală a Teatrelor
Cabinetul
Directorul general

Dragă prietene,

Am primit scrisoarea d-tale și am să mă conform în întregime.

Ai foarte multă dreptate: piesele d-tale, cari au interesat și vor interesa mult pe publicul nostru, *nu mai sunt*, deocamdată,

din pricina abuzului ce s-a făcut cu dânsese, timp de mai bine de 20 de ani, *așa de bine primite, – și nu aduc atât câștig cât s-ar crede* direcțiunii și autorului. Să le retragem Teatrului. Trebuie să se mai odihnească un an doi *bietele capodopere*.

Întrebarea e, însă, dacă până atunci ele trebuie să redevină proprietatea autorului sau să devină proprietatea «națiunii», adică a Teatrului Național. Îmi aduc aminte că, acum câteva luni, ai venit d-ta singur cu o propunere în acest sens și mi-ai pomenit de *o biată țifră*, pe care, crede-mă, *am uitat-o*. Vrei să mi-o reamintești? Căci doi prieteni vechi ca noi, dar mai ales Teatrul Național și Caragiale, trebuie să sfârșească prin a se înțelege – în folosul amândurora.

Nu te superi dacă amân executarea cererii d-tale oficiale până la primirea răspunsului? Și nu mă execuți până atunci?

Cu dragoste adevărată și veche

Pompiliu Eliade

P.S. – Mă rog, îți mai datorăm ceva parale? Ți-am *istovit sărmanele piese* în anul trecut și nu știu dacă a mai rămas vreo *mică sumă neplătită*. Să o caut în registru? (căci sunt acasă), să pun să ți se trimită? Ai luat-o? Ai să vii în persoană?

Cuvintele pe care le-am subliniat în scrisoarea amicului meu – dintre care cu deosebire «bietele capodopere», «biata țifră», «istovit sărmanele piese», «mica sumă neplătită» – m-au descurajat, firește... Și precupeț să fii – să te cheme de dimineață cu «pui de găină» o gospodină mărginașă și să te întrebe: «Cât cei, măi băiete, pe mortăciunile astea?» – înțelegi dumneata atunci cum vine vorba dumneaei delicată. Așa am înțeles și eu că nu e de stat la vorbă cu amicul meu în privința cedării drepturilor mele de autor și, drept răspuns, împreună cu cele mai distinse salutări, i-am înaintat încă o dată petiția prin care îmi retrăgeam piesele.

Dar asta n-are a face, cred eu, cu părerile personale despre teatru – păreri pe cari și d. Pompiliu Eliade, și eu, ni le-am

arătat categoric prin publicitate încă de demult – și sper, prin urmare, că asta nu va turbura întru nimic vechea prietenie și stima bună ce i-o port dlui Eliade, ca unui bărbat de elită, incapabil vreodată de o micime de suflet – fiind sigur că și d-sa *ne manquera jamais*, cum se zice pe franțuzește, *de me rendre gentiment la pareille*.

Primiți, vă rog, stimate dle redactor, cele mai distinse salutări din partea

devotatului dv. servitor

I.L. Caragiale

6

[Berlin, 20 ianuarie 1910]

Onoare Iașilor! Trăiască Lascar! Trăiască Badareu! Trăiască „Opinia“!

Caragiale

7

8 februarie 1912

Rog anunțați, interzic oricărui teatru reprezentarea pieselor fără autorizația mea în scris. Salutări cordiale,

Caragiale

8

8 februarie 1912

Pentru stagiunea 1911–12, numai celor două teatre naționale, celui din București și celui din Craiova, le-am dat

autorizarea să joace piesele mele. Astfel sunt hotărât a da în judecată orice Direcțiune sau Companie de teatru public care și-ar permite – sub ce pretext, nu-mi pasă – să calce drepturile mele de proprietate literară, garantate prin Legea Presei și prin Codul Penal.

Sunt cu toată stima, al vostru devotat,

Caragiale

Schöneberg b. Berlin.

9

13.2. 1912

„Opinia“

Iași

Trăiască buna, fidela mea amică „Opinia“.

Caragiale

10

Trăiască „Opinia“!

Iubiți și stimați confrăți,

Primiți, vă rog, cele mai călduroase mulțumiri pentru „Opinia“ cu pricina – cam prea laudăroasă pentru mine, căruia mi-e greu, la 60 ani, să mai roșesc. Dar, în fine – să trăiți! Mai rogu-vă transmiteți, fiecăruia în parte dintre colaboratorii ocazionali, cu cele mai distinse salutări din parte-mi, mulțumirile mele cordiale.

Sunt ca totdeauna al vostru devotat bătrân confrate,

Caragiale

1/14 februarie 1912

Schöneberg bei Berlin

11

[Berlin. Schöneberg 3.4.12]

„Opinie“ și opiniștilor urez la mulți ani cu sănătate noroc
și veselie!

Caragiale

1912

La ziarul „Opinia“
Iassy, str. Gh. Mărzescu, 25
Rumänien

Către IOAN C. PANȚU

1

București, 21 martie 1892

Frate Panțule,

Pentru buna ta scrisoare și pentru serviciul ce mi-ai făcut, îți mulțumesc din inimă. Nu-ți pot exprima plăcerea ce mi-au făcut cuvintele tale încurajatoare: când am aprobat unii cerc așa de inteligent ca al vostru, se-nțelege că trebuie să fiu mândru, și nimic nu e mai necesar pentru un om de spirit strivit de mulțimea neghiobilor și răilor, decât mândria; în mândrie și în despreț e scăparea celui maltratat sau nebăgat în seamă de aceia pentru a căror luminare lucrează el storcându-și mintea și sufletul.

Așa e de adâncă această simțire la mine încât iată pentru ce anume îți scriu, scurt și cuprinzător:

Ar fi posibil să trăiesc eu cu nevastă-mea în Brașov dând lecții – eu de limba franceză și cea română și pentru începători în familie, iar nevastă-mea de limba engleză, franceză și de piano? – Am încercat s-o fac asta la Sibiu acum un an. Sibiienii nu m-au încurajat îndeostul să fac acest pas. Dacă s-ar putea și ce măsură ar avea această posibilitate, te întreb pe tine, căruia sunt sigur că nu ți-ar dispăcea să fim împreună. Ar fi o mare satisfacere pentru mine, ca o lucrare mai largă, o lucrare la care

gândesc și pentru care am adunat material destul, s-o pot scrie afară din țara românească, unde de-atâta vreme puternicii deosibiți ce s-au perindat la putere vor sistematic, sub fel de fel de cuvinte, să mă țină într-o poziție umilitoare și inferioară.

Un exil voluntar mi-ar da multă energie de lucru, mai ales că m-aș afla într-un așa inteligent cerc ca al vostru. Eu fac apel dar la voi toți, la tine îndeosebi, să mă ajutați în pasul ce voi să fac.

Aștept răspunsul tău și te rog să primești asigurarea celor mai bune sentimente din partea vechiului tău

I.L. Caragiale

Strada Pitaru Moșu 17,
București

2

Iubite Panțule,

Zilele trecute ți-am trimis de aci o scrisoare.

Ai primit-o, ori ba? Răspunde-mi, rogu-te: dacă n-ai primit-o să ți-o repet; dacă ai primit-o, să știi ce fac – pe zi ce merge se umple cupa răbdării și necazurilor mele aici, și tare binefăcător ar fi un răspuns favorabil din parte-ți la rugămintea mea.

Aștept răspunsul tău și te rog să primești o cordială strângere de mână din partea amicului tău

Caragiale

1892, 26/3

București

Adresa mea: Caragiale, Piatru Moșu 17 jos

Domnului I. Panțu
profesor la Liceul Românesc
Brașov, Transilvania Limitrofă

3

Dragă Tizule,
Îți mulțumesc din inimă că nu m-ai uitat de ziua mea. Îți
urez la rându-mi sănătate și veselie.

Bătrânul d-tale tiz și prieten

Caragiale

3/16 feb. 1912

Herrn Professor I.C. Panțu
Brassó

Către GHEORGHE PANU

Buzău, 8/20 septembrie 1895

Iubite amice,

Suma de cunoștințe ce am despre oameni și despre lucruri, pe de o parte, iar pe de alta stima și încrederea ce-mi însuflă talentul și maturitatea spiritului d-tale mi-au făcut convingerea că, pentru a lua parte la mișcarea noastră politică – lucru la care sunt hotărât în fine – locul meu nu poate fi decât în partidul al cărui șef autorizat deplin ești d-ta.

Te rog, dar, dacă partidul radical are nevoie de modestul meu concurs, să faci a mă înscrie de astăzi în rândurile lui, asemenea, te rog să agreezi, pe lângă legământul politic *hotărât*, și expresia sentimentului foarte natural, cum știi – cu care sunt și rămân oricând

Al d-tale amic

I.L. Caragiale

Către ION PARHON

Luni, 5 ore dimineața
[11 ianuarie 1882]

Iubite dle Parhon,

Aseară am lucrat până la 3. Acuma plec, la 6 dim. Sunt pe masă 5 hârtii; înregistrează-le și le expediază.

Apoi pe socoteala mea bate doamnii Bănciulescu telegrama ce să află d-asupra acelor hârtii.

Zi-i Zamfirii să vie cu d-ta să-mi curețe puțin și să-mi grijească prin casă. Mâine vin spre seară. Așteaptă-mă. Astă-seară dorm la Neamțul *la otel*. Dacă vine ceva extra-urgent, transmite-mi imediat telegrafic la Neamțul *la otel*.

Nu expedia nimic alt decât cele 5 hârtii de pe masă.

Dacă se poate, până să mă întorc să-mi faci rost măcar de vreo 100 de franci pe ianuarie, mare pomană ți-ai face cu mine, ca să trimet ceva acasă și să pot face și un ocol prin județ, căci e vremea să încep să calc pe dascălii rurali.

Al d-tale,

Caragiale

Către PETRE P. PAȘCANU

București

Iubite amice, Petrică dragă,

Îți mulțumesc din suflet pentru atențiunea ta delicatissimă
cu ocazia aniversării mele.

Îți urez și eu din parte-mi să ajungi voinic și vesel a fi
străbunic.

Dumnezeu să vă țină sănătoși și veseli pe tine și pe toți
iubiții tăi!

O frățească îmbrățișare de la al tău vechi prietin.

Caragiale

1/14 febr. 1912

Către D.D. PĂTRĂȘCANU

Prea stimate domnule Pătrășcanu,

Atențiunea dumitale m-a măgulit foarte; numai (să mă ierți, te rog) o singură observație am de făcut: îmi spui că „dorești să nu regret timpul etc.“ Îmi pare rău! Dumneata nu știi desigur că eu, deși mult mai în vârstă decât d. Ichimescu, nu sunt așa de distrat ca dumnealui, și că astfel, primind frumosul volum, eu mi-am adus aminte îndată de vechile și iubitele mele cunoștințe, și de d. Vartolomei de la cafînă, și de d. Constantinescu de la Papadopoulos, și de doamna Mavrichi de la Buzău, și de Wellington de la Waterloo, și de toți simpaticii eroi cari forfotesc în cadrul unde, cu atâta dibăcie și subt așa de potrivită lumină, îi arată și-i pune să joace meșterul artist al minunatelor *Schițe și Amintiri*.

Acestui artist amabil – inteligentului impressario al atâtor prețioase figuri de comedie umană în costum local românesc, care-mi fac atâta bucurie cu grațiosul lor joc fantazist – îi trimit, împreună cu mulțumirile mele, cele mai cordiale salutări.

Te rog, domnule Pătrășcanu, să mi le primești cu aceeași dragoste cu care am primit și eu pe ale dumitale trimise pentru Kir Ianulea; și, urându-ți din suflet *și alte multe 'nainte!* iscălesc al dumitale cu multă, *deosebită* stimă, confrate

Caragiale

16/29. XII. 909

Herrn D.D. Pătrășcanu,
Publicist, Deputat etc.
Bukarest, Aleea Blanc A. Nr.58
Rumänien

Către HORIA PETRA-PETRESCU

1

Stimate Domnule Petrescu,

Iartă-mă că la nici una din chestiunile d-tale nu pot răspunde precis așa de-n pripă. Astfel:

– la 1-a. Eu, când am început a scrie, nu m-am gândit că are să vie-n o vreme depărtată atâta onoare pentru mine, să se intereseze cineva de așa amănunte ale vieții mele de meseriaș; nu mi-a dat prin cap să ții zi cu zi socoteala de data și de natura lucrărilor mele, de împrejurările în care le-am produs și de locul unde s-au publicat.

– la 2-a. „Epoca literară“ apărea pe cât mi-aduc aminte acu vreo 9–10–11 ani; exact n-aș putea spune; dar asta o poți afla la Biblioteca Academiei – colecția ziarului trebuie să se găsească acolo.

– la 3-a. În multe gazete și reviste am publicat, și iscălit și neiscălit. Dar mai le ții eu minte și când anume?

– la 4-a. Cât despre aceasta, referitoare la familia mea, mărturisesc că nu o-nțeleg. Ce-are a face familia mea, care nu e nobiliară, cu operele mele? Și eu socotesc că d-ta despre aceste opere vrei să faci un studiu critic de literatură și artă – iar nu despre umila mea familie vreunul eraldic.

Îmi pare destul de rău că, fiind silit să plec din București în grabă, nu ne-am putut întâlni acolo. Să ne vedem sănătoși în curând pe aici; atunci voi fi gata să-ți dau cu dragoste orice informațiuni voi putea mai exacte.

Până atunci, Dumnezeu cu d-ta! O strângere de mână de la prietinel d-tale,

Caragiale

P.S. – Rogu-te, la prima ocazie, spune și din partea vechiului dumnealor prietin multă sănătate la părinții d-tale.

Wilmersdorf-Berlin
Hohenzollernpl. 4
10/23 oct. 906

2

Wilmersdorf bei Berlin, 12.12. [19]06

Stimate Domnule,

Dorind să contribuiesc și eu, în marginile puterii mele, la numărul de sărbători al „Tribunei“, vă trimit, alăturat, un mic cântec studentesc în genul *Kommers*. Dacă vi se pare demn de a vedea lumina, vă rog înaintați-l respectivei redacțiuni.

Cu stimă,

L...

P.S. – Rog a se păstra punctuațiunea și, de posibil și ortografia.

Herrn Horia Petra-Petrescu
Studiosus in Prof. Dr. G. Weigand's
Seminarium, Leipzig, Querstrasse 5 III

3

[Berlin, 9.1.07]

I.L.Caragiale
 mulțumește amicului său D. Horia P. Petrescu și-i trimite
 afectuoase salutări

Wilmersdorf – Berlin Hohenzollerndamm, 12, Hpt.r.

4

[Berlin, 16. I. 1908]

Mulțumesc!
 La mulți ani cu cele dorite!

Caragiale

Herrn Horia Petra-Petrescu, studiosus
 Herrn Professor G. Weigand's Seminarium
 Leipzig
 Guerstrasse 5 III

5

Stimate amice, îți mulțumesc și-ți trimit dumitale și
 tutulor domnilor colegi cele mai distinse salutări.

Fiți sănătoși.

Al dv. servitor,

I.L. Caragiale

Vineri, 1/14 febr. [1908]

Pe Dl. profesor Weigand l-am salutat, îndeosebi pe el, și
 pentru dv. totodată.

Herrn Horia Petra-Petrescu
 H. Professor G. Weigand's
 Rumänische Seminarium
 Leipzig, Querstr. 5 III

6

[Berlin W., 19. 2. 1908]

Stimate Amice,

M-am născut în anul 1852, la 30 ianuarie (Trei Ierarchi) st.v., dis-de-dimineată; așa că, cu voia Ziditorului, numele lui fie laudat!, am împlinit zilele trecute 56 de ani.

Daca mi-o sta-n putință, bucuross voi face ceva de ocazie pentru jubileul bătrânei decane a presei române.

Fii sănătos! Dumnezeu cu D-ta!

Cu distinse salutări
al d-tale,

Caragiale

P.S. – Rogu-te când scrii acasă, spune și din partea mea multă sănătate bunilor mei prietini de acolo.

Herrn Horia Petra-Petrescu
Leipzig, Schützenstr. 13II r.

7

I.L. CARAGIALE

se grăbește a mulțumi, cu tot respectul, pentru semnul de consideratiune ce domnul Horia Petra-Petrescu a binevoit să-i trimită.

Wilmersdorf-Berlin,
Hohenzollernpl. 4 Hpt.

17.X. [1]908

Herrn Horia N. Petra-Petrescu
Fófeld n. p. Uj Egyház
Szeben m. Ungarn

8

Tânărul meu amic, mă aflu în Lipsca la d. Dr. Zarifopol (Fichtestrasse 13). Doresc să ne vedem. Vrei să vii mâine la 4 d.a. să luăm împreună un pahar de ceai?

Vei fi primit ca la casa părintească.

Al D-tale amic,

Caragiale

Miercuri, 27 dec. st.v. [1908]

9

Stimate Amice,

Sunt totdeauna gata să-ți fac, în marginile puterii mele, plăcere. Stau prin urmare la dispoziția d-tale în toate zilele – până la 25 ianuarie st.n. – între orele 3 d.a. și 7 seara. Totuși, ar fi și mai bine să mă vestești cu o zi, două înainte despre sosirea d-tale.

Cu deosebită stimă,

al D-tale,

I.L. Caragiale

Adresa mea: Wilmersdorf bei Berlin,

Hohenzollernpl. 12

13 ian. [1]909

10

Stimate Domnule Petrescu,

Sunt în Lipsca, la amicul nostru d. Doctor Zarifopol (Fichtestrasse 13). Aci, mă pun la dispoziția d-voastră mâine,

luni 18 ian., ora 3 1/2 d.a. până la 7 1/2. În caz că nu poți veni, te rog anunță-mă.

Cu stimă, al d-tale,

Caragiale

17/I 909,
Duminică seara,
7 ore

Herrn Horia Petra-Petrescu
Hier
Schützenstr. 13 II r.

11

Stimate Amice,

Am propus dlui Profesor dr. Weigand și dlui dr. Zarifopol, să facem la Lipsca, undeva, o șezătoare literară, unde să vă citesc ceva de mine, care poate v-ar interesa ca noutate. Așadar, rogu-te, fiindcă ți-u să fii și d-ta la citirea mea, ia îndată înțelegere cu dumnealor. – Eu mâine, seara, luni 12/25 ian., mă aflu în Lipsca la d. dr. Zarifopol. La revedere, cu bine!

Al d-tale prietin,

Caragiale

[Berlin], Dum., 11/24.I. 909

P.S. – Organizați așa să și putem petrece o țără, după citire, care nu ține mai mult de un ceas.

Herrn Horia Petra-Petrescu
Drmd Leipzig Schützenstr. 13 II r.

12

Iubite Amice, mi-ai făcut mare plăcere gândindu-te așa de departe la mine. Mă bucur știindu-te că petreci frumos și te

recreezi bine în cel mai bun colț al pământului, adică sub acoperimântul sfânt al părinților. Îți răspund la ale dumitale cu ale mele cordiale salutări, dorind să ne vedem cu bine. Comunică, rogu-te, vechiului și bunului meu amic, d. N. Petra-Petrescu, precum și Doamnei preastimate, cele mai distinse salutări din parte-mi. Fiți toți sănătoși și veseli! Dumnezeu să vă țină în sfânta Sa pază! Cuminte, brav și inimos, te știu; vreau să te revăz gras, voinic și rumen! O strângere de mână părintească

de la al dumitale amic,

Caragiale

Wilmsdorf bei Berlin,
Hohenzollerndamm 12,
23 sept./6 oct. [1]909

Herrn Horia Petra-Petrescu
Fófeld (n. p. Uj Egyház)
Szeben m. Ungarn

13

Stimate Amice

Salutarea dumitale din Lipsia m-a bucurat cu atât mai mult cu cât am văzut-o semnată... Dr. – Bravo! Să trăiești cu noroc și veselie!

În dorința de a te revedea ca Herr Doktor, îmi place să sper că te vei reperi până la Berlin, și nu vei pregeta să poftești la noi la masă (1 1/2 d.a.). Vei fi primit aici ca acasă, la părinți și frați. Vom putea apoi vorbi îndelete despre atâtea ș-atâtea ce le pot depăna laolaltă un tânăr și un bătrân cari-și poartă unul altuia o bună de demult prietinie.

Rogu-te, dar, spune-mi o vorbă la potrivită vreme: când să te aștept?

Cu părintească dragoste,

Al dumitale,

Caragiale

Schöneberg bei Berlin,

Innsbruckerstr 1.

Vineri, 22.X./4.XI. 1910

[Pe partea adresei:]

P.S. Până una-alta, rogu-te, trimite-mi adresa părinților dumitale, pe care am rătăcit-o printre hârtii, – foarte citeț și amănunțit, că știi, nu mă prea pricep la ungurește.

Fii sănătos și vesel. Multe salutări de la toți ai mei.

14

[Schöneberg]

10 nov. 1910

Komme morgen Freitag 7.54 Abend Bayrbhof. Bitte
Cerna mitteilen Grüsse

Caragiale

Doktor Horia Petra-Petrescu
Hohestrasse 58 3
Leipzig

15

Leipzig, 12.XI. 1910, sâmbătă

Drăguțule, aseară am uitat să-i cer adresa lui Cerna; rogu-te, când îl vezi spune-i să mi-o comunice negreșit la:

Schöneberg bei Berlin Innsbruckerstr. 1.
 Fii sănătos și vesel! Dumnezeu să te aibă în sfânta Sa pază.
 Al d-tale cu părintească afecțiune,

Caragiale

P.S. Nu uita că ești așteptat în Berlin! *Vale!*

Herrn Doktor Horia Petra-Petrescu
 Hier
 Hohestrasse 58 III

16

[Plauen, 12 nov. 1910]

Drăguțule, rogu-te, nu uita să-mi trimiți și gazetele cu dările de seamă despre concertele domnișoarei Delavrancea, precum și *Culisele* în bandă specială, *einschreiben*. Îți scriu de-acasă, poimâine, în privința cărților de comandat în Sibiiu. *Vale!*

Car

Vă mulțumesc frumos de excelenta petrecere ce mi-a acordat-o cordiala voastră prietinie tinerească.

Herrn Doktor Horia Petra-Petrescu
 Leipzig, Hohestrasse 58 III

17

Drăguțule, ți-am scris din Plauen, unde domnișoara Delavrancea a obținut, în fața unui public amator, foarte cult, un succes triumfal. Te rugam să-mi trimiți ziare lipsiene cu dările de seamă despre concertul ei la Lipsia. Rogu-te, nu mă da uitării și execută-te. Asemenea, trimite-mi (însă numai

einschreiben) cărticica *Culisele*; am mare nevoie de asta, și iată de ce: dispun de o săptămână, în vreme ce aş putea reface ediția II, cu introducerea de care am vorbit, și un *post-scriptum* de vreo câteva pagini, potrivit împrejurărilor *de astăzi*; și apoi, ar fi, poate, ocazie să mă ajuți ca un bun prieten – să facem ediția aceasta *a doua* în Sibiiu. Ce zici? Vom vorbi despre asta, căci, pe la finele săptămânii, te aștept *negreșit*, după fâgăduială. Să trăiești! Fii sănătos și vesel! Dumnezeu să te păzească de rele!

Cu dragoste, al d-tale,

Caragiale

Ți-am fost cerut și adresa lui Cerna.

[Schöneberg bei Berlin]

Luni, 14 XI. [1910]

[Pe partea adresei:]

Spune-i lui Cerna să nu gândească, decât în versuri, că ochii albaștri ai saxonelor sunt mai puțin primejdioși decât cei negri ai brăilencilor noastre. Îl salut și doresc o vorbă bună de la el.

Valete, pueri!

Herrn Doktor Horia Petra-Petrescu

Hier

Hohestr. 58 III

18

[Wilmsdorf, 27 nov. 1910]

Komme heute Sonntag 6.49 Bayrbhf. Grüße

Caragiale

19

[Berlin, 1.1.11]

1911!

Dumitale și Onor. Familii, vă urăm: La mulți ani cu
sănătate, noroc și veselie!

Caragiale
și Familia

Doktor Horia Petra-Petrescu
Fófeld
u.p. Ujház – Szeben m.
(Ungarn)

20

Iubite Amice,

Așteptând scrisoarea d-tale din Brașov, mă grăbesc a-ți pune
următoarele întrebări:

– 1. Oare publicul cititor din Ardeal și din Ungaria ar primi
bucuros și ar considera ca binevenită pentru cultura noastră o
revistă *strict-literară*, de a cărei onestitate profesională să
garantez eu, cu semnătura mea, ca Director și colaborator?

– 2. Aș întâmpina de undeva împotriviri, dacă nu chiar
animozități, cari să-mi zădărnicească întreprinderea, para-
lizându-mi pornirea la lucru?

– 3. M-aș putea bizui pe colaborarea D-tale din când în
când, și cari ar fi condițiile d-tale pentru aceasta?

Rogu-te, gândește, și fă-ți vreme a-mi răspunde, fără
încunjur, la toate trei întrebările mele. Aștept.

Multe salutări distinse prea stimaților d-tale părinți.

O strângere de mână de la

prietinul d-tale

Caragiale

Schöneberg b. Berlin,
Insbruckerstr. 1
1/14 ian. 1911

P.S. – Prea stimatul nostru fruntaș d. V. Goldiș mi-a scris, invitându-mă să colaborez la „Românul“. I-am răspuns pentru ce, în împrejurările de față, nu mă pot bucura de înalta onoare ce-mi face. La prilej, îți voi comunica și d-tale motivul meu. – Fii sănătos și vesel! Dumnezeu deie-ți binele pe care-l doresc copiilor mei!

21

[Schöneberg bei Berlin, 14.1.11]

Sănătate și bucurie să vă deie Dumnezeu dumitale și la toți ai dumitale, stimate amice!

Pentru orce împrejurare, cu cele mai distinse salutări pentru toți Dv., îți comunic noua mea adresă cu începere de la 10 februarie st. nou. – Vă urează veselie

Al Dv. vechi prietin tuturor

Caragiale

I.L. CARAGIALE

Schöneberg bei Berlin

Innsbruckerstr. 1

Hwg. Herrn
Doktor Horia Petra-Petrescu

Fófeld

u.p. Ujház – Szeben m.
(Ungarn)

22

[București, 10 aprilie 1911]

Sosesc deseară Aradul zece

Caragiale

Horia Petrescu
Brassó, str. Cimitirului 7

23

[Arad, după 10 aprilie 1911]

O caldă salutare din Arad.

Goldiș
CaragialeP.S. Aștept la Berlin, comunicările promise. Dumnezeu să
te aibă în sfânta Sa pază!

[scris de V. Goldiș:]

Poți să-ți închipui, ce fericit sunt în societatea lui nenea
Iancu. – *Vale*.Herrn Doktor Horia Petra-Petrescu
Brassó, str. Cimitirului 7

24

Dragă Horia, ai scăpat din vedere o elementară regulă
disciplinară în materie; ca literat conștiințios ce te știu,
trebuie să arăți, într-o notă, amănunțit anume: din *care*
lucrare franțuzească, a *cărui* autor, *când* apărută în Franța, ai
localizat opera d-tale *Păcat*, dramă în 3 acte. Localizatorul
măcar atâta trebuie să-nțeleagă că datorește autorului original. –
Sper că-n interesul d-tale chiar, te vei grăbi să repari scăparea
din vedere.

Cu părintească dragoste,
al d-tale prietin,

Caragiale

[Schöneberg-Berlin]

13/26/V.911

Herrn
Doktor Horia Petra-Petrescu
Brassó
str. Cimitirului 7

Către NICOLAE PETRA-PETRESCU

1

Stimate Domnule Petrescu

Cu toată căldura recomand prieteșugului d-tale prețios pe bunul meu prietin, căpitan M. Dimitrescu, un vechi brav invalid din războiul nostru de la '78.

De prisos, vorbe multe.

Sunt al d-tale
cu toată stima,

I.L. Caragiale

Salut pe toți prietiniții noștri.

Buzău, 17/29 noiembrie [18]94

Adresa mea:

Caragiale,

Restaurantul Gării Buzău

2

Stimate amice,

Am să îndrăznesc a-ți face o mare și supărătoare rugămintă. Oricare ar fi rezultatul ce voi obține, sper că nu vei gândi un moment cum că stima mea pentru d-ta nu va rămânea

aceeași. Iată de ce e vorba. Am venit la Tușnad contând pe-o sumă de bani ce trebuia să-mi trimită Tipografia „Epoca“, fiindu-mi datoare. Astăzi Tipografia îmi amână plata peste o lună, așa că mă aflu într-o grozavă încurcătură. Voi să plec de aci și nu pot lichida situația mea cu casa și birtul, și cu cât stau mai mult, cu atât datoria crește, așa că mă văd amenințat de o rușine în loc străin. Toți prietiii din București la cari m-aș putea adresa sunt care pe unde, prin locuri străine. Astfel m-am gândit, în desperare, la d-ta.

Vin dar să te rog cu toată stăruința să mă ajuți cu creditul d-tale pentru 100 florini plățibili la 20 septembrie *stil vechi*. În caz că se poate, te rog nu te-ndoi un moment de punctualitatea mea, și trimete-mi-i aici în condițiile pe cari le socotești d-ta necesare, în privința formalității de accept; în caz nefavorabil, anunță-mă oricum și nu te-ndoi nicidecum de stima cu care voi fi totdeauna

al d-tale
amic
I.L.Caragiale

1896 aug. 6/18
Adresa mea
Caragiale
Tușnád
Rotheshaus

3

Stimate Amice,
Ai primit, ori nu, o scrisoare a mea recomandată de aici?
Am expediat-o de aproape o săptămână și n-am primit nici un răspuns: ori scrisoarea mea, ori răspunsul d-tale s-o fi rătăcit.
Rogu-te, dă-ți osteneala și zi-mi o vorbă. Sunt nerăbdător să știu – nu cumva să te fi supărat cu rugăminteaa mea.

Sunt aici în Tușnad captiv din pricina împrejurărilor neprevăzute.

Sperând răspunsul d-tale, sunt

Al dtale

amic

I.L. Caragiale

11/29 august [1896]

Tușnád

Rotheshaus

4

Multă sănătate.

I.L.Caragiale

P. Zarifopol

De la un păhar de bere

Horia

26/XI., 906

Leipzig

D-sale Dlui

Nic. Petra-Petrescu

Fófeld u.p. Uj Egyház

Szeben m., Ungarn

5

[Berlin, 1906]

Prea stimate amice,

De atâta vreme nu ne-am văzut, unul de altul nu mai știam nimica; dar iată că, de curând, am avut nespusa plăcere să te revăz la Lipsca, în frumoasa arătare a unui june de douăzeci de

ani. Să vă trăiască Horia, flăcăul dv., care mi-a făcut o excelentă impresie!

Cu multă bucurie am constatat la dânsul o vie inteligentă, luminată printr-o lectură deja vastă la vârsta lui, apoi dragoste pentru cultura înaltă, onestitate în apucăturile mentale și o entuziastă ardoare juvenilă pentru cauzele mari. Pe lângă acestea, junele nostru are foarte sănătoase vederi morale și o purtare vrednică de laudă în societate. Fără pretenție nepotrivită, fără acea displăcută afecțatie așa de comună la tinerii din ziua de astăzi, totuși fără stângăcie, deși cu o nuanță discretă de modestie și cu acel binecuvântat dar de a roși, care șade atât de bine la douăzeci de ani, Horia se vede numaidecât a fi bun copil de oameni buni. E un tânăr desăvârșit, care-ți va purta cu onoare numele și va fi o podoabă a societății noastre românești.

Așa, am rămas încântat de dânsul și încă o dată vă zic: să vă trăiască flăcăul, să vă bucurați ani îndelungați de succesele la care este merit, să-i sărutați cununiile și să-i binecuvântați urmașii!

Firește amabilității lui Horia-i datorez că d-ta mi-ai aflat adresa și, cu bunăvoință prietenească, mi-ai trimis frumoasa d-tale povestire morală, *Ilie Marin*, pentru care și eu și fiul meu nu lipsim a-ți mulțumi călduros.

Sper că zilele astea – de anul nou românesc – am să merg la Lipsca, poftit la o familie română prietină. Cu acea ocaziune nu voi lipsi a petrece câteva ore plăcute cu Horia. El are să pună, peste judecata mea rece de bătrân, căldura lui tinerească, și asta o să ne facă la amândoi bine – mai cu seamă mie, căruia-mi lipsește acea sfântă căldură, mai mult decât îi lipsește lui judecata matură.

Așteptând o vorbă prietenească de la d-ta, stimate și vechi amic, vă urez, din parte-mi și din partea familiei mele, d-tale

și Doamnei, să vă dea Dumnezeu sănătate, noroc și veselie:
sfintele sărbători și anul nou, la anul și la mulți ani cu bine!
Al D-tale vechi amic,

I.L. Caragiale

Wilmersdorf-Berlin
Hohenzollerndamm. 3 Hpt

6

Lipsca, 25 ian. n. '909

De la șezătoarea literară, la Dl Zarifopol, unde și-a cetit
Caragiale nuvela poveste: *Kir Iandulea* (sic!)

Horia

Cu dragoste, iscăbind lângă bravul vostru Horia, vă salut
frățește

Caragiale

7

Stimate amice, cocoane Niculae, de la o masă alături cu
bravul dv. fiu și tânărul meu amic Horia (Doktor), cu
dragoste frățească vă trimit d-tale și stimatei Doamne cele mai
călduroase salutări. Și încă o dată trăiască Doktor Horia
P.-Petrescu!

Al dv. vechi prietin,

Caragiale

Vă sărută de mii de ori

Horia

Împreună cu cei domni vă salută și

P. Cernea

Hotel Sachsenhof, Lipsca,
11 noiemvr. 1910

Către N. PETRAȘCU

1

Ce luni 20 février [1895]

Son A.R. la Princesse Louise se trouve présentement chez la Majesté ma femme.

Sa Majesté et Son Altesse Royale permettent á Votre Excellence de se rendre à l'instant même dans notre château de Pitar Moșu 15.

Tout à vous,

De Caragiale

Mă rog ție, nu lipsi. Te așteptăm cu cea mai caldă dragoste și cu cea mai rece șampanie.

2

Luni, 15 fevr. [1899]

strada Colții 78

Dragă Petrașcule,

Nu crez, nici nu vreau să-mi închipui că ai lipsi diseară la
7 *fix la masă* la noi.

Caragiale

Vin bun

Cognac fine Ch.

și [cuvânt indescifrabil]... poate și... idem

Către CONSTANTIN PETRESCU

Stimate domnule,

Autorizația ce-mi [cereți] faceți onoarea a-mi cere, v-o dau bucuros, cu [o singură] două [simple] condiții [ușor de acceptat din parte-vă]:

1. Să-mi trimiteți <manuscriptul> prealabil spre cercetare traducția dv., în manuscript;

2. Să se lege casa de editură a dlui profesor Borghese, a-mi trimite la adresa mai jos arătată, [gratuit] [la] din fiecare edițiune un număr de 25 exemplare din volumul respectiv și în pachet postal recomandat, în mod gratuit.

Sunt cu toată stima al Dv.

Car

Adresa...

20 febr./4 martie 1912

Către P. PETRONE
Secretar al Teatrului Național din Iași

Stimate Domnule,

Am primit suma ce mi-ați trimis ca tantieme de la cele două reprezentații din urmă (115 l. 95 b) pentru care vă mulțumesc.

Contând pe bunăvoința direcțiunii Teatrului Dv., vă rog cu această ocazie să binevoiți a face socoteala câte sume mai am de încasat pe trecut, de atâția ani, de când, deși s-au jucat din piesele mele, eu n-am mai primit de la Dv. nimic.

Am rugat și pe d. dr. Steuerman de la „Opinia“ să mă ajute cu o vorbă bună pe lângă Dv.

Sperând că veți face dreptate rugăminței mele, sunt, stimate Domnule,

Al d-voastre servitor,

I.L. Caragiale

Wilmersdorf-Berlin,

Hohenzollernpl. 4,

23 noembrie/6 decembre [1]907

Către ALEXANDRU I. PHILIPPIDE

Dragă Phillipide [*sic!*],

Sunt la Buch la dejun până la 1μ. Tare aş dori să ne vedem,
să mai vorbim una ş-alta.

Salutare

Caragiale

[Iaşi]
30 oct.
[18]94

Către N.V. PIPERESCU

Iubite căpitane, astăzi, duminică 8/21 febr., întorcându-mă acasă în Berlin, am găsit scrisoarea duminică, la care mă grăbesc a-ți răspunde, cu părere de rău, că nu sunt în stare să-ți îndeplinesc dorința: felul relațiilor mele cu persoana aceea exclude orice tentativă din parte-mi în acel sens, mai ales anume în modul indicat de dumneata.

Dacă aș fi în țară, poate că am lua altă cale spre a ajunge la țintă. Sunt lucruri care numai prin viu grai se pot trata. Vorba zboară, iar scrisul se târăște și tot târându-se, se poate rătăci, prăpădi șcl.

De aci, așa de departe, eu numai o povată frățească îți pot da: eu cred că cel mai bun lucru de făcut în păsul d-tale ar fi să te duci d-a dreptul în fața mai-marelui, și, cu tot respectul și toată încrederea, să faci bărbătește apel la dreptatea lui. Ia gândește-te și dumneata: nu-i așa că asta s-ar potrivi parcă mai bine decât orice pentru înlăturarea unor ne-nțelegeri, pentru repararea unor legitime nemulțumiri – între doi bravi servitori ai drapelului? – Ce zici?

Dumnezeu să vă țină în sfânta lui pază pe dumneata și pe toți ai dumitale! Rogu-te, iubite căpitane, nu credecă te-am uitat și primește o cordială strângere de mână.

De la vechiul dumitale prietin,

Caragiale

8/21 febr. 1909
Wilmersdorf-Berlin,
Hohenzollernpl. 12,

Einschreiben
Domnului Căpitan
N.V. Piperescu
Craiova, str. Neptun, 93
Rumänien

Către UN TÂNĂR POET

Stimate Domnule,

Locuind în străinătate, la adresa mai jos arătată, am primit pe drum de acolo d-abia alaltăieri carta postală ce mi-ați făcut onoarea a mi-o înainta greșit în București, cu următorul cuprins:

Tocmai ieri <în carta lui> am primit carta dv. postală de la Onor. Adm. a revistei „Flacăra“, căci eu locuiesc nu în țară, ci în străinătate.

Și dar mă grăbesc a vă răspunde. Iată.

În principiu, prin rectificarea sau, altfel zis, prin repararea unei bucăți de versuri înțelegem firește prefacerea numai a expresiunii materiale, adică a cuvântării, iar nu și a gândirii, adică a poeziei în ea însăși. Tot astfel, când mergem la un croitor să ne potrivească o haină ce nu ni se potrivește, nu-i cerem să ne reformeze corpul, ci numai să ne răscoiască pe corp, așa cum a crescut el, haina rău croită.

Așadar, pentru repararea versurilor, sunt următoarele:

A. TAXE

1. Pentru fiecare cuvânt schimbat:

a) în corpul versului 1 leu.

b) la coada versului, adică la rimă, cum ziceți dv. poeții
10 lei.

2. Pentru îndreptarea fiecărei greșeli de gramatică 25 lei.

3. Pentru îndreptarea greșelilor de punctuație, se face deosebită învoială cu ridicata.

4. Meșterul capătă de la client, odată cu înaintarea manuscrisului, o sumă, socotită astfel: 30 de bani de fiecare vers – adică 30 de lei suta.

B. CONDIȚII

1. Clientul renunță dintru început la orice pretențiune față de judecata meșterului în care s-a încrezut odată, și a cărui conștiință profesională trebuie, în această afacere, să aibă autoritate sumară, în ultimă instanță.

2. În cazul că versurile ar fi cu desăvârșire nereparabile cum se întâmplă foarte dese ori), precum și în cazul mult mai rar că ar fi atât de bine nemerite încât nu mai ar avea nevoie de vreo reparare, meșterul își rezervă dreptul a le înapoia clientului intacte cu simpla mențiune: „La aceste versuri, n-ai ce le mai face“.

3. În cazul când versurile sunt publicate în volum, autorul este obligat a trimite un exemplar meșterului cu următorul epigraf scris de mână citeț: „Maestrului... cu stimă și recunoștință din partea Autorului“.

Daca vă convin, taxele și condițiile acestea, puteți să-mi trimiteți versurile Dv., împreună, se-nțelege, cu suma prevăzută la alineatul 4 de sub titlul A, – deplin încrezător că-mi voi da toată osteneala să vă servesc cu scumpătate *lege artis*.

Sunt al d-voastră servitor

Car

Către ȘTEFAN POP

2/15 sept. 1911

Cu multe distinse salutări din partea mult îndatoratului și
devotatului prieten

Caragiale

Bunei mele gazde în zilele neuitate ale serbărilor românești
de la Blaj, domnului Ștefan Pop
Spre amintire, cu frățească dragoste,

Caragiale

1911

Adresa mea:
Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1

Către ANDREI POPOVICI

12.2. 1912

Călduroase mulțumiri. Trăiască Nația

Caragiale

Andrieu Popovici,
Bukarest

Către AUREL C. POPOVICI

1

Wilmersdorf bei Berlin, 22.1.06.

Dragă Aureliu, mâine-seară, marți, suntem cu Ion Manliu la Sachsenhof. Mare plăcere ar fi pentru noi să vii și tu acolo, să cinăm împreună pe la 7. Dacă vrei, înțelege-te prealabil cu d. prof. Weigand (eu am scris lui Gherea și lui Zarifopol) în sens ca să fim cu toții împreună *miercuri seara* la savanta sindrofie, atât de dorită din partea amicului vostru care vă salută cu toată stima,

Caragiale

P.S. – În orice caz, lasă-mi o vorbușoară la portarul otelului vostru.

2

Christos a înviiat!

Frate Aureliu, în 1896, în ziarul „Ziua“, pe care-l dirija fie-iertatul Panu (pe atunci conservator), ai publicat tu o scrisoare privitoare la machinațiunile Companiei Brote–Mangra; în urma acelei scrisori, am publicat și eu, după

indicațiunile tale, tot în „Ziua“, și apoi în broșură separată, „Culisele chestiunii naționale“.

Daca ți-e posibil, rogu-te trimite-mi, cât se poate mai degrabă, cu *indicarea precisă a numărului* ziarului și a *zilei* când a apărut, textul întreg *strict exact* al acelei scrisori, precum, asemenea, și *orice notă* de introducere sau comentariu din partea redacțiunii; – zic *indicare precisă și strict exactă*, că știi și tu cu ce oameni de omenie avem a face – foarte meticuloși, exigenți și scrupuloși când e vorba de cinstea și bună-credința... altora. Am mare nevoie de aceste documente. Colecția ziarului „Ziua“ trebuie să se găsească în biblioteca Academiei.

Aștept cu nerăbdare răspunsul tău, care m-ar ajuta mult la o lucrare pe care trebuie s-o fac pentru „Românul“.

Încă o dată, te salut, cu frățească dragoste, creștinește: Christos a înviat! La mulți ani cu toate bucuriile! Fiți sănătoși și veseli tu și toți ai tăi! Dumnezeu să vă țină în sfânta sa pază!

Al tău stimator prietin,

Caragiale

6/19 apr. 1911, Schöneberg bei Berlin
Innsbruckerstr. 1

3

Dragă Aureliu, te rog, citește alăturata scrisoare, lipește plicul cu discrețiune și dă-l, cât se poate mai degrabă, la destinație. Suntem datori să apărăm pe un prietin prețios și onest ca Motru de cursele ce i le-ntind așa de grosolan latronii condeiiului.

Auzi ce lucră dumnealor pe dedesubt la București!

Apoi, lasă-i! că, după Vaida, îmi vine iar și mie rândul la „Românul“ și dacă nu ți-o plăcea, să nu-mi mai zici pe nume.

Dumnezeu cu tine și cu toți ai tăi.

frățească îmbrățișare,

Caragiale

Schöneberg bei Berlin, 11/24/V. 911

P.S. – Stăruie de Motru: 1. să-ndrepte stricăciunea băiatului aceluia, *A.C.C.* – cine-o fi procopsitul acela? și 2. să ia seama mai departe, să nu se mai strecoare ticăloșii în Revistă.

4

Schöneberg b. Berlin, 5.1.12

La mulți ani cu noroc, sănătate și veselie!
Dumnezeu să vă aibă în sânta sa pază pe tine și pe toți iubiții tăi!

Cu frățească dragoste,
Caragiale.

Către PREFECTURA NEAMȚUL

1

Nro 12

Pref. Neamț,

Preotul I. Pantescu demisionând din postul de învățător la școala comunală din anexa Andia, comuna Hangu, <jud.> acest județ, am numit în locu-i ca suplinitor pe d. Ștefan Mariș, absolvent al cursului inferior seminarial la Socola. <Com>

Am onoare a vă <comunica> face cunoscută această dispozițiune și a vă ruga Dle prefect, să <il decretați decr dați numitului decretul conform legii comunicând aceasta> o decretați comunicând-o și primăriei respective.

2

<Prof. Învățătorul Grințescu din>

În interesul serviciului punând în disponibilitate provizoriu pe învăț. diaconul Grințescu <în disponibilitate> din postul de învățător la sco* din com. Bălțătești, și înlocuindu-l cu d. Hanganu norm* am onoare a vă ruga să-l <binevoiți> decretați pe acesta conform legii, și <după Vă rog asemenea cu onoare ca, după ce veți> comunicând acestea primăriei respective spre regulă, să obligați pe primar a asista la predarea arhivei, materialului și zestreii școlii de cătră d. diacon Grințescu noului numit Hanganu.

Către PRIMARUL ORAȘULUI IAȘI

1

21 septembrie 1896

Domnule Primar,

– Subsemnatul autor dramatic și fost director general al Teatrelor, aflând că postul de director al noului teatru comunal din Iași nu este până acuma ocupat, îmi permit a vă oferi pentru acest post serviciile mele.

Experiența ce am în afacerile de teatru, atât ca administrație cât și ca direcție artistică, aș pune-o în serviciul Teatrului din Iași cu tot devotamentul profesional. Aș lua pe lângă sarcina direcției și legământul de a da teatrului măcar o dată pe an câte o nouă bucată dramatică.

Sperând că veți lua în nume de bine oferta mea, vă rog Dle Primar să binevoiți a primi etc.

[Caragiale]

2

[1897, aprilie, înainte de 18]

Domnule Primar,

Cu tot respectul vă rog să-mi acordați sala Teatrului Național din Iași pentru duminică 27 aprilie 1897, ora 2

p. merid., în scopul unei conferențe absolut literare, spre sporirea fondului destinat monumentului lui Al. Lahovari. Știam că teatrul nu se dă decât pentru reprezentații curat teatrale, dar, fiindcă ați făcut un bun precedent cu conferența literară a colegului nostru, d. Jules Brun, vă rog să-mi acordați și mie asemenea favoare.

Cheltuielile ordinare se-nțelege le suportă opera în scopul căreia fac cererea, și astfel sper că alte cheltuieli nu-mi veți impune.

Încredințez această suplică dlui Dim. Andrei, avocat, pe care l-am rugat a-mi ajuta amical în această întreprindere și a lua, în numele meu, răspunsul dv. și a mi-l comunica telegrafic.

Primiți, vă rog, domnule Primar, asigurarea distinsei stimei cu care sunt al dv. servitor.

I.L. Caragiale
publicist

D-sale
Dlui Primar al Urbei Iași

Către PRIM-PROCURORUL
TRIBUNALULUI DE ILFOV

25–28 apr. 1895

Domnule Prim-Procuror,

Relativ la abuzul pe care l-a comis onor. Direcție Generală a Teatrelor, jucându-mi piesa *Scrisoarea pierdută* cu toate că la timp opriseam s-o joace, înșir aci următoarele documente:

La 14 aprilie am citit în ziare, fiind la Buzău, anunțul reprezentației pentru ziua de joi 20 aprilie, atunci am telegrafiat dlui A.C. Brăiloiu, secretarul Direcției Teatrelor:

„Opresc categoric reprezentarea pieselor mele. Dacă demersul acesta e nesuficient, răspundeți telegrafic. Răspuns plătit zece cuvinte.“

D. secretar nefăcându-mi onoarea vreunui răspuns, două zile după telegrama aceasta, am trimis în plic recomandat cu No 725 al biuroului poștal din Buzău, și cu data de 16 aprilie, următoarea petiție:

„Domnule director general,

Văd anunțat prin ziare reprezentarea piesei mele *O scrisoare pierdută*, în beneficiul unor dd. artiști.

Nu am dat și *nu dau nimăru* voie să joace vreo piesă a mea, pentru cuvântul că aproape toți artiștii care au creat rolurile acelea fiind morți, orice repriză, ca să fie în adevăr onorabilă–

mai ales după amintirile calde încă, lăsate de artiști greu de uitat ca Iulian, Mateescu, Panu, Dănescu ș.a. – ar avea nevoie de o fundamentală punere în scenă, iar nu de improvizări și înjghebări pripite, streine de orice intenție artistică, – aceasta este cel puțin deosebita mea părere personală.

De aceea îndrăznesc respectuos a pune dreptul meu de autor *sub apărarea D-voastră*, rugându-vă a nu permite reprezentarea nici uneia din piesele mele pe teatrele asupra cărora aveți autoritate.

Sperând că rugăciunea mea va fi bine primită, rămân cu tot respectul... etc. etc.“

Prin recepisă postală se dovedește că această suplică a mea a fost primită de onor. Direcție în ziua de luni 17 aprilie, adică cu *patru zile* înainte de comiterea abuzului.

Totuși, tocmai în ziua de joi 20 aprilie, pe la 6 ore seara, mă pomenesc cu următoarea adresă din partea onor. Direcțiunei:

„ROMANIA
DIRECTIA GENERALĂ A TEATRELOR
No 227
19 aprilie 1895
D-lui Caragiale Ion Luca
Buzău, Gară

Domnule,

Direcțiunea Teatrelor are onoare să răspundă *la cererea* dv. că *acum* este prea târziu să se schimbe spectacolul anunțat publicului pentru joi 20 aprilie cu piesa dv. *Scrisoarea pierdută*, căci o mare parte din bilete sunt vândute. Să fiți asigurați că artiștii cei tineri, cari au înlocuit în interpretarea de acum a piesei dv. pe unii din trecut, sunt destul de inteligenți și vor urma întocmai tradițiunile hotărâte de dv. pe lângă ceilalți

artiști ca d. Nottara, Petrescu, Niculescu, Catopolu și alții cari au jucat piesa de la început.

Pentru stagiunea viitoare însă, când piesa dv. va fi de mai multe ori jucată, veți binevoi a face dv. chiar orice modificări credeți de cuviință în distribuirea rolurilor.

Primiți etc.

Director general *Gr. C. Cantacuzino*
 Secretar *Al. C. Brăiloiu*“

Văzând această violență neexplicabilă și necalificabilă, v-am telegrafiat dv. imediat. Depeșa știu că ați primit-o prea târziu, pentru ca să mai puteți opri reprezentarea, deși pot dovedi că am dat-o din gara Buzău joi 20 aprilie la ora 7 și un sfert seara. În același moment am telegrafiat Direcției:

„Negăsind la dv. protecția *ce mi-o datorati* am reclamat Parchetului. Aștept să văz dacă trebuie să mai reclam mult mai sus“.

Și așa și fac, Domnule Prim-Procuror; reclam onor. Tribunal prin intervenirea dv.căruia îi cer repararea legală conform art. 342 din codul penal.

Constituindu-mă în fața onor. Tribunal parte civilă, voi cere, pe lângă despăgubirea ce-mi acordă articolul pomenit, și alte daune-interese, deoarece artiștii, cum aflu ulterior, și-au permis, cu autorizarea Direcției și în contra oricărei tradițiuni, să-și facă măști după chipurile unor persoane onorabile și-nalt puse în societate, lucru ce mă păgubește foarte mult și în contra căruia trebuie să se revolte cu toată puterea conștiința mea de artist, lucrările mele fiind nu niște bufonerie menite să parodieze în treacăt persoane reale, ci niște lucrări de artă cu intenția a înfățișa într-un mod mai durabil tipuri ideale.

Pentru susținerea dreptului meu contra onor. Direcției generale, chem ca martor pe d. Director general al Teatrelor, pe d. regizor al Teatrului Național și pe artiștii cari au jucat

în reprezentația de joi 20 aprilie a *Scrisoarei pierdute*, și anume: D.I. Petrescu, C. Nottara, I. Niculescu, Catopolu, Toneanu, Brezeanu și dna Ciupagea, toți societari sau gagiști ai Teatrului Național.

Sper că dreptul meu de autor va fi apărat de acum și rămân, cu tot respectul ce vă datorez, Domnule Prim-Procuror,

Al d-voastră plecat servitor

I.L. Caragiale

Domiciliul meu: *Buzău, în gară.*

Către ION PROCOPIU

Prea stimate domnule Procopiu,

Sigur de bunăvoința ce mi-ați arătat todeuna, nu cred să fiu prea indiscret rugându-vă să puneți o vorbă în favoarea mea pe lângă d. Director General al Teatrelor, pentru a-l hotărî să binevoiască, pe cum l-am fost rugat, de vreo zece zile, prin scrisoare recomandată, a dispune să mi se trimită drepturile mele de autor pe stagiunea trecută 1908–9.

Sper, prea stimate Domnule Procopiu, că nu vă supăr prea mult cerându-vă protecția la nevoia ce am, și vă rog să binevoiți a primi, și cu această ocazie, salutările cele mai distinse ale devotatului Dv. servitor

I.L. Caragiale

Wilmersdorf bei Berlin
Hohenzollerndamm 12
luni, 14/27 sept. 909

Către PACHE PROTOPOPESCU

Subscrisul, fost impiegat al Regiei Monopolurilor Statului, cere cu respect o audiență la d. Take Protopopescu, fostul său director general la acea Regie, din serviciul căreia s-a retras căpătând o calduroasă scrisoare de recomandație de la Directorul său general către un înalt funcționar al Domenelor.

Solicitorul va trece deseară la 8^h să capete răspuns la rugămintea sa

Cu tot respectul

I.L. Caragiale

Către SEXTIL PUȘCARIU

12.2.1912

Herzlichster Dank. Herzlichste Grüsse.

Caragiale

Professor Doktor
Pușcariu [Sextil]
Czernowitz

Către ATANASIE RANETTI

Eu scriu spre dreapta, dar – mă uit spre stânga – ca'va' zică!
Caragiale

M. Monsieur
Atanasius Ranettius
la Eppoca
Lococo

Către NICOLAE P. RAȘCANU

[Berlin, 8 nov. 1909]

Urez cordial să trăiască bravii prahoveni conservator-democrați. Trăiască ilustrul ploieștean, șeful nostru, Take Ionescu.

Către TUDOR RĂDULESCU

Preastimate amice,

Îți mulțumesc din suflet pentru dragostea ce atât de măgulitor te-ai gândit să-mi arăți: mi-ai făcut o deosebită cinste, dumneata, acel tânăr entuziast de odinioară din societatea „Românismul“ ... Îți mai aduci aminte, firește, și, desigur, cu multă evlavie.

Trăiască frumoasa și cumintea limbă română! Fie în veci păstrată cu sfințenie această scumpă Carte-de-boierie a unui neam călit la focul atâtor încercări de pierzare!

Dă-mi voie, preastimate amice Tudorică, să-ți urez și eu din parte-mi noroc, sănătate și veselie... Dumnezeu să vă aibă în sfânta sa pază, departe de orice necaz, pe dumneata și pe toți iubiții dumitale!

Sunt și rămân, cu stimă și dragoste,
al dumitale bătrân prietin,

Caragiale

Schöneberg bei Berlin,
Innsbruckerstr. 1
2/15 febr. 1912

Domnului director Tudor Rădulescu
Bukarest
la Casa de depuneri
Rumänien

Către C. RĂDULESCU-MOTRU

1

Stimate amice,

Rogu-te, publică alăturatul articol, care nu s-ar potrivi nicăieri mai bine decât în „Revista“ d-tale. Dacă n-ai vreun cuvânt a mi-l refuza, rogu-te dă-l să-l culeagă și trimite-mi, *în plic recomandat*, o corectură împreună cu manuscrisul. Îndată ce o primesc, o revizuiesc și ți-o înapoiez.

V-am trimis două telegrame, una d-tale și alta lui Davila. Sper că v-ați înțeles împreună, spre completa mea bucurie. Rogu-te, dacă publici piescioara, nu uita a pune în vedere notița: *Reproductia oprită*, și neapărat spune-i și lui Davila să pună aceeași notiță pe broșură.

Iartă-mă că n-am căutat să te văd la București – nu știi în ce am fiert câteva zile! Îmi voi repara greșala la a dintâi ocazie.

Așteptând un răspuns favorabil din partea d-tale, te rog să primești o frățească salutare de la

prietinul d-tale devotat

Caragiale

Duminică, 6/19 sept. [1909]

2

Stimate Professore,

Rogu-te, când ai un moment liber, spune-mi dacă *Începem* s-a mai tipărit cumva și afară din „Revistă“, și dacă, din numărul respectiv, s-a petrecut prea multe exemplare peste obicinuital tiraj; căci, dacă nu e saturată strâmta piață, aș vrea să tipăresc instantaneul într-o broșurică de lux.

Apoi, iartă-mă, să te mai supăr cu ceva: te rog, la prima ocazie când dai pe la tipografie, lasă acolo alăturatul model de format și de compoziție, împreună cu textul instantaneului din revistă. Îl rog pe d. tipograf să facă prețul pentru *1000 exemplare, pe hârtie ca a „Revistei“, o coală de 32 pagini, cu o copertă colorată ca la „Studiile“ d-tale, cu broșat cu tot.*

Dacă îmi convine, și dacă, firește, mai e loc pentru așa publicație, atunci trimit eu textul corectat, după care trebuie să se culeagă broșurica.

D. tipograf să fie bun a-mi trimite mie d-a dreptul prețul și condițiile, fără să te mai deranjezi dumneata.

Multe aș avea să-ți vorbesc și multe am putea pune la cale împreună; dar deocamdată mi-e peste putință să mă mișc de aici – nevastă-mea fiind bolnavă: nici vorbă, să las casa pe grija copiilor cel puțin încă o lună. Dar, cu voia Domnului, tot o să ne vedem, și sper să facem bună treabă amândoi.

Până atunci, te salut cu frățească dragoste,
al d-tale devotat,

Caragiale

7 oct./24 sept. 909

Herrn Professor C. Rădulescu-Motru
Directorul „Nouei Reviste Române“
Bukarest, B-dul Ferdinand, 55
Rumänien

3

[februarie 1910]

Preastimate domnule director, îmi faceți deosebita onoare a mă-ntreba și pe mine ce gândesc despre așa-numita „afacerea Porn“.

Iată, cât pot mai scurt, ce gândesc...

Avut-a dreptate Porn criticul să laude pe poetul Cerna? – Da.

Bine-a făcut să atingă, cu acel prilej, susceptibilitatea altor tineri scriitori de netăgăduită valoare? – Nu.

Erau în drept cei atinși să protesteze? – Da.

Protestat-au pe calea potrivită în cauză? – Nu.

Afirmând că, de la o vreme, se publică la noi destul de multe cam prea puțin îngrijite, criticul Porn spune adevărul? – Da.

Are adevărul a face cu vârsta, cu situația socială, cu confesiunea aceluia care-l spune? – Nu.

Stă în căderea Parlamentului acordarea drepturilor cetățenești? – Da.

Poate fi chemat Parlamentul să dea, potrivit regulamentului respectiv, prin majoritate de voturi, soluțiuni supreme într-o dispută literară, artistică ori științifică? – Nu.

Se poate-ncumeta un tânăr începător să vorbească foarte de sus despre o întreagă mișcare literară contemporană? – Da.

Trebuie să se plângă de deosebitele neplăceri ce-i atrage după dânsa primejdioasa lui încumetare? – Nu.

...Și tot așa, mai cu da, mai cu nu, se cuvine, credem, să judece orice bătrân și să caute a potoli sfzile dintre tineri – pe cari, cum zice românul, numai „iuteala vârstei îi strică“, și cari, când se-nfierbântă la gâlceavă, toți deopotrivă, și de o parte și de alta, și *au* și *n-au* dreptate... Da' lasă-i, că le trece lor iuteala cu vremea.

Sunt, preastimate domnule director, ca totdeauna,

al dv. devotat servitor,

Caragiale

4

Iubite Professore,

Iartă-mă că nu ți-am răspuns mai degrabă: sunt în muncile facerii. Până peste două-trei luni, nu-i chip să mă ușurez. La vita bătrână e mai greu fătatul, decât lepădatul; și tare aș dori să nu mă fi muncit pentru ceva neviabil. Așadar, până atunci, trebuie să stau departe de lume ca orice cocoană cam prea matură în lunile din urmă ale borțului. De n-ar fi asta, aș fi alături de voi astăzi. Sper însă că partidul, lipsindu-se de câteva cuvântări ușurele, va câștiga o piescioară de teatru, ca să-i folosească mai mult.

Revista e frumoasă și interesantă.

Fii sănătos și vesel.

Cu frățească dragoste al d-tale prietin,

Caragiale

3/15. XII. 910

Hwg.
Herrn Professor C. Rădulescu-Motru
– Directorul „Nouei Reviste Române”
Bukarest, Bulev. Ferdinand, 55
Rumänien

5

Dragă Costică,

Pentru atâta prietinie călduroasă ce-mi arăți, nu știu în adevăr cum să-ți mulțumesc altfel decât rugând pe Dumnezeu să te răsplătească, aruncându-și harul asupra ta și asupra iubitorilor tei: să trăiți cu toții până la adânci fericite bătrâneți, sub sfânta lui pază, sănătoși și voioși! Printr-aceasta viu totodată a-ți observa, din vreme, că eu, fără de a comite o indelicată, nu m-aș putea amesteca, fie direct, fie indirect, în întreprinderea de care e vorba; iar că, pe de altă parte, orce

amestec oficial, câtuși de platonice, la opera voastră cetățenească, precum și orice subscripție pe cale publică i-ar paraliza cu desăvârșire scopul, întru cât m-ar pune pe mine în imposibilitate absolută de a beneficia de rezultatele generoasei voastre inițiative. – Pentru un psiholog ca tine nu este, firește, nevoie și de explicațiuni. Săpient, te știu; destul ți-e atâta!

Aceste rânduri, încredințate perfecteii tale discrețiuni, sunt destinate exclusiv ție.

Sunt și rămân al tău

îndatorat și devotat prietin

Caragiale

11/24/III 1912

Schöneberg bei Berlin

Innsbruckerstr. 1.

6

Christos a înviat! La mulți ani cu toate cele bune!

Caragiale

1912

Herrn Professor C. Rădulescu–Motru
Bukarest, B-dul Ferdinand, 55

7

[București, 27 mai 1912]

Dragă Motrule,

Îți atrag atenția asupra unei apucături care n-ar trebui să găsească loc de joc în „Revista“ ta. Îți alătur aci o bucată din numărul de duminică 8 mai (nr. 4). Ia seama să nu te târască băieții, necontrolați d-aproape, la răspunderi pe cari, ca om cuminte, nu trebuie să le iei decât când de-a dreptul personal

afirmi ceva într-o chestie atât de gravă. Știi cum se petrece lucrul în Transilvania? Desigur că nu mai bine ca mine. În tot cazul până să ne vedem, cum sper în curând, întreabă, rogu-te pe Aureliu C. Popovici, amicul nostru, care-ți va da ca și mine povăta, să nu mai permiți domnilor de la „Tribuna“ să-și mai vâre coada și-n *Revista ta*, fără știrea și fără învoirea ta, desigur. Mă rog ție, ia seama. Nu-ți poți închipui ce rău poți face din nebăgare de seamă. Pentru Dumnezeu, dacă nu-i putem ajuta pe bieții frați, încai să nu-i mai lovim și noi.

Sper că nu vei lua în nume de rău ce-ți spun, și că nu ți-am spus degeaba.

Până la revedere

al tău devotat prietin,

Caragiale

Aureliu Popovici trebuie să fi căpătat broșura lui Dr. Vaida. Cere-i-o, și mă rog ție, uită-te prin ea, ca să înțelegi, ce este „Tribuna“, care, cu ajutorul băieților tăi, vrea să-și facă avocat din *Revista ta*.

[Tăietură din revistă:]

„*O ceartă care degenerază.* – O ceartă care degenerază poate fi socotită aceea care s-a produs și se continuă între membrii partidului național al românilor din Ungaria, și cari sunt adunați în jurul ziarului *Românul* (Arad), și între naționaliștii proprietari și redactori ai ziarului *Tribuna* (tot din Arad).

La început această ceartă avea ca obiect bănuiala că cei de la *Tribuna* ar fi... trădători.

Bănuiala era gravă, în adevăr! Dar având în vedere: că în Ungaria, cuvântul «trădător», atât în ziarele ungurești, cât și în ziarele românești, revine la fiecare două rânduri; că acolo cetățenii se împart numai în două categorii: în patrioți și trădători infami; că firea ungurească, de care românii sunt negreșit influențați, a trebuit să trivializeze în bună parte apucăturile nobile ale nepoților lui Traian... 'având toate

acestea, și încă multe altele în vedere, bănuiala, deși gravă, era suportabilă; cearta mergea corect. Cei de la *Românul*, patrioți; cei de la *Tribuna* trădători! Poftă bună la scris Domnilor!

Cearta însă începu să se abată din drumul de până aci.

Cei de la *Românul* veniră cu pretențiunea, ca nici un scriitor român, din Ungaria sau de dincoace, de ori și unde ar fi, să nu mai dea un rând și să nu mai întindă mâna redactorilor de la *Tribuna* (subl. – I.L.C.). Trădătorii să rămână singuri!

Pretențiunea apoi nu se opri aci. Cei de la *Românul* mai vor, ca tribunistii să moară de foame (subl. – I.L.C.) adică în stilul gazetăresc: să rămână fără abonați! Când *Tribuna* va înceta, atunci se va aduce dovada complectă a vinovăției redactorilor ei și, se înțelege, se va proba implicit patriotismul dezinteresat al celor de la *Românul*!

Ce are să mai urmeze, nu știm. *Probabil că se va cere și arderea palatului Tribunei, pentru ca dimpreună cu el să ardă și șoarecii trădători.*

Un singur om ar putea să pună capăt acestei certe (subl. – I.L.C.); – dar acel om, din nenorocire, trăiește prin nouri, adică la Țibănești, el fiind d. P.P. Carp, *ministru de finanțe* (subl. – I.L.C.) al M. S. Regelui Carol I. – A.C.C. –“

Dlui Profesor
C. Rădulescu–Motru
București
Bulevardul Ferdinand, 55

Către ARISTIZZA ROMANESCU

13.2. 1912

Mulțumesc, să trăiești, brava mea.

Caragiale

Aristizza [Romanescu]
Teatrul Național
Bukarest

Către ELEONORA RONETTI-ROMAN

[8 ian. 1908]

Dumnezeu să te ajute a suferi marea ta nenorocire.
Sfințește memoria nobilului tău soț; trăiește pentru copiii
voștri.

Caragiale

Către JEAN RONETTI-ROMAN

1

[8 ianuarie 1908]

Fii bărbat. Consolează, sprijinește pe mama și fratele.
Dumnezeu cu tine.

Caragiale

2

[Berlin, 27 ian. 1908]

Iubite Jean,

Am primit trista ta scrisoare. Ce să-ți răspund? Ce pot să-ți spun despre grozava nenorocire ce v-a lovit atât de devreme? Și cu toate astea, nu cred să vă compătimizească altcineva mai mult decât noi. Ni-i milă de voi toți, și mai ales de mama, pentru care n-a rămas putință de mângâiere, ci doar speranța într-o dulce compensare la grozava ei nenorocire prin dragostea voastră, a copiilor. Muțu, cât e de inteligent și inimos, este copil încă. Prin urmare, deocamdată, tu, ca bărbat, rămâi singurul sprijin și al mamei și al fratelui. Nu mă-ndoiesc un moment că vei ști să-ți împlinești, potrivit nobilei voastre tradiții

familiale, datoria cu care te-a nsărcinat tata plecând de lângă voi. Fii bărbat! în îndeplinirea datoriei vei găsi leacul durerii tale! Adu-ți mereu aminte de tata, spre a-i onora numele frumos ce ți-a lăsat, nu numai pentru a-l plânge. Și continuă a fi fiu devotat al mamei; și când vei fi și tu părinte, gândește-te a te ține la înălțimea morală a aceluia ce a fost părintele tău. Binecuvântarea lui să te adumbrească la fiecare pas al vieții.

Nu povețe îți dau, căci te știu ce copil de inimă ești; îți fac numai urări: să birui durerea ca un brav ce ești, să faci tot binele care ești dator să-l faci, și să găsești la rândul tău fericire în casa ta!

Din fundul sufletului meu de prietin adânc măhnit, te binecuvântează și eu părintește. Dumnezeu să odihnească pe iubitul vostru tată și să te ajute a-ți îndeplini datoria bărbătește.

Cu milă frățească vă-mbrățișăm toți pe toți. Sărută pentru mine mâinile nenorocitei tale mame și mângâie-o frumos.

Al tău prietin ca un părinte,

Caragiale

Scrie-mi când te întorci, și ce mai fac mama și Muțu afară de plâns.

Herrn
Jean Roman
lassy
str. Română 39
Rumänien

Către DIMITRIE SCUREI

București, 7 iulie 1881

Frate Scurei,

Scrie-mi imediat: poți să mă îlesnești cu 60 franci pe termen de vreo patruzeci de zile? Iată pentru ce ți-i cer: sunt fără slujbă de două săptămâni și mai bine, n-am para chioară, și nu sper a intra în lucru decât peste vreo lună. Aș voi să am câteva parale să le las acasă mami și eu să viu să răsufli vreo săptămână la tine, că n-am ieșit din acest oraș de putrigai moral și material de doi ani. Dacă tu, care nici tu nu ești bogat, dar tot ai putea acolo sta mai bine ca noi aici, poți să mă îlesnești ar fi bine, mai rămânând pe urmă să mă și găzduiești la Câmpina.

Despre ieșirea mea de la „Timpul“, care a fost silită, ți-oi povesti eu când ne-om vedea. Răspunde-mi pe dată la întrebarea financiară pe care ți-am făcut-o mai sus, la adresa:

Doamna E. Caragiale, str. Armenească 33.

Pun adresa mami, căci poate când sosește scrisoarea eu să lipsesc de-acasă.

Al tău,

Caragiale

Domnului DIMITRIE SCUREI
Câmpina Districtul Prahova

Către UN PUBLICIST DE LA „SEARA“

București, 21/XI [1896]

Necunoscutule Șandernagor,

Ultima ciorbă a bucătăresii dumitale am gustat-o cu multă poftă – era delicioasă. Cu așa feluri de bucate, dacă urmezi înainte, sper să-mi servești un adevărat regal, care să mă dreagă de indigestia ce mi-a produs-o arta culinară a poeților noștri.

La pletele lor pesimiste și nepieptănate, prefer șuvița ideală și curată a frumoasei dumitale unguroaice.

Înțelegi că, după ciorbă, aștept cu nerăbdare rasolul – pe care probabil ți l-a dat Ianoș, și care desigur va fi succulent. Numai, nu-l da rasol – fă-mi-l îngrijit.

Al dumitale pasionat gustător,

Caragiale

P.S. – Rogu-te onorează-mă cu adevăratul nume al rafinatului *gourmet* care s-ascunde sub acest oribil și barbar pseudonim – Șandernagor. Desigur că trebuie să fie un membru corespondent al Societății Geografice. Atunci mi-aș permite să-l rog să renunțe la *Chandernagor* și, considerând înălțimea avântului său liric, să iscălească *Cimboraso* sau mai bine *Gaurisankar*.

C.

Către CONSTANTIN SFETEA

1

Dlui C. Sfetea Librar

Loco

Domnul meu,

Confirm primirea scrisorii Dv. de la 24 corent, și mă oblig a nu mai publica nici un șir din volumul *Note și Schițe* până la completa sfârșire a celor 3000 exemplare, ediție vândută D-voastre, cu condițiile prevăzute în acea scrisoare, în conformitate cu cari am primit de la dv. două accepte de câte 500 (cinci sute) lei, unul pentru 31 septembrie și 30 octombrie celălalt.

I.L. Caragiale

1892 București
aprilie 27

2

Domniei Sale

DOMNULUI CONSTANTIN SFETEA

București

Domnul meu,

Sunt gata să primesc sarcina de a redacta împreună cu d-nii I.L. Caragiale și G. Coșbuc foaia literară ilustrată în următoarele condițiuni:

1. D-ta primești întregul risc al publicațiunii și porți toate cheltuielile de publicare și de administrațiune, ești dar și singurul proprietar al foii și dispui, ca editor proprietar, de toate veniturile ei; nu poți însă fără de învoirea mea nici să publici vreo altă foaie literară ilustrată, nici să inserezi în foaia redactată de noi nimic, nici text, nici ilustrațiuni, nici anunțuri.

2. Eu mă învoiesc, că foaia să apară de două ori pe lună, la 1 și la 15, pentru fieștecare număr câte patru coale text, ilustrațiuni și anunțuri și mă oblig a nu da fără de învoirea D-tale contribuțiuni literare pentru vreo altă foaie și a-ți pune dimpreună cu d-nii I. L. Caragiale și G. Coșbuc, la 10 și la 25 ale fiecărei luni textul proximului număr la dispozițiune; și D-ta ai însă să fii obligat a face să apară foaia la timp și a pune la dispozițiunea redacțiunii, drept cheltuieli de redacțiune, în fieștecare lună suma de 850, adică optsute cincizecile, din care (150) unasutăcincizecile pentru onorarea contribuțiilor externe.

3. După ce editarea foii va fi trecut peste patru mii (4000) de exemplare plătite, noi mai primim câte 7, adică șapte bani pentru fieștecare din exemplarele ce trec peste patru mii, drept adaos de onoare, care are să fie calculat și plătit din trei în trei luni.

4. Economiiile ce se vor fi făcând din sumele destinate pentru onorarea contribuțiilor externe rămân, ca fond de rezervă, la dispozițiunea redacțiunii până la sfârșitul anului, când se va dispune de ele prin bună învoială.

5. Eu pot să mă retrag orișicând, pierd însă prin retragerea mea orișice drept față cu foaia și D-ta ai dreptul de a cere să te despăgubesc pentru pierderile ce vei fi având în urma retragerii mele. Acest drept se pierde, dacă-mi voi fi anunțat retragerea cu o lună de zile mai înainte ori dacă timp de o lună după retragerea mea nu te vei fi folosit de el.

6. Dacă eu nu m-aș ține de angajamentele luate față cu D-ta ori față cu soții mei de redacțiune, n-aș da manuscriptul la timp ori aș jigni în orișice chip interesele întreprinderii, D-ta poți, după ce în înțelegere cu d-nii I.L. Caragiale și G. Coșbuc mă vei fi somat cu o lună de zile mai nainte, să mă socotești rătras și să-mi ceri despăgubire.

7. D-ta poți orișicând să te desfaci de mine; ai însă în cazul acesta să-mi plătești drept parte de desfacere, o sumă, care corespunde cu 12, adică douăsprezece la sută din valoarea comercială a foii în trimestrul retragerii. Valoarea aceasta vom calcula-o astfel, că vom scădea din încasările aceluși trimestru, cheltuielile de tipărire, prețul hârtiei și al clișeurilor, onorarele de redacțiune și cheltuielile de administrațiune, iar restul, dacă va fi, îl vom înmulți cu patru și produsul îl vom lua drept camătă de șapte la sută a capitalului comercial.

8. Pot să mă desfac și eu de D-ta, și dacă te voi vesti despre hotărârea mea de a o face aceasta cu trei luni mai nainte și timp de alte trei luni nu voi da contribuiri literare pentru vreo altă foaie, ești dator să-mi dai, drept parte de desfacere, jumătate din suma ce ai fi dator a-mi da, dacă D-ta ai cere desfacerea, adică șase (6) la sută din valoarea comercială.

9. Dacă fie dl I.L. Caragiale, fie dl G. Coșbuc s-ar retrage ori s-ar desface, D-ta numai în înțelegere cu mine poți să întregești personalul de redacțiune.

10. D-ta nu poți să sistezi publicarea foii fără de învoirea mea decât dacă mă vei fi vestit cu trei luni de zile mai nainte despre hotărârea D-tale de a o face aceasta, iar foaia, sistată o dată nu va putea să reapară fără de învoirea mea ori sub alt titlu decât după ce vor fi trecut alte trei luni de zile.

Ioan Slavici

București, 20 octombrie, 1893

Mă înesc într-o toate luând aceleași îndatoriri și ținând să am aceleași drepturi ca dl. Slavici și Coșbuc; într-o cât mă

privește, acest contract este absolut valabil, schimbându-se în textul lui numele meu, pomenit de primul semnator, d. I. Slavici, cu numele acestuia.

I.L. Caragiale

București 1893 – 20 oct.

Primesc de asemeni toate punctele contractului.

George Coșbuc

Către IOAN SLAVICI

Dragă Slavici,

Vrei să ne întâlnim într-o zi împreună cu Coșbuc și cu Sfetea librarul, pentru ca să vorbim despre o afacere care desigur te-ar interesa?

Dacă vrei, anunță-mă prin o carte postală *când* ai fi liber *într-o seară*, și în ce loc ar fi mai bine să ne întâlnim. Se-nțelege că îmi vei hotărî aceasta cu trei-patru zile înainte ca să o pot comunica și celorlalți.

Salut,

Caragiale

Luni, 27 oct. 1893

Către SOCIETATEA ACADEMICĂ
„ROMÂNIA JUNĂ“ DIN VIENA

1

Prea stimate Domnule Președinte
și Prea stimați Domni Membri ai „României June“,

Găsesc pântru hârtiile mele o adresă a Dv. prin care mi se face cunoscută înalta onoare ce mi-a acordat-o Societatea Dv., numindu-mă membru al ei. Mă-ndoiesc că voi fi răspuns la acea adresă, deoarece pe atunci eram foarte turburat de neplăcute afaceri familiale. Dacă v-am răspuns chiar atunci la vreme, nu strică să vă mai mulțumesc încă o dată pentru cât de grațioși v-ați arătat cu mine. Dacă nu v-am răspuns îmi fac o datorie să vă mulțumesc din suflet pentru onoarea ce ați binevoit a-mi face, prea însemnată potrivit cu modestele mele merite de publicist român, și vă rog să mă iertați că vine atâta de târziu îndeplinirea datoriei mele.

Profit de ocaziune, prea stimații mei Domni, să vă rog a binevoi să primiți, împreună cu mulțumirile mele cordiale, cele mai distinse salutări.

Al Domniilor Voastre devotat servitor,

I.L. Caragiale

Adresa mea:
Wilmersdorf bei Berlin
Hohenzollerndamm 12
Deutschland

2

Onor Comitet al „României June“
Prea stimații mei Domni,

Mulțumindu-vă pentru grațioasa Dv. atențiune, vă alătur
aci fotografia și iscălitura cerute.

Cu cele mai distinse salutări, sunt, prea stimații mei
Domni, al Dv. și al Onoratei Societăți
plecat servitor,

Caragiale

4/17.VI.912

P.S. – Rog a mi se trimite, la apariția „Albumului“, un
exemplar cu Nachname, pe adresa: Schöneberg bei Berlin,
Innsbruckerstr. 1.

Către SOCIETATEA DRAMATICĂ CRAIOVA

13. 2.1912

Mulțumiri cordiale. Să trăiți.

Caragiale

Societatea Dramatică
Craiova

Către PREȘEDINTELE SOCIETĂȚII
DE ECONOMIE A FUNCȚIONARILOR
R.M.S.

[8/21 martie 1901]

Domnule președinte,

Deoarece de la 1 aprilie nu voi mai fi în serviciul R.M.S.,
vă rog să binevoiți a face să mi se lichideze socoteala mea cu
casa de economie a funcționarilor Regiei.

Binevoiți a primi asigurarea respectului meu.

Al d-voastră plecat servitor

I.L. Caragiale
Registrator RMS

Către SOCIETATEA PENTRU
CULTURA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
DIN BUCOVINA

13.2.1912

Adânci mulțumiri delicata atențiune.

Caragiale

Societății Cultura Română
Czernowitz

Către SOCIETATEA „PETRU MAIOR“

19.2.1912

Mulțumiri cordiale. In spe laboreque salus, vivat, crescat,
floreat Academia Petru Maior.

Al vostru cu părintească dragoste,

Caragiale

Petru Maior Gesellschaft
Matyas utca 11
Budapest

Către SOCIETATEA STUDENȚILOR
ROMÂNI „PATRIA“

25.2. 1912

Multe mulțumiri. Să trăiți,

Caragiale

Patria,
Rumänische Studenten-Gesellschaft
München

Către PREȘEDINTELE SOCIETĂȚII
„TINERIMEA ROMÂNĂ“

[București, 3 ianuarie 1900]

Scuzați că fiind bolnav nu pot ținea conferința promisă
tinerimii. Salutări

Caragiale

Către SOCIETATEA STUDENȚEASCĂ
„UNIUNEA“

[decembrie 1907]

Recunoscător „Uniunii“. Rog primiți cordiale salutări.

Caragiale

Către ARTUR STAVRI

1

Dragă Artur,

Dacă este serioasă intenția voastră, atunci iată răspunsul meu la propunerea ce-mi faci. Primesc – cu următoarele condițiuni așternute într-un contract, prin schimb de scrisori, între mine de o parte și voi – tu și C. Mille – de altă parte. Iată-le:

Dau în fiecare săptămână câte un articol literar sau artistic – fantazie, humor, critică, cronică, anecdotică etc. – de câte 1↵ – 2↵ coloane – *inedit și iscălit*.

Articolele mi se publică la partea literară, cu rezerva dreptului de proprietate: numai *una* singură dată „Adevărul“ îmi poate utiliza un articol și *numai* în coloanele sale proprii.

Daca un articol, din circumstanțe neatârinate de voința mea, nu mi se publică la ziua hotărâtă, aceasta rămâne pagubă pentru foaia voastră; iar eu pot, peste zece zile de la data când trebuia să apară, să dispun de acel articol și să-l public în altă parte după bunu-mi plac, ca și cum „Adevărul literar“ l-ar fi utilizat la vreme.

Mi se va plăti de către administrația „Adevărului politic“, la predarea manuscriptului, câte 80 (optzeci) lei n.

Ne legăm la acestea pe termen de un an.

Daca „Adevărul literar“ încetează, atunci „Adevărul politic“ este dator să continue legământul cu mine până la stingerea termenului sau să-mi plătească, dintr-o dată, o despăgubire: de atâtea ori 20 lei câte articole săptămânale aş fi trebuit să mai dau încă foi literare până la termenul contractului.

Răspunde daca primiți. Mai am și alte propuneri; dar, drept să-ți spun, n-aș mai voi să m-amestec în dugheni politice: mai bine mai sărac și mai puțin murdar.

Aștept îndată vorba ta – să știi ce fac.

Salve

Caragiale

17 sept. [18]98 Piatra N.

2

Dragă Artur,

Daca „Adevărul“ tău n-are a face deloc cu al lui C. Mille, atunci:

Ori de câte ori ai nevoie de un articol al meu, mi-l comanzi din vreme, cu 7 zile înainte minimum (știi ce greu scriu eu), fixându-mi bine termenul la care trebuie să-l ai și dându-mi un aconto de 25 lei. Primind articolul manuscris, plătești îndată încă 125 lei (în total una sută și cincizeci l.).

Articolul îl utilizezi la anume număr al „Adevărului literar“ și numai *una singură dată*.

Îmi rezervez libertatea deplină! Îți pot refuza arvuna oricând n-am chef de scris ori nevoie de bani.

Salve

Caragiale

24 sept. [18]98

Piatra N.

D. Artur Stavri, publicist
Otel Bădulescu, Giurgiu

Către C. STĂNCESCU

1

[Berlin W., 26 sept. 1909]

Stimate amice Stăncescule,

Mai întâi, îți mulțumesc pentru afișele trimise prin Alcalay. Apoi, îndrăznesc a-ți mai face o rugămintă, și anume:

În „Universul“ No. 250 (sâmbătă, 12 sept. 1909), pagina I-a, coloana 3-a sus, s-a publicat, după „l'Indépendance Roumaine“, un *entrefilet* intitulat: *Constatare tristă*.

Rogu-te, fă tot posibilul și trimite-mi, cât se poate mai degrabă, un exemplar din *pamfletul imond* de care-i vorba în acel *entrefilet*. Rogu-te asemenea, dă-mi și detaliile pe care le mai poți ști în această afacere.

Sper că n-abuzez prea mult de prietenia ce mi-ai arătat și te rog să primești salutările mele distinse.

Al d-tale îndatorat,

Caragiale

P.S. – Trimite-mi tot în *plic recomandat*.

Mă achit de datorie când, în curând, cum sper, ne revedem.

2

[24 sept./7 oct. 909]

Stimate amice,

Îți mulțumesc de bunăvoință și te rog să mă ierți că, neștiind că e vorba numai de atâta, te-am supărat pentru așa nimicuri, cărora mă mir de ce unele ziare le-au dat atâta importanță. – Să ne vedem cu bine!

Al d-tale devotat,

Caragiale

Complimente Directorului și întregii Companii „Davila“.

Către CONSTANTIN STERE

[20 februarie 1912]

După stingerea paielor prinde bine sinistratului mângâierea
cuminte potrivită. Mulțumesc. Prietin,

Caragiale

Constantin Stere
Iași

Către Dr. ADOLPHE STERN

1

Stimate domnule Doctor,

Vizite ca ale dumitale nu numai că nu mă supără, dar îmi fac chiar mare plăcere. Mă grăbesc, bucuros de scrisoarea dumitale, a te ruga să poștești când ai vreme, de preferință între 5–7 p.m., ca să te pot cinsti cu un ceai... englezesc. Te rog anunță-mă de dimineață cu un Rohrpost, ca negreșit să te aștept. Să știi însă că – mai înainte îți declar – nu vei scăpa cu o vizită pripită. Pentru fiecare pahar de ceai, măcar o jumătate de ceas întregă te țiiu. Să n-avem vorbă!

În așteptarea răspunsului dumitale amabil, te salut.

Al d-tale

Caragiale

Schöneberg bei Berlin

4 aprilie st.n. 1912

2

Prea stimate domnule Doctor,

Mi se pare că, în prețioasele ceasuri ce le-am petrecut în compania d-tale mergând către patrie, ți-am spus câtă greutate

am pe capul meu – fiind robit de o lucrare începută care nu suferă nici măcar o scurtă întrerupere, necum o amânare mai îndelungată. Astfel, până către iarnă, când să-mi văd lucrul terminat, nu-mi rămâne nici o clipă de libertate, în care să pot gândi serios la altceva. Iartă-mă deci, te rog, că nu sunt în stare să răspund acum în grabă la cestiunea ce-mi pune Onor. Dv. Societate, cestiune pe atât de grea pe cât de importantă, și care merită prin urmare o severă cercetare – și binevoiește a primi cele mai distinse salutări, o strângere de mână de la prietinel d-tale, care iscălește

cu toată stima,

I.L. Caragiale

5/18.IV.1912

P.S. – Așteptăm cu bucurie, eu și fiul meu, cărțile promise; mulțumim anticipat.

Către A. STEUERMAN-RODION

1

Berlin

Iubite Confrate,

Văzând cât de amabili și de binevoitori sunteți cu mine, îmi iau curajul să vă cad belea într-o afacere; n-am în Iași pe nimeni altul la care să mă adresez în privința asta. Iată de ce e vorba:

Teatrul din Iași joacă regulat în toate stagiunile câte o piesă, două din ale mele. De atâta vreme n-am mai pomenit drepturi de autor. Mă rog vouă, cercetați, dacă aveți câteva momente de pierdut, câte parale s-or fi strâns acolo, socotind, după regulament, 10 % din bruto asupra seratelor respective; și vedeți cum aș putea să le capăt. Mai ales acuma, că e director Lecca, și el, ca autor, interesat asupra chestiei proprietății literare, cred că reclamația mea n-are să-ntâmpine vreo împotrivire. Orișicât aș avea de luat, nu-i cu cale să mi se rețină.

Iertați-mă că vă supăr și rogu-vă, în marginile posibilului, ajutați-mă. Voi trebuie să aveți și prietini la Teatru; adresați-vă lor ca din parte-mi: din norocire, la noi românii, hatârul slujește câteodată și pentru a căpăta dreptate.

Dacă însă, vă vine, știu eu?, greu a urmări afacerea asta, atunci, vă rog, scrieți-mi un cuvânt: la cine de acolo să mă

adrez (ca la o autoritate sau persoană influentă) pentru a-mi reclama drepturile.

Cu frățească dragoste,

Al dv. confrate,

I.L. Caragiale

Sunt atins de bunăvoința cu care ați primit *Cronica* și propunerea mea, și vă mulțumesc cordial.

Miercuri, 14/27. X. 907

2

Stimate confrate,

Mai întâi îți mulțumesc, cam târziu, pentru măgulitoarele rânduri ce-mi adresezi prin „Opinia“ (281, 31 oct.) și-mi fac totodată o plăcere să salut respectuos pe cea mai legitimă a d-tale cititoare. Și acuma iată de ce am întârziat – ca să-ți trimit și câteva rânduri pentru gazeta voastră. Vreau să fiu om drept. Văd că nu e bine să capăt de pomană „Opinia“, singurul ziar român care-mi vine aci, și a cărui sosire îmi face totdeauna bucurie, fiindcă afară de știrile politice, îmi aduce în toate diminețile amintiri de fizionomia Iașilor – și eu cu sufletul sunt mai mult ieșean decât bucureștean, deși de fel sunt ploieștean... E ușor de explicat: în Iași mi s-a deșteptat întâi dragostea de patrie și de artă și de altele ale lumii... și cât e de mult d-atunci! – Și m-am gândit, așadar, cum să-mi plătesc abonamentul? și am găsit un mijloc – să vedem dacă am norocul să vă convină și vouă. Iată.

Vă trimit o *Cronică*. Dacă vă convine, o publicați – *fără să o ciunțiți**. Bine, eu înțeleg să aveți respect de opinie publică;

* Orice ciuntire sau pocire m-ar mâhni foarte. Dacă nu se poate întregă, atunci, deloc.

asta e frumos lucru din partea unor publiciști, mai ales tineri; dar, de respectul opiniei publice, să nesocotiți pe un confrate bătrân – iar nu merge.

Dacă dar vă convine cronica mea, atunci trebuie și voi la rândul vostru să fiți echitabili cu mine, și anume:

Eu, de regulă, la gazete, luam pentru un articol ca acesta 50 de lei, zi.... lei 50

Abonamentul vostru pentru străinătate costă 40 de lei, zi... lei 40

Îmi rămâneți dar datori cu..... lei 10

Iată cum doresc să mi-i plătiți. Să mergeți la Ermacov sau la Smirnov (păcat că s-a prăpădit răposatul meu bădia Drăgănescu! un moment n-aș fi crezut: la el vă trimiteam, la el care era român întreg, iar nu la niște străini neîntregi!); la unul dintre acești doi nenorociți lipoveni, la care s-ar găsi marfă mai bună, să-mi cumpărați de 5 lei icre negre tescuite prima și de 1 leu masline mari și mici amestecate, și să mi le expediati îndată prin pachet postal la adresa mea. Prin urmare:

Icre tescuite prima 5 lei, zi	lei 5
Masline amestecate 1 leu, zi ...	» 1
Costul pachetului postal 2 lei, zi...	» 2
Rămân lei2	» 2
	<hr/>
	Total... lei 10

Adică rest doi lei, cu care să beți, cu moderațiune, aperitive în sănătatea subsemnatului vostru confrate.

Acu, fiindcă afacerile bănești le-am regulat, să trecem la cele intelectuale și profesionale. Iată ce mai doresc.

Să-mi trimiteți, presupunând că ați primit afacerea, vreo patru-cinci exemplare din numărul respectiv. Dacă nu publicați cronica, vă rog stăruitor (supărare nu poate încăpea pentru așa ceva între buni camarazi) să mi-o înapoiati în plic recomandat negreșit.

În caz iar că da, atunci și mai stăruitor vă rog, luați cu dinadinsul aminte la punctuația mea, păstrați-o cu toată scumpătatea.

Dragii mei! să nu uităm niciodată că semnele scrisului sunt roabele gândirii noastre, cu multe necazuri și răbdare cucerite de străvechii noștri părinți. Să fim cu ele stăpâni severi, dar și cumiști și omenoși! să nu le cruțăm când trebuie anume să ne slujească, dar nici să le punem cu d-a sila la slujbe nepotrivite cu puterea lor – căci în amândouă cazurile trădăm egal interesul nostru propriu, păgubind intenției gândirii noastre.

Așteptând un răspuns bun de la voi, vă salut pe toți, iubiți confrăți,

cu toată stima al Dv.,

Caragiale

Wilmersdorf bei Berlin
Hohenzollernpl. 4
Vineri, 9/22. XI. 907

P.S. – Broșura 1907 conține nu numai articolul din „Die Zeit“, ci:

1. acel articol *întregit* (și acolo m-au ciuntit)
2. alte două articole inedite.

Așadar, dacă vreți să ajutați la vânzarea broșurii, anunțați așa.

3

23 nov. / 6 dec. 1907

...Am primit de la secretarul teatrului, P. Petrone, tantiemele din urmă; i-am răspuns. Mă rog vouă, nu-l slăbiți până nu da satisfacere sfintelor mele drepturi...

4

6 decembrie 1907

...Îți mulțumesc pentru gazete, îndeosebi pentru micul „Vot Universal“ din Galați: e *charmant!* M-au ajuns blestemele lui Rică Venturiano – să predic la bătrânețe sufragiul universal...

5

10 decembrie 1907

...Am primit o scrisoare de la președintele Asociației Studențești „Uniunea“. Mă invită la o festivitate studențească-universitară la Teatrul Național din Iași. I-am răspuns că nu pot. Pe paginile interioare veți vedea copia scrisoarei mele. În caz că mă maltratează sau mă ia peste picior d-nii studenți că declin onoarea a mă lăsa apoteozat de dumnealor, atunci vă autorizez a publica scrisoarea mea către d. președinte al Uniunii, ca să înțeleagă publicul că am avut cuvinte să refuz concursul meu unei manifestațiuni studențești, cu atât mai puternice cuvinte cu cât manifestația era chip și seamă simpatică mie. Aștept răspunsul vostru.

...V-aș fi trimis mai de mult *Cronica*, dar vestea despre Ronetti-Roman m-a trăsнит. Ce are omul? Cum îi merge? Rog tineți-mă în curent. „Opinia“, care am primit-o astăzi, văd că nu spune nimic. *Pas de nouvelles, bonnes nouvelles.*

Dumnezeu să deie bine.

Dacă nu vă place *Cronica*, trimiteți-mi-o îndată înapoi în plic recomandat; dacă vă place, puneți s-o culeagă urmând fidel indicațiile mele în privința variației caracterelor și formatelor la citate.

...Rog îngrijiți-mă de alimente (de același fel) înainte de Crăciunul oriental.

6

17 decembrie 1907

...am primit acum scrisoarea d-tale de vineri seara. Vă închipuiți că n-aș vrea să viu la Iași, să văd atâția buni prietini și mai ales pe Roman – și pe deasupra să gust deliciale unui triumf de cabotin? Credeți-mă pe onoare că-mi este peste putință.

...Pe d-ta te rog, comunică încă o dată celor de la „Uniunea“ că le sunt foarte recunoscător de grațioasa lor atenție; regret mult că nu pot fi în mijlocul lor și să le urez petrecere bună.

O strângere de mână,

Caragiale

7

20 decembrie 1907

...Și acum te întreb și între noi, mă rog, să rămână: cum se putea, când prietinel meu, poate cel mai bun, se lupta cu Stăpâna, eu să viu acolo să chefuliesc cu băieții? Și doar și acela nu-i *un certain épicier!* Să las că n-aș fi avut nici inimă pentru paradă; dar nu era nici convenabil; vorba ceea: unu-n pat și altul beat! De! Și noi literații suntem un fel de boieri – aș îndrăzni să zic, din naștere: avem și noi etichetele noastre, dacă n-avem blazoane...

...Apoi, rogu-te, către final, la alineatul:

„Un om de caracter etc.... ca sub bătaia unei forțe elementale... etc.“ să nu cumva, adiectivul acesta fiind foarte rar întrebuintat, crezând zețarul că e greșală, să fi zețuit elementare!

8

Dragă Doctore, mi-am găsit beleaua cu *Radu Crăciun* de la „Evenimentul“. Trebuie numaidecât să-i dau o dezmințire categorică. Ți-o alătur. Mă rog vouă, găsiți-i un locșor în „Opinia“, îngrijind, dacă aveți vreme, să nu iasă cu greșeli, mai ales că relev ez puținul respect al junelui Crăciun față cu gramatica.

– V-am scris ieri – sper că ați primit. Încă o dată: să trăiți!
La mulți ani!

Devotat confrate,

Caragiale

27/XII st.v. 907

9

[decembrie 1907]

...n-am îndrăzneală să gândesc că a plăcut *Cronica* mea și vouă și cititorilor, cum mi-au plăcut mie icrele și maslinele voastre; căci atuncea ar trebui să las la o parte cunoscuta mea modestie și să zic că-n adevăr proza mea este potrivită din sare, de un exquizat gust picant și de o delicatissimă aromă specifică; că n-are decât un singur cusur: se isprăvește prea iute; în fine, că sunt un prozator tot așa de emerit, ca și eminentul vostru bacal. Vă mulțumesc și vă declar că primesc propunerea bucuroș: vă voi expedia la vreme, pentru numărul special, o *Cronică* anume asupra serbătoarei Crăciunului. O voi face într-adins mai lunguță, pentru ca, pe urmă, și voi – mai icre, iar masline puțin mai... multișoare.

10

Dragă Doctore, bănuiala mea că pe criticul lui Taine l-ar chema *Aulard*, iar nu *Anlard*, precum ți-am scris aseară, mi-a confirmat-o „Opinia“ primită astăzi (355) prin notița din pag. II, col. 2-a. – Acum, tare aș fi curios să știu nu cumva chiar Max Nordau a făcut greșeala să-l boteze *Henri* pe Taine; căci, încă o dată, nu-mi vine a crede să fi făcut astfel de greșală chiar profesorul Aulard. – După ce mă vei desluși, îți voi comunica o anecdotă foarte nostimă, din istoria gazetăriei noastre, tot despre *Henri* Taine – lucru de acu vreo 17–18 ani. – Dar mai la urmă, tot reposatul e de vină! Când ai fost botezat cu un nume așa de puțin comun, trebuie să ți-l scrii întreg, nu cu o simplă inițială. Închipuie-ți că poetul nostru Cincinat P. s-ar iscăli: C. Pavelescu; care duduie dintre cititoarele lui n-ar zice: tare frumos scrie Costică Pavelescu? Așa și cu Taine: cui să-i deie prin cap că H. înseamnă Hippolyte, și nu Henri? – Tot mai deștept Cincinat al meu!

Până la un răspuns, vă salut pe toți.

Al Dv.,

Car

Joi, 7/20/II/908

11

[februarie 1908]

Stimate confrate, te rog, luându-ți cuvântul de onoare, dacă-ți convine alăturata litanie în genul medieval, copiază-o exact și dă-o la tipar. Fac o condiție *sine qua non*, pentru colaborarea mea pe viitor la „Opinia“, din discreția d-tale: absolut *nimini* să nu știe de unde vine această satiră. Nici o vorbă – nici o aluzie cât de pe departe. O poți recomanda cu

discreție și celor de la „Ordinea“ să-i dea drumul pe ulițele primei capitale. Vă mulțumesc de laudele cam *prea-prea* exagerate ce-mi faceți și vă salut contând pe discreția d-tale.

Fiți sănătoși d-ta și ai d-tale,

Car

LITANIE

(Pentru sfârșitul lumii)

Trageți clopotele!
Trageți clopotele!
Faceți zi și noapte rugăciuni!
Scoateți moaște și icoane
făcătoare de minuni!

Trageți clopotele!
E sfârșitul lumii!
Ceasul judecății a sunat.
Sfintele așezăminte
din adânc s-au clătinat.

Trageți clopotele!
Stă gheena gata...
Iadul toate cângile și-a-ntins:
Clocotește smoala neagră
pe jărăticul încins.

Trageți clopotele!
Ardeți ceară și tămâie,
Ridicați la cer litaniile!
Toți cu frunțile-n țărână,
bateți sute de metanii!

Trageți clopotele!
Sufală duhul diavolului,
molipsind pe mari pe mici:

Antichrist străbate lumea
cu oștiri de eretici.

Trageți clopotele!
Ocoliți-l
Și huliți-l!
Toți cu groază și din toată inima
Îmbălați-l,
Blăstemați-l,
Să fie anaftema!
Și scrâșniți și-n piept vă bateți
pravoslavnici mici și mari!

Trageți clopotele!
Trageți clopotele, clopotari!
Maica Domnului Slăvita
Ce-a născut pe Nefăcut,
Apără-ne!
Apără-ne!
Apără-ne de ispita
Fiului lui Belzebut.

12

[28–29 febr. st.n. 1908]

Ți-am răspuns de-aseară, stimate d-le doctor, la chestiunile lingvistice. – Iată acum încă un mic Klatsch în versuri. Te conjur pe onoare a păstra și de data asta aceeași discrețiune. Dacă-ți convine să le publici, rogu-te, copiază-le d-ta exact; nu arăta manuscrisul meu altcuiva.

Sunt curios să știu dacă ți-au fost de vrun folos povețele mele în privința traducerii ce ai întreprins.

De ce nu introduceți o rubrică zilnică în „Opinia“ despre vreme: observațiuni meteorologice și notarea stării cerului – senin, ploaie, zăpadă, vânt etc.?

Cu frățească dragoste,

Car

Care e adresa d-tale acasă?

Lipsește o cartă de vizită într-unul din numerele „Opinieii“ pentru mine.

SEMNUȚ

Din toate câte sunt pe lume,
Nu-i una fără semn anume:
După miros cunoști o floare;
Cunoști un fruct după savoare;
Un geniu după gândire,
Și steaua după o sclipire;
Pe-un om de duh, pe cum privește
Și pe neghiob pe cât vorbește;
Cunoști o pasăre pe glas;
Coptoiul de vânat pe nas;
Un câine ori un om turbat
Pe bale și lătrat;
Cunoști o fiară
După gheară;
După un fluier de mierloi;
După mai multe... pe cioroi.

13

[aprilie 1909]

Trop de zèle!...

Citim în „Opinia“, nr. 698, col. V sus:

„dintre toate domniile pe care le-a cunoscut istoria
poporului român, – *cu trei [ani] mai lungă, până acum, decât
domnia de patru decenii a lui Ștefan-cel-Mare (!)*“ (subl.
I.L. Caragiale)

(1457–1504; 1866–1909)

Să sperăm că Domnia glorioasă a Regelui va întrece cu mult
mai mult Domnia viteazului Voevod!... Până atunci însă,
rămân să demonstrăm că:

47 < 43, sau:

43 > 47; și anume:

47 = 43–3, sau:

43 = 47 + 3.

Acu să te văd, dacă ești ingenios și poți s-o dregi...

Cu cele mai cordiale salutări pentru toți confracții.

Al vostru

Caragiale

14

[august 1909]

Stimate domnule Redactor,

Mult m-am mâhnit când, în valorosul dv. organ (791,
8 aug.), am cetit, la începutul scrisorii dlui Caragiale, „... de
a-i ceda drepturile mele *de ajutor*...” – E destul de trist, în
adevăr, ca un vechi publicist, având pretenția și bucurându-se
de reputația că scrie corect, să facă astfel de brutale greșeli de
limbă: nu se zice, pe românește, „drepturi *de ajutor*“, ci „drept

la ajutor“. Să sperăm că pe viitor, cu vreun alt prilej, „distinsul nostru amic“ se va bucura de acest *drept la ajutor* din partea dv., care, precum se vede, țineți la dânsul; dv. nu veți lipsi desigur să-i îndreptați greșelile prea-prea – dacă nu în interesul lui personal, măcar în interesul partidului nostru.

Dacă însă m-a mâhnit cazul Caragiale, am fost cu prisos mângâiat cetind mai departe, cu sfințenie ca totdeauna, „Opinia“, același număr. Astfel:

1. la *Ultima oră* am găsit dezmințirea știrii tendențioase că M.S. Sultanul s-ar duce la *Mehadia*. Era firește absurd ca, în așa momente de-ncredere între Români și Unguri, Mohamed IV, care ne iubește atâta, să prefere o stațiune balneară maghiară, când avem la noi Govora, Băile Nastasaki și câte încă!

2. în vertiginoasa *Chronique mondaine* a deliciosului dv. corespondent din T. Neamț (pag. 2-a), *Quousque Tandem*, între altele, la rândul 46 di gios în sus, col. 3-a, am aflat cu bucurie pentru prima oară de existența unui mare artist modelator de statuete, *subtilul florentin Tanagra!* Așa mulțumire n-am mai avut din tinerețe, de când am aflat de existența unui alt mare sculptor, Milo, care făcuse o statuă celebră a Venerii; dar acela, pesemne, n-a fost așa de cuminte și de subtil ca emulul său Tanagra: în loc să se mărginească a modela statuete, s-a apucat să facă o statuă peste mărimea naturală; n-a mai avut mijloace să-și procure material și a fost silit să-și lase capodopera neisprăvită – fără brațe. Păcat! Bravo, *Quousque Tandem!*

Cu toată dragostea,
Un Ploieștean
fervent Conserv.-Democrat.

P.S. În momentul când termin rândurile dinainte, primesc numărul 792 al „Opinie“, care, în pag. 3-a, la *Ultima oră*,

mi-aduce grozava știre despre *Barbarismul* unui proprietar față cu niște țărani. Acel proprietar, după părerea mea, nu poate fi decât un agramat, capabil chiar de solecisme. Regretabil... barbarismul și mai condamnabil decât orice barbarie!

2. P.S. *À propos* de Tanagra, Milo, Venus, Quousque Tandem etc., nu știu, stimate domnule doctor, dacă ai auzit și d-ta, ca și mine, ceva despre un vestit tată de familie din anticitate cu multe grațioase copile, pe care genialul nostru clasic Bolintineanu, în mirificul roman *Manoil*, le numește: „fiicele lui Paphos!“.

Și iar mă-ntreb: *quousque tandem?*

15

[11 sept. 1909]

...Să nu mă iscălească (zețarii!) Carageorghевичi.

Am citit cu mare plăcere articolele voastre în privința confuziunilor de felul acesta: sunt foarte spirituale și mai bogate în greșeli de tipar decât toate celelalte. Din citirea lor m-am convins și mai bine de temeiul teoriei că și proverbele, ca toate-n lumea asta, sunt supuse legilor evoluțiunii. Înainte de a se pomeni de gazeta zilnică, se zicea, despre vinovatul puternic care se scutură de vina lui aruncând-o în capul unor umili nevinovați: „aruncă moartea-n țigani!“ Astăzi se zice: „aruncă moartea-n zețari!“ (Zețarii „Opinie!“ sunt niște incorigibili, duminică 30 august 1909, „Opinia“, pe 2-a coloana 2-a jos).

Mari moftangii, zețarii, ce-i drept!

Complimente călduroase (cred că sunteți deprinși cu căldurile) tuturilor de la „Opinia“. Să ne vedem sănătoși cu bine, pe răcoare și fără tifos!

Al vostru *desperat* confrate

Caragiale

16

[19 sept. 1910]

...Să fim drepti: Ibrăileanu (instinctiv sau pe gândite, nu importă) a știut să preîntâmpine jocul bravului tânăr publicist, la care, ca la orice brav *la valeur n'attend pas le nombre des années*. Totuși trebuie să mărturisească și amicul nostru Ibrăileanu că bravul june, care a *epatat* redacția, „Vieții Românești“ cu proza lui vertiginoasă, *pour un coup d'essai leur fi un coup de maître*.

17

Dragă Doctore, iartă-mă; n-am ce-ți face; trebuie să te supăr cu o rugămintă. Sosesc în Iași miercuri seara (9/22 febr.), prin Pașcani, la 6,10. Doresc să văd cât se poate mai degrabă pe Bădărău, fără să dau mai nainte cu ochii de lume. Iată prin urmare ce te rog: în cel mai discret chip, – adică fără a spune la mai mulți că sosesc –, fii bun și trimite la gară pe un om de încredere, care m-ar cunoaște personal, să m-aștepte și să mă piloteze până la ținta mea. Și, pe urmă, îndrăznesc să te mai rog ceva: comandă și reține din vreme pentru mine o odaie încălzită la „Europa Buch“.

Până la revedere, o prietenească strângere de mână,

Caragiale

Duminică, 6/19/III/911

18

[Berlin, 6 mai 1912]

Stimate amice,

Duminică, 29 aprilie st.v. voi fi în Iași, unde voi rămânea vreo trei zile. Îmi voi face plăcerea să te văd, și vom vorbi despre editorul lui Roman.

Până atunci, multe salutări distinse d-tale și confracților.

Al Dv. bun prieten,

Caragiale

Luni seara

Domnului
Doctor A. Steuerman
Iassy
Rumänien

Către FRAȚII ȘARAGA

1

ÎNVOIALĂ

Subsemnații I.L. Caragiale, București, și Frații Șaraga, librari Iași, am convenit:

Eu Caragiale am vândut dlor Șaraga dreptul de a tipări operele mele teatrale și adică: *Noaptea furtunoasă*, *Scrisoarea pierdută*, *Conul Leonida*, *Năpasta*, *D'ale Carnavalului* și încă o piesă într-un act, netipărită încă până acuma nicăieri, precum și trei articule din volumul meu *Note și Schițe: În Nirvana*, *Două Note* și *Ironie* ca prefață la poeziile lui Eminescu în ediția Șaraga, cu condițiile următoare:

Dnii Șaraga vor tipări piesele mele în două volume cu titlul: I.L. Caragiale, *TEATRUI* și II, a câte 6 000 șase mii exemplare unul, toate iscălite de mine sau de un însărcinat al meu la Iași. Dd. Șaraga mă vor anunța prin o scrisoare recomandată cu 15 zile înainte de apariția coaliî întâia. La caz daca nu voi merge, sau nu voi da însărcinarea cuiva, vor putea pune în vânzare volumele neiscălite, dându-mi un act autentic din partea tipografului respectiv că nu s-au tras mai mult de 6 000 șase mii exemplare de fiecă volum.

Prețul ediției întâia l-am primit în suma de trei sute lei 300 și mă oblig a le acorda dlor Șaraga prelungirea indefinită acestei învoiei de față, ori de câte ori mi-o vor cere, cu aceleași condiții aci mai sus arătate. Fără de o altă învoială între noi, mă oblig a nu mai da drept de editură a acestor opere niminui în România, pe viitor, nici nicăieri, în limba română.

Se înțelege că aceasta nu privește decât cele două volume ale mele, iar nu și prefața la operele lui Eminescu, pe care le-o dau Fraților Șaraga din prieteșug și fără nici o pretenție.

Corectura pe curat trebuie s-o văz eu și să dau bunul de imprimat. N-au voie frații Șaraga a mai publica un șir măcar străin în volumele mele, fie ca prefață, ca note, ca orișice, fără o prealabilă și anume învoire a mea, nici a schimba o iotă măcar din textul meu.

Frații Șaraga se obligă la fiecare ediție a-mi trimite de fiecare volum al meu câte patruzeci (40) exemplare ediție populară și câte (10) zece exemplare de lux, asemenea și câte două exemplare (2) din orice volum apărut sau ar apărea în colecția populară literară Șaraga.

Voi preda manuscrisul până într-o lună de astăzi, complet.

Făcut astăzi în București, cu bună învoială, 1893 ianuar 22.

I.L. Caragiale
Strada Colții 78, București

2

Domnule Șaraga,

Peste câteva zile veți primi somațiunea mea prin portărei spre reziliarea Contractului nostru pe care Dv. l-ați călcat. Dv. ați publicat *Poeziile* lui Eminescu fără prefața mea, cum eram învoiți. – Mă simt dar dezlegat de înajamentul meu. Fără

această condiție, nu v-aș fi dat *Teatrul* meu cu același preț ca Mortun.

Al Dv.

Caragiale

București, 1893 5 aprilie

3

Stimate Domnule Șaraga,

O noapte furtunoasă rămâne cu dedicația către d. T. Maiorescu.

Prefața lui Maiorescu nu se mai pune.

La *D'ale Carnavalului* și la *Soacra* (pe care o cheamă *Fifi na*, iar nu Tifina ca în „Evenimentul lit[erar]“⁴⁾) nu trebuie nici o dedicație.

La *Soacra* vreu o corectură s-o fac eu – ar fi preferabil să am corectura întâia.

Ce facem cu afacerea Teatrului?

Salutare,

Caragiale

Str. Carol 65, București

1894, 7/4

4

ÎNVOIALĂ

Subsemnatul I.L. Caragiale, publicist, domiciliat în București, și Frații Șaraga, librari-editori, domiciliați în Iași, am convenit:

1. Eu Caragiale am vândut d-lor Frații Șaraga dreptul de a edita și tipări operele mele întitulate *Nuvele*, conținând: *Păcat*,

Făclia de Paște, Poveste, Răzbunare etc., și *Mofturi* din articolele mele din „Moftul Român“, cu condițiunile următoare:

Dnii Șaraga vor edita și tipări scrierile mele sus-arătate în două volume cu titlurile următoare: un volum intitulat *Nuvele*, altul *Mofturi*, în câte 6 000 (șase mii) exemplare.

2. Prețul ediției întâia de câte 6 000 (șase mii) exemplare l-am primit în suma de 500 (cinci sute) lei la facerea acestei învoieli și mă oblig a acorda în aceleași condițiuni dlor Șaraga prelungirea indefinită a învoielii de față, ori de câte ori mi-o vor cere, plătindu-mi anticipat pentru fiecare volum câte 250 lei (două sute cincizeci) la punerea în vânzare [a] unei nouă edițiuni tot de 6 000 (șase mii) exemplare. Fără altă învoială între noi, eu Caragiale mă oblig a nu mai da drept de editură a acestor opere nimănu în limba română, nici în țară, nici în străinătate.

Manuscrisul l-am predat dlor Șaraga și mă oblig a face corectura cuvenită.

3. Noi Frații Șaraga ne obligăm a trimite dlui Caragiale, din fiecare volum, la fiecare ediție, câte 25 (douăzeci și cinci) exemplare.

Făcut azi în București la 20 octomvrie 1894.

I.L. Caragiale
Str. Colței, 78

Către I. D. ȘTEFĂNESCU¹

1

Draguților,

Cu ce alta vă pot mulțumi pentru delicata voastră atențiune decât cu urarea din toată inima?... să vă dea Dumnezeu numa bine și noroc! Să trăiți frumos, nesocotind micile neazuri trecătoare și bucurându-vă cuminte de atâtea daruri bune ale vieții! Fiți bravi! Nu uitați niciodată că fericirea adevărată și-o găsește omul mai degrabă-n adâncimea sufletului său decât în vastitatea lumii! Acolo, în fundul sufletului, când e sufletul întreg, se arată Dumnezeu mai luminos și mai a-tot-puternic decât în toate celelalte ale sale minunate și nemărginite arătări. Arate-se vouă acolo așa de generos cum doresc să li se arate și copiilor mei!

Fiți sănătoși și veseli, și primiți călduroase îmbrățișări de la al vostru devotat ca un unchiu bun

Caragiale

P.S. Dragă doamnă Ștefănescu, fii, rogu-te, supusă iubitului dumitale profesor! Dragă domnule Ștefănescu, nu fi, te rog, prea sever cu iubita dumitale elevă!... Fie catalogul vostru plin numai de note eminente!

La toți ai voștri, multă sănătate!
11/24 sept. 909

Einschreiben

Domnului și Doamnei I. Ștefănescu
Bukarest, str. Antim, 25, Rumänien

2

[Berlin, 26. aprilie 1910]

Christos a înviat!

La mulți ani cu sănătate, noroc și voie bună!

Caragiale

Herrn und Frau
Ion Ștefănescu
profesor
Bukarest
Str. Brezoianu 2,
Rumänien

Către GEORGE TAȘCĂ

Domnului și Doamnei
Georges Tașcă
Bucarest

Mulțumesc.
Cu părintească dragoste,

al vostru

Caragiale

Schöneberg bei Berlin
13 febr. 1912

Către TEODOR (?)

Dragă Teodor,

Aș vrea să știu dacă ceea ce mi-ai spus, într-o seară, relativ la o convorbire a ta cu Ciofleac era un moft curat și simplu, sau conținea măcar un grăunte de seriozitate; și iată de ce aș vrea să știu asta: fiindcă eu aș începe să lucrez pe seama mea, și, cum ți-am spus, dacă aș avea o propunere serioasă, aș întârzia lucrul meu și m-aș apuca de lucrul cerut. Oricum însă, nu mai vreau să pierz vremea.

Eu te-am așteptat degeaba, – după ce te căutasem, pe acasă, – în două rânduri, la berărie, precum ți-am fost lăsat vorbă. Așadar, fii bun de vezi întâi pe Ciofleac și pe urmă scrie-mi ce și cum. Dacă e ceva serios, ori viu eu la București, ori mai bine, fiindcă voi aveți cartă de liber parcurs, veniți voi o zi pe aici. Între noi fie zis, nu mi-ar părea rău să fii și tu de față la negocierea acestei afaceri, dacă e să se facă.

Pân-atunci, la revedere,

Caragiale

Sinaia,

miercuri, 9.VI. [înainte de 1904]

Către ION TEODORESCU

[Buzău, ianuarie 1895]

Bravo, neică, mi-a plăcut strașnic panorama lui Braun. Te
invit la o porție de cotletă de onoare de porc pe linte.

Caragiale

Către AL. TZIGARA-SAMURCAȘ

Hohenzollerndamm 12,
miercuri, 10.III.a.m. [1909]

Stimate amice,
Astăzi, miercuri, plec la Leipzig; mă-ntorc vineri seara. De
sâmbătă încolo, în toate zilele, te aștept cu multă dragoste.
Al dumitale devotat servitor,

Caragiale

Herrn Professor
A.Tzigara-Samurcaș
Hotel Continental
Neustädtische-Kirchstrasse
Hier

Către ZIARUL „UNIVERSUL“

1

[Berlin, 22 iunie 1906]

Domnule Administrator,

V-am expediat 20 franci pentru continuarea abonamentului meu la „Universul“ de la 15 iunie încolo.

Cu această ocazie încă o dată vă rog să-mi trimiteți mai regulat ziarul și totdeauna *aceeași* ediție, nu ca până acum ediții deosebite, căci citesc lucruri de urmare pe care nu le înțeleg.

Vă mai rog a rectifica adresa precum urmează:

Wilmersdorf bei Berlin Preussichestr. 10 Hpt.

Cu stimă,

I. L. Caragiale

Herrn Administrator al „Universului“
Bukarest, str. Brezoianu 11, Rumänien

2

[Berlin, 8 febr. 1912]

Stimate domnule director și stimaților confrăți de la „Universul“,

Sunt recunoscător pentru atâta bună prietenie ce mi-ați arătat, amintindu-vă de mine la ziua mea.

Vă mulțumesc din inimă și vă rog să binevoiți a primi cele mai distinse salutări din partea bătrânului Dv. confrate,

Caragiale

Către ALCEU URECHIA

1

12 iulie [18]96

Domnule doctor,

În contul rețetelor, nu medicale, ci conferențiere, ale stagiunii viitoare, sunteți rugat a-mi avansa prin postă *Una sută* (100) de lei la adresa mai jos indicată. De această modestă sumă are subscrisul o nevoie nemaipomenită, fiind aminteri în imposibilitate de a se repatria și silit astfel a rămâne în mijlocul vrăjmașilor seculari ai națiunii noastre. De o promptă reîntoarcere a sumii avansate, să nu vă îndoșiți.

Fă pe dracu-n patru, în opt, în 16, în orice format, numai nu mă lăsa, că crăp – am contat pe o sumă care trebuia să mi-o trimeată Disescu, avocatul, și am rămas aci foarte încurcat.

Complimente de la noi la voi.

Răspunde-mi în orice caz,

Caragiale

Adresa: *Tusnad – Ungarn*

2

Stimati domnule doctor,

Mă aflu cu famelia di mai multe dzâli în Chiatra-N. Aice-i tare frumoasă pozâția. Mânânc și beu, cocoane, di mama focului, că-i aerul sănătos. Apoi dup-aceea tăte cele-s di un îftișug... Vremea-i tare bună, numai atâta că ploaie câtu-i dzăua – pozâție di munte, mă rog matali. Trebui să umbli tot cu birja cu poclitul ridicat. Atâta doară-i bini că-s birji cu un cal și nu au taxă; merg pe târguială, cum ti poți agiungi din preț. Is mulți și-i concurență mare; pi mine mă plimbă unul cu câti triidzâși di bani ceasul. Ba încă, conul Toderică, un prietin, mi-o spus: „Ăracan di mine, bri omule! da' ce-i dai jadanului atâta? Ai să strâci prețurili!“ – Pi d-sa îl duci cu douădzâși și cincii di bani. Sara-i tare răcoare; trebuie să pui un surtușel di cele groase. Merg la grădina poblică, undi cântă mudzica reghimentului; da, poati să ploaie cu ciutura, să trăsnească, să plesnească, ei tot cântă regulat di câti două ori pi dzî, câti patru ceasuri în șir, di la opt păreă la douăspridzâșe, dimineața și sara: ti mieri, cocoane, cum nu li crapă foalele di atâta suflări! Aice-i și feredeu di idrotirapie; da pacat că ni băgăm cu tăți jedanii la un loc. Incalte, vineri sara e o halalaie di ti țâi di cap; că vineri sara orice jedan, fii cât di parșâv, e poroncă de la legea lor să sî spele, pi urmă să margă la havră, ș-ap' dup-aceea să se dee la balabustă. Apoi să veț mata, cocoane, ce gloată-i la bazen di jedani, și ce scărnăvie! mai rău ti feștești. Noi om ședè aice pără pi la septemvrie; dacă oi puté, poate că păr-atunci m-oi răpedzi și pi la Sinaia, într-o doară.

Pâr-atunși primiți complimenti di la noi. Di la fimeea mè săruturi pintru duduia a matali. Pintru mata, o strângere di mână de la al matali

Caragiale

Chitara N.,
18 iulie 97

Complimente la Vau. Scrie-mi ce mai face.
 Dacă vrei să-mi răspunzi, iata cole adresa mè:
 Caragiale la d. Constantin Isecescu
 Chiarta Neamț

3

[ianuarie 1900]

Dragă Alecu,

Mi-a căzut o mare greutate în spinare: să ții o conferență (lectură, bine 'nțeleș), pentru Societatea „Tinerimea Română“ și totdeodată să te rog și pe tine să ții una. Asta ar fi sâmbăta asta sau joia din săptămâna viitoare sau chiar sâmbăta ailaltă.

Ce zici?

Dacă poți, închipuie-ți ce onoare ar fi pentru mine că te-am putut căpăta. De aminteri, eu le-am spus că fără tine singur nu pot să le fac nimic.

Aștept răspunsul tău; până la revedere
 o strângere de mână

Caragiale

Marti 14 d.

„Societatea Tin. Română“ este o societate nici grozavă, dar nici ridiculă. Are scopuri absolut filantropice și *culturale*, că fără cultural nu se poate; încai, dacă nu e cultură, să fie măgar (pardon! măcar) cultural.

4

[înainte de 1904]

Iubite amice,

Am primit scrisoarea ta și mi-a părut foarte rău că ești bolnav; eu slavă Domnului – domnului doctor Ureche! sunt mai binișor, deși sunt surd ca toată familia împreună.

Trimite degrab la doctorul meu, dr. Ureche, eminentul nostru practician, să-ți dea ce mi-a dat mie: păzește-te de frig; ia, până să vie excelentul nostru Alceu, o curățenie, și urmează apoi povețele lui.

Când va veni la tine, spune-i din parte-mi că-i sunt peste poate recunoscător: am rămas surd, surd, ca o persoană venerabilă, la care el a ținut odinioară prea mult – dar cel puțin nu mă mai doare nimic.

Cu cea mai călduroasă dragoste,

al tău,

Caragiale

Adresa doctorului: strada 11 Februarie

5

[înainte de 1904]

Dragă Doctore,

Sunt într-o situațiune desperată, și nu pot conta pe alt sprijin decât pe devotamentul tău amical, care-mi place a crede că nu se va dezminți nici de astă dată. Iartă-mi stilul și caligrafia; îți scriu la aman. Iată de ce e vorba: avem deseară la masă, între altele, și o plăcintă cu carne și cu brânză, de niște dimensiuni așa de vaste, că n-am putea-o birui decât cu concursul devotat al vostru, bunii mei amici. Facem un deznădăjduit apel la mărinimia voastră: nu ne lăsați, deseară 6 1/2–7, singuri și fără o mână de ajutor în fața monstrului, căruia noi trebuie să-i numărăm foile nenumărate.

Aștept cu bătaie de inimă un răspuns afirmativ.

Al tău devotat

Caragiale

Duminică

Artocreas, vulgo plăcintă, plațenta plațet!

6

[înainte de 1904]

Clarissime Domnule Doctore,

Jumătătake la șăpke, mă rog, fiți nesmintit la numărărușul 15 strada Rotari, unghie vă așteptăm cu cina, la care vom face o familială colațiune.

Încă mă recomand, cu gratitudinetate,
al dv.

Caragiale

Marți, 27 febr.

7

[înainte de 1904]

Ilustre Nemrod,

Un moment nu m-am fost îndoit că d-ta, care ai vânat cu atâta succes pe Ghiță Porcul, nu vei răpune până-n sfârșit și un purcel, – așa că de mult beam, în vederea ultimului d-tale succes cinegetic, aperitive peste aperitive.

Sunt gata – și aștept cu nerăbdare momentul – să viu, împreună cu consoarta mea, a serba la dv. acest triumf, care, sper, nu va fi cel din urmă al dv.

Cu toată stima și admirația,

Al Dv.

Caragiale

8

Din sânul maicii noastre, și de la picioarele drăguțului ghe el, îți trimet o salutățiuigne – daco-romană, mă rog!

Car

Roma, miercuri, 14/I/904

9

Nuernberg, 9 aprilie 1904

Închipuiți-vă ce ați lăsat!

P.S. – Asta se ia înainte de cafea cu lapte, foarte de dimineată.

Car

10

[luni, 18 apr. 04]

„Servus! Cineva lipsește aici, ca să fie minune întregă.

– Care? – mă vei întreba. Tu! – îți voi răspunde. – Tu cu bicicleta și cu Margareta.

Servus

C

Aan Doctor Urechia
Strada Schitu Măgureanu
Bukarest, (Roumanie)

11

Köln, 29 aprilie 1904

Aș vrea să știi dacă ai îndrăzni să te sui până-n vârful alpinistule!

Car

12

[Sgravenhage, 29 apr. 04]

Moft pe lângă realitate.

C

Aan Doctor Urechia
 Alpinist Carpatin
 Str. Schitul Măgureanu 5
 Bukarest, Rumänien

13

[Sgravenhage, 29 apr. 04]

Palidă și meschină icoană a vastelor grădini ce se cheamă
poolderul Haarlemului.

C

Aan Doctor Urechia
 Délégué T.S.A.
 str. Schitul Măgureanu 5
 Bukarest, România

14

Moussiou Docteur,

Avoir moi douleurs jambe toujours, mais pas comme
 Bukarest fortes. Douleurs vouloir pas passer, fini antipyrine,
 moi desespérer, dire beaucoup jurons roumains – croix, saint,
 chandelle, cire etc. – et aller, schontâk-schontâk, pharmacie
 allopathique et homéopathique (toutes comme ça ici Berlin).
 Moi trouver apothicaire brun très foncé, yeux grands noirs,

barbe riche noire comme aile corbeau, nez gros, plein morve. Moi penser: apothicaire pas Allemand! Dire moi douleurs jambe, vouloir prendre antipyrine, recette Moussiou docteur mon ami Urechia, professeur Académie haute sergents ville royaume roumain. Apothicaire sourire et dire: Ah! antipyrine bon, aspirine mieux! Moi acheter aspirine tube tablettes. Bon goût! rien sentir commencement; amà après, sentir, pour sûr, aspirine être toujours antipyrine, amà mêlée, artzibour grégorien, pas beaucoup, amà concentré très fort. Alors moi comprendre pourquoi apothicaire mien pas sembler Allemand. Maintenant moi prendre matin et soir aspirine, faire bien, sentir plus rien, habituer médicament oriental. Bon, schön!!

Quand passer douleurs complètement, une semaine encore – promesse apothicaire boktschi – moi aller revoir Moussali Effendi, ami, voir tapis persans, schön! prendre café, schön! comme aspirine, bon! fumer cigarettes turques, tabac ghioubok, mêlé par Moussali Effendi, avec quoi, moi ne savoir pas, lui ne vouloir pas dire secret de fabrication – amà doux, bon, schön! fumée délicate, remplir parfum, odeur, salon entier!

Moussiou Docteur, ami et frère bien aimé, moi et famille entière souhaiter fêtes heureuses, beaucoup années heureuses, à vous et famille entière, et penser toujours avec bonheur voir vous et Madame et cher enfant venir voir nous Berlin... Oh! Berlin schön, Moussiou Docteur, schön Berlin! Amà – avec vous encore sehr, sehr schön Berlin!

Ami bon comme frère à vous, qui désire vous chaque moment.

Caragiale

Ce jeudi 23/XII. 904/5.I. 905

15

Gara Breslau, 14 martie 1905

Dragă Alceu,

Plânge-mă! În acest moment pun în gură prima franzelă a exilului. Vă salut, cu o foame îndrăcită, mâncă-v-ar nenea!

Complimente lui Metronimidis.

Nu mai pot scrie. Mi-a adus băiatul zupa, mă rog frumos.

Car

16

Wilmersdorf bei Berlin, 18 martie 1905

Stimate Domnule Doctor,

Împrejurarea m-a făcut să aflu ceva neplăcut pentru d-ta! pentru familia d-tale și pentru amicul d-tale Maestrul Metronimidis și pentru familia d-sale. Nu căuta să afli cine este autorul acestor rânduri; el vrea să păstreze anonimul: destul că el îți este binevoitor și d-tale și familiei și amicilor, și un moment nu poate ezita a te preveni de un rău care te amenință. Dar să venim la obiectul nostru. Iată. Bețivul care a fost sâmbăta trecută și duminica trecută la masa dv. a umplut lumea p-aci cu calomnia că l-ați omorât cu bucate de post și cu varză; că toată noaptea pe drum în sleeping-car a stat, nu în pat, ci pe scaunul de la pour Messieurs; în fine că va veni iar la București și că va pretinde să-i faceți friptură de miel și borș; fiindcă așa e învățat: întruna mănâncă borș, bețivul! Vă anunț dar ca binevoitor, să știți că o să primiți o depeșă de la el, scurtă, dar cuprinzătoare, cam așa: *cutare zi dejun* sau *cutare*

zi prânz. Pregătiți-vă dar, și avizați și pe maestrul cu familia și cu unchiu-său; să fie gata toată lumea, că iar vine bețivul!

Un amic care vă dorește binele,

X... Y... Z...

17

[Treptow, 31.5.05]

Să veniți să vă-nchinați aici la mănăstire. Hel mai fain din tete hele, mă rog frumos la domnu Doctor.

C

Wohlgeboren Herrn
Doctor Med. A. Urechia
Bukarest
5 str. Schitul Măgureanu
Rumänien

18

[Freienwald (Oder), 3.7.05]

Trăiască familia turistă Dr. Urechia.

Caragialeștii.

Herrn Doctor A. V. Urechia
und Familie
Sinaia, Villa Urechia
Rumänien

19

Berlin-Wilm., Preussischestr, 10,
Joi, 7/20 iulie [1]905

Dragă Alceu,

Am pățit mai zilele trecute o mare rușine. Să tac și s-o înghit? – Greu – și ar fi și păcat! Mi-ești prea bun prietin – așa

cel puțin mă măgulesc a crede, și sper că nu mă-nșel – ca să nu ți-o mărturisesc, așteptând cu încredere de la tine un răspuns de mângâiere. Dar, rogu-te, sub secret de jurământ, numa-ntre noi să rămâie. O să-ți pară, desigur, prea lungă trista mea scrisoare; dar, iartă-mă, scumpul meu amic, trebuie să-ți spun totul. Ai, te conjur, răbdare și acordă-mi câteva minute de atențiune.

Am compromis Berlinul, compromis Imperiul și nația germanilor, compromis pe mine, familia mea, în fine!

Barbu!... Barbu, în trecerea lui spre Paris, a dat prin Berlin!... Eu! eu, lipsitul de cel mai elementar instinct de conservare a reputației naționale – germane, – eu l-am îndemnat să treacă pe aici!

I-am ieșit joi, 23 iunie st.v. d.am., într-o întâmpinare la gara de la Breslau... Era – binișor... Intrăm în vagonul-restaurant ca să urmărim drumul încoace. Berea – „iar caldă“! De când a intrat (azi-dimineață) pe teritoriul german, nu s-a învrednicit să găsească un pahar de „ber’ rece!“ (o înjurătură la adresa nemților ca entitate națională). Dar ce să facem? rece, caldă, alta nu e; asta este; datoria ne calcă s-o bem ș-așa; și tragem – și tutun. Suntem cam fleșcăți, probabil de căldură, cu toate că e destul de răcoare... Deodată, miroase strașnic a ars. „S-a aprins vagonul! zic eu îngrozit. 83 de km pe oră! carbonizat în goana rapidului! departe de patrie, de familie! Maica mea!“ Ce e?... Arde fața de masă: o țigaretă nestăpânită – o gaură neagră cât o băncuță... Degrab înăbuș scandalul – acoper această ocară, de frica chelnerului.

Am ajuns la Berlin. De acuma, țin’ te!

Administrație, armată, arte, științe, litere, tramvaie, drumuri de fier, birji, chelneri, frizeri, public, prăvălii, case, monumente, mâncare, bere, tot, tot, prost, stupid, imbecil! Numai un lucru scapă, ca prin minune – apa; nu-nțeleg de ce.

Începem de vineri dimineața.

Vezi-ne de acolo, pe mine, domnule doctor, ce figură fac eu, mă rog, la d. Meister Metzentin, frizerul meu, ceva mai mult, vecinul meu, când Barbu, pe care l-am recomandat ca „Herr Professor“, răcnește că-l jupoaie! Uite-l cum aleargă de colo până colo, cu bogata lui capelură vâlvoi, săpunit, cu șervetelul la gât, văitându-se, și-n ruptul capului nu mai vrea să se lase „torturat“ „... lui de neamț stup'pid!“

Meisterul, scrupulos, vrea să-l apuce să-l puie jos; Herr Professor țipă și nu se lasă, Doamne ferește! Furie mare...

– Mersi, destul, maiher!... ta de neamț stup'pid! M-ai omorât, domnule!

Și, ce e drept, d. Metzentin, de fel nu prea deștept, face niște ochi de adevărat stupid.

Cu chiu cu vai, Herr Professor, mai potolită, se reasează oftând greu și se mai lasă săpunit încă o dată, mai bine. Neamțul ascute briciul, și iar începe supliciu. La fiecă trăsătură, clientul face pe scaun niște contorsiuni oribile, ca un condamnat american la o experiență de execuție prin electricitate*... Dar, *Gott sei Dank!* am ajuns la cioc: aici trebuie să lucrăm cu foarfeca. Țac! o dată neamțul. Aș! pacientul se ridică-n picioare exasperat: „Pardon, maiher!“ smucește instrumentul din mâna calăului și-ncepe să-și potrivească singur tăcălia. Iese nițel mai mică la stânga, o mai ciupește la dreapta; iese mai mică la dreapta, o – etc. În fine, „Hai sictir!“ trânteste foarfeca – cât p-aci să facă praf borcanelele negustorului; se uită placid în oglindă, dă din cap, și pe urmă din buze:

*Am aflat pe urmă că Madame Metzentin, care locuiește în odăița din dos, despărțită de prăvălie numai cu scânduri, ușă cu geam și perdeluță, a dat, în seara memorabilei experiențe americane, naștere unui Metzentinel – cam cu vreo săptămână înainte de termen (pretinde dumnezei). Desigur, a greșit socoteala. Se-ntâmplă. Mama și copilul se află bine.

– Mprț!

Apoi, către mine:

– Cât să-i dau nenorocitului ăstuia?

– Taxa e 20 pfenigi; dar... fiindcă l-ai cam mâhnit pe bietul neamț, poți să-l mângâi cu 30.

Îi dă lui maiher cât îi dau eu pentru o lună de abonament două mărci, taxa înzecită, și plecăm.

De atunci, mereu mă-ntreabă d. Metzentin, când mai vine Herr Professor, care i-a plăcut mult: *Sehr or'ginal!*

Acuma, vezi-ne, mă rog frumos, dle doctor, în vestitul parc Tiergarten! Uite cum oprim trăsura și ne dăm jos, ca să fitu eu supus la un sever examen de silvicultură, și cum d. profesor, triumfător asupra ignoranței mele, îmi arată cu bastonul una câte una toate deosebitele esențe:

– Țsta e brad, boule! asta mesteacăn, asta stejar, paltin, frasin, gorun, arin, fag, oțetar, jugastru, plută, pleop, alun, corn, salcâm turcesc, tei popesc, lemn jigărit, lemn câinesc, lemn păduchios, râia pădurii –*und so weiter!* Eu urmez cu atenție, iar birjarul privește la noi cu mult respect, crezându-ne negustori străini, veniți să luăm în tăiere pădurea împărătească a orașului.

Mai vezi-ne de acolo d-ta ce figură facem în fața Reichstagului (Parlamentul Imperiului) între statua lui Bismarck și Siegessäule. Eu stau umilit, ca un școler incapăț, mă rog, iar d. profesor mă muștruluiiește la Estetică: făcând cu bastonul gesturi indicative foarte largi, îmi arată („Uite, boule!“) una câte una toate ereziile artistice ale grandiosului palat.

– *Il a voulu faire grandieu!*... Mprț!... Stup'pizi!... Nu vezi, mă, că sunt imbecili! n-au talent, mă!

Toate astea pe un diapazon potrivit cu vastitatea pieței... Și așa, încep câțiva nemți curioși și niște engleji *travellers*, o familie numeroasă, să se strângă împrejurul nostru și să ne admire. Englezul cel bătrân închide Baedekerul și toți ascultă

cu luare aminte. Asta încordează verva profesorului, care continuă, ridicând și mai solemn tonul:

– Imbecili!... Și vor să facă în mare!... *Il veut pettre* plus ho que leur kiou!*

(Textual și fonografic garantat.)

Englezii noștri probabil nu înțeleg franțuzește: nici cea mai palidă încruntătură măcar.

– Dar, îndrăznesc eu, trăgând cu coada ochiului la cartea de sub subțioara milordului, am văzut în Baedeker...

– Baedeker e stup'pid!

Un gest foarte larg cu bastonul... Englezii fac niște ochi mari: parcă ar înțelege ceva.

– Dar, adaog eu prosteste, nu zice chiar Baedeker personal... colaboratorul lui francez, un cunoscut critic de artă – Desfontaines...

D. profesor, impacientat de atâta stăruință, foarte sever:

– Nu fi bou!... Uite, mă! uite, mă! uite, mă!

Și, lucrând foarte volubil și larg cu amândouă brațele, m-ajunge cu mâneca stângă peste obraz și-mi zboară ochelarii cât colo; îi culeg repede... M-a chiorât! un geam spart țândări. Toată lumea ne face mare haz.

– Haide, Barbule...

Și pornesc; dar el m-apucă de braț, mă-nvârtește-n loc și iar... *pettre!*

Am isprăvit conferența asupra Reichstagului. Dăm să intrăm pe Unter den Linden. Englezii după noi... Nu mai pot de necaz insularii, se vede bine, că nu ne pricep frumoasa limbă maternă:

– *A beautiful language indeed!... very beautiful!*

*Așa mi se pare că se scrie verbul acesta. Ori așa: *pâitre?* Nu știu. Mi-e lene să mai caut în *Larousse*.

Poarta de Brandenburg... Măiculiță! ce iritațiune! ce nobilă indignare și ce înjurături!

– Partenonul și Tezeionul lipite! *ingemenate!* Asta e prea mult!... lor de nemți stup'pizi!... Mizerabili!

Câțiva pași pe Unter den Linden, unde sunt „mai mulți tei jigăriți decât popești, și pe urmă arini, paltini“ etc. și ne răzbește foamea. Spre dezolarea englezilor, o birje: „Ei! maiher!“

Acasă:

– Ai un moment răbdare; se fac numaidecât ochiurile... Stai nițel...

– Nu stau! mi-e foame!

Și fără să mai scoatem pardesiul, atacăm fieros o ridiche mare de Bavaria, foarte necăcioasă (specialitate), tăvălind-o prin solniță.

– Haide, fie cum o fi! zic eu nevestii la bucătărie... Mi-e frică, Doamne ferește, de vreo apendicită!

Slavă Domnului! Vin ochiurile cu mămăliguță și brânză de burduf și, după ele, madame Caragiale, autoarea, foarte convinsă de un frumos succes.

Ochiurile – „prea răSCOapte“. Mămăliguța – „prea pripită“. Brânza – „iuțită“ (Figura autoarei). Peștele rasol. – Musafirul îl miroase de-aproape de tot, și parcă s-ar cam strâmba.

Madame Caragiale: (très piquée): E proaspăt, Barbule, vai de mine! l-am cumpărat eu az' dimineață: era viu; uite așa se bătea; și l-am fiert eu în persoană...

Musafirul: (cu humor) O fi fost proaspăt, soro, dacă zici d-ta; dar nu l-ai fiert destul! Nu știi să-l fierbi! e crud... Îmbucă, clefăie și scuipă-n taler:

– Nu mâncați, copiii! e mai tot crud, când vă spui eu... păcat!

Și, spre pedeapsă, peștele crud suferă tortura cuțitului, spre a i se alege părțile oarecum mai admisibile.

Ciulamaua – „lăbărtată, nu destul de închegată și de prăjită, rumenită!“

– Să te-nvăț eu să faci ciulama, neică! Iei un clapon gras, durduliu etc., etc.

Friptura de porc (altă specialitate locală, să juri că e piept de curcan) – „n-are a face cu purcelul nostru românesc de casă“... Berea (iarăși o specialitate, Pfüngstaedter Export-Bock, articol *hors-concours*, finisim) – „n-are a face cu berea franceză St.-Jean“. Piersicile – „mălăiețe“. În fine, jivarțul – „apă chioară“.

Îmi pare rău; dar, mai la urmă, gândesc eu, astea toate privesc pe madame Caragiale – care rămâne foarte tristă de nenorocitu-i debut.

Am dejunat. Dacă ar fi fost St.-Jean, poate c-am fi băut mai mult; Pfüngstaedter n-am putut bea decât vreo zece sticle, a 700 gr.

După amiazi.

Intrăm pe un mare bulevard – Kurfürstendamm. Ne oprim în fața unuia din magazinele de lux, așa-numitele Kunstaustellung, unde se expun noutăți artistice – autori de toate națiile. La un geam enorm de cristal (vreo cinci metri lățime și cam tot atâta-nălțime), fel de fel de figurine, porțelanuri, picturi și aquarele. Începem lecția de Estetică cu bastonul... Mișcare indicativă foarte pronunțată: o semnătură franceză*; un cer cu „clocoteală“ de nori, pe o mare „îndârjită“ – perspectivă „sinceră“!

– Uite, mă, boules!

* Aici, în Prusia, sunt foarte mulți germani cu nume franceze – Maché, Coundé, Doré, Barthez, Romain Thalbot, Dupuy, Dampmartin și câte altele... Prima noastră servitoare aici, fată de la țară, tatăl cultivator de pământ, se numea, scris în condicuță, Mina de Vantier. După cum mi s-a explicat (ți-o dau cum am primit-o, și crez că nu te induc în eroare), toți aceștia sunt urmașii germanizați ai emigranților francezi protestanți, din veacul XVII, după revocarea Edictului de la Nantes. Mare câștig pentru Germania.

Și, amăgît pesemne de sinceritatea perspectivei, poc! cu vârful bastonului în geam. Mi s-a tăiat inima: asta nu mai e geam de ochelari; cel puțin 300 mărci!... Dumnezeu! din ce am scăpată! Herr Professor s-a schimbat și el la față, grozav. S-a uitat repede la vârful bastonului și, scurt mișcarea! întorcându-se cu spatele la marea îndârjită, l-a înțepeșit în trotoar. Apoi, deodată, cătră mine, care încă țiu mâna pe bățile inimii:

– Ia ascultă-mă, nene, ce mă tot porți pe la prăvălii? Muzeuri serioase n-au măgarii ăștia?

– Ba da.

Și-ncep a-i enumera, după Baedeker, toate muzeurile, pe cari eu nu le-am văzut.

– Nu vreau clasic, domnule! nu-nțești? Vreau să văz de ce sunt dumnealor capabili.

– Atunci, hai la National-Galerie – moderni.

– Du-mă acolo! Ce mă tot porți de colo până colo?

Acolo...

– Arată-mi, domnule, pe celebrul Menzel al dumnealor, de care fac atâta caz.

Mă rog de gardian să mă-ndrepteze.

– Uite-l, Barbule.

Un pas mare înapoi, o încruntătură, cu mâna la sprâncene *en guise de visière*; apoi o ricanare fieroasă:

– Țsta e Menzel?... Hahahà! Ei! sunt ridiculi, pe onoarea mea!... Țsta?... mă-sii, de stup'pid!

Scuipăm pe Menzel și ieșim foarte scârbiți.

... Dar Domul cel nou? – Mai stupid decât Reichstagul... Dar monumentul Victoriei de la '70? – Iar *pettre!*

Dar restaurantele de lux, așa-numitele Weinrestaurant, ori Weinabtheilung, unde nu se pomenește bere?... Dar băcăniile? Auzi d-ta să nu-ți taie, așa de gustare, câte un mezel, la odăiță, cu un miș-maș!... șcl. ... șcl.

Foarte obosiți, trecem prin câteva berării; la fiecare, două-trei halbe... Proastă – peste tot.

Înapoi, acasă.

Le souper à la hauteur du déjeuner...

Câteva sticle de Pfungstaedter, în timp ce (altă mâhnire pentru Didina! care zdrobită se duce să se culce) mi se demonstrează că sunt „absolut tâmpit“ în materie de artă.

Încă o sticlă... și celelalte... Foarte târziu... Fleșcăială... Somn ușor!... Ar' vedè' mâne!

A doua zi, sâmbătă, de la 8 1/2 dim., *da capo, con brio e più mosso*. După dejun, care e și mai puțin reușit ca ieri, iată ne sosește de la Lipsca, chemat într-adins telegrafic spre a face cunoștință, d. Doctor Philologiae Paul Zarifopol*. Față cu tânărul erudit, ne-nțepenim în picioare, ne-nCORDĂM în gât și ne umflăm în gușe – chestie de prestigiu!

Plecăm toți trei la Potsdam, la Sans-Souci. Aci, două ceasuri de conferență asupra artelor plastice și-ndeosebi asupra stilului francez al epocii – *le rococo*... Umărul Venerii lui Pigalle, în copie**, e prea „țeșit“. „Nu se putea un francez să facă un umăr așa de «țeșit»“ etc. etc.

Moara de la Sans-Souci:

– *Il a de joues à Berlin...* 'Mprț!... lor de nemți! etc.

Părăsim Potsdamul și ne-ntoarcem cu vaporul pe Havel până la Wanesse – vastă colonie de *ville-palazzi* și de

* D. dr. Paul Zarifopol își prepară acuma examenul de agregat la Universitatea unde și-a făcut studiile. Se pretinde, nu putem ști până la ce punct trebuie acordată încredere acestor aserțiuni, că aici examenele ar fi, poate, și mai riguroase decât în România.

**Originalul acesteia, cât și minunatul ei pendant, Mercur încălțându-se cu aripi, amândouă capodopere ale celebrului Pigalle, au fost strămutate, de teama intemperțiilor, la Muzeul Imperial din Berlin. În locul lor s-au așezat două copii, reproducții stricte, făcute pe tipar.

stabilimente estivale – o pasiune, între multe altele, pentru berlinezi.

Plimbare, *nec-plus-ultra*: un măreț apus de soare pe o apă largă, înconjurată de dealuri cu păduri, parcuri și castele.

– Uitați-vă la apă, zic eu; parcă e argint...

– 'Mprț!... aur, nu argint!

– Uite, zice d. doctor Zarifopol, arătând în bătaia blondei luni pe crețurile apei, parcă e fosfor...

– 'Mprț!... sulf, nu fosfor!

Nu-i chip să nimerim nuanța exactă.

În Wanesee, ne suim la Kaiserpavillon, mare restaurant, pe deal, de pe terasa căruia se deschide asupra apei o panoramă mirifică. Căutăm vreun sfert de ceas, Barbu înainte și noi după el, o masă, de unde să avem exact punctul de privire „cel mai grat“. Punctul de privire e cel mai important lucru pentru un *paysage*, „boule!... nu știi?“ – Ochim de colea, ochim de dincolo, când în picioare, când pe vine: aici lumina „prea crudă“, aici „prea searbădă“, acolo „ternă“, dincolo – „prea lăptie“... În fine, am găsit punctul exact, punctul grat. Așa, da! Ne așezăm la masă.

Aici, mâncăm („prost“, se-nțelege) și ne pilim cu câteva sticloaie de vin de Mosella, hel mai fain, mă rog frumos, și pe urmă jivarturi – aavele!

Nu știu cum și nu știu de ce, nesimțitori, se vede, la frumusețile estetice, d. Doctor și eu, *à propos* de punctul de privire „cel mai grat“, riscăm oarecari pornografii, nu tocmai grave, ba, aș putea zice, chiar destul de inocente.

Barbu se scandalizează grozav și, stăpânind greu un gaz, care vrea să scape din captivitate, foarte sever:

– Știi că niciodată nu mi-au plăcut trivialitatea și... porcăriile!

A scăpat gazul...

Ne-ntoarcem cu țugul, pe la unu noaptea, în Berlin. Mergem în țentrum la Café National – un loc foarte interesant, stație de băi de mare mixte pe uscat – un *pandemonium!* Prezența noastră nu trece indiferentă; ba, dacă n-am fi așa de modești, am putea chiar afirma că produce oarecare senzație: „*Fremde Herren!... Sehr or'ginelle!...*” Walkyriile ne aplaudă în surdină și parcă ar vrea să ne deoachie. Ne facem că ne supărăm, dar nu putem birui îndestul un surâs de vanitate... Ne suim sus *la billarde*; facem o partidă, care ține cam mult: bilele parcă ar fi patru, și chixuri peste chixuri; bem bere (iar caldă!... lui de neamț id'diot!), răsturnăm pahare, le spargem... Jivarturi... aavele.. cești, lingurițe, farfurioare etc. etc. ... Suntem learcă!

S-a făcut ziuă. Soare... Uite, domnule, cum trece vremea cu conversația!... Duminică dimineața.

Ne urcăm într-o birjă... Imbecilul de birjar – fă-ți idee, *mon cher!* – așa de dimineață, beat!... nu înțelege ce-i spunem! În fine, hâța-pâța – un ceas de călătorie. Ajungem la mahala, în Preussischestrasse. Barbu – ce memorie, domnule! – cunoaște casa, – eu n-o cunosc, *ma parole d'honneur!* – lovește pe birjar cu bastonul peste mâna dreaptă și pe urmă i-l împlântă în șira spinării.

– Ho, maiher! (... nu știi ce și nu știi cum!)

Neamțul, beat, se-ntoarce, ca orice neamț, stupid; dar îndată înțelege că trebuie să fie mândru de aceste semne de intimitate, ca bun camarad. 6 ore 1/2 dim.

Copăcel – pe scară. Sunăm... Familia și servitoarea rămân îngrozite văzându-ne: cred că am scăpat din ghearele Inchiziției.

D. doctor Zarifopol, transportat, se pune la piano să ne delecteze cu ceva din Beethoven. Profităm de ocazie spre a-i da câteva lecțiuni de muzică clasică... „Nu trebuie să se șterpească, să se teșească, ca să zic așa, unele note: prrt, prrrt!” Pianistul se apără arătând caietul, unde apogiaturile sunt scrise

cu semne minuscule, într-adins, spre a fi „șterpelite și teșite, ca să zic așa, prrrt! prrrt!“

– E-mprț!

Vedem în perete portretul lui Anghel, și-ncepem să plângem; mai bem ceva bere și mai spargem un pahar.

Durerea ne-a biruit. Ne culcăm nedezbărați pe la 8 dim., declarând categoric că de astă dată refuzăm cu desăvârșire dejunul Didinei. Biata fată! închipuie-ți.

Pe la 3 post-meridiane, niște muște ne scoală, să ne dregem. În lipsă de St.-Jean, ne mulțumim cu Pfungstaedter – parcă începe a fi potabil.

Pe la 4, iată că ne sosește un nou mosafir, un compatriot, d. Gusti, doctor în filozofie și în drept, un tânăr savant*. E foarte timid, politicos și pudic, ca o fată mare – nu nemțoaică.

Îndată ce facem cunoștința, d. doctor Gusti primește o violentă lecțiune de filozofie *à l'emporte-pièce* – anume despre Schopenhauer.

– Apoi, să-mi dați voie! să mă iertați!... pardon!... nu-l înțelegeți deloc pe Schopenhauer!... dar absolut deloc!

Iar d. dr. Zarifopol** află că noi, pe drum, *en voyage*, citim, ce carte?... *Les Fabliaux!* căci, trebuie să știți, ne preparăm a ține, la Facultatea de litere din București, „o serie de cursuri asupra poeziei populare și originilor ei în genere, și-n particular la români“.

Et de deux! Matés sur toute la ligne! Enfoncée, l'école allemande!

Dar noi stăm de vorbă, și sunt 6 trecute; s-apropie ora despărțirii... Barbu își ia adio de la copii și de la Didina, care rămâne inconsolabilă de complectul ei fiasco: despre

*Colaborator al unei reviste speciale de drept; membru al Cercului criminaliștilor moderni, unde are să facă în curând o conferință despre o chestie controversată etc.

**Specialitatea, în filologia romanică: limba franceză în evul mediu.

apartament, nici un compliment; despre mine, chiar din contra, iar cât despre arta culinară, ... 'mprț!

Trenul pleacă la 10 seara. Mai avem așadar aproape patru ceasuri. Suntem tare congestionați și cam prea nepremeriți în costumul nostru de *traveller*... Să prânzim la Grădina Zoologică, peste drum de gară. Lăsăm bagajele la d. Gusti acasă, aci aproape, și mergem la grădină.

Duminică seară. Public *endimanché* circulă ca la orice Promenade-Conzert, încet-încet, în masă compactă. Dar avem noi vreme de pierdut? Dăm din coate ca la școala de natație; spargem valurile mulțimii și, cu pas gimnastic, ajungem la birtul de lux pe terasă (*Etablissement de tout premier ordre*)... Iar Weinrestaurant! – D-abia găsim loc, înghesuiți între o lume foarte elegantă. Chelnerul nostru, un adevărat secretar de ambasadă de cel mai sever stil... Bătăi strașnice cu cuțitul în serviciul de muștar.

– Pleacă trenul, domnule!

Eu zâmbesc zaharisit. El, vânăț suprem:

– Ascultă-mă! Înțeleg să mă faci ridicul într-o cafenea infamă de femei pierdute; dar, față de domnii (și arată cu un gest solemn pe domnii Doctori), asta este prea mult!

Se scoală să plece, turbat; dar își ia repede seama și s-așează iar la loc – mai vânăț decât cum se sculase.

...Și secretarul de ambasadă tot nu vine!... Dar pare că, iată-l. Pășește calm. Ce flegmă diplomatică!... A! de ce n-are, mizerabilul! două mame – trei!... Ne aduce două butelii de vin de Rhin (extraordinar, ceva) la gheață în găleată de argint, și apă minerală.

– Să-mi dea orice, mă! fie și... (figura dlui Dr. Gusti), numai să nu mă chinuiască! Să-mi dea degrabă! Înțelege bine că nu vreau să scap trenul! (à la Mounet). Mi-e dorr de copilul meu! nu-nțelege?

O porție de șuncă, și alta, pe nemestecate... și una de *saumon du Rhin fumé*... Atacăm eroic cu furculița... *Malheur!*

– Saumonul ăsta e vechi, mă! pute!... Să nu mă-nvățați și la saumon! eu îl miros, nu cu nasul – cu furculița!...

– ?!

– (crescendo con furore) *Pute! pute! pute!*

Și-ncepe să risipească, cu furculița, nevinovatele feliuțe trandafirii, afară din talerul de argint. Apoi cu o mutră acrită ca de un oribil dezgust:

– Mâncați-l voi, daca vreți!

D. Doctor Zarifopol, cam nevricos, se scoală și se face că merge să caute undeva ceva prin vastul stabiliment; d. Dr. Gusti, tânăr ageamiu, rămâne cu gura căscată, cam tremurând de un fel de vagă frică; eu, bătrân hârsit, mă uit la atâta lume frumoasă; Barbu strică așa vin, cu apă; cei de la mesele apropiate ne cam trag cu coada ochiului – ba și oarecari pufneli, destul de discrete – în vreme ce banda militară urlă, cu o ferocitate în adevăr catolică, conjurația din *Hughenoții*... Dumnezeuul meu! ce situațiune! Infern și maledicțiune!

Mâncăm și noi cu sulița-n coaste, fripturile noastre sosite la potrivită vreme. Am sfârșit... O pauză... Gazuri...

– Are ăsta... șap'panie?... (duios) Iancule! a's'bem o șap'panie!

– Nu! zice Iancu, că pierdem trenul! (à la Nottarà) Te așteaptă copilul tău! nu-nțelegi?

Vreau să plătesc. Îmi dă peste mână și-mi risipește pițulele. Cheamă pe maiher și-i aruncă o piesă de 20 mărci: toată socoteala 16 mărci, 40 pfg.

– De ieftin, e ieftin, ce e drept... dar sunt stup'pizi, mă! (iar gazuri)... lor de nemți!... (Oftând) Iancule!... a's'bem o șap'panie...

– Nu se poate, zice Iancu, gândind cu groază la ce primejdie s-ar expune.

Ne-am ridicat. D. Dr. Gusti a mers înainte să ia de-acasă bagajele travellerului și să le dea pentru *wagon-lits* în primirea trezherului. Ne ducem cu trei sferturi de ceas înainte la gară. Ne suim pe peron, unde bem bere *sur le zinc*. „Rece, da' nu face p'ale... nu e șap'paniel!...” Iată trenul... *Einsteigen bitte!*

Ne pupăm cu muci și ne despărțim foarte lacrimoși.

Plecat!... Păcat!... Dd. D-ri și eu ne uităm lung unul la altul multă vreme, până să ne dezmeticim, aiuriți de trecerea meteorică a acestui *phénomène vivant* prin capitala germană... Vertiginos!... *Grandieux!*

Am ostenit. Iartă, scumpul meu amic, că a abuzat de prețioasele tale momente, pe acela care cu mult dor te îmbrățișează,

al tău,

Iancu

P.S. Stăruie pe lângă d. dr. Zarifopol, care vine la Sinaia și pe care ți-l recomand ca o excelentă pastă de prietin, să-ți dea, la ocazie, mai ample amănunte. I-a plăcut mult! A rămas încântat!

20

Vineri, 8/21 iulie st.n. (?) [1905]

Draguțule,

N-apucasem ieri să lipesc bine plicul asupra scrisorii mele triste, și iată că primesc cărțile tale poștale. N-am ce face, rup plicul, ca să-ți alătur un răspuns și la ele.

Despre persoana de care ți-a vorbit Fany Zarifopol, cred că ți-am răspuns destul.

Despre călduri, fii pe pace; nu suferim de călduri deloc; ba am putea zice chiar din contra. După o foarte târzie primăvară,

au fost, în adevăr, tocmai pe la sfârșitul lui iunie și începutul lui iulie, călduri bunicile (mai ales în oraș) până la 32ș ziua și 25ș noaptea. Dar trebuie să știi că aici casele nu se-ncing peste zi, ca să te frigă noaptea. D-asupra locuinței mele se mai ridică încă trei caturi.

Dar căldurile au ținut numai, cu o întrerupere de vreo patru zile, în total opt zile. De atunci însă, adică de vreo douăzeci de zile, bate vântul de la Marea Nordului, și ploaie rece mai în toate zilele. De atunci iată temperatura:

16ș ziua – 14ș noaptea

15ș ziua – 13ș noaptea

14ș ziua – 10ș noaptea

Alaltăieri-noapte s-a scoborât la 8ș. Aseară, pe la 10, când m-am dus la culcare, 12ș; azi dim. la 5 1/2, 11ș; acuma, când, înfășurat în Șlafrocul meu de iarnă, îți scriu aceste rânduri (9 dim.), termometrul de la fereastră arată 13ș. Vânt, nu așa de violent ca zilele trecute; cerul tare acoperit, și iată, începe iar ploaie mărunță și rece. Toamnă în toată puterea cuvântului; așa că, – fiindcă proprietarul n-ar vrea să ne mai acorde încălzitul caloriferului (care de amintiri este acuma în reparație) – vă rugăm pe voi, dacă se-ntâmplă să aveți pe acolo câteva grade în plus care nu vă fac trebuință, trimiteți-le cât mai urgent aci cu mare viteză; ori, și mai bine, aduceți-le chiar voi. Ei! ce-ar fi! Acu o să te mai rog ceva. Ce zici tu de Lenci? Ai văzut-o. Mi se plânge într-o scrisoare că iar se cam umflă și că ar simți și oarecari dureri într-o parte. Tare greu mi-ar fi să vin acuma; dar iarăși nu mi-ar conveni deloc s-o las la urmă pe mâna străinilor... Destul au jefuit-o până acuma. Spune-mi câteva vorbe: ce prognostic, aproximativ firește, fie chiar vag, poți da tu?

Ca un complement la scrisoare întâia, îți trimit aci în original (căci o copie cât de exactă n-ar avea haz, și nici n-ar fi credibilă) o scrisoare pe care am furat-o de la Didina. Pe semne că ea trebuie să fi lăudat confortul de aici din țara nemțească. Elementul-barbu din sufletul complex al Jenichii se revoltă (Bisserica!...) Îți țiiu parola ta de onoare, că, cu răspunsul tău, pe care-l aștept (mi-ești dator o scrisoare bună, sau cel puțin 24 cărți poștale, scrise mai des) îmi vei înapoia în plic recomandat prețiosul document, fără să spui cândva doamnei Dutzescu că am îndrăznit a-i viola secretul corespondenței. Aș fi pierdut pentru toată viața.

Ce știi de la maistru Metronimidi? Aș vrea să-i scriu. Unde? Spune-i Margaretei că am proclamat-o eu de Madame de Sévigné a României: ceva mai mult, am proclamat-o al doilea și ultimul scriitor român, în sensul european al cuvântului. (Ghici, cine e primul?) Scrisorile ei sunt minunate și cu multă plăcere le citesc și recitesc.

Vă dorim foarte mult și crede că, dacă aș avea mijloace, nu ți s-ar părea că mă vezi în piața veche stând de vorbă cu Galibardi băiatul ori cu bețiva de Țica; ea, desigur, cât de afumată, nu m-ar face bou și nu mi-ar servi niște zarzavaturi mai puțin indigeste decât principiile de estetică.

Al tău *de cœur, de tout cœur*

Car

P.S. – Pe contrapagină, îți dau o listă a persoanelor cărora te-nșărcinez a le transmite complimentele mele.

G. Matheescu, „Paradis“ și famil.	Costică Gherea și familia
Măcelarii și Pescarii și Precupeții.	Fany Szeculics.
Iorgu Ionescu expolițmaistru.	M-me Szeculics și Dl.
D. Wild, lipscanul.	Dna Urechia Sen[ior]
D. Farcaș și famil.	Dna Leria.
Niculae Birjarul.	M-me Rosa Venturini.

Niță hamalul No. 1	M-me Esthera.
Demnul lui tată.	M-me V. Teodorescu și Dl.
Șeful gării.	M-me Gologan și D. cu M-lla
Casierul gării.	Popa al nemtesc.
Magazionerul gării.	Grassoski Legația austro-ung.
Tănăsică Verzeanu.	(pe acești doi îi găsești la
M-me Wappner și Dl.	<i>jauzend</i> la Matheescu –
M-me Finkel și Dl.	pelin albastru).
Pungașul cu franzelele.	Bârsan Marica.
Bello Giovanni și famil.	Gentila ei fiică Paraschiva
Valentino.	văduva etc. etc. etc.
Pisicarul al șchiop (Gentilini).	Uitam:
M-me Paraschiva (comerciantă de	M-me Fromage et Neveu
legume și terra-cotta în piața	Gogueschor Fromage
veche).	Deoamnea de Șchiau
Ghiță Badea și fam.	(Mai adu-ți-i și tu aminte pe
Șeful Poștei.	cei uitați).
Galibardi băiatul.	

21

[Wilmersdorf bei Berlin, 22.7.05]

Ascultă,

Știi că amicul de care ți-am scris ieri nu știe de glumă. Mă rog ție, nu cumva să faci vreo indiscreție. Nu vreau să se plângă că am călcat regulile ospitalității. El nu înțelege a se glumi cu lucrurile sacre. Contez pe discreția ta, și aștept răspuns.

Gott sei dank. Azi, sâmbătă, 9 dim. termometrul, deși vântul e foarte rece, arată 15ș +. Să sperăm că mai urcă cu unu

până d. am. Plouă mărunțel. – Barometrul, staționar la variabil.

Fiți sănătoși! Mă pun să scriu în pat – mi-e frig: curat cald nemțesc.

Al tău

Car

Un: Herrn Doctor Urechia
Sinaia, Villa Urechia, Rumänien

22

Berlin Wilmersdorf
25 iul./7 aug. [1905], luni

Dragă Alceu,

Nu te supăra, dar n-ai dreptate aproape deloc. Nu e vorba de teapă, de educație, mediu șcl. – toate astea sunt nimicuri trecătoare: e vorba de ceva etern, – ca timpul și chaosul, ca însuși unul Dumnezeu, ție-te numa! – de PROSTIE!

Să fie strănepotul lui Godefroy de Bouillon ori al lui Drandaibulea din fundătura Mitropoliei, daca, individual, i s-a-ntâmpnat omului să nu-i fie destul de nemerit la vreme șerbetul din borcanul care-i crește pe umeri – e p-r-o-s-t – zevzec, sec, neghiob, șcl. – fără speranță de dres șerbetul.

Ia un țăran cât de dejos, fie și bețiv, numai deștept să fie, și pune-l deodată în mijlocul New-Yorkului. Ia pe leica Paraschiva Badea, de exemplu. Are să caște ochii-n patru, ca să vadă lucrurile nemaivăzute, căutând, cât poate ea să-și dea seama de ce vede; are să se mulțumească, spurcăciunea, cu impresia ce i-o pot face ei lucrurile acelea și n-are să înșire verzi și uscate, ca să-și afirme personalitatea proprie. S-a uitat pe sine

ca să se uite la lucruri, și are să zică: „Mari binale, măiculită! Cum or fi făcute, de nu cad? Doamne ferește aici de un cutremur!” sau: „Gândeam să fie și mai mari, că auzisem că pe aici sunt de o sută de ori mai mari ca otelul lui Mazăre!”.

Dar ia și pe un strănepot de cruciat; dacă e prost, o să se-nțepenească-n călcâie, o să se umfle-n gușă și o să se screamă a judeca personal buildingurile americane. Nu se poate uita la un lucru uitându-se pe sine: ba, lipsă de proporție între înălțime, lățime sau îngustime; ba, trivialitate de gust; ba, comparații cu celebrele capodopere clasice, ionice, dorice, corintice, gotice, romane, renaissance, rococo etc.... „Monstruosități, *mon cher!*... Asta, nu e gigantic... asta e monstruos!”.

Pa! Te-a înfundat? – Ai pățit-o și d-ta la New-York cu strănepotul cruciatului d-tale, ceea ce am pățit eu cu nepotul lui Drandaibulea al meu la Berlin.

Satură-te de nobilitate, reacționarule!

Îmi închipuiesc că, prin asociație de idei și figuri, ai înțeles cine este nobilul urmaș de rasă, la care fac aluzie. Dacă nu l-ai ghicit, caută-l foarte, cât de foarte aproape de omul meu – acesta e umbra aceleia: țiganul boierului.

Secul nu știe ce conțință să-și dea în fața lucrului nou, fiindcă nu e în stare să aibă siguranță de impresie; aparatul-i de prins impresiile nu-i destul de legat: se pune pecetie pe ceașcă roșie, nu pe șerbet fleșcăit. Pe de altă parte iarăși, ar fi o rușine să se lase biruit, ori să treacă indiferent: să nu emită el părerea *sa* fără nici o ezitare? Se poate?

Pentru prost, lucrurile nu sunt afirmări fatale, al căror înțeles omul trebuie să-l caute; ci întrebări ingenioase, la care el e dator, pentru demnitatea lui, să răspundă cât se poate mai pe negânditele – spre a epata pe alții. Vrând să fie grav și personal, caută în fleacuri copilărești („nu-mi place!... mprț! pettre!”) și în locuri comune („legile simetriei, necesitatea

echilibrului, logica și consecvența stilului“ și alte baliverne râncezite) independența ce i s-ar părea pierdută dacă, cu absolută sinceritate, ar suferi pur și simplu impresia, favorabilă sau nu, și ar trece cu gura închisă mai departe, să mai vadă cu ochii deschiși și altceva. Omagiul de admirație, ori o simplă mărturisire a unei mediocre satisfacțiuni, ori indiferența, – fără comentarii, ar fi o abdicare, o scădere a demnității lui. Se umflă și se crește pe sine: îi trebuie o reparațiune promptă pentru mândria lui atinsă, pare-i-se, de înfățișarea lucrului ce-i stă dinainte neclintit, cu atâta brutală nepăsare de judecata trecătoare a atâtor trecători. Ce este lucrul, e un moft; cum judecă dumnealui, e important.

Ascultă-mă pe mine, iubitele; lumea toată, cu toate frumusețile și ororile ei, cu toate durerile și voluptățile ei, cu toate minunile ei tele- și micro-scopice, în fine cu toate ale ei toată – nu sunt nimic! El, prostul! el este totul! El este buricul Universului...

Nu mai umbra deci cu explicații pe departe – teapă, rasă, mediu, educație, vițiu – zi-i scurt: prost! și dă-i pașe numa, că nu se mai gherêje, mă rog!

Trebuie însă să spun drept, că într-o mică privință ai și tu, parcă, oarecare dreptate: dacă descinde de la Cruciade și nu din altă teapă, nu face atâtea-atâtea gesturi melo-epileptice, nu-ți sparge ochelarii, nu ciocănește în pahare, se încheie frumușel la nădragi, nu hărtănește peștele, nu scuipă-n talere, își spune prostiile și ineptiile cu politeță și nu și le zbiară cu clăbuci la gură, știe că verbul *pettre* nu e de conjugarea a patra; în fine e prost, dar nu și mojjic, e prin urmare un degenerat! Să iubim deci poporul! – el e și mojjic, nu numai prost, – și să trecem la altceva.

Zici că știi că *iubești* Brașovul. Iartă-mă: e o greșală de limbă pe care o faci, un barbarism, un galicism foarte regretabil din partea unui strănepot al lui Traian-Divul și al

Andradei; în daco-românește se zice „îmi place“ Brașovul. Însă, barbarism o fi, este expresia cea mai exactă; așa e, cum zici tu; mie asemenea, nu „îmi place“ Germania, ci o „iubesc!“

Cum să nu știi, dragă Doamnă, mă rog frumos, că iubești Brașovul și toate cele săsești, ungurești și românești din Ardeal? Fără să-mi fi spus, știam și anume de ce. E desigur mai departe de la București și Ploiești, până la Brașov, Feldioara, Sighișoara etc. decât de la acestea până pe malurile Rinului, ori la coastele celor două mări nordice. În Ardeal ajung picioarele încălțate ale corpului european; la București și Ploiești etc. stă, plin de paraziti, sângerat de scărpinătură, dar frizat *à la Parisienne*, corpul trupului bulgaro-țigănesc, cea mai infectă și mai dezgustătoare parte a acestui bastard și ignobil tip oriental.

Și sunt convins că ai iubi și tu, cu atât mai mult, Germania, fruntea corpului care a ajuns cu picioarele până-n Carpați, și, spre nefericirea noastră, a celor de astăzi, nu a putut trece încă de mult măcar până-n Balcani.

Nu trec prin nici unul din locurile acestea, din atâtea puncte de vedere minunate (și mai cu seamă din al *omeniei*), și nu mă bucur de nimic, fără să gândesc cu mult dor la tine și la ai tăi. În fiecare stol de bicicliști, cari ca păsările cutreieră țara asta mândră, bravă și bună, plină de frumuseți incomparabile, parcă te văz și pe tine, cu bluza ta de mătăsică umflată de vânt, pedalând, la întrecere cu țugul ori cu șiful, ca să ne-ntâlnim seara la cină în cutare loc favorit, în piața vreunui Rathaus bătrân, ori în vreun parc secular, la Waldschänke. Întrebă numai pe Zarifopol ce seară am petrecut noi la Hildesheim, ce muzică am auzit și cum te-am pomenit!

Alaltăieri, mergând cu vaporul de la Rostock la Warnemünde, pe Baltica (13 kil. – dus și întors – 26 kil. – 40 pfenigi = 50 bani) am avut o adevărată halucinație. Pe șoseaua care ajunge la chei, veneau în goană un biciclist înainte,

după el un diavol mic sfârâind din roate, și înapoi o biciclistă grăseană, cam anevoie, d-abia ținându-se pe urma lor. Alergau, probabil, să apuce unul din vapoarele cari fac de câteva ori pe zi excursiuni de plăcere, cu muzică, mâncărică și băuturică, în largul mării. Repede mi-a fulgerat prin minte: „Cum trebuie s-o bombănească pe biata Margareta!“.

Știu că mai iubești și florile, pe cari eu nu le prea făceam haz. Află că acuma le iubesc și eu: m-au corupt nemții. Ei sunt tot atât de pasionați de flori ca și de bere – aș putea zice un alt vițiu. În cele mai infime localități sunt tot atâtea florării câte berării și cârciumi – fă-ți idee, câte florării! Eu, odinioară, așa de puțin simțitor față de aceste legume cari nu se mănâncă, stau acuma să casc gura la etalajurile florarilor, la boazdele de pe bulevarde, piețe, grădini publice și particulare, verande, balcoane, intrări de restaurante, cafele etc. Când a fost nunta prințului de coroană aici, acu vreo două luni, era o adevărată orgie de culori și mirosuri: fațade-ntregi de palate pe bulevarde kilometrice, pasajuri, monumente, toate numai în flori; până și la ferestrele grave ale Băncii Disconto, zăbrelele de oțel erau îmbrăcate în trandafiri și garoafe. Așa minunăție nici la Sinzeana și Pepelea n-am văzut!

Afurisită săracie! bine zici tu. De ce n-am cu ce să te răpesc patriei, să te aduc aici, să mâncăm împreună franzela amară! O durere împărtășită, nu-i așa că e pe jumătate ușurată? Ți-ar veni greu la început, desigur; ai ofta cu gândul la Schitul Măgureanului; ai plânge de dorul Palatului Poștelor; ai slăbi de lipsa prafului și noroiului daco-române... Dar aș căuta eu, amicul tău, tot așa de dezolat ca și tine, să te mângâi; ne-am duce de colo până dincolo, ca să nu dăm pas nostalgiei să ne biruie, până când, obosiți poate de vârstă, ne-am deprinde cu durerea exilului.

Și pe urmă, Margherita nici nu-și poate imagina ce e pe aici: ce frumoasă regulă! Vinerea și sâmbăta dimineața până la unu

d.am., se bat și se scutură covoarele tuturilor locuitorilor. Este în curte la noi, ca în toate curțile de Herșafți, o fuziliadă și o canonadă ceasuri întregi ca la Port-Arthur: paca-paca! Alaltăieri, vineri, de atâta luptă și de atâtea mirosuri antimoliice, Madame Caragiale a început să strănute grozav, ș-a strănutat până i s-a umflat nasul (ți-nchipuie!) și pe urmă o durere de cap apilpisită... Dar, în fine, covoarele s-au scuturat, s-au curățit lămpile și lustruit parchetele cu un fel de ceară foarte odoriferantă. Mie mi s-a înfundat creierul: nu mai înțeleg ce este – camfor, naftalină, terebentină? Cafeaua mi se pare zeamă de varză, și Pfungstaedterul, lapte bătut. Sper însă că până vinerea viitoare o să-mi revie facultatea de control exact al senzațiilor.

Îmi pare rău că Maestrul se prăjește în București. Mi se pare că, de cuminte ce este, greșește socoteala. Stând acolo, tot atâta cheltuieste ca și la Sinaia, iar chiria îi este cu prisos compensată de câștigul lecțiilor. Cine are să plătească bine lecții de piano nu stă vara în București de hatârul Maestrului; cunoaștem noi câtă dragoste de artă au elevele *high-life* ale lui M-ro Metronomidis. Dar ce să-i fac grecului? Bine zice amicul nostru Rostoganu (la completarea portretului căruia lucru acuma, eu): „Non est magnum injeonium, signe mixtura dementiae, Otopegne!“

(Ă propos de Rostoganu, vezi la post-scripta)

Îmi pare rău de soră-mea că se prăpădește, nenorocita, și în așa chip. Dar ce pot face? Am înțeles ce-mi spui. Nu știu pe cînte ce să gândesc și ce să fac. M-am gândit să mă prefac peste vreo lună-două că mă întorc cu totul în țară, și astfel s-o asist până la urmă. Tristă și neplăcută slujbă, dar trebuie îndeplinită. Mi-e milă destul de suferința ei; dar de ce mi-ar fi rușine de tine și m-aș face, de rușine, fățarnic? Soarta ei e hotărâtă – eu nu trebuie să mă îngrijesc de interesele materiale?

firește – fără să jignesc câtuși de puțin sufletul bieteii creaturi și ultimele-i momente. Mai dă-mi și tu o povață.

Daca vezi pe Zarifopol, spune-i că sunt în așteptarea răspunsului lui la scrisoarea mea despre aventurile potemchineze. – Doamne, iartă-mă! Între noi să rămâie; dar mi se pare că și d. Costică al nostru e cam șerbet.

Îmi spui întruna că ți-e dor de mine. Probează-mi-o, bibiloiule! e foarte ușor. Până să completezi suma ca să vii să mă îmbrățișezi aici, ia o dată pe săptămână condeiul tău și scrie-mi verzi și uscate, multe, cât de multe, cum îți scriu și eu ție numai de dragul de a vorbi cu tine dintr-atâta depărtare.

Al tău vechi, din toată inima,

Caragiale

P.S. 103 buline cu U., ia seama când le dezlipești, și mai ales când le lipești, să le pui cu susul în jos (ca D)

50 buline cu M., aceeași observație (ca W)

II. P.S. Ia miroase cu nasul tău de perfecțiune – nu cumva o ediție absolut completă*, cu vreo 10 capitole inedite, peste cele cunoscute, ar avea vreo șansă? Cine ar putea fi editorul? cât? etc. Daca reușesc – ți-l... dedic.

III. P.S. În momentul acesta, luni dim. când voi să-nchid plicul, cată ce scrisoare primesc de la Mateiu din Buc.:

„Fiind foarte umflată și simțindu-se slabă, Lenci s-a-ntors marți seara, 19 iunie, în Bucur. De câteva zile nu se mai putea nici hrăni nici dormi, din pricina presiunii ce apa exercită asupra organelor, amenințând s-o sufocă. Ieri, joi 21 iulie, la 10⁵⁵ dim., doctorul Leonte, asistat de doct. Drugescu, i-a făcut o puncție, fără s-o chloroformizeze. Ea a țipat o dată când a împuns-o și s-a văitat c-o ustură când a bandajat-o cu vată

*Titlu:

Mariu-Chicoș Rostogan

pedagog-absolut

Viața lui – operele – activitatea – etc.

îmbibată într-un lichid tare. Au pompat trei ligheane de lichid negru tocmai ca o cafea schwarz, fără miros pătrunzător și cu o spumă *maron* provenită din scurgerea sângelui. Foarte obosită ... afară de un litru de lapte pe zi obligatoriu – nici un alt regim... Burta tot umflată... Lenci foarte redusă... capul tare micșorat... Speră să se întoarcă *iar la Leordeni...* ș.c.l. – Poftim surpriză!

Mă rog ție, întreabă pe Leonte dacă poți cumva, ce e de făcut? Să viu? Când? Aștept îndată un răspuns documentat.

De la Zarifopol tot acuma am primit răspuns. Costică – șerbet grozav.

Didina scrie Margaretei.

Fiți sănătoși.

Sinaia, 23 iulie 1905

Einschreiben (recommandée)

Herrn Doctor Urechia
Sinaia, Villa Urechia,
Rumänien

23

Du, liber Herz! Du heide Doktor!! Du, Werwäther !!! Hast du mich schon wergessen!?

Deine treue, unglückliche, werzweiselte –

Grätchen

An Hochwohlgeb. Herrn
Doktor Alzeus Urechia
Sinaia
(Villa Urechia)
Rumänien

24

[Heiligendamm, 1.8.05]

Vezi în perspectivă, la dreapta, acel vapor? Amicul tău se află pe el. Merg la Canada, așa să trăiesc!

Doctor Urechia
Villa Urechia, Sinaia
(Rumänien)

25

Iubite Alceu, s-au vorbit multe și mărunte despre fudulia grecească, despre orgoliul britanic și morga spaniolă – mofturi toate! – Toate astea nu mai însemnează nimic! ele pot să mai aibă trecere printre aceia cari nu cunosc ce este mândria daco-română. Daco-românul e așa de mândru, că nu vine decât foarte rar la *rendez-vous*, și atunci, foarte târziu; iar la scrisori, nu se pleacă mai niciodată să răspundă.

Daca ne mai vedem vreodată, am să-ti spun o aventură a mea – apropo de toate cele mai de sus – care desigur, ca anecdotă, are să te amuze, cred. Până atunci, în așteptarea moderării mândriei tale daco-române,

te salut cu dragoste
al tău

Caragiale

Joi, 4/17 august [1905]

26

Viena (?), 22 decembrie 1905

Săru' mâna, madam Urechia!

Complimente soțiorului și băiețelului dv. Trebuie să fi crescut de când nu l-am mai văzut.

Sfintele sărbători cu fericire dejà!

Al dv.

Iancă cu familia de la el.

27

Auboba azi apabe
 Mai mândbă și mai voioasă
 Căci e zi de sab'bătoabe,
 Zi plăcută și fbumoasă
 Bugăm cebul cu căldubă

etceteba.

Cab

Beblin, 1 ianuarie '906

28

[Dresden, 20.1.06]

„Multe complimente onoratelor Doamne și onoraților Domni și Domnișor Dr. Urechia și M^o Metronomidis.“

Doctor Urechia
 Bukarest
 str. Schitul Măgureanu 5

29

Berlin W., 22 februarie 1906

Dragă Alceule, tot îți place ție Brașovul – mai Brașov ca Lipsca nu găsești. La Paști, suiți-vă pe biciclete și haideti. În săptămâna luminată e iarmaroc mare – ce n-ai văzut nici la Moși. Târgul se ține în toate piețele mari și mici ale orașului și pe strade: turtă dulce, gogoși, alune prăjite, tot ce poftesti; panorame, călușei etc., e lucru mare. Scrie-mi o vorbă când să v-așteptăm, că ni s-a făcut foarte dor de voi.

Car

30

[Leipzig, 27.3.06]

150 (Hundertfünzig) Kilometer per Stund!...

Herrn Doctor A. Urechia
Bukarest
5 Str. Schitul Măgureanu
Rumänien

31

[Leipzig, 27.3.06]

Excelsior!

Herrn Doctor A. Urechia
Bukarest
5 str. Schitul Măgureanu
Rumänien

32

Wilmersdorf bei Berlin, 25.4.1906

Mai poftești ascensiuni? Poftim dè! Ca prin minune am scăpat: eram tocmai în vârf! Oribil! Vino la Berlin, să-ți povestesc prin ce am trecut.

33

[Berlin, 6 iunie 1906]

Dragă Alceu, iată că răspund, după oarecare chibzuială, la carta ta din urmă. Precum am înțeles eu din scrisoarea Margaretei și din rândurile tale mai puțin categorice, tu ai pus de gând să faci – pardon! – o mare prostie în vara asta: vrei să mergi în Elveția. Bravo ție! Ca să scapi de atmosfera care te-a asfixiat atâția ani cu mucigăială orientală, asta îți trebuie ție? Asta te-a plictisit pe tine o viață întreagă? nesuficiența înălțimii Carpaților, îngustimea orizonturilor pitorești? – Care va să zică, ești blazat de variile aspecte ale civilizației, te-a obosit pitorescul arhitectonic al orașelor, nu mai poți suferi producțiile de artă! Firește! ce-ți trebuiesc ție Berlinul, Colonia, Brunșvigul, orașele Harzului, Hamburgul, Brema, Amsterdamul, Rotterdamul șcl.? nu ai trăit tu o viață în București? nu cunoști Curtea de Argeș, Ploieștii, Buzăul, orașele Olteniei? nu cunoști Constanța, Galații, Brăila, Giurgiu, Oltenița etc.? Sătul până la dezgust de astfel de bunătăți și putând în fine, după atâta răbdare, să-ți plătești luxul unei escapade, firește nu poți găsi nimic mai nemerit pentru divertirea spiritului tău decât niște munți – *mai nalți* decât Carpații! Nu mai poți înghiți bucătăria rafinată; ești, în fine, în stare să scapi de ea câtva timp și, *pour te refaire l'appétit*, alergi la o mămăligă alpină – ca două mămăligi carpatine superpuse.

Dar... despre gusturi și colori nu se discută. Regret că nici măcar de data asta nu ne potrivim și trec a răspunde la întrebările tale.

În principiu și din toată inima (nu cred să vă îndoșiți cumva), îți răspund DA! DA! DA! veniți cu Vasilică neapărat! Ca pe cei mai iubiți frați vă așteptăm. Nu pot măsura bucuria ce vom simți văzându-vă aici. Trebuie însă să-mi dai îndată planul tău măcar în lineamentele generale. Poate că ar cadra mai bine cu intențiile noastre să nu stăm toată luna iulie în Berlin*: poate că până la poalele enormei mămăligi te-a conduce, rămânând în vale să gust din bucătăria rafinată de care am fost o viață întreagă lipsit.

Așadar, drăguțule, îndată ce primești aceasta, fii bun și așterne-mi clar proiectul tău; sper că, amendat de mine, o să devină un capodoperă de legislație.

Didina așteaptă răspunsul Margaretei. Complimente de la toți ai noștri la voi toți.

Eu aștept cu mare nerăbdare o scrisoare amplă de la tine, nu o cartă postală în fuga mare, și te îmbrățișez cu mult dor.

Al tău vechi

Caragiale

P.S. Se zice că în vremea Jubileului ar fi apărut un pamflet în franțuzește intitulat cam așa:

„François-Joseph, Roi de Roumanie“ sau

„Charles I, vice-roi de Roumanie“.

Nu cumva poți să mi-l trimiți în plic recomandat foarte discret? Aș fi curios să-l văz. Se pretinde că pornește dintr-o officină, odinioară, extrem-dinastică. Mare lucru e și paraponțul!

Einschreiben
Herrn Doctor A. Urechia
Bukarest
5, Str. Schitul Măgureanu
Rumänien

* Deși nimica nu ne gonește vara din Berlin.

34

[Goslar, 6.8.06]

Excelsior!

Scrisoare urmează. Până atunci, multă sănătate.

Car

Herrn Doctor A. Urechia
Sinaia,
Villa Urechia
Rumänien

35

[Schandau, 31.08.06]

PROSIT!

Herrn Doctor A. Urechia
Bucarest
5 Str. Schitul Măgureanu
Rumänien

36

[Wilmersdorf bei Berlin, 6.10.06]

Reta Walter. Mignon [în continuare, pe fotografie, scrisul lui Caragiale:] de la Opera Comică, ucisă cu glonțul alaltăieri joi, de un econduit, care și el s-a sinucis pe loc.

Fata avea colosal talent, și d-abia împlinise 21 de ani.

Herrn Doctor A. Urechia
Bukarest
str. Schitul Măgureanu 5
Rumänien

37

[Potsdam, 7 oct. 1906]

În loc de Lübeck – Potsdam; în loc de un pahar de
Bordeaux, trei halbe de bere în sănătatea dv. am beut.

Hoch! Hoch!! Hoch!!!

Caragiale
cu familia

E o vreme împărătească pe aici, unde nu lipsește nimica
spre a fi perfect, decât prezența onoratei dv. familii.

... Iar mai beau o halbă: Hoch!

Herrn Doktor A. Urechia
Bucarest
Str. Schitul Măgureanu 5
Rumänien

38

[Berlin E., 31 ianuarie 1907]

Dragă Alceule,

În Germania s-au întâmplat zilele astea mai multe dezastre
serioase – dezastru într-o fabrică de chimicale, dezastru într-o
mină de cărbuni, dezastru în alegerile generale pentru
Parlamentul Imperiului: sozial-democrații au căzut într-un
mod deplorabil, așa cum nimini nu s-ar fi putut aștepta. După
ce trâmbițaseră înainte de alegeri că or să aibă în viitorul
Reichstag peste 100 de locuri, astăzi, cu balotaje cu tot, mare
mirare să ajungă la 60, și în Reichstagul dizolvat aveau 81.
Toată lumea, plictisită de bravadele și aroganța lor, jubilează.
Ei caută să explice trista cădere atribuind-o la coalițiunea
tuturilor partidelor reacționare și burgeze. Adversarii lor – adică
toate partidele celelalte – interpretează explicarea socialistă tot
în defavoarea *tovarășilor*: care va să zică, voi nu contați numai
pe propriile voastre forțe, ci pe neînțelegerile din sânul

celorlalte partide; locurile (81) ce ați avut în trecut erau datorite nu numai voturilor voastre proprii, ci și voturilor nemulțumiților din alte partide înaintate (de exemplu liberalii independenți – un fel de radicali). Grație acestor voturi ați obținut atâtea locuri. Sau trebuie să admiteți aceasta, sau atunci (atât mai rău pentru voi) trebuie să mărturișiți că ați fost părăsiți de o mulțime dintre ai voștri.

Rogu-te, ce zice Costică de trista cădere a tovarășilor Bebel și Comp.? Marele Bernstein, celebrul teoretician revizionist al sozjal-democrației a căzut la Breslau, unde s-alegea regulat de atâta vreme.

Marțea trecută, la 9/22 ianuarie, m-am întâlnit la Viena, adică cu dinadinsul am mers înainte-i, cu Barbu. Am petrecut foarte bine și foarte convenabil, probă că a doua zi am dejunat perfect. Vezi dar ce cumiști am fost*ărră*. La Viena era un ger de 22ș minus și barometrul la 789, așa că mulți austriaci s-au *zolidifiziert*. La Berlin 19ș sub zero și barometrul la 793⁵. Ceva nemaipomenit.

Barbu mi-a spus multe și mai nimic despre politică. – Aci în Berlin, Take Ionescu a avut succese mari. Împăratul l-a primit în audiență și apoi l-a poftit la prânz intim. Toate cercurile înalte burgeze și boierești l-au festivat. După plecarea lui, rămânând încă Madame Ionescu, a fost poftită la serată intimă la palat, cu ocazia aniversării Kaiserului. – Ce trebuie să fie pe sufletele politicianilor noștri? Mă prind că-l denunță pe fiul lui Belzebut că a vândut Nemților patria și nația române! – Ță propos, când dai în publicitatea noastră peste câte un articolăș așa mai cu haz, de ce nu mi-l trimiți, egoistule, și mie? Să mă bucur și eu.

Mă rog ție, am aflat că boierul Bogdan P. Hasdeu, din ordinul spiritelor, ar fi cerut prințesei Maria o audiență ca să-i remită testamentul lui în favoarea micului prinț Nicolae, și că micul prinț, care nu-l cunoștea, văzându-l acu pentru prima oară, s-a repezit în brațele bătrânului ca la o veche simpatică

cunoștință. Ce să mai fie și asta? Pune-mă-n curent. Trimite-mi gazetele cu știri despre această minunată împrejurare. „Universul“ meu s-a păcătoșit de tot. Aștept nerăbdător.

De pe vremea lui Martin Luther nu s-a mai pomenit, dragă Alceule, așa iarnă. După câteva zile de dezgheț, de aseară (notează că încet-încet de vreo săptămână, după gerul cel teribil care a ținut vreo două zile și trei nopți, barometrul a început să coboare ajungând alaltaieri la 742, cu o temperatură de 0 și +1), de aseară, zic, a început să ningă din putere. Azi, joi, tramvaiele nu mai circulă; trăsurile pe roate și automobilele nici n-au ieșit la piață, pentru că se-nnomolesc în zăpadă; nu mai e chip să umbli decât cu sania, și săniile sunt aci foarte puține, fiind aduse de la țară din împrejurimi. Acu când îți scriu, joi la amiază, zăpada e până la brâu, și ningă mereu, mărunț și cu temeii.

Vremea asta mă face să-mi fie și mai dor de voi. Pe așa vreme, să stăm noi coala, șase persoane cumiști, la căldură, cu lumină dulce, cu o zupușoară de galinacee, mă rog frumos, cu o marinată de heringi prima, cu un curcănoid rumen pe varză acră ștraspurhi*, cu mere crețești de California (o bunățate!) și ananas de Kamerun (o frumusețe!), cu vinișor ușurel de Mosel, cu bericică proaspătă ca chihlibarul; și pe urmă, după masă, cafeluță cu caimac făcută de Madame Margot, și un păhărel de licoare cordială; și cucoanele, sub lumina lămpii, să șoptească lucruri bune despre amicele și cunoștințele dumneelor, și să facă bagadele; și eu să trag țigărica mea, și Maestrul să tragă țigărica lui și pe urmă să tragă la clavier ce-o vrea dumnealui și dumneata să tragi la aghioase. Ah! ce lirică existență! Halal de viață! Tare mi s-a făcut dor de ea!

Dacă mi-o ajuta Dumnezeu să isprăvesc cum sper și cum se cade lucrul de care mă țiiu, apoi atunci, helbet! vine și vremea noastră. Nu-mi închipuiesc, în starea în care se află teatrul

* Mai faină decât fideaua lui Solacolo.

nostru național, să treacă fără oarecare senzație o piescioară mai spălătică, lucrată pe măsură, cu altițe și bibiluri.

Până atunci, doresc să mai aflu câte ceva de la voi, măcar câte o vorbă ș-un cuvîntel.

Deocamdată, protestând sus și tare contra tăcerii sistematice a consoartei d-tale, care parcă ne-a uitat de tot-de tot, vă trimitem toți tutulor Urecheștilor Alceizi și Metronomizilor cele mai călduroase îmbrățișări.

Cu dor tropical,
al tău,

Caragiale

39

Rothenburg, o.d. Tauber, 23 febr. 1907

Excelentisimă conferența ta! Astă-seară o citesc pentru a patra oară. Să trăiești! Mi-e dor mult de voi toți, mai cu seamă de tine. Peste câteva săptămâni ne vedem. Până atunci

o călduroasă îmbrățișare

de la vechiul tău

Car

40

Berlin W., 26 aprilie 1907

Dragă Alceule, grație!

În duelul de tăcere la care m-ai provocat fără motiv, mă declar învins. Depun deci arma și, *en attendant que tu me rendes la pareille*, te salut deocamdată.

Cu frățească dragoste,

Caragiale

Sfintele Paști cu toate fericirile
 Wilmersdorf/Berlin, 4, Hohenzollernplatz 4.

41

[Berlin W. 27.5.07]

O mie de ani pace!

Famiile Metronomidis
 Caragiale

Wilmersdorf/Berlin
 Hohenzollernplatz. 4. Hpt.

Herrn Doctor A. Urechia
 Bukarest
 str. Schitul Măgureanu

42

[Sinaia, 15 iunie 1907]

[pe banda albă „laterală, dreapta, cu creionul:]

Așa să am parte de un capăt! Taci moi!

Moritz Berlinerbaum

[în spațiul pentru scrisoare, cu creionul:]

Rămâneți sănătoși. La revedere,

Car

La Sinaia – minune!

Ce păcat de așa frumoasă țară!

Dlui Doctor A. Urechia
 cu Familia
 București
 5 Schitul Măgureanu

43

Berlin, 29 iunie 1907

Drăguțule, ieri ți-am expediat, în fine, lucrul promis – sper că o să-ți placă. Am întârziat atâta, fiindcă a trebuit să comand cartea la Londra, nemaigăsindu-se în librăriile de aici. Aici trăim împărătește. Numai voi lipsiți ca să fie petrecerea fără nici o lipsă.

De câteva zile Maestrul, după ce s-a scăldat în oceanurile beethoveniene, s-a retras în saloanele cu peruci pudrate mozartiene: *Nozze di Figaro*, *Così fan tutte*, *Zauberflöte* etc. – niște adevărate minunății. Eu lucrez greu, dar tot sper să mă țin de făgăduială la timp și în așa mod încât să nu te dau de rușine. Pe aici, după prea multă răcoare, s-a încălzit bine, e foarte frumos și plăcut. Nu e zi să nu vă pomenim de mai multe ori la tocnică, la fripturică, la bericică și la muzică, mă rog frumos. Aștept încuviințări de la voi, să-mi spuneți ce ziceți de Daumier și Gavarni și de arta cu care sunt reproduși de editura englezească. De la toți Carageleștii și Metronomizii, primiți toți Urecheștii călduroase frățești salutări. Credeți că n-ar fi mai mare bucurie nicăieri pe pământ, ca în Hohenzollernpl. 4. Hauptstr. Wilmersdorf Berlin, când ați apărea în pragul acestei modeste, dar confortabile locuințe. Să nădăduim? *Voyons, un bon mouvement!* Fiți sănătoși și veseli.

Metronomizii
et Carageleștii

(C.p. cu legenda ilustrației precizată de Caragiale: „Din Alpii Bavariei. Haltă de poștă“.)

44

Berlin W., 15.7.07

Stimate dle doctor, vă rugăm să ne trimiteți de urgență câteva kilograme de căldură daco-romană, că pe aici degerăm – maximum l-am atins astăzi cu 14ș Celsius – noaptea 10–11, așa că mi s-a făcut dor de piața Teatrului pe la 4 după prânz, să-mi mai moi oasele. Mai că-mi vine să plec la băi – în București, măcar pentru o lună.

Ce mai faceți? Mai dați-ne câte un semn de prietenie. Complimente tuturilor de la noi și de la Metronomizi. Cu dragoste al dv.

Car

Multe am să-ți spun când ne-om vedea la toamnă – foarte multe.

45

Dragă Alceule,

Ai primit desigur plicul cu materia pentru broșura mea. Nu știu până-acuma ce soartă va avea întreprinderea; în caz însă să reușești, atunci, rogu-te, fă următoarea mică schimbare:

la aliniatul final al părții III, care începe așa:

„Așadar, mai întâi: *jos* sistema oligarchică etc....! *jos* mamelucăria inică! *jos* Constituția etc...”.

Înlocuiește pe cei trei *jos* cu: *destul cu* – adică să vie așa:

„Așadar, mai întâi: *destul cu* sistema oligarchică etc...

destul cu mamelucăria... *destul cu* Constituția... etc.”

Și, dacă se poate, dați-i zor să apară *până nu se-ntâmplă vreo schimbare de situație**. Eu cred că între cele câteva sute de

*După câte înțeleg eu, mașina scârțâie rău de tot – tare mi-e frică să nu plesnească mai degrab decât spuneam. Se prea poate

broșuri despre împrejurările noastre, nu broșura mea va fi fost cea mai neroadă ca gândire și mai proastă ca stil sau ca factură. Multe am învățat de când trăiesc în mijlocul Europei civilizate – unde e dreptate la tribunale fiindcă este și pe stradă – și între toate una mai ales, că omul trebuie să spună europenește, nu greco-țigănește, ceea ce crede.

Ceea ce crez am spus și am să mai spun – asta e numai capitolul prim al unei serii mari – ori la ce pagube m-aș expune. Intrarea în viața publică mi-a fost pân-acuma închinată de boierii și de ciocoi noștri pe simpla bănuială instinctivă că n-aș fi amantul destul de fidel al sacrei noastre Constituțiuni. De ce adică astăzi, la bătrânețe, să nu fiu leal, să nu le dau dreptate oamenilor, arătând de față de ce sentimente sunt animat față cu actuala lor organizare de Stat? de ce să nu arăt lumii cum am văzut eu împrejurările sociale și politice la cari am asistat, – și ca istoric, nu numai ca simplu comediant? – Și, deși mamelucărimea mă va huidui în unison, poate să am norocul ca în mulțimea lumii cinstite, inteligente și dezinteresate să găsec câteva aprobări, cari să mă plătească cu prisos de necazurile îndelungatei mele proscipțiuni. Și sper că între acestea (măcar că poate nu aprobi în totul concluziile mele) cea d-întâi îmi va veni de la tine, pe care te știu capabil să deosibești simplicisima mea proză *terre-à-terre* de cine-știe-ce splendidisim discurs de la „Dacia“, – contra ciocoilor sau... pro.

Mă poți ajuta s-o fac citită și de alții, cari desigur gândesc ca noi? Aștept telegrama ta cu mare nerăbdare, după care îndată îți mai scriu.

Al tău îndatorat mult,

Caragiale

Wilmersdorf-Berlin, Hohenzollernpl. 4.
Sâmbătă, 27 oct./9 noem. 907

Ce pomană ți-ai face să revezi și tu corectura! – încai să iasă convenabil tipărită. Am întrebuintat ortografia modernă fonetică – a Academiei. (Vezi că parcă sunt sigur că nu voi rămânea netipărit.)

Îți atrag atenția pentru telegraf:

Wilmersdorf bei Berlin se taxează ca un singur cuvânt. Totdeauna trebuie să atragi atenția împiegatului asupra Nomenclaturii de la Berna, pag. (îmi pare) 752, coloana II, sus. Fă gură!

Să nu dai Statului ciocoiesc 20 de bani mai mult, cari să treacă în punga Fabricelor de la Letea-Bușteni, ori Chitila-Sascut etc.

Apoi, *Hohenzollernplatz*, nu-l scrie întreg, căci o vorbă de 15 litere + 1 se socotește ca două vorbe. Se-nțelege că europenii trebuiau să ia această măsură, aminteri Nemții erau capabili să scrie o depeșe de 20 de cuvinte într-unul singur: *Allgemeineberlinerlectrischedroschkenactiengesellschaftisollhabenbilanz*, adică : Bilanțul de credit și debit al Societății generale pe acțiuni de trăsuri electrice din Berlin.

Scrii prin urmare Hohenzollernpl., prescurtat.

Fiți sănătoși! Didina scrie Margaretei mâine-poimâine. Până atunci și ea și copiii vă trimite [*sic!*] multe complimente tuturilor.

Vremea aci se mântine la *beau-fixe*. Așa limpiditate și curățenie de aer nici la munte nu poți găsi. Și eu trebuie să stau la canon – să lucrez pentru Patrie. Ce știi și asta la ce-o fi bună! – ori rea!

Dragă Alceule, îți mulțumesc din suflet: broșura a ieșit frumoasă de tot. Absolut fără greșeli, firește că nu se poate ediția

întâia, cu zețarii noștri și mai ales cu ortografia aceasta nelogică. Dar nu face nimica. Cea dintâi ediție de 3 000 s-a epuizat.

Am trimis lui Pauker broșura cu oarecari mici schimbări pe care din grabă uitasem să le fac. Mă rog ție, dacă ai un moment, fă o revizie, și spune-i lui Pauker să-mi trimită tot ce găsește prin gazete și reviste despre publicația mea. Firește că nici vorbă să m-apuc de polemici; dar, pentru urmarea seriei, desigur voi găsi elemente prețioase în comentariile gazetelor facțiunilor oligarchice. Sunt de aminteri prea cuminte și destul de convins că le-am aruncat o bombă explozibilă tocmai la punctul slab al fortăreței lor, ca să m-aștept să-mi dea bomboane. Ceea ce aș dori să știu de la tine, este ce impresie a făcut asupra publicului imparțial, care știe tot ce-i spun tot așa de bine ca mine și ca tine. Și care, ca de regulă, e foarte mulțumit când își aude propriile păreri cumiți exprimate nebunește de unul care se suie pe un *tréteau* să declame în gura mare lumii întregi.

Tu zici că nu le pasă politicianilor că-i arăt goi în fața publicului nostru. Eu crez că nu puțin rău le face asta acuma când dau, zăpăciți, din colț în colț, desperați că nu pot opri consumarea falimentului absurdei lor sisteme. Ți-nchipui tu ce harababură are să fie în Camere? Nu vezi ce moft a ieșit din faimoasa comisie? Nu înțelegi că între ei chiar sunt mare parte interesați acuma a se da de partea părerilor generale, exprimate prin broșura mea? Căci cei mai inteligenți pricep că a luat apă corabia, și cei mai de treabă sunt sătui de flibusteria politică, și cei nemulțumiți speră în schimbare să sosească și pentru dâșii ceasuri mai bune.

Deși se tot învârtesc boierii; zilele Constituției actuale sunt pe sfârșite. Poate Regele s-o mai ție cât o trăi; dar odată cu dispariția lui, toată șandramaua are să se surpe până-n temelie. Vom vedea. Se poate însă prea bine ca tot actualul rege

să prezide la dărâmare și la începutul reclădirii. El e om cuminte și când nu se poate ceva, înțelege că nu se mai poate.

Încă o dată îți mulțumesc de dragostea ta prietenească.

Fiți sănătoși tu și ai tăi.

Ce fericit aș fi să ne vedem la iarnă. Poate.

Al tău îndatorat vechi prietin,

Caragiale

Ce ai zice să viu la București, măcar câteva luni să scot o publicație măcar săptămânală în sensul broșurii? Răspunde, mi-aș scoate cheltuiala?

Berlin, 9/22.XI.907

47

Dragă Alceule, aici avem ger sclipitor, zăpadă scârțâitoare, pe pământ, iar pe cer lună strălucitoare, dacă mă pot pronunța astfel: vreme splendidă pentru amantii naturii; pentru mine însă, pe care nu m-a-ncântat nici în tinerețe sublimul cosmic extensiv, această serie de zile senine și de nopți și mai senine, cu aproape 10ș sub zero, este un scandal rușinos din toate punctele de vedere. Și fiindcă simț totdeauna aversiune pentru scandaluri, stau închis în casă ca un urs care ibernează, cu țigărica și bericica mea la biuro, în fața pozelor dumitale, și te-ntreb: nu-i așa că, dacă termometrul nu s-ar sui niciodată mai sus de 20 și nu s-ar coborî decât foarte rar nu mai jos de 16; dacă barometrul ar urma, în regulate perioade de 15 zile, să suie încet și să coboare domol de la 750 la 770, și toate astea fără altă mișcare în atmosferă decât suflarea dulcelui Zefir atunci când ar fi neapărată nevoie, – omul, acest Rege al creațiunii ar fi mai moral, n-ar mai fi nici plouat, nici pârlit? Și întrebându-te, mă uit la poza dumitale din urmă și înțeleg bine că vrei să-mi răspunzi, fără șovăire, cu deplină convingere,

da! – Da! zic și eu. Dacă ar fi așa, omul ar avea dreptul să se numească un adevărat membru al S.P.A. Atunci ar rămânea oile netunse și fiarele neajupuite de podoabele lor prețioase. Când mă gândesc câte flanele port – sărmane oițe! când îmi pun, cât se poate mai rar, blana-n spinare – nenorocite șconc – imătație! – așa să mor! De ce să nu declar că este imătație? parcă sunt șarlatan, ca Zigmund Pragăr?

Dar să lăsăm aceste triste reflexiuni inutile!

Îți trimit de anul nou câteva rânduri – o *Cronică de Crăciun* și două bucățele de versuri, pe care o să le publice „Convorbiri Critice“ de 1 Ianuarie. Sper că ele pot ținea loc (numai de l-ar ținea cu onoare) de o scrisoare mai lungă, și că prin urmare te obligă la un răspuns în plic recomandat, nu pe o jumătate de cartă poștală; cu atât mai mult am dreptul la aceasta, cu cât, lucrând îndelete fugitivele rânduri alăturate, nu puțin n-am gândit să le fac pe placul tău. Dacă am reușit, atât mai bine și pentru lucru și pentru autor!

Didina are să scrie zilele astea Margaretei. Am avut săptămâna asta musafiri, cari ne-au scos și din casă, *comme qui dirait pour nous donner la revanche, en cabinet particulier* – schampăr zebarei!

Vă urăm încă o dată: la mulți ani, cu sănătate și noroc!
Să ne vedem cu bine la primăvară!

Al tău doritor,

I.L. Car.

P.S. – Costică e la Leipzig la Zarifopol. Nu l-am văzut încă. Rogu-te, Barbu – s-a ales undeva? Când ne-om vedea, am să-ți dovedesc ce politician diplomat este.

Spune-mi, dacă știi, ce înseamnă *Bucura Dumbravă*.

Dacă poți, trimite-mi, ca imprimare, însă în plic recomandat, o cartă poștală cu portretul tău; dar pune-o între două cartoane, ca să nu o mai strivească cu stampilele poștale și să-ți strice mutra drăguță.

Ia negreșit Calendarul „Minervei“ '908 și citește articolul *Doi Luceferi*, pag. 112; apoi să-mi spui: te-am povățuit rău ca prietin, care-ți cunosc gustul și slăbiciunile? – Delicios!

Mă rog ție, scrie exact și clar după formula oficială:

D. I.L. Caragiale
 Wilmersdorf/Berlin
 Hohenzollernpl. 4
 Germania

Sâmbătă, 29/XII/1907–11/I/1908

O! Sfântă ortodoxie! Apăi să nu, ca Teodor, bisserica?

48

La revedere cu bine, în curând dle Doctor! Până atunci, păstrează-mi, te rog, un exemplar din Conferența ta asupra monopolului voturilor alcoolice. Asemenea, păstrează-mi și discursul lui BD. pentru proprietatea mare periclitată de Cantacuzino-Pașcanu, Ghica-Dumbrăveni, Ghica-Deleni și Comp. – și-n favoarea bieților proprietari mari, atât de prigonți și de exploatați! Și, dacă, precum trebuie să sperăm, va ține vreun nou discurs, și pentru restrângerea votului, pentru gubernii și pentru reînființarea Cenzurii, atunci păstrează-mi-l și pe acesta. Ții minte, sper, ce infam și carraghios rreacționarr sunt eu! și ce – moftangiu rridicul! ca să nu zic deplorrrabil!

Să ne vedem sănătoși,

Al tău

Car

Didina a scris Margaretei.

Aici dăm în primăvară: când frumos – când urât. Pe la voi?

Joi, 7/20 febr. 1908

Herrn Doctor A. Urechia
 Bukarest
 5. str. Schitul Măgureanu
 Rumänien

49

Berlin W., 2 martie 1908

Bibicule, din momentul ce primești aceste dulci rânduri, nu mai îmi scrie nimic: sunt pe drum; zbor ca un fluture leșinat de foame să cad peste o floare – o floare de varză acră și de fasolică cu ardei. Rogu-te îngrijește ca un bun grădinar, să găsesc favoritele mele flori demne de pofta mea fără seamăn. Dacă aș mai sta aci încă zece zile, mor de foame: mi s-a lipit mâtele de sosurile germâne.

La revedere, fără rântaș.

Car

50

[iunie 1908]

Berlin

Raport meteorologic

Am găsit aci ultima zi a unei serii de cinci zile călduroase cu 29ș în umbră. De alaltăieri, avem 18ș ziua, 14ș noaptea. La Lipsca asemenea. Cerul cam acoperit.

Curățitul și aranșatul casei este însă în culmea căldurii; plus: naftalină, terebentină și vaxolină.

La 20 iunie dim. sunt în Sinaia; la 22 banchet monstru în București. – Ce zici?

Fiți sănătoși!

La revedere în creerii Carpaților,

al tău,

Caragiale

De la toți tutulor multe complimente.

51

[Travemünde, 26 iulie 1908]

Din Carpați și pân' la Mare,
De la Mare la Carpați,
Or din câtă depărtare,
Toți românii suntem frați.
Deci, primiți o salutare
De l-ai voștri

devotați

Car

Herrn Doktor
A. Urechia u. Familie
Sinaia, Villa Urechia,
Rumänien

52

[Travemünde, 3.8.08]

Ah! coboară din Carpați
Și răspunde l-ai tăi frați!
Te mai fați?... țe mai fați?

Car

Luni, 21 iulie / 3 aug.
Herrn Doktor A. Urechia
Sinaia, (Villa proprie)
(Rumänien)

53

Berlin W., 26.2.1909

Madam' Rozalie!
Am primit cartă de la d-ta și mulțumesc; regret însă că ai
scris numai *en-gros* despre chestia tristă, care le taie pe ele cu

cămașă de noapte și bibilurile și cu sabie, și Nestor deja leșină de frică – oi, mamă!

Așadar, te rog cu respect să mai scrii ce s-a mai întâmplat cu ele toate *en détail*, dacă și el moare deja, care zice că are așa un trecut glorios, și cum trebuie să plânga toate când apune soarele de la ele – oi tată!

Vreau să știu ca să plâng și eu. – Parcă n-am drept?!

Și te rog asemenea, Madam' Rozalie, să spui complimentele multe la d. Doctor Urechia și la familie de la el, de la noi toți de aicea care le dorește: așa să am parte de bine!

Cu respect și stimă

Moritz Berliner

Ce face Mitiche și Margo de la el? Știi ce dor mi-e de ele?... Așa să am noroc! complimentele de la toți.

54

Dragă Alceule,

Peste cel mult trei săptămâni viu în țară; am să te rog să mă poștești la masă într-o seară când, a doua zi, să n-ai treabă prea de dimineață, fiindcă, după masă, doresc să facem la voi, încât se poate mai restrâns comitet (numa' cu Grecul și Grecoaica), o șezătoare literară: am să vă citesc un volumaș de povestiri inedite (*fructele veghiărilor mele de-o iarnă!*), pe care nu le-aș da pe tot ce am scris în viața mea.

Pân-atunci, vă trimit tot astăzi un ceanac de spanac, *als Drucksache, Echt Dako-rumänischer Spinat*. Vă conjur, cu sfințenie să mi-l păstrați, după ce-l veți citi îndelete; – adevărat, vorba Rozaliei: *c'est pétrifiant, fantastique, abracadabrant!** – Fără această prealabilă preparație, nu veți

*De-abia acuma m-am convins de grozăvia alcoolismului. Ce înspăimântătoare urmări! Ce ruină! ce dezastru!

putea înțelege una dintre poveștile mele, la care ții mai mult decât la toate.

Fotografia ta este *unvergleichlich* – întreabă pe Rozalia ce va să zică asta. Mai trimite-mi.

Suntem, slava Domnului, bine. Să ne vedem sănătoși.

Tutulor complimente de la toți.

Al tău,

Caragiale

Îți trimit și o poză a mea: să nu mi-o arunci în foc, când ore de-ntristare...

Cu toată dragostea,

al tău

Car

14/27 febr. [1909]

Adresa mea exactă:

Wilmersdorf bei Berlin, Hohenzollerndamm, 12

Rogu-te, a primit ieri Rozalia o carte de la Moritz Berliner?

Aș vrea să știi deja.

55

Wilmersdorf bei Berlin, 17 martie 1909

Primit *Verzi și uscate*. Mulțumesc. Să trăiești! că ai cap sănătos. Mă rog ție, ajută-mă: mai înjură și tu iarna asta, că eu am obosit, nu mai pot! Biblia, Vanghelia și Coranul!

Bisserica, Havra și Giamia!!! Temple antice și moderne!!! Când? Când are să se isprăvească? Contez pe tine; ajută-mă! Nu mă lăsa deja!

Al tău

M. Berlinerbaum

Ce zici de acest colțișor pitoresc?

Citește explicația dincolo.

(C.p. ilustrată: *Bamberg, Die alte Residenz*. Im Renaissance-stil mit hübschem Erker, interessantem Portal an der Stelle der Burg der Babenberger gebaut. Hier wurde am 21. Juni 1208 König Philipp von Schwaben von Otto von Wittelsbach ermordet. Hofraum mit sehr alten Fachwerkbauten.)

56

Ah! – /Alceu!

Ești...

Al meu...

Doctoraș al vieții mele! știi, Bibi, că sunt a ta!...

Rendez-vous ne-am dat la Lido; prin urmare nu uita...

Te așteaptă palpitândă-n eleganta ei gondolă,

La San Marco-n piazzetta, voluptoasa ta creolă!...

S.....

Domniei sale
Domnului Doctor Alceu Urechia
București
Strada Schitul Măgureanu 5
România

Către V.A. URECHIA¹

1

6 noiemb. 1886

Dragă amice,

Mai întâi să te întreb de sănătate. În cel de-al doilea rând nu știu cum aş putea răspunde la o așa de grațioasă întrebare? Desigur că răspunsul meu este NU.

Trebuie să te felicitiez pentru frumosul concert la care am avut plăcerea să o aud pe grațioasa dumneavoastră soție. A fost minunat.

Cu salutări prietenești,
al dumitale

Caragiale

2

[25 ianuarie 1900]

Prea iubite Professore,

Este oare chip să refuze cineva o poruncă așa de categorică?
firește că: DA!

Până la revedere, o strângere de mână afectuoasă
din partea devotatului d-tale

Caragiale

3

[ianuarie 1900]

Prea iubite Profesore,

Îți mulțumesc de bună urare. Sărutăm Doamnei Urechia
mâinile. Vă dorim. La revedere duminică la Ateneu, unde
iubitul nostru autor dramatic
novelist etc. etc. etc.
va face o conferință cu lecturi alese

Salve
Caragiale

la 8 fix duminică
seara

Către VASILICĂ A URECHIA¹

1

[München, 3 dec. 1903]

Salutări din München.

Luca & Tuschi

Un: D-sale Dlui Vasilică A. Urechia
Bukarest, str. Schitul Măgureanu 5
Rumänien

2

[Travemünde, 16.7.08]

Salutări de la țărmul Balticeii.

Car und Sohr

Complimente la Mamaia și la Papaia.

Herrn Vasilică A. Urechia
Sinaia, Villa proprie, Rumänien

3

[Berlin, 11.1.09]

Vivat Basilius studiosus! Crescat! Floreat!

La mulți ani cu sănătate și noroc.

Herrn Vasilică A. Urechia
Studiosus, Bukarest
Str. Schitul Măgureanu 5
Rumänien

Carageleștii

Către LEA VERMONT

București, 30 iulie 1888

No 336

DIRECȚIA GENERALĂ A TEATRELOR

Doamnă,

La petițiunea d-voastră din 19 aprilie, răspundem că regretăm a nu vă putea angaja ca gagișă deoarece paragraful bugetar este acoperit.

Vă rugăm deci a ne comunica dacă, având nevoie de concursul dv. artistic, putem conta pe talentul dv. pentru stagiunea viitoare, în mod onorific.

Primiți dnă asigurarea considerației mele.

Director,

I.L. Caragiale

p. Secretar

N.I. Saulescu

Către AL. VLAHUȚĂ

1

[15 nov. 1909]

Comunicare

Caragiale roagă pe Vlahuță să comunice lui M. Dragomirescu că el, Caragiale, ar fi foarte adânc mâhnit dacă dorința lui, pe care din fundul inimii o crede legitimă și *onorabilă*, nu s-ar pute îndeplini din cauza unei împotriviri din partea lui Dragomirescu; și că, din potrivă, dacă anume prin Dragomirescu, această dorință ar fi îndeplinită, Dragomirescu ar revedea pe Caragiale strângându-l în brațe cu mai multă căldură frățească decât l-a fost văzut vreodată.

Caragiale nu se-ndură a se-ndoi de bună izbândă a stăruinței lui.

2

17/30.XII.[1]909

Frate Vlahuță, am primit laconica scrisorică. Te rog, trimite-mi îndată clenciul tău, păstrând o copie la tine – nu se știe, poate să fiu nevoit a veni în curând să vă bat la ușă, sigur

că nu vă supăr prea mult. Mă salvezi cu un bun clenci! Sunt tâmp: nu mai am ce născoci din devlă. Mă aflu în toane proaste; iartă-mă că nu-ți pot spune mai multe decât: fiți toți sănătoși și veseli! Dumnezeu să vă deie bine!

Al tău ve[chi],

Ca[ragiale]

Încă o dată, n-ar fi rău să-l convingi pe Câmpina că e în interesul gazetei să alternăm în mod normal în cursul săptămânii – nu imediat unul după altul.

Abs[änder] I.L. Caragiale – Hohenzollerndamm 12

Herrn A. Vlahuță
Bukarest
Palatul Funcționarilor
Piața Victoriei,
Rumänien

3

[7 iunie 1910]

O cordială salutare din Suceava.
Fiți sănătoși!

Caragiale

4

Dragă Alecule,

Știu că ai dreptul să mă ocărăști că de ce tac d-atâta vreme. Până să ne lămurim prin viu grai – precum doresc foarte – îți trimisei ieri, ca să te mai îmbunez, o cărticică pe care ți-am dedicat-o ție, cu siguranța că ai să primești bucuros dedicația mea; căci zice o vorbă bătrână că prețul darului stă, nu chiar în dar, ci în osârdia cu care e făcut darul. Deocamdată, de la mine atâta; de la Dumnezeu mai mult. Trimită-ți El pentru

tine și pentru toți ai tăi, toate bunătățile, și ajute-mi să vă pot revedea cu bine! Fiți sănătoși și veseli!

Sărută mâna grațioasei mele prietene cu adâncă frățească dragoste și din partea prietenului tău,

Car

Goga cu nevasta au fost pe aici, trecând spre Scoția. Am petrecut frumos două zile-mpreună, în vreme ce, firește, n-am lipsit să pomenim despre voi.

Vale!

20 sept./3 oct., luni [1910]

5

[Arad, '911 feb. 9]

sosire

[Buc, 10 fev. '911]

Multe frățești salutări pentru voi toți bătrâni și tineri. Să ne mai vedem cu bine – să dea Dumnezeu!

Caragiale

Vă salut cu sinceră iubire și admirație

V. Goldiș

A.Vlahuță, Bukarest
Palatul Funcționarilor
Piața Victoriei

6

[15–31 martie 1911]

Răspunde dacă ești în București săptămâna viitoare. Viu cere frățește ajutor sufletesc

Caragiale

7

[29 martie 1911]

Frate Alecule, încă o dată te sărut frățeste, și încă o dată te rog ceva, fără să-ți mai dau deslușiri. Iată ce *trebuie* să faci pentru cauza cea mare.

Să expediezi imediat, fără grijă de punctul meu sau al tău de onoare, următoarea telegramă întocmai:

„*Octavian Goga*
Nagyszeben”

Rog insistent mergi îndată Arad. Caragiale așteaptă otel Central având comunicări foarte importante din partea mea. Contez dragostea ta. Salutări.

Vlahuță“

Absolută discreție! Deslușirea va urma.
Sărutări frățesti. Încă o dată nu mă lăsa.

Al tău,

Caragiale

Brașov, marți seara

8

Dragă Alecule, nu știi cum și ce fel, mi-a venit, acu, pe la 12 trecute noaptea, șezând la masa me di brad, c'coane, cu perdelili lasate, bri omule, să-ți spun că te sărut dulce. Spune-mi și matale, mă rog frumos, o vorbă plăcută, fie cât de scurtă, numa' plăcută să fie! Dumnezeu cu tine și cu ai tăi! Noroc și voie bună!

Al tău vechi,

Car

13/25.V. [1]911, spre ziua

Sărut pe Barbu

Herrn A. Vlahuță
Bukarest
Palatul Funcționarilor
(Piața Victoriei) Rumänien

9

[Budapesta, 26 nov. 1911]

Dumnezeu să primească pomana ce v-ați făcut-o cu mine!
De unde dați, să sporească și să izvorească! Plec spre casă îndată.
De acolo, am primit, acu, în gară, telegramă, că mă așteaptă
cu dragoste ai mei și, mai ghici, cine? Spune-i Barbului, poate
o ghici el, dacă nu poți tu. – Vă îmbrățișez frățeste. Sărutări
de mâini Doamnei tale. Să ne mai vedem cu bine.

Dumnezeu cu voi.

Al vostru prea îndatorat prietin,

Car

Duminică

Doctorul Dona e făcător de minuni. Îl salut cu admirație
și recunoștință.

Dlui A. Vlahuță
Bukarest
Palatul Funcționari[[lor]

10

[Schöneberg bei Berlin, 28 dec. 1911]

Frate Alecule, am rugat pe o celebră pianistă de la Curtea
Imperială să-ți facă un raport despre tot ce s-a petrecut în
Innsbruckerstrasse 1 de la plecarea mea din București până la
plecarea d-sale din Berlin. Doresc astăzi să știi ce faceți și voi.
Cum le merge convalescenților voștri? Cu dorul de a vă revedea
cât mai curând, lucrez mereu, dar încet. Când o să pot zice:
uf, am isprăvit! –? – Până atunci, vă urez din parte-mi și din
partea familiei mele, sărbători fericite. Fiți sănătoși și veseli!
Dumnezeu aibă-vă casa în sfânta Sa pază!

Cu multe îmbrățișări pentru tine și multe sărutări de mâini
 pentru grațioasa ta Doamnă și neprețuita mea prietină, sunt
 și rămân al vostru devotat și îndatorat

prietin,

Caragiale

Dă-mi, rogu-te, adresele Ștefănescu – Mimi și Grigorescu –
 Anișoara, înainte de Anul Nou, dacă se poate.

Rumänien
 Domnului A Vlahuță
 Bukarest
 Palatul Funcționarilor
 Piața Victoriei

11

[Schöneberg bei Berlin, 29 dec. 1911]

Dragă Alecule, am primit carta ta. Vă urăm tuturilor
 sărbători fericite. Multă sănătate Delavrancilor.

Fiți toți sănătoși și veseli!

Dumnezeu cu voi toți și cu ai voștri!

La mulți ani!

Al tău vechi,

Car

P.S. Nu uita de adresele copiilor – îmi trebuiesc înainte de
 Anul Nou.

Herrn A. Vlahuță
 Bukarest
 Palatul Funcționarilor
 Piața Victoriei
 [Rumänien]

12

[23 ian./5 febr. 1912]

Vlahuță
Palat. Funct. Buk.

Conjur nu scrie nimic nicăieri despre mine. Nu face nici un pas; așteaptă scrisoare.

Car

13

Frate Alecule,

Ți-am telegrafiat ieri și sper că mi-ai îndeplinit rugămintea: n-ai scris nimic nicăieri. Acum, mă rog ție, nimini să n-afle despre ce-ți scriu aci, până nu comunic eu cui de drept. Află că ziua de 30 („o zi mare ca aceea“) voi sta liniștit cu ai mei acasă la căldurică – p-aici bântuie un ger strașnic. Nu viu. Scrisoarea lui Gârleanu cătră tine m-a îngrozit. Eu nu sunt un erou – eu sunt un burgez. <Mi-e groază de mulțime> N-am nici aplecare nici *le physique de l'emploi* pentru un triumf. Și pe urmă tu știi că „fosilele“ sunt deopotrivă nesimțitoare și la scuișări și la adorațiune. Hotărât, nu viu.

Fiți sănătoși și veseli. Dumnezeu cu voi și cu ai voștri. <Frățești salutări? De la noi toți <la> frățești salutări pentru toți Delavrancea și Gherea-Zarifopol.

Al tău vechi,

Car

Marti, 6 febr./24 ian. 1911 (de fapt, 1912)

14

Marti, 24 ian./6 febr. 1911 (de fapt, 1912)

Vlahuță
Pal. Funct. Buk.

Expediat <astăzi> azi scrisoare. Conjur absoluta discreție.
[Caragiale]

15

[7 febr. 1912]

Adevărat nenoroc. Acces sciatic. Imposibil mișca. Rog
comunică amicilor. *Vale*

Car

16

[8 febr. 1912]

Discret, nimic scrie despre fosila Caragiale

17

Puiule dragă,

Nu trebuia nimic spus... Las' să zică el! <El are branșa lui!>
<Asta> Ce să te amesteci tu în branșa lui! Să te-auză
Dumnezeu! să ne mai vedem și atunci când, <spui că> cum
m-ameninți, n-ai să <mă> mai m-ascuți. <Atunci, da, fă ce
poștești: ce i-a fost tatii> și (?) <mamii mi-o fi și mie>. Atunci,
<da>, haida! slobod.

Cum să-<ți> vă mulțumim de copiile <după> Grigorescu?
<Și mai ales fata, cum le spune anii (?)> Le vom privi <eu și>
una după alta, seara și ziua, cu aceeași componctiune, cu care
ascultăm <ea> un caiet Scarlatti-Cellica.

Spune-mi daca s-au stins bine paietele mucedo, ca să știu
când pot veni fără primejdie de vreo pârleală. Nu vrei să <știe>
afle nimini <când vin> de sosirea mea. Mie cele întâmplăte
zilele trecute mi-au făcut adevărată groază. Astfel <când> în
orice telegramă primești să știi că

trimit înseamnă <viu> sosesc

negreșit = cu Aradul 11,45 a.m.

sigur = prin Vârciorova, cu trenul accelerat de la 12,50
<amiază> ziua

neapărat = prin Vârciorova cu expresul de la 6,36 seara.

<Dacă s-ar putea, ia pe socoteala mea un automobil și vino
<de> de mă <ia> încarcă de la Chitila; să nu mai mă treacă la
raportul poliției în gara de București. <Eu> În caz că se poate,
<depeșea[ză]> telegrafiază>. În toate cazurile, mă cobor din
vagonul cu paturi.

Până la revedere multe îmbrățișări frățești.

Car

8/21 febr. 1912

18

12.2. 1912

Vlahuță

Palatul Funcționarilor, Bukarest

Mulțumesc cordial mângâitorilor.

Caragiale

19

[Budapesta,
marți, 12 martie 1912?]

Rog mare hatâr poimâine joi dimineța aștept Szegedin
trenul dinspre București vedem mititelul Octavian adu 200
grame icre tescuite prima. Îmbrățișeri,

Caragiale

Către ANIȘOARA VLAHUȚĂ

[Schöneberg b. Berlin, 26.4.10]

Christos a-nviat!

La mulți ani cu toate fericirile!

Să crești și să trăiești sănătoasă, bună și veselă până la adânci
bătrâneți!

Car

Domnișoara Anișoara Vlahuță
la Dl. A. Vlahuță (tata)
Bukarest, Palatul Funcționarilor
Piața Victoriei

Către N. VOLENTI¹

Dragă Nicule,

Ori n-ai primit o depeșă a mea – ori, cum să zic? ești un infam. Dar, pentru că tot nu mă-ndur a crede că nu te-ai îndurat să-mi răspunzi, cred mai bine că depeșă nu ți-o fi sosit. Atunci iată, ți-o dau aci:

„Rog trimeteți imediat tantiema mea Teatru“.

Știam că s-a jucat, fără voia mea, zilele trecute, o piesă – nu știu anume care – și că s-a produs rețetă 770 lei; deci mi-ar reveni 77 lei, căci 10% iau din bruto.

Sper că scrisoarea aceasta recomandată o vei primi; și, spre a evita altă neplăcere pe viitor, iată îți alătur aci o petiție cătră tine și colegii tăi, prin care vă opresc a mai juca ceva de mine (vezi cod. pen. 342) fără anume a mea învoire.

Cum? Știți că am dreptul să fitu supărat pe Teatrul vostru, și-mi jucați fără voie, fără să mă întrebați măcar, piesele, și, pe urmă, nici nu voiți să-mi plătiți tantiema? Asta este, crez că vei conveni, prea-prea. Dacă n-ai fi fost tu în Comitet, pe cinste că vă făceam o mare plăcere. Mai ales când pot aduce zece mărturii, între care în primul loc și pe tine, că v-am oprit să mai jucați ceva de mine, – mi se pare că n-ar fi fost plăcut pentru voi să reclam Parchetului conf. art. 342 din C. pen.

Pentru ce, cu un om așa de rău-crescut ca mine, să vă-njosiți voi, băieți bine-crescuți, a fi nedelicați și să-mi dați pricină a face să mi se vază arama?

Al tău fără supărare,

Caragiale

Str. Pitaru Moșu 4

Joi, 16. 1. [18]97

Daca vreți a-mi plăti, că poate nu vreți nici atâta, mandatați-mi *telegrafic în contul meu* suma ce mi se cuvine, ultima pe care o mai iau de la Teatrul din Iași.

Către EDUARD WACHMANN

[1890?]

Stimate Domnule Wachmann,

Pe aducătorul acesteia îl cunosc ca un servitor deștept și activ; astfel numai îndrăznesc a vi-l recomanda, și o fac cu toată căldura, pentru că și oamenii deștepți trebuie să trăiască.

Salut cu toată stima,

Caragiale

P.S. Crez că nu voi fi refuzat dacă v-aș ruga pentru rezervarea unui abonament la trei locuri de rândul III *la toate* concertele simfonice.

Car

Către PAUL ZARIFOPOL

1

Iubite Coane Păvălucă,

Cu părere de bine – ca optimist ce sunt – trebuie să te anunț că prevestirile d-tale meteorologice s-au dezmințit cu desăvârșire: primăvara, ca o mândră fecioară de împărat, pășeste înaintea molcom, zâmbitoare și tot mai zâmbitoare, spre întâmpinarea adoratorului ei, junele voievod – Mitică; așa că, săptămâna viitoare, le vom săruta împreună cu d-voastre cununiile în *Zoologischer Garten*.

Foarte nerăbdători așteptăm luna viitoare. Răcitoarea s-a-nființat: un grătar sistematic pentru fripturi à la daco-romaine arde de nerăbdare să fie inaugurat; în fine, fiindcă-i vorba de ospătarea unui distins filolog, opera fundamentală a marelui Justus Hildebrandus Pfungstaedterius s-a găsit la o vastă librărie în nenumărate exemplare cu iscălitura autentică a celebrului savant, întărită de autoritățile sanitare superioare berolinense.

Așadar, la revedere luni. Complimente de la toți ai noștri. Săru' mâna, madam' Zarifopol.

Mit Hochachtungswohl (sic)

Caragiale

P.S. – Am uitat să însemn adresa dlui Prof. Weigand. Așa, ca să mă țin de cuvânt, sunt silit să te deranjez. Nu te supăra,

rogu-te, și remite-i din parte-mi cărțile ce i-am fost promis,
spune-i multă sănătate și că doresc mult să-l revăz.

Și încă o dată, luni

Car

Berlin, joi, 4 mai [1905]

2

[Berlin W., 5 mai 1905]

Amu, coane Păvălucă, iaca în frumseța aiasta di gradină,
a să tragem un chef, bri omule!

Ghici ce cântă muzica pe când scriu?

... Uvertura... Wilhelm Tell.

Car

Edgar¹

Wohlgeborn Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Pension Erler III Stock
Gottschedstrasse 24

3

[Wilmersdorf bei Berlin, 8 mai 1905]

Stimate Domnule Doctor,

Am primit carta dumitale de aseară; am înțeles din dure-
roasele-i rânduri starea desperată a soțului, care nu-și regăsește
soția, a amicului, care nu-și revede amica, și când asta? tocmai
când conta să-și regăsească pe una, să revază pe cealaltă!! O! sex
frivol!!! mi-am zis, și mi-am explicat – căci a înțelege tot, este
a ierta tot – de ce soțul, de ce amicul n-a putut face alta decât
a căuta în maliția unui om Just¹, mângâiere la durerea ce i-a
trebuit produce inichitatea fomeelor. – Dar să trecem la altă

ordine de idei, ca să zic așa. Zici dumneata că o plăcere împărtășită se îndoiește, o durere se înjumătățește în intensitatea ei. Această nouă observație a dumatăle o găsec atât de adânc adevărată, încât sunt silit îndată a-ți da aci în copie următoarea misivă, ce am primit acuma din Paris, pe o cartă postală: „Dragă Caragiale, vremea urmează să fie groaznică la Paris. E imposibil de ieșit pe stradă; eu însă aicea *mă simt destul de bine, petrec toată ziua cu moscalii mei**. Scrisorile trebuie să le scriu cu gazul aprins ziua mare. Scie-mi câteva cuvinte. *Dacă vremea urmează să fie așa, nu mai rămân aicea***”. Sărut pe tine și ai tăi cu drag,

C. Dobrogeanu-Gherea

6 mai 1905⁴

N.B. Eu îi spuseseam să tragă la un otel mai scumpușor, însă luminos și călduros. Dar moscalul tot moscal! – Oh! *la puissance des ténèbres*!² O! Tolstoi! O! Gorki! O! Gorciacoff!³ I proci!!

(Se înțelege că punctuația și ortografia sunt localizate în românește de copist, căci originalul este aproape moscălesc.)

Am notat prin sublinieri deosebitele-mi stări de emoție ce mi-au cauzat acele rânduri. Vezi notele copistului mai jos.

Probabil că el mi-a scris înainte de a primi răspunsul meu la prima lui cartă, pe care ți-am comunicat-o.

Așteptăm, iubite coane Păvălucă, cu mult dor ziua când să vă primim aici și să vă salutăm cordial, și pot pentru ca să zic, din toată inima. Isprăviți mai degrab și haideți odată. Îngheață Justus în răcitoare. Salve

Caragiale

Multă sănătate fetelor.

* Iar cu moscalii

** Atunci cu voi și cu mine, cum rămâne?

P.S. Fanny, ai făcut o mare încurcătură cu pachetul: în loc de șapca Didinii, am găsit un găvănoșel cu un fel de compoziție sărată, care miroase a țelină și niște pachete cu pesmeciori. Pesmeciorii – știu copiii ce să facă cu ei; dar cu compoziția din găvănoșel, nu știe Didina cum s-o întrebuințeze. Trebuie topită întâi în apă, or s-o dea pe păr așa simplu; că ea zice că e **doftorie** pentru căderea părului. Fii bună și scrie-i cum să și-o aplice, să nu te pomenești că-i albește părul dacă nu știe exact doza și maniera.

Wohlgebor. Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig
(Pension Erler) Gottschedstr. 24

4

Potsdam, 15 mai 1905

Multă sănătate, Herr Doctor¹,

Car

5

Berlin W., 15 mai 1905

Iubite Coane Păvălucă,

Până în acest moment, 11 ore a.m. Mitteleuropaeische Zeit, nu s-a prezentat nici un inel¹ cu nici un conductor. Să sperăm că nu vor întârzia să se prezinte. Nu voi lipsi atunci de a opri pe conductor, dând cele zece mărci inelului, mai cuminte decât *conductorul lui*. Acuma, spune-mi mă rog matale cum te amuzezi la Paris?² Ce face Costică?³ Ce face Fanny?⁴ Cum îi place Doamnei Doctor⁵ creierul omenirii? Fiți buni și ne spuneți și nouă, provincialilor.

Lui d. Costică nu-i scriu, fiindcă dumnealui, odată ce a pus mâna pe dv., m-a dat cu totul uitării – nici măcar o vorbă, nu mersăm, că v-am expediat la vreme – căci, dacă nu stăruiam eu – cine știe cât îl lăsați pe bietul moscal să vă dorească! – Dar să nu mă plâng. Așa este omenirea noastră – cât îi pasă – depeși și scrisori! – cum nu-i mai pasă, nici măcar o Ansichtspostkarte cu turnul lui Eiffel! Bravos, domnule Costică!

Scrieți-ne când și încotro plecați și, dacă mai dai prin Berlin, când și la ce gară să te aștept.

Pe aici vreme splendidisimă. Era să merg la Hamburg, dar trebuie să stau să expediez întâi pe Mateiu, ca să nu pearză vechimea pentru înaintarea la general de brigadă. Glumești cu cariera armelor!

Complimente de la toți ai noștri vouă tuturilor.

Îndată ce pleacă Mateiu, mă plimb o zi și apoi mă pun la lucru pe brânci. Asta nu mă va împiedica să beau cu d-ta un pahar de Pfungstaedter, urându-ne reciproc succesele meritate ce ne așteaptă cu celebrele noastre opere.

Din tot sufletul al vostru prietin,

Caragiale

Sâmbătă seara am prânzit cu domnișoarele de Witzleben și de Bardeleben⁶ și cu d. doctor Gusti⁷. Și lui d. doctor i-a plăcut masa, așa gândesc. Fetelor nu știu dacă le-a plăcut – masa, firește.

6

De Berlin, 16/5 1905

Partant Nord huit matin arrivez six soir Cologne prière télégraphier immédiatement jour départ attendrai Cologne gare, Allen herzliche Gruesse.

Caragiale

7

Berlin W., 1 iunie 1905

A.S. – Rogu-te, beți, împreună cu prietinul care-ți vine la Lipsca, câte un pahar de Justus și pentru mine

C

Stimate Domnule Doctor, știi d-ta că românul este eminemamente punctual. Până acu n-am primit banii. Firește că în două, trei zile îmi vin. Deci excursia noastră rămâne pe săptămâna viitoare. Te anunț la vreme. Până atunci, o strângere de mână.

Car

8

[Berlin W., 4 iunie 1905]

Stimate Domnule Doctor, te rog responde, nu la tine, ci la mine, prin telegraf imediat, când să te aștept, ziua și ora. Ar fi de dorit să poftesci chiar de dejun, anunțându-mă din vreme. Vremea este, deși călduroasă, minunată pentru o repezeală spre Marea Nordului. Aștept nerăbdător telegrama d-tale. Complimente băetelor.

Al d-tale stimatoriu

Mitică

D. Dr. Gusti regretă că nu ne poate însoți; este ocupat cu o conferență pe care trebuie s-o țină în curând într-un cerc de savanți: despre *Libegate!* Zice că la toate chestiile lăaturalnice e pregătit să răspundă, dar nu e încă gata cu răspunsul la una singură: *Ce* este, ce poate fi, *Libegatea!* Dar asta desigur o să-i vie mai ușor ca tot, să sperăm.

An Herrn Doctor P. Zarifopol
Leipzig
Gottschedstr. 24 Pension Erler

9

Wilmsdorf bei Berlin, joi, 22/VI [1905]

Stimate Domnule Doctor,

Am primit carta d-tale, care mi-a făcut deosebită plăcere. Sunt fericit a constata că nu uiți a ridica și pentru amicul d-tale câte un toast bine simțit (toast, adică pahar).

Eu n-am început încă să lucrui, dar fierb și sper că în curând voi porni.

Dar nu de asta vreau să-ți scriu, ci pentru a-ți anunța că Delavrancea mi-a scris: s-a hotărât să se conformeze dorinței și poveței mele și, în curând, peste vreo cinsprezece zile, vom avea plăcerea să petrecem împreună; când, anume – te voi vesti cu cea mai strictă precizie.

Rogu-te, spune-mi dacă Weigand¹ profesorul s-a întors și comunică-mi adresa lui: aș vrea odată să-mi împac conștiința umană cu ortografia română; n-aș voi să mor nepocăit, dacă am greșit; e o chestie pe care aș vrea s-o lichidez aci pe pământ, nu în cer, față de bunul Sfpietru și cu severul meu amic Rostogan.

Ce vești ai de-acasă? Aș vrea să-i scriu lui Costică; dar am scris în două zile zece scrisori de afaceri și mi-e capul incapabil, ca să mă exprim astfel, *pentru ca să* mai poată turna o scrisoare de un gen susținut.

Îi voi scrie săptămâna viitoare.

Complimente de la toți ai noștri, rugându-te să le transmiți ș-acasă cu prima ocazie.

O strângere de mână

de la al d-tale,

Caragiale

10

[Wilmsdorf bei Berlin]

Stimate Domnule Doctor,

Ce ai pățit d-ta cu zeița gravă a filologiei nu e nimica pe lângă ce am pățit eu cu cele două ușuratece surori – Thalia și Melpomene. Au luat amândouă câmpii. Bănuiesc că trebuie să fie acuma în patria noastră, îndrăgostite (o! incest mitologic și chiar mitocănesc! pot pentru ca să zic) cu cumnatu-meu Dutzescu, care trebuie să fie deja borțos cu două gemene, o tragedie și o comedie. Să așteptăm, cu încredere în viitorul literaturii și artei române, momentul fătaturii! – Deci, văzându-mă așa părăsit de cele două secături, m-am hotărât și eu să nu le mai chem: or să se sature ele de haimanalăc și or să se-ntoarcă umilite și pocăite acasă – scroafele! – pardon!

Fii dar și d-ta cuminte și fă tot așa cu zeița d-tale, dacă-ți face nazuri: vino la Berlin, să ne consolăm împreună așteptând pe nebunul din București.

Când să te aștept, cât de curând, cu un dejun daco-român? Răspunde daco-lamine. Aștept cu nerăbdare o telegramă din moment în moment.

Tout à vous de coeur,

Caragiale

P.S. – Nu te teme că pedagogul-cantatore ar mai fi pe malurile Spreei. O, nu! A plecat de mult, și acuma desigur farmecă cu talentele lui pe concetățenii mei, fericiții ploieșteni. Asta e bine – mai ales pentru amicul nostru dl Costică, nou Saul, care are atâta nevoie de glasul aceluși nevinovat David... Psaltirea și năstrapa...!

C

Marți, 14/27/VI/905

11

[Freienwalde (Oder), 3 iulie 1905]

Prosit!

Caragialeștii

Dr. Paul Zarifopol
Leipzig
Gottschedstr. 24
Pension Erler

12

[Halensee, 12 iulie 1905]

Domnule Doctor,

Daca știam ce văd acum (uite-te pe partea ilustrată), d-ta n-ai fi încă la Lipsca.

Cu toate astea, în sănătatea d-tale și a familiei d-tale bem eu și familia mea.

Car

Herrn Doctor
Paul Zarifopol
Leipzig
Gottschedstr. 10
Pension Erler

13

Duminică 17/30 iulie 1905

Iubite amice,

Ai înțeles desigur că scrisorile noastre s-au încrucișat pe drum. Cum am primit-o ieri pe a d-tale, ți-am telegrafiat. Acum încă o dată îți mulțumesc, și mă grăbesc a-ți scrie – să vezi de ce – numaidecât.

Care va să zică, bine am ghicit noi, atâta de departe, ade-vărata cauză a nervozității lui d. Costică: „Kniaz Patiomkin“! Scrisoarea d-tale este un minunat exemplar de fotografie instan-tanee. Văz pe Costică și pe „mateloți“... Hoch int'essant! Dar gluma la o parte; asta nu mai e de glumit! Frate, nu-i chip să tămăduim pe omul acesta de pernicioasa lui boală umanitară? Cine i-a trimis pe nespălații aceia de mateloți pe capul lui tocmai la Sinaia? ori, Doamne iartă-mă, i-o fi căutat el cu dinadinsul! Dacă au venit în țară la noi, de ce nu s-astâmpără oamenii măcar până trece prima fierbere?

Te-ntreb, e bine pentru Costică, cetățean român – oricât ar fi sufletește interesat la izbânda marei revoluții rusești, – să se facă el, la Sinaia (reședință regală, unde mișună polițiștii lui Kniaz Moruzi), gazda și agentul de îmbarcare al acestor nau-fragiați? Și e bine și pentru D-ta să te faci curierul correspon-denței acestor bravi cu comitetele lor revoluționare din imperiu?

Din punct de vedere al lui Costică și al lor, or fi poate, acești interesanți eroi, apostoli, martiri șcl; dar pentru D-zeu! să nu ne băgăm dejele'n ochi. Ca să nu mai vedem că nu toată lumea e dispusă să-i aplaude cum îi aplaudă un revoluționar intransi-gent ca el, or niște sceptici, oricând gata a transige, ca noi. Între revoluționari și sceptici mai este o întreagă lume, pentru care eroismul maladeților noștri rămâne foarte dubios; – știm că farfurizii nenumărați iubesc trădarea, dar urăsc pe tră-dători! – O întreagă lume a cărei pornire i-ar putea cauza lui Costică neplăceri grave, lovindu-l măcar în interesele materiale, dacă nu și mai adânc.

Ce va să zică astfel de copilării din parte-i? Atâta frică are de spionii muscali, întrupați și-nchipuiți, și nu-i dă prin cap că sunt destui spioni și români, și că, pentru situația lui perso-nală de cetățean român, poate fi mai primejdios zelul acestora, decât e al celor d'întâi pentru soarta vitejilor lui „Patiomkin“.

Se mai joacă cineva la vârsta lui în starea de nevrastenie în care se află, cu astfel de lucruri inflamabile?

Noi sperăm să lucreze pentru a-și aranja situația, asta ca să poată veni fără grijă în Germania, să trăim aici ca o colonie cuminte, să facem literatură și muzică, să-și repare în atmosfera sănătoasă de aici rănilor sufletești, să-și recapete pofta de viață lângă copiii lui și lângă mine ca lângă un bun frate – și când colo, poftim! iată cum lucrează acest incurabil!

Închipuie-ți petrecere, să se pomenească odată fabula gazetelor, cu numele înnoit în cine știe ce articole de reportaj de scandal, cântărindu-i-se... cu perfidie ori sincer, isprăvile de carbonaro, devotamentul și jertfele pentru cauza norodului moscovit! Dar puteți voi calcula urmările unei asemenea aventuri? Închipuie-ți, Doamne ferește! un scandal anarchist, fie chiar simulat, apoi o anchetă pe urmele – „mateloților“ condusă de vreun procurator de provincie (vreun Jean Th. Florescu) arzând de ambițiunea unui strălucit debut – o cauză celebră! Unde descindem întâi? – Vrea oare Costică să-și vază iarăși casa (în cazul cel mai bun) pusă sub strajnică pază a canaliei polițienești – cavernă de teroriști, fabrică de pașapoarte și ruble false, depozit de libele și bombe nihiliste? N-a suferit odinioară destul pentru asta? Ori poate a uitat? De astfel de emoțiuni are acuma nevoie sistemul lui nervos?

Traian Popescu este un băiat de zahăr, o inimă liberală fără nici o îndoială; dar este și un om nevoiaș, căruia îi pasă tare de slujba lui. Un astfel de om nu trebuie vârat așa cu dinadinsul în situația sublimă a eroilor de Grand-Opera – între interesul de pielea lui și datorita de devotament pentru o idee mare. Mai la urmă Republica rusească nu-i poate acorda numaidecât o pensie în locul slujbei pierdute asta fiindcă Serenissima Republica nu și-a votat încă bugetele, – pe câtă vreme, micul regat român poate să-i răsplătească îndată zelul. De ce să-i dai brânci omului în adâncul păcatului?

Scrisoarea d-tale, după un zâmbet pe care mi l-a smuls, m-a îngrozit, îți spun drept. Un moment mi-a trecut prin minte să vă telegrafiez a ne întâlni câteși trei la Budapesta, unde să-i vorbesc pe șleau lui d. Costică ca să-i deschid ochii asupra primejdiei, cred eu, cu care se joacă. Dar imediat mi-am luat seama; m-am gândit că e-n stare să crează, ori că nu este depeșa mea, ci o machinație, o mistificare a poliției rusești, ori un guet-apens, în care eu aș juca, nu rolul chiar de trădător (de asta, știu bine, n-ar fi-n stare să mă bănuiască), ci al unei unelte fără conștiință. Te joci cu imaginația exaltată a jacobinului nordic?

I-aș scrie direct lui, dar mă sfîesc, până n-am dezlegarea d-tale: poate n-ai voi să știe că de la d-ta am aflat reintrarea lui pe scena revoluționară. I-aș scrie iarăși pe departe: „am auzit că maladeții lui «Patiomkin» desigur or să te ia în întreprin - dere“ – „Păzește-te“ ... Adă-ți aminte, etc. Mi se pare însă că e mai bine decât toate să te las pe d-ta a judeca la bun prilej dar cât mai degrabă, cum să-i comunicî, mai nimerit și mai cu brio, viile mele aprehensiuni – nu cumva o iei în gât și-i arăți d-a dreptul rîndurile din această scrisoare care-l privesc atât de aproape.

Spune-i sau nu, eu îmi fac o datorie frățească să ți le spun d-tale.

Sunt gata, dacă vrea el, să vin la Budapesta, când îmi telegrafezi, ca să-i bag mințile-n cap*.

Și acum să trecem la altele. Ce fac cocoanele noastre? Ce face drăguța mea de noră? Ginerele Dv. s-a bucurat mult ca de dragostea lui, socru-său a părăsit nepăsarea aristocratică, încălzit în fine de cauza sfîntă a popoarelor: e mîndru de această convertire și vă trimite firești sărutări de mâini.

Văzut-ai pe Urechești? Până acuma n-am nici un semn de viață de la ei. Nu cumva maestrul Dimitriu s-a arătat pe acolo?

* Pe lângă sermonare, l-aș și distra oleacă, și am petrece o zi perfectă. Cunosce bine orașul...

Închipuie-ți, dragă Paul, că nevastă-mea a primit iar o scrisoare, mai lungă decât aceasta de la Frau-Doktor. E de mirare când are vreme iubita noastră cuscră să scrie atâta!

Să nu uit. Astăzi duminică se cunună amicul nostru Edgard, la Ploiești, cu aleasa inimii lui. Nu s-o apuca să-i cânte și deseară, în loc să hospiteze?

Tout à vous de coeur

Caragiale

P.S. Scrisoarea cuprindea 200 M + 60 Kor. austr. Spune-mi te rog drept când îți trebuie întoarsă această datorie. C.

14

[Potsdam, 18 iulie 1905]

À votre bonne santé!

Prosit, Herr Doctor!

Car

Herrn Doctor
Paul Zarifopol
Leipzig
Gottschedstr. 10
Pension Erler

15

Wilmersdorf bei Berlin, 21 iulie 1905

Stimate Domnule Doctor,

Am scris domnului Doctor Urechia o dare de seamă despre cele întâmplate aci când cu trecerea lui Barbu¹. Neputând intra în prea multe amănunte, cari n-ar fi putut încăpea în cadrul unei scrisori, i-am recomandat ca să te roage pe d-ta, când vă veți întâlni la Sinaia-n curând, să i le dai. Crez că n-am abuzat prea mult de prieteșugul d-tale. Dar ca d-ta să fii mai comod

la ocazie, aș dori să-ți citesc scrisoarea mea compte-rendu. Pentru aceea, m-am gândit să-ți scriu și să te rog a-mi răspunde mâine peste zi telegrafic: nu te deranjează cumva să viu eu mâine seară la Lipsca la 7,40 și la opt să cinăm la Künstlerhaus sau altundeva? După cină, ți-aș citi lucrarea mea. Aș dori să o controlezi și d-ta din punctul de vedere al exactității. Despre stil, firește, nu încapе vorbă. Eu n-am pretenție de autor... Dar să sperăm că și factura și stilul documentului meu oficial n-au să fie cu desăvârșire dezaprobatе.

Să aștept mâine sâmbătă o depeșă de la d-ta? Complimente de la toți ai mei.

O strângere de mână

de la amicul d-tale,

Caragiale

Dar dacă, în locul depeșii, ar veni chiar autorul aici?...

Nu îndrăznesc a spera. Aici răcoare frumoasă.

16

Vineri, 15/28 iulie [1905]

Stimate Domnule Doktor,

Cu bucurie am aflat că ți-ai găsit pe *alle gesund*; crez că ai primit depeșă mea ca răspuns la a d-tale. Dar așa scurt nu mă pot mulțumi: îmi trebuie o dare de seamă mai amănunțită despre starea și petrecerea voastră a tutulor acolo în Sinaia, de care firește mi-este destul de dor. Mângâie-mă, rogu-te, cu câteva cuvinte daco-române în singurătatea mea de aici, atât de completă după plecarea d-tale. Ce te-ar costa să arunci măcar la zece zile o dată un plicușor în cutia poștei de hatârul unui biet exilat? Ia exemplu de la soția d-tale: cum ne scrie dumneaei de regulat la fiecă două zile! Nu îndrăznesc a mai gândi să-ndemni pe Costică a face același sacrificiu, ocupat cum îl știi cu Costicuția Rusească!

Mai cu seamă de când cu vacanțele, nu mai primesc din țară nici o vorbă, parcă am murit, așa m-au uitat toți. Asta mă afectează prea mult; sunt ambițios, n-am ce face! Dacă nu altceva, măcar persecuția, dar nu indiferența!

Dacă vezi cumva pe d. dr. Urechia, coborât din întâmplare un moment din piscurile carpatine pe șesurile Sinaei, spune-i, te rog, că eu tot sper să am răspunsul d-sale până pe după Crăciun: știu că până atunci nu se instalează biourile poștale pe vârfurile Caraimanului.

În ziua plecării d-tale din Lipsca, ți-am scris și eu (crezând că a doua zi vei pleca) o cartă poștală, pe care n-ai mai avut când s-o primești, prin care te rugam să spui complimente călduroase tuturilor ai d-tale din partea noastră a tuturilor. Ți repet aci aceeași rugămintă.

Pe d. dr. Gusti nu l-am mai văzut din ziua când ai plecat din Berlin. E, se vede, tare ocupat. Mi-a trimis o revistă a Corpului Didactic – cu un articol iscălit de d. X., *Momente fericite pentru neamul românesc*. Așa vomitiv mai rar chiar în literatura daco-română! „Succesul nostru diplomatic în Macedonia! Uimirea geloasă a Bulgariei; invidia și ura Greciei, pentru care au luptat sufletele înamorate de idealul umanității, ca marele Lord Byron; prietenia Germaniei; entuziasmul clasicei Italiei, a căruia inimă *aude* ehourii strămoșești; apoi activismul fraților ardeleni în ajunul năruirii Ungariei, care ca Faeton etc.; apoi mișcarea rusească, menită să îndreptătească la reprezentarea națională a Imperiului pe toate populațiile – Basarabia etc., etc.“ – Leonardescu curat.

O! mamă fără parte de copii decât de X! O! sărmană, dar mândră Românie! bucură-te!

Spune d-ta, iubite dle Doctor, dacă – mai e loc în această frumoasă patrie pentru un grec păcătos ca mine, cu toate sacrificiile pe cari le-a făcut marele Lord Byron în favoarea nenorocitei mele rase?

Eu m-am așternut pe scris, și dacă n-aș fi cam prea contrariat de grije, parcă ar merge bineșor. Printre picături aș vrea să completez pe „Rostoganu“ și să fac o ediție frumoasă. Dar aș găsi editor? zic, un editor nu cu 300–400 de lei, à la Alcalay, unul care să-mi dea pentru o ediție de 3000 exemplare măcar 2000 de lei, – fie chiar pentru o ediție de 5000. – Dar să lăsăm visurile în aceste „momente fericite pentru neamul românesc“.

Pe aici vremea se menține cum ai lăsat-o. Ieri a fost cald; astăzi ploaie și pâclă, după o furtună violentă azi-dimineață.

Scuză-mă că, silit, fac indiscreția de a-ți aminti ce am vorbit când ne-am despărțit duminica trecută la Lipsca. Bucureștii (aflu în acest moment) – se lasă a fi dorit până la 10 aug. stil vechi. Cam prea mult până atunci, pentru un expatriat așa de sentimental și simțitor ca mine, și aceasta numai grație incuriei lui d. Dutzescu. Nu-l iert până nu mi-o face o tragedie nouă!

Barbu se așează de vară la Tekior Ghiol, unde se află și soacră-mea, cu cumnată-mea, M-me de Zlatko. De ce nu sunt o păsărică să zbor acolo într-o seară, să ascult conversația franțuzească a lui M-me Burelly cu Mesiù Barbu! Trebuie să știi că acolo la Tekirghiol este o localitate copur chic. Dacă băile nu i-ar face bine soacră-mii, atmosfera aristocratică desigur că o s-o întremeze. Altceva e să trăiești între ai tăi! – Mersi, mesiù!

Dau scrisoarea aceasta recomandată, căci bănuiesc că poate te-ai dus la țară în Moldova: aminteri știu că poșta română ar arunca-o ca o belea în foc. Dacă mergi la moșie, deosebite sărutări de mâini respectuoase Dnei Zarifopolu mama. Amintește-mă lui Ștefănuță și comunică-i o cordială salutare; cred că nu m-a uitat de tot.

Încă o dată complimente tuturilor Ghereștilor.

Sărut dulce pe maladetz Costică.

O strângere de mână

Caragiale

17

[Wilmsdorf bei Berlin, 30 iulie 1905]

Prosit! Vivat noră-meal!¹

Car

An Hochwohgelb Frau Stephania
 Doctor Zarifopol
 Sinaia Villa Albuletz Rumänien

18

Berlin Wilm., sâmbătă, 30 iul./12 aug. [1]905

Iubite coane Păvălucă,

Am scris lui Costică o scrisoare lungă; sunt zdrobit de osteoneală și m-a apucat crampe la mână, grăbindu-mă să termin.

Iartă-mă că de astă dată îți scriu prea puțin și în fuga mare. Vreau să te pui sub protecția plicului lui Costică. Dar câteva vorbe trebuie să răspunz la ultima d-tale, care m-a încântat... Am să te scot din minți și din... filologie și să te târăsc în beletristică: un așa subțire spirit grecesc e merit să strălucească în Daco-România pe alt teren decât al filologiei romanice... Vlahia produce roade – Ellada, oameni!

Mă grăbesc a te felicita de frumoasele relațiuni ce ai contractat în Sinaia, precum, și mai ales, pentru demnitatea la care, grație meritelor d-tale, ai ajuns în fine – președinte al grațiosului Club! Sper – căci poate să ne vedem în curând acolo, că locul de vicepreședinte este încă vacant. Dacă însă, spre mâhnirea mea, l-ar briga altcineva mai marcant, d. Costică sau d. dr. Petru, atunci rezervați-mi cel puțin locul de secretar. Ce Dumnezeu! Atâta lucru mi s-ar cuveni și mie între cocoane... Ca să-mi asiguri majoritatea voturilor, spune-le că le sărut mâinile cu tot respectul convenit și cu toată dragostea tuturilor în „unanimitate“ (à la conul Gh. Sion).

Am scris lui Costică să ia seama la pelinul cel faimos, să nu-l isprăviți până viu și eu. Faceți, vă rog, puțintică economie la acel nectar; în curând are să vă sosească însetat un fervent închinător al Olimpului antic. Complimente la toți și toate de la toate și toți.

Cu toată dragostea, al matală, coane Păvălucă,

P.S. – Jidanul cuminte are o vorbă frumoasă: „Las' să zică el!“ Așa spun și eu despre vorba tânărului d-tale, care ți-a proclamat, *de par la volonte du peuple, la déchéance du genie et du talent*: Las' să zică el.

19

Heiligendamm, 1 august 1905

Noroace!

20

[Warnemünde, 2 august 1905]

Rostocker = Riebeck!

Prosit! auf Ihre speziälle...

21

[Berlin W., 12 august 1905]

Salut cu respect și admirațiune Clubul Coccoanelor și pe demnul său Președinte! Hoch!!

Car

Multă sănătate familiilor Metronomidis și Zarifopulos de la familia Caradzalis. Zito!!!

22

[București, 22 octombrie 1905]

Umblați sănătoși! Beți câte un Pfungstädter în sănătatea noastră! La revedere peste câteva zile; sper, cât de curând! Uf!!!

À vous

De tout coeur,

Caragiale

Doctor Paul Zarifopol
Villa Albuletz Str. Take Ionescu
Sinaia

23

Stimate Herr Doctor,

Sper, în sfârșit, că nu mă înșel anunțându-ți apropiata mea ieșire din captivitate... Uf!!!

Cu ajutorul Înaltului Ziditoriu, voi avea, crez, plăcerea să-ți strâng mâna de azi într-o săptămână.

Atunci îți voi povesti pe larg variile și multiplele împrejurări cari m-au întârziat atâta.

Complimente de la Didina și de la copiii pentru Frau Doctor.

Cocoana Sofia¹ cu Ionel² vin în curând – poate-poate și d. Costică.

Până la revedere o călduroasă strângere de mână de la prietinel d-tale,

Caragiale

Buc., luni, 5/18 dec. [1]905

Dacă ai vreme, scrie, te rog Wandei³, că venim cel mai târziu duminică; îi vom *depeșa* exact *ziua și ora sosirii*. Când venim, n-avem nevoie de mâncare acasă.

Adresa ei:
 Wanda Winkler bei Caragiale
 Preussischestr. 10
 Wilmersdorf bei Berlin

Herrn Doctor Paul Zarifopol
 Leipzig Fichtestrasse 13
 Germania

24

Berlin, 23 decembrie 1905

Iubite Coane Păvălucă,

Am ajunsă, în sfârșit, în Berlin și am și mâncat din frânzela exilului. Cu multă nerăbdare aștept ziua când să ne vedem.

Depeșăți-ne îndată ce știți că sosește Domnul Costică cu familia – vreau să-l întâmpin la gară în Lipsca, precum i-am făgăduit – dacă nu cumva evenimentele din Rossia l-or fi făcut să-și schimbe gândul și să meargă în Caucaz în loc să vie în Saxonia. Acolo îți mărturisesc că n-aș merge să-l întâmpin, măcar de-aș conta că mă proclamă președinte al republicii huliganilor.

Cu toții ardem de dorința să vă vedem. Complimente de la toți pentru Frau Doctor. O strângere de mână de la al d-tale prietin doritor

Caragiale

Costică mi-a spus că ar fi să sosească acolo luni, poimăine.

Rogu-te depeșează-mi îndată: cu ce tren, la ce gară și oră sosește – să pot pleca d-aci la timp.

Car

25

Berlin, 24/12 1905

Trăiască voinic și vesel. Trăiți

Caragiale

26

Wilmersdorf bei Berlin, 25/12 1905

Până să-mi permită durerea ischiatică, ce m-a ținut pe loc,
să mă mișc – mă simt dator a vă zice solemnamente:

Dorim și urăm toate fericirile pentru junele gentleman¹
Zarifopol! Ursească-l cele nouă surori divine spre strălucit viitor!
Fie, sănătos și vesel, vrednic reprezentant al ilustrei rase
elline, spre onoarea nobilului său părinte și mândria grațioasei
sale mame!

Vivat! crescat! floreat!

De la toți cătră toți călduroase salutări frățești,

Caragiale

Brava Frau Doctor!

Didina

27

[Wilmersdorf bei Berlin, 26 decembrie 1905]

Iubiților,

Am – adică, mă are – o nevralgie ischiatică foarte supă-
rătoare, complicată cu ipohondrie: tot dicționarul patologiei
interne! Aminteri, se putea să nu fiu cu toți ai mei lângă voi?

Să sperăm că astă plăcere nu va întârzia mult. Până atunci,
fiți sănătoși și veseli.

Eu și ai mei, din pricina acestei contrarietăți cu nevralgia mea, suntem plictisiți destul.

Să trăiți toți, de la mic până la mare!

Caragiale

P.S. Scrie-mi cu ce parte sau stradă principală se învecinește Fichtestrasse: pe plan nu o găsesc.

Dr. P. Zarifopol und Gherea
Leipzig, Fichtestrasse 13

28

[Berlin, sfârșit de decembrie 1905]

Speciale salutări respectuoase tânărului tenor de forță Păvăluțică Zarifopol.

Hoch Pavalutzica!

Car

Măine, sâmbătă, petrec pe Exc. Sa P.P. Carp până la Weimar. Seara mă-ntorc la Berlin. De poimăine, duminică, încep să v-aștept cu dragoste frățească.

[Pe fața c.p. ilustrate:]

Mulți ani fericiți!

Car

Gherea & Zarifopol dr.
Leipzig, Fichtestrasse 13
Hochparterre

29

[Weimar, 30 decembrie 1905]

Prosit Neujahr !!

La mulți ani cu toate fericirile!

Car

Dr. Zarifopol Gherea und Familie
Leipzig, Fichtestrasse 13
(Hochparterre)

30

Wilmerdorf-Berlin, [1905–1906]

Stimate dle Doctor, vă aștept pe amândoi. Veniți unul după altul, la distanță de două-trei minute. Garantez eu de absoluta discreție a amicului.

Veniți dacă posibil mai devreme.

La revedere

C a r

Între 11¹/₂ –12 suntem în grădiniță sau restaurant la locurile știute.

Waldemar Sachs., Bosestr. 5

Herrn Dr. P. Zarifopol
Fichtestr. 13 Hpt.

31

Vineri seara, 5 mai [1905–1912]

Drăguțule,

Alăturata cartă postală am primit-o acușica ora 8.45 min. seara. Ți-o comunic, cu condiția să mi-o aduci înapoi. Vom comenta-o împreună, și tot împreună, dacă ne vom putea înțelege, îi vom da un strălucit răspuns. Doi greci trebuie să biruie pe un moscal!¹

Te sărut, te doresc și vă aștept luni seara la gară.

Tout à vous de coeur,

Caragiale

32

[1905–1912]

Bun pentru cincisprezece lei

Caragiale

33

[Wilmersdorf bei Berlin, 5 ianuarie 1906]

Hoch Pavalutzica!
 Hoch Ghereștii!
 Hoch Zarifopoleștii!

Costică
 Car

Herrn Doctor
 Paul Zarifopol
 Leipzig
 Fichtestrasse 13 Hpt.

34

Hoch Stephania und Kinder!

Carageleștii

27 dec. (v.st.) 1905

35

Berlin, 18 ian. 1906

1906

Aurora azi apare
 Mai mândră și mai frumoasă,
 Căci e zi de sărbătoare,
 Zi plăcută și voioasă.

Anul nou să vă găsească
 Petrecând cu mulțumire!
 Bine să vă dăruiască
 Și deplină fericire!

Hoch! familiile-amice
 Zarifopolu și Gherea!
 Curgă viața lor ferice
 Și mai dulce decât mierea!

Un tânăr poet daco-român

[Pe recto:]
 Familia Caragiale

36

Dresden, 20 ian. 1906

Salutare cât de tare
 De la un marinar călare.¹

Car

37

Wilmsdorf bei Berlin, 21 ian. 1906

Dragă Paul, marți plecăm la 10 1/2 din Berlin la Halle și d-acolo mai de vale, adică la Lipsca – unde vom ajunge la 3 d.a. Mergem d-a dreptul la Sachsenhof, lăsăm bagajele și imediat ne îndreptăm spre Fichtestrasse, 13, Hpt. Vor veni cu trenul de la 6, din Dresda, și Manliu cu soția – niște oameni așa de ispravă, că mi-ar fi stat pe suflet să nu-i remorchez. Am apucat să le spun de concert și de proiectata noastră sintrofie cu Popovici și Weigand; ei au exprimat așa de călduros dorința

de a intra în combinație, încât mi-am zis că nu i-aș putea refuza, fără să fiu un sans-cœur. Vin și ei la Sachsenhof, marți, pe seară, dacă le comunic că s-au găsit bilete, cum te-am rugat prin depeșă. Așadar, iată un program pe care ți-l comunic spre aprobare din partea voastră: (vezi sus). Marți, ziua, venim la voi pe la 3 1/2. Seara prânzim noi (dacă nu voiți și voi) cu ei la Sachsenhof. Miercuri, concert; apoi, dejun, doamnele și copiii merg la odihnă și savanții încep dezbaterile lor asupra *viei* chestiuni. – (*Aranjați dar cu Weigand și cu Popovici*).

Cu rugăciunea de [a] aproba, vă salut cu toată dragostea
Caragiale

P.S. – Sunt legat numai până la sintrofia științifică cu Manliii. Pe urmă, sunt deslegat. Rămân de capul meu – pe al vostru încă o zi, două.

Salve,

Car

À propos: rogu-te, *spune-i obărului de la Sachsenhof să-mi păstreze cele două odăi comunicante la etajul II, cum mi-a promis.*

Multă sănătate tuturilor, mari și mici, de la noi toți.

Mi-e lene să mai copiez, ostenit de drum: dă-ți, rogu-te, osteneala a înțelege.

Tout à vous

38

[Wilmersdorf bei Berlin, 28 ian. 1906]

După cum fusese vorba, așteptam de la dl Doctor să ne scrie câte ceva. Văzând însă că suntem tratați cu tăcere, vă trimitem noi de aici multă sănătate și, vă rugăm, răspundeți-ne cum mai petreceți. Pe aici e o vreme foarte urâtă, să nu iasă din casă nici un cățel înamorat. Cu mare plăcere ne aducem aminte

de petrecerea de-acolo și, dorind s-avem vești bune de la voi, vă salutăm cu dragoste pe mari și mici.

Toți Caragiale

P.S. – Când e la Gewandhaus¹ un Beethoven exclusiv?

39

[Berlin W., 29 ianuarie 1906]

Dorim să avem știință despre sănătatea voastră a tuturilor. Vă rugăm deci a ne răspunde în două-trei vorbe bune.

După atât de bună petrecere, sunt cam discordat, – mai cu seamă că am primit, de la București, știri urâte despre cumnată-mea Tita, care iar a avut crize teribile.

Așteptând vești bune de la voi, vă salut pe toți cu dragoste
Caragiale

Pe aici, vremea e tot vrăjmașă: de două zile ne bate o furtună grozavă și e frig ud. – Strașnic aș lua câmpii spre blagoslovita miazăzi! Dar... răbdare.

Herrn Dr. Paul Zarifopol
Fichtestrasse 13 Hpt., Leipzig

40

[Wilmersdorf bei Berlin, 30 ianuarie 1906]

Mare bucurie mi-au făcut bunele voastre vești. *Tout est bien qui finit bien*. Și oleacă de necaz și spaimă degeaba nu strică din când în când: e ca un praf de piper peste o mâncare prea dulce – deschide poftă omului pentru bunătățile vieții. – Dacă d. Costică nu vrea să fie absolut singur la Dresda, atunci imediat să-mi dea de știre câtă vreme are de gând să stea și la ce han a coborât (ii recomand pe *Hoeritzsch* peste drum de

Hauptbahnhof – foarte convenabil). M-aș repezi să-l întâlnesc și i-aș fi oarecum de folos: cunosc așa pe dasupra orașelul – acest Ploiești al Occidentului, ca să mă exprim astfel. – Aici, după o vreme infamă, trei nopți și trei zile de furtună și întuneric, de azi-dimineață norii se risipesc, și Phoebus parcă ne-ar face cu ochiul – ca un ofițeraș jermân, încercându-și întâia curte cu monoclul. Eu, cochetă petrecută, nu mă las sedus cu una cu două: îmi trebuiește mai mult decât ochiade de agiamiu. Să-l văd pe tânărul ce poate o zi întregă.

Așteptând răspuns, rămân al vostru cu dragoste,

Caragiale

Cu părere de rău, nu pot veni la concert.

De la toți tutulor, multe complimente.

[Pe verso:]

Dacă vrei să citești ceva interesant din țară, caută pe Aurel Popovici¹ și spune-i să-ți dea „Universul“, pe care i l-am trimis eu, cu „Liga Franco-Română“. Hoch-interessant!

Car

P.S. – Până să trimit această carte la cutie, ofițerașul s-a ascuns de rușine, dindărătul unei perdele foarte groase.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

41

[Wilmersdorf bei Berlin, 1 februarie 1906]

Dragă coane Păvălucă,

Greva birjarilor s-a isprăvit; a lui Phoebus, nu. Aici ne aflăm în toiul unei ierne de bărăgan dacoromân: viscol clasic. Dacă ține așa până deseară, umblăm la noapte cu sania. Barometrul arată tempeșă mare; iar termometrul coboară la patinaj. E numai bine de trăit – în casă. Păcat că nu sunteți și voi aici,

să-i tragem pe-nfundate un chef la căldurică. Am primit o carte de la Costică, din Budapesta; pare-n cântat și de Viena și de capitala lui Kossuth Lajos¹, *bizon Ișten!* Îi scriu câteva vorbe chiar astăzi.

De la toți tutulor multă sănătate.

Tout à vous de coeur

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

42

Wilmersdorf bei Berlin, 4 februarie 1906

Dragă Paul,

Fiindcă ține Costică¹ la Rafael², mulțumește-te cu Holbein³. N-ai ce-i face! el, *din cauze economice*, ține la „cose rarissime e singolari”. Să-i dăm dreptate! – Ce concert e miercuri? imediat, rogu-te, spune-mi. Aș veni. Așa de bine am petrecut cu voi, că parcă aș reîncepe. – Aștept o vorbă, chiar telegrafică, dacă e nevoie – să pot veni marți seara. Atunci – ia-mi *două* bilete (2).

Complimente cocoanelor și copiilor.

Cu dragoste, al vostru

Caragiale

Bine-nțeleș, – bilete *pentru proba generală, dimineața*.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

43

[Wilmersdorf bei Berlin, 6 februarie 1906]

Dacă sunt damele și copiii bine, – de ce, adică, n-ați veni amândoi la Berlin? Ba nu? spuneți. Parcă ar fi mai frumos! Tare bine mi-ar păre să mai petrecem toți trei împreună înainte de plecarea lui Costică. Pentru voi doi, bărbați, e loc, fără *absolut* nici o jenă. Mai *gemütlich* crez că nu se poate. Am Apollinaris, am soda, vin, bere, ciai și poftă de taifas asupra tutulor cauzelor economice. Mă rog vouă, dacă nu e imposibil, nu mă refuzați.

Fiți toți sănătoși și veseli.

Răspundeți, telegrafic, *da!* când v-aștept la gară.

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

44

[Wilmersdorf bei Berlin, 6 februarie 1906]

Rămâne bine-nțeleș că, venind singur d. Costică la Berlin, trebuie să vie în gazdă la mine.

Aminteri, să știe Madame Gherea, că eu, mă rog, nu pot garanta de nimica. Eu nu pot lua nici o răspundere dacă nu-l am în grija mea. Pot eu ști ce imprudentă ar comite, Doamne ferește, lăsat așa în voia lui, fără nici un control, într-o capitală plină de atâtea curse, ispite și primejdii? – Așadar, aștept o telegramă, să știu când trebuie să merg a-l lua în primire de la gară.

Până la revedere, de la toți tutulor multe călduroase salutări.

Caragiale

45

Stimate Dle Doctor,

Am găsit rătăcită la mine alăturata rețetă, pe care i-a dat-o D-rul Ewald lui d. Costică. Probabil, o să-i trebuiască. Rogu-te, la ocazie, înaintează-i-o; costă 20 M.

Ți-am mai scris adineaori o cartă.

Mă recomand.

Al D-tale, stimatoriu,

Car

Freitag, d. 7-en Febr. [1906]

46

[Wilmersdorf bei Berlin, 12 februarie 1906]

Dragii mei, îmi pare foarte rău de pățania voastră, care, deși n-are mare importanță, totuși vă plictisește destul. Dacă n-aș fi reținut aici, având în gazdă pe Madame Roman, m-aș repezi îndată să vă văz, cu speranța că v-aș putea oarecum distra. Îndată ce pleacă mosafira mea, viu neapărat. Până atunci, nu strică să mă înștiințați ce mai e pe la voi. Slavă Domnului, de boale infecțioase n-aveți a vă teme, căci astfel de rele nu prea există în țara nemțească. Probabil că tatăl și băiatul au răcit și au obosit prea mult. Apoi... nervii și urmările lor. Până la revedere, vă salut așteptând vești bune de la voi. Coccoanele noastre bat târgul, după mode. Eu și cu Luki – bărbați – mergem la un antiquariat.

Complimente călduroase tuturilor de la toți.

O strângere de mână

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

47

[Wilmersdorf bei Berlin, 16 februarie 1906]

Dragă Coane Păvălucă,

Și eu am fost cam bolnăvior din cauza frugalității și sobrietății – probabil. Stomacul, ficatul – și lupte – intestine. Acu mi-e bine, slava Domnului! Fiți buni și telegrafiți-mi clar la ce ceas pleacă daco-românii noștri, ca să știu veni cu o zi înainte, neputându-mă scula prea de dimineată, ca bătrân infirm ce sunt.

Pe aici vremea e urâtă, deși nu plouă, nu ninge, nici e frig; dar e posomoreală, așa că parcă aș lua drumul în wagon-lit, să dorm până oi da de nițică lumină – să mai mă scutur de ipohondrii.

Complimente tuturilor de la toți,

Al vostru cu dragoste

Car

P.S. – După socoteala mea, ei vor pleca, duminică sau luni, cu trenul de la 9.30 dim. prin Dresda, ca s-ajungă în Viena seara la 9.22. De la Dresda încolo au wagon-restaurant până la Viena.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

48

[Berlin, 22 februarie 1906]

Stimate domnule Doctor,

Am găsit tutun îndată la Berlinerbhf – atât e de adevărat că vițiul mai degrabă decât virtutea găsește prilej în oarbele împrejurări. Mă-ntreb dar: Ce poate face slaba făptură omenească? Și tot eu răspunz: Dacă găsește tutun, îl bea!

De la Bitterfeld, iar oarbă împrejurare: wagon-restaurant – iar vițiu! o bere excelentă, care prinde foarte bine după domnul Ring, fasolică și ceapa oportună...

Ia-mi, rogu-te, bilet pentru *miercuri dimineța* și confirmă-mi din vreme că pot conta pe locșorul meu (dacă posibil, jos, nu sus). Complimente din partea tuturilor Doamnei Doctor. O strângere de mână. La revedere, sper, miercuri. Spune-i Soniei multe sărutări din partea amicului său.

Cutzidale

P.S. – Dacă nu viu marți seara, atunci lași biletul meu în plic la Sachsenhof oberului de sus, și ne întâlnim la concert. Fiți sănătoși.

49

[Wilmersdorf bei Berlin, 24 februarie 1906]

Domnul Perscheid tânărul este un asin, care nu are nici un fel de educațiugne, și cred că ai tot dreptul să-i ceri restituirea celor 16 M. pe cari le-a primit cu antițipațiugne, sau să-l obligi a plăti lui Costică un bilet Rückfahrt Ploiești-Berlin-Leipzig cu Schlafwagen, ca să poată veni, să pozăm a doua oară. Aștept confirmarea în privința biletului de concert. Aici, o vreme eminentemente scârnavă; plouă, ninge, ceață, nor; toate excrementele unui firmament disenteriac: Jupiter cacans!

Al vostru, foarte plouat,

Cutzidale

[Pe fața c.p.:]

N.B. A se observa mândria dlui Capelmeister.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

50

Berlin-Wilm. [25 februarie 1906]

Dragă Paul, uite-un plan inkilijinke!

Iei biletul pentru concert, și-l lași la *intrarea principală* în mâna controlorului, recomandându-i să-l dea aceluia care se va prezenta cu un al doilea exemplar al acestei carte de vizită (I.L. Caragiale etc.).

Viu miercuri exact pentru concert; dejunez la voi, și la 3 d.am. plec înapoi.

Voi să fac cu asta o experiență. Până la revedere,
o strângere de mână

Car

Rog, confirmă-mi telegrafic primirea acesteia.

De la toți la toți, multă sănătate!

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichestr. 13 Hpt.

51

[Wilmersdorf bei Berlin, 9 martie 1906]

Stimate Domnule Doctor,

Măine, sâmbătă 10/III, ați fi dispuși să primiți pe cineva la dejun? Acel cineva va sosi să ia răspunsul dv. (însufle-l Dumnezeu drăguțul afirmativ) mâine a.m. la orele 11, nr. 5 în Bayrbhf.

De la toți, tutulor, multe complimente.

Al dv. stimatoriu

Caragiale

Aici bănuie un spăimântător uragan de 40 de ore și tot crescendo.

Dacă aveți ceva comisiuni pentru patria daco-română, pregătiți-le: le iau bucuros.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

52

[Wilmersdorf bei Berlin, 14 martie 1906]

Stimați Doamnă și Domn Doctor, am ajunsără cu bine, slavă Ziditorului! am supatără, și pe urmă pă-pat-ără.

Noapte bună și bună dimineață!

Probabil, plec sâmbătă în patrie, și – având o demonică inspirație pe drum – poate mă-ntorc, săptămâna viitoare, cu cine credeți? cu Ța'Katia! Soacră-mea!!! Atunci, având și eu o govnantă de încredere, voi putea cu consoarta mea să-mi fac plăcerea de a vă vedea cât mai des – dacă, pardon, asta nu vă face mult deranj!

Al dv. stimatoriu, mulțamitoriu de bună petrecere

Car

Mi-a scris Costică. Sunt bine – dar (după regula lui) relativ!

53

[Berlin W., 16 martie 1906]

Stimate Dle Doctor,

Am scăpat de datoria împatriării! Ura! Am de scris câteva scrisori și apoi mă pun pe lucru. Cu aceasta eu poate să câștig ceva, și d-ta nu pierzi nimic; căci comisiunea cu care m-ai însărcinat, ți-o pot face fără să mai consult pe nimini. Îți afirm cu siguranță că:

Copiii legitimi născuți pe teritoriul străin urmează sta[tu]tul personal al tatălui. Actele lor de stare civilă sunt bune și absolut valabile, ca și cele de pe teritoriul național; numai, *atunci când sunt produse în fața autorităților naționale*, trebuiesc legalizate în traducere oficială de către ministerul de externe respectiv... ‘m da!

Prealabil ar mai trebui îndeplinită vreo formalitate?... ‘m nu!
Pe aici, uragan îngrozitor.

De la toți la toți multă sănătate.

Al dv.

Caragiale

P.S. Copilul născut pe teritoriul străin din tată român, și care, la chemarea contingentului din anul nașterii lui, nu s-ar prezenta la recrutare, este considerat ca dezertor – afară dacă n-o fi fată; așa că dv. nu trebuie să vă-ngrijiiți și pentru Sonia – numai pentru Păvălutzică: să fie prezent la apelul nominal! ‘M Pardon! uitasem. Ca să scapi de alergături ulterioare, la nevoie, nu faci rău să ceri Legațiunii noastre de aici chiar de pe acuma să-ți legalizeze, în traducere oficială, actele de stare civilă ale copiilor.

Încă o strângere de mână,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

Wilmersdorf bei Berlin, 18 martie 1906

Și totuși imposibil să rezist la glasul Patriei care mă cheamă.
Plec mâine-seară, musai! prin Budapesta, zău lu Dumgnezeu
drăguțul! Duminică viitoare, sper să fiu iar expatriat la Berlin.

La revedere dar pe la sfârșitul lui martie. Îți scriu trei patru vorbe din sau despre Ploiești. Fiți toți sănătoși și voioși!

Stimatoriu,

Car

55

[Wilmersdorf bei Berlin, 25 martie 1906]

Stimată Doamnă și prețuite Domnule Doctor Zarifopol,

Adineaori sosit acasă; găsit toți bine, așa cum doresc să vă găsească aceste rânduri. Primit-ați, mă rog, o telegramă a mea din București, ca urmare a unei cărți poștale a dv.? Dacă ați primit-o, și prin urmare știți la ce plictiseală trebuie să vă așteptați cu patru musafiri, vă rog confirmați-ne telegrafic, așa ca să știm dacă putem conta pe amabila dv. ospitalitate. Vă aduc bune vești de acasă din patrie și niște bonboane tot atât de bune de la Budapesta, bizon Ișten! Apo ala nă rog frumos la Doamna și la Domnul, hele mai fain din tăte, zău! Mare chef am de pitreșere, coane Păvălucă, ăracan di mine! Amarnic! Până la revedere și în așteptarea cu palpații a telegramei dv.

sunt al Dv. adânc stimatoriu,

Caragiale

P.S. – Mai capăta la D. doctor, nă rog, și un ștuc ghe salami unguresc, prima prmissima!

Hochwohgeb. Herr und Frau
 Doctor Paul Zarifopol
 Leipzig, Fichtestrasse 13

56

Leipzig, 26/3 [1906]

Ai tăi toți perfect bine fără grije, îndeplinește curajos dureroasa datorie, fii sănătos.

Caragiale

57

Leipzig, 27/3 [1906]

Toți foarte bine, Fani trimite multe sărutări, ignoră încă tristul adevăr, preparăm încet pentru aflare ulterioară, Dumnezeu să o odihnească buna mamă.

Caragiale

58

Marți, 14/27 martie [1906], 2 ³/₄ după-amiazi

Drăguțele,

Ai primit firește depeșile mele, două până acuma, una la Burdujeni și alta la Galbeni. Încă o dată, de aici să-ți fie numai dor, grije să n-ai: sunt toți foarte cuminți și zdraveni. Așadar, vezi-ți de durere. N-aveți ce face toți decât s-o plângeți cu toată evlavia firească, cum merită o așa sfântă femeie și mamă. Ca și pentru a mea zic, din fundul sufletului, Dumnezeu s-o odihnească pe iubita voastră! O mângâiere tot vă rămâne în durerea voastră, că s-a strămutat de aici fără zbucium și îndelungă tortură.

Fanny încă nu știe în momentul când îți scriu tot adevărul; dar am preparat-o și o preparăm noi mereu, așa ca aflarea

nenorocirii să nu-i poată face zguduire. Am ajuns s-o facem a nu prea avea speranțe de scăpare.

Presupun că ești acolo împreună cu Costică. Luni în ziua când ai plecat de aici am primit, transmisă din Berlin, o telegramă a lui cu știrea supremă. I-am răspuns că ai plecat și că suntem aici la voi. Fanny a primit chiar luni 400 mărci telegrafic de la Costică.

Acuma, să-ți dau o povață frățească. Așa zdruncinat cum ești, nu te apuca să conduci vreo afacere; în orice caz, în momentele de emoțiune prin cari treci, nu cumva să dai vreo iscălitură de compătimire. Dă numaidecât o procură generală lui Costică, cu drept de a pune la orice nevoie avocat în locul lui. Nu ai acuma altceva de făcut și n-ai fi bun pentru nimic altceva, decât să-ți plângi pierderea mamei, – și cât se poate mai curând să vii a-ți lăsa mângâiată rana sufletului lângă nevastă și copii.

Încă o dată n-ai nici o grijă de aici; spune-mi la ce pot să-ți fiu util și primește o frățească îmbrățișare.

Comunică fraților condoleanțele mele respectuoase.

Dacă-l vezi – adică, îndată ce-l vezi – pe Costică (scrisoarea lui a făcut aici mare plăcere) sărută-l cu toată căldura și din partea amicului vostru

Caragiale

În momentul când închid scrisoarea, Domnul Păvălucă trage la măsă și d-ra Sonia face destule nebunii cu Tușki și cu Luki.

Multă sănătate de la ai mei.

Fanny îți trimite multe sărutări și te roagă să-ți îngrijești, *orice s-ar întâmpla*, de sănătate.

59

Leipzig, 28/3 [1906]

Toți perfect bine – Grüsse.

Caragiale

60

Leipzig, 29/3 [1906]

Toți bine, așteptăm răspuns. Grüsse.

Caragiale

61

[Wilmersdorf bei Berlin, 12 aprilie 1906]

Ajuns bine acasă. Găsit vreme împăratească. Dorim să vă știm bine. Orice primiți de la Costică relativ la venirea lui, rog să-mi faceți și mie cunoscut. Vă dorim toți la toți sărbători vesele, cu poftă de mâncare, de băutură și de somn și la toate cele bune și vă salutăm cu toată dragostea frățească.

Caragiale

62

[Wilmersdorf bei Berlin, 13 aprilie 1906]

Christos a-nviat! La mulți ani!

Car

63

Wilmsdorf bei Berlin, 15 apr. 1906

Christos a-nviat!

Am regretat foarte mesaventura stimatei mele amice dra Sonia Zarifopol; însă trebuie să ne plecăm în fața legilor fundamentale ale progresului omenirii – experiența trebuie plătită mai scump ori mai ieftin. Ne putem deci chiar felicita că, de data asta, tânăra mea amică a cumpărat atât de ieftin marea experiență, atât de importantă pentru domnișoare mai ales – cari trebuiesc să știe a nu cădea niciodată.

Încă o dată, la mulți ani, cu toate cele dorite după pofta inimii. Aici, după câteva zile foarte calde, aseară am avut furtună cu mari descărcări electrice și azi, avem frumoasă răcoare. Mînunat.

Fiți sănătoși și veseli. La revedere.

Car

64

[Wilmsdorf bei Berlin, 18 aprilie 1906]

Sărut mâna Frau Doctor; mai întâi dorim ca această mică epistolă să vă găsească veseli în cea mai deplină sănătate, căci și noi toți din mila Ziditorului ne aflăm foarte bine. Noi am aflat pe aici – ne-a spus băiețelul nostru că a citit într-un călindar nemțesc (toată ziua, mititelul, citește călindare nemțești) că după săptămâna luminată de Sf. Tomița se deschide acolo la Lipsca un iarmaroc strașnic; și ziceam așa: ce petrecere ar fi să putem merge și noi la târg de Sf. Tomița! Mai te-ntâlnești cu negustori, mai afli, mai vezi mode noi, mai cumperi câte ceva – câte nu trebuiesc la o gospodărie!? Mai bem

o berică, un vinișor, o cafeluță cu clăbuc, mai te duci la un Tingl-tangl!¹ – Dacă am avea niște preteni, unde să tragem, dè! parcă am veni; dar așa să mergem la han ca toți isnafii, parcă nu face pentru niște feciori de boieri! – Aminteri, cum ați petrecut de sfintele sărbători? ce-ați mai făcut? unde v-ați mai plimbat? – Vă trimitem multe complimente pentru d. Doctor și pentru toată familia și vă rugăm să fiți buni a ne răspunde și nouă două vorbe ș-un cuvânt, ca să ne bucurăm că nu ne-ați datără uitării.

Al dv. doritor de răspuns,

I.L. Caragiale

P.S. – Dacă sunteți buni și nu vă supărați, și vi se-ntâmplă ocazie, vorbiți cu Madame Weigand și cu dumnealui; poate că să aibă dumnealor loc, să ne primească în gazdă pentru două-trei zile – mai mult nu stăm – nu vrem să facem prea mare deranj pentru nimic în lume.

Al dv. stimatoriu,

Car

65

[Wilmersdorf bei Berlin, 20 aprilie 1906]

Stimate domnule Doctor, un învățat preten al meu, clarisimul vir Rostoganus, mi-a spus odată așa: Quidquid aghis prughenker agas et răspițe fignem! Hotărât a-i asculta totdeuna înțeleptele povete, nu pot da deocamdată răspuns categoric la onorata Dv. din 19 Prier, și iată de ce – dați-mi voie să mă explic. Din zi în zi, trebuie să-mi sosească pianul, expediat din București de mult. Îndată ce primesc factura de la gară, trebuie să mă duc a-l ridica, deoarece, fiind greu și voluminos*, mă

* Nu eu – pianul.

expun prin întârziere la plată mare pentru magazinaj. Aștept, prin urmare, factura. – Apoi, pe aici, a început de ieri să vremuiască, parcă am fi în postul Crăciunului, nu în dulcele Paștelui. Trebuie, prin urmare, prealabil să fiu informat despre ce fel de vreme e pe la Dv., nu cumva degerați și pe acolo – încai să știm, să ne luăm ipingelele. Aștept, prin urmare, pe lângă factura de la gară, și deslușirile Dv. climaterico-meteorologice. Care va să zică, din prin urmare în prin urmare, ajungem a zice: prin urmare, deoarece iarmarocul, care ține trei săptămâni în cap, d-abia se deschide poimăine, putem fără multă pagubă amâna pe sfârșitul săptămânii viitoare petrecerea proiectată – ba chiar e mai bine; cădem tocmai în toiul târgului. Prin urmare, până la revedere, în așteptarea facturii și onor Dv. răspuns, vă rugăm să primiți multe complimente toți de la toți.

Caragiale

I. P.S. – Ce știți de la Gherea?

II. Ți-a propus de Gherea, rogu-te, primit-ai o foaie (Nr. 200) din Reichs-Kursbuch? – spune-mi, am nemerit răspunsul la ghicitoare? – Ghera¹ este locul cu pricina? Dacă în adevăr am nemerit, așa e că mai bune combinații de Verkehr nici că s-ar putea?

Responde la-mine!

Salve

66

[Buckow, 22 aprilie 1906]

Viele Grüße.

Caragiale

[contrasemnează] *D. Gusti.*

67

Dacă până poimăine, vineri dim., nu primesc factura, atunci ne pornim cu trenul de la 3.50 ca să sosim la Bayr. Bhf. la 7.10. Spre mai bună înțelegere rămâne să așteptați în cursul zilei de vineri o confirmare sau contramandare pe cale electrică. Planul pe care l-am făcut este, pot pentru ca să zic, destul de ingenios – și adică: sosim seara, așteptați de cătră Dv. cu o mică colățiune germână. Ne culcăm frumușel, nu prea târziu și nici prea devreme, ca să ne putem scula dimineața la pont. Lăsăm cocoanele și copilașii la Lipsca și noi plecăm din Thüringer Bhf. la 11 a.m. fixum fix! cătră capitala principatului Reuss branche cadette. Sosim cu zutul la 12.14, tocmai la momentul oportun, când se servește taplito. Dacă mirosul este destul de engageant, ne punem la masă; dacă nu, plecăm cu tramvaiul în zentrum, d-a dreptul la Ratskeller, să-i cercetăm arhivele și să ne convingem de vechimea documentelor de deosebite fețe. După ce vom aprofunda toate chestiunile respective, vom face o promenadă prin acest alt Brașov, unde, nu știu de ce, presimt că vom găsi emoțiuni patriotice înălțătoare. După care, poate să avem nevoie de o droșcă, să ne ducă la Bahnhof, să apucăm zutul de la 6.20 spre a fi la Lipsca la 8 seara fixum fix! unde desigur ne vor aștepta cocoanele și copiii cu o mică colățiune germână. A doua zi, vom face aparițiunea noastră oficială în iarmaroc, de unde musai să cumpărăm spre amintire câte ceva. Putem merge la un Tingl Tangl, însă aci incognito. Nu putem frecventa oficial spectaculele unde se debitează în limbi străine. Apoi îndată ce m-ajunge de pe urmă factura de la gară, mă-nchin dumilor voastre cu toată stima și, promițându-mi ca, în cel mai scurt timp, să-mi rennoiesc plăcerea de a vă saluta spre a lua împreună cu dumile voastre o mică coloțiune germână, o pornesc spre Berlin înapoi.

Nu mă-ndur să crez că planul acesta nu va avea înalta favoare a aprobării Dv. și, în speranța că vom fi sănătoși și cu

voie bună, îl vom aduce la îndeplinire din punct în punct, ba chiar cu oarecari avantajoase adaosuri, sunt, Doamnă și Domnule Doctor, și rămân

Al dumiilor voastre prea supus și devotat servitor,
Caragiale

De la toți la toți multe complimente.
[Wilmersdorf bei Berlin]
Miercuri, 12/25 [aprilie 1]906

68

[Wilmersdorf bei Berlin, 4 mai 1906]

Stimate domnule Doctor, a voit Dumnezeu drăguțul să înceapă de ieri încoace o apretăbilă schimbare în bine a temperaturii. Azi-dimineată la 6 erau 9 grade; peste zi cald – mai cald afară decât în casă, unde caloriferul nu mai lucra deloc. M-am convins acuma că vechiul sistem cu sobe nu era de lepădat, ba chiar din contra. Nu știu cum o fi pe la voi; dar aci, dacă ține tot așa, apoi, peste vreo săptămână, fără grijă, puteți veni cu copiii. Acu, când scriu, e foarte frumos; însă noaptea se răcorește de-a binele. – Acum altceva, de resort intelectual. „Universul“ de vineri mi-aduce astăzi știrea următoare:

„Ieri a fost la Focșani un duel cu pistolul ghintuit între dnii Vartan D. Manuc, avocat, vs. V. Mamigonian, avocat și ziarist. – S-au schimbat două focuri fără rezultat“.

Această știre a provocat, din partea sufletului meu afectată serviciului liric, câteva versuri, pe cari, cu toată modestia, le supun apretierii d-tale competente. Nu pretind a fi făcut un cap-de-operă; nu! Dar, orișicum, mă măgulesc cu speranța că, orice s-ar zice, versurile mele umile pot găsi, ca să zic așa, locul lor într-o mică antologie a poeziilor din veacul lui Carol I. Vedeti numai și, rogu-vă, spuneți-vă părerea sinceră:

„Din Focșani s-a anunțat
 Că Manuc, un avocat,
 Și-alt armean, tot avocat,
 La duel s-au provocat.
 Două focuri s-au schimbat
 Fără nici un rezultat:
 Pe urmă s-au împăcat
 Mâna amical și-au dat,
 Avocat la avocat,
 Și-mpreună au mâncat,
 După uzul consacrat“.

Cu multă dragoste și plăcere vă așteptăm.

Pianul și spinetta sunt acordate la același diapazon: e o frumusețe.

De la toți la toți multă sănătate și voie bună.

Al dv.

Caragiale

P.S. – Dacă merge tot așa, puteți veni chiar mai degrabă.
 Mă-nsărcinez să vă dau, dacă se menține vremea cum a început,
 semnalul plecării voastre încoace; și credeți că n-aș fi nebun să
 vă expun la primejdii, pentru o petrecere care se poate amâna.

À vous de coeur,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
 Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

Drăguțule,

Alăturata carte poștală am primit-o acușica ora 8.45 min.
 Seara. Ți-o comunic, cu condiția să mi-o aduci înapoi. Vom
 comenta-o împreună, și tot împreună, dacă cere ne vom putea

înțelege, îi vom da un strălucit răspuns. Doi greci trebuie să biruie pe un moscal!

Te sărut, te doresc și vă aștept luni seara la gară.

Tout à vous de coeur

Caragiale

Vineri seara
5 mai [1906]

70

[Wilmersdorf bei Berlin, 11 mai 1906]

Stimate Dle doctor, pe de-o parte mi-a părut foarte rău că n-ați venit, pe alta foarte bine. Aici, în urma frigului, au venit călduri uscate; aerul tot a fost și e încă plin de pulbere de nisip; toată lumea suferă de guturai și tuse. E o secetă cum nu s-a mai pomenit în țara asta. De cincizeci de zile n-a plouat. Astăzi parcă s-a mai răcorit și cerul e acoperit; însă bate vântul și acum barometrul se urcă. Să sperăm că peste câteva zile se va milostivi cel de sus cu puțină stropeală. Ce mai nou pe la dv.? Aveți vreo știre de la d. Costică? În „Universul“, se spune că e numit președinte al unui congres la Expoziție. Dacă n-aș avea afurisitul ăsta de guturai, m-aș repezi să vă văd; acu însă nu pot, mi-e teamă să nu mă dea afară nemții din vagon ca pe o infecțiune, și afară de asta, n-am nici atâtea basmale câte mi-ar trebui pe drum.

Așteptând o vorbă bună de la Dv., vă salutăm cu toată dragostea pe toți,

Car

Am primit o carte de la nenea Iancu Manliu. S-a întors în Dresda și se plânge că n-are cu cine petrece. Îmi pare rău că, fiind indispus, nu mă pot duce măcar o zi, să-l vedem ce poate.

Dar helbet! n-au intrat zilele-n sac. Eu nu mi-am pierdut speranța că odată tot o să-l punem noi pe conul Iancu la probă.

Am scris lui Barbu *în franceză* (!) ca să-l felicit pentru discursul său¹ *gallophile*, și ca să-l îndemn a trece iar prin Berlin, mergând spre Paris ca să ia pe Cellica. Îndată ce primesc un răspuns ți-l comunic.

Didina trimite multe complimente lu Frau Doctor. Îi pare rău că nu s-a putut executa planul nostru de petrecere, la care nu a renunțat cu totul. Îi va scrie în curând, după ce va fi isprăvit niște haine pe cari le lucrează pentru copii. Până la revedere, multă sănătate de la toți la toți.

Car

71

[Wilmersdorf bei Berlin, 14 mai 1906]

Presupun, dle doctor, că ți-au sosit atâția bani de la provincie, încât nu mai ai loc unde să ții sumușoara mea. Aminteri ce zor? Eu te rog să nu-mi trimiți nimic decât complimentele d-tale; pentru altceva, viu eu în persoană; în orice caz, nu înainte de a-mi trece gutunarul; până atunci, n-am nas să ies din Wilmersdorf. Voi veni eu fără prealabilă anunțare la Lipsia, unde am să te rog să mă duci la editura de geografie a lui Freytag, de ale cărei niște mărunte publicațiuni foarte interesante am numaidecât nevoie. Aprobarea d-tale pentru modestul meu talent liric m-a atins până-n suflet. Iată, mi-am zis, un critic în adevăr modern, pe cât de luminat pe atâta de imparțial. Numai cine înțelege arta așa de adânc poate fi un judecător autorizat în materie. Mă măgulesc dar că am putut obține sufragile unei așa de incontestabile autorități. – Aflu că d. Tudorică¹ (Bifserica!) a terminat o piesă teatrală de gen eroic și niște ode și poeme triumfale pentru Jubileul Regal.

El contează să câștige atâta cu aceste patriotice producțiuni, încât să poată veni cu familia pe aici. Înțelegei d-ta bine că nu eu aș putea lipsi să-i doresc mai mult succes decât își dorește singur. Închipuie-ți petrecere, să-l avem pe daco-românașul nostru în miezul nemției! Mi se pare că ți-am mai scris că l-am *engagé* pe Barbu² să treacă și anul acesta prin Berlin mergând spre Paris, spre a-și lua de vacanție pe „copilul lui!“ **De ce nu dă Dumnezeu să-i avem pe amândoi odată!** Maică Precistă nemțească! **ce ar fi? Ce orizonturi, ai?** Domul mă-sii și Catedrala Odicolonului.

Vremea e tot uscată: geme împărăția toată de așa secetă; or să se scumpească picioicile. Să rădicăm glasuri umilite spre Înaltul Tăriei ca să se milostivească o dată cu ploaie asupra prea dogoritelor țarini. Moaștele lui Sf. mucenic Dumitru Basarabov și ale Prea-Cuvioasei mucenițe Parascheva sprijinească însetata rugă a noastră a păcătoșilor și nevrednicilor robilor lui Dumnezeu, cari pentru greșalele și rătăcirile noastre suntem horopsiți de Prea Milostivul și Iubitorul de oameni. Rugămu-ne, pocăiți, să nu se potrivească unor ticăloși ca noi! În bunătatea lui nemărginită, ierte-ne! întoarcă-și iară sf. față cu blândețe către noi, cari destul am fost certați cu focuri și cutremure din măruntaiele acestui pământ, sătul și el de atâtea păcate și blăstămății câte poartă! Amin! – Aminteri, ce ne facem la iarnă fără barabule, coane?

De la toți la toți, multă sănătate și călduroase salutări. Până la revedere, o strângere de mână.

Car

P.S. – Ideea de o slujbușoară la Expoziție nu e rea deloc. În vacanțele de vară, trebuie să fie o voluptate să slujești, cu căldură, patria în câmpul Filaretului. Ce vilegiatură! Pune, rogu-te, pe lângă iubitul nostru prezident, o vorbă bună și pentru mine. Am fi împreună. O plăcere împărțită sporește: am simți fiecare, în loc de +36 grade, câte +63.

Contagiată probabil de atmosfera literară în care viează, Wanda Winkler³ a făcut aseară un miticism, demn de notat, cred eu; judecă și d-ta. Am auzit căzând ceva, ca o farfurie, în cuine, unde se făcea jumări. Am mers și am întrebat-o ironic dacă a mai spart ceva; ea mi-a răspuns serios:

– Ja, sechs Eier!

Ce va să zică influența mediului! *Il n'y a que le milieu, c'est fini.*

72

Berlin, 21 mai 1906

Herr und Frau Doctor,

V-am expediat astăzi *la Belle Hélène*, piesa și muzica, precum și numărul din „le Matin“ cu deslegarea jocului „Uite popa, nu e popa“.

Citiți-le sănătoși.

A plouat strașnic și are de gând să continue. E foarte plăcut pe aici. Tocmai mâine, marți, îi scriu lui Costică: să mă credeți că n-am avut vreme; am avut și am și astăzi niște musafiri. Regele și familia d-sale s-au întors cu mare alai în capitala București. Primarul capitalei și doamna lui au avut un teribil accident de auto. Femeia, în primejdie mare; bărbatul, două coaste rupte: chi non va piano, non va sano.

Fiți sănătoși. De la toți la toți viele Grüsse

Car

73

Wilmsdorf bei Berlin, 22 mai 1906

Am scris, dle Doctor, dlui Costică câteva rânduri bine simțite. Crez, adică sper, că o să-i fie greu a ne refuza. Primit-ați

pe la charmante Belle Hélène? – Ieri am avut șase daco-români de ispravă la masă*. Detalii când ne-om vedea. De la toți tutulor cordiale sălutațiuni. – Fiți sănătoși.

De tout coeur votre dévoué,

Car

La 4 azi-dimineață m-am culcat. Scuză caligrafia.

74

Berlin W., 3 iunie 1906

Am tot așteptat, dragă domnule Doctor, să-mi aducă postașul ceva știri mai de seamă pe cari să ți le comunic – nimic și iar nimic. Junimiștii au ținut duminica trecută, a doua zi după încetarea serbărilor jubilară, întrunirea lor. Au vorbit un oarecare Negulescu, apoi Filipescu și Marghiloman. – Foarte anodini, incolori și inodori toți trei, au protestat contra „*falsilor conservatori*“, cari compromit inst’uțiunile noastre const’uționale și au declarat că ei se vor ridica dintru toate puterile să apere aceste inst’uțiuni! După aceea s-au împrăștiat oamenii (cari nu erau deloc numeroși) în ordine și liniște. Din sorginte particulară nu am vreo știre. Barbu nu dă semne de viață – pesemne că se află tot în *ira*. *Il a la colère discrète*. Costică e, pesemne, și el tare necăjit, că până acu o vorbă nu mi-a răspuns. – Desigur ai citit în gazetele nemțești știri despre groznicul atentat anarchist contra tinerei perechi regale. Cele franțuzești nu mi-au adus până acum decât știrea fără multe amănunte. – À propos de politică. La mine, am avut o criză de cabinet, care s-a terminat prin demisia ministrului subzistenței. – Mina Zimmermann, ilustra mea bucătăreasă, s-a certat în lipsa noastră cu Wanda Winkler și a părăsit postul său. La întoarcerea

* Între care d. D. Gusty.

noastră nu am mai găsit-o pe banca ministerială. A doua zi a venit să ne declare categoric că nu mai poate continua a servi decât cu condiția licențierii Wandei. Ca suveran imparțial, care am jurat să păstrez intacte legile fundamentale, fără însă a-mi știrbi câtuși de puțin prerogativele Coroanii, am respins condițiunea și astfel Mina s-a retras de la putere*. Interimul îl exercită pe rând M-me Caragiale și Nietzsche. – Aici de alaltăieri e o vreme îngrozitoare: grindină, tempestă, frig și-ntuneric. Brr!

Ieri Gusty a mâncat la noi și a rămas și seara. Azi mâncăm cu toții la Nietzsche. Variatio delectat! – cum zicea răposatul C'conul Vasilică Pogor.

Aștept cu nerăbdare un cuvânt de la voi să știu ce v-ați hotărât. Dacă vii prin Berlin, anunță-mă cu o zi două înainte. Poate avem norocul să se mai îndrepte vremea – să facem o mică excursiune. Eu, cum ți-am spus, pe la sfârșitul lui iunie o să trebuiască să mă răped la București. Atunci, neapărat, să ne concertăm pentru un studiu superficial al celebrei capitale.

Complimente de la toți la toți.

Cu toată dragostea, al matală,

Car

75

[Bad Nauheim, 5 iunie 1906]

Stimate dle Doctor, îți trimit chiar originalul lui Conul Iancu¹. Eu cred că vrea să zică

Villa Emmy
Bad Nauheim.

* Spre marele meu regret. Păcat! așa de inteligent își conducea departamentul!

Eu așa i-am adresat chiar ieri o cartă. Ia vezi și d-ta.

Ce impresie v-a făcut răzgândirea dlui Costică? Mie mi-a făcut o impresie foarte penibilă. Să las că mi-a stricat atâtea frumoase planuri; dar m-a făcut să-mi pierz orice iluzie despre seriozitatea oamenilor societății viitoare.

Așteptând răspuns la carta mea de ieri, sunt și rămân

Al dv. plecat serv,

Car

Tutulor de la toți etc., etc., etc.

Eu până aci știam că e la Bad Nauheim, dar unde trăsese-n gazdă nu știam. Îi scrieam pur și simplu *B.N.*; d-aceea, pe semne, n-a primit nimic.

76

Berlin, 6 iunie 1906

Cartele noastre postale s-au întâlnit pe drum. Îți poți închipui ce plăcere mi-a făcut a d-tale despre d. Costică. Firește că acuma planul vostru pentru Sinaia trebuie modificat puțin – lucru care nu-mi displace deloc. Nu puteți pleca așa îndată după sosirea lui Costică. Așadar sper că planurile noastre despre o raită pe la Cöln, Bonn, Rothenburg, Hildesheim etc. vor găsi realizare, spre marea mea bucurie. Fii bun și scrie-mi o vorbă – să știu dacă nu-mi fac deșarte iluziuni în această privință. Ce D-zeu! ar fi păcat să nu profităm de o ocazie așa de rară. Și, apoi, nu poate d. Costică să vie în Germania numai și numai spre a pleca imediat înapoi. Așadar, rogu-te, nu contramanda planul făcut și imediat anunță-mă despre sosirea iubitelui nostru oaspete, căruia trebuie să-i facem toate onorurile. Aș vrea să știu exact pe unde și când sosește, ca să-i ieșim înainte. Dacă poți, dă-mi precize indicațiuni. – Vreamea, de ieri-seara, este splendidă: barometrul stă la beau-fixe;

senin, calm, căldurică – tocmai bine de plimbărică! Ce frumusețe trebuie să fie acuma pe la Bonn! Aștept cu multă nerăbdare veștile d-tale. De la toți la toți multă sănătate.

A d-tale plecată slugă,

Car

Nimic din țară – nimic – nimic. După „Universul“, alaltăieri, luni, a trebuit să se țină o întrunire publică junimistă. Darea de seamă n-a avut când să sosească până acuma. După Jubileu a început *Moșii*, cu mare brio. Atâta tot.

77

Wilmersdorf bei Berlin, 8 iunie 1906

Mă puteam prinde că d. Costică o să ne joace festa, și câștigam. Acuma, rogu-te, scrie-mi *imediat* ce aveți de gând? Când plecați? Mai vii pe aici, cum spuneai? Să știu preciz când să te aștept. Aș vrea și eu să mă mișc puțin. De când am venit din Lipsca n-am ieșit din halat. Am mucezit de tot; trebuie să mă scot la aer ca un covor bătrân îmbâcsit de molii; aminteri simt că mă destram. Aștept cât mai iute răspunsul d-tale. Multă sănătate tuturilor de la toți.

Cu toată dragostea,

Car

Nimic din țară!

78

[Wilmersdorf bei Berlin, 10 iunie 1906]

Di ieri seara, di la nouă,
Plouă, c'coani, plouă, plouă...
Și eu, sângur, sângurel,

Tot mă lupt c-un păărel.
 Dușmană și-i soarta mè,
 Că nu am cu șini bè;
 Că mai vreme di băut,
 Di băut și pitrecut,
 De cându-s n-am mai vădzut!
 Al matale,

Caragiale

79

[Hamburg, 12 iunie 1906]

Viele herzliche Grüsse
 Caragiale & Sohn
 Hamburg bleibt Hamburg!

Herrn und Frau Doctor P. Zarifopol
 Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

80

[Lübeck, 13 iunie 1906]

[Semnătură și completări pe formularul – c.p. de la
Rathsweinkeller-Lübeck.]

(Urkunde:

Hiemit thu Euch kund und zu wissen dass ich unter
 heutigem/am 13ten Tage des VI^{ten} Monats Eintausend-
 neunhundert – 6 im Rathswieinkeller zu Lübeck beim Edlen
 Rebensaft Euer gedenket und *viele* Glass auf Euer ganz
 spezielles Wohl geleeret hab. – Ich send euch meine
 herzlichsten Grüsse und verbleib in Freundschaft.

Euer

I.L. Car

Diess Unterschrift wird hiedurch beglaubiget und unter
Insiegel geleet.

Herrn Doctor P. Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

81

[Lübeck, 13 iunie 1906]

Până la revedere, când să-ți spun pe larg, ce minuni am
văzut – te salut cu toată dragostea. Sărut mâinile doamnei
doctor. Fiți sănătoși.

Car

[Pe fața c.p.:]

Stabiliment – mai bătrân decât descoperirea lui Columb –
extraordinar de interesant... Prosit!

Car

Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

82

Wilmersdorf bei Berlin, 20 iunie 1906

Vedeți, vă rog, dle doctor, villa d-asupra căreia fâlfâie
gloriosul tricolor daco-roman? Aceea este rezidența pe care
mi-am ales-o pentru vilegiatură estivală. Pot zice cu poetul:

Locuința mè di vare

E la mare...

Remarcați, vă rog, că toate steagurile străine, supuse
vântului, curg de la dreapta la stânga; pe când tricolorul nostru,
în veci nebiruit, curge de la stânga la dreapta: el nu știe să se
plece vânturilor dușmane.

Iată ce va să zică adevărată independență. Onoare lui!

Noi cu ajutorul Proniei vom pleca luni la 25. Dacă s-ar putea, aş dori să vă mai văd; dar e foarte greu; căci trebuie multă pregătire. Eu mă duc acolo cu speranța să pot, pe verandă, la umbra falnicului tricolor, să lucră ceva spre gloriificarea lui, draguțului!

Poți face o revoltă contra tabietului, să te scoli odată de dimineată și să vii să ne calci aici la Berlin spre a petrece câteva momente, înainte de plecarea noastră pe țărături străine și a voastră spre scumpa patrie? Responde la mine! Mare plăcere mi-ai face.

À propos, la Travemünde avem o excelentă orchestră, filarmonică, mă rog frumos.

De la Travemünde până la Lübeck, care este o minune, am zece trenuri pe zi, de la Lübeck la Hamburg, tij. E ceva minunat. Of! Doamne, ce ar fi fost să fi venit barbarii din Ploiești cu voi și cu noi la Travemünde, în loc să vă duceți voi acolo! Ieftin, frumos, curat, în sfârșit *tadelos* (sic).

Eu tot sper să ne mai vedem; însă dacă nu se poate, atunci vă urez să umblați sănătoși și să petreceți bine și veseli și să vă-ntoarceți tot așa.

Adresa voastră o știu. Iat-o pe a mea:

Travemünde Ostseebad

Villa Iris

Didina nu mai poate de ciudă că n-a putut găsi stofă la fel. Vă salută ea și copiii.

O strângere de mână,

Caragiale

P.S. – Caută de vino o zi înainte de sâmbătă.

– Așteptăm scrisoarea promisă de la Frau Doctor, cu multă nerăbdare.

83

[Wilmersdorf bei Berlin, 21 iunie 1906]

Mă rog ție, fă o jertfă și vino! Să petrecem, înainte de despărțire pentru vilegiatură, măcar câteva momente: un mic *colloquium*.

Servus,

Car

[Pe fața c.p., sub tricolorul românesc desenat de Caragiale:]

Uite-l cum flutură de victorios drăguțul!

și iarăși contra vânturilor străine! Să

tremure dușmanii!

Car

84

[Travemünde, 25 iunie 1906]

Am auzit acu Ouvertura de la Egmont – bine cântată.

Tot boierul¹ rămâne.

După ce arunc la cutie această cartă, ca să nu scap poșta, voi auzi *Orphée aux Enfers* di jădanul șala di Offenbach – mare șoltic, coane.

Al matale,

Car

[Pe fața c.p.:]

Vă trimitem de la mare

O frățească salutare

Toți.

Herrn Doctor und Frau
Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

85

Wilmsdorf/Berlin, miercuri, 1/VII.1906

Stimate Domnule Doctor,

Am fost tare suferind – o maladie curioasă. Pe cât am putut lua seama – căci această afecțiune debilitază între altele și puterea de observațiune – iată simptomele și fazele ei. O pierdere mereu crescândă a tonicității mușchilor supuși voinței; treptat îi scad pacientului forțele picioarelor, brațelor și cerbicei, încât ajunge să nu mai poată sta decât lungit, fără să se mai întoarcă pe altă parte, ceasuri întregi. Cufundat într-un fel de toropeală (assoupissement), care nu se poate numi somn, dar nici atâta stare de trezie, așteaptă, calm, să dispară lumina zilei spre a putea gusta binefacerile somnului reparator. Somnul lui e profund; nici un vis frumos sau cauchemar. A doua zi, se deșteaptă foarte târziu; cască întruna, producând, prin mișcarea articulațiilor maxilare, un fel de zgomot ce seamănă mult cu acel produs de spargerea unei alune verzi. Să pună bucățele de zahăr, să toarne în ceașcă, să-nvârtească lingurița – nu poate. Trebuie altcineva să se ocupe de toate astea; astfel, dacă dispune de avere și de libertate, își ia o soră de caritate sau mai multe, după mijloace; dacă nu, atunci se mulțumește, ca mine, cu ajutorul familiei. Toate obiectele îi par cu mult mai grele decât îi păreau în starea normală; papucii, de exemplu, i se par ca niște ghiulele de forțat. Simte apoi că toate articulațiile i se-nmoaie, până i se desprind de tot; iar membrele, ca independente, nu mai vor să răspundă la palidele deziderate ale conștiinței, care d-abia mai are curajul a face din când în când apel la concursul lor, și asta numai în momente de nevoi absolut imperioase.

O alterare remarcabilă se face și-n psihicul și intelectul pacientului. El cade într-un fel de apatie, o completă lipsă de iritabilitate și de inițiativă față de non-eul: nu se mai apără nici

de muște; apoi, cele mai grave chestiuni, politice, etice, estetice etc. îl lasă indiferent; cele mai zguduitoare împrejurări ale vremii lui, ca, bunăoară, reabilitarea comandantului Dreyfus, dizolvarea Dumei, succesul Expoziției jubilare daco-române și altele, nu-l mai pot mișca. Pare că nu mai e-n stare a fixa în focar normal obiectele. Ai crede, văzându-i privirea, că el, uitându-se de-a-ndăratele înăuntru-i, caută ceva ascuns departe în magaziile memoriei, ori flanează prin grădinile imaginației. Nu. Nu se uită nicăieri, nu caută nimic, nici înăuntru ca nici în afară. Devine din ce în ce mai puțin exigent cu cei cari și cu ceea ce-l încunjură. Incapabil de vreo pretențiune, care ar trebui formulată măcar printr-un gest, renunță la cerințele strictului necesar, chiar la satisfacerea vițiilor sale; de exemplu, nu mai e-n stare să spună ce i-ar plăcea și ce nu să mănânce – noțiunea de plăcere și neplăcere este stinsă; nu mai poate cere un pahar de bere sau o țigaretă etc., deși este un înveterat băutor, fumător etc. – până și imperiul vițiului este paralizat. În fine:

„Nu se vaită, gniși tânjeaște;
Numa zașe și boleășke!“

Iată ce am suferit. Familia, pe drept cuvânt alarmată, a trimis după d. Arzt al Bezirkului, care, venind îndată, m-a turmentat cu fel-de-fel de examinări, palpări și auscultări. M-am lăsat să mă-ntoarcă (neputând-o face singur) cum i-a plăcut; mi-a pus fel-de-fel de întrebări absurde, între altele, dacă noaptea dorm bine, la care d-abia am putut răspunde: nu știu. Alte indicațiuni i-a dat apoi Frau Director. Îi auzeam vorbind fortissimo, ca după obicei. Dintre acele indicațiuni, cele mai multe erau cu totul false; una e destul să ți-o spun, ca să judeci și d-ta: auzi, că eu de regulă nu beau mai mult de două-trei pahare de bere pe zi. Poftim... Să nu fi fost suferind, aș fi sărit

firește să le rectific, dacă nu chiar să le dezminț categoric; dar, în starea de completă abdicare în care mă aflam, mai puteam eu deschide fălcile să articulez măcar o simplă negațiune spre restabilirea adevărului? Dar ce-i mai pasă unui biet bolnav de adevăr? Și, în fine, ce este adevărul? – Ba zău...

D. Arzțul a spus că:

„... nu vede nimica grav. Este o maladie clasică. Hippocrates nu vorbește nimica despre ea; desigur din cauza benignității ei, ilustrul părinte al Iatriei a socotit de prisos a o mai pomeni în vasta lui operă; e probabil însă că era cunoscută cu multe veacuri înaintea lui, încă de la clădirea Ninivei. Această urâtă maladie își atacă victima pe furiș. După primele simptome, pacientul cade la pat ori la canapea. Temperatura și numărul pulsațiilor sunt normale, uneori chiar scad puțin sub normal. Tocmai pentru asta, maladia prezintă ceva cu totul particular, anume, subiectul nu simte, ca în genere la maladiile invazive, vreo durere; nu e cuprins de acea abatere sufletească numită angoisse; din contră, e foarte liniștit și-ncrezător; simte chiar, dacă ne putem exprima astfel, un fel de bien-être indicibil. Despre jugularea maladii, nici nu poate fi vorba; în această privință, știința, cel puțin până astăzi, se declară impotentă. Răul trebuie lăsat să-și facă evoluțiunea, care durează între 9 zile la subiecții adulți și 9 săptămâni la cei în vârstă înaintată. Din norocire, lucrul nu e deloc primejdios; niciodată până-acuma, nu s-a-nregistrat în analele savante vreun caz mortal. Maladia apare spontan la om (foarte rar la occidentali și la nordici) și la vitele bătrâne, mai cu seamă la bovine*; poate deveni cronică – cum, din nenorocire, este la mine. E cunoscută în

* De aci, poate, vine la daco-români obiceiul de a-și stimula boii, când li se lasă pe tânjală cu: „Dii, boală!“ – Recomand, fără nici o pretenție științifică, atențiunii dumitale de filolog și lingvist, această fugitivă ipoteză.

știință sub numele de *Pigritia orientalis fetida**. În antichitate (ca și până astăzi la popoarele înapoiate, cari nu se bucură încă de avantajele regimului reprezentativ), se tămăduia expeditiv, prin masajuri sistematice, cu un instrument lung și flexibil, d-alungul și d-a curmezișul mușchilor lombari și spinei dorsale. Astăzi, grație principiilor de la 93, aceste masajuri sunt scoase din modă; metoadele moderne, în lipsă de specific, recomandă: odihnă și somn și iar odihnă. Tratamentul acesta, deși mai îndelungat, e mult mai comod pentru pacient, și fără greș dă rezultate excelente“.

Am trebuit să-l urmez cu sfințenie. Iată de ce, stimate d-le Doctor, a întârziat răspunsul meu la prețioasele dumitale scrisori, cea din Lipsca și cea din Sinaia. Intrat în convalescență, dar tot amenințat de o recidivă, mă grăbesc a-ți răspunde. Înainte însă, am ținut să-mi împlinesc o sacră datorie amicală, dându-ți aci amănunțit descrierea suferinței mele și părerea bărbaților de știință, comunicându-ți totdeodată și tratamentul indicat în asemenea cazuri. D-ta și iubita d-tale consoartă nu sunteți occidentali, nici nordici. Cine știe? Mai cu seamă în vacanții, pe timpul căldurilor mari, băntuie această oribilă *Pigritia*. Doamne ferește! La un caz, nu uitați cele arătate mai sus: nu vă alarmați, căci primejdie nu poate fi; lăsați fără grije să-și urmeze răul evoluția lui normală și aplicați-vă tratamentul modern, care, cum v-am spus, este suveran: odihnă și somn, și iar odihnă.

La scrisoarea d-tale din Lipsca, nu pot deocamdată răspunde altceva decât că mi-a făcut o nespusă mulțumire. Luminoasa d-tale metodă de critică, pe lângă adâncă pricepere și covârșitoare putere de analiză – calități datorite unei înalte

* Pe cât mi-aduc aminte, am auzit odată pe amicul nostru M.C. Rostogan zicând elevului său favorit, junelui Otopeanu, care se cam lăsa un moment pe tânjală: „Școlerul să-și plinească datorința numa!... Să nu fie putoare, mă rog!“

educațiuni intelectuale – mai denunță și acele, și mai rare, calități ce nu se pot căpăta, ci se posedă – calități ale spiritului de elită și ale talentului: dragostea caldă de artă și entuziasmul de frumos, fără posibilă amăgire în pornirea lor. De aceea, recitind adesea rândurile d-tale, am, fără teamă de vanitate, momente de orgoliu. Când am câștigat sufragiile unui eminent critic, atât de frumos și de solemn exprimate, încetez a mă-ndoi de mica însemnătate a trudei mele. Astfel, felicitându-mă c-am putut câștiga amicitia și stima unui bărbat ca d-ta, îți mulțumesc cordial că (lucru de care nu prea am fost răsfățat în cariera mea) nu ezitezi a mi le manifesta cu atâta prietinoasă generozitate.

La a doua scrisoare, răspund că știam tot cancanul de care ți-a vorbit Costică; încă de astă-iarnă, l-am aflat de la Exc. Sa P.P. Carp, când am avut plăcerea să-l însoțesc d-aci până la Weimar. Ceea ce nu știam e că acel interesant interview s-a produs și-n românește. Rogu-te dar, fă ce-i face și trimite-mi două-trei exemplare din „Protestarea“ aceea. Am mare nevoie să citesc acel factum înainte de întoarcerea din vilegiatură – mititica!

Frau Director a scris alaltăieri o cartă postală către Frau Doctor. Trebuie să vă fi sosit, dacă cumva greva factorilor postali nu s-o fi-ntins de pe malurile Dâmboviței inferioare până în valea superioară a Prahovei.

À propos de grevă, ce zice d. Costică de desfășurarea evenimentelor rosiene? – Îmbrățișază-l frățeste din parte-mi. Spune-i că-l doresc foarte mult și că-mi promit de pe acuma ceasuri de înaltă petrecere, când vom fi cu toții împreună aci la toamna viitoare. N-ai uitat, cred, că-n primul loc al programului nostru stă un pelerinaj la Bethleemul de pe Rin¹. D-abia aștept să mă-nchin!

Pe aici, slava Domnului, bună pace. De două săptămâni, secetă de bărağan moldo-valah. De vreo cinci zile, foarte cald;

seara, plăcut. Ce trebuie să fie la Lipsca! închipuie-ți. Acu când scriu, parcă s-ar apropia un Gewitter. Să poftescă! va fi primit cu aplauze furtunoase.

Fiți sănătoși. Beți un pahar de pelin și în sănătatea convalescentului. Tutulor d-acolo, de la toți d-aci, viele herzliche Grüsse.

Cu frățescă dragoste, al vostru

Caragiale

La ocaziune, rogu-te: o salutare cât de tare lui Mateescu, marinar călare.

P.S. – Pe lângă „Protestarea“², rogu-te, trimite-mi și conferența lui Costică; dacă n-a tipărit-o în extenso, măcar o cât mai fidelă dare de seamă. Vale.

86

Travemünde, 2 iulie 1906

Am lipsit câteva zile la Lübeck. Întorcându-mă am găsit carta voastră. Sper că neazul v-a fost trecător și că în curând veți scăpa de călduri. Dorim să avem vești de la voi – bune.

Firește că nu plecați fără să ne spuneți o vorbă. Pe aici, răcoare și frumos, după o strașnică furtună. Vestea politică din țară:

Bădărău a fost exoflisit din minister; în locul lui la justiție este numit Dimitrie Greceanu, dușmanul lui politic, și pur conservator ruginit. L-au regulat boierii pe moșic.

Fiți sănătoși. Multe complimente de la toți tutulor,

Car

Ce vești aveți de acasă de la Ploiești? Nu lipsiți a duce acolo cele mai călduroase salutări de la noi. Aș dori să am și eu conferența lui Costică. Eu sper să ies cu ceva de aici.

Viele herzliche Grüsse,

Car

87

Travemünde, 5 iulie 1906

*Fabulă democratică**MOTTO:**Pe Iona l-a înghițit,**Spune Biblia, un chit.**Fiind greu de mistuit,**Înapoi l-a asvârlit.**Zise Iona zăpăcit:**„Cum rămânem în sfârșit?“**Chitul zise: „Suntem chit!“.*

Niște ciocoi au înghițit
 Pe Bade, unul de la noi;
 Dar le-a fost greu de honipsit
 Și, jumătate mistuit,
 Îl aruncară înapoi.
 Pe Bade rău¹ l-a supărat
 Acest afront neașteptat,
 Și, nespălat, numaidecât,
 El pe noi toți ne-a convocat.
 Noi toți l-am mângâiat pe rând:
 „Nu fi mâhnit până-ntr-atât!
 Vine pedeapsa lor curând,
 Și, *sicut canis*¹, iar la noi
 Se vor întoarce-acești ciocoi!“
 El însă zise amărât:
 „Eu știu ce vreți să spuneți voi;
 Dar – orișicum și orișicât, –
 Eu... cum rămân?“.

Morala

– Ciocoi...? urât.

88

[Travemünde, 8 iulie 1906]

Dragă dle Doctor, cred că nu mai trebuiesc comentarii la mica poezioară pe care mi-a inspirat-o nestatornicia valurilor politice daco-romane, mai strașnică decât a valurilor mării. Spune-mi, rogu-te, cum ți se par progresele¹ pe cari lira mea modestă le-a realizat numai după trei patru băi de mare? Mă-ntreb: unde voi ajunge, când voi fi sleit abonamentul de 24 băi? Incalculabil. Așteptând un mic cuvânt de încurajare, vă salut.

De la toți la toți viele Grüsse,

Car

Aici, o vreme minunată – o bunătate!

Și petreceri – o frumusețe! care pot să zic.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

89

Travemünde, 10 iulie 1906

Joi

29 iunie st. v.

12 iulie st. n.

(†) Sf. Petre și Pavel

(Repaus dominical)

Vivat Paul! Vivat Paulucă! Vivat familia!

Sfinții apostoli Petre și Pavel fie-le întru ajutor, la anul și la mulți ani, cu sănătate și veselie!

Car

90

Travemünde, 11 iulie 1906

Stimate dle doctor, mâine joi, 12 iulie ne înapoiem la Berlin.

VINE SOACRĂ-MEA !!!!!!!!!!!

Explicații mai târziu. Tot a dumitale mai cuminte: te face să mergi la ea, nu vine ea la d-ta. Orice comunicări le aștept la Berlin, unde rămân statornic. De la toți la toți multă sănătate.

Devotatisim

Car

91

Wilmersdorf, Sonnabend [14/VII 1906]

Stimate Domnule Doctor,

Cu voia A-Tot-Țiitorului, am ajuns acasă teferi împreună cu Țakatia, ceea ce a făcut mare bucurie jumătății și sferturilor mele – savoir Didinei și copilașilor – cu cari Maman a și tras un somn strașnic până azi-dimineață la 10. Bravei mele provinciale i-a făcut Berlinul o impresie pentru care nu găsesc epitet în nici o limbă, din câte puține cunosc, decât în limba sublimă a lui Alighierescu¹ – o impresie *stupenda*. A rămas cocoana pa! Închipuie-ți dumneata acuma ce are să fie când, după ce s-o mai drege puținel de hodorogeala zugurilor, îi voi arăta minunățiile Neamțului... Plusios tu cosmu!²

Altă bucurie am avut, eu îndeosebi, azi-dimineață când am primit, în sfârșit, scrisoarea dumitale, plimbată câteva zile pe Baltica: ca pe un bordeaux retour des Indes, am savurat această plină de buchet scrisoare de bon cru. Pentru a-ți răspunde cum

se cuvine la așa rânduri prețioase cer un termen. Cred că n-are să-ți pară rău a primi replica mea la Sinaia.

Primit-ai, rogu-te, și carta mea postală din Travemünde, cu felicitări pentru ziua onomastică a celor doi Paveli?

Încă o dată, umblați sănătoși, petreceți sănătoși, și să ne vedem, la toamnă, sănătoși! Îmbrățișați și pentru noi pe ai voștri Carpatini. De la toți la toți viele herzliche Grüsse. Frau Director mulțumește din suflet lui Frau Doctor pentru grațioasa găzduire a lui Guliță al dumneei, încântat de buna primire.

Cu frățescă adâncă dragoste,
al d-tale

Caragiale

92

Goslar, 6 august 1906

Viele herzlichste Grüsse

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa N.D. Popescu
Rumänien

93

[Rothenburg o. T., 19 august 1906]

Cu mult dor. Hoch Bavaria!Prosit!!

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa N.D. Popescu
(Rumänien)

94

Wilmersdorf bei Berlin, 28 august 1906

Cutremure se-ntâmplă-n lume
 Cu grozăvii fără de nume;
 Dar grozăviile din Harz
 Le fac pe toate marț.

Tutulor de la toți *viele herzlichste Grüsse*

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
 Sinaia, Villa N.D. Pop'pescu
 Rumänien

95

Saalburg, 4 septembrie 1906

Saltă, Române, plin de mândrie!

M. Ch. Rostoganul

96

[Berlin W., 12 septembrie 1906]

Dragii mei, se vede că momentul de glorie națională în care vă proslăviți v-au făcut să mă uitați cu desăvârșire. Altfel nu-mi explic deloc tăcerea voastră adâncă de atâta vreme. Doresc să am știri de la voi și bune mai ales. Ce faceți? cum petreceți? Eu, din cauze pe cari vi le voi arăta prin viu grai (belele familiale, foarte familiare în familia nevastă-mi) am petrecut destul de prost vara asta: toată vara mi-am pierdut-o zadarnic având musafire; nu mi s-a ales de petrecere nimica. Când vine familia Zarifopol? Când familia Gherea? Dacă mai întârziati mult,

scrieți-mi. Eu viu poate câteva zile în țară. Am treabă. Aș fi bucuros să vă văz pe toți la Sinaia. Dacă n-aveam piedicele știute, aș fi venit pentru o lună cu toți ai mei; dar atâta m-a deranjat și costat musafirlâcul, care nu știu când s-o isprăvi, încât nu mai îmi dă mâna, să mă mișc cu tot neamul. Cu toată dragostea vă sărut pe toți dorindu-vă și vă rog să-mi răspundeți câteva cuvinte.

Ca totdeauna al vostru
devotat și plictisit prietin

Car

Herren C. Dobrogeanu-Gherea,
Doctor Paul Zarifopol und Familien
Sinaia, Villa N.D. Popescu, Rumänien

97

[Wilmersdorf bei Berlin, 6 octombrie 1906]

Reta Walter de la Opera-Comică. Această frumoasă și talentată creatură a fost alaltăieri ucisă cu un glonț de revolver în tâmpla stângă. Moartea a fost fulgerătoare. Ucigașul ei s-a sinucis pe loc. Fata avea un prodigios succes de începătoare (21 de ani). În lumea artistică și-n tot publicul amator este o mare jale.

Nenorocirea s-a întâmplat la 4 oct. pe la 3 după-amiazi – joi.

Dd. Gherea-Zarifopol
Villa N.D. Popescu
Sinaia, (Rumänien)

98

[Berlin, 16 octombrie 1906]

Stimate domnule Doktor, îți înapoiez *Știința și Credința* cu mulțumirile mele.

Ți-am expediat *Verzi și uscate*¹. Mă rog matale așa e că Iodoformul prea-foarte miroase? (ca să nu zic vorba care s-ar potrivi întocmai.) Cum se poate un om sănătos și de spirit să afișeze astfel perversiunea sensului său olfactiv? Pfiu! D. Luki a pățit cu maroanele de la Mioricke și cu șlagzanela de la Seizest ceea ce a pățit și amicul său d. Koki alaltăieri dimineață. De acu, trei zile *geröstete Gedulde*. Încolo, bine.

Fiți sănătoși. La revedere.

Car

Sountag abend.

Herren Gherea & Zarifopol
Sinaia
Villa N.D. Poppescu
Rumänien

99

Berlin W., 24 octomvrie 1906

Iubite Domnule Doctor, inima mi-a tresăltat de bucurie citind călduroasele cuvântări daco-române... Dumnezeu al străbunilor noștri! ce'aavele trebuie să fi fost după acel banchet triumfal! și ... fom'mei!

– M-am bucurat apoi, și mai ales, că te-ai săturat să mai cânti:

„Șhie pâne cât di ră,
Tăt mai bini-n țara mè!...

și că te-ai hotărât, în fine, să te-ntorci iar la franzoala surgunului. Vă așteptăm cu mare nerăbdare; veniți sănătoși și cu chef!

Până atunci, ia citește, mă rog, aceste rânduri:

[Tăietură din ziar:]

– Un viu conflict s-a ivit între d-nii A.C. Cuza și Paul Bujor, profesori universitari. Cauza este cuvântarea pronunțată de d. profesor Cuza, cu ocaziunea solemnității inaugurării cursurilor universitare.

(Probabil că chestiunea va veni înaintea consiliului profesoral al Universității.)

și rogu-te, cercetează și adu-mi cât mai ample amănunte asupra interesantului conflict dintre acești doi iluștri savanți. Nu uita...

Pe aici o vreme împăratească. Am să te văz, dacă ești diplomat: adu-mi-l și pe Costică: mare bucurie și folos mi-ai face.

De la toți ai noștri la toți ai voștri viele herzlichste Grüsse.

Al matale

Car

P.S. – Scriu o piesă de teatru: „Titircă, Sotirescu & C-ia“, 3 acte.

Merge binișor. Să sperăm că n-o să-ți displacă.

Dă scrisoarea alăturată lui Costică și insistă să nu mă lase fără răspuns.

Vale

100

[Wilmsdorf bei Berlin, 14 noiembrie 1906]

Stimabililor, când veți fi pe deplin reparați de hodorogeala drumului, cred că ar fi consult să ne vedem pentru ca, după datina străbună, să vă putem ura bună sosire. Eu, după făgăduială, aștept aci pe d. doctor măcar, dacă nu și pe dna

doctoroia. Firește că amândoi ne-ar îndatora mai mult; dar în fața datoriilor materne a unei matroane daco-române trebuie să ne plecăm. Aștept prin urmare o depeșe pentru sosire. Veniți de-a dreptul acasă, chiar dacă nu vă-ntâmpin la gară. Așteptând cu mare nerăbdare să ne vedem cu toții împrejurul unei mese, în odaie caldă, cu bere rece, rămânem
ai dv. vechi prieteni

Car

Multe complimente Kinderilor dv.

Herrn und Frau
Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

101

[Berlin W., 23 noiembrie 1906]

Stimate Dle Doctor, preferind deocamdată (nu vă fie cu supărare!) Lipsia Ploieștilor, îmi voi face o deosebită plăcere a vă saluta acolo mâine-seară, sâmbătă 24/XI. Prin Halle la Magdbhf. sosesc la 6.5 p.m. Ce zici de o mică combinație pentru pe la 8–8 ½ cu Weigand¹, undeva în loc discret? Dacă n-ai alt plan mai bun, avizează-l pe d. Profesor, care ar dori să mă vadă având nevoie de o comunicare din parte-mi.

Tutulor de la toți sănătate

devotat Caragiale

Dacă ai ceva mai bun, primesc bucuros, lăsând pe Weigand pe duminică.

102

Stimate Dle Doctor, plecarea la Ploiești amânată. Aici vreme îngrozitoare: frig, ploaie, vânt. Caloriferul absolut

impotent. Nu e de umblat cu copiii. Am făcut o prostie că n-am mai stat în bunul culcuș de la Sachsenhof.

Peste câteva zile sper să ne așezăm în noul domiciliu din piață, unde să putem primi frumos pe dna Doctor și pe Kinderi.

Multă sănătate tuturilor de la toți
al d-tale

Caragiale

[Vilmersdorf bei Berlin, 29/XI/1906]

Herrn Doctor
Paul Zarifopol
Leipzig Fichtestr. 13 Hpt.

103

[Berlin, 10 decembrie 1906]

Aici ninge, fără ger – închipuie-ți: ca o proastă reputație, fără avantajele ei. Ce bine trebuie să fie acuma în colțișorul nostru din birtul de la Sachsenhof! of! of! Săptămâna asta ne mutăm. Poate să viu o zi două la Lipsca cu Luki, spre a lăsa mâna liberă Doamnei Doctor – să-și facă mendrele de gospodină. Până să ne vedem – acum sunt tare mahmur (am niște nevralgii intercostale, cari mă bagă-n fel de fel de ipochondrii) – încă un pahar beu (afurisită vreme!) în sănătatea dv. și a familiei. Hoch!

Car

Herrn Dr. Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

104

Berlin, 10 decembrie 1906

Stimate dle Doctor, eu nu sunt poet antic; sunt modern; nu fac anacreontice, nici epigrame metrice în distihuri; fac din când în când câte un cuplet în *genre* Caveau sau Kommers¹, d. ex.:

*Barometrul se tot lasă –
 Vezi numa cum vremueaște...
 S-apoi? parcă mie-mi pasă?
 Încă un pocal! – Noroc!
 Să se lese cât pofteaște,
 Că eu nu mă las ghe loc!*

Mă rog să mi-l pui pe muzică; mie mi se pare – cum se zicea odinioară în „Junimea“, că este cantabil.

La revedere zilele astea.

Multă sănătate de la toți la toți,

Car

105

Wilmsdorf bei Berlin, 11 decembrie 1906

Al doilea cuplet:

*Și ghe-i vorba pe lăsake,
 Apoi lasă-ke pe mine!
 Să se lese el cât poate,
 Eu tot știu că l-am rămas:
 Că, să nu dau ghe rușine,
 Până-n pimniță mă las!*

Cu stimă,

Poeta

106

Wilmsdorf bei Berlin, 11 decembrie 1906

Al treilea cuplet:

*La el consecvență nu e,
 Că'z, cum vremea i s-arată,*

*Când se lasă, când se suie;
Pe când eu, mă rog frumos,
Dacă m-am lăsat o dată,
Singur nu mă scol ghe jos!*

Încă o dată, mă rog frumos la d. Doctor pentru muzică –
cât s-ar putea mai aghecvată.

La revedere,

Car

107

[Wilmersdorf bei Berlin, 12 decembrie 1906]

Stimate dle Doctor, în dârdora mutatului, sunt expulzat
din Wilmersdorf. Unde să găesc azil? M-am gândit la Lipsca.
Sosesc cu Luki mâine-seară, *joi la 7 ore 8'*, în Bayrbhf. Dacă
sunteți plecați de-acasă lăsați vorbă unde să vă găesc.

Până sâmbătă n-am dreptul să calc în Berlin. Cooana vrea
să dirijeze fără control operația. Bravissima!

Până la revedere, o strângere de mână

Al d-tale

Caragiale

108

[Berlin W., 20 decembrie 1906]

Responde la mine:

1. Cum vă e cheful? – 2. Ce ne facem de Crăciun? – 3.
Mântineți programul?

Tăcerea cu care ne tratează Frau Doctor ne dă bănuieli că stă la îndoială.

Multă sănătate,

Car

P.S. – Mutat și tot așezat. Aici ger uscat și acoperit.
Hohenzollerndamm 3 Hpt.

109

[Berlin W., 24 decembrie 1906]

Dragă dle Doctor, din exces de zel tapițeresc, la așezarea casei după mutat, mi-am zdrelit piciorul drept jupuindu-mi epiderma d-a lungul fluierului. Două-trei zile am neglijat lucrul. Au venit aici Conu Iancu Manliu și soția; am petrecut. După plecarea lor, peste două zile, m-a răzbit ustureala. Am pus, fără să-ntreb doctorul, un plastur, care mi-a aprins rana. Așa că acuma *îndurerat* mai rău decât un poet liric, sunt osândit la orizontalitate pentru – știu eu cât? Doctorul zice că nu e primejdie; dar spune că plăcut lucru nu e. La gleznă sunt congestionat și pielea ruptă ustură strașnic. În fine, să rabd.

La plictiseala mea, care firește plictisește și pe ai mei, D-ta ai mai adăogat încă pe atâta prin vestea despre Frau Doctor. Cheamă îndată doctor și caută să o faci a rupe scurt relațiile cu d. Pavalutzică, dacă dumnealui nu știe de omenie. Dumnealui e băiat mare acuma; să-și caute de hrană aiurea.

Iată dar că împrejurări neplăcute ne obligă a ne întoarce la religia sfântă a străbunilor noștri. Nu ne-a fost dat să prăznuim Crăciunul papistășește: îl vom serba pe al nostru – grecește.

Pe aici, ger strașnic uscat și senin. Ieri noaptea ne-am coborât până peste 11 subt 0. Lucrul e nepomenit la Berlin. Pe acolo cum stați?

Doresc să am știri bune de la voi. Nu trebuie să vă demoralizați. Odihnă și hrană și puțină răbdare. Am felicitat azi pe Pavaluză. Spune-i să fie băiat cu minte și sănătate și noroc să-i dea D-zeu.

Cu frățescă dragoste vă îmbrățișăm toți pe toți

Car

Fiți sănătoși. La revedere.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

110

[Wilmersdorf bei Berlin, 29 decembrie 1906]

Stimate dle Doctor, după mult necaz, acu sunt mai bine; doctorul e mulțumit de procesul de reparațiune al răni. Accidentul acesta totuși m-a demoralizat foarte mult și numai o petrecere bună mi-ar restabili acuma buna humoare. Îmi pare bine că și la voi merge lucrul spre îndreptare. În curând ne vom vedea prin urmare să-nchinăm creștinește: la mulți ani. Desigur că d. Pavlițică trebuie să protesteze contra măsurii ce ați luat: nu vă lăsați seduși de protestările d-sale. Toți au trecut prin așa supărare – să rabde și d-lui!

Pe aici ger ca la București – strașnic; zăpadă și sănii – lucru foarte rar, cum spun nemții. Scrieți-ne lucruri bune și petreceți sănătoși, cu tot necazul afacerii Pavlițică.

Cu toată dragostea de la toți tutulor multă sănătate.

Al d-tale

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

111

[Berlin W., 3 ianuarie 1907]

Stimate Domnule Doctor, deși știu că *pas de nouvelles, bonnes nouvelles*, tot parcă aș dori să am o vorbă ș-un cuvânt de la Dv. Cum petreceți? Cum aranjăm o convenire de sfintele noastre sărbători? Chiar dacă pe voi v-ar jena acuma să ne găzduiți, nu face nimica; mergem la Sachsenhof. Oricum, vă rugăm, onorați-ne cu un mic răspuns, pe care cu nerăbdare-l așteptăm.

Multă sănătate de la toți tutulor.

Cu dragoste,

Car

Pe aici, vreme splendidă: geruleț și soare.

Herrn Dr. Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

112

[Wilmersdorf bei Berlin, 14 ianuarie 1907]

Ajuns cu bine. Găsit tot în ordine. Încă o dată, mulțumindu-vă de prietinesca ospitalitate, vă urăm la mulți ani cu noroc și sănătate.

De mâine-dimineața, marți¹, începem a aștepta pe Frau Doctor și pe Sonia².

Aici, vremea relativ călduroasă. Barometrul suie. Se promit zile frumoase.

Depeșați sosirea. Trenul de la 12 nu e bun. Cel de la 1,52 preferabil – vagon direct.

Fiți sănătoși și veseli.

C a r

Beau un pahar de bere *auf Ihre spezielle. Prosit!* Herr Doctor!

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

113

Berlin, 30 ianuari 1907

Stimate Dle Doctor, cum mai stați din gutunar? Noi, slava Domnului, binișor; Luki însă foarte amărât din pricina dezastrului *sozial-democrației*¹ – datorit, firește, *coalitiei infamilor burgheji!* Mare dezamăgire, ce e drept, și mai cu seamă sigură dovadă că „*tovarășii*“ sunt niște zevzeci lăudăroși: după atâta bravadă, așa rezultat! Numai de unul îmi pare rău – de domnul Costică al nostru: ce figură are să facă el față cu „*generoșii*“ români? Ce buze trebuie să-i facă ce cher docteur Radovitz² și ceilalți lepădați de sfânta credință! – Îți trimit „*Convorbirile*“ lui Mihalache: s-a certat cu Maiorescu și a deschis prăvălie pe seamă. Vezi și d-ta marfa. Despre scena divorțului lui Mihalache de Maior. am interesante detalii de la Barbu, pe care l-am întâlnit la Viena. Ți le voi spune la vreme.

În Viena am pătitit frig de 23 $\frac{1}{2}$ sub 0, așa că am stat închiși toată ziua și seara în birt. M-ai priceput? Rezultatul – foarte convenabil – nimic regretabil. Aici, acum vreme frumoasă, ziua dezgheț. Dar vom avea ploaie, așa scrie la barometrul meu. Tutulor de la toți multă sănătate.

La revedere cu bine,

Car

114

[Wilmsdorf bei Berlin, 2 februarie 1907]

Stimate dle Doctor,

Dorim să știm lucruri bune despre dv. Vă rugăm prin urmare pentru un cuvîntel. Ai primit „Convorbirile“? În curînd îți trimit numărul 2. Aștept, după promisie, pe *Elena*. Aci, vreme urâtă: zăpadă până la brâu.

Fiți sănătoși. La revedere. Până atunci, încă o dată ne rugăm faceți sacrificiul unei mărcuțe de 5 pfenigi.

Car

115

[Berlin, 4 februarie 1907]

Dragă domnule Doctor, îmi pare foarte rău de necazurile dv., trecătoare firește, dar destul de plictisitoare. N-ai ce-i face – asta e regula iernii; fără nițel guturai și oleacă de tuse, nu prea se poate. Și la noi am bătut toți toba și încă o batem. Așa iarnă afurisită! mai rar! Helbet! O veni ea primăvara. Să avem răbdare. Și după ce mi-oi și isprăvi piesa, o să tragem o petrecere moldovinească, să ne scoatem din capete. *Elena* n-am citit-o, dar sper, după titlu, să o găsec la înălțimea lui *Manoil*. Îți trimit numărul 2 din „Convorbiri“. Halal să-i fie! merge progresînd cum vei vedea. **„Bietul Mihalache: cu așa nevinovăție, în Parnas poate n-o merge, dar în rai ajunge la sigur.“**¹ Eu scîrțai – merge greu, dar nu rău, slava Domnului! Spune, rogu-te, lui Frau Doctor² toate urările noastre pentru o grabnică restabilire. Nu vă încredeți în vreme chiar când se-nmoinează; atunci e chiar și mai primejdioasă pentru guturai și tuse. Vă rugăm dați-ne știri bune și primiți de la noi toți pentru voi toți cele mai călduroase salutări.

Al dv.,

Caragiale

Pe aici ninge pe un cap: circulație foarte grea.

Ce mai veste din Ploiești? Eu îi sunt dator lui Costică³ o scrisoare; sper să mă plătesc săptămâna asta. Dacă-i scrieți mai nainte, vă rog spuneți-i și din parte-ne multe complimente.

Ai văzut și rezultatul balotajelor: cădere serioasă pentru „tovarășii“ lui Luki⁴. Gazetele din toată lumea înregistrează această împruținare a sozjal-democrației⁵ ca un semn epocal. – Aproposito – amicul lui Gusti⁶, d. profesor von Liszt, a căzut strașnic; l-a bătut un primar semi-rural cu o majoritate zdrobitoare. – Dacă n-ar fi așa vreme împotrivă, m-aș rezezi într-o zi să vă văz și să mă-ntorc seara acasă. Să vedem când s-o mai drege vremea. În orice caz, la revedere cu bine și cu sănătate.

116

[7 februarie 1907]

Stimate dle Doctor, când o damă este zaifă după troahnă, cum este Frau Doctor, i se recomandă de autoritățile medicale (și lucrul a fost probat până la evidență de Frau Director) să facă următoarea cură: ia în fiecare zi de două ori, cu o jumătate de ceas înainte de prânzuri, un pahar ca de 250 grame de *bere Porter* cu un gălbenuș de ou proaspăt. Bate bine gălbenușul cu puțin zahăr (căci berea Porter e prea amară), toarnă binișor berea dasupra și amestecă; lasă să treacă puțin spuma și dă frumușel pe gât. Băutura aceasta este cam capitoasă; asta nu face nimica; dama mănâncă bine și-i trage apoi o bună moțăială. În trei-patru zile se constată cu siguranță o vădită întremare și bună dispoziție. Încă o dată, nu credeți că glumesc, – Didinii, după o teribilă influență în urma căreia nu se putea ține pe picioare, i-a recomandat doctorul Wulsten cura asta, care i-a făcut un bine vădit în două zile-trei. Încercați și veți constata

îndată eficacitatea acestui leac atât de plăcut și ca gust. – Îmi pare bine că ți-a plăcut „Convorbirile“; ți le voi împărtăși regulat. – Am citit *Elena*: e o minune. Demnă soră a lui *Manoil*¹ – amândoi copii sublimi ai genialului lor părinte! O vom spicui împreună; cu sfințenie, am notat variile minuni de care e plin acest capo-d'operă politico-filosofic! Geniul liberal-național nu se putea urca mai sus. – Eu scriu mereu și merge greu. Mi-e teamă să nu mă covârșească intenția. Aici e vremea, parcă s-ar îndura să se-ndrepte. Astăzi a fost soare. Mi-e teamă numai de vreo surpriză cu-nzăpădire. – Cât p-aci s-o pat cât m-am întors de la Beciu². Să mai așteptăm dar. – Rogu-te, urmează sfatul ce ți l-am dat și comunică-mi efectul, care mai dinainte îl știu: într-o săptămână Frau Doctor va căpăta o forță erculeană, cu care va impune în casă voința d-sale necondiționată. Aștept vorbe bune.

De la toți tuturor multă sănătate.

Cu dragoste,

Car

Hohenzollemndamm 3 Hpt.

117

Wilmersdorf bei Berlin, 7 februarie 1907

Leac! și babii colac!

Car

[Pe fața ilustratei, lipită o reclamă a unui sortiment de bere englezească:]

Barclay Perkins & Co's double brown stout this label is issued by Barclay Perkins Co. limited Brewers. London

118

[Wilmsdorf bei Berlin, 9 februarie 1907]

Nu știu ce vreme o fi pe la dv.; p-aici, am onoarea să-ți comunic, dle Doctor, azi-dimineață ne-am coborât la *11 minus*. Crapă pietrele. Așa îndrăcit cald nemțesc de mult n-am mai pomenit, și ține. Apoi dè! să nu...? Ți-am trimis marca berii englezești. Și d-ta, cum ești necăjit, poți să guști; face bine și cui n-a avut guturai; e nutritivă, stimulantă și calmantă, aperitivă și digestivă. Cu nerăbdare aștept o mulțumire pentru rezultatele binefăcătoare ce sunt sigur le veți obține.

Fiți sănătoși.

Al dv.

Car

Hohenzollemndamm 3

119

[Wilmsdorf bei Berlin, 23 februarie 1907]

Multe și mărunte am să-ți spun, stimate dle Doctor. Conferința ținută de d. ministru Beldiman despre Cuza Vodă, moartea bietului general Lahovari, în urma unei operații care a „reușit perfect“, șcl., șcl. Ți le voi spune când, cum mi-ai făgăduit, vei veni aici. Și, fiindcă sper că ai petrece bine marți d.a. la noi, unde avem la ceai niște simpatrioți, rogu-te repede-te marți pe la noi. Loc de hodină este hel mai fain. Să te aștept? Ai? – Cum mergeți cu vremea? Pe aici se joacă babele nemțești. – Depeșază-mi ora sosirii. Nu viu la gară dacă sosești cu trenul de 5; căci sunt musafiri acasă; dar vino de la gară drept. Multă sănătate de la toți tuturor. Cu dragoste te așteaptă

Al d-tale mult stimatoriu

Car

120

[Wilmersdorf bei Berlin, 23 februarie 1907]

Am uitat să-ți spun că musafirii simpatrioți sunt artiști. Între ei este tânărul *Barozzi*¹, precoce violonist. Remarcabil! Ton și siguranță de călcătură în adevăr cam rare. Mi-ar părea bine să-l auzi.

Cu dragoste,

Car

121

[Wilmersdorf bei Berlin, 4 martie 1907]

[Pe recto:]

Fartetul?¹

[Pe verso, tăietură din ziar:]

Nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei... .

A. Vlahuță

122

Am primit, stimate dle Doctor, carta privitoare la Fartet. Luni, – mai devreme nu pot – mă înființez la dv. cu zugul de la 1.37 prin Halle. Să ne ajute Pronia în cele puse la cale de noi păcătoșii robii ei! Amin! – Nemuritorul stih nu e acela ca motto; este scos din rubrica permanentă a „Universului literar“ CARTEA VIETEI, unde o dată pe săptămână se publică cinci-șase maxime, aforisme, sentințe celebre ale bărbaților iluștri din toată lumea și toate epocele, de la cel mai depărtat până la cel mai apropiat Confusius. E cazul să zicem: plúsios tu kósmu! – Politicale am destule să-ți spun din

Dacoromânia. Și hoch-interesante. – Până să ne vedem, ține minte vorba nemuritorului Buffon: Stihul este omul! – Fiți sănătoși!

De la toți tutulor

viele herzlichste Grüsse

Car

Primit-ai „Convorbirile“?

[Wilmersdorf bei Berlin], Donnerstag, 7/III [1907]

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

123

[Berlin W., 9 martie 1907]

(9/III/907. Hohenzollernplatz 4)

Sosesc, luni (11/III/907), 6 seara Magdbhf (d. Halle). Merg direct Zentral Theater. – Aștept încrezător Cafiné sus. Nu uitați acasă, ori pierdeți tramvaiu, beletele. – Naum-Lyköphrön demisionat 1 aprilie st.v., regulând drepturi pensie. Grüsse.

Car

124

[Berlin W., 10 martie 1907]

În țara di sus, Botșăni Ieși Dorohoiu, răskoale țărănești contra posesorilor – contra jădanilor. E lată rău. Verbal pe larg mâine.

Car

Rămâne bine înțeles că v-aștept începând de la 6 ¥–6 ³/₄ seara la *Cafiné sus* (Zentral Theater) – unde merg direct de la Magdbhf.

La revedere,

Car

125

[Wilmersdorf bei Berlin, 19 martie 1907]

Rog, stimate dle Doctor, primiți „Convorbirile“, împreună cu cele mai călduroase salutațiuni de la toți noi tutulor ai dv.

Doritor

Caragiale

[Pe fața c.p.:]

Pe aici, babe nemțești cu toane. Rogu-te, spune-mi sunteți în Messe?¹ ori, când încep?

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

126

Berlin, 29.3. [1907]

Teroarea Muntenia întrece orice macabră închipuire africană. După *Lokalanzeiger*, pare rezerviștii rezvrățiți ucis colonelul Lambru prietenul. Telegrafiat Delavrancea. Aștept răspuns. Nu pot sta locului. Probabil ne vedem sărbătorile astea. Fiți sănătoși.

Caragiale

127

Berlin, 29.3. [1907]

In heutiger v. Berlin 15 an Zarifopol Leipzig Fichtestr. 13 bitte lesen: sărbătorile astea-fiți etc. Wiederholen astea.

128

[Berlin W., 18 aprilie 1907]

Stimate domnule Doctor, îmi pare destul de rău că nu te-ai repezit în persoană până pe la noi. Îți mulțumesc de atâta bunătate. Deși nu știu nemțește, mi-a plăcut foarte mult cum sună textul dumental¹. În momentul când îți scriu, sper că „Die Zeit“ a intrat în posesiunea scrisorii și articolului. Să vedem dacă va găsi de cuviință să-l utilizeze. Rogu-te urmărește și d-ta acolo de mâine. Cred că la Universitate trebuie să vie gazeta vieneză. – În România, evenimentele se precipită cu destulă aiureală. S-a descoperit că armata a comis atrocități nespuse (oameni nevinovați uciși sumar, sate nevinovate prefăcute-n cenușă), care se denunță precis și cu dovezi netăgăduite*. Se pretinde că făptuitorii vor fi urmăriți și dați judecății: altă serie de procese criminale! În multe părți, țăranii stau liniștiți, dar nu vor să iasă la muncă și tot mârâie. La mai toate perchezițiile se găsesc broșuri de-ale lui Haret² (ministrul Cultelor) despre *Chestia țărănească* și *Discursurile* lui V.G. Morțun³ (al Lucrărilor Publice). **M.S. și-a pierdut sărita:** dat un ordin de zi pe armată, în care se felicită că, la extremă primejdie, a putut dispune de, nici mai mult, nici mai puțin, *140 000 de oameni – parcă bulgarii n-or fi știind destul de bine socoteala*. – Din ziare austriace și ungurești, „Adevărul“ aduce chestia revendicărilor bulgare în privința Dobrogei cu prognosticuri foarte nefavorabile nouă, și cu afirmațiuni că armata bulgară ar fi superioară celei române și ca număr și ca armament și ca avânt etc.; iar „Universul“ publică niște depeși din Viena în cari se spune că, de teama unor noi pogromuri în Basarabia (unde epidemia amenință să treacă din Moldova), s-ar fi concentrat acolo 40 000 de cazaci. Numai atâta ne-ar mai trebui acum! – Aștept în zadar comunicări din țară. Am scris șapte-opt

* Era de prevăzut: tătari contra tătari.

scrisori; nimini nu mi-a răspuns până acuma, nici barem bietul Tudorică⁴, cumnatul meu, pe care regimul actual l-a trimis în opoziție. E cazul să ridicăm mai multe „biserici“! – În vremea asta, politicienii noștri au turbat. „Pester Lloyd“ a publicat o scrisoare a Exc. Sale P.P. Carp⁵ către un vechi prietin, politician austriac, trimisă încă de pe la începutul răscoalelor. Carp nu vedea altă scăpare decât *o intervenție străină*. Gazetele liberale îl rad acuma fără săpun; junimiștii dau din colț în colț, iar Filipescu⁶ e gata să treacă la Cantacuzino⁷, spre a-i îngropa de vii pe Take Ionescu⁸ și pe Bădărău⁹ – un balamuc de țesături și de intrigi bizantine. Filipescu, prin „Epoca“, *a scornit* că „unii din miniștri plenipotențieri străini ar fi făcut stăruitoare reprezentațiuni dlui Sturdza¹⁰ în privința numirii de prefecți socialiști-nihiliști tocmai în județele limitrofe cu teritoriile respective“. Înțelegi dumneata cum vine vorba dumnealor. Liberalii îl denunță ca trădător de patrie. Regele ar fi exclamat, foarte atins: „după 40 de ani de progres și de independență ne întoarcem, care va să zică, la timpii de neagră memorie, când boierii cereau, cu capul pe tipsie, ajutorul străinilor contra patriei!“ (Carp de la nemți – Filipescu de la moscali!) șcl., șcl. La liberali iar este încurcătură, cu toată aparenta armonie. Sturdza a voit (din ce ai citit mai sus, înțelegi) să elimineze din minister pe Haret și pe Morțun, înlocuindu-l cu Poni¹¹ pe cel dintâiu și păstrând interimatul Lucrărilor Publice pentru vreun colțat. (Să nu uit a-ți spune că la atelierile din Pașcani C.F.R. s-au arestat 12 maștri socialiști, cum se pretinde, turburători, cari ar fi ajutat la răscoale și ar fi înlocuit într-o sală de adunare portretele familiei regale cu ale lui Marx, Engels, Lassalle etc. Arestații au fost maltratați. S-au găsit la ei *Discursurile* șefului lor suprem, ministrul Lucrărilor Publice.) La remanierea dorită de Sturdza, s-a opus Ionel Brătianu¹², care este trup și suflet cu generoșii. – *En attendant*, teroarea de jos fiind potolită, a început reacțiunea, teroarea de sus. Administrația și armata stau la dispoziția arendașilor și proprietarilor: liste de

proscripțiunii contra țăranilor mai independenți. Țăranii merg la arendași și proprietari să se răscumpere, dând polițe iscălite în alb. În sfârșit, cum e mai bine – Gazete zenzaționale spun prăpăstii despre eventuale remanieri de cabinet.

Să așteptăm pe d. Costică. Sunt sigur că ne vine cu desaga plină de știri plăcute. Rogu-te, anunță-mă precis când e să sosească. Dacă asta nu ți-ar deranja vreo combinație, te-aș însoți bucuros întru întâmpinarea simpatriotului sau, pe altă cale, v-aș ieși înainte undeva. Am nerăbdare să scotocesc în desagă.

Cu frățescă dragoste

al d-tale,

Caragiale

Tutulor de la toți multă sănătate.

Ai primit, desigur, depeșa în care te rugam ieri încă pentru două copii pe hârtie cât se poate mai subțire.

N-apucai să-nchiz bine plicul și primesc două numere de „Convorbiri“. Ia vezi, mă rog, ai pe nr. 5? – Îți expediez pe 6 și 7 als *Drecksache*.¹³

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

129

Berlin W., 21 aprilie 1907

Stimate dle Doctor, s-au primit aci două copii și o rochie – pentru cari mulțumim frumos.

Sunt curios: primit-ai o scrisoare a mea și două numere de „Con' Mihalache“? Ți le-am expediat de joia trecută.

Pe aici vreme splendidă, numa cam răcorel.

Când vine d. Costică?

Multă sănătate tutulor de la toți.

Al dv.

Car

130

[Berlin W., 23 aprilie 1907]

Foarte nerăbdător să ne vedem, rog telegrafiază când să te aștept. Multă sănătate tuturilor de la toți.

Al d-tale,

Car

131

[Berlin W., 26 aprilie 1907]

Stimate Domnule Doctor, când Persul l-a somat să-și dea armele, străbunul nostru Leonidas a răspuns: „Vino de le ia!“ Noi strănepoții lui, epigonii vremilor moderne, cărora muzica ne-a îndulcit moravurile, nu mai putem vorbi laconic și așa gros. Astfel, îmi permit a vă pune următoarea chestiune: oare n-ar fi consult să poftiți la Berlin, unde să am plăcerea a vă înmâna suma datorită, împreună, se-nțelege, cu dobânda legiuită – un prânzișor filo-daco-roman? Sper că mă exprim cu destulă hristoifție și delicatete, și nu-mi pot închipui de ce să fiu tratat cu varvarie din partea dv. Aud?

Rog pentru urgent răspuns, pe care ar fi frumos să mi-l aduceți în persoană.

De la toți tuturilor viele Grüsse.

Cu perfectă stimă,

al Dv.

Car

Vreme răcoroasă, dar plăcută.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

132

Berlin W., 6 mai 1907

Christos a înviat!

Stimabililor,

Aștept nerăbdător răspunsul la cartea mea de alaltăieri. Trebuie să știu numaidecât când vine d. Costică. Aici vreme imperială. Primăvara și-a făcut cu multă solemnitate intrarea triumfală. Din țară: în mai, alegeri generale. – Tutulor de la toți multe complimente.

Tout à vous

Car

133

[Wismar, 12 mai 1907]

Un salut.

Delabaltica

134

[Berlin W., 26 mai 1907]

Stimate Dle Doctor, ce mai faceți? Doresc știri bune de la dv. Eu am fost supărat, întâi pentru că sunt silit a merge în țară pe câteva zile și al doilea fiindcă am primit vestea că Mateiu a fost bolnav de pojar (coriū). Acu, slava Domnului, merge spre bine. Asta m-a supărat la prima înștiințare foarte adânc, așa că nu am fost în stare să-ți răspunz la carta d-tale. Când vine Costică? L-oi mai apuca în țară? Plec peste vreo săptămână.

Astă-seară sosesc aci din Lüttich Dimitriiu cu nevasta. Tutulor de la toți multă sănătate.

Al d-tale

Car

În țară dezastru agricol. – Atât ne mai trebuia! – și febră electorală acută.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

135

[Berlin W., 29 mai 1907]

Stimate dle Dr., cel mai târziu duminică trebuie să plec. Ai vreo comisiune? Mi-ar face plăcere să te slujesc cu credință. Sper în vreo zece zile¹ să isprăvesc și să mă-ntorc iar la teutoni. Am aci în gazdă pe Dimitrii, cari au intenția a se stabili în Berlin, unde le place foarte mult. – Dv. ce faceți? ce știri mai aveți de la Ploiești? Aștept o vorbă bună înainte de plecare și vă trimit la toți de la toți călduroase salutări. Pe aici, vreme frumoasă, dar cam prea răcoroasă.

O mie de ani pace.

Al d-tale cu dragoste,

Car

136

[Guben, 5 iunie 1907]

Rămâneți sănătoși!
La revedere cu bine!

Car

Doctor P. Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

137

Iași, [6–16] iunie 1907

Multă sănătate la toți.

Car

[pe recto:]

Viele Grüsse.

Car

138

Berlin, 17 iunie 1907

Stimate dle doctor, mă aflu iar în exiliu, cu voia Ziditoriului. Peste puțină să-mi scriu impresiile, coane! trebuie să ți le spun, prin viu graiu, bre omule. ăra!! Dacă e adevărat ce spune Frau Doctor, că voiți să petrecem împreună de vară, atunci numaidecât, după sosirea d-sale aci, viu eu la Lipsca să dezbatem cuminte asupra proiectului. Eu am unul bunicele. Să vedem de vă convine. Poate să conving și pe maestrul Dimitriu să ne însoțească. Am fi *au complet*. Până la revedere, o salutare cu toată dragostea.

Car

Bineînțeles că Ghereștii sunt cu noi la vară.

139

[Berlin, 17 iunie 1907]

Stimate dle doctor,

Îți trimit și un specimen de spirit *rominesc* de-ale dlui Iorga. Apăi să nu-i...? Cenghenea¹ orientală! Mă denunță odiului²

moldo-valah, că am a face cu jadanii. Lasă, că-i dau eu cenghenelii la toamnă³.

C a r

[Pe fața c. p., tăietură de ziar:]

E. M o r a v u r i

Evreii din Iași anunță cu bucurie că, venind din Berlin, d. I. Caragiale a mers în gazdă la d. Ronetti-Roman, „Shakespeareul“ pământenilor.

[Însemnare autografă:]

Din „Neamul rominesc“ – 31 mai '907.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

140

[Berlin, 23 iunie 1907]

Herr Doctor,

În Berlin, cu întunecime grozavă, a căzut furtună mare făcând stricăciune în oraș, mai ales în pietele deschise. În Wilmersdorf a fost numai potop fără urmări de pagubă. Spre nord a dat și grindină, dar nu s-au pricinuit nenorociri. Asta a fost pe la 3 d.a. Acum, de două zile, plouă din patru-n patru ceasuri, dar liniștit – e cald, și plăcut, seara e mai frumos decât la munte și decât la mare. – Didina¹ a depeșat cătră Frau Doctor. Așteaptă răspuns. Am găsit o hartă minunată a ostrovului în chestie. După cum crez, n-ar fi imposibil să mergem și noi cu Dimitrii² tot pe acolo. Să vedem cum o să le placă cocoanelor. Aștept probele de imprimare muzicale

promise pentru M-ro Ștefănescu. Vom bea la masă un pahar
în sănătatea Dr. Zarifopol și a familiei. Fiți sănătoși!

Al dv., devotat

Car

Lui Costică-i voi scrie după descinderea în Rügen.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

141

Berlin, 23 iulie 1907

Stimabililor, ce vă mai faceți? De ce nu răspundeți? Unde
este d. Doctor? Costică e tot la Kissingen? Iată atâtea
importante cestiuni la cari dorim un răspuns. Vă rugăm să ne
faceți onoarea a ni-l expedia degrab.

Cu distinsă stimă de la toți tutulor viele hezlichste Grüsse.

Al dv.

Car

142

[Berlin, 27 iulie 1907]

Stimate dle doctor, după carta d-tale de alaltăieri, tot
așteptam pe cocoanele dv. și dumnealor nu se arată. Eu făcusem
socoteala așa: când or veni dumnealor aci, să viu eu la Lipsca
să ne vedem, având a-ți spune multe. Rogu-te scrie-mi, dacă
și-au luat înapoi hotărârea cocoanele, n-aș putea veni pentru
câteva ceasuri să ne vedem? Adică, de ce s-ar supăra dumnealor
de asta? că mai ales eu sunt om foarte discret – nu v-aș prea
deranja. Costică mi-a scris; de aminteri știi, – adresa era de

mâna d-tale; acu trebuie să fie la Nauheim. Aștept o vorbă de la d-ta. Vă salutăm toți pe toți
cu frățească dragoste

Car

Multe am să-ți spun, destul de caracteristice.
În orice caz, viu singur fără coadă după mine.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

143

[Berlin W., 8 august 1907]

Stimate Dle Doctor, în momentul când îți scriu acestea, Ghereștii, cu cari am petrecut ieri, miercuri, o zi întregă minunat de bine, sunt pe drumul Sassnitzului. Erau toți foarte bine dispuși – de mult n-am văzut pe d. Costică așa de vesel! Îmi promiți că vei veni zilele astea la Berlin „dacă voi avea poftă într-o zi de palavre“. Mă rog să poftești: când n-am eu poftă de palavre, mai ales *soprafine* – cum e cazul să zicem? – Bag seama, ați renunțat la vilegiatură. Și eu am renunțat: e așa de frumos și răcoare, că ar fi adevărată prostie să-mi schimb culcușul. Așteptând o vorbă bună, vă trimit de la toți tuturor multă sănătate

Car

În curând vom avea plăcerea să primim aci pe d. M. Dragomirescu „Convorbiri“. Ne putem promite câteva momente de bună petrecere. Valetе !

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

144

Berlin, 9 august 1907

Stimate dle doctor, scrisoarea d-tale și a lui Racovsky s-a-n crucișat pe drum cu carta mea. Regret că nu l-am putut vedea pe acest cavaler rătăcitor – îi puteam da vreo povață asupra situației lui față cu *prietenii generoși* – D. Costică nu mi-a spus nimica despre motivele cari l-au hotărât să părăsească Lipsca. Așadar, rămâne să le aflu de la d-ta. De aseară, joi, el se află la Sassnitz, dacă nu cumva în ultimul moment și-o fi schimbat gândul; despărțindu-ne miercuri seara, m-a întrebat încă o dată dacă nu cred eu că ar fi mai bine să renunțe la Baltica pentru Adriatica: te pomenești că a nemerit la Abazzia. În fine, cum mi-a promis să-mi scrie îndată o vorbă, o să aflăm curând cine a biruit: nordul sau sudul. – Când te aștept? Aici, răcoare destul – chiar prea. – Grigorescu, ilustrul pictor, a murit la Cămpina: 69 de ani, pneumonie masivă și doctorul Costică Istrati: – *Que vouliez-vous qu'il fît...?* – Nimic pân-acuma de la d. dr. Gusti despre moștenirea moscovită. – În Oltenia, oarecare neliniște – așa că oștirea se cam plimbă pe la țară, ca școlerii diligenți în vacațiugne. – St. Șendrea, blacbulat de frații liberali la alegerile din urmă, e foarte bolnav: de două ori a-ncercat să se sinucidă. – Încă o victimă a generoșilor! – bătrân eliminat și suprimat. – Te aștept. La revedere. Fiți toți sănătoși.

Al dv.

Car

Rog anunță-mă din vreme când sosești, să te prind îndată.

145

[Berlin, 17 august 1907]

Din gazetele de miercuri seara, alaltăieri: „Poliția Capitalei, neputând găsi pe d. doctor Racovski¹, care se află în străinătate, a dat ordine la toate punctele vamale ca d-sa să nu mai fie lăsat să intre în țară deoarece a fost expulzat“. (Decretul trebuie să fie mai de mult.)

Comunică, prin urmare, respectivului, dacă-i știi adresa, ca să știe cât mai din vreme cum să se aranjeze. Oricât îi știu de budalale pe politicienii noștri, nu-i credeam capabili de așa boacăna prostie și de așa stângace samavolnicie. Comunică-i și lui Costică îndată.

Fiți sănătoși,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

146

[Berlin W., 21 august 1907]

Stimate domnule Doctor, d. Costică îmi scrie, în fine! Că este indignat acolo de vreme, de oteluri, de mâncare (etc.), de serviciu, de toate cele: le-a dat nordul prin piele, așa că-n curând vor trece pe aici către sud. Îl aștept și sper că pân-atunci vei birui guturaiul și voi avea plăcerea să ne vedem cu toții.

La noi, tusea este ca și biruită, slava Domnului! Avem aci în gazdă pe cumnată-mea Caterina cu copilul, venind din Karlsbad.

Din țară se zvonește că se va porni o goană extremă contra socialiștilor și sindicaliştilor străini și români. Zilele trecute au expulzat iar câțiva, între cari și un român get-beget. La gară au

fost turburări; sindicaliștii au vrut să conducă în corpore pe expulzați; poliția și jandarmii i-au bătut și maltratat. Se zice că prefectii de județe au decrete de expulzare în alb (un nou soi de lettres de cachet); e foc!

Mi se pare că nihiliștilor noștri o să li se facă dor de oblăduirea rosiană, de focul generoșilor.

De la toți tutulor multă sănătate.

Al dv. stimatoriu,

Caragiale

Astăzi 8/21 aug. se-implinesc 37 de ani de la Republica din Ploiești. La ceasul când îți scriu aceste rânduri, tîmbălaul de la grădina Lipănescului era pe drojdii.

Simt picurându-mi o lacrimă de duioasă amintire: eram de optsprezece roze! O! scumpa mea Republică! Parcă n-a mai fost de când lumea!

Cc. Bogdan-Petriceicu e pe ducă.

Sindicaliștilor bătuți la gară vor generoșii să le facă proces de rebeliune – crimă contra siguranței Statului.

Citești gazete nemțești: văzut-ai ceva despre o cometă care, spune „Adevărul“, că apare dimineața precedând la răsăritul soarelui între 3–4 pe orizontul Bucureștilor? De aci nu se vede nimica. Trei nopți pe rând m-am păcălit – și era cerul destul de senin. Am să cercetez la Observatorul de la Treptow.

Fiți sănătoși,

Car

147

[Berlin W., 28 august 1907]

Stimate Domnule Doctor, mai întâi nu lipsesc a cerceta despre scumpa dv. sănătate, căci noi, de la mila Proniei, ne aflăm sănătoși. Vă rugăm apoi să ne spuneți ce e cu moscalul,

care până acuma nu s-a arătat pe aici: tot la Sassnitz stăruie, ori a zburat peste Berlin cătră miazăzi? Dacă-i așa, lucru regretabil pentru mine, scrieți-le că în împrejurimile Abaziei s-au ivit rechini – fără nici o glumă – cari au jertfit până acuma pescari și înotători destui. Aici astăzi vreme plăcută; dar hotărâtă toamnă: se arată a frumoasă. Când ne mai videm? Tare m-aș da cu d-ta la un pilsnișor la Sachsenhof. **Aș avea de tipărit ceva clandestin la tipograful nostru.** Dacă ți-a trecut mahmureala, spune-mi o vorbușoară bună. Multă sănătate de la toți tutulor.

Al d-tale

Car

Regele a amnestiat pe țărani răsculați. Ce știi de doctorul Racovski?

P.S. – Dragomirescu, întremat, tot vine, peste câteva zile.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichestr. 13 Hpt.

148

[Berlin W., 2 septembrie 1907]

Stimate Dle Doctor,

„Opinia“ din Iași: „În unul din numerele noastre, am arătat că afacerea doctorului Cutare va veni în curând în dezbaterile instanțelor judecătorești, expulzatul fiind hotărât să se întoarcă în țară, pentru a provoca arestarea sa și sesizarea justiției. Din sorginte demnă de toată încrederea, aflăm că guvernul, de teama unei hotărâri care i-ar putea provoca o mare încurcătură, s-ar fi oprit la soluția următoare: de îndată ce numitul va pătrunde pe teritoriul statului român, să-l aresteze și să-l trimită înapoi peste hotar, fără a încheia lucrările necesare și fără a-l mai aduce

Înaintea instanțelor judecătorești. Sistemul e practic, dar nu e nou“.

– **Aminteri**, ce mai faceți? Pe aici pe la noi e o vreme împărătească. Ce știți de la Abazzia? Eu pe la sfârșitul săptămânii poate să mă repez spre Bavaria pentru vreo două-trei zile. Dacă e să trec prin Lipsca, n-ar fi rău să ne putem vedea măcar la gară. Aș vrea să știu de la Mormoceanu pentru ce „l'Indépendance Roumaine“ îi dă numele de Stanciof¹. Cum vine asta? – Îndată ce citim aci acest ziar, vi-l expediez – deseară: e un *entrefilet* prea lung ca să-l copiez.

Când pleacă Frau Doctor? – Dacă Dragomirescu vine, ai vrea să-i faci cunoștința? Atunci, dacă da, aș veni cu el pentru o zi două la Leipzig-Halle.

Din țară n-am nici o știre decât cele din gazete: cald teribil și secetă grozavă. Tutulor multă sănătate.

Al dv.,

Car

Am primit acu „Viitorul social“. Mulțumesc.
Luni dim.

149

[Berlin, 6 septembrie 1907]

Stimate dle Dr., peste două-trei zile poate să trec cu Dragomirescu prin Lipsca. Te anunț telegrafic în ce gară și la ce oră sosim. Eu cred, neștiind încă în ce apă s-adapă acel tatar, că ar fi bine dacă vrei să ne întâmpini; să vii singur – și pe urmă om vedea de putem face un cadril fără teamă de inconveniente. Așadar, pe luni așteaptă telegrama mea: bine mi-ar părea să ne vedem. – După câte pricep eu, Costică a plecat și din Abazzia. Unde? – de aceea nu mai pleacă Frau Doctor. – Despre

impresia ce mi-o face *Viitorul* subliniat, prin viu grai. Mă rog nu uita să-mi spui cine este incomparabilul d-tale concetățean Herovan? Aproposito de Iași, bunul nostru prietin Leonardescu a murit subit la Slănic alaltăieri. 62 ani. – Dacă poți, vino, te rog, la chemare, poimâne.

Tutulor multă sănătate.

Al d-tale,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

150

[Berlin, 17 septembrie 1907]

Stimate dle doctor, ce mai faceți? Cum mai petreceți? Noi aicea vegetăm. Sunt într-o stare de impotență mentală cum rareori mi s-a-ntâmpat, – incapabil să scriu o replică, ne-mi-te o scenă și asta mă afectează grozav. Îmi place să atribuiesc starea asta a spiritului meu lipsei de petrecere și de distracție, și dacă n-aș aștepta știri de afaceri din țară, ce trebuiesc să sosească din zi în zi, iar m-aș repezi la Lipsca să mai stăm puțin de vorbă – mi-e așa de greu să lucrez călugărește. – Ce vești de la Costică? – Vă trimit „Opinia“ cu mica reproducere după „Viața rom.“

Aștept o vorbă bună și vă trimit tutulor de la toți multă sănătate.

Al dv.

Car

Indiferentistul Mihalache este acum în patrie. La plecare mi-a lăsat pentru dv. amândoi multe complimente: i-a plăcut tare petrecerea de la Lipsca – oricând, îl aveți bun prietin.

Din cronică ilustrului nostru Herovanu vei vedea că Hasdeu a murit și l-au și îngropat. La înmormântarea lui au fost, numărați, 27 de asistenți, afară, bineînțeles, de babele și moșnegii ohavnici ai cimitirului. Acum înțeles eu vorba lui V. Hugo: „Grands hommes, sachez mourir à temps!” adică să nu moară în la saison morte, când nu e nimini în București.

151

[Berlin W., 25 septembrie 1907]

Plec București silit absolut. Scrieți-mi recomandat dacă aveți ceva deosebit. Adresa: *Otel de France*. De aminteri, mă ocup de afacere și fără asta. Fiți sănătoși. Iată după caligrafia mea în ce stare de nervozitate m-a pus obligația de a-mi revedea patria. Să ne vedem sănătoși.

Car

Cărțile ți le expediază Luki mâine.

152

[Berlin W., 3 octombrie 1907]

Stimate Dle Doctor, o mie de ani, pace! Dacă n-aud măcar de două ori Ifigenia și a Patra, mă împușc! eu, care

[tăietură din ziar:]

„vorba poetului: «nu de moarte mă cutremur, *ci de vecinicia ei!*» Gh. Ghibănescu”¹.

Rog dar îngrijește-mă de câte două bilete: (viu cu Luki – la mine, după plecarea, *în sfârșit*, a cumnate-mii, e scuturătură generală) pentru probă și pentru Conzert.

La revedere marți seara. Potrivește așa lucrurile, ca să petrecem seara undeva. Fiți sănătoși!

Car

*T.s. v.p.*²

În caz că nu primești telegramă, *rendez-vous* general la Sachsenhof, locul cunoscut, marți seara 7 1/2–7 3/4. De la toți tutulor herzlichste Grüsse.

Gl. Director,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

153

[Berlin, 6 noiembrie 1907]

Stimate Dle Dr. Mulțumesc de grija ce-mi porți și te rog fă-mi rost și mie de *un* locșor bun la Städt. Kaufhaus pentru luni seara. Despre sosirea mea, dacă nu te anunț din vreme, nu purta grijă. Spre mai sigură rânduială, te rog lasă biletul la portarul de la Sachsenhof. Aici vreme frumoasă – dar cam rășe.

Fiți sănătoși.

La revedere luni.

Al d-tale devotat

Car

Dacă poți, află până atunci unde găsim pe tipograful Aug. Pries; poate cu el să am mai mult noroc.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

154

[10–12 noiembrie 1907]

Mângâiere¹

Fabulă

O babă chioară-așază tingirea cu păsat
 Pe-o pirostrie șchioapă... Hiertura-n foc a dat
 ... Și scuipă biata babă, și blestemă, se-nchină:
 „Spurcatu!... Necuratu!...” (El singur e de vină!)

Morala:

Spre mângâiere-adeseri,
 Ne trebuiesc... instigatori.

1907

Sâmbătă dejunez la C-nul Iancu – Dresda... Oi, mamă!

155

[Berlin, 12 noiembrie 1907]

Stimaților, e ceva nou sub soare prin Lipsca? Vă rog comunicați-mi și mie. Ce mai faceți? Cum petreceți? Sunt doritor de vești bune. Eu în zilele astea sunt dator a merge la un dejun daco-roman, în Dresda, la Conul Iancu Manliu. Mare plăcere, sunt sigur că i-ar face, să mă vază sosind împreună cu d. doctor Zarifopol. Ce zici? Până sâmbătă ne-am putea concerta cum să ne ajungem unul pe altul la Hauptbhf. în Dresda. Am avea pe lângă un bun dejun și un frumos taifas filoromân. Aștept, doritor, răspuns amabil.

În momentul când scriu, la București se trage la mașină broșura mea¹, pe care Urechia și Pauker o cred genială. Mi-au

prociit enorm succes de vânzare. Să vedem! Peste două zile Patria o să fie inundată de proza mea revoluționaro-reacționară.

Ce e joi seara la Gewandhs? Când mai avem ceva la Städtisches Kaufhaus?

În fine, vii sâmbătă la Dresda? – Responde la-mine! Fiți toți sănătoși.

Devotat,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

156

[Berlin, 15 noiembrie 1907]

Stimate Domnule și stimată Doamnă Doctor!

Duminică ne poftim la dejun la dv. toată familia subscrisului. V-o surăde, ori nu, propunerea noastră – trebuie s-o primiți. Venim din Dresda. Telegrafiem exact ceasul sosirii.

Cu frățească dragoste,

Carageleștii

157

[Berlin, 20 noiembrie 1907]

Stimate Dle Doctor, am sosit cu bine și am găsit acasă o plăcută surpriză daco-română: primul exemplar din broșurica¹ mea plin de greșeli, nu de ortografie, sau de punctuație, acelea sunt numai sosul; plin de enorme greșeli de text; în 32 de pagini, 43 de greșeli, dintre cari 12 fundamentale; de ex.: *întrebuințată* în loc de *întreținută*, și pe urmă fraze cu propoziții sărite dintr-o parte într-alta, șcl., șcl.

Am alergat noaptea la un birou central de poștă; am telegrafiat să se oprească vânzarea și, cu scrisoare recomandată, am trimis *errata*; azi am trimis a doua. (Când îți spun eu dumitale că daco-românul e dușmanul slovei!) Un adevărat dezastu, după atâta reclamă! Bravos, dom'le Iancule!

Fiți sănătoși. Nu publica nimica în Daco-România.

Devotat,

Car

Primit adresa dorită.

[Pe fața ilustratei:]

Pentru de ce să nu mă dau în tobogan? parcă nu e ceva amerăcan? Așa să fiu sănătos!

158

[Berlin, 24 noiembrie 1907]

Stimate dle Dr., iată broșura corijată; ediția I de 3 000 e epuizată; astăzi trebuie să se vândă a doua: aștept un transport ca să-ți trimit una curată. Am trimis și lui R[acovski] la Viena. Mi-a scris: vrea să facă o dare de seamă la „Rom[ânia] muncitoare“ și la „Viitorul social“. – Eu sunt suferind de foale și stau la regim. – Vremea e aspră. Ninge cu temei. – Ce vești? – Când vii? D. Dr. Gusti e scump la vedere. – Tare aș vrea, cum sunt suferind, să mă reped la Sachsenhof prendre mes eaux. Ce bine mi-ar face o cură! Dar nu pot – am treabă și-aștept vești de daraveri din țară. Numai de n-aș fi obligat iar să vizitez scumpii mei București! Să sperăm că voi scăpa deocamdată. Fiți sănătoși.

Al d-tale,

Caragiale

159

[Berlin, 26 noiembrie 1907]

Stimate domnule Doctor, „a aproape cinci milioane etc.“ stă în genitiv; subiectul la „clocotesc“ este „sufletele etc.“. Vezi dar că *a* cel moldovinesc ne face uneori încurcătură. Dacă puneam „*ale* aproape...“ nu mai încăpea neînțelegere, cu toată răsturnarea cam prea violentă, ce-i drept, a membrilor propoziției; și de răsturnare aveam neapărat nevoie, cum sunt de lungi complementele și al nominativului și al genitivului¹. Nu face nimic! puțină obscuritate dă oarecare prestigiu unui publicist. – Lui d. profesor Weigand² o să-i trimit un exemplar din ediția II, care trebuie să-mi sosească-n curând. – N-am din țară multe vești. Parcă guvernul liberal stă să nu mai stea. Îi frământă disensiuni intestinale foarte adânci. Carp ar fi declarat (conservatorii s-au împăcat între ei) că e gata să ia puterea; așa e Exc. Sa.: în opoziție, e gata să ia puterea; și la putere, e gata s-o dea. Toane redzeșo-iuncărești. – O veste tristă. Încă o figură clasică a Ieșilor... a dispărut, cea mai dulce fără-ndoială – Georges, confizerul. – D-ta ce mai știi?

– Fiți sănătoși! tutulor de la toți multe complimente.

Devotat

Caragiale

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

160

Berlin, 27 noiembrie 1907

Stimate dle Doctor, am primit, citit și expediat pachetul daco-roman. Ce presă, Dumnezeu al străbunilor noștri! R[acovski] mi-a scris. Fericitul surgunit, de Crăciun, are să se

ducă la Roma. Închipuie-ți dacă nu-l expulzau, unde era să petreacă sfintele sărbători: la Ghelengic!! în mijlocul muncitorimii tătărăști! – Îți mulțumesc de grija bună ce-mi porți în privința hranei spirituale și te salut cu toată dragostea.

Car

De la toți d-aci la toți d-acolo, herzlichste Grüsse.

161

[Berlin, 29 noiembrie 1907]

Iubite Cc. Păvălucă,

La acela rătăcit carele, pentru a sale împotriva otcârmuirii și obșteții rânduiei grele abateri, în surgun se află necăit, și d-a pururi, precum de soartă-i este scris, ahotnic de politicele și, cu toate că d-a dreptul, acolo unde stăruiește acuma, de cătră duvaroși îndestul îndopat, vecinic chinuit de nesațiul acelora și de nepotolită lacomă foame a havadișurilor se găsește, din vreme gândindu-mă, i-am și, până chiar a d-tale prea dorite rânduri la cunoaștere să-mi cadă, cu cea de întâia la-ndemână ștafetă, după cum întocmai primit, întreg vraful de gazete, pornit.

După care, precum, printr-un adineaori picat răvășel de la însuși Cc. Iancu Manliu, aflu că va fi luna viitoare, în 2 ale lui dechemvrie evropienești, cu acest loghiotatos, în Wilmersdorf-Hohenzollernpl. 4, împreună să dejunăm, alta nu mai pot zice decât că, de a lipsi dumneta dintre noi, prin aceasta multă pricinuindu-ne împuținare pitrekerii, mare păcat ar fi, Coane!

Cu frățescă dragoste mă-nchin întru așteptarea unui întocmai răspuns.

A d-tale slugă

Car

P.S. Aștept „ideile mari“.
Fiți sănătoși!

[Pe fața c.p. ilustrate:]

D. Doctor Gusti șerbe ca un samovariu.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

162

[Berlin, 4 decembrie 1907]

Iubite Cc. Pavalachi,

Una singură greșală de tipar (mică) s-a strecurat în Cronică. Apoi să nu dzâc eu că-s mai deștepți jădanii de la Ieși și mai dați la slovă decât bucureștenii noștri?

Iată, în coloana III, rândul 49, în loc de *avea*, citește *avem*.

Cum a fost concertul de la Kaufhaus?

Era peste poate să viu; am avut aici luni și marți pe nenea Iancu Manliu, cu care am petrecut frumos.

Aici am avut câteva zile splendide: geruleț și soare. De azi s-a stricat. Moină, barometrul cade repede, burniță, întunecos.

Aflu că broșura a trecut de 10 000 (dzăși mii, bri omule! Și socoți mata, coani?).

Când te hotărăști să ne onorezi?

Fiți sănătoși. La revedere.

A matali plecată slugă

Car

Mittwoch

163

[Berlin, 9 decembrie 1907]

Spectate Domnule Doctor, vă rog frumos să reflectați la aceea că, dacă posibil, voiți a merge zilele sequente la Praga

Bohемiei, unde să convenim cu doctorul nefilistrul. Eu voi veni să vă iau dacă vă lasă – nu onorata matroană doamna doctor – ci pigritia. Scoposit, am onoarea a vă aminti vorba lătimească, pe cum că *Tres faciunt collegium*.

Cu aceasta apoi, mă rog frumos, la onoratul domn doctor, sunt și rămân al Dv. stimatoriu,

Car

Sănătate multă tutulor de la toți.

164

Stimate dle doctor, ce mai faceți dv.? Eu am pătitim zilele astea de dinți, așa că n-am putut nici să citesc, nemite să scriu. Acu, slava Domnului! parcă mi-e mai bine. La concerte nu pot veni – mi-e frică de răceală; stau închis ca un urs care ibernează, și beau punciuiri călduțe. Vremea este infamă: ger cu soare; azi-noapte am avut 8 sub 0 și dimineața s-a arătat un soare cât o roată de vagon, *roșă* ca focul – asta e semn! să știi că se-ntâmplă război! D. Costică e pesemne supărat pe mine, că la salutările mele nu răspunde măcar: „ai sictir!“ Ce să fie asta? Când vine să mă mângâie de atâta uitare? Am primit de la Ristaki vorbe bune. – Bietul Ronetti Roman s-a sculat o dată din pat; i s-au suprimat brusc doctoriile și i s-a permis să mănânce mai substanțial; a avut îndată un acces de intermitențe cu aritmie; l-au pus iar în pat și la doctorii. Acuma, îmi scrie băiatul lui că merge iar mai bine; dar că sunt toți prăpădiți de osteneala și emoțiile prin cari au trecut. – Unde șade ilustrul meu criticant, junele Horia? Mi-a trimis felicitări de sărbători, și nu-i știu adresa, să-i mulțumesc. Dacă nu o știi, îi voi scrie la Zeminariu. Mai fericțiți-ne cu câte o vorbă bună și primiți călduroase complimente. Vremea asta mă oripilează, mă face stupid. Fiți sănătoși!

Speciale salutări de la Frau Director *pentru Frau Doctor.*

Devotat,

Car

Ce mai face Emmy?

[Berlin] Mittwoch, 2/15.XII [1907]

165

Să trăiești, Dle Doctor! Am primit de la d. A. Twietmayer minunatul volum al lui Maspero. Halal să le fie, și autorului și editorului! Ca conținut – o bunătate! ca aparență, o frumusețe! ca preț, o bagatelă!... Am făcut îndată, sosind, o baie să mă curăț de vermina cehească. A doua zi, am stat până la 7 seara în pat. Apoi mi-am terminat Cronica de Crăciun, care, sper, o să-ți placă. Pe aici, vreme frumoasă și uscată; dar cam răcoroasă și foarte întunecoasă. Ce idei aveți de Weihnacht?

– Partidele *istorice* s-au împăcat și lucrează împreună la reforme: Regele i-a conjurat să nu-i amărăscă ultimele zile. Dacă ai gazete, rogu-te, mână-le încoace. Fiți sănătoși.

Tutulor de la toți multe complimente.

Al d-tale

Car

[Berlin], Marți, 4/17 dec. [1907]

166

[Berlin W., 24 decembrie 1907]

Stimate dle doctor, iartă-mă că nu ți-am scris îndată după primirea volumelor lui Heine, ca să-ți mulțumesc. Am fost foarte zăpăcit. Am primit o telegramă că Ronetti-Roman¹ e tare bolnav și că trebuie să expediez urgent pe băiatul lui acasă². A

fost rău de tot bietul om. Acuma pare că e scăpat de primejdie. Nu mi s-a spus ce boală; dar, desigur, a fost pneumonie moldovinească. Știrea asta m-a răsturnat. Fiți sănătoși. Sărbători fericite. Ce mai nou? Stau închis de sărbători. Poate mai târziu vă surprinz. Încă o dată petrecere bună vă urăm tuturor toți

Car

Herrn Doctor P. Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

167

Berlin W., 24 decembrie 1907

La mulți ani cu fericire!

Car

168

[Berlin W., 27 decembrie 1907]

Stimate dle doctor,

Știrea despre d. Costică ne încântă. Firește ne-aduce o ploscă plină de novitate politice și sociale. Ronetti merge mai bine. Ultima depeșă îmi spune că pericolul iminent e înlăturat; dar că va rămâna cardiac. Va să zică a avut un acces de inimă, iar nu plivmonie – așa se zice pe la noi. – Heine e foarte plăcut; dar nu ți se pare cam prea... școală romantică liberală (o idee ma'e!). Ori noi suntem prea lepădați de ideile generoase libegrate, egalitate și fgategnitare! Însă oricum, îl gust foarte mult. Cu tot liberalismul lui, spiritul îi rămâne și este pe partea asta în adevăr prețios – Rogu-te, anunță-mă, când vine Costică, din vreme. – Pe aici frig și zăpadă zburată: nu-i de ieșit.

Gazetele le voi înainta cui de drept. Fiți sănătoși! petrecere bună. Tutulor de la toți complimente.

A d-tale slugă,

Car

Nici vorbă să merg în Dacoromania.¹

169

Berlin W., 27 decembrie 1907

Iar:

[Tăietură de ziar:]

Și după cum poetul zice în frumoasele versuri că „*nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei. Gh. Ghibănescu*“

170

La mulți ani! Noroc! sănătate! bucurie!

Toți Carageleștii

[Berlin,] 27 dec. st.v. [1]907

Frau Doctor Stephanie P. Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

171

[1907]

Fraților simbatrioți, plec la 2.50 prin Bayrbhf. Vă salut! La revedere! Rog dați aducătorului „Convorbirile“ cu articolul *Cauzele Răzcoalelor*, care mi se pare că a rămas la voi.

Fiți sănătoși. Păziți-vă de vântul de la Nord, care paralizează orice avânt. Fiți tari de drepturile voastre imprescriptibile.

Devotat,

Caragiale

172

[Wilmersdorf bei Berlin, 2 ianuarie 1908]

Îți scrisei adineaori și am uitat să te-ntreb ce e cu d. Costică. Vine? când? Am nerăbdare să-l văd. Voi trebuie să organizați așa ca să ne putem vedea cât mai iute. Eu de poimăine, duminică, sunt liber de musafiri. Oricum, mai cuminte ar fi să veniți voi aici – nu atât ca să mă scutesc eu de drum – cât să mai pitrecem în capitalie, că foarte de mult n-am mai pominit de pitrecere.

Cu dragoste

Car

Herrn Doctor P. Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

173

[Berlin W., 8 ianuarie 1908]

Stimate dle dr.

Mai întâi, rog transmite dlui Costică o salutare frățească de bună sosire. Apoi, te mai rog să-mi spunei când vă aștept, anunțându-mă cu o zi înainte, căci până pleacă Missir sunt legat oarecum.

Vestea despre biata Emmy m-a mâhnit destul. Sărmana!

Aștept vorbe bune și mai ales vă aștept în persoană. Fiți sănătoși, petreceți bine. Tutulor toți multe complimente,

Car

Programul cu Ciaicovski și St.-Saëns nu-l votez nici de hatârul lui Ysaye și al lui Bach.

174

Stimate dle Doctor,

Încă o dată, Sf. Stefania la mulți ani cu cele dorite! Venit-a d. Costică? Bine-a venit! Dacă n-a venit **încă** să vie sănătos și cu inimă bună. – Îți expediez două mici cadouri daco-romane de anul nou: *Calendarul „Minervei“* și o *Cronică de Crăciun*. Aștept, potrivit celor ce v-am mai scris, vorbe bune de la dv. și mă iscălesc,

al Dv. slugă

Car

[Berlin,] Donnerstag, d. 9-en. I.[1]908

De la toți tutulor multe Grüsse

Car

An Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

175

[Berlin, 20 ianuarie 1908]

Stimaților,

Când vine d. Costică?

Miercuri, 3–5 p.m. este înscris la dr. Ewald. Ce mai faceți?

Ce mai știți din patrie? Mai onorați-mă cu un cuvîntel.

Tutulor de la toți viele herzlichste Grüsse.

Car

Delavrancea, cand'dat conservator al partidului lib'ral, ales la Focșani col. II Cameră, Hoch!

176

Berlin W., 21 ianuarie 1908

Stimate Dle Doctor,

Îți scriu foarte mâhnit; azi-dimineață, marți, am primit din Iași o veste grozavă, – bietul Ronetti Roman a murit aseară luni. Păcat de el! Bietul meu prietin! cât era el de bun!

Aștept din moment în moment pe Costică. Mi-ar face multă mângâiere.

Fiți sănătoși și veseli,

Al d-tale

Car

177

[Berlin W., 29 ianuarie 1908]

Stimate d-le doctor, îmi pare și mie destul de rău că nu m-am putut bucura de atâtea bunătăți la care mă pofteai: o seanță de Kammermusik și apoi una de Hannes¹. N-aveam inimă de petrecere. D. Costică, grăbit ca de obicei să „schimbe cerul“, a plecat cu ipohondriile dumnelui și m-a lăsat cu ale mele; apoi s-a stricat vremea; pe urmă s-a stricat și grătarul de la soba din salon și fel-de-fel de ețeterele. Să sperăm că grătarul și vremea se vor drege, după care să se risipească și ipohondriile. Până atunci, vă salutăm toți pe toți cu frățescă dragoste.

Al d-tale

Car

Vânt, ploaie, ninsoare, zloată, ca la Crăciunul lui Caracudi! M-am sculat prea de dimineață — mă pun iar în pat. Te povățuiesc să-mi urmezi exemplul, dacă și p-acolo aveți tot așa vreme plăcută.

178

Berlin W., 5 februarie 1908

Stimate dle Dr., nu știu cine a rămas dator cu un răspuns – eu or d-ta? Asta nu mă-mpiedică să vă trimit un călduros salut daco-roman, declarându-vă totodată că tare mi s-a făcut dor de un pahar de Pilsner în prețioasa Dv. companie. Dv. ce mai faceți? cum mai pitreceți pe această urâtă vreme de iarnă? Ce știți de la d. Costică? De când a plecat nu s-a-ndurat să-mi dea cea mai mică dovadă de considerație. – În țară, mari evenimente politice: ruptura conservatorilor – Take proclamat șef al Partidului Conservator-Democrat *à l'anglaise*. La 2 febr. st.v. mare congres la București. După semne, Carp–Nababul–Filipescu stau rău de tot. Nu se așteptau la atâta succes al lui Take. Urmărește gazetele – sunt foarte interesante.

Așteptăm vorbe bune de la Dv. și toți tutulor vă trimitem multă sănătate.

Devotatul dv.

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

179

[Berlin W., 7 februarie 1908]

Stimate Dle Doctor, nu simt aplecare pentru muzică până nu se mai milostivește vremea. Mare dorință aș avea să mai stăm oleacă de taifas; dar mi-e frică de răceală; pe aici bântuie strașnic influența. Să așteptăm pe Cehi¹; poate mai dăm în primăvară. „Adevărul“ nu mi-l mai trimite; îți mulțumesc; îmi vine acum și mie direct din București împreună cu ediția de dimineață. Fiul lui Belzebut² a întors lumea cu josu-n sus; și el, grație prostiei lui Carp-Filipescu-Marghiloman, a ajuns

tocmai în vârf. I-au scurtat drumul la șefie cu zece ani, ba poate i-au dat șefia la care nici el nu spera pentru vreodată. Galal să le fie ciocoilor și gogomanilor lor! – Adică d-ta, ca mai tânăr și mai voinic, de ce nu te repezi prin capitalia împărătească?

Fiți sănătoși!

Al matali

Car

Mă miră că d. Costică nu mai crede în mișcare. Ce este această schimbare? Aștept de la Ristaki cărți poștale ilustrate din bella Italia. Ți-a trimis vreuna?

180

[Berlin W., 7 februarie 1908]

Frau Doctor și Dom Doctor,

Am plecatără. Încă o dată, la mulți ani cu toate fericirile! Vă mulțumim cordial de ospitalitate, și contăm negreșit pe vizita Dnei Doctor și Drei Doctor, cât se poate mai curând. Rămâneți sănătoșiu și la revedere.

Pâne și sare nu mai mâncăm împreună, dacă Dna Doctor nu se ține de vorbă.

Ai d-voastră îndatorați musafiri

Caragieleşti

toți

181

[Berlin W., 10 februarie 1908]

Stimate domnule Doctor, am onoarea a vă anunța că am intrat în starea de beatitudine – sunt complet ramolit. Bucata

muzicală care te tachinează (o gavotă, desigur) o știu toată cu toate cele trei părți ale ei și cu toate detaliile de desen. Dar mi-este peste putință să-mi aduc aminte de cine este. Înclin a crede că e de Haendel; dar nu m-aș prinde. Am răscolit toate caietele pe care le am aici – nu se află. De ieri, nu mai am moment de pace; o fluier mereu întreagă și nu pot prin asociație de gândiri s-o atribui sigur unui anumit autor. Parcă de la Dimitriu am auzit-o întâi; apoi, parcă chiar de la d-ta. Și tot mă-ntorc la Haendel... ori Gluck... ori Scarlatti... ori Scărlătescu – Dumnezeu să știe, că eu nu mai pot ști. Îmi pare rău acu mai mult ca totdeauna că nu pot scrie notele muzicale – ți-aș transcrie-o întreagă. Ia vezi rogu-te în Gluck, Ifigenia, ori Alcest ori Orfeu.

Fiți sănătoși.

Al d-tale beăt

Car

Și iar o fluier d-a capo al fine. Degeaba.

Dacă cumva dai prin vreun caiet de Haendel, ori de Gluck, ori poate de altul, peste această gavotă, fă-ți pomană și cu mine; denunță-mi pe autorul ei, pe care-l înjur de ieri întruna. Și tot Haendel cred că e, tot pușorul sășesc – bisserica din Halle!

Duminica viitoare se ține la București marele congres al Partidului conservator democrat sub președinția lui Take.

Mergem? Ce zici? Ar fi o idee – mare.

Astăzi a fost aci o vreme ca la Nizza, și barometrul promite o serie întreagă.

182

[Berlin, 12 februarie 1908]

Care va să zică, stimate domnule doctor, nu sunt încă beăt complet, de vreme ce tot pe saxon îl bănuiam mai cu stăruință. Cât despre d. dr. Niemann, ai tot dreptul să-l dai în

gazetă, fiindcă bucata are un parfum destul de caracteristic, ca să nu bănuie cineva pe orișicine; și, dacă același dr. Niemann este cel care critica, precum mi-ai spus, acu câțva timp, simfonia IV, atunci, nu-l mai da în gazetă – dă-l mai bine în – alta.

Pe aici, după o zi frumoasă, s-a stricat iar vremea: ieri ploaie și-ntuneric; azi, tij. Și tare mi-e teamă că va trebui să mă execut, să revăd patria; în orice caz, nu acu îndată. Le-am trimis pentru congres blagoslovenia mea.

Nu cumva, pe la concerte sau pe stradă, ai dat cu ochii de grațioasă mea amicică Miss Skinner? De opt zile stăruie în Lipsca și nu dă semne de viață. Nici chiar d. dr. Gustea nu ne poate da nici o informație. Dumnealui fierbe în focul tipăriturilor – e lucru mare!

Ce mai știți de d. Costică? Când îi mai scrieți, spuneți-i și de la mine multă sănătate. A propos: ți-am trimis o rețetă pe care a cumpărat-o de la un profesor d-aci cu 20 M și pe urmă a uitat-o la mine. I-ai expediat-o?

De la Missir și de la Barbu am primit jalnice rânduri asupra rupturii conservatoare, din care se confirmă seriozitatea aventurii lui Take. Să nu uit a-ți spune: Barbu ales la Focșani col. II, a fost candidat conservator al partidului liberal; și-n această calitate, a ținut pe malurile Milcovului o conferință despre Doină, dinaintea alegătorilor putneni.*

Fiți sănătoși și veseli.

Al Dv.,

Car

Vă salută pe toți.

P.S. – Rogu-te mai ai ceva în franțuzește de Heine? Tare m-ai îndatorat. *De l'Allemagne* mi-a plăcut tare. Degeaba, romanticii au fost foiletoniști clasici; modernii nu înțeleg ce e foiletonul.

* Firește cu mult succes.

183

[Berlin W., 16 februarie 1908]

De la o întrunire din coloarea de Albastru din Capitală – textual:

„... Într-o fericită figură oratorică, d. J.Th. Florescu compară pe ilustrul nostru Șef (Take) cu *mama răniților*, *căci* a venit în coloarea de Albastru, cea mai mult lovită de reacționari, ca să vindece rănile sufletești ale cetățenilor...”

Mă rog, destul!

t.s.v.p.

Apa, dac-o vrei curată,
Cana să-ți hie spălată –
Și zî, când ke-ai adăpat,
Bogdaproste cui a dat!...
Apa spală toate șeale,
Fără doar ghe voarbe reale!¹

Inscripția arhaică de pe fântână, reprodusă în colțul din dreapta:

Wer rein Wasser will,
Muss reine Kannen han.
Wer mit will trinken,
Muss mit klinken.
Wasser nimmt alles weg,
Nur schlechte Reden nit.

184

[Berlin W., 16 februarie 1908]

Stimate dle Doctor, de Heine am numai cele două volume *De l'Allemagne*, Calmann Lévy, pe cari mi le-ai dat. Aș dori

deocamdată *De la France și Allemands et Français*, aceeași ediție. – Congresul democrat-conservator se ține astăzi 3/16 febr.: o să fie lată de tot. – Știrea¹ despre dr. I. Radovici am văzut-o și-n ziare: Alexandru a fost chemat telegrafic; după căsătorie, politică-i mai trebuia lui bietul Iancu! – Pe aici primăvara, cu toate grațiile și dizgrațiile ei, și nevralgii și influența. Până și cancelarul împărăției a căzut la pat. – Peste vreo două săptămâni gândesc să merg în țară cu familia, să stau vreo lună-două; să vedem, nu o da Dumnezeu să lichidez odată și să scap de daraveri. Poți să mă-nsărcinezi din vreme cu orice comisiune ai. – Apropósito de țară; d-ta știi, ca bărbat învățat ce te cunosc, vorba străbunilor noștri romani: „nu-i departe de la Capitoliu la râpa Tarpeia!“. Dar să te mai învăț eu una, a strănepoților străbunilor: „nu e departe de la Focșani la Odobești!“. Să regretăm în adevăr că n-am fost să auzim Doina și să asistăm la acea vărsare de sânge – al Domnului. – De la Costică ce mai știi? – Ce ai făcut cu d. dr. Niemann al d-tale? l-ai dat? D. dr. Gustea fierbe, fierbe și iar fierbe: nu-și poate găsi astâmpăr. – Îți trimit o cărțuie *sublimă*: citind-o, îți vei face o idee de mentalitatea corpului nostru profesoral. – X. a scris un articol, pe care, cu foarte mici adausuri, îl voi pune între capitolele noi ale lui Rostoganu: l-a publicat în „Cultura Română“ din Iași – fenomenal.

Fiți sănătoși și petreceți bine.

Cu dragoste al dv.,

Car

P.S. – Sunt curios să văz cum îți place *O judecată unică*.

P.S. – Rogu-te, ce se mai cântă miercuri-joi la Gewandhaus? Nu cumva ceva Mozart, Haydn, Beethoven? fie măcar Epigoni, dar de-ai noștri: m-aș repezi pe la voi; că sunt tare-mbâcsit de ibernare, și drept să-ți spun, la concertele d-aici nu-mi place să merg; prea m-am păcălit, de câte ori am încercat.

Noroc și sănătate.

Car

185

[Berlin, 19 februarie 1908]

Stimate dle doctor, vremea iar vremueaște. Oricâtă dorință aș avea să auz o serenadă, vechea cunoștință așa de grațioasă; oricât m-ar îndemna un pilsneraș ori mai multe la Sachsenhof, și mai presus de toate oricâtă dragoste aș avea de un bun taifas prietinesc cu dv. – frica nevralgiilor mă osândește a nu întrerupe ibernarea. De la plecarea lui Costică n-am mai ieșit din casă decât o singură dată până la poștă aici aproape. Mă raz la o săptămână o dată și trimit să-mi aducă pe Figaro acasă.

Am primit astăzi o *cartolina postale da Firenze della parte di dottore Ristaqui*. Astăzi trebuie să fie în Roma. E încântat de primăvara italiană, de monumente și mai ales de măști. Ferice de el! să mulțumească generoșilor – fără stăruințele lor cine știe ce altă bătaie mai mânca pe la Constanța, în loc să mănânce macaroane la Roma. Și vorba aia: două bătai strică, da, două macaroane nu. – Parcă ți-am fost scris că mă gâtesc să merg în patrie. Ah! Doamne! unde am norocul să l i p i d e z . Parcă aș mai întineri măcar un an!

De la Costică ce mai știți? – Conservatorii au turbat de când cu ruptura: ambele grupări se blestemă și se scuiă una pe alta ca orice pravoslavnic adevărat pe Necuratul. – Liberalii sunt bântuiți de mare nențelegere asupra Casei Rurale. Sturdza, pe față contra Brătienilor, s-a pus în grevă și nu merge la Cameră. Regele e foarte îngrijat de nențelegerea austro-rusă și de războiul ruso-turcesc în perspectivă. Numai Pronia să ne ajute! – Ai primit o cartă postală a mea de alaltăieri, în care-ți spuneam că dacă ai de Heine *De la France* și *Allemands et Français*, m-ai îndatora mult de mi le-mprumuți? Tare bine mi-ar prinde pe drum. – Multe complimente pentru Frau

Doctor de la Frau Director și de la copii și firește și de la mine.
 Fiți sănătoși toți! petreceți bine!
 Păziți-vă de gutunar!

Al d-tale,

Car

Herrn Doctor Paul Zarifopol
 Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

186

[Berlin, 25 februarie 1908]

Stimate dle doctor, am primit și cartă matali și cărțile de la Thielmayer, două volume de Heine: îți mulțumesc, și te rog să-mi spui *cât* și *cui* datoresc. Eu am pus de gând să plec spre Dacia felix peste vreo zece-douăsprezece zile – până s-o mai limpezi vremea. Firește că înainte de plecare, nu voi lipsi a-mi lua rămas bun de la d-ta și de la familia d-tale. Pusesem de gând să viu astăzi cu gândul să dau de vro probă mâine la Gewandhaus. Dar când m-am sculat la 6 dim. am crezut că mă aflu într-un Luftschiiff¹ pierdut în nori: e o ceață așa de groasă că nu se vede trecând jos pe stradă; se aude numai pasul calului. N-am văzut până acuma fenomenul acesta nordic. Acum la 10 dim. când îți scriu, parcă e și mai întunecos ca azi-dimineată. Ce plăceri trebuie să fie pe Marea Nordului! Și când mă gândesc că Ristaki e la Roma! Mi-a scris. Mai stă acolo, după cum spune, de azi încolo vreo cinci-șase zile. Îți comunic adresa lui: *Vella Arturo per Rakovski – Via Alissandria 153, Roma*. Ce mai se cântă săptămâna asta pe la dv.? Ce program are Crystalpalast?² Dacă s-ar ridica ceața, poate m-aș da la un pilsner autentic. Până atunci și în așteptarea unui răspuns, sunt a matali slugă,

Car

Toți saltă pe toți.

Sănătate și bucurie să vă dea Pronia!

În momentul când termin, se produce pe cer un extraordinar fenomen. Jos nu se vede omul la doi pași și sus pe cer se vede soarele portocaliu absolut rotund, când mai strălucitor, când mai opac. Vreo zece minute l-am putut privi fără nici o supărare; acum însă nu se mai poate; a-nceput să strălucească. Bucătăreasa îmi spune că tramvaiele, droșcile, căruțele, automobilele, toate rotatele merg la pas. Oamenii merg cu mâinile întinse și vorbesc tare de teamă să nu se lovească piept în piept. – Pe la 10 1/2 încep să se zărească siluetele caselor de peste drum în piață. Pân piață se vede bine norul cum umblă de colo până colo și pe urmă se ridică-n sus încet. Așa ciudat lucru n-am văzut niciodată. Barometrul scrie – soare pe cer; o s-avem o zi de primăvară. Soarele e roșu ca o ghiulea de fier aprinsă, și cerul e trandafiriu. Asupra acestora voi să meditez în liniște: mare e puterea lui Dumnezeu! să ne vârâm sub plapomă. Nu e vreme de plimbare: mi-e frică să nu calc vreun tramvai, să dau de belea cu neamțul. Fii cuminte: fă și d-ta ca mine.

187

[Berlin W., 27 februarie 1908]

CHRONIQUE MONDAINE

Cum se pitrece la noi.

[Tăietură din ziar:]

Berlin, 11 februarie. – Din Dinsburg* se comunică, că poliția a surprins noaptea trecută o societate de 40 de bărbați, într-o atitudine cu totul imorală. Întreaga societate aparține cercurilor buneii societăți din *Dinsburg*, Essen și *Bonic* (?). Ei

* Duisburg.

organizaseră regulat întâlniri nocturne la care parte din participanți se prezentau în costume femeiești.

În momentul sosirii poliției, societatea era foarte *animată* și se delecta în sunetele unei capele *muzicale*.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt

188

Berlin W., 28 februarie 1908

[Tăietură din ziar, cu sublinierile lui Caragiale.]

Isprava unui satir

Focșani, 12 februarie. – Individul N. Dinache, în etate de 72 de ani, cunoscut proprietar, condamnat de mai multe ori pentru fals în acte publice și alte delictе, *a sedus prin ademenire* și a deflorat pe copila Rașela Bercu, în vârstă de 12 ani.

Părintele copilei a denunțat pe satir parchetului. D. substituit Dimitriu a făcut *largi* cercetări.

Instrucția a continuat *până târziu noaptea*.

Monstrul a fost depus. Faptul a produs *mare senzație*.
Amănunte urmează. – **R.**

189

[Berlin W., 29 februarie 1908]

[Tăietură din ziar:]

După aceea s-au urmat convorbiri în mod particular.

Toți au fost bucuroși că d. Carp le-a dat ocazia să se întrunească și au exprimat dorința ca asemenea consfătuiri să se țină mai des.

Șeful a oferit celor prezenți pe lângă ceai și un vin generos, pe care d. *Delavrancea îl recomandă*¹ tuturor.

Consfătuirea s-a terminat la orele 11 și jumătate.

Herr Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr, 13

190

[Berlin, 2 martie 1908]

Stimate domnule Doctor, *miercuri 4 martie*, cu ajutorul lui Dumnezeu, mă voi înființa la Lipsca pentru ca să vă salut de plecare. Dacă se poate fă și pentru mine rost de un bilet la fartetul¹ cehilor: încalte să am o conzolațiugne ghe remas bun, mă rog. Sosesc cu trenul de la 4.3 după-amiazi. Îți aduc pe Albalat², *Ouvriers* etc.

Sănătate și bucurie tutulor de la toți,

Devotat,

C a r

Bineînțeles că dorm la dv. în Lipsca, iar după *concert*, puținel Pils[en] la Sachsenhof.

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt

191

Stimate dle doctor, fiindcă am bănuială că, din pricina răspunsului telegrafic ce aștept mâine, miercuri spre amiazi din Krakau, în privința reținerii locurilor la Wagon-lits, poate să scap zugul de la 1 d.a., care sosește în Bayrbhf la 4.3. și că voi fi silit să plec la 3.20 și să sosesc prin Halle la 6.11 în Berlinerbf, cred că e să nu te mai deranjezi a veni la gară, ci să lași *biletul și indicarea locului* unde se dă concertul la *portarul*

de la Sachsenhof. Viu absolut fără bagaje; așa că de la hotel, după ce beau un adălmaș-pilsner, viu de-a dreptul cu Albalat la concert. Pentru Albalat nu trebuie să iei bilet; îl las să m-aștepte la garderobă și să-mi îngrijească de blană. – Dacă poți, aranjază așa ca să mergem cu Frau Doctor la Sachsenhof ori în altă parte după concert. – Înainte de a pleca din Germania, voi să avem o mică consultațiune. Pregătiți-vă lista comisiunilor.

La revedere la fartet.

Al dv. devotat,

Caragiale

[Berlin,] 3 martie [1908], marți d.a.

192

[Berlin, 4 martie 1908]

Stimate dle doctor, nu-ți poți face idee cât de contrariat am fost că pe de o parte vremea, pe de alta întârzierea răspunsului de la Cracovia¹, m-au împiedecat a pleca astăzi. Am suduit și eu de necaz ca d. Dutzu. – Aici a nins și a viscolit toată noaptea; acu e lapoviță și vânt – o vreme câinească. – Îndată ce primești aceasta mâine joi, scrie-mi cu ce mă pot folosi în țară: mai e vreme să primesc răspunsul d-tale. – Îți trimit amândouă volumele lui Albalat², care sunt aci. – Nu te supăra că iau pe Heine cu mine pe drum. Ți le înapoiez cele două volume, din București. Îți voi scrie regulat d-acolo și te rog să mă onorezi și d-ta cu câte un răspuns. Pe partea din față îți dau de pe acum adresa mea; poate înainte de a-ți scrie eu, să ai nevoie de ceva. Nădăjduiesc să ne revedem, cu ajutorul Proniei peste cel mult două luni, când să-i tragem un chef la Sachsenhof să-i meargă pomina. Merg la muncă pe brânci, să dea Dumnezeu să-mi meargă în plin; încai să nu fi[e] alergătura și munca degeaba.

O să mă dau și la olecuță de politică: suntem datori să ne jertfim pentru patrie! Poate o ieși și de acolo vreun bine.

Aștept îndată un răspuns cu vorbe bune. Încă o dată, rămâneți sănătoși, nu vă-ncredeți în babele nemțești; petreceți bine. Să ne vedem cu noroc și veselie!

Ai d-voastre

Toți Car

Adresa:

Bukarest.

Str. Țepeș-Vodă 1.

O specială salutare din partea lui Frau Director și a copiilor pentru Frau Doktor și pentru copiii dv.

193

[București, 30 martie 1908]

Stimate domnule Doctor,

De la toți tutulor multe călduroase complimente! Fiți sănătoși! Să ne vedem cu bine! Cu voia Proniei cât mai curând! Beți un pilsneraș ori un pfundstaedteraș și în sănătatea exilatului vostru amic devotat

Car

Pe aici am degerat: Africa x Siberia - Dacoromania

[La expeditor:]

Caragiale

București

Strada Țepeș-Vodă No. 1.

194

[București, 4 aprilie 1908]

Stimate domnule Doctor, prin ce trec și cum petrec vor face obiectul unei ample povestiri senzaționale când, cu ajutorul

Domnului, ne vom revedea teferi. Până atunci, nu sunt în stare, aducându-mi aminte cu mare dor de Dv. și de locurile pe unde stăruieți, decât a vă saluta călduros, – ridicând fierbinți rugăciuni la Ceriu ca să nu-mi rămână oasele pe aicea – și-a vă zice din toată inima: fiți sănătoși și veseli, o! voi, cei departe de aici! La revedere cu bine cât s-ar pute mai degrabă. Rugați-vă și pentru noi A-tot-Țiitorului!

Al Dv. cu toată dragostea și nerăbdarea de revedere

Car

195

[București, 28 aprilie 1908]

La mulți ani!

Car

Domnului Doctor și Familiei Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt., Germania

196

[București, 30 aprilie 1908]

Stimate dle Doctor, mult a fost, puțin a rămas. Cu ajutorul Proniei, nădăjduiesc să ne vedem peste vreo 15 zile. Uf! Multe am să-ți spun și tare mă tem că n-ai să le crezi pe toate. – Pe d. Costică l-am văzut și-l văd adesea; este în toane foarte pesimiste. Arzând de dorința unei întâlniri la Sachsenhof, toți vă salutăm pe toți cu toată stima și dragostea.

Al Dv.,

Car

197

[Piatra, 1 mai 1908]

Stimate dle Doctor, vă salut din Kiatra Neamțu și vă anunț cu bucurie că în curând ne vom vedea: termenul exilului s-a scurtat. Uf! În dzeși dzili mă pornesc. Să vă găsim sănătoși și cu voie bună.

Cu toată dragostea,

Car

198

[Ploiești, 6 mai 1908]

Stimate Dle Doctor, îți scriu câteva rânduri daco-romane din Ploiești, sub copleșirea celui mai greu pesimism – o foarte macabră atmosferă mai cu seamă în urma morții năpraznice a lui bietul I. Radovici doctorul. – Cu voia Domnului, sper să scap foarte curând de sub cerul acesta. Lunea viitoare (11 mai st.n.) ne călătorim. Uf! uf! uf!!! Să ne vedem de bine. Fiți veseli!

Al Dv. devotat,

Car

Cum sosesc Berlin, viu Lipsca.

La revedere la Sachsenhof! of! of! of!

199

[Pitești, 25 mai 1908]

În curând la revedere
Fiți sănătoși!

Car

200

[Buzău, 31 mai 1908]

Și amu din Budzău, c'coane! multă sănătate!

Ștefan Zarifopol

C a r

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13, Germania

201

[București, 3 iunie 1908]

Raport

Plec deseară la Severin. Mă-ntorc luni la Sinaia. Plec din
Sinaia via Arad–Budapest–Berlin.

Să ne vedem cu bine la Leipzig.

De la toți tutulor multă sănătate.

Al dv.

C a r

[Pe verso c.p.:]

Ce zici de această frumusețe?

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13, Germania

202

[Sinaia, 5 iunie 1908]

Stimate dle Dr., un poporr carre se respectă trebuie să lupte
pentru progres: a lupta – a birui.

Am luptat – am birruit!

Urrra!

Peste câteva dzâli ne-om vidè și daca nu Ț-a plăcè ce Ți-i povesti – să-mi dzici mie cuȚu.

Al matali,

Car

Mai am Târgoiște și Severin, – apoi Berlin-Leipzig.

203

[Sinaia, iunie 1908]

Stimate dle doctor, cine Ți-a spus că sunt mai fericit decât mi-e permis să fiu? – că sunt *deja* în Berlin? – Nu! sunt în Sinaia, legat să rămân în țară până la 10 iunie st.v., când se isprăvește campania takistă. Șarpele vanității m-a mușcat de sfârțul inimii mele de patriot dacoromân: voi să zdrobesc idra reacțiunii în calitatea mea de democrat. Până să mi-i pună pe cap – i-am mâncat laurii!

Fiți sănătoși! Vă dorim mult. În curând la revedere. Uf!

Al dv. devotat,

Caragiale

Am fugit din capitală de groaza căldurii. 40° la umbră: ceva nemaipomenit.

Complimente lui Ristake¹. Vom vorbi pe larg.

Frau Director și copiii salută călduros pe Frau Doctor și pe copii.

Herrn Doctor P. Zarifopol
Leipzig, Fichtester. 13, Germania

204

[Sinaia, 9 iunie 1908]

Raport.

Stimate dle Dr., miercuri, 21 mai st.v. R. Vâlcii; duminică, 25 mai st.v. Târgul-Vestei.¹

Căldura în toată țara de vale și deal a variat între 55ș și 57ș la soare, și 39–41 la umbră. Noaptea, în odăi, temperatura s-a coborât până la 35ș – o bunătate! – *sans blague*.

Duminică, 1 iunie, ultimul concert democrat-conserv. la T. Severin. Să sperăm că temperatura va rămâne staționară.

Miercurea viitoare, 3 iunie st.v., pornim spre Teutonia, via Arad. Joi, 4 iunie, Berlin – vineri, 5, Leipzig-Sachsenhof-Fichtestr. etc., etc.

Până atunci, cele mai călduroase salutațiuni tuturilor de la toți.

Suntem în Sinaia până sâmbătă, când plec la T. Severin; de-acolo, mă-ntorc luni seară; mă hodin puțin și miercuri, cu voia Proniei, o luăm în sus la deal. Uf!

Să ne vedem sănătoși.

Al matale,

Car

Prin viu grai, multe și mărunte.

[Pe fața c.p.:]

Adu-ți cu pietate aminte de străbuna acestor inocente – de ilustra Gniorița laie, laie bucălaie!

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt. Germania

205

[T.-Severin, 15 iunie 1908]

O salutațiune daco-romană de la picioarele bustului divului Traian drăguțul.

La revedere foarte curând.

Fiți sănătoși

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13, Germania

206

[Berlin, 23 iunie 1908]

Domnule Doctor, ian privește, mă rog matali frumos, ce s-a întâmplat – la spate, pe partea din dos.

Așa să am noroc!

Vântul irezistibil al civilizației occidentale a trecut la popoarele balcanice:

[Tăietură din ziar:]

„*Un proces urât*

București. – Înaintea secției I-a a tribunalului, s-a judecat ieri un proces de homosexualitate.

Pe banca acuzaților ședea doi băieți, unul de 13 și altul de 15 ani, fii dlui Paul Rosnel, care erau acuzați de atentat la bunele moravuri.

Au fost ascultați ca martori, vreo 10 copii, între 8 și 12 ani, care au declarat că de mai mult timp, într-o grădină de lângă Filaret, acuzații practicau reciproc homosexualitatea.

Tribunalul a condamnat pe cei doi copii, pe cel de 12 ani la 20 zile închisoare, iar pe cel de 15 ani la 25 zile.“

Ghe jaba! dă-le numa pace bună!

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

207

[Berlin, 26 iunie 1908]

Stimaților, mai întâi: Bine ați venit! pentru d. Costică și familia. Apoi cu **păreră de rău** vă anunț că datoria mă calcă să plec miercuri d.a. spre Daco-România; așa că, dacă are cineva să-mi dea vreun *commission* pentru patrie, apoi să se grăbească. Mă-ntorc peste 9–10 zile. – Aici e răcoare; azi aproape frig. În

țară, pe cât spun gazetele, plouă și s-a mai potolit zăduful. Să vedem ce voi constata cu biata bătrâna mea piele.

Până la revedere, sunt devotat al dv. al tuturilor, pe cari toți d-aici vă salută călduros.

Car

*L'Assiette*¹ mi s-a părut mai infamă decât chiar infamia de care vrea să-și bată joc. Multe ticăloșii am văzut în viața mea, dar ca asta, mai rar... Pfu!

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

208

[Budapesta, 2 iulie 1908]

La revedere cu sănătate și voie bună!

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.
Germania

209

[București-Predeal, 4 iulie 1908]

Plecând din creierii Carpaților către Capitală, creierul Națiunii, am onoarea a vă trimite o salutațiune dacoromană.

Un ficior de-a lui Trajan

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.
Germania

210

[Budapesta, 7 iulie 1908]

Uf!

Bine v-am găsit!

C

Herrn Dr. Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtester. 13

211

În fine, iată-mă iar, stimații mei amici, în exiliu! Nu mă voi plânge, nu voi profera blesteme în contra soartei și a oamenilor!

Voi fi tare! mă voi resemna ca oricare demn martir, cu speranța că voi primi foarte curând o vizită de demult promisă. Casa este complet reînaltată; avem bucătăreasă bună; răcitoarea funcționează tadllos (sic); afară de asta, am chef mare de a vă face o dare de seamă asupra ultimelor evenimente daco-romane. Aștept nerăbdător o eclatantă confirmare a primirii acestor rânduri și vă salut cu toată dragostea,

Ergebenst

Car

[Berlin,] Mittag, 8/VII [1908]

Complimente de la G. Mateescu – Coloniale Sinaia

212

[Berlin W., 14 iulie 1908]

Mă rog să mă iertați că m-a zăpăcit călindarul papistășesc și am trecut cu vederea să vă felicit de Sf. Petre și Pavel 12 iulie stil n. – 29 iunie st.v.

Să trăiți la mulți ani cu cele dorite! Noroc și sănătate!

Al Dv.,

Car

Când vă arătați?

Dlor Dr. Paul
și Pauluță Zarifopol
Leipzig, Fichtester. 13

213

[Travemünde, 16 iulie 1908]

Stimate dle doctor,
Vă trimit tutulor o salutare de la mare.
M-ntorc îndată acasă, unde vă aștept.
Cu dragoste frățească

Caragiale

Joi

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

214

[Berlin, 21 iulie 1908]

Mult stimat domnule Doctor, îmi pare rău că nu ne-am putut vedè olecuță înainte de a ne asvârli ca Glaucus în brațele

blondei Amfitrite. Înțeleg că ți-era nu greu, ci chiar imposibil. Dar nu face nimica! n-au intrat zilele-n sac. – Măine seara, miercuri, noi suntem în Lübeck; iar vineri seara, în Travemünde. Să dee Pronia să pot isprăvi în sfârșit piesa mea, de care (să zic într-un ceas bun!) am destulă poftă. Am, slava domnului, la Tr.-münde, o atmosferă destul de artistică: o orchestră curățică – de *trei ori* pe zi! – ce zici d-ta?... nu ți se pare cam mult? – în zăstămpuri, când vă vor da răgaz variile sporturi nautice, vom primi, sper, câte o vorbușoară de la Dv., să știm cum petreceți, la care, firește, nu vom lipsi a da numaidecât răspunsul aghecvat. Până atunci, vă trimitem tutulor multe salutări. Să ne vedem sănătoși cu bine.

Ergebenst,

Car

Adresa:

Travemünde Strand (Lübeck)

Villa Iris

Herrn Doktor P. Zarifopol
Villa z. „Silbernen Fisch“
Binz (Rügen) Strandpromenade

215

[Travemünde, 26 iulie 1908]

Tricolorul daco-roman din Travemünde salută pe fratele său din Binz. Să fâlfâie cu mândrie ambii, că-z doară:

Din Carpați și pân' la Mare,
De la Mare la Carpați,
Ori din câtă depărtare
Toți românii suntem frați!
Al dv. stimatoriu

Car

Tuturilor, toți, multă sănătate.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Villa z. „Silbernen Fisch“
Binz (Rügen) Strandpromenade

216

[Travemünde, 30 iulie 1908]

Una salutațiune daco-romană celor ghe sub umbra
tricolorului daco-roman ghela Binz, mă rog frumos!

Herren Gherea U.
Zarifopol Familien
Binz (Rügen)
Villa z. „Silbernen Fisch“

217

[Lübeck, iulie-august 1908]

Viele herzlichste Grüsse

Car und Familie

Familien Gherea-Zarifopol
Binz-(Rügen) Strandpromenade
Villa z. „Silbernen Fisch“

218

[Travemünde, 8 august 1908]

Stimate dle Doctor, **îți mulțumesc: primit, citit, uimit.**
S-a întrecut marele nostru amic¹ pe el însuși! De atâta
spontaneu și dezinteresat avânt trubaduresc nu-l credeam
capabil! Îmi place să mă las îmbătat de mirifica lui proză,

care miroase așa de plăcut a alcool concentrat – și, firește, ca după orice beție simt grozavă greață; totuși, incorigibil; mă rentorc să gust iar cu lăcomie din primejdiosul filtru de care nu mă pot sătura. – A, dragă domnule doctor! să te ferească Dumnezeu să-ți pierzi umbrela; să-ți pierzi orice speranță de a o mai găsi! dar mai cu seamă să te ferească de a-ți pierde rușinea. Tot mai bine să ieși fără umbrelă, pe ploaie decât în pielea goală, nespălat, la lumina soarelui pe cale publică, fiindcă a pierde va să zică a fi avut ce, în orice caz – afară de cazul trist din urmă Vai! nu-ți pot spune ce greață simt acuma.

Aminteri, ce mai faceți dv. la Binz? cum petreceți? D. Costică, dacă nu găsește cerneală pe acolo, îmi poate trimite o salutare cu condeiul de plumb: mă știe că nu țin mult la deșarte etichete. Ce vreme aveți pe acolo? Aici, o avem foarte frumoasă. – Ce mă plictisește grozav, – căci îmi turbură liniștea de care aş avea mare nevoie pentru lucru – e că soacră-mea este greu bolnavă de intestine, complicate cu 73 de ani; așa că apucăturile mele stilistice se cheltuiesc în redigere de telegrame cu răspuns plătit (o cură foarte asiduă), iar talentele mele retorice, în a demonstra nevestii că, față cu eternitatea, adesea 73 ani plus încă o săptămână au o imensă valoare. Asta, matematiceste poate fi absurd – eu însă continuu a crede – *quia absurdum...*

Mă știi ce bun creștin sunt.

Vă rog pe toți, pe cari toți d-aci vă salută, trimiteți-mi când puteți, câte o veste, bună.

Fiți sănătoși! petreceți bine! La revedere.

Devotatul D-vstră

Car

P.S. – La sfârșitul lunii se săvârșește la Leipzig ceremonia după care Miss Skinner devine Frau Jäger (Emil). Grațioasa noastră amică ne invită să mergem negreșit la cununie – „aminteri, fără bunii ei prietini (noi și Mister Giusti), toată

ceremonia *would have nosense*“ – adică pe românește: n-ar avea nici un chichirez. Ce zici? să merg și eu? Adică Giusti singur să nu fie destul? – *Tout à vous*,

C

Herrn Doktor P. Zarifopol
Binz (Rügen)
Villa z. Silbernen Fisch

219

[Travemünde, 14 august 1908]

Prea stimaților, peste câteva momente plecăm din Tr[avemünde]. Astă-seară, vineri, suntem la Berlin. Măine sau poimăine, nevastă-mea cu fata pornesc spre Buc. să asiste pe cocoana Agata, care cam scârțâie. Eu cu Sohnul, rămânem încă o zi în Berlin; pe urmă ne luăm lumea-n cap. Merg undeva la un loc călduros, unde să lucru în liniște, măcar o lună. Vă voi comunica, îndată ce sosesc undeva, multe complimente.

Fiți sănătoși și veseli. Pronia să vă dea bine.

Devotat,

Caragiale

Uf! scap măcar câteva săptămâni de atmosfera macabră și de melancolica Baltică.

[Pe fața c.p. cu creionul:]

Uike, mă rog, ghezolățiugne! Și un vânt, și aproape ger.

Herrn Doktor P. Zarifopol
Binz (Rügen), Villa z. „Silbernen Fisch“

220

[Berlin W., 19 septembrie 1908]

Stimate dle Doctor, după carta din Heringsdorf, aruncată în cutia zugului, îmi vine a crede că ați și ajuns, cu voia Proniei, în lăcașul dv. din Lipsca. Pe noi, după multe drumuri și greutăți, ne-a ajutat să ne vedem iar acasă de acum patru zile. Când ne-om vedea, ți-oi povesti prin câte am trecut de la 1 aug. stil nou și până zilele trecute. Despre lucru – nici vorbă! Poate o da Dumnezeu de-acu încolo, căci până acuma și casa și viața mi-au fost răsturnate cu josu-n sus. Pricina? – boala și moartea soacrii-mi. Dumnezeu s-o odihnească! Ce să mai zicem? Toți suntem niște păcătoși muritori! Ba, zău! Măcar de-aș trăi și eu 73 de ani!

Aș dori știri de la dv. toți. Nu mi-ar părea rău să ne vedem câteva momente, să mai mă scutur de presiunea sub care am fost atâta vreme copleșit. Cred c-ați petrecut frumos la Binz.

Aștept vorbe bune și sunt al dv. devotat,

Car

Când pleacă Gherea? Ne mai vedem? Cum și unde?

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13. Hpt.

221

[Berlin, 28 septembrie 1908]

Stimate dle Doctor, tot aștept o vorbă din partea d-tale; ba pot merge mai departe: te aștept chiar pe d-ta; și văd că aștept degeaba. Multe și mărunte am avea de taifas. Veneam eu la Lipsia; dar a trebuit negreșit să merg la Viena, pentru o zi. Tare aș bè un pahar îndelete cu d-ta. Ce zici? Nu s-ar putea să mă anunți electric când trebuie să viu la Anhalter Bhf. într-o întâmpinarea d-tale? Aici vreme imperială; adevărată binefacere

a Ziditorului. – Ghereștii probabil sunt acuma la Ploiești. Știi ceva nou afară de catastrofa Hochbahnului?

De la toți tutulor multă sănătate.

Al dv. cu dragoste frățească,

Car

222

[Berlin, 4 octombrie 1908]

Stimate d-le Dr., sunt încântat de efectul Marșului¹ și istoricului respectiv. Firește, orice succes al Democrației române trebuie să mă umple de mulțumire. Nu sunt și eu democrat? nu sunt și eu român? D-abia aștept momentul să te pot auzi pe d-ta, care ești român și democrat ca noi toți, executându-mi această perlă a genului eroico-triumfal: rogu-te, prepară-te pentru asta cu sfințenie.

Carta d-tale și gazetele le-am primit. Gazete dacă mai ai, bine ar fi să-mi mai trimiți. Prin Daco-România se sună de război. Căpăținoșii connaționali ai lui Ristaki vor să facă război, și mi-e teamă să nu ne-ncurce și pe noi. A ajuns bietul turc de bătaia de joc a gjanabeților și a capsomanilor. – Ce mai știi de la Costică? Când isprăvești cu pricinile și cu aucații? Când te hotărăști a te repezi pe aici? – Noi tot am așteptat pe Frau Doctor, care ne promisese o vizită apropiată. Cu părere de rău trebuie să constatăm că ne-a dat uitării. – Pe aici, de aproape o lună secetă, senin desperant și călduri nesuferite; azi dîm., 38 în soare. În curând d.dr. Gusti ne părăsește. – A propos, Frau Emil Jäger se află acum în Port Natal (Durban)².

Fiți sănătoși. Tutulor de la toți multe salutări.

Devotatul dv.

Car

Nu mă uita de gazete.

223

[Berlin W., 13 octombrie 1908]

Stimate dle Doctor, era să vin să-ți aduc în persoană paralele, dar m-am încurcat și ieri ca și alaltăieri la baloane până seara târziu; am căscat gura ca toți isnaftii¹ cu ochii-n sus până mi s-a-nțepenit ceafa. Azi-noapte numai de bășica lui Caragea am visat, și de fel de fel de semne și de arătări pe cer. – Alaltăieri, era să leșin pe câmp când am văzut plesnind la vreo mie de metri sus balonul american „Conqueror“. Acu citii în gazetă că aseară târziu s-au mai spart două. Și toți au scăpat zdraveni. Zice că alaltăieri seara, americanii, de necaz că le-a crăpat bășica, au tras o sfântă de beție de i-a speriat și pe nemți. Rogu-te când e ceva mai de seamă la Gewandh.² dă-mi și mie de știre la vreme. – Ce mai știi de la Ploiești? – Mai ai gazete?

Tutulor de la toți multă sănătate.

Devotat,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

224

[Berlin, 21 octombrie 1908]

Stimate Domnule Doctor, suntem, slavă Domnului! mult mai liniștiți: Frau Direktor¹ a scăpat de greul drumului; acum, cu răbdare și în liniște, merge spre bine; de mișcat de pe loc însă nici pomeneală. Carta d-tale mi-a făcut nespusă plăcere și cu mare dorință te aștept. Acuma, fără grijă, putem sta oleacă de vorbă despre literatura, arta și știința română: am pentru asta un vraf de noi documente – 6 numere din „Convorbiri critice“, 1 din „Îndrumarea“², și câteva foi din „Opinia“³. Adu și

dumneata ce mai ai; încai să putem dezbate cu documentele pe masă. Cu mare bucurie te aștept. Până la revedere, multă sănătate vă dorim toți tutulor.

Al dv. devotat,

C a r

[Pe verso]

Daca ai cumva numele de gazete românești altele decât „Ordinea“⁴, „Opinia“ și „Universul“, ia-le cu d-ta.

Până să ne vedem, recitesc din Teatrul lui Alexandri [*sic*] – e mare de tot – și caut să traduc din Poveștile lui Perrault pe *Riquet à la houppe*.

La revedere,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13. Hpt.

225

[Berlin W., 28 octombrie 1908]

Stimate dle Doctor, împrejurări de ordine trivială¹ mă obligă să pornesc astă-seară, miercuri², către bella Dacoromania. Ce să facem? Trebuie să ne supunem nevoilor. Îmi pare *foarte*³ rău că nu pot auzi cele 5 sonate din urmă. Auziți-le dv. sănătoși și după aceea, bând un pils la Sachsenhof, gândiți-vă și la

pretenul dv.

C a r

Să ne vedem cu bine!

Am primit gazetele. Mulțumesc.

Nu cumva să vă-nchipuiți că fac *un* sau o *Vergnügnungsreise*⁴; ba, pardon, tocma la din contra.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

226

[Budapesta, 29 octombrie 1908]

O salutare ghe pe malul bătrânului Istru, draguțul.

Car

Mai multe – ghe pe malurile Dâmboviței, mâne-poimâne.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.
Deutschland

227

[București, 3 noiembrie 1908]

Multe salutări de pe malurile râului cu „apă dulce“.

Car

Raport verbal la vreme.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.
Germania

228

Berlin W.

Iată, stimate domnule Doctor, tot ce pot scoate din Larousse al meu spre serviciul d-tale, dorind să-ți poată fi de vreun folos. – Carta d-tale primită astăzi dim. s-a încrucișat pe drum cu prea grațioasa noastră prințesă Maria. (Nu-i așa că este foarte-prea grațioasă). – *Le drame des poisons* este o lucrare minunată; în câteva ceasuri am dat-o gata. Păcat numai că se sfârșește așa degrabă. Bietul Brentano, ce agiamiu! (Unde este ilustrul nostru amic Neculai Iorga? Câte tomuri ar fi durat el dintr-atâta calabalâc de documente!). Dacă mai ai ceva de

el – nu de Neculai! – și ai ales *Légendes et Archives de la Bastille*, rogu-te dă-mi-le și mie. – Ce să fac? să-ți trimit *Le Drame des P.*? ori, cui să plătesc costul – lui Gamber sau dumitale? – Eu am comandat lui Gamber (i-am scris românește, fiindcă mi-ai spus d-ta odată că și el este nepotul divului Traian) niște cărți în valoare de 154 frs. cu Nachnahme. Sper că are să mi le trimită. Totuși, n-ar fi rău să-i scrii și d-ta o vorbă arătându-i că va avea în mine un bun mușteriu, și bun platnic.

Fiți sănătoși și petreceți frumos.

Sluga dumitale credincioasă,

Car

[Berlin W.,] Dienstag d. 17-en XI [1908]

229

[Berlin W., 18 noiembrie 1908]

Stimate dle Doctor, am primit carta d-tale postală; mulțumesc; asemeni mulțumesc și pentru *le Drame des Poisons*, care mi-a sosit de la Gamber. Excelente studiul! Nu cumva ai *Légendes et Archives de la Bastille*, tot de Brentano? Tare aș vrea să le văd. Aici după trei zile de uragan, s-a așezat pe ger uscat și senin sticlă. – Din țară ce mai știi? Din gazete nu văd nimica. – Cumnată-mea pleacă poimâine, miercuri, dimineată. Mă pun pe lucru iar. Asta nu înseamnă că n-aș primi cu dragoste oarecare *vizite plăcute*. – Cum petreceți? Ce mai nou pe la conțerturi? – Tare bine am petrecut cu Dv. și tare aș reîncepe peste vreo câteva zile, când aș vedea lucrul meu urnit bine din loc. Așteptând vorbe bune, vă trimit din partea tutulor la toți multă sănătate.

Devotat,

Car

Să-ți trimit *Le Drame des Poisons*?

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

230

[Berlin W., 19 noiembrie 1908]

Stimate dle doctor, rău îmi pare că nu pot veni sâmbătă – sunt rebegit de vremea asta în doi peri. Ieri dimineața, la 7 1/2, am îmbarcat pe cumnată-mea și mi-am stricat odihna pe o săptămână întregă. Mă simt nevoit să nu ies câteva zile din halat. – Așadar, îmi rezerv să petrecem altă dată, – până când, vă trimitem la toți multe salutări distinse. – Aflu din țară că p-acolo băntuie ger strașnic și sărăcie grozavnică. Numai Dumnezeu drăguțul să ne păzească de mai rele! – Fiți sănătoși și petreceți bine.

Devotatul Dv.,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

231

[Berlin, 23 noiembrie 1908]

Stimate dle Doctor, îmi pare rău că nu te pot sluji ca nimica: „Dimineață“ nu o capăt și despre d. dr. Gusti nu știu alta decât că a dispărut ca un meteor d-acum aproape două luni și d-atunci n-a mai dat semne de viață. Am să cercetez zilele astea la ultima-i locuință și am să-ți comunic tot ce voi afla.

Și pe la noi, slava Domnului, bună pace; numai atâta prost, că lucrul meu nu merge deloc sau aproape deloc. Să avem răbdare!

Fiți sănătoși și cu voie bună. Tutulor de la toți multe complimente.

Sluga dv.

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

232

[Berlin W., 30 noiembrie 1908]

Stimate domnule Doctor, mă grăbesc a răspunde la onorata d-tale din Leipzig 29/11/08:

1. La concertul de sâmbătă 5 Dez., nu pot veni, (s' thut mir leid!) deoarece, în aceeași zi și a doua zi, eu însumi sunt, prin înaltă poroncă, chemat să iau parte, ca solist *obligato*, la două concerte – unde crezi? – Poftim, mă rog:

[Două tăieturi din ziar, cu rândurile cursive subliniate de Caragiale:]

Întrunirea conservatorilor-democrați

Botoșani, 10 – Clubul conservator-democrat a hotărât să facă o primire impunătoare dlui Take Ionescu, care va fi găzduit la d. Teodor Sillion, fost prefect.

În seara sosirii (corectat de Caragiale: sosirii), la 22 *Noembrie* [adăugat de Caragiale în margine: – (5 *Dezember*)], comitetul organizator va da un banchet de 160 tacâmuri în sala teatrului Popovici.

După banchet va urma o consfătuire la club, iar *a doua zi* se va ține întrunirea la care vor vorbi [adăugat de Caragiale... (*aud?*)].

2. Convorbiri critice.

Director Mihail Dragomirescu.

Singura revistă pur literară și critică din țară [critică subliniat de două ori] Abonamentul 18 lei pe an.

Ediție ordinară 12 lei. – Ediție populară pentru învățători, preoți, elevi de liceu, pe un an plătit înainte, 6 lei. – *Redacția și Administrația, Gramont 11*).

3. Adevărat c-a fost aici o furtună strașnică cu donnere și blitzuri ca în luna lui Cuptor. Despre fetele de la telefon, ce

să zic? Așa e electriicitatea: o fată care se tot joacă cu gădilitul, se poate uneori pârlî.

Patria mă cheamă!... Nu mai pot sta un moment!!... Plec!!!
La revedere! Să vă gădesc sănătoși și cu voie bună.

Plecată slugă,

Car

P.S. – Plec joi dim. Pân-atunci pot primi cu dragă inimă orici comisiune pentru-n țară.

2. P.S. – Închipuiți-vă ce bucurie ar fi pe familia mea, în lipsa tatălui său, să primească vizita lui Frau Doktor. Dar la așa favoare, poate o familie sărmană să aspire? Gândiți-vă la Crăciun... Donnant-donnant. Fiți sănătoși.

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

233

Verești Gara, 4 decembrie 1908 (?)

Vineri, 3 decembrie

Stimate Domnule Doctor,

Din Verești, în așteptarea de 5 1/2 ore a trenului spre Botșani, am onoarea a vă ruga să primiți salutările mele distinse.

Al dv. devotat,

Car

În Burdujeni am dat de urma dlui Dr. Gustea: acmu o lună și mai bine, a trecut spre Ieși.

Atâta vedere¹ din Țara di sus am găsit p-aici... [pe recto c.p.]

234

[Berlin, 11 decembrie 1908]

Stimate dle Doctor,

Bine v-am găsit!

Mai de vale de târgul Romanului nu m-am coborât, dar, de pitreșere, slava Domnului!* Multă vreme n-am s-o uit! – Așteptăm vorbe bune de la dv. Nu cumva ar fi chip de vreo combinație pentru Crăciunul nemțesc?

Cu multă dragoste devotat,

Car

P.S. – Complimenturi di la fratele matali Georges, cu care am pitrecut, în tren, două frumoase ceasuri. Āra! coani!

Adresa nouă (tot la casa veche):

Wilmersdorf/Berlin

Hohensollerndamm, 12.

P.S. – Frau Direktor tot așteaptă un răspuns de la Frau Doktor.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

235

[Berlin, 18 decembrie 1908]

Coana Didina, slava Domnului! merge bine, dar încet. Doctorul este mulțumit; însă i-a spus că nu-i *lucru de glumit* cazul domneei; așa că, pentru cel puțin două săptămâni, de

* Oh, Moldovă, țara mē,
Cine pleacă și te lasă,
E pătrns di jali gră!

astăzi, nu poate fi vorba de dat jos din pat – necum de vreo partidă de plăcere afară din odaie – necum afară din capitală. Păcat! dar ce să facem? Iar bine că n-a fost mai rău! Helbet! i-o trece dumneei; și, cu cât mai târziu, cu atât cheful ce-l vom face va fi mai strașnic.

Până atunci, fiți sănătoși și veseli! După frica prin care am trecut, mă-ntorc la vorba bătrânească: sănătate, că-i mai bună decât toate! Încă o dată dar, fiți sănătoși!

Cu dragoste,

Car

La noapte sper să dorm bine. Sunt, după asigurările doctorului, care acum a plecat, foarte liniștit; pacienta e asemenea. Vă salută.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

236

[Berlin, 24 decembrie 1908]

Stimate dle Doctor, mergem¹ bine de tot, slava Domnului! dar de ieșit din casă nici pomeneală până peste trei săptămâni. – Sper că n-o să aveți vreun necaz din pricina vecinătății de care mi-ai scris; desigur medicii vă vor fi dat ample instrucții pentru pază. Oricum, înțeleg cât e de neplăcută o așa vecinătate. Pe aici e o vreme tocmai cum îmi place mie – posomorâtă. Tare bine aș fi petrecut să fi putut veni la Lipsca; dar dacă nu s-a putut, n-avem ce face. Am să trag și eu de sărbători niște soamne de urs ursuz. Bine c-am scăpat de grija cocoanii! – Dacă nu bănuiești că-mi aduci microbi patogeni de la Lipsca, abate-te

odată și pe la noi – am unde să te sălășluiesc. O noapte de taifas
e cea mai potrivită petrecere la solstițiul de iarnă.

Fiți sănătoși! La mulți ani!

Ergebenst,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

237

[Berlin, 25 decembrie 1908]

Plec astă-seară, vineri 12/25 dec., spre București. Rămâneți
sănătoși! Să ne vedem cu bine!

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

238

[3 ianuarie 1909]

Basme am să vă spun, stimată Dle Doctor. Până atunci
pornind spre casă vă zic: bine v-am găsit!

Devotat,

Car

Budapesta.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

239

[Berlin, 7 ianuarie 1909]

Stimate domnule Doctor, sunt trei săptămâni de când nu m-am învrednicit să dorm o noapte ca lumea; m-am hodorogit, și trebuie să stau la reparat măcar o săptămână. Pân ce am trecut, îți voi povesti. Mi-ar părea tare bine să ascult un așa frumos concert ca acela; dar zău! n-am curaj să ies din halat. – Frau Director să repară și dumneei încet-încet. – Până la revedere, vă urăm sărbători fericite! Mâine este Sf. Ștefan. La mulți ani cu tot ce doriți – și cinstiți socri! Mâine îți expediez *Calendarul „Minervei“* pe '909 și *Amintiri din Junimea* de G. Panu. – Gamber¹ nu vrea să răspundă; nu-nțeleg pentru de ce. –
Încă o dată: vivat Frau Doktor cu întreaga familie!
La mulți ani.

Cu frățească dragoste,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

240

[Berlin, 13 ianuarie 1909]

Stimate Coane Păvălucă,
Foare doritoriu te aștept. Fă rost să stai măcar două zile aici. Am mare poftă de un bun taifas moldovinesc. Telegrafiază-mi când te aștept.
Tutului, de la ai noștri, multă sănătate.

Ergebenst, Car.

Astă-seară n-am avut cu cine face chef de reveillon. Gătește-te să-l facem împreună. Ce sunt două zile de-ntârziere într-o eternitate? – Ba, pot pentru ca să zic, din contra.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

241

[Berlin W., 19 ianuarie 1909]

Stimate Domnule Doctor,

După ce am petrecut în zug minunat cu fermecătorul nostru amic Duilică¹, am ajuns acasă, slavă Proniei! zdravăn, și am găsit aici pe toți bine. Încă o dată vă mulțumesc pentru neuitata pitrecere la Dv. Rogu-te, nu mă da uitării în predmetul iughurtului.

De la toți tutulor multă sănătate.

Al dv. devotat,

Car

Sf. Ion Botezătorul să vă ajute!

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

242

Berlin

Stimate Domnule Doctor, cu ajutorul lui Dumnezeu, l-am dat în sfârșit gata pe Dracu! Kir Ianulea-i isprăvit: acu, nu-mi mai rămâne decât să-l dichisesc, să-l piepten și să-i dau lustru, ca să-l pot prezenta în fața lumii. Chiar astăzi îl iau la frecuș, și sper că peste o săptămână să-i dau drumul – firește mai întâi are să vie la dv. să vă salute, la dv. care-l cunoașteți de când era mititel și neșesălat. Până atuncea, vă rog să citiți pe aci alăturatul *Le Démon marié*, ca să puteți la ocazie compara pe Kir Ianulea cu originalul.

Gamber îmi trimite cărțile câte le-a putut găsi.

Aștept, – după carta d-tale pe lângă care ai avut bunătatea să-mi trimiți și *Roma învinsă* – informații despre iaurt.

Gusti scrie lui Luchi că vine peste câteva săptămâni – câte? nu spune.

Frau Director, care acuma merge bine, așteaptă cu multă dragoste pe Frau Doktor.

Până la revedere, pe toți vă salută toți.

Al d-tale

Car

[Berlin, 8/21 / I 1909]

Mulțumesc pentru telegrama de felicitare.

Stimate Domnule Doctor, rogu-te când ai vreme, aruncă-ți ochii pe această frumoasă poveste a nemuritorului nostru Nicolaki Machiavellis, ca, pe urmă, să vedem dacă nu l-am necinstit cu povestea lui Kir Ianulea al meu.

Ergebenst,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

243

[Berlin, 24 ianuarie 1909]

Stimate domnule Doctor, Kir Ianulea¹, după ce m-a chinuit destul cu găteala d-sale, vrea numaidecât să vie cu mine la Lipsca, să-l prezint la lume învățată. – În acest moment, îi scriu câteva cuvinte și dlui Profesor Dr. Weigand. – Vezi-l, rogu-te, și dacă se poate, organizați, ori la Deminarium ori altundeva, o *șezătoare*, de la care rog să nu lipsească tânărul meu protector, poetul Horica²; și, fiindcă *sans raison* mai poate un

poet, dar *sans rime* nu, neapărat, că, lângă Horica, trebuie minken și Florica³, firește!

I-am scris și lui Horica...

Vorbeste cu Florica!

Kir Ianulea sosește *cu mine deseară luni 12/25 I*, üb. Halle, la 6,10, în Berlinerbhf.*

Tutulor de la toți, multă sănătate. La revedere! Să vă gădesc bucuroși la oaspeți.

Devotat,

Car

P.S. – Asigură, te rog, pe toți, că citirea poveștii nu poate dura nici un ceas întreg.

244

[Berlin, 28 ianuarie 1909]

Stimate Domnule Doctor, lucrez pe brânci la ceva nou, tot în janrul lejer – așa să am noroc!

Așteptăm cu multă dragoste pe Frau Doctor.

Să ne mai vedem cu bine și cu chef de pitrecere!

Tuturor, multă sănătate!

Devotat,

Caragiale

P.S. – Aștept iaurtul și tot ce poți (pe scurt) aduna despre Belfegor pe jermăgneșke!

La ocazie, salută din parte-mi pe toți câți au fost la citire. Ierte-mă; n-am vreme să le scriu – mai bine le-oi mai ceti cumva ceva cândva.

* Rog îngrijește din vreme de un auto.

245

[Berlin, 29 ianuarie 1909]

Țigani:

1. Statului, 1843–44 (Mihaiu Sturdza, Moldova – G. Bibescu, Valahia).
2. Mănăstirești, 1847 (aceiași hospodari).
3. Particulari, 1855–56 (Mihaiu Sturdza, Moldova – Barbu Știrbeiu, Valahia).

Pentru mănăstirești și particulari, statul a plătit despăgubire 10 galbeni de cap.

Despre vreme, să nu mai vorbim! Azi-noapte 7 1/2 unter Null; acum, soarele zâmbește printre nori, iar eu, emancipat la rândul meu de orice pietate față de Apoline, înjur țigănește.

Ei fi primit cartea mea de aseară.

Dorim sănătate tuturilor ai Dv.

Devotat,

Caragiale

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

246

Stimate Domnule Doctor,

Am primit iaurtul! Să trăiți! Dumnezeu să primească și de unde dați să sporească! Vă rog imediat să comandați a mi se trimită regulat la fiecare două zile câte 1/2 duzină cu orice condiții îi convine grecului, rog neapărat. Acuma, recunoscător, știind cât vă plac dulciurile literare pozitive, mă grăbesc a vă trimite și eu, în schimb, „Universul“ cu o acadè finisimă a unuia dintre cei mai clasici rahagii daco-romani. Gustați-o, vă rog, și spuneți-mi drept: așa e că știu s-aleg?

Fiți sănătoși. Să ne vedem cu bine. Așteptăm pe Frau Doktor. Până la revedere, tutulor de la toți multe complimente.

Devotatul Dv.

Car

P.S. – Să nu mai mâniem pe A-Tot-Țiitorul ocărând iarna nemțească! Uitați-vă, mă rog, la buletinul meteorologic din „Universul“ și la știrile din județe – la Roman, 32ș minus – zi: Treizeci și două! – Dacă, isprăvind basmele cele în lucru, suntem bine dispuși – adică în stare a călători – viu cu tot calabălăcul familiei pentru câteva zile la Lipsca – să bem aldămașul. Dacă-i chef, chef să fie!

Sănătate

Car

[Berlin,] Marți, 2 febr. [1909]

247

[Berlin, 4 februarie 1909]

Stimate Domnule Doctor, îți trimit de data asta ceva filosofie de Queueue le Grandieux-Jassy¹. Totdeodată, spune-mi ce zici d-ta: s-ar potrivi în tonul lui *Kir Ianulea*, acolo unde, după împăcăciune, e ziafet cu lăutari, să pun pe țigani să cânte, ca un fel de cântec favorit al Coanei Acriviții, următoarele:

Zori de ziuă se revarsă,
 Și eu ochii n-am închis.
 Cum să-i închid când ei varsă
 Pâraie de foc nestins*
 Și mă bat cu pumnii-n cap:
 Ce să fac și cum să scap,
 O! să mă tămăduiesc
 Și să nu mai tot iubesc;

* Pân-aici de Log. Konaki – le știi, firește.

Căci îmi face foarte mare
Și necaz și supărare!

Iar când Kir Ianulea, cam afumat, strigă: „Of! alta, țigane!“, îi cântă cântecul lui favorit:

De la ușă mă repez
Numa-n papucei și-n fes*
Căci, de grabă foarte mare,
Nu mai pot să am răbdare!

Ce zici? Nu s-ar lumina și mai bine tabloul ziafetului?

Despre celelalte două povești, ce să spun? Pân-acuma, nu mă pot pronunța. De lucrat, le lucrez pe brânci meșterește, cu mare canon; dar, helbet! până-n săptămâna viitoare, cu voia lui Dumnezeu, poate să le gătesc. De când am sosit de la Dv., crede-mă, să te crează Cel-de-Sus, că n-am avut pân-acuma moment de odihnă: zi și noapte le tot ciocănesc. De nu mi-ar fi munca degeaba! Îndată ce le isprăvesc, nu lipsesc a te anunța, ca să punem la cale o a doua șezătoare daco-romană.

Pân-atuncea, multă sănătate vă dorim tutulor toți. Devotat,

Car

P.S. – Aproposito de „postumele“ lui Fleva, ia vezi lipită, alături de *Din viață*, o bucățică din „Opinia“ – jos.

Despre d. dr. Giusti nu știu nici cât știi d-ta.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

248

[Berlin W., 8 februarie 1909]

Stimate Domnule Doctor, rogu-te completează d-ta adresa lui Sașca¹ pe alăturata carte și dispune a porni la destinație.

* Vechi.

Pe aici, frig strașnic și uscat. 785 la Très-sec. Senin. Missir e în Berlin. Sâmbătă prânzește la noi. Ai? ce zici?

Sărut mâinile lui Frau Doctor, pe care o dorim toți. Așteptăm o vorbă bună. Sunt al d-tale

ergebenst

Director

Car

Joi

Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

249

Berlin, 17 februarie 1909

Stimate dle Doctor,

Am găsit cam prost acasă. D. Luki cam bolnav de istericale cu palpații – cauza, zice doctorul: prea multă mâncare grea și prea puțină mișcare – la așa vârstă și cu așa chereștea, trebuie mai multă muncă materială decât citire. Dietă: sport, gimnastică, umblet, băi, comprese reci șcl., vegetarianism cu foarte puțină carne albă. Azi deja e mai bine. Să vedem la noapte, dacă va dormi mai bine.

Fiți sănătoși. La revedere cu bine.

Car

Luni seara, alaltăieri, s-a jucat *Apus de soare* la Teatrul Național-București. Aștept dări de seamă. Ți le comunic.

250

[Wilmerdsorf bei Berlin, 19 februarie 1909]

Stimate dle Doktor, Slava Domnului! mergem bine. Îți trimit *Bazul* lui Anton Pan pentru d-ta și *la Rôtisserie* pentru dra Florica. La concertul din săptămâna viitoare nu pot veni,

păcat! Am de lucru până peste cap. Sper că am găsit un *J. Tournebroke* prima ediție. *Apus de soare* s-a jucat: după primele notițe din „Universul“ și „Ordinea“, pare că am pățit-o mai rău *ca cu* Barlaboiu. Aștept detalii. Scrie și d-ta să-ți trimită „Adevărul“ cu cronică teatrală respectivă. – Fiți sănătoși!

Pe toți vă salutăm toți!

Devotat,

Car

Cu multă plăcere am recitit pe Jac Negruțiganul¹, cum îi zicea răposatul Cc. Vasilică², D-zeu să-l odihnească!

251

[Berlin, 22 februarie 1909]

Stimate dle Doctor, suntem, slava Domnului, bine de tot. Eu lucru; am început a expedia transporturi de cașcaval de Penteleu proaspăt „Universului“, și din două câte am trimes, sper că măcar unul o să ți se pară destul de sărat. Acuma, rogu-te de un lucru. Dacă mai ai cumva „Universurile“ cu articolele lui Vlahuță, *Scrisoarea către Culiță* și *Spovedania* cu urmarea: *Din același carnet*, te rog îndată trimite-mi-le, să mă scutești de a mai căuta o idee – o parafrazăre m-ar sluji grozav. Ai primit cărțile? (*Bazul* și *A. France*) Grozav m-aș repezi până la voi, dar datoria către patrie înainte de toate. Ce tot face Frau Doktor, și nu catadicsește să se arate prin capitala noastră?

Ce mai nou?

Știi că avem Mitropoliți noi?

Fă-ți cruce!

De la toți tutulor multă sănătate.

Devotat

Car

În țară a bântuit alaltăieri niște viscole îngrozitoare. Circulația aproape general întreruptă. Ieșii blocați complet. Ara! coane!

252

[Wilmersdorf bei Berlin, 24 februarie 1909]

Stimate Domnule Doctor,

Dacă nici eu nu ți-oi crede, apoi nu mai știu cine altul.

De prisos cred să te povățuiesc a o ierta pe Frau Doktor de imprudențele dumneai, dar totuși te-ndemn a fi sever în privința executării punctuale a prescripțiilor medicale.

Doresc s-o găsec voinică săptămâna viitoare, când voi trece un moment pe la Dv., având o mică daraveră la Spamer. Până atunci, vă dorim multă sănătate, că-i mai bună decât toate.

În privința „fenomenelor naturale“, eu zic că tot mai bine puțin mai târziu cu o anemie oarecare, decât foarte târziu cu lapte dulce.

Să ne vedem cu bine, să dea Dumnezeu!

Al Dv. devotat

Caragiale

Articolele ți le păstrez, n-ai grije.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

253

[Berlin, 27 februarie 1909]

Stimate domnule Doktor,

Dorim știri bune de la Dv. Ce faceți? De trei zile nu ne-ați mai spus nimica. Sperăm că pas de nouvelle, bonne nouvelle.

Aici am avut o nouă ediție de iarnă, revăzută și considerabil augmentată. M-a plictisit, drept să-ți spun.

În țară a fost zilele din urmă grozăvie de ger și viscol. Patru zile Iașii au fost blocați, nici tren nici poștă, și în oraș circulația imposibilă chiar cu sania.

O să ne-mbătrânească iarna asta ca trei la un loc.
 Încă o dată, așteptăm vești bune de la Dv.
 Fiți sănătoși.

La revedere.

Devotat,

Car

Dr. Gusti mi-a trimis din Iași o cartă și o carte:
die Grundbegriffe des Presserechts von Dr. Phil. et. jur. D.G.

Herrn Dr. Paul Zarifopol
 Leipzig, Fichtestr. 13

254

[Berlin, 1 martie 1909]

Stimate dle Doctor, după atâta tăcere din partea d-tale, carta de astăzi cu știri bune despre sănătate mi-a făcut deosebită bucurie.

Îți trimit, totodată cu aceste rânduri, notele lui Vlahuță și două bucăți despre *Apus de soare*¹. Sper că te vor face să petreci câteva minute.

Ziarele spun că în Iași acu o săptămână, când cu viscolul cel mare, a intrat prin bariera Sărăriei o potaie de lupi – ziua, adică pe seară – oi mamă!

Și mie d. dr. Giusti îmi promite că ne vom vedea prin aprilie.

Ce zici de *Bazul* lui Anton Pan? Nu cumva poți înțelege ceva din psaltichie. Ia uite-te bine. Știi ceva din țară? Când îți vin gazete și e ceva interesant, te rog, nu mă uita. Aș veni, dar am treabă. M-am încurcat rău cu „Universul“ și vreau să fac un stoc mai mare de articole, ca să-mi menajez timp și pentru basmele mele, care așteaptă în carton.

Tutulor de la toți sănătate multă.

Devotat,

Car

Frau Doktor a-nceput să iasă?

Frau Doktor Urechia a primit andantele. Îți mulțumesc.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

255

[Wilmersdorf bei Berlin, 2 martie 1909]

Stimate dle Doktor, ce vreme-i pe la Dv.? că pe-aici este ceva care nu pot pentru ca să mai spun. De 24 de ceasuri ninge-ntruna – ninsoare deasă, ninsoare repede, ninsoare grea, ninsoare bogată, stăruitoare, nentreruptă, din plin, din dăstul! iar barometrul s-a-ntors pe dos, aproape să nu mai aibă unde merge d-a-ndăratele: dacă mai coboară două milimetre, plesnește – se rupe așa! și pe urmă, ustură.

Marele Berlin, ca o nobilă și tânără inoțentă mireasă din povești, adormită prin vraja baghetei unei vrăjitoare, dacă putem pentru ca să ne exprimăm astfel, doarme învălit într-un lînțoliu alb, *dar* rece, visând cu dor pe Făt-frumos april sau pe frate-său mai, și mai june, care, șagalnici, să vie, ca miri adorați și adorabili, să o deștepte molcom din adâncu-i somn, în care, așteptându-i, este așa de profund cufundată, pentru că aminteri nu s-ar mai deștepta niciodată – ar aștepta mireasa, în somnul ei, inconștientă, încă multă vreme, dacă ei n-ar veni să bată cu delicatele lor degete la poarta orizontului, care, în fine, trebuie să li se deschidă din porunca strălucitului Phoebus, care deja trebuie să-și pregătească săgețile fierbinți, cu care să gonească pe urâciosul Achilone, chemând la domnie pe grațiosul copil care se numește Zefir... Ah! Zefirul! unde-i? să vie! să vie tânărul copil!

En attendant, eu am un gutunar de chept, pe care-l combat – cu bravură – cu toate armele din arsenalul meu; luptă pe față, luptă francă, luptă leală: bere rece, cafea fierbinte, jamaică de Jüterbog, adevărată care este! – o Gumbenace!

Astă-seară sunt liber; n-am treabă. Strașnic aș fi tras un chef cu d-ta; dar mi-a fost frică să plec: nu știu, cu așa vreme, dacă și carta asta are să ajungă la timp până la Lipsca. Nu știi ce potop este! o teribilitate, dacă pot pentru...

Ți-am trimis ieri Drucksache și o cartă.

Mai scrie-mi o vorbă. Are haz, pe vremea asta, să primești dimineața o vorbă prietinescă din depărtare.

Fiți sănătoși.

Devotat

Car

Aici, se zirculă cu săniile aduse de pe la laptagiii de p-împrejur. Parcă sunt în patrie! Dacă n-aș tuși de gutunar, aș fi complet fericit – în pat. *Je m'y bague*.

Valete

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

256

[Berlin W., 3 martie 1909]

Stimate Dle Doktor, *nos vœux sont exaucés!*

Adineaori, la 5 d.a., am primit două exemplare; te rog, primește unul, comandat înadins pentru matale.

Citește-l sănătos! și varsă și mata, ca orice moldovan adivarat, câteva lacrimi.

La revedere

Car

Iarnă la toartă. Umblăm cu târlia.

[Pe verso:]

Pentru „Universul“ fac Cronici, Momente, Schițe – după vechiul calapod. Mâine trimit pe a șasea. La vreme firește nu voi lipsi la datoria de a vi le comunica.

Tout à vous de coeur,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

257

[între 3 și 7 martie 1909]

Stimate domnule Doktor, mă-ntrebași mai alaltăieri ce spanac dau „Universului“. Îți trimit, *als Muster ohne Werth*, porția întâia, ca să judeci d-ta însuți; te rog numai, nu fi prea aspru cu mine ca *Domnul X¹...*, luând sama că-mi dau toate silințele să amestec în spanacul meu și olecuță de măcriș, ca de poftă. Pe rând ce-mi vor sosi porțiile următoare, ți le voi comunica. Poimâine, sâmbătă, îl căpătăm pe al doilea, un capitol ca din *Momente*². Să vedem. Ți-am făcut și câteva „poeme în proză“³ de gen strict național-poporanist, ca fond; ca formă, de școală maeterlinckă. Pe urmă, ți-am mai făcut și două băsmușoare⁴, care vor putea, cred (să văz ce zici și d-ta), trece în volum cu celelalte. Dacă mi-ajută Ziditoriul să-mi meargă peana tot așa cum s-a pornit, apoi îmi menajez vreme să isprăvesc și pe *Ler*⁵, din care am note gata destule.

Fă-mi, rogu-te, într-un moment de chef, o dare de seamă despre opiniile lui Horică în privința *Apusului de Soare*? Ce gândește el despre *scienza di quello porco di signor dottore Ieronimo (sic) da Cesena e di tutti quanti? A, briconi!*

Dar despre acest „Apus“, a opta minune a lumii, mai pe larg când ne-om vedea. Ca să-i înțelegeți gustul, d-ta care n-ai fost sufler, trebuie să te ajut și eu puținel – care am fost. Sunt înăuntru comori teatrale.

Aici, Phoebus dentatus. Apoi să nu... templul mă-sii? Fiți voinici și veseli! Noi bine, slava Tatălui! Despre guturai și tuse, n-avem ce zice: destule.

Devotat,

Car

Adu-mi aminte, când ne vedem, să-ți spun ceva de Alecu Vlahuță.

'Mboul a văzut pesemne la Letopisețe *Ieromonim*, și l-a italianizat, ca să dea mai multă culoare locală; pricepi d-ta ce-avrut 'mboul. Nu știe că se zice Girolmo, taliană.

258

[Berlin W., 7 martie 1909]

Stimate dle Dr., ce vreme pe la dv. și cum o mai duci cu troahna matale? că pe la noi, slava Domnului, a-nceput iarna cu temeii, așa că stau închis în casă ca o nenorocită cartoafă degerată *en robe de chambre*; și sobele nu au nici o putere. Dacă te-aș ști bine dispus, parcă m-aș repezi pe miercuri să mai stăm de taifas, că m-am ruginit de tot. Să vedem, cum ți-este și mi-este cheful. Aștept știri din București, pe care nu voi lipsi a ți le împărtăși. Spune-mi o vorbușoară bună și primește salutațiunile mele și ale tuturilor de aici pentru toți ai Dv.

Devotat,

Caragiale

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

259

[Berlin W., 13 martie 1909]

Stimate domnule Doctor, ți-am expediat *Verzi și Uscate*; citește-le sănătos! – e o lectură lejeră. Poți păstra exemplarul, e al d-tale. – Știrea din gazeta lipscană era, din păcate (păcatele noastre!), adevărată. A fost în țară potop. După inundații (Iașul e în plin dezastru), a pornit un viscol turbat, care a ținut trei zile (reglementar); a rupt copaci, poduri, pari de telegraf; a desvălit și dărâmat case; în București, a smuls despre ziuă firme mari de pe la dughene. În sfârșit, prăpăd schito-sarmatic. – Aici la noi, vreme mai moale, dar mai urâtă, nu se poate: din toate părțile mă dogorește a umed și a frig. Mocnesc în halat. Ce să fac? „Stau în loc și mă gândesc, cum să fac să mă-nvălesc!” – am primit răspuns de la Vlahuța: foarte nostim! – mare șoltic!, bine l-ai cunoscut. La ocazie, îți voi arăta proba irefutabilă. – Scriu la articolul pentru „Apus”¹, adică pentru „Orient”. Crez că o să-ți convină.

Multă sănătate vă dorim tutulor toți

Car

P.S. – Îți trimit „Opinia” cu de toate și cu un Queu-queu! Atențiugne! mă rog frumos.

Pentru mai bună înțelegere: Filipescu a acuzat pe Queu-queu² de ateism (profesor de teologie!): aluzia cu sabia și teaca e la duelul lui Filipescu cu Lahovary, pe care l-a perforat, precum știi.

P.S. – Adaog în ultimul moment, *Poeme în Proză*, primite adineaori.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

260

[Berlin, 18 martie 1909]

Stimate Domnule Doktor,

Ce mai alabala pe la Lipsia dv.? Sper că d. Koki și dra Sonia¹ se poartă frumos. D. Luki încă la regim ușor; deși gastrita trecută. – Ce vești din țară? Se sună a război – atâta ne mai trebuie. Am lucrat mult și prost (un articol despre *Apus*)² și sunt și obosit de nesomn. Deseară sper să mă odihnesc mai bine.

Fiți sănătoși. Tutulor de la toți complimente.

Devotat,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

261

[Berlin, 21 martie 1909]

Stimate dle Doctor, sper că ați scăpat de troahnă, ca și Luki; acu, dați-mi voie, e rândul meu. Am acuma, pe lângă ureche muzicală, și nasul foarte muzical; și capul mi-e tobă. Dacă n-aș avea treabă, m-aș pune pe zăcut, la poliță. – Ce mai știi de război? Eu cred că săptămâna asta s-alege-ntr-un fel. Dacă mi-i bine, poate mă reped câteva ceasuri pe la dv. Să ne vedem sănătoși. Mai spune-mi o vorbă bună. În curând îți trimit foiletoane.

Tutulor de la toți viele herzlichste Grüsse.

Ergebenst,

Car

Am trimis articolul pentru *Apus* și articolul de dezbatere cu Vlahuță. – Sunt curios să vedem ce zici de acest nou mod de a prepara spanacul tricolor.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

262

[Berlin, 27 martie 1909]

Stimate dle Doctor, din multe și multe adunate, am căzut într-o stare de nervi cum rar mi s-a-ntâmpat; așa că mai mi-ar veni să mă reped până la dv., doar voi găsi oleacă de distracție și de ușurare; dar mă tem să nu vă cad belea. – După cum m-a anunțat din Pașcani, d-alaltăieri, mâine duminică, pe la 11 a.m., aștept pe d. dr. Gusti acasă; cu plosca plină de havadișuri, vine să mă pună la curent despre ale iubitei patride. În țară, până acuma, nimica important. E foarte probabil că la „Universul“ nu voi mai colabora. Când ne vedem, îți voi explica de ce și cum. – Fiți sănătoși. Tutulor de la toți multe complimente.

Al d-tale

C

Să nu uit: în țară au fost zilele aceste foarte mari enondasâuni cu întreruperi de trenuri.

[Pe verso:]

Aseară am citit câteva povești de Andersen, traduse în românește de Doamna Ruxandra A. Vlahuță. Andersen este, cum zicea răposatul nenea Alecu, – Dumnezeu să-i odihnească p-amândoi! – adevărat *fecior de boier*! Halal să-i fie! L-am comandat întreg în franțuzește; știu că face parale.

La revedere,

Car

Herrn Doktor
Paul Zarifopol
Leipzig
Fichtestr. 13 Hpt.

263

[aprilie 1909]

Stimate domnule Doctor, dumneata, ca și mine crezi desigur că poezia și muzica sunt două surori divine, menite de zei să meargă todeuna mână-n mână, ca, prin îndoit farmec, să minuneze pe muritorii, îndulcindu-le moravurile din cea mai fragedă a lor junete și până se zaharisesc complet. Ei! dumneata ești muzic, eu sunt poet; suntem prin urmare meniți a merge mână-n mână. Minten, musai să-mi compui alăturatul *Duettino veneziano*, care neapărat a să-ți pară nou ceva. Aș dori o muzică de janr lejer, *une guitare*. Firește nu m-amestec să-ți dau consilii în specialitatea dumatilă; dar, fiindcă am fost de trei ori la Venezia duioasă, și m-am plimbat în gondolă, îmi permit a-ți aminti o particularitate a canzonettei de lagună; refrenul în genere e în tempo di valzer, iar cupletele în 2/4 allegro – ‘rea Madonna! – Aștept un răspuns bun în această privință.

Și acum, să trecem la proză. Nu mai ocărî pe Făt-Frumos Prier, că eu i-am ridicat destul Paștele neneacă-si. Să așteptăm cu răbdare, ferindu-ne de guturai, pe frate-seu Maiu-Voevod, încununat cu flori; că odată trebuie să-și spargă dracul opincile. – Am primit din Buc. o scrisoare, din care aflu că Dr. Urechia și consoarta sunt furioși pe mine din cauza *Apusului* și articolului cu Vlahuță. Urechia a început în ziarul „Minerva“ o nouă serie de Iodoform. Voi căuta să-mi procur câteva numere. Margareta pretinde că singur Alecu, dintre toți publiciștii, are adevărat *esprit français*. Poate; să vedem! **n-ar fi rău până atunci, dacă e posibil, să nu miroasă Iodoformul așa de tare.**

Despre dr. Gusti nu știu nimica. Desigur, trebuie să fie tare ocupat.

Mă amenință o calamitate. La balotajul de alaltăieri, dr. Istrate, candidatul takist, a căzut; s-a ales conservatorul pur, Toderiță Rosetti. Gazetele spun că Take Ionescu a hotărât să înceapă, îndată după vacanțele Paștilor, campania în toată țara – întruniri și banchete. Mi-e tare frică să nu mă cheme Patria! Atunci s-a dus dracului tot planul meu de activitate literară și câteva miișoare pe dasupra. Tare-mi vine să mă fac de pe-acuma că m-a lovit damblaua, la gură.

Rogu-te, du-te degrabă la Franz Jost și cumpără un cont de hârtie specială; ia-ți apoi lira matale și trage-mi o canzonettă. Să sper?

De la toți tutulor multă sănătate.

Ergebenst

Caragiale

DOGARESA ȘI POETUL

Duettino veneziano

Refrain ensemble:

La San Marco, în piață,
Dulce curge-n carnaval,
Ca un vis a noastră viață;
Lin șoptește-al mării val.

Dogaresa:

Vino, vino, gondoliere:
Ia-ne, du-ne-ncet-încet,
Subt a lunei scânteiere!
Aide, scumpul meu poet!

Doarme-albastr⁷ Adriatică;
Dorul tău îmi va cânta;
Nu te teme de nimică...
Ești al meu și sunt a ta.

Doarme-acum și crudu-mi găde
 În palatu-i aurit;
 De gelosul meu poți râde;
 De demult l-am adormit.

Refrain ensemble:

În Venezia duioasă,
 Dulce-i viața-n carnaval
 Pentru-o inim-amoroasă;
 Cântă, râde-al mării val.

Poetul:

Pentr-un zâmbet, o privire
 De la tine, scump odor,
 Partea-mi dau de fericire,
 Dau chiar patrie, onor.

Vezi tu luna de pe ceruri
 Cum străluce mângâios,
 Înelind tot în misteruri?...
 Pentru mine-i de prisos!

Tu ești singura-mi lumină,
 Luna mea de-acum tu ești,
 Dogaresa mea divină!
 Spune-mi, spune-mi: mă iubești?

Refrain ensemble:

La San-Marco, în piață etc.

Dogaresa:

Te iubesc ca o nebună;
 Fă cu mine orice vrei!

Dacă-s pentru tine lună,
Tu ești soare-n ochii mei!

Dă-mi căldura ta suavă,
De-al ei foc să mă topesc;
Sunt a ta supusă sclavă...
Te iubesc, da, te iubesc!

Înainte, gondoliere!
Du-ne, du-ne-ncet-încet,
Subt a lunii scânteiere...
Cântă, scumpul meu poet!

Refrain ensemble:
În Venezia duioasă etc.

264

[Berlin W., 5 aprilie 1909]

Stimate domnule Doctor,

Dă-mi voie, te rog, a-ți pune o chestiune: este sau nu este poetul un preot, un sacerdote, ca să zic așa, al Binelui, Frumosului și Adevărului?... Ei bine, atunci, dacă este, masa lui de brad nu poate fi decât un altar; căci, pe acea masă, el săvârșește taina... bifserica [*sic!*] și grijania!

Azi, am așezat altarul meu din nou! Dacă veniți să ne faceți onoarea cu o vizită, veți vedea schimbare fundamentală: nu veți mai cunoaște casa – adică, altarul, templul, catedrala, șcl!!

Din țară: Camerele se-nchid... se pare că cade guvernul... Prințesa Cuza¹ trebuie să fi răposat.

De aci: vreme frumoasă, dar răce.

Cum ne organizăm de sfintele sărbători? Ce gânduri aveți? Fiți sănătoși!

Ergebenst,

Car

[Pe verso:]

Despre d. Dr. Gusti nu mai știu nimic. Nu cumva l-oi fi supărat cu ceva? Mi-e tare teamă.

Rogu-te, s-ar putea s-avem ceva documente foarte scurte (nume de: primar, rector, profesori, șcl.) despre *primul* semestru al Universității Lipsiense? și ceva deseneuri, gravuri, planul orașului, orice, în fine, de pe vremuri?

Strașnic mi-ar prinde de bine! dar, firește, asta înainte de mai.

Tout à vous

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

265

Berlin W., 8 aprilie 1909

Stimate domnule Doctor, nu prea crede dumneata pe meșteșug, că-i este indiferentă judecata orișicui; afirmația asta este un fel de mângâiere ce-și face el a priori pentru eventuala indiferență din partea lumi. Dimpotrivă, să crezi că-i pasă foarte mult de judecata aceea, mai ales când își cunoaște bine mușteriu! și dovadă este că, poate, de demult, de la „Junimea“ încoace, (Dumnezeu să-l odihnească pe bunul meu mușteriu de odinioară, Conul Vasilică Pogor!), n-am mai simțit atâta bucurie, ca meșteșugar, câtă mi-a făcut cartă d-tale despre *Partea Poetului*.

Îți mulțumesc din suflet, și sper să pot vreodată iar merita
câteva rânduri așa de bune din partea dumitale, care știi ce fel
de mușteriu ești, și căruia rămân

devotat cârpaciu literar

practicant

daco-român,

Caragiale

Sper că v-a trecut la toți gutunarul.

Fiți sănătoși! S-auzim de bine!

266

[Berlin W., 19 aprilie 1909]

Stimate dle Doctor, dorim a ști cum e cheful dv., fiindcă
am pus de gând să te călcăm, pe la 25–26 ale lunii, împreună
cu d. dr. Gusti – are mulți prietini de văzut, știi! mai ales după
așa de-ndelungă absență *in partibus infidelium!* aud? – Așadar,
vă rugăm să ne răspundeți o vorbușoară bună, ca să știm dacă
trebuie să-ndrăznim. Din țară, afară de vizita Kronprinzului,
nimic. Din Europa, afară de revoluția geanabeților la Tarigrad,
iar nimic. – Prințesa Cuza ne-a lăsat multă sănătate – uitasem.
P-aici răcoare, dar frumos. Aseară am avut fulgere și tunete. Azi,
soare. Barometrul spune iar ploaie. – Am multe să-ți spun.
Până atunci, fiți sănătoși. De la toți complimente

Ergebenst

Car

Ce mi-ai făcut cu canzonetta veneziană? e compusă?

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

267

Berlin W., 24 aprilie 1909

[Pe fața c.p. ilustrate:]

Grație, șic, distincțiune! – iată femeia daco-romană!

[Pe verso, tăietura din ziar:]

Jubileul M.S. Regelui

Cu prilejul jubileului M.S. Regelui, dna și d. A. Xenopol au expediat următoarea telegramă:

„Majestății Sale Regelui

București

Cumpăna clădirei țării ai ținut-o cu putere; îndârjirea voiei tale n-a aflat nici o scădere, nici în patimi, nici în zbuțiu, nici în patimi de hultani, să fii însă sfântă strajă, Nalte Doamne, la mulți ani!

Coralia și Alexandru Xenopol“

268

[Berlin W., 24 aprilie 1909]

Stimate Dle Doctor, parcă ți-am fost spus eu vorba răposatului doctorul Marcovici: „un om cu principii este un om incurabil“. În ultimul moment, aflu că d. Costică Gherea a mulțumit ministrului pentru *Bene-Merenti*, dar i-a declarat că refuză a primi distincțiunea asta, căci la aceasta se opun principiile d-sale.

Cum am să-l spăl pe cap, când l-oi prinde, cu principiile d-sale! sunt indignat. Auzi d-ta! om bătrân... cu principii!

La revedere! Fiți sănătoși!

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

269

[Berlin W., 1 mai 1909]

Stimate domnule Doktor, ajungând cu bine, Slavă A-Tot-Țiitorului! Am găsit tot bine, și:

1. Vă mulțumesc de grațioasa dv. ospitalitate;
2. Vă rog a-mi trimite cartea despre Universitatea Lipsiensă* (am uitat-o, uita-v-ar necazurile!); și
- 3) Vă anunț că aici bănuiesc Eismännerii nemțești – e ceva de speriat! mai urât ca-n noiembrie! – frig, întunec, ploaie, vifor... *ețetera* (înțelegi d-ta această vorbă lekinească).

Cu dragoste frățească al dv.

Caragiale

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

270

[Wilmersdorf bei Berlin, 2 mai 1909]

Stimate Dle Doctor,

Foarte bine te-ai gândit, și însumi voiam să vă scriu că ar fi o mare imprudență să veniți acum cu copilul. Aici e o vreme imposibilă; azi-dim. 5 grade. Toată noaptea am tremurat. De la Anhalterbahnhof până acasă, am degerat. Așadar, mai ales că n-am nici sobă, cu tot regretul meu, trebuie să declin onoarea de a găzdui pe tânărul Păvăluțică deocamdată. Rămâne însă bine înțeles că amânarea aceasta se face până la apariția căldurii – lucru ce nu poate întârzia mult. Atunci, numaidecât, ținem a vă vedea îndeplinind promisa dv. vizită. Și dacă

* Imediat țî-o înapoiez... dar, daca n-ai încredere, adu-mi-o chiar d-ta în persoană, ori dacă n-ai d-ta vreme, trimite pe Frau Doktor cu ea.

Dra Margareta nu va mai fi acolo, atunci veți veni și cu Sonia. Avem cine să-ngrijească și de ea. Îți scriu în grabă: trebuie să mă vâr iar în așternut, să mă-ncălzesc.

Complimente cocoanelor de la toți ai mei și de la mine. La revedere în curând

Cu toată dragostea stimatoriu

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13 Hpt.

271

Stimate dle Doktor, am primit monografia despre Universitatea Lipsca; mulțumesc. Dacă ai zor de ea, scrie îndată chiar, să ți-o expediez, căci poimâine, vineri, la 4 d.a., plec spre Dacoromânia prin B-pest. N-am ce face! Sper să nu stau mult deocamdată. Dacă aveți vreo comisiune pe lângă d. Costică, scrieți îndată. Am vreme să primesc carta dv. vineri dimineața. Nu te-ndoi că-ți aduc academele literare naționale. Dacă, în curs de patru-cinci zile, ai să-mi comunici ceva, scrie-mi, în plic închis, la adresa: *Dlui Caragiale, la d. Vlăbuță, București, Palatul Funcționarilor, Piața Victoriei*. – Frau Doktor e așteptată aci cu dragoste: negreșit e poftită. Vremea e plăcută; or să petreacă bine cocoanele împreună. – D. Dr. Gusti parcă a intrat în pământ de când planează prin sferile înalte. – N-am ce să-ți mai scriu alta decât că, îndată ce mă-ntorc, cu de-a sila am să te fac să citești ceva din Părintele Literaturii Române, Heliade – e fenomenal! D-ta încă nu-ți poți da seama bine de calitățile fiicei, dacă nu cunoști de aproape pe părintele ei – geaba! – Rămâneți sănătoși! să ne vedem cu bine și cu veselie, cât mai curând!

Ganz ergebenst,

Caragiale

Frau Doktor e așteptată din moment în moment.
[Berlin,] 22 apr./5 mai [1909], miercuri seara.

272

[Budapesta, 8 mai 1909]

Stimate Domnule Doktor, că-z nu ghe jaba s-a zis că poetul este, mă rog frumos, ca și un prooroc; pe lekinește cum spune străbunul nost': *poeta vates*. Poetul liric cel mai ghe seama, Poporul, a cântat dă dămunt moda de pălării de damă din zezonul actual, în neuitatele sale versuri:

„Pupă-mă, bade Ilie!
– Da nu pot de pălărie
– Da dă pălăria jos
Și mă pupă mânios!“

Vă trimit un salut din Budapesta.

Să ne vedem cu bine cât mai curând!

Al dv. ergebenst

Car

273

[Berlin, 23 mai 1909]

Stimate Domnule Doktor, aștept mereu știri bune de la d-ta. Sper că te-ai pus pe întremare. Am uitat să-ți spun alaltăieri-seară că *Sanatogenul* este un minunat aliment pentru convalescenții prea slăbiți, care nu pot mânca și bea orice. Ia întrebă pe medicul d-tale. Rugăm pe Frau Doktor, în caz că ostenești a scrie d-ta însuți, să ne comunice știri vesele.

Pe aici au început căldurile de vară. Până pe joi, nu mă pot mișca de aici; sunt încărcat de treabă. Așteptăm răspuns și vă salutăm cu dragoste frățească

Al dv.

Car

274

[Wilmersdorf bei Berlin, 25 mai 1909]

Stimate domnule Doktor, nu-ți poți închipui cât m-am bucurat când am primit carta scrisă chiar cu slova matale, și încă așa de limpede și cu gândiri atât de sănătoase! Că adică, nu numa că te-ai pus copăcel pe picioare, dar că, oricât ai fi de zaif¹ încă, ți s-a deschis pofta de chef! Bravo! asta, am zis eu, e semn că d. Doktor a biruit răul, și, ca orice biruitor, pune la cale serbarea triumfului său! Să ne ajute Dumnezeu să facem cum dorești cât de curând! Până atunci, încă o dată îți recomand minunatul *Sanatogen*.²

Vă dorim mult și vă salutăm cu dragoste frățească
Ergebenst

C a r

[pe verso]

Pe aici, vremea e *oribil* de frumoasă. *Senin! Uscat!! Praff!!! Soare!!!!* Țipenie de nor nu se vede! Ne uscăm de tot! Dacă mai ține așa încă o săptămână, arde toată iarba din parcuri, și nu mai avem ce fuma. Se-nchid fabricile de țigarete turcești.

Fiți sănătoși. La revedere!

C a r

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

275

[Berlin W., 30 mai 1909]

Stimate Domnule Doktor, era să venim de Rusalii pe la Lipsca; dar am înțeles că e năvală mare la zuguri, și am lăsat-o pe după toiul sărbătorilor. Sper că te-ai scăpat de tot de năjit¹ și că te-ai și pus pe hrană regulată. Mă rog, anunță-mă când e să vii pentru pașuș², cu două zile înainte, ca să mă aranjez,

să fiu și eu liber, să ne mai plimbăm oleacă. De când am venit din Lipsca, n-am mai ieșit din halat; mi-e lene să mă-mbrac nemțește. – Ce mai știi din țară? – P-aici, după trei zile de ploaie frumoasă, avem zile de vară foarte plăcută, fără praf și fără vânt. – Aștept răspuns bun și vă trimit tutulor de la toți multe complimente.

Devotat,

Car[agiale]

À propos, să nu uit. O să-ți trebuiască curând romanele grecești și *Le paysan* al lui Marivaux?³

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

276

[Hamburg, 3 iunie 1909]

Viele herzlichste Grüße.

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

277

[Berlin W., 18 iunie 1909]

Stimate Dle Doktor,

Binevoiți, mă rog, a aranja toate așa ca duminică, 7/20 iune, să vă prezentați, împreună cu grațioasa d-tale Frau Doktor și cu gentilele domnișoare Florica Muzicescu și Musa Ghermani, la Sachsenhof, la dejun, la orele 1 1/2–1 3/4 d.a. Noi vom fi sosit cu unul din zugurile matinale.

Până la revedere, multe complimente tutulor de la toți
Caragialeștii

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

278

Draguților, am plecat spre Ibraila, unde mă cheamă datoria sfântă. Fiți sănătoși! Să umblați sănătoși! Să ne revedem sănătoși.

Al D-voastre devotat,

Car

De la toți tutulor complimente.

[Berlin,] joi 11/24 juni [1]909

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

279

[Travemünde, 27 iunie 1909]

Stimată doamnă

Stimate domn

Se găsește aici pe țărmurile Balticei, un fel de cerevisia, vulgo bericică blondină, care, cu un hering sărățel, rezolvă în acord perfect orice disonanță șap-panică: ceva clasic – o bunătată! Sunt dres. O importantă descoperire! Am găsit, în fine, de ce e marea sărată – fiindcă e plină de heringi. Putem zice iarăși – oul lui Columb. Până plecați, rugăm pentru o salutare. Fiți sănătoși, umblați sănătoși, să ne vedem sănătoși! Complimente călduroase celor de la Ploiești. Viele Grüsse de la toți la toți.

Devotat,

Car

Aici, vreme tadelos (*sic!*) Adio! mă arunc în brațele Amfitritei cu Luki împreună.

280

[Travemünde, 6 iulie 1909]

Viele herzlichste Grüsse.

Tuturilor de la toți

Car

Travemünde Strand

Villa Maris

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albullet, Rumänien

281

Stimate domnule Doctor, dv., care vă proslăviți în înaltele sfere kesarokrăiești austromaghiarodacoromane, ne-ați dat pe noi, republicanii hanseați, uitării, și nu știți cât de doritori suntem a avea știri bune din creierii Carpaților. Ce mai nou pe la dv.? Cum petreceți? Noi, slava Domnului! trăim aicea la Baltica destul de liniștit; atâta supărare am, că Melpomene și sără-sa Talia fac nazuri; iar eu altă putere n-am decât să le ridic templul tată-său și mâinii-sii. Dacă ar începe peana mea să scârtâie cătuși de cât, mai că ți-aș face o surpriză – să te comand la Budapesta cu Aradul, și de acolo s-o luăm pentru trei-patru zile spre Vindobonna (dacă am pus un n de prisos, să mă ierți; așa sunt eu, galantom; mai bine las să treacă de la mine). Ce zici? – Aș avea un plan ingenios! Dar să-l mai lăsăm pentru peste vreo două-trei săptămâni. Până atunci, rogu-te, îndură-te cu o scrisoare, în care pe larg să-mi arăți impresiile d-tale din patrie: trebuie să le ai bogate. Ce face d. Costică? lucră? Ce vreme *face* pe la dv.? La noi aicea *face* cam răcoare, cam prea – lucru care mie nu-mi displace; ba, pot pentru ca să zic, din

contra. Încă o dată, dorim știri bune de la dv. și toți pe toți vă salutăm frățeste.

Ergebenst,

Caragiale

[Travemünde,] 2/15 iulie 1909

Am găsit aici excelent iaurt – et je m'en donne; îi zic : maya Yogurth.

Vezi adresa pe partea ilustrată.

Ostseebad Travemünde

Villa Maris. – Germania.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albuletz, Rumänien

282

[Travemünde, 17 iulie 1909]

Stimate Domnule Doctor, iartă-mă că te deranjez prea mult: ce știi despre ofensarea unui drapel maghiar, la Sinaia, în timpul vizitei Arhiducelui, sau mai înainte? Ce a fost în realitate? Unde și cum s-a petrecut lucrul? Rogu-te, comunică-mi toate amănunțele de care poți dispune: am neapărată și urgentă nevoie să fiu cât mai amplu și mai fidel informat. – Ți-am mai scris alaltăieri, sper că ai primit carta mea.

Așteptând răspunsul d-tale, îți trimit pentru toți ai voștri multe salutări de la toți ai noștri.

Al d-tale,

Caragiale

Ostseebad Travemünde

Villa Maris.

283

[Travemünde, 28 iulie 1909]

Stimate domnule Doctor, când d-ta primești aceste rânduri, eu mă călătoresc înapoi, spre casă, în Wilmersdorf, sătul de frumusețile naturii, ale cărei farmece nu le pot pricepe, dar ale cărei lacrimi celeste m-au răzbit până la măduva oaselor; așa ploii, cred că nici patriarhul, care de focul apei a născocit altă băutură, n-a pomenit. Mă întorc în atelier, la halatul meu: acolo, desigur, mă așteaptă musa mea inspiratoare – Emma, cu minunatele ei zupe, cărora le-am dus o lună dorul. Tot acolo aștept vorbe plăcute de la dv. Până atunci, vă trimitem tutulor de la toți de aici, multă sănătate. Să ne vedem cu bine, să dea Dumnezeu!

Al dv. ergebenst,

Car

La Lipsia nu mă duc. Ce să fac singur acolo? Dacă erați și dv., firește că nu lipsiam... (aud?)

t.s.v.p.

[Pe fața c.p. ilustrate:]

Această corabie este încărcată cu complimente pentru amicul nostru G. Matheescu: conține mai mult decât „18 vagoane“. – Îi voi scrie îndeosebi peste câteva zile.

284

[Travemünde, 31 iulie 1909]

De la toți tutulor multă sănătate! Pronia cu dv.! Cu regret părăsind serenissima Republică Lübeckană, vă trimit un salut frățesc. Mă rentorc în Welthauptstadtul imperial, unde e, după

ultimele informațiuni, răcoare și vreme frumoasă, și unde așteptăm vești plăcute din creierii Carpaților.

Al dv., ergebenst,

Car

[Pe fața cartolinei:]

Hoch! Hoch! Hoch!!!

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

285

Berlin W., [3 octombrie 1909]

Stimate dle Doctor, nu te mira că nu ți-am mai dat semn de viață: nevastă-mea d-abia acuma a scăpat de o foarte grea boală; de care am găsit-o trântită la pat când m-am întors acasă acu vreo trei săptămâni. Pân ce-am trecut cu toții și mai ales pân ce-a trecut ea, numa Dumnezeu știe. Acu slavă Lui, mergem spre bine. Vă dorim și vă salutăm pe toți. Până la revedere, vă urăm sănătate și veselie la toți.

Devotat,

Caragiale

286

[Berlin W., 12 octombrie 1909]

Stimate domnule Doctor, am primit carta poștală și cărțile, pentru care foarte mulțumim. Pe la noi, acuma, slava Domnului! mergem mai bine. Frau Director, deși încă slabă, mai ales de nervi, poate umbla în trăsură și pe jos câte o jumătate de ceas; atâta numai că, dacă ostenește, cade la melancholie și la fel de fel de idei pesimiste. Să sperăm că încet-încet are să

treacă și faza asta a convalescenței. – Vă dorim și v-așteptăm cu multă dragoste. Mare bine mi-ar face un taifas de seară târzie, după atâtea neazuri! A filozofa e, de bine de rău, o mare mângâiere, și mare nevoie am de puțină mângâiere. N-am lucrat până acuma nimic alta, decât am aranjat un volumaș de povești, pe care sper să-l public în tovărășie cu Administrația „Adevărului“. Dacă aș putea veni pe o săptămână în țară, ar merge ușor; dar nu pot lăsa casa pe grija copiilor, Frau Director având încă nevoie de concediu de la grijile administrației casnice. – Multe salutări de la toți tutulor. Fiți sănătoși și veseli!

Al dv. devotat și vechi prietin,

Caragiale

P.S. – Nu-i așa că-n prost hal a ajuns biata slovă românească? Ori eu m-am ramolit? – E prea-prea! Ce zici și d-ta? Ce grozave testimoniuri de paupertate mentală! și cu ce sfințenie le înregistrează amicul d-tale S.! Traurig!

D. Gusti – dispărut iar.

Aici, vreme splendidisimă! Tocmai bine de plimbat pentru Frau Direktor.

287

[Berlin W., 16 octombrie 1909]

Stimate dle Doctor, mulțumim Proniei că mergem tot spre bine. Îți scriu astăzi pentru a te ruga să aduci negreșit: 1. *Criticile* lui Costică, dacă nu toate, măcar volumul cu *Pesimistul de la Soleni*; 2. *Îndrumări*¹, de Zuiliu Dampfirescu; și 3. dacă a apărut cât ești d-ta acolo piesa cea nouă a lui Barbu, *Viforul*.

Complimente tutulor.

Pe aici, vreme nu se poate mai frumoasă. Te aștept cu mare nerăbdare, rămânând

Al d-tale ergebnst,

Car

Ai aflat, desigur, că amicul nostru Anatole se însoară cu o actriță tinerică². L-au ajuns blestemele lui frère Ange³.

288

Stimate domnule Doctor, Slava Domnului! la noi acum totul e bine de tot. Cu voia Proniei, eu sosesc joi 15/28 oct. la 5.40 seara cu Expresul-Orient în capitala română, și, de la gară, merg d-a dreptul la Vlahuță în gazdă. Acolo, rămân de joi seara până sâmbătă seara sau duminică dimineața, când mă pornesc spre Roman, de unde, după o zi de repaos, plec spre casă la Wilmersdorf. Dacă ești dispus, n-ai vrea să vii să petrecem împreună câteva ore în București? În orice caz, aștept la Vlahuță (Palatul Funcționarilor, Piața Victoriei) o vorbă bună de la d-ta, chiar joi seara, dacă-i posibil. – Fiți sănătoși și veseli toți!

Ergebnst,

Caragiale

Nu-ndrăznesc să-ți spun ce bucurie mi-ar face să te văz pe peronul Gării de Nord joi, ca după buna noastră datină în Bayrischerbahnhof.

De la toți tutulor multe salutări.

[Berlin W.] 10/23 oct. [1909], sâmbătă

289

Stimate domnule Doktor, adineaori, cu voia Proniei, am sosit în Penații mei, unde, mulțumesc Domnului, am găsit tot

bine. Știi că te afli în Leipzig. Mă grăbesc a te saluta și a-ți spune că te doresc foarte. Când ne vom revedea, îți voi explica de ce și cum n-am putut merge să-ți văd familia la Sinaia – asta, spre părerea mea de rău. În țară, aflu că, după plecarea mea, s-a făcut revoluție pentru Ristache, care stă călare pe Carpați și nu poate descăleca nici spre nord nici spre sud. Ieri, marți, în Budapesta, au sosit pe urma mea, plecat de luni seara depeși în care se spune că noaptea trecută au fost vărsări de sânge în București și mari turburări la Galați și Brăila – după întruniri-monstre socialiste. Aflat-ai și d-ta ceva? – Multe avem de vorbit. Când? În așteptarea unor vorbe frumoase de la d-ta, îți trimit multă sănătate. – Nu mă mai mișc de acasă; am mult de lucru.

Ergebenst,

Car

[Berlin,] Mittwoch, 3 noiembrie [1909], amiazi

290

[Berlin W., 3 noiembrie 1909]

Stimate dle Doktor,

Nu știu dacă mi-am exprimat îndestul de exact, prin carta mea de azi-dimineață, dorința ce am *de* a ne vedea, fiind totuși împiedecat prin daraveri *de* a mă mișca din loc.

Prin urmare, îți mai adaog aceste rânduri, convins că lipsurile expresiei mele vor fi covârșite cu prisos de înțelegerea d-tale, a cărei putere *de* pătrundere am plăcerea *de* a o cunoaște.

Rugându-te a constata însuși *de* câte ori, într-o proză română *de* primă aruncătură, nu poți scăpa de *de*, te rog să mă anunți îndată când să te aștept.

Ergebenst,

Car

Miercuri seara

Te aștept negreșit.

291

Stimate domnule Doktor, ard de dorința să ne vedem. Dacă nu eram legat acasă așteptând din moment în moment corecturi, te-aș fi călcat mâine, sâmbătă. Luni, am neapărată treabă acasă. Așadar, imposibil să viu zilele astea. Celebrul Ristache a fost predat Austro-Ungariei *sain et sauf*. În schimb, frații sindicalști au fost stâlciți la București, după ce și ei au zdrelit destui polițiști. Când ne vom vedea, îți voi demonstra că țiiu recordul mișeliei eu – nu d-ta, cum te lauzi. Să scapi prin noroc este una; să fugi prin calcul este alta. Și nu știi cât m-am aplaudat marți la B-pesta, aflând telegrafic cele petrecute în ajun seara la Buc., după plecarea mea – via Vârciorova... Dar, rogu-te, încă o dată, să ne vedem, cât de curând: două nopți n-or să ne-ajungă pentru importantissime comunicări. – Când îți vin ai dumitale? Dă-le zor! Să ne vedem sănătoși! De la toți de aici pentru d-ta și toți ai d-tale multe complimente.

Ergebenst,

Car

S-a zis odată de către poeți că „lumea aceasta tiranilor s-a dat!“, eu zic: *caraghiojilor!* Trăiască dar caraghiojii¹ – naționali și internaționali!

[Berlin,] 5.XI. [1909]

P.S. – Daca mâine primesc de dimineață corecturi¹, nu e exclusă posibilitatea de a ne vedea, de seara până a doua zi duminică, la 2. Te anunț din vreme telegrafic.

292

[Berlin W., 6 noiembrie 1909]

Stimate dle Doktor, cu bucurie aflu că foarte curând ai d-tale iubiti vor fi lângă d-ta. Doresc întâi să ajungă acasă bine dispuși și voinici: meritați asta după sacrificiul îndelung al exilului voluntar; și al doilea, doresc să am îndată știri despre fericita lor – sosire pentru ca apoi, după ce vă liniștiți bine și vă așezați frumos, să punem la cale o convenire în toată regula, pe-ndelete, ca niște lași burghezi ce suntem, convinși că noi nu suntem, ca alții, chemați a reforma societatea și a ne amărî existența cu grija veacului viitor și cu ura veacului nostru. Și de aceea, ți-am trimis astăzi un Calendar românesc pe 1910, știind că pe masa de scris a unui bun burghez, care mai des are nevoie a socoti cu zilele viața lui, decât cu veacurile progresul umanității, trebuie să se afle totdeauna o astfel de cărticică. Rog pe Dumnezeu să n-ai a însemna nici una din zilele socotite acolo cu vreo supărare, fie cât de ușoară, și tot așa la anul și la mulți ani! Așteptând, la potrivită vreme, vorbe frumoase de la dv. toți, vă sunt, cu toată frățeasca dragoste, ce crez că mi-o cunoașteți,

Ergebenst,

Car

P.S. – Am primit gazetele și extractele asupra marelui incident bulgaro-daco-roman. Să iei pe unii și să dai în alții – lucru care l-au și făcut acei caraghioji. La așa cap, așa chiulaf!

293

[Berlin, 6 noiembrie 1909]

Ca să vezi cât de ușuratic s-a procedat de la-nceput și până acum în toată daravera bietului Ristache, îți alătur următorul comunicat, pe care mi l-a adus adineaori, după ce ți-am expediat cartă ilustrată, oficiosul „Universul“: *Un comunicat al Ministerului de Interne*¹:

„De la Ministerul de Interne mi s-a dat următorul comunicat: Doctorul Cristea George Stanceff, zis și Racowski, a fost expulzat din țară printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri din 2 iulie 1907. Născut la Cotel, în Bulgaria, la 29 august 1873, din părinți bulgari, George Stanceff și Maria Racowski, botezat de preotul Costa Petrof, a urmat clasele primare la Varna, gimnaziul la Gabrowa, iar mai târziu se află în Franța ca bursier al ministerului instrucției publice din Bulgaria. A fost înscris în listele de recrutare ale comunei Cotel, ca aparținând contingentului 1893 și a figurat pe aceste liste ca nesupus până la 1902. Părinții lui au emigrat în Dobrogea pe la 1880, când Cristea George Stanceff avea șapte ani, așa că nici părinții, nici el, nu pot fi considerați ca cetățeni români dobrogeni, deoarece nu se aflau în Dobrogea în ziua de 11 aprilie 1877, cum cere articolul 3 al legii pentru organizarea Dobrogei. De altminteri, doctorul Cristea George Stanceff a trecut frontiera română cu pașapoartele bulgare nr. 154 și 406 în anii 1897 și 1899; la 1894 a fost expulzat din Berlin ca supus bulgar; cu propria sa mână s-a înscris tot ca supus bulgar, în registrul de matriculare al Facultății de Medicină din Berlin; a luat parte la congresul socialist, din 1899, în calitate de delegat al Bulgariei.

Chiar Înalta Curte de Casație, la 5 aprilie 1908, respingând recursul făcut de doctorul Stanceff–Racowski, privitor la ștergerea lui din listele electorale, a constatat că acesta „s-a supus unei protecțiuni streine și și-a manifestat în mod constant și neîndoios această intențiune“.

Deci, ca stare de drept, nu mai poate invoca cetățenia: ca stare de fapt nu mai poate intra, necum stăruii, în țară, decât

„tolerat“ de autorități. Ți-aduci aminte că i-am spus față de d-ta și de d. Costică, să nu tenteze calea justiției [pripit]. Ce să le faci „tovarășilor“ dacă sunt capsomani și vor să spargă zidul cu glava!

Sănătate

Car

Despre acestea mai pe larg când ne vom vedea.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

294

Stimate dle Doktor,

Ai primit desigur și telegrama mea a doua, prin care te rugam să iei 3, nu 2, bilete. Dacă le-ai putut căpăta, răspunde-mi, te rog, la *ce ceas* e concertul. Dacă e seara, atunci venim cu un zug de peste zi, duminică. Venim trei bărbați. Nu te gândi cum să ne găzduiești. Am, o *conditio sine qua non*: merg la Sachsenhof. Am, după concert, tabiet. O! și de mult nu m-am dat la un pilsneraș cu ețetere! Și n-am să te las să mergi la culcare decât la ultima extremitate. – Aștept răspunsul d-tale cu *ora precisă* a concertului. Te anunț prealabil de sosire.

De la toți de-aci tutulor de la Dv. multe complimente.

Ergebenst,

Car

[Berlin W.,] Marți, XI.9/27 X.[1909]

295

[Berlin W., 10 noiembrie 1909]

Un document:

„Iași, 6/11 oct. 1909

Iubite Caragiale,

Îți trimit volumul de poezii *al Ririei, pe care* dacă-l vei citi, cred că *te* vei convinge că este produsul unui mare talent. Ca toate talentele, Riria *însă* întâlnește o *opoziție* înverșunată mai ales între piticii care nu pot îngădui ca mărimile să le arunce umbră. Oamenii de valoare ca Gion (cel mort prea timpuriu), Rădulescu-Motru, G. Panu, *deși din taberile cele mai deosebite*, recunosc, *întâietatea minții* Ririei. Te-aș ruga și pe tine* să-ți spui cuvântul care va cădea ca o *boambă* pe capetele pigmeilor.

Amic, A.D.X...“

pentru copie conformă,

Ergebenst,

Car

[Pe verso:]

Îți aduc și d-tale volumul, pe care cred că te vei convinge...

La revedere cu bine!

Car

Ristache se agită și agită pentru moment în Budapesta. I s-a urât se vede ș-acolo.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13

* In cauda venenum.

296

[Berlin W., 10 noiembrie 1909]

Stimate dle Doktor,

Ți-am depeșat în rândul al doilea să-mi prinzi 3 locuri pentru duminică la Kam[m]ermusik Gewandhs.

Contez pe ele și, până la revedere, sâmbătă seara sau duminică dimineța, am *onorul* să vă salut cu *sperarea* că nu v-am supărat prea mult. Eu nu-ți voi telegrafia de sosire. Dar, oricum, duminică dim. la 10–11 te calc. Îngrijește de *belete*.

Să dea Dumnezeu să ne vedem cu bine și să pitreșem frumos, coane!

Al matali,

Car

Herrn Doktor P. Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

297

[Berlin W., 11 noiembrie 1909]

Stimate domnule Doktor,

Noi sosim sâmbătă seara în Bayrbhf, la 6.49. Al treilea este d. Cerna, tânărul poet-filosof, distins matematic și mare meloman, care, alfându-se pe doi ani la Berlin, a binevoit, spre bucuria noastră să se-nsărcineze cu educația științifică a lui Luki. – Cum ești d-ta acuma încă fără stăpân, o să putem sta mai târziu într-un colțișor călduț și discret luminat la Sachsenhof, pe care de atâta timp îl doresc. D-ta știi, mi se pare, că, en fait de paysage, mie nu-mi pare altul mai frumos pe lume decât o Stammtisch burghezească. – Să ne vedem sănătoși și cu bună dispoziție împrejurul ei sâmbătă seara! *Ergebenst*,

Car

Am primit gazetele. Îți mulțumesc. Până la sosirea mea, nu mai trimite. Pe unele le am „Adevărul“, „Ordinea“ și altele. La revedere cu sănătate.

298

[Berlin W., 17 noiembrie 1909]

Stimate dle Doktor, mulțumesc pentru carte. Rogu-te, nu uita ce am vorbită. Gusti pleacă, mâine, joi dim., prin Cerveneț-Bordijeni, pe (sic) București. Cerna e încântat de petrecerea de la Lipsca. Eu am un guturai tătăresc. Aici vremuieste: omăt cu așezare, dar nu ger. Aștept nerăbdător o vorbă înțeleaptă de la matala: nu știi ce vreme de stat în casă la taifas avem aci. Fiți sănătoși d-ta și toți ai d-tale! tuturor de la toți, viele Grüsse. Ergebenst,

Car

P.S. – Rogu-te, când vii, nu uita să aduci fartetul *cu pricina* de alaltăseară – să vedem: nu-i dăm de-ncheieturi pe-ndelete?

[Pe fața, c.p. ilustrate:] „Știința baza Verității“.

299

[Berlin W., 22 noiembrie 1909]

Stimate dle Doktor, îți șpedez un mic transport de zaharicale, dorind să le gusti sănătos și să-ți placă și d-tale cum mi-au plăcut mie. Vei recunoaște, desigur, că bonbonul generalului ministru de război este, între toate, delicatissim. – Eu zac de guturai; nu sunt în stare să fac nimica, așa mă necăjește. Așa troahnă tătărescă, de mult n-am mai pățimit. – Strașnic mi-ar prinde bine un taifas prelungit. D. dr. Gustea a plecat de joi dim.; pân-acuma n-am de la dumnealui nici o

știre. Bănuiesc că se află în București, alergând pe la-naltele locuri. Aici vreme urâtă – cu soare. Dar pe la dv.?

– Când vii, găsești aici toată colecția „Vieței românești“, minus două numere, ce nu se mai găesc. Să ne vedem cu bine. La toți, de la toți, călduroase salutări.

Ergebenst,

Car

300

[Berlin W., 30 noiembrie 1909]

Stimate dle Doktor,

Tot aștept vorbe frumoase de la dv. și văd că nu sosește nici o vorbuliță.

Sositu-ți-au ai dumitale?

Când să te aștept cu poftă de lafuri?¹

Cum am pățimit de troahnă sunt capabil să stau cu d-ta la privighere cât poțesti.

Spune o vorbă. Tutulor de la toți multă sănătate.

Ergebenst,

Car

301

[Berlin W., 3 decembrie 1909]

Stimate dle Doktor, mi-au făcut mare bucurie știrile ce mi-ai trimis; atâta numa mă mâhnește că vizita dv. nu va ținea decât câteva ceasuri, pe când eu gândeam să facem o privighere în regulă, ca niște adevărați christiani ce suntem. Oricum, văd că-mi dai speranța că vom putea pune la cale ceva mai fundamental. Când veniți, vom dezbate împreună asupra problemei de itinerariu. Până atunci, mă prepar: mi-am

cumpărat Reichskursbuchul cel nou. – Multe, multe, foarte multe avem de depănat. – Vă așteptăm cu nerăbdare și cu frățească dragoste. Să ne vedem cu bine! Fiți sănătoși și veseli!

Ergebenst,

Car

De scris, nici pomeneală. Cheful mi-e mai întunecat ca vremea, care mai întunecată nu se poate. De șase ani de când sunt p-aici, așa jos n-am mai pomenit barometrul – 730!!

D. Dr. Gusti e în Iași. Să nu uităm a vorbi despre d-sa

[Pe fața c.p.:]

Îți trimit un articol, în foiletonul din „Adevărul“ al dlui Costică. Excelent! Vei zice, sunt sigur, ca și mine că d-lui și-a mancat vocația; trebuia să se facă pamfletar, nu propagandist.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

302

[Berlin W., 8 decembrie 1909]

Stimate domnule Doktor,

Ne-ați desperat! nu pot întrebuința un cuvânt mai potrivit pentru a vă arăta starea în care ne aflăm de alaltăieri așteptându-vă din moment în moment.

Când? când? când vom avea onoarea?

Te rog, spune o vorbă categorică, bri omule! Până când să mai suferim, coane?

Îți păstrez pentru citit una perlă daco-romană finissimă: O minune-ntre minuni! Mai presus decât chiar cele *4 zile în Ardeal*. Rogu-te, le știi?

Spune o vorbă Noi vă așteptăm mereu.

Ergebenst,

Car

303

[Berlin W., 11 decembrie 1909]

Stimate dle Doktor, am primit telegrama, care desigur s-a-ncruciașat pe drum cu a mea. Aceste rânduri ți le scriu ca să-ți declar că noi considerăm termenul de luni ca *unwiderrufflich*. – Vă așteptăm cu un dejun dacoromân, adevărat care este. După masă, am pentru d-ta dulciuri literare finisime. – Adu-mi, nu uita, pe Duilă și pe Gherea.

La revedere cu bucurie!

Ergebenst,

Car

Sâmbătă seara.

304

Stimate domnule Doktor,

Daca nu biruiesc cu masa și cu o altă trebușoară până la vreme, nu vă supărați că nu vă-ntâmpin la gară, vă rog frumos. Urcați-vă îndată într-un Bedag și poftiți la noi, unde sunteți așteptați cu multă, foarte multă frățescă dragoste de toată lumea d-aici. Veniți sănătoși!

Ergebenst,

Car

[Berlin W.,] Sâmbătă, 11/XII.[1909]

305

[Berlin W., 15 decembrie 1909]

Stimate dle Doktor, îți mulțumesc pentru cele *Două mășuri*. Îmi pare bine că ai găsit acasă toate bune. Aici am primit îndată după plecarea d-tale o cartă de la Frau Doktor,

care te vestește că nu trebuie să ai grijă de acasă și că mai poți rămâne. Nu mai era vreme, că mă suiam într-un auto și te-ntorceam înapoi de la gară.

„Universul“ de astăzi afară de urmarea *Viforului*¹, mai conține și o altă minune – ți-o păstrez. – Ce organizăm de sărbători? N-ai fi de părere să pitrecem olecuță? Am pornit la stricare de hârtie. De m-o ținè tot așa ca azi, apoi într-o săptămână, scap de grije pe cinci. Așa să am noroc! – Pe cât îmi pare, după scrisorile ce primesc, domniile de la „Viața Românească“² sunt destul de mulțumiți de colaborarea mea; îmi cer să le mai dau ceva. Ce zici? Cum înțelegeți d-ta asta? – De la toți d-aci tutulor de la dv. multe frățești salutări. Fiți sănătoși și cu voie bună!

Ergebenst,

Car

Așa-i că zug D. 42 este hel mai fain din tăte?

306

[Berlin, 15 decembrie 1909]

P.S. – Rog trimite-mi „Minerva“ cu darea de seamă despre *Viforul*.

Ergebenst,

C

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

307

[Berlin W., 17 decembrie 1909]

Stimate domnule Doktor,

De subt sala Blüthner, după un concert, am onoare să vă declar că Sinfonia IV a Babacului¹ este, orice s-ar zice și orice

s-ar face, una minune nentrecută; iar d. maestru Sigmund von Hausegger este un mare artist. Așa conducere de orchestră mai rar.

Fiți sănătoși și veseli.

Ergebenst,

Car

308

[Berlin W., 22 decembrie 1909]

Stimate domnule Doktor,

Cu voia Proniei, sosim vineri după-amiazi: ori la 3³, în Berliner Bhf*, ori la 4³. în Bayr Bhf. Prin urmare, dv. așteptați frumușel acasă.

Să ne vedem cu sănătate și voie bună!

Ergebenst,

Car

P.S. – Pe aici vifor mare cu ploaie și omăt.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

309

[Kecskemet, 26 decembrie 1909]

Din Kecskemet scriu, mă rog frumos, în țug, la domnu Doktor pentru o gratulățiugne, respekkive complimenke la familie.

Plecată slugă

Car

Doktor Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.
Deutschland

* Prin Halle.

310

[Berlin, 3 ianuarie 1910]

Stimate domnule Doktor, pentru a mă scuza de tăcerea mea după ce așa frumos am petrecut împreună, mi-ar trebui o coală de hârtie ministerială, și tot ar fi lucrul greu de așternut în proză, fiindcă-i vorba de adâncă mea stare psihică. Am fost melancolic și ursuz ca o vită bătrână obosită. **Așadar (à propos de vită, eram amenințat să fac o călătorie de plăcere în Dacoromânia. Uf! amânată pentru o lună și mai bine).** Așadar, zic, voi îndrăzni zilele acestea să vii a vă prezenta scuzele mele prin viu grai. Până atunci, de la toți la toți multă sănătate.

Cu toată dragostea,

Al dv.

Car

P.S. – Păstrați-mi gazetele. Se spune în „Ordinea“ că „Viitorul“ a publicat o scrisoare deschisă a lui Garabet Ibrăileanu către Costică... E cazul să zicem: cine strică? cine i-a dat nas? – vorba răposatului Conul Alecu.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

311

[Berlin W., 5 ianuarie 1910]

Stimate domnule Doktor, am primit „Viitorul“ cu articolul lui Arțibur¹. Încă o dată: cine strică? cine le-a dat nas? Eu ori d. Costică? Hei! de când îi tot tocam pe cap că are să se frigă cu băieții „buni“. Dar, pesemne, așa e scrisul apostolilor și prorocilor după Christos. – Rogu-te îngrijește-mă de *un* bilet pentru 11 ianuarie, și scrie-mi mai dinainte la ce oră fixă și în

ce sală se dă concertul. Eu te anunț la ce ceas vin la d-ta, sau la concert d-a dreptul, dacă e seara. – Conservatorii takiști au zdrobit pe liberali și capriști cartelați, la București. – Mai multe din viu grai. Tutulor de la toți multe cordiale salutări.

Ergebenst,

Car

312

[Berlin W., 8 ianuarie 1910]

Stimate dle Doktor, iartă-mă că ți-am căzut belea cu dorința mea de erudițiune. Și dumneata ești un intelectual: trebuie să te jertfești pentru cultura și propășirea neamului! – D. Costică l-a stâlcit pe Garabet. Îți trimit numărul „Adevărului“. Bravo, d. Costică! cred că l-a săturat pi arman! Așa execuție magistrală, mai rar! încă o dată: bravo, Costică! Bieții generoși! dacă le-o mai fi rămas un pic de rușine! – Fiți sănătoși și veseli! Pentru Frau Doktor, cu ocazia onomasticeii, deosebite salutațiuni. La mulți ani cu noroc, sănătate și voie bună!

Ergebenst,

Car

Herrn und Frau
Doktor Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

313

[Berlin W., 12 ianuarie 1910]

Stimate domnule Doktor și stimată doamnă Doktor, ajungând acasă cu bine, nu pot să vă zic decât atâta: mulțumesc de grațioasa dv. ospitalitate și nu mă-ndoiesc că mesia mea va

fi încoronată de succes. Așteptăm telegrama dv. și vă salutăm toți pe toți cu frățească dragoste.

Ergebenst,

Car

Herrn und Frau
Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

314

[Berlin W., 23 ianuarie 1910]

Stimate dle Doktor, cu ajutorul Proniei, nădăjduiesc să viu marți la Lipsca, cu rugămintea să mă găzduiți pe o noapte, după ce mă veți ajuta într-o daraveră mică la stabilimentul tipografic al lui Spammer. Pe aici, soare și ger – foarte neplăcut lucru pentru mine, amator de moină și de lumină moderată. M-a mișcat mult vestea despre simfonia boierului. Criticul e un moftangiu care vrea să-și dea aere de om priceput. Pariez că o să plângem amândoi când om auzi această a zecea minune. Nu cumva se găsește deja pentru piano? Ia cercetează. Ce ar mai fi să te gălesc cu caietul dinainte! La revedere marți.

Fiți sănătoși și veseli toți.

Ergebenst,

Car

De la Costică am știri. Ți le aduc.

315

[Berlin W., 2 februarie 1910]

Gând la gând cu bucurie – zice o vorbă veche, d-le Doktor. Parcă vorbirăm noi alatăseară de *Eroii* lui Carlyle. Pe când vorbeam noi, iată, aci alăturat, ce apărea în „Universul“.

Ne aflăm în dârdora mutatului. Frau Direktor mă tot gonește la Lipsca. Ce să fac? Mă primiți pentru o seară-două?

Ți-am trimis azi dim. pe Pătrășcanu și pe Le Vaillant. Să le citești sănătos! Tuturor de la toți, viele herzlichste Grüsse.

Ergebenst,

Car

316

[Berlin W., 4 februarie 1910]

Stimate domnule Doktor,

Să te ferească Pronia de foc, de cutremur, de înec și de mutat! orcătă voluptate ar afla damele în mijlocul unor atari calamități. Mulțumesc din suflet pentru telegrama de ieri și pentru carta postală de astăzi. Viu, fără Luchi (însărcinat fiind dumnealui cu transportul cărților și hârtiilor), să vă cad belea pe două-trei zile, până miercuri, când Penații mei vor fi transportați – „fără nervozități“ – aud? – din Wilmersdorf în Schöneberg. Neptun, stăpânul talazurilor, și Eol, starostele vânturilor, aibă grijă de familia și de tărbuțele mele! ocrotească-le împotriva oricărei dușmăanii a oarbeler elementuri! – că tare mi-e teamă de oscioarele familiei și de-nchieturile mobilelor. Eu n-am bărbăția, ca laș ce mă știi, să asist la așa încercare supremă și deci viu să mă pun sub adăpostul prietinesc din Fichtestr. 13, todeuna așa de grațios primitor. – Plec poimâine, *duminică* 6 febr. st. n. la 1 d.a. și sosesc în Bayrbhf la 4. d.a. – care, multă aplecare aş avè pentru ceva de clavir, în bună căldurică – ceva de papa Joseph. Tot la el mi-e gândul din zilele trecute. Că, drept să-ți spun, stimate domnule Doktor, multe lucruri bune mi-ar fi plăcut și mie, ca

oricărui muritor, pe lumea asta, însă nici unul mai mult ca
vorba pe d-asupra limpede, dar adâncă la înțeles.

Să ne vedem cu bine luni!

Ganz ergebnst,

Car

Ți-aduc ceva de citit – bun.

De miercuri încolo, cu voia Tatălui ceresc:

[Cartă de vizită imprimată, cu noua adresă și lipită pe scrisoare:]

I.L. Caragiale

Schöneberg

bei Berlin

Innsbruckerstr. 1.

317

[Berlin, 6/2 1910]

Renunț ghiveciul muzical. Costică telegrafizeze sosirea.
Salutări

Caragiale

318

[Schöneberg b. Berlin, 11 februarie 1910]

Călduroase mulțumiri și salutări din Schöneberg
Innsbruckerstr. 1... Atâta mai pot spune! Îmi vâjâie creierul de
ciocănituri, de hârâieli, de scârțâituri de... etc.

Fiți sănătoși și veseli!

De la toți d-aici, tuturor de acolo, multe salutări.

Mult îndatorat,

Car

Vă trimit un pachet cu exquisite dulcețuri literare.
Gustați-le sănătoși!.

319

[Berlin W., 12 februarie 1910]

Stimate domnule Doktor, v-am eșpedat adineaori un pachet de bunătăți. Citiți-le sănătoși! – Pe aici e o vreme regretabilă, dacă ne putem exprima așa. A nins, și s-a fleșcăit după două ceasuri. Ți-e milă de ciubote să le scoți afară din casă. – Când să vă așteptăm săptămâna ce vine? Am loc de găzduit fără necaz două persoane de familie. – Așteptându-vă cu dragoste, batem cuie cu furie – Fiți sănătoși!

Ganz ergebenst,

Car

Ce ziceți de dezastrul „Generalului Chanzy“?¹

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

320

[Berlin W., 23 februarie 1910]

Stimate dle Doktor, coada Comeatei¹ a ajuns și pe la noi de vreo două zile, pricinuindu-ne multă supărare cu călduri și pâclă; s-a milostivit însă Pronia de noi păcătoșii robii ei și ne-a trimis astă-seară o ploaie zdravănă să stingă pojarul; și așa, cum plouă afară și bate vântul, eu, cu perdelele lăsate, stau la masa me di brad², și zic în gândul meu: unde e acuma d. Doktor aici, să-i tragem un taifas în halat și-n papuci – călugărește! Am să mă pun la poliță și să citesc viața și operele lui Budapeștalotiu, în speranța că trebuie să găsec un rând—două vrednice de subliniat: mă știi ce pasionat vânător sunt; cu ce răbdare urmăresc, în vastul câmp al publicisticei daco-romane, ceva bun de-mpușcat. – Din țară, nimic deosebit. Dacă aflu, nu voi lipsi

să vă comunic îndată. De la Mihalache³ încă nu mi-a sosit scrisoarea anunțată prin telegramă. Îți fac, în caz de vreo importantă comunicare, o scurtă dare de seamă. – Poate că-nainte de a pleca în țară (peste zece zile), să ne mai vedem. – De la toți tutulor multă sănătate.

Cu frățească dragoste

Al dv.,

Car

Cum stați din muzică zilele astea? Comunicați, vă rog.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Finchtestr. 13

321

[Schöneberg bei Berlin, 28 februarie 1910]

Stimate dle Doktor, rog:

1. Un taifas mâine seară, marți; vreau să aud soluția chestiunii etico-estetice;
 2. Un loc tocma-n fund la Gewandhs pentru Ggeneral-probe;
 3. O primire cordială a paltonului meu la Hannes;
 4. O pereche pantaloni de la jădanul din colț;
 5. O pereche ori două di colțuni di lână prima pentru călătorie;
 6. O mică seanță muzicală acasă – pe alese, și
 7. Să vă găsesc sănătoși și bucuroși la oaspeț mâine seară marți, (la ora 7 d.a.) sosesc în Berlinerbhf la 6.10.
- Dacă-mi poți trimite un auto, ești om di dzahăr.

Ergebenst,

Car

322

[Schöneberg bei Berlin, 3 martie 1910]

Stimate dle Doktor,

Rog studiați alăturatul document uman și, neatins, păstrați-mi-l până la revedere.

Plec poimâine, vineri, tot prin Budapeștalotiu – n-am ce-ți face; sunt un om cu tabieturi și belaliu la drum – nu-mi place să umblu la șabas¹ pân Galiția cu scârnnăviile di jădani.

Imediat după aceste rânduri, primești *Ziarul* – Coșbuc², și „Viața românească“ cu cele două articole dorite³ (Verax, Kautsky).

Rămâneți cu bine. Să ne vedem sănătoși și veseli.

Al matali,

C a r

Frau Doktor e rugată de la noi toți să nu ne trateze cu refuz în privința vizitei atât de dorite. Poate veni cu amândoi copiii.

An Herrn Doktor
Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

323

[Schöneberg bei Berlin, 3 martie 1910]

Stimate dle Doktor,

Adaog la cele de adineaori că ți-am trimis și ceva pe d-asupra – o *Chronică nouveau genre* „Misterul din Strada Diaconeselor“. Citește-le pe toate sănătos, și *luminează-te și vei fi!*

Pentru orice împrejurare, adresa mea: la Vlahuță, București, Piața Victoriei, Palatul Funcționarilor.

La revedere cu noroc și sănătate

Ergebenst

C a r

P.S. După o depeșă pe care am găsit-o acasă, d. dr. Gusti e în București, unde mă așteaptă nerăbdător.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

324

[Budapesta, 5 martie 1910]

Stimate dle Doktor, în Budapesta este o căldură și o frumusețe de vreme cum numai o comeată poate aduce. Rugați-vă la Dumnezeu să nu vă ocolească acest minunat astru pletos, ca să puteți, peste trei săptămâni mânca fragi și cireșe proaspete.

Să ne vedem cu sănătate.

Al dv. serv,

Caragiale

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

325

[Budapesta, 14 martie 1910]

Stimate dle Doktor, permiteți-mi, vă rog, a vă trimite, de pe malurile frumoasei Dunări albastre, un pachet de salutări pentru toată lumea din Fichtestr. 13. – Pe aici călduri strașnice, venite deodată... Pesemne, tot Comata: lucrează natura, drăguță. Mi se pare însă că trebuia să lucreze astă-iarnă, mai bine. Dar să nu mâniem Pronia! Tot e plăcută o comată măcar vara, dacă n-a putut veni iarna. Pe aici, lume, lume și... Destulu-ți-i atât. Până la revedere în curând, iscălesc al matala îndatorat

cu dragoste multă,

Car

326

[Budapesta, 15 martie 1910]

Stimate dle Doktor, Salut! Plec împreună cu aceste rânduri spre Teutonia.

Multe minuni îți aduc și ți-am trimis și istorii.

Să ne vedem cu bine.

Ergebenst,

Car

327

[Schöneberg bei Berlin, 17 martie 1910]

Stimate Dle Doktor, am salutat ieri în faptul zilei, ca orice poet, patria lui Friedrich cel Mare și a lui Martin Luther. Sunt acasă, slavă Domnului! Când ne vedem? Zi o vorbă frumoasă. Primit-ai niște cărți de la București și de aici? Și încă mai am ceva pentru d-ta. Măine, vineri, îți expediez 200 M. Aș dori însă să ne vedem. Dacă cumva termin până sâmbătă seara ce am de lucru, poate viu duminică la Lipsca. Am văzut pe Costică. Vă trimite multă sănătate pregătindu-se a porni cătră dv. Fiți sănătoși și veseli.

Ergebenst,

Car

328

[Schöneberg bei Berlin, 23 martie]

Stimate dle Doktor, mă bucur că v-a fost spaima degeaba în privința boalei giupinsei. Noi vă purtam grozav grija, drept

să-ți spun. – Am primit cărțulia franceză. Mer.....! Împreună cu asta, îți expediez *Selecte* a reputatul conul Alecu Odobescu (care mi se pare mai spălat decât toți cei din dzilili a scripturilor române), și un „Universul“ cu comemorarea lui Lueger¹. După discursul lui Barbu, nu neglija să citești și urmarea: incidentul Popovici–Săulescu. Une toute petite note gaia ne nuit jamais au payoage. – De venit eu la Lipsca, nici vorbă, nu mă pot mișca din loc. Dar, așa, de! parcă mi se pare că ar fi frumos să te pornești încoace anume: să vii sâmbătă cât mai de timpuriu și să pleci d-aci luni sau marți. Am să-ți cer un mare ajutor literar. O rog pe Frau Doktor cu profund respect să te învoiască. Fac din asta o chestiune de înaltă încredere ministerială. – Aștept dar vineri depeșa ce-mi va anunța ora sosirii matală. Până atunci cu toată dragostea frățească vă salutăm toți pe toți și vă urăm sănătate și voie bună.

Aștept telegrama d-tale. Iscălește

Ganz ergebenst

Car

P.S. Când ne vedem, adu-mi aminte să-ți spun ceva despre
..... Gusti.

329

[Schöneberg bei Berlin, 29 martie 1910]

Stimate domnule Doktor, vremea trage a primăvară, zezonul rozelor și al poeziilor; iar noi stăm așa indiferenți, fără să luăm un stimulant reconfortant. Care-va-s'zică, dacă nu suntem poeți lirici și nu preamărim umana înțelepciune, trebuie să renunțăm la marile principii ale Revoluțiunii – la drepturile omului? Și este oare un drept mai sacru pentru orice om decât dreptul la pitrecere? Tot aștept un semn de la d-ta, și văd că nu-mi mai vine.

Cât despre speranța de a te videa picând în Innsbruckerstr, pe aceea am pierdut-o de mult! Așadar, dacă nu-ți fac trebuință deocamdată *Dan* și volumul de poezii Vlahuță, rogu-te, trimite-mi-le pentru câteva zile: cel puțin să am cu [ce] mă mângâia de uitarea la care m-ai osândit. Ce bărbat cumsecade ai fi să mi le aduci în persoană! cum stați din sănătate? În țară bântuie multe boleşnițe. Toți nepoții noștri sunt pojarnici. Fiți sănătoși. Să ne vedem cu bine.

Ergebenst,

Car

Aflat-ai de marele dezastru din Ungaria în satul Octköruti, unde au ars într-o șură, la un bal popular, *cinci sute* de damezi?

Ce știri de la d. Costică? Când vine? Când apare cartea?

[Pe verso:]

Pe Creangă-l ai și d-ta. Rogu-te, trimite-mi, împreună cu *Dan* și cu *Poeziile* Vlahuță, și pe Creangă. În schimb, ți-am trimis pe Odobescu.

An Herrn Doktor
Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

330

Stimate dle Doktor, tare mi-a părut bine că d. Costică s-a hotărât în fine să vie a se spăla puțin în aerul nordic de rugina orientală. Să poftască sănătos! Îl așteptăm cu frățească dragoste. – Îndată ce am primit carta d-tale astăzi miercuri, ți-am expediat suma reclamată prin mandat telegrafic, așa că desigur până acum ai și primit-o. Eu lucrez; asta însă nu ar împiedeca să stau o noapte întregă de taifas, înainte de sosirea lui d. Costică. Aud?... A bon entendeur salut. Ați înțeles? Fiți sănătoși și veseli. De la toți la toți multe complimenturi.

Ganz ergebenst,

Car

[Wilmersdorf bei Berlin,] Mittwoch d. 17/30 III.1910

Întoarce te rog.

Nu ții minte ce otel i-am recomandat lui Costică la Viena; în orice caz cred că era pentru a fi mai aproape de o gară oarecare. Dar nu cred să mai țină minte nici el. Prin urmare, mai cu seamă cum îl știm inconstant, să-l așteptăm; desigur, a tras la un otel mai de vază, dacă are să stăruie la Viena mai multe zile. Îl invidiez. Tare mi-ar surâde o mică partidă vieneză; mai ales după doliul lui Lueger, tare *lustige Leute* trebuie să fie acolo!

331

Stimate domnule Doktor, mai întâi, te rog comunică iubitorilor dv. oaspeți¹ frățeștile noastre salutări de bun sosît. Doresc să am cât de curând vești bune despre cheful dv. al tuturilor, ca să mă bucur, nădăjduind că, în curând asemenea, după ce le-o trece musafirilor oboseala călătoriei, să putem petrece câteva ore plăcute împreună. D. Costică¹ vine desigur cu un sac plin de noutăți din Daco-România. Vreau să vâr mâna mea nesățioasă până-n fundul sacului, unde bănuiesc că stau cele mai prețioase dulciuri. Așadar, nerăbdător, aștept comunicări de la Leipzig. Din parte-mi, mă grăbesc a vă comunica – și țin mult să luați act și notă de asta – că în Innsbruckerstr. 1. Hpt., *oricând*, chiar *fără* prealabilă înștiințare, pot fi găzduite destul de confortabil două persoane, ba ș merge și mai departe – chiar trei, – cu condiție numai ca aceste persoane să nu fie prea iconoame la vorbă și taifas, lucruri de cari suntem, în mai sus-arătata locuință, totdeauna foarte ahotnici, – precum avem, credem, mai dinainte deplină cunoștință.

Am primit pachetul cu cărțile; mulțumesc.

Multe și mărunte avem de vorbit; și-mi permit de pe acuma o înaltă ședință academică sub președința dlui Costică, singur în stare să conducă dezbaterile cu imparțialitate și tact.

Cum stați din muzică în sezonul de primăvară? Mă rog, dacă vezi cumva, pe afișele Crystalului sau Battembergului² numele de *Marka Freya* sau *Lehmann-Hartstein*³, aruncă o carte poștală la cutie.

Pe aici am avut cinci zile furtună aspră și-nghetată; de azi-dimineață, soare cu dinți, și secetă grozavă! Pesemne, comeata, ca să ne asigure că nu ne va pârjoli, se hotărăște să ne prăpădească cu gerul.

Fiți sănătoși și veseli, și nu ne daț uitării! Pronia cu dv. și cu noi toți.

Ganz ergebenst,

Car

P.S. Nu ar fi rău să-mi trimiți într-un pachet *Viforul*. S-a tipărit; aștept două exemplare; ghici! pentru cine e unul din două? *Viele Grüße für Alle*.

Freytag d. 1-en Apr. 910

An Herrn Doctor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

332

[Schöneberg bei Berlin, 7 aprilie 1910]

Stimate dle Doktor, am umblat ieri dim. foarte frumos; este un zug excelent. – Birul l-am plătit după cum ne-a fost vorba cu d. Vorsteherul. Din Arène n-am citit nimica; după atâtea păhăruțe, mi s-au părut slovele prea mărunte. – P-aici, bine-pace: vremea e acoperită; dar nu se hotărăște o dată să ne stropească. – Eu fac corecturi până deseară și mâine m-apuc de scris. – Aștept cu multă dragoste pe musafirii noștri, pe cari toți ai noștri îi doresc și îi salută. – Cuminte ar face dumnealor,

dacă nu vor să vie în gazdă la noi, s-o lase măcar pe Frau Doktor. Avem alături stație de otomobile, cum știi. – Ți-am expediat o dată cu asta un exemplar *Viforul*. Citește-l sănătos.
Ganz ergebenst,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

333

[Schöneberg bei Berlin, 19 aprilie 1910]

Stimate dle Doktor, slavă Proniei! am ajuns acasă frumos și aci le-am găsit toate bune. – Știind cât de mult te fac să-ți pierzi somnul și liniștea marile probleme ale ghumanității, mă grăbesc a-ți expedia cartea teologului Drews. Deie Maica Aceluia despre care vorbește atât de puțin respectuos acest eretic să poți recăpăta somnul și liniștea d-tale atât de compromise de marea chestiune care agită borghejia teutonă. – Spune-mi, rogu-te, o vorbă plăcută despre cum mai pitreceți, și, până la revedere, primiți toți de la toți d-aici multe salutări frățești. Frau Direktor crede ca și mine că ați fi foarte de treabă oameni dacă v-ați repezi, d-ta și cu Frau Doktor, într-acoace, măcar pe două-trei zile. – Când să v-așteptăm? Responde la-mine!

Erg.,

Car

E loc de găzduit convenabil pentru o pereche așa de grațioasă ca a dv.

334

[Schöneberg bei Berlin, 24 aprilie 1910]

Stimate domnule Doktor, îmi pare destul de rău că sunteți necăjiți. Eu aveam de gând să mă repez săptămâna

viitoare să vă mai văd și să mai umblăm după cărți vechi; dar acuma știu că n-aveți chef de vizite. Sper că dr. Curschman va da de leac lui d. Costică, și nu bănuiesc pe coana Sofia, pe care o știu femeie cuminte, să plece în țară, pe atâta drum, până nu se tămăduie bine. Le urez la amândoi grabnică însănătoșire, și, până la revedere, vă trimitem tuturilor toți multe salutări.

Erg.,

Car

Mulțumesc pentru Posthandbuch. E o prețioasă publicație instructivă. – Pe *Domnina*¹ o citesc săptămâna viitoare. Am citit pe Turghenef. Mare meșter! mare de tot. – Critica literară a lui Panu este elegantisimă. Așa-mi place mie: scurt și coprinzător. – D. Dr. Prof. Gusti și-a *citit* lecția de deschidere: și dumnealui a fost coprinzător, dar pe cât spun gazetele, nu și scurt. Vreo 2 ceasuri. *Le temps ne fait rien à la chose*.

Rog ține-mă în curent cu progresele convalescenței pacienților noștri.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

335

[Schöneberg bei Berlin, 26 aprilie 1910]

Stimate dle Doktor, bucurându-mă de cele ce-mi împărtășii prin onorata dv. postală de azi-dim., mă grăbesc a vă răspunde că:

1. Aștept telegrama dv. îndată, cu arătarea ceasului când sosiți în gară joi;
2. Veți avea pregătit culcuș bun și confortabil, *după tabietul dv.*, la noi;
3. *Vineri*, prânziți la noi cu tinerime daco-romană din branșele: științe, litere, artzi!

4. După prânz, aranjăm pentru plecare, – ori vineri d.a. la 2.25, ori sâmbătă la 2.40.

Vă aștept cu bucurie, veniți cu voie bună, și Dumnezeu să ne deie la toți sănătate.

Aștept telegrama îndată.

De la toți tutulor frățești salutări.

Car

Am pentru partida de plăcere, un plan, pe care, fără să mă laud, cred că-l veți aproba cu aplauze unanime. Așa să trăiesc!

336

Christos a-nviat! La mulți ani cu toate fericirile!

Caragialeștii

Herrn Doktor und Familie
Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

337

Schöneberg bei Berlin, 13 mai 1910

Stimate dle Doktor, am primit 200 M. Mulțumesc. Plec mâine, vineri, prin B-pesta. Să ne revedem cu sănătate și voie bună. Îți dau semne de viață din Capitala daco-romană. Complimente la toți de la toți. Pe aici căldură extraordinară șo pâclă. În fine, cometa începe să fie de ispravă.

La revedere.

Ergebenst,

Car

Dacă ai vreo comisiune p. București, scrie-mi în timp de patru-cinci zile, la Vlahuță, Palatul Funcționarilor.

338

[Sinaia, 21 mai 1910]

Stimate dle Doktor, când d-ta primești aceste rânduri, eu sunt, cu voia Proniei, acasă. Imediat ce sosesc, mă execut cu 200 M.

Am trecut azi-dim., sâmbătă, prin gara Ploiești, unde, sunt toate bune. Până la revedere, primiți, vă rog, toți cele mai călduroase salutări din partea

devotatului dv. preten

Car

Acu, într-un ceas, mă pornesc cu Aradul spre Budapesta. Luni sunt acasă. Și Dumnezeu cu noi!

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestraße 13 Hpt.

339

Schöneberg bei Berlin, 23 mai 1910

Stimate dle Doktor, grație Tatălui ceresc, am scăpat de comeată și am ajuns teafăr acasă, de unde numaidecât ți-am expediat suma știută. Îți mulțumesc încă o dată că m-ai îndatorat la nevoie, și te rog să-mi răspunzi cum am face să ne mai vedem. De ce nu profiți de prezența socrilor și nu te repezi cu Frau Doktor măcar pe o zi-două aci? Tare aș dori să petrecem bine înainte de a mă pune la pedeapsa perdelelor lăsate și șederii la masa mè di brad.¹

Aștept o vorbă frumoasă.

Tutulor de la toți călduroase salutări.

Erg.,

Car

340

Schöneberg bei Berlin, 27 mai 1910

Stimate domnule Doktor, cunosc vorba vechiă „când n-ai veste, bine este“; totuși, ce să zic? parcă nu mi-ar dispăcea să am o vorbă ș-un cuvânt de la dumiile voastre. Cum pitreceți de când ați rămas singurei? Când ne mai videm? Ce mai nou în Lipsia după cometă? Vă rog dar să vă pronunțați, și în mod categoric: veniți după promisie? Înainte de a mă așterne pe lucru, aș dori să elucidăm împreună câteva cestiuni prealabile, referitoare la Estetica belelelorlit're. Aud.

Tutulor de la dv. din partea tutulor de la noi multă sănătate.

Erg.,

Car

Frau Doktor e foarte dorită aici... dar, – cu părere de rău vedem – degeaba...

341

[Schöneberg bei Berlin, 31 mai 1910]

Stimate domnule Doktor, când d-ta primești aceste rânduri, eu sunt pe drum, cătră Moldova: datoria mă calcă. Vineri Sf. Împărați, îi prăznuim la Roman. Marțea viitoare seara, cu ajutorul Proniei, voi fi înapoi acasă, unde nădăjduiesc să aflu vești frumoase de la dv. Dacă pot, mă reped un moment pe la Ploiești între două trenuri. În tot cazul, nu voi uita să heretisesc pe Costică de ziua lui. Până la revedere, pe care o doresc foarte, vă trimitem tutulor de la dv. toți de la noi multe cordiale salutări.

Cu frățescă dragoste,

Al d-tale,

Car

Uitasem: complimente călduroase de la Paul Bujor, pe care l-am văzut la București.

342

Schöneberg bei Berlin, 8 iunie 1910

Stimate dle Doktor,

Am sosit acasă, după multă pătimire de căldură, și mă grăbesc a vă comunica multe salutări de la d. Costică și consoarta. Aștept o vorbă de la dv. A bon entendeur salut. Am multe de comunicat. Cum o duceți cu herbințelea pe la dv.? Primita-i o cartă a mea din Roman?

De la toți tuturor multă sănătate.

Cu dragoste,

Car

Am găsit o carte literară veche de mare valoare. Vei judeca însuși. O giuvaerica.

343

Friedrichroda, 13 iunie 1910

Stimate dle Doktor, frumoasă o fi Turingia, n-am ce zice; dar inima mă trage tot spre miazănoapte. E frumos popo'anismul, simpatici țărani, da; decât tot la cupeții navigatori am să mă duc. N-am ce-ți face! sunt viță de idriot. Te aștept neapărat cătră sfârșitul săptămânii. Depășază-mi la vreme potrivită.

Sănătate și bucurie să dea Dumnezeu!

Ergebenst,

Car

344

[Berlin-Eisenach Bahnpost, 14 iunie 1910]

Stimate dle Doktor, cu drept cuvânt Erfurtul se poate numi Ploieștii Germaniei, și firește trebuie să fie mândru de asta. Restaurantul gării de-aici (vezi ilustrația) este ca și al lui d. Costică, precum frumos a spus răposatul Conul Bogdan-Petriciceico, „mai presus de orice critică“. Merită, așadar, cu dinadinsul vizitat, ceea ce am făcut între două zuguri. – Nu uita, mă rog, că te aștept spre sfârșitul săptămânii. Multă sănătate la toți.

Erg.,

Car

La 3 d.a. sunt acasă. De-ar da Dumnezeu să dau de răcoare.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

345

Schöneberg bei Berlin, 26 iunie 1910

Stimate dle Doktor, urăm grațioasei Frau Doktor și odraslelor dv. călătorie bună și petrecere frumoasă în patria daco-română. D-ta, dacă mai stai și nu prea ai treabă grabnică, n-ar fi rău să te hotărăști a face cu mine un mic târcol de două zile pân Harz. Știi că eu nu am obiceiul să mă hurduc când merg la plimbare, și că prin urmare nu te expui la oboseală prè mare. Scrie-mi: când ai fi dispus să facem o mică recunoaștere prin Halberstadt, Gnedlinburg, Thale etc.? Pe odihnite, putem vedea tot în două zile. În orice caz, eu, după vorba d-tale, te aștept negreșit săptămâna asta. Fii bun și-mi telegrafiază la vreme ora sosirii.

Pe aici avem, slava Domnului! răcoare plăcută, așa că nădăjduiesc să n-am nevoie în curând de vilegiaturare. Aștept o vorbă scurtă, dar frumoasă de la d-ta și iscălesc.

Erg.,

Car

Dacă aceste rânduri mai prind în Lipsca pe Frau Doktor, o rog să transmită la Ploiești frățești salutări de la toți d-aici la toți d-acolo.

346

Thale (Harz), 2 iulie 1910

Stimate domnule Doktor,

Până la revedere în Berlin, vă rugăm a primi din Thale multe complimente de la

Caragiale – tatăl și fiul
(fără sf. duh)

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

347

Schöneberg b. Berlin, 5 iulie 1910

Stimate dle Doktor, poimâine joi, seara la 7, avem lume frumoasă la Abendbrot. Ești rugat să poftesti negreșit. De bună petrecere garantăm.

Cu perfectă stimă,

Dir. Car

348

Schöneberg bei Berlin, 10 iulie 1910

Ziua S-lor Apostoli Petre și Pavel la mulți ani cu sănătate,
noroc și veselie, pentru Paul și Paulucă¹ Zarifopol! Ura!

Car

Călătorie bună! Multe complimente acasă.

349

[Weinbieszitz, 15 iulie 1910]

Multe salutări de la toți tutulor.

G. Erg.

Caragiale

O specială strângere de mână junelui meu amic Pipifax.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
bei Herrn C. Dobrogeanu-Gherea
Sinaia (Rumänien)

350

[25 iulie 1910]

Stimate dle Doktor, carta d-tale mi-a făcut deosebită plăcere, arătându-mi că te-a interesat caietul de marșuri teutonice. Marșul de care ți-am vorbit zilele trecute (Fehrbeliner) nu există în acest caiet; dar, la pag. 12, îmi pare, găsești marșul Herzog Braunschweig, pe care, adu-ți aminte bine, l-am auzitără la Hildesheim anțărt și care ne-a plăcut atunci foarte mult. Despre ce parfum de loc și de vreme se degajează din această lucrare, **vom vorbi și vom filosofoa când** voi avea plăcerea să mai stau de vorbă cu d-ta la un pahar într-o

noapte neguroasă de nord. Până atunci, de la noi toți d-aici, la voi toți de-acolo, cele mai frățești salutări. Fiți sănătoși și veseli! Să ne mai vedem veseli și sănătoși!

Ganz erg.

Car

Adresa:

Travemünde/Strand-Hotel.

An I. Hwg. Herrn Doktor Paul Zarifopol
bei Herrn C. Dobrogeanu-Gherea
Sinaia, Rumänien

351

Travemünde, den 15/28 iuli 1910

Stimate domnule Doktor,

Cu drept cuvânt, după a mè părere, a comparat poetul Mitică viața cu o mare stăpânită de furtuni, iar pe om, cu un corăbier aruncat pe valuri, și, în sfârșit, idealul, cu un far, a cărui lumină sclipitoare prin negura oceanelor să călăuzească pe sărmanul corăbier. Cunoscând dispozițiile d-tale de intelectual și patima ce o ai de frumoasele invențiuni poetice, îmi permit să-ți alătur aci un far ideal, în dublu exemplar. Dă-le odraslelor dumitale aceste simbolice jucărele atât de ingenioase; să se joace cu ele în așteptarea valurilor vieții; și spune-le din parte-mi acestor odrasle că le doresc să n-aibă niciodată prilejul a constata cât de apropiat adevăr a spus poetul Mitică așa de pe departe. Și aminteri, – eh! nun? – cum mai pitreceți în creierii Carpaților? Tare aş dori știri mai pe larg de pe la dv. Aici la Baltica, după câteva zile de ploi strașnice, avem, în sfârșit, vreme strălucitoare; asemenea, după o săptămână de Trompetași de Säkingen, am auzit astăzi și uvertura de la „Zauberflöte“. Zice că o minune nu ține decât trei zile. De patruzeci de ani auz uvertura asta și astăzi mi s-a părut mai minune ca oricând. –

Îți alătur asemenea o poezie, care mi se pare c-ar trebui intitulată *Culmea eufemismului*. Citește-o și d-ta și spune dacă n-am dreptate. Am tăiat-o din „Lupta“ de la Budapesta (nr. 117/7/20 iulie 1910), părându-mi-se un capodoperă în genul ei.

Doresc să aflu ce face d. Costică în privința chefului. Ce face cu publicația lui? S-a hotărât în fine să-și ridice greutatea de pe suflet? – Rogu-te, dă-mi vești frumoase. Când să sper că ne vom mai revedea în părțile de miazănoapte? – Dacă știți ceva cancanuri, rog nu mă uitați; nu că sunt indiscret; dar mă-nebunesc după cronică delicată. – Ce temp'ratură aveți p-acolo la munte? De la vale, mi se scrie că arde lumea.

Ce să te mai întreb? Nu mai am ce deocamdată.

Adăstând răspunsuri la cele de mai sus, rămân al vostru al tutulor, devotat pretin, cu potrivite călduroase salutări după vârstă și sex la toți și toate. Fiți sănătoși și veseli! Dumnezeu cu voi.

Car

352

[Travemünde, 3 august 1910]

Stimate dle Doktor, sperăm că accidentul grațioasei d-tale Doamne nu a avut urmări prea neplăcute, și așteptăm să avem de la dv. confirmarea speranței noastre. Dè! eu todeuna am spus tinerimii neastâmpărate că excursiunile prea îndrăznețe sunt primejdioase. Dar cine m-ascultă? – Adresa lui Horică eu nu o am aci, și e foarte complicată ca să ți-o spun din memorie; dar m-am gândit că o poți căpăta de la „Luceafărul“, revista lui Tăslăuanu, din *Nagy Szeben Ungaria*, cu care poți comunica din Sinaia comod. – Când s-aștept știri mai ample despre cele din Sinaia? Tutulor de la toți multă sănătate.

Erg.

Car

Cred că poți adresa d-a dreptul așa:
 Redacției „Luceafărul“, pentru d. Horia N. Petrescu-Petra
 colaboratorul Revistei,
Nagy Szeben (Ungaria)

Herrn Doktor Paul Zarifopol
 (Villa Albuletz) Sinaia, Rumänien

353

Stimați Domni și Doamne,

Cu cele mai distinse salutări, venim a vă comunica,
 pentru eventualitate, că, de la primirea acesteia din partea dv.,
 noi ne-am restabilit în penații noștri din Schöneberg b. Berlin
 Innsbruckerstr. 1. – unde am fi încântați să primim vești fru-
 moase de la vila Albuletz. Să ne vedem sănătoși și cu voie bună.

Al dv.
 devotat,

Caragiale

[Travemünde,] miercuri 28 iul./10 aug. 1910

Rumänien
 Herrn Doktor Paul Zarifopol
 Sinaia, Villa Albuletz

354

[Tambach, 21 august 1910]

Hoch Thüringen!

Viele herzlichste Grüsse von allen zu allen, und noch
 einmal, hoch Thüringen! Hoch!

Erg.,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
 Leipzig, Fichtestr. 13

355

[Leipzig, 23 august 1910]

Încă o salutare
În fuga mare
De la Bayrbhf
din depărtare

Car

Herrn Dr. Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albulet, Rumänien

356

Stimate dle Doktor,

N-am mai primit de mult vești de la dv., de cari sunt todeuna doritor. Sâmbăta și duminica fusei prin Austro-Bohemia – Teplitz-Karlsbad – și aseară m-am oprit să mâi în Bad-Elster. Să strigăm cu toții: Vivat Teutonia! Și de trei ori Hoch!

Primiți toți, vă rog, cele mai călduroase salutări de la

Al Dv.

ganz ergebenst

Caragiale

Când aveți ceva de comunicat, scrieți-mi la Schöneberg/Berlin, de unde nu mai mă mișc, având foarte mult de furcă.– Herr Dr. Gusti, Professor an der Universität, a trecut prin Berlin, mergând la Norderney.

Am văzut zilele trecute pe un bun prietin al nostru. Ghici, care? – mă rog spune-mi d-ta, care zici că ești om învățat, ce ți se pare mai nostim: catârul cu potcoave de aur, or nerodul urcat la măriri?

Bad-Elster (Vogtland), marți, 23 aug. [1910]

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albuletz, Rumänien

357

[aug.-sept. 1910?]

Stimate domnule Doktor, îți înapoiez *Știință și credință*¹ cu mulțumirile mele. Ți-am expediat *Verzi și uscate*. Mă rog matale, așa e că Iodoformul prea-foarte miroase? (ca să nu zic vorba care s-ar potrivi întocmai). Cum se poate un om sănătos și de spirit, să afișeze astfel perversiunea sensului său olfactiv? Pfui!

D. Luki a pățit cu macaroanele de la Mioricke și de șlagzanele de la Seifert ceea ce a pățit și amicul său d. Koki alaltăieri dimineață. De acu, trei zile *geröstete Gedulde*. Încolo, bine.

Fiți sănătoși. La revedere.

C a r

Sonntag abend.

358

1 septembrie 1910

Stimate domnule Doktor, când ai multe de spus, puțin poți scrie. Mă aflu în așa caz acuma cu d-ta. Mă mărginesc deci la o tablă de materii cu scurte lămuriri pe de lături. Să procedem metodic.

A) *despre lucruri*

1. Telegrama cu dezlegarea enigmei d-tale muzicale, sper c-ai primit-o. Desigur, ai auzit inevitabila uvertură la un concert simfonic al lui Dinichiș (așa zice că-l alintă cinevașilea, care ține la el).

2. Îți trimit *Fulga sau Ideal și Real* al răposatului meu amic Gr. H. Grandea. Citește-o și fii bun de-mi spune dacă acest

clasic nu e absolut modern, tot așa cum toți modernii sunt clasici.

3. Rogu-te, trimite-mi „Facla“ cu articolul lui Costică¹, și dacă poți, și numerele privitoare la Cuza și Iorga.

4. Vremea la noi prea bună, adică foarte luminoasă și foarte uscată; prin urmare, de lucrat, nici vorbă: contactul cu Muza cere lumină mai puțin indiscretă și oarecare umezeală.

5. Aici se zvonise cu multă larmă despre câteva cazuri de holeră ivite în Spandau, apoi în Moabit și chiar în Charlottenburg (oi, mamă!). Din fericire, s-a constatat că numai cei dântâi doi bolnavi din Spandau au avut holeră muscălească autentică. Imediat au fost puși la păstrare, unul chiar bine de tot, mai bine nici că se poate – acolo unde durere nu se află. Ceilalți au avut numai mezelicholeră, provenită din Ham and Eggs – da, nu de găină, de muscă, – se-ntâmplă, la iuțea. (Holera a fost adusă la Spandau de niște mosafiri rosieni. Avis lui Costică.)

B) *despre persoane*

1. Dă-i lui Cerna, rogu-te, – nu-i cunosc adresa – alăturata scrisorică. Din greșeala slujniciei, nu i-a sosit omului scrisoarea pe care i-o expediasem la plecarea mea spre Travemünde.

2. În privința dilemei ce ți-am pus și răspunsului d-tale neadequat, totuși plin de pătrundere (catâr, filosofie etc.) te rog să rămână vorba absolut numa-ntre noi. Nu e bine să mai știe și altcineva ce gânduri avem noi asupra unor așa delicate chestiuni zoologice, încă nu îndestul de elucidate.

3. Ristache a trecut prin Berlin spre Copenhaga, la Congres. E sănătos și vesel, și tot cum îl știi, apostol infatigabil. Poate să se-ntoarcă tot p-aci, dacă interesele cauzei sfinte nu-i poruncesc să ia altă cale.

4. Foarte mulțumesc pentru *Libera Cugetare* a d-rului Thiron. Știi că nu sunt liber-cugetător; totuși, nu-l pot îndeajuns admira pe acest mare om; și o fac asta cu oarecare

mândrie, fiindcă – deși, ca om vechi, cred că efect fără cauză nu se poate, și că același *ce* nu poate fi, în același timp, și efectul lui propriu și cauza lui însuși (aud?) și, astfel, cu părere de rău, nu pot fi monist-haeckelian fiindcă, zic, văd că într-o privință ilustrul d-tale profesor e de aceeași părere cu mine: „Prin libera-cugetare se cere revizuirea Constituției române“ (pag. 7). Tocmai acumă îmi explic eu solidele baze științifice ale culturii dumatiale. Se vede că ai avut, din tinerețe fragedă, de unde să sugi laptele științei. Fii mândru de profesorul d-tale, precum și el e mândru de d. Prof. Haeckel!

5. Dacă ții mult să prinzi pe Sache², te-aș învăța eu ce să faci; dar te știu tabietliu la pat; mi-e teamă că n-ai să poți urma instrucțiunile mele. Oricum, iată: trebuie să-l pândești, nu seara târziu, ci dis-de-dimineată, când îi dă afară ca să măture cafeaua. Așadar ia-ți într-o zi hotărârea și du-te de-l așteaptă, la ieșire, pe la 6–7 ante meridiane: o să-l vezi, galbăn ca făclia de galbănă cereară, și, văzându-l, spune-i, rogu-te, numai atâta, dar *întocmai*: „E greu viața, domnu’ Ișpector!“, că știe dumnealui de unde vine, din depărtări, vorba asta. Asemenea spune-i, după aceea, multă sănătate de la mine.

Noi, slava Domnului, suntem bine și ne bucurăm că și la dv. merge frumos. Vă trimitem tutulor multe frățești salutări și dorim să știm când ne mai vedem, spre marea noastră bucurie.

Ganz ergebnst,

Caragiale

P.S. – Aștept corectura a doua pe cele două coale din urmă. Volumul (*Schițe nouă*) apare peste vreo lună. Sper că n-are să se prezinte prea urât. Fiți veseli și sănătoși! Dumnezeu cu voi!

În momentul din urmă, „Lokal Anz[eiger]“ de dim. aduce știrea că, într-o hală din București, o precupeată a picat trăsniță de holeră; că hala a fost înconjurată de oștire, distrugându-se spre dezinfectare toate mărfurile și luându-se în păstrare toată lumea aflătoare acolo. Imediat apoi, ziarele

românești mi-au adus vești despre cazuri bănuite, în București, Iași și Ploiești, precum și ordonanțele Primăriei, așa de groaznice, încât cred că multă lume are să moară de spaima lor, înainte de ivirea holerei. Mă rog, ce-o fi adevărat din toate prăpăstiile gazetelor și Municipalității? lămuriri-mă și pe mine. Numa Dumnezeu drăguțul să ne apere de toate relele, și de molimă, și de reporteri și de municipali! Care, care savant doctor ilustrisim are să descopere odată microbul și leacul la cea mai vajnică boală ce bântuie umanitatea – furoarea notorietății sau turba importanței?

359

[Schöneberg b. Berlin, 8 septembrie 1910]

Stimate domnule Doktor, îți trimit „Lucefărul“ cu o notiță asupra volumului II de *Amintiri* al lui Panu. N-ar fi rău dacă ai cumpăra acel volum, care, precum se vede, promite să-ntreacă pe cel dântâi. Ne trebuiește. Vine iarna și știi d-ta cât e de plăcut, în nopțile acelea lungi, să ne cufundăm, uneori, până târziu în cercetări asupra literelor, științelor și artilor daco-române. Nu-ți poți închipui cât doresc o noapte de acelea! iarnă strașnică afară, primăvară blândă în odăiță și mai ce? ghici!... o carte română... o carte interesantisimă... Adu numai decît volumul! – Aminteri, ce mai veste-poveste pe la dv.? Aici, slavă Proniei, suntem bine. Dorind o apropiată revedere, vă trimitem la toți unele herzlichste Grüsse.

Erg.,

Caragiale

În momentul acesta primesc carta d-tale, cu Cerna și Flavian, iscăliți alături. Nu-mi spui dacă ai primit *Fulga*, și scrisoarea recomandată. Nu le-i fi primit? Sunt paraxin¹ să aflu.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia – Villa Albuletz – Rumänien

360

[Schöneberg b. Berlin, 12 septembrie 1910]

Stimate domnule Doktor, ori ai primit, ori n-ai primit o scrisoare recomandată prin care te rugam să-mi trimiți revista „Facla“ cu articolele lui Costică. Dacă *da*, trebuia să-mi trimiți revista; dacă nu, trebuie să mi-o trimiți acuma. Din această dilemă nu poți ieși.

Primit-ai *Fulga*¹ și „Luceafărul?“

Sănătate și bucurie.

Ganz ergebenst,

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albuletz, Rumänien

361

Stimate domnule Doktor, am primit cinci numere din „Facla“, între cari numărul 25, care mă interesează îndeosebi, nu se află. Nu s-ar putea, prin protecția d-tale, să-l capăt mai degrabă? – Care va să zică, apretezi ca și mine delicioasa operă a lui Granda; îmi pare bine că ne potrivim și de data asta la gusturi. – Nu te potrivești (à propos de potriveală) gazetelor românești cu privire la cazurile de holeră din Germania; sunt toate mofturi, fantezii meridionale. – P-aici vreme admirabilă; după secetă îndelungată, astăzi avem o zi nu se poate mai plăcută; a plouat toată noaptea. Mă bucur că o să ne revedem; v-așteptăm cu intențiuni frumoase – o ședință solemnă la Sachsenhof, în simpaticul nostru Stammcolț. – Gusti e în Berlin. L-am văzut de două ori. – Complimente lui Cerna și lui Sache, dacă ai reușit a-l prinde. – Multe, multe și mărunte

am să-ți spun. Rogu-te, vino cu tot atâtea. Pentru toți din Villa Albuletz cordiale salutări de la toți ai noștri.

Cu dragoste frățească
al dv.,

Car

[Schöneberg bei Berlin,] Marți, 7/20.IX.[1910]

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albuletz, Rumänien

362

[sept. – oct. 1910?]

Stimate domnule Doktor,

Am primit colecția „Faciei“. Bogdaproste! am primit și cartele poștale. Aproposito de filosofie, Doamne-iartă-mă! dumneata ți-ai uitat lătineasca; într-un singur cuvânt, faci trei greșeli: scrii *propitius!*... În loc de *o* trebuiește *ae*; în loc de *i* din silaba a doua, trebuiește *u*, și în loc de *s* final, trebuiește *m*; și, astfel, *philosophiae*, stă, nu în dativ, ci, precumu-l indică înțelesul în cazul arătat, în genitiv.

Rogu-te, dă la destinație alăturata fotografie, și spune-i un cuvînțel dulce: când mai mă-nvrednicesc cu scumpa dv. vedere?

De la toți tutulor multă sănătate.

Pronia fie-vă întru ajutor!

G. erg.,

Car

363

[Schöneberg bei Berlin, 9 octombrie 1910]

Stimate domnule Doktor, sunt literalmente desperat de taciturnitudinea d-tale. Un pianino elegant, posedând cea mai

simpatică voce de salon, prevăzut cu dublă sordină, parcă-ntr-adins turnat pentru Haydn și pentru atâtea alte venerabile peruci, așteaptă cu nespusă impacientă atingerea unor degete măiestre.– Aud?! – Vremea p-aici splendidisimă.

Așteptând știri frumoase din culmile Carpaților, vă trimitem tutulor cele mai călduroase salutări.

Ganz erg.,

Car

D. Dr. Prof. Gusti e très affairé cu jubileul centenar al Universității Berolinense, măcar că, printr-o neiertată scăpare din vedere, aranjatorii solemnităților oficiale au uitat să-l invite personal. Închipuie-ți!

Eu lucru, încet-încet, să aduc și eu micul, modestul meu prinos *la altarul Thaliei naționale*. [tăietură din ziar].

Când s-aștept o veste de bucurie de la Breslau?

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albuletz, Rumâniën

364

Schöneberg bei Berlin

Stimate domnule Doktor, tocmai când luasem pana să-ți răspund la scrisoarea dumatăle din săptămâna trecută, primii telegrama d-tale din Sinaia (luni seara, ieri). Azi, marți dim., am primit și scrisoarea d-tale de duminică 10/23 oct.; și îndată ți-am îndeplinit poronca. Ți-am telegrafiat la Galbeni și totodată ți-am expediat 300 lei daco-romani la *Bacău poste restante* (telegrafic); căci, la Galbeni, mandat telegrafic nu se poate, neavând stațiunea depozit de bani. Am calculat cu mersul treburilor în mână și am văzut (sper că nu m-am înșelat) că e mai bine la Bacău decât la Roman. În detaliu, îți voi explica verbal când voi avea fericirea să ne revedem. Până atunci, te

îndemn, nu te lăsa prea terorizat de fisc: nu un adaos de impozite poate determina de viața unui om... în sfârșit, ești destul de cuminte, ca să n-ai nevoie de nici o povață.

Scrie-mi o vorbușoară, cum stați din sănătate; când ne mai vedem? Vă dorim destul, și toți pe toți vă salutăm cu frățescă dragoste.

Ganz ergebenst,

Caragiale

Dienstag d. 12/25 [octombrie]910

Multe, multe am să-ți spun

365

[decembrie 1910]

Bună dimineața tuturilor!

Mă-nchin cu plecăciune. Trec la București – la Vlahuță – unde rămân trei-patru zile cel mult.

Fiți sănătoși!

Car

366

[Schöneberg bei Berlin, 27 decembrie 1910]

Stimate domnule Doktor,

Dorim cu nerăbdare știri bune, cât de pe scurt, de la Dv. toți – a căror urmă v-am pierdut-o.

Cu frățescă dragoste,

Caragiale

Prosit Neujahr 1911!

An Herrn Doktor Paul Zarifopol
gara Galbeni (Rumänien)

367

[Schöneberg bei Berlin, 28 decembrie 1910]

Stimate domnule Doktor, nu ți-am mai scris, fiindcă așteptam zi după zi (cum trebuia să nădăjduiesc după ultima d-tale scrisoare) să aflu că ai pornit spre casă. Nu știam unde vă mai găsiți – la Sinaia, la Ploiești, la Galbeni, ori pe drum încoace. Alaltăieri, cu o zi înainte de a primi carta d-tale, ți-am scris câteva rânduri în două exemplare, unul adresat la Costică și altul la Galbeni, că doar ți-oi da de urmă. – Știrea d-tale m-a supărat, drept să-ți spun. Sunt deplin convins că ați fost toți atinși de așa-numita troahnă ploieștenească, influența, lucru neprimejdios, dar destul de plicticos. Acum sper că nu va mai trece atâta vreme fără să ne știm de rost și că, în curând, vom afla că sunteți pe drum către Lipsca, unde pare-mi-se că vă priiește clima mai bine ca la Ploiești, care numai reputație de oraș sănătos nu are, și unde se mănâncă prea mult, se respiră prea puțin și nu se petrece deloc. Puține îți scriu; multe aş avea să-ți spun. Pe aici, slavă Proniei, toate bune. Toți ai noștri salută cu frățească dragoste pe toți ai voștri, urându-vă sărbători frumoase, sănătoase și vesele. Așteptând răspuns plăcut, rămân al d-tale

ganz ergebnst,

Caragiale

Herrn Doktor Paul Zarifopol
la d. C. Dobrogeanu-Gherea
Ploiești Restaurantul Gării CFR

368

[Schöneberg bei Berlin, 24 aprilie 1911]

Christos a-nviaat!

Stimate domnule Doktor, până să mă-nvrednicesc a primi o vizită a d-tale (pe care cu regret constat că o cam prea întârzii), rogu-te, fă-mi o mare pomană filologică, și anume:

Ce înseamnă cuvântul lătesc *treuga*? Este un feminin singular, or un neutru plural? În nici unul din dicționarele mele nu se găsește. Probabil că e un cuvânt posterior clasicității; vorbă călugărească, or administrativă medievală: *treuga dei*.

Așteptând lămurire, mulțumesc anticipat și te salut cu frățească dragoste.

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

369

Stimate domnule Doktor, rogu-te, spune ceva Sir John Dunlop (*Istoria poveștilor, basmelor etc*) despre *O mie și una de nopți*? Unde le-o fi fost izvorul? Când și cum au apărut în limbile europene? și, în acestea, cari sunt cele mai însemnate versiuni?

Dacă ai câteva momente libere și lucrul nu cere prea multă muncă, rogu-te, fă bunătatea a-mi da în românește tot ce poți afla, de care am mare și urgentă nevoie. Ar fi și mai frumos dacă ai pofti să-mi aduci chiar d-ta în persoană acele dorite notițe, pentru care aș fi de două ori mulțumitor.

Vă dorim sănătate și petrecere frumoasă tuturilor.

G. ergeb.,

Caragiale

[Schöneberg b. Berlin,] 7/V/911

370

Stimate domnule Doktor, am primit interesanta notiță, și mă grăbesc a-ți mulțumi: e tot ce-mi trebuie. Tot nădăjduiam

că o să faci economie de 35 de pf. și să vii în persoană; dar cu un risipitor ca d-ta, nu-i chip.

Cum mergeți cu sănătatea? Cum vi-i cheful? Eu am de lucru peste cap. Vorba ceea: nu intră șoarecul în bortă, și-și mai leagă tigva de coadă! Pe la noi, păclă cu furtună uscată. Pe la dv.? Dacă până sâmbătă isprăvesc un stoc de lucru, ca să pot răsufla o zi două, poate să viu pe la dv. *à la fortune du pot.* – Citesc în ziare că bietul Dr. Petru¹ este grav bolnav. S-a depeșat după Korolenko și după d. Costică. – Mai spuneți-ne ceva plăcut. Așteptând, vă salutăm pe toți, toți.

Cu frățească dragoste

Car

[Schöneberg bei Berlin,] Marți, 8/V [1911]

Unde e d. Costică? Îi mai știți de urmă? Mare bucurie ne-ar face să mai deie pe aici la-ntoarcere.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtr. 13

371

Christos a-nviat!

Stimate domnule Doktor, ce vreme e pe la dv., că pe la noi băntuie mare hițe cu gheviter. Eu sunt la canon în interesul cauzei naționale: până peste vreo săptămână nici pomeneală să mă pot mișca. Așadar, ai face foarte bine să te repezi d-ta pe aici; și mie mi-ar ajuta foarte mult să stăm oleacă de vorbă. – Cum bănuiesc eu, dv. aveți în curând să vă retrageți iar în creierii Carpaților și atunci iar nu ne mai vedem cu lunile. Cu toate astea, fiindcă eu o să am oarecare treburi prin Arad, sper că poate la ocazie nu te-aș chema degeaba acolo. Ar fi, cred, interesant pentru d-ta să cunoști și acele frumoase locuri. – Ce zici? Să te aștept mâine, poimâine? Zi o vorbă frumoasă! fă o faptă laudabilă!

Slava Domnului, suntem aici toți bine; vă dorim sănătate și bucurie tuturilor.

Al dv.
plecată slugă,

Car

[Schöneberg bei Berlin], Duminică, 1/14 V. [1911]

Ce mai știți despre bietul dr. Petru?

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

372

[Schöneberg b. Berlin, 16 mai 1911]

Stimate domnule Doktor, când primești aceste rânduri sunt orele 9 dim. trecute, miercuri 4/17. Te rog dar, hopa din pat, și poftim la Bayrbhf, căci te aștept negreșit, fără vorbă. Am mare poftă de pitreșere. Aminteri, jurat, nu mai pot lucra nimic.

Multe complimente la Frau Doktor și odraslelor dv. din partea tuturilor de aici. La revedere.

G. ergeb.,

Car

Marți seara

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

373

[Schöneberg bei Berlin, 21 mai 1911]

[O tăietură din ziar:]

Sub titlul *O vizită la Racovski*, citim în „România muncitoare“:

„Se știe că un tovarăș țăran, anume Lambru, stabilit acum la Ploiești, a dat unui copil al său, născut astă-toamnă, numele de *Racovski*. Se știe de asemenea spaima ce o provocase printre funcționarii oficiului stărei civile și stăruința lor ca tovarășul nostru să renunțe la numele ales. Totul a fost în zadar, căci în cele din urmă a trebuit să i se libereze certificatul de naștere cu numele «Racovski»“.

Duminica trecută, un grup de vreo 25 tovarăși au vizitat pe micul «Racovski», făcând o călduroasă manifestație de simpatie atât lui cât și tatălui, tovarășul Lambru, care în entuziasmul lui pentru tovarășul Racovski spunea că ar fi fericit dacă tovarășii noștri cari vor mai avea copiii le vor pune numele acesta, atât de înspăimântător pentru oligarhia română. [Subliniere a lui Caragiale cu creionul roșu.]

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

374

[Schöneberg bei Berlin, 21 mai 1911]

Stimate domnule Doktor, am primit caieturile expeduite: îți mulțumesc foarte. Sunt în dispoziții destul de urâte de când m-ai părăsit. Mi-e silă și de lumină și de zgomot și de tot. Dacă aș putea lucra or dormi măcar! Dar nu sunt bun nici de una, nici de alta.

Fiți veseli și sănătoși. La revedere.

G. ergeb.

Car

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestr. 13

375

Stimate domnule Doktor, sunt foarte doritor să capăt despre cheful dv. vești frumoase. E cam de mult de când nu mai m-ați onorat cu o cât de micută comunicațiune. Ce gânduri aveți? Din gazete aflu că d. Costică s-a și instalat la Sinaia. – Cumnatu-meu Zlatku se află în Berlin cu familia. El pleacă mâine, joi; cocoana cu băiatul mai rămân la noi. – De ce nu vă repeziți și dv. până p-aici? D. maestro Nottara ne stă bucuros la dispoziție pentru o ședință de sonate. – Ai? – Aș fi tare ahotnic să încercăm ceva de Haydn. De păcăleală, nu avem teamă. Nevastă-mea se plânge că Frau Doktor a uitat-o cu desăvârșire, și mi se pare și mie că are dreptate. – În așteptarea unui răspuns plăcut, vă trimitem tuturor toți multe salutări distinse.

G. erg.

Car

[Charlottenburg,] 7/VI/[1]911

376

[Schöneberg bei Berlin]

Stimate domnule Doktor, eu mâine, miercuri dim. 9.20, plec, prin Dresda, la Karlsbad. Vrei să fii băiat de zahăr? Urcă-te în zugul direct Leipzig-Karlsbad, 9.30 *Uhr früh*, la Dresdnerbhf. În Dresda vino de-a dreptul în *Speisewagen*, unde mă aflu declarat în permanență. O cură de trei zile la Karlsbad, împreună cu Domni Dr. Vaida¹ și G. Coșbuc, cred că ne va prii. Nu mă-ndoiesc că grațioasa Frau Doktor îți va

da consimțământul marital, deoarece aci nu e vorba decât de sănătatea d-tale atât de scumpă familiei și amicilor.

Multe complimente tuturilor de la toți.

Ganz ergebenst,

Car

Marți amiazi, 31/V/13/VI 911

P.S. În Karlsbad avem probabil sorti să aflăm și alți simbatrioți... Arra! coane.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Fichtestrasse 13
Express, Eilbate

377

Berlin, 17/6. 1911

Dau consultațiunii gratuite deseară ora 7 la Hannes Pfungstaedterius. Salve.

Mitică

378

[Schöneberg b. Berlin, 19 iulie 1911]

Stimate domnule Doktor, *on en revient toujours...* și, așa, ne-am hotărât să mergem tot la Travemünde. Sperăm să plecăm luni 24 dim. Dv. când vă porniți? Ne mai vedem? Nu voiți să vă rezeziți un moment încoace? Tare plăcut ar fi pentru noi. – În orice caz, vă urăm călătorie bună. Umblați sănătoși și veseli! Multe călduroase salutări frățești tuturilor Ghereștilor. Să ne ajute Dumnezeu a ne revedea cu bine!

G. erg.

Car

P.S. – Din când în când, un cuvîntel, cu vești frumoase din creierii Carpaților, ar înveseli țărmii Balticei. Îl vom aștepta totdeauna cu multă dragoste. Sănătate!

Car

Știi, desigur, ce este „o liră polichromă“; poftim acum și o *polifonie de culori* [tăieturi din ziar] etc.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Kaiserin Augustastr. 31

379

Ce-mi tot vorbești dumneata, stimate domnule Doktor, de civilizație și de victimele ei! eu am un proverg, mă-nțelegi: măgarul, să-l potcovești cu aur și să-i pui samar cu diamante, armăsar arăbesc nu se face; el, tot el rămâne și din ce în ce tot mai el!

Și acum, ai p'țintică răbdare...

Calevru, i (grecesc) = papuc de strapaț, pantof de casă grosolan, făcut dintr-o cizmă sau gheată, căreia i se taie cât mai jos căputa fără multă grijă de simetrie sau estetică.

Isnaf, i (turcesc) = *petit bourgeois*, negustoraș de mahala, meseriaș.

Trivoga, e (rusesc, probabil) = semnalul de alarmă al trompetei.

Exemplu (ca dintr-o novelă poporanistă):

„Cum a auzit trivoga pojarnicilor, și-a vârat isnaful labele-n calevri și a dat fuga să vază unde e foc“.

Poimăine, luni, 24, dim., plecăm cu ajutorul Proniei. De atunci încolo, până la alte comunicări, adresa noastră este:

Ostseebad Travemünde-Strand
Postlagernd.

Umblați sănătoși! petreceți frumos și cuminte! Aduceți-vă câteodată aminte și de noi! Să ne vedem cu bine!

G. erg.,

Car

[Schöneberg bei Berlin, Innsbruckerstr. 1]

Sâmbătă, 9/22/VII/911

P.S. – Costică primește „Facla“. Dacă găsești din când în când numere aruncate, rogu-te, trimite-mi-le; știi cât ți-u să mă lămuresc asupra marilor chestiuni cari preocupă umanitatea. Fii sănătos!

Herrn Dr. Paul Zarifopol
Sinaia, Villa Albuletz, Rumänien

380

[Schöneberg b. Berlin, 22 iulie 1911]

Frau Doctor și Dom Doctor,

Am plecatără. Încă o dată, la mulți ani cu toate fericirile! Vă mulțumim cordial de ospitalitate și contăm negreșit pe vizita Dnei Doctor și Drei Doctor, cât se poate mai curând. Rămâneți sănătoși și la revedere.

Pâine și sare nu mai mâncăm împreună, dacă Dna Doctor nu se ține de vorbă.

Ai dvoastră îndatorați

musafiri

Caragialeștii toți

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, Kaiserin Augustastr. 31

381

[Travemünde, 11 august 1911]

Stimate domnule Doktor,

Când dv. primiți aceste rânduri, noi suntem întorși acasă în Schöneberg. Am dori știri plăcute din Sinaia, cari ne lipsesc cam de mulțisor. Am să-ți spun ceva care întrece orice închipuire, și știi că fără documenturi nu mă pronons niciodată: să vezi purtare de măgar potcovit cu aur! – Ce mai nou prin creierii Carpaților? Multe salutări frățești tutulor d-acolo de la toți de-aici. Fiți veseli și sănătoși! Să ne mai vedem cu bine!

G. erg.,

Car

382

Stimate domnule Doktor, ai să te miri văzând de unde primești această cartolină; dar – ai p'țintică răbdare! – ai să te miri și mai mult peste două zile văzând de unde primești încă una.

Am fost, precum ți-am mai spus de multe ori, un copil neastâmpărat, sământă de idriot, vecinic doritor de alte orizonturi.

Vă salut pe toți cu frățească dragoste și vă doresc foarte. Fiți veseli și sănătoși!

G. erg.,

Car

Sâmbătă, 13/26 august [1911], Budapesta

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Sinaia, (Villa Albuletz)
str. Take Ionescu

383

Stimate domnule Doktor,

Cu mare bucurie vă așteptăm, cu atât mai mare cu cât, pe cât miros eu, aduceți cu dv. și pe Gherești. Să poftiți sănătoși! P-aici toate bune, slavă Domnului! atâta numa e rău, că eu merg tare greu cu lucrul. Vai de oasele mele! nu-mi găsesc astâmpărul; mă aflu exact în starea în care era Costică (acuma îi crez), când se canonea să fete *Neoiobăgia* lui. Și, barem, el a fâtat-o viabilă; mie tare mi-e frică să nu scot vreo lepădătură... Apuff!

Aduceți, mă rog, desaga plină de impresiuni dacomoldoromâne: am să-mi permit a o scotoci până-n fund; foarte ahotnic sunt.

Cu nerăbdare de a vă revidè,

Al dv. g. erg.,

Car

P.S. – Mulțumesc lui Costică pentru cartea trimisă – Kautsky-Gherea. E excelentă.

Sâmbătă, 11 nov./29 oct. 911

384

[Schöneberg bei Berlin, 11 ianuarie 1912]

Anul nou cu bucurie

Și cu toate ce doriți!

Mulți ani Domnul să vă ție

Todeuna fericiți!

Car

1912

[Tăietură din ziar:]

*Fremde in Berlin!*¹ In der Pension Herzberg sind der Majoratsbesitzer Karst mit Familie aus der Provinz Posen, der

Universitäts Professor Dr. Gusti mit Gattin aus Mailand, der Landrat Dr. Weissmüller mit Gattin aus Trier und Konsul Nicoriano mit Familie aus Valparaiso (Chile) abgestiegen.

385

Schöneberg bei Berlin, 9 februarie 1912

Lieber Herr Doktor,

Doresc mai întâi să vă găsească rândurile acestea sănătoși și voioși. Alaltăieri, mi-am făcut plăcerea – știindu-te iubitor de marfă proaspătă primisima, – să-ți șpedez prin poștă o bunătare, o frumusețe: Disertațiunea junelui Doktor (lipsan) Horică¹ despre preaumilitul d-tale preten, Herr Direktor. Mă cunoști ce vanitos sunt, pe de o parte, și, pe de alta, ce pasionat după critica modernă... Ah! iubește-mă, dar nu intra, mă rog frumos, ca într-un dulap de lemn, în sertarele unde se ascund măruntaiele mele, căci asta, mă rog frumos, mă doare. – Te doresc mult, lieber Herr Doktor. Când? când ne mai vedem? În această epocă de analiză științifică, mă simt tare ahotic de a face cu d-ta o bună promenadă aristotelică – ai p'țintică răbdare! – nu în grădinile lui Akademos, ci într-un călduț *gemütlich* colțișor la Sachsenhof! of! of! și iar of!... Iartă-mi acest acces sentimental! Nu știi cât de emoționat sunt, cât sufer de palpațiuni în preajma aniversării mele. La potrivită vreme vom vorbi despre acest eveniment „cultural“ și d-ta știi că eu când vorbesc, vorbesc cu documente... Le am, sistematic aranjate în dosar: or să-ți placă, sunt sigur. – Tare m-a fript Vlahuță scriindu-mi cum ați petrecut împreună fără mine. – Vă îmbrățișăm frățeste toți pe toți.

Al d-tale g. ergebenst,

Car

P.S. – Să nu uit, fă-ți pomană, trimite-mi de la Gh. Mateescu (să se-nsărcineze firește el cu expedierea) 3 kilo (zi trei) de *halva* prima primisima, – cât se poate mai bine împachetată și mai degrabă. Îl salut din depărtare pe bravul marinar călare.

Freitag d. 9-en febr. (27-en ian.) 1911 (sic).

386

12.2.1912

Herzlichster Dank an alle

Caragiale

Dr. Zarifopol
Sinaia

387

[Schöneberg bei Berlin]

Stimate domnule Doktor, scrisoarea d-tale de alaltăieri, miercuri, pe care o primii acușica, vineri, d.am., m-a încântat superlativ, așa că n-am mai avut răbdare să vă știu sosiți acasă, și am întrebuițat scânteia electrică, – robită de geniul uman (o! Prometois!) după atâtea mileno-seculare *năzuiște* (puah!) – pentru a vă saluta pe drum la pornirea dv. din Nordwestbhf. Salut pe binefăcătorii! pe eroii umanității! pe născocitorii zugului și telegrafiei! Onoare lor! – Dar numai cu o telegramă nu mă pot mulțumi. Viu dar printr-aceasta a vă saluta, eu, cel dântâi, după Hausmeisterul dv., la intrarea voastră triumfală în Penați – pe cari bănuiesc cât i-ați dorit atâta îndelungă vreme – ca niște dacoromâni denaturați, ce vă cunosc.

Rog Pronia, dle Doctor, să vă abată din calea oricărui necaz și să reverse asupra casei dv. toate bunătățile și harurile sale!

Stimate domnule Doctor, mare bucurie e la noi, că iarăși în sfârșit ne aflăm cu toții mai aproape, și iar o să ne vedem. Timpul și spațiul sunt nemărginite; pentru aceasta, multe spirite înalte au tăgăduit că timp și spațiu ar exista în realitate, nefiind măsurabile și pipăibile; că sunt, așadar, numai un mod de pricepere, al minții omenești, că sunt adică niște idei înainte de orice experiență. Eu, nefiind dat la carte, nu știu ce să zic despre timp și despre spațiu, despre acești doi frați gemeni, fără mamă creați. Mă mulțumesc a zice că așa a vrut Dumnezeu Atotțiitorul. Dar cât despre cheful meu, când e vorba să revăz pe un prietin, fără pereche nici preț ca d-ta, te pot asigura că este incomensurabil, dar pipăit. Te poftesc așadar ca numaidecât să lași în pace pe iubita d-tale și a noastră Frau Doktor, să-și vază de dereticat și să poftești aici, unde avem de vorbit multe – am documente!

Așteptând telegrama d-tale, te anunț că nu viu să te-ntâmpin la gară. Îți explic atunci de ce. Vino d-a dreptul orcând. Te așteptăm cu mare plăcere și cu mult dor.

Al d-tale vechi și devotat preten,

Caragiale

Nici o scuză nu se admite decât comunicată verbal.

Multă sănătate de la toți pentru Frau Doktor și pentru odrasle.

Vineri seara, 10/23 febr. 1912

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig, 31 Kaiserin Victoria Augusta Str. 31

Stimate domnule Doktor, ieri am primit din partea Domnului Costică două pachete pline – unul cu toate felurile de bosmagi, și altul cu o bucată de halva primisima, de

dimensiuni gargantuești. M-am grăbit a-i mulțumi; dar, fiindcă d-tale îți datoresc inspirațiunea lui d. Gherea, iată nu lipsesc a-ți aduce printr-aceste rânduri cuvenitele cordiale mulțumiri. – Ce mai veste de la ai d-tale? când îți pică? – aici se află d. profesor D. Gusti cu familia, cu care ne vedem; asemenea se află și d. Tzigara Samurcasiu. Când vii, ți-i pot comanda. Avem vreme plăcută – tocmai bine de stat în casă, la taifas. Un teanc de publicațiuni pline cu minuni te așteaptă – vom spicui în această grădină mirifică spre a compune un buchet demn de a sta pe altarul muzelor dacoromane, drăguțele!

Cum vezi pe Frau Doktor și pe d. Koki, comunică-le, rogu-te, din partea noastră cele mai distinse salutări.

La revedere.

G. erg.

Caragiale

[Schöneberg bei Berlin,] 14/27/II.1912

[Pe fața c.p.:]

P.S. Când vii, adu-mi, te rog, dacă-ți pică sub mână, fără multă bătaie de cap să le cauți, toate numerele din „Viața românească”; mai ales de cele patru cu povestirile lui Hogaș, așa avea nevoie – dar nu urgentă.

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig
31 Kaiserin Victoria
Augusta Str.

389

Stimate domnule Doktor,

Am intrat la grijă: ce-i cu tăcerea d-tale? Sositu-ți-au ai d-tale iubiți? Sunteți voinici? Mă rog matale, răspunde-mi printr-un cuvîntel, că am mare neastâmpăr.

Am mai căpătat documente noi – ai p'țintică răbdare!
Aștept un semn bun și sunt

Al dv.

G. erg.

Caragiale

[Schöneberg bei Berlin,] 4/III/1912

Herrn Doktor Paul Zarifopol
Leipzig
31 Kaiserin Auguste
Victoria Str.

390

[Schöneberg bei Berlin]

Stimate domnule Doktor, mai întâi multe distinse cordiale salutări pentru Frau Doktor și pentru Herr Koki, despre a căror fericită sosire ne-am bucurat foarte. De joi d.a. încep să te aștept. Socrat Barozzi este aici: cât e Luki la școală, Socrat cântă din vioară; când vine Luki, joacă amândoi table, ca doi juni ellini ce sunt. Cerna a fost pe la noi când eram la Lipsca, dar n-a vrut să intre – fiindcă nu poate suferi lumea care vorbește franțuzește – slăbiciune de intelectual-cultural. Cât o sta aici Barozzi, n-are să vie. – Ale lumii!

De la noi toți la dv. toți, multă sănătate.

G. erg.

Caragiale

[Schöneberg bei Berlin,] Marți, 21 febr./5 martie 1912

Herrn dr. Paul Zarifopol
Leipzig
Kaiserin Victoria Augusta –
Str. 31

391

Schöneberg b. Berlin, 21.3.1912

Veniți lua Herr Doktor aminteri oprim aci rugăm nu refuzați onoarea așteptăm negreșit Mittagstisch telegrafiati îndată ora plecării. Sărumâna.

Caragiale

392

Stimate domnule Doktor,

Iată, aci alăturat, răspunsul pe care, după multă chibzuială, l-am turnat lui Motru. Vezi-l de aproape, și, dacă ți se pare potrivit, lipește, rogu-te, plicul și dă-i drumul la poștă, *einschreiben*; – dacă ai de făcut vreo observație, trimite-mi-l înapoi cu amendamentele d-tale.

La revedere săptămâna viitoare, cu sănătate și voie bună.

G. erg.

Caragiale

Duminică, 11/24/III/ [1912]

393

Stimate domnule Doktor,

Îți trimit Revista psihologului¹. Uite cum a-nceput să mă lucreze. Ce-i de făcut? Primit-ai vreun răspuns de la Gherea? Ai expedit scrisoarea mea către d. psiholog? Sunt în adevăr plictisit până peste urechi. Ce să fac, nu știu. Cum să scap de protectori? Spune-mi o vorbă.

Al d-tale,

Caragiale

[Schöneberg bei Berlin], Luni, 12/25 III [1912]

394

Stimate domnule Doktor,

Am primit: carta d-tale poștală – pachetul cu bunătați gherești – „Port-Tarascon“ și volumul lui P. Arène. – Bogdaproste! Dumnezeu să primească! de unde dați, să izvorească și să sporească!

Rogu-te, îngrijește la Sachsenhof de pe acuma de: două odăi cu câte două paturi și cu ușă de comunicare, pentru: de vineri, 5 aprilie, seara, până marți, 9 aprilie, dimineața. O să venim, probabil, cu zugul de la 6.49 seara în Bayrbhf. În orice caz, telegrafiam prealabil ora sosirii.

Să ne vedem sănătoși și voioși, cu voia Proniei!

G. ergebenst,

Car

[Schöneberg bei Berlin,] Miercuri, 27/III [1912]

Îți trimit „Facla“, numărul din urmă. Primele două articole fulminante o să-ți placă. Ai să-ți faci cruce când ți-o spune din a cui călămară au ieșit.

395

Schöneberg bei Berlin, 30 martie 1912

Stimate domnule Doktor,

M-aș fi mirat, în adevăr, să se poată face ceva în așa vremuri turburi – și e chiar bine (dacă e posibil a se face ceva) să nu se facă în fuga mare. În țară e astăzi așa frământare (cum nu țiiu minte să fi fost de la 1889, – când cu răsturnarea „viziriatului“¹ lui Brătianu răposatul), că nu crez să mai fie minte dacoromână în stare normală de limpiditate: nu pot în scris să-ți dau imaginea stării din țărișoara noastră; mă mărginesc, până să ți-o povestesc, a ți-o caracteriza cu puține cuvinte: febră acută cu

accese continue – frenetice și tetanice alternante – iar „Doctorul“ bolnav el însuși, sub paza lui Mamulea! Numai Dumnezeu poate ajuta la așa cazuri grave: Nihil sine Deo! Încât îmi explic, mai bine ca d-ta, din textul atât de laconic al lui Sașca, cum stăm cu afacerea noastră. Dar asta nu ne-mpiedică pe noi, sper, a ne pregăti să prăznuim împreună sfintele sărbători ale Învierii Aceluia care s-a pogorât pe pământ ca să răscumpere pe om de păcatul – pardon! – Rog să mi se pregătească ouă roșii: voi să ciocnesc cu Koki: să mă las biruit, ca o teorie reacționară de ultimele moderne credințe. Jos Reacțiunea! La revedere vineri; rog îngrijește de odăi la Sachsenhof. Telegrafiem despre sosire. Până atunci rămân al d-tale,

G. erg.,

Car

P.S. – Rog, în timpul sfintelor sărbători, să nu mi se facă teorii antialcolololice; nu de altăceva, dar mi se vor face degeaba! nu sunt dispus să le ascult. Am un șpurius!

396

Schöneberg b. Berlin, 31 martie 1912

Nu uita, rogu-te, stimate domnule Doktor, să mă înscrii la Sachsenhof pentru două odăi cu ușă de comunicare (4 paturi) de vineri seara până marți dimineața. Știi că vin iar mesele.

Multă sănătate la toți ai dv. de la toți ai noștri.

G. erg.

Caragiale

Duminică.

La Offenbach n-am să merg, fiindcă este imoral: eu sunt de școala lui d. Dr. Horică.

397

Berlin, 10 aprilie 1912

Christos a înviat!

Sosit acasă sănătoși. Vă salutăm adânc recunoscători pentru neuitatele patru zile de sărbători ce le-am petrecut cu voi.

Fiți sănătoși și veseli!

Dumnezeu cu voi și cu ai voștri!

G. erg.

Carageleștii

398

Berlin–Schöneberg

Stimate domnule Doktor,

Mai întâi, săru' mâinile la Frau Doktor pentru marinata rosiană, din care am să mă-nfrupt chiar acu la masă. Bogdaproste! căci cine are să mă-ngrijească pe mine la bătrânețe decât copiii mei!? Să-mi trăiască și să aibă milă de mine!

Iar apoi zic: ce pot eu să trimit în schimb decât hrană spirituală? Iată: căpătați prin același curier un pachet de bunătăți intelectuale – și politice, și literare, și științifice, și artistice, și...

Aici a fost vreme foarte rea toate zilele Paștilor: azi-noapte a viforât și a nins; avem la amiazi 4 grade plus, Celsius; azi-dimineață, pe la 5, era ger subt zero – toate, pentru păcatele noastre – și soare, pentru ale mele!

Toți d-aci pe toți vă salută cu mare dragoste.

Fiți sănătoși și veseli! Dumnezeu cu voi!

G. erg.

Dir. Car

Joi, 29 martie/11 aprilie 1912

Și încă o dată, mersăm din parte-ne pentru cât de frumos am petrecut cu voi sfintele sărbătorii! Să trăiți.

P.S. – Ia aminte la „Opinia“, pag. 2-a, unde e însemnat cu roșu.

399

Berlin-Schöneberg, 12 aprilie 1912

Stimate domnule Doktor,

Ai primit, sper, telegrama mea de astăzi vineri. Îți mai scriu și aceste rânduri, ca să te rog stăruitor a hotărî pe Frau Doktor să vie și dumneei. Avem sigur pe d. și d-na Dr. Gusti, și, poate, și pe micul M-ro Nottara. Pe aici e frig: îmbrăcați-vă ca de iarnă. Ți-am pregătit ceva bun de citit. Clavirul te așteaptă să te primească în brațe, dacă mă pot exprima așa. N-ar fi rău să-mi telegrafiezi îndată după primirea acesteia, că primiți a ne face onoarea promisă, ca astfel să adorm mâine-seară sâmbătă în vise plăcute.

Cu frățescă dragoste,

Car

400

Berlin, 14 aprilie 1912

Stimate domnule doctor, am regretat mult că supărările părintești v-au împiedicat de a ne face onoarea mult dorită a vizitei dv. – Dorim sănătate odraslelor și sperăm la o grabnică revedere împreună cu onor. familia Prof. dr. Gusti. – Eu însumi, suferind, dictez aceste rânduri unui ignorant în materie ortografică și din patul meu de suferință, vă transmit

din partea mea și a familiei mele, *ganz ergebnst*, călduroase salutări. Pronia să vă încarce cu toate bunătățile ei.

Al dv. devotat,

(ss) pentru I.L. Caragiale

L.I. Caragiale

401

Berlin-Schöneberg

Stimate domnule Doktor,

Până alaltăieri seara nu eram hotărât; nu știam dacă e bine să merg. Alaltăieri seara însă, gășind un pretios tovarăș de drum, m-am hotărât să mă duc la d. Costică și să-i zic: ai p'ntică răbdare! m-ai chemat să-mi arăți documentele, arată documentele! De aminteri, sunt perfect convins că mă duc degeaba: știi bine că eu în daravera asta nu pot face nimica; poate doar să exercit vreo presiune morală prin prestigiul unei atitudini calme de erou dezinteresat, imposibil egal și-n fața triumfului și-n fața căderii. Nu prea am *le physique de l'emploi*; dar, în sfârșit, să-ncercăm: masele sunt totdeauna gata să aplaude pe eroii lor, fie cât de pârliti.

Cum ți-am scris, deci, ieri, plec mâine, vineri seara, și duminică sunt la d. Costică.

Rămâneți sănătoși! Purtați-vă guturaiul cu bărbăție! Să ne mai vedem sănătoși!

G. erg.

Car

P.S. – Am primit muzica de la Iost. Mulțumesc. Ne socotim la întoarcerea mea, care, sper, nu va fi prea târzie. – În acest moment primii și pe d. Arène. Bogdaproste! O să-mi prinză bine pe drum.

P.S. – Îți expediez *Les cinq nuits de la Passion*.

Dacă nu ți-o plăcea, nu știu cu ce să te mai împac. Eu am tot notat, în carte, până ce am obosit; te rog, mai notează și d-ta minunile rămase nenotate.

De la toți tutulor multă sănătate.

Al d-tale

Car

Joi, 5/18 aprilie 1912

402

[Berlin W.]

Stimate Dle Doktor,

Aștept răspuns favorabil la comunicarea mea de ieri din Budapesta.

De la toți la toți, multă sănătate.

Devotatisim

Car

14/27 [apr. 1912]

Ce băiat de zahăr ai fi, să vii în persoană a-mi aduce răspunsul!

Herrn Dr. Paul Zarifopol,
Leipzig,
Kaiserin Augusta Str. 31

403

[Ploiești, aprilie 1912]

Multe salutări din gara Ploiești.

Caragiale

A. Vlahuță

C. Dobrogeanu-Gherea

Herrn und Frau
Dr. Paul Zarifopol
Leipzig, 31 Kaiserin
Augusta str.

404

Berlin-Schöneberg

Stimate dle Doktor, mi-a făcut mare bucurie azi-dimineață când am găsit, la sosirea mea, carta d-tale poștală, prin care îmi spui, cum eram aproape sigur, că v-ați speriat degeaba; și, de bucurie, m-am hotărât să vă poftesc, adică să îndrăznesc a vă pofti, pe sâmbătă seara, 8 iunie, Sf. Medardus (*quand il pleut a St. Médard...* etc.), la orele 8 precise fix, la Sachsenhof, la o mică cină daco-romană: afară de noi, patru, avem *un al* cincilea – Cellica. Despre dorința nesecată ce nutresc de a vă revedea cu voie bună, nu permit, mă-nțelegi, nimeni să se îndoiască. Sunt tare ahotnic de un colțișor simpatic în grădinița mea burgheză de la otelul meu favorit, unde sper că, îndată după trecerea mea la cele vecinice, Sfatul orașului Lipsia și Primăria Ploieștilor vor bate o tăbliță comemorativă cuprinzând următoarea inscripțiune bine simțită: „Aici îi plăcea iubitudii Herr Direktor să se dea la speculațiuni transcendentală“.

Vă rog să nu ziceți: ba! și să aprobați întocmai planul meu, în toate amănunțele, studiat din punctul de vedere obiectiv pur. Cu mare nerăbdare aștept un răspuns dulce ca zaharina; cu mare nerăbdare, *însă* cu deplină încredere.

Vă trimit un pachetel cu zaharicale: să le mâncați sănătoși! fără să le arătați la copii; vorba poetului Teleor:

Rahatul le strică stomahul, hârbari!

Rahat... să mănânce când or fi mai mari!

Mai multe n-am a spune: ghestulu-ți-i atâta, mă rog frumos la d. Doktor!

cu plecată frățească dragoste,

al matală,

Car

Marți dim., 3.VI.12

Tutulor de la toți multe, multe complimente!

405

Berlin Schöneberg

Stimate dle Doktor,

Precum v-a comunicat (sper) Frau Doktor, vineri, poimâine, la 6.45 seara, mă voi afla în restaurantul de la Künstlerhaus, așteptându-vă să mergem împreună la Conzertul maestrului Cocoșilă, atât de simpatic. Rogu-te, ia-mi prealabil și mie bilet. Nu vă supărați să măi o noapte la dv.: a doua zi, dis-de-dimineată, scăpați de mine. Să ne vedem sănătoși!

G. erg.

Car

Dienstag d.,11/VI [1912]

406

Berlin Schöneberg

Stimate domnule Doktor, uite ce m-am gândit eu: n-ar fi frumos să avem vineri seara și pe Cerna, și la și după conzert? Ce zici și d-ta?

Mă rog, ia măsuri cum crezi de cuviință.

Până la revedere, sunt, ca totdeauna,

al Dv. g. erg.,

Car

Miercuri, 12/VI [1912]

Îți aduc dări de seamă amănunțite asupra „inaugurării“ statuei lui Cuza...

Bunătați!

407

Berlin, 14.6.1912

Programul fiind numai pentru inițiați aștept restaurant
după concert salut,

Caragiale

408

Berlin, 14.6.1912

Leider komme nicht. Grüsse,

Caragiale

409

[f.d.]

Stimate domnule Doktor, îți alătur o poezie română și
două documente române, pe care te rog să mi le păstrezi cu
toată discreția.

Din țară, absolut nimic interesant. Sfintele sărbători care
s-apropie au amortit orice activitate politică.

La noi, slava Domnului, toți bine. Vă dorim tutulor multă
sănătate și pitrecere bună.

Cu dragoste al Dv.

Caragiale

(poet național)

410

[f.d.]

Hochverehrtes und liebes Frl... adică, pardon, prea stimate și iubite Doamnă Doctor,

Dacă era trădare, trebuia s-o știm și noi!

Eu am venit să te scol pe la 7 1/2 și mi-a fost milă să-ți stric somnul – prea dormeai cu poftă. Din parte-mi pedepsit de vișinapurile noastre celebre, nu aș fi fost capabil să plec, și așa m-am gândit să mă mai dau puțin pe o parte în culcușul meu... dumnezeul meu! Când m-am trezit, trădătorul era departe! Atunci, de necaz m-am culcat iar, și tocmai la trii fârtale la doi după doisprece m-am trezit, mă rog, foarte mahmur și cu interiorul meu lipit cu vișinap peste tot.

Apoi, mă rog frumos de iertare la d. doctor, mi-au părut tare rău că n-au fost d. doctor la masă să guste numai un zup de galinațeu acru, carele dréje. Mai departe apoi, pot spune că nu mă simt capațe a porni la drum, având încă multă muștrare – de intestine.

Sper numai să am câteva cuvinte explicative despre petrecerea domnului doctor în preseara plecării din Berlin, care trebuie că au fost destul de faină, mă rog.

Eu mă pun la dospeală o zi-două, adastând o vorbă de la d. doctor, pe care deja îl doresc și mai departe la timp și-n spaț voi comunica dlui doctor, când va fi să avem plăcerea a bea un Pfungstaedter *zusammen*, și asta, curând, mă rog.

Al dlui doctor cu multă dragoste,

stimatoriu,

Car

Complimente de la toți.

411

[f.d.]

Prea stimate Cetățene,

Și ca român – căci, mai nainte de a fi om, românul este român, – și ca poet, – căci românul este născut poet, – pot zice că mă aflu astăzi în culmea fericirii... Vezi numa! După ce primii de la d-ta fragmentul neprețuit cu începutul *Tricolorului*, o împrejurare providențială mă făcu să dau peste atât de mult și cu drept cuvânt dezideratele de d-ta, ca și de româניה întreagă, țeterale, nu ale acruului Tațitus, (că-z acelea nu-s pentru noi acuma de samă!), ci peste ale dulcelui bard de la Mircești. Închipuie-ți noroc! Am găsit, într-o colecțiune de poezii naționale legate, pe partea dinăuntru a scoarței scriptura, (o recunosc perfect) oda *Tricolorul – în-trea-gă*, scrisă, fără doar și poate, de mâna olimpianului nostru. Zic *odă*, fiindcă trebuie să fim prea nedați la slovă ca să punem în altă categorie decât a odei o concepțiune poetică de așa înaltă inspirațiune.

N-am nevoie, cred, să-ți transcriu și partea pe care o ai d-ta; presupun că originalul îl vei fi păstrat cu scumpătate; mă mărginesc a-mi face cu mare plăcere datoria cetățenească de a-ți da, aci alăturată în copie fidelă, urmarea *Tricolorului*, de la versul din urmă al fragmentului pe care ai avut dragostea de simpatriot a mi-l împărtăși.

Îți scriu din *Lübeca-roșă*, unde am dat (iar noroc!) peste un pilsneraș la înălțimea celui de la Sachsenhof – unde pui, că localul (z. Ratshalle) este tot așa de *gemitlibi* ca și cel lipscan.

Vă trimît, din partea noastră a tuturilor la toți, cele mai dacoromane salutațiuni.

Al d-tale devotat,

Car

Așteptăm totdeauna și primim cu bucurie vești bune de la
 dv. – Vezi, mă rog frumos, alăturata urmare a *Tricolorului*.

.....

.....

Că li-i groază lor,
 Groază tuturilor,
 Groază liftelor
 Și păgânilor...
 și maghiarilor
 Sălbaticilor
 Fii ai hunilor;
 Fanaticilor;
 Otomanilor,
 Ulemalelor,
 Și pașalelor,
 Budalalelor;
 Și Antarților,
 Grecomanilor
 Cațaonilor;
 Schipetarilor,
 Capsomanilor,
 Și bulgarilor,
 Sârboteilor,
 Geanabeților;
 Și sectanților
 Panslaviștilor,
 Lipovenilor
 Și scapeților
 Și jădanilor
 Scărrnăviilor!
 Groază tuturilor
 Inimicilor
 De-al românilor

Brăț răzbunător
Și triumfător...
Voi! Poetilor,
Prozatorilor,
Oratorilor,
Muzicanților,
Lăutarilor,
Trubadurilor!
Toți cântați în chor
Cu viers tunător
Mândrul Tricolor
Ș-al său brav popor,
Rege iubitor,
Patrie ș-onor.
... Aud?

412

[f.d.]

Stimabili domni, nu știu ce vreme o fi pe la dv., dar pe aici vă pot asigura că e o vreme superlativă, ceva care nu se poate spune. De aceea nu pot îndestul regreta că d. Costică se lasă biruit de osteneală și nu se hotărăște să vie odată. O ocazie mai bună de plimbare prin Berlin, prin Lübeck și Hamburg nu se poate-nchipui, și cine știe când se mai întâlnește d-lui cu asta. Acuma e Nordul în toată splendoarea lui: zile lungi crescând mereu; verdeață tânără; lumină și căldură cum îi plac dumisale. Nu-i mai trebuie decât puțină petrecere ca să combată cu deplin succes starea de melancolie în care l-a cufundat politica daco-macedo-română, bat-o focul ori norocul! – Din țară nu mai știu nimica: sărbătorile și vacanța Paștelui au întrerupt toată activitatea publică. De trei zile, nici o gazetă, nici o scrisoare.

Dv. ce mai știți? – eu aș voi să plec pe la sfârșitul săptămânii. Până atunci, sper că se decide Costică la un fel. Vă rog spuneți-mi o vorbă dulce. – Să nu uit a vă spune: de la 1 mai s-a desființat biletele de dus și-ntors; dar prețurile pentru clasele inferioare s-au redus așa că tot acolo revine; adică s-a luat ca normă jumătatea prețului de dus și-ntors. E chiar mai bine; nu ești constrâns la anume linie, nici clasă, pentru întoarcere. – Costică poate merge din Hamburg la Brüssel, presupunând că vrea să vadă Lübeckul și Hamburgul.

Multă sănătate tutulor de la toți.

Al dv. cu toată stima,

Car

413

[f.d.]

Dimitriu și consoarta plecat miercuri seara. Când vine Costică? Ce mai faceți? Pe aici, după atâtea zile de toamnă rece, parcă dăm înspre bine. Ce mai știți din țară? eu n-am mai ieșit să citesc gazete; am fost cam indispus la intestine și asta m-a demoralizat foarte mult. Dacă printre gazetele voastre, aveți ceva mai interesant, trimiteți-mi și mie. – De la Gusti n-am până acuma nici o știre despre marele eveniment – N-ar fi rău să veniți amândoi bărbații odată. Am loc să vă găzduiesc. Am mai sta de vorbă despre multe. Mi-ai face mare plăcere să mai stăm de vorbă în papuci. Răspundeți.

De la toți tutulor multă sănătate,

Car

414

[Kiel-Lübeck, data indescifrabilă]

Stimată Doamnă și stimate Domn Doctor, de la Lübeck, fiind cam turmentat, m-am suit într-un tren, ca să merg cu familia la Travemünde, și am ajuns la Gleschendorf. Am greșit trenul... Nu face nimic! găsim noi altul! *en attendant*, vă salutăm din Gleschendorf, și așteptăm la Travemünde din partea dv. o salutare.

De la toți la toți.
viele Grüsse,

Car
und Familie

Herrn Doktor Zarifopol
und Familie
Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.

Către FAMILIILE ZLATKO
ȘI DUȚESCU-DUȚU

Schandau an der Elbe,
duminică 9/22 aug. [1909?]

Salutare cât de tare
De la marinari călare

Jean – Luchi

Famiilor
Zlatko et Dutzescu-Duțu
Bușteni
Casa Rotăreanu, Rumänien

NOTE ȘI COMENTARII

Către REDACȚIA ZIARELOR
„ADEVĂRUL“ ȘI „DIMINEAȚA“

1

Scrisoare publicată în ziarul „Opinia“, V, nr. 322, 21 decembrie 1907, p. 3 (la rubrica „Ultima oră“), de unde am preluat-o. Apare pentru prima dată într-o ediție a operelor lui I.L. Caragiale.

În ziarul ieșean, scrisoarea este tipărită, sub data de 20 decembrie, în cadrul știrii intitulată *O erată*, fiind precedată de următoarea precizare: „București – Maestrul Caragiale a adresat ziarului «Adevărul» următoarele: [...]“. Trimisă din Berlin, epistola pare a fi fost scrisă la 18 decembrie 1907, dacă ținem seama că scrisoarea către președintele Societății studențești „Uniunea“, reprodusă cu greșelile semnalate de Caragiale, apăruse în ziarul „Dimineața“, cu două zile mai devreme, la 16 decembrie 1907, interval minim necesar pentru a primi numărul respectiv al publicației. Scrisoarea către studenții ieșeni a fost reprodusă și de alte periodice: „Ordinea“ (I, nr. 27, 17 decembrie 1907, p. 2), „România muncitoare“ (22–30 decembrie 1907, p. 2), fiind cunoscută sub titlul *Libertatea tiparului*, sub care a inclus-o Șerban Cioculescu în I. L. Caragiale, *Opere* (V, 1938, la *Addenda*, p. 467). În ediția noastră, a apărut în volumul III (*Publicistică*, 2001, p. 886), cu titlul [*Nu știu cum să vă spun*].

Originalul protest caragialean a fost retipărit o singură dată de Constantin Hârlav (*Epistolarul Caragiale. O scrisoare necunoscută și un episod cunoscut*, în „Adevărul literar și artistic“, XI, nr. 628, 6 august 2002, p. 11).

2

Scrisoarea a fost publicată prima dată în articolul, nesemnat, *Caragiale și linotipul* („Dimineața“, IX, nr. 2974, 16 iunie 1912, p. 3), de unde a reprodus-o Șerban Cioculescu în ediția I.L. Caragiale, *Opere*, VII, *Correspondență*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1942, p. 315–317. Nu am văzut originalul, dar am colationat cu textul din volum cu cel din ziar și am corectat o greșeală de tipar, introducând cuvântul lipsă (în *Opere*, VII) în expresia: „se fac din nou alte *mai* multe greșeli“.

Datarea, aproximativă, 1910, stabilită de Șerban Cioculescu, după referințele din textul scrisorii la volumul *Schițe nouă*, tipărit în Atelierele „Adevărul“.

Către SOLOMON ANCEL

Scrisoare de răspuns către Solomon Ancel, proprietarul unui birt în București, pentru felicitările transmise de acesta lui I.L. Caragiale, cu ocazia împlinirii vârstei de 60 ani. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 380–381. La „izvoare“, editorul Șerban Cioculescu notează că epistola i-a fost „comunicată de un descendent al destinatarului“ (p. 589).

Către IOAN ANESTIN

Scrisoare publicată în ziarele: „Viitorul“, V, nr. 1445, 16 februarie 1912, p. 2; „Minerva“, IV, nr. 1137, 16 februarie 1912, p. 3: *O scrisoare a maestrului Caragiale. Către artistul Anestin din Craiova*; „Opinia“, IX, nr. 1519, 16 februarie 1912, p. 2; „Doljul“, V, nr. 1058, 17 februarie 1912, p. 2: *O scrisoare a maestrului Caragiale către artistul Anestin din Craiova* „Rampa“, I, nr. 98, 17 februarie 1912, p. 2, la aniversarea scriitorului pentru împlinirea vârstei de 60 de ani.

În „Doljul“, apare și fotografia trimisă de Caragiale actorului craiovean cu dedicația: „Primului prieten din tinerețe, eminentului

artist Iancu Anestin, cu înaltă stimă și dragoste frățească“, semnată: Caragiale.

Scrisoarea a fost reprodusă în facsimil, sub titlul *Un autograf al lui Caragiale*, în „Flacăra“, I, nr. 36, 23 iunie 1912, p. 283, de unde Șerban Cioculescu a preluat-o pentru *Opere*, VII, 1942, p. 345–347. Reproducem scrisoarea după același facsimil.

Actorul Ioan Anestin, născut la București, în 1847, a fost angajat la Teatrul Național din București, de I.L. Caragiale în timpul scurtului său directorat (1888–1889). Plecând Caragiale de la direcție, Anestin s-a mutat la Craiova.

Către ION C. BACALBAȘA

1

Scrisoare în manuscris la Muzeul Teatrului Național din București (nr. inv. 57/15). Publicată prima dată de Șerban Cioculescu, în ziarul „Ecolul“, 5 aprilie 1944: *Din corespondența lui Caragiale – câteva scrisori inedite*), care a inclus-o, apoi, în ediția de *Scrisori și acte* (Ediție îngrijită, prefată și note de -, Editura pentru Literatură, București, 1963, p. 222, colecția „Studii și documente“).

Caragiale era prieten atât cu Ion C. Bacalbașa, în acel moment (1911), director general al Teatrului Național din București, cât și cu tânărul scriitor Emil Isac, autorul piesei *Maica cea tânără*, pe care marele dramaturg o recomandă spre a fi jucată. De altfel, piesa a fost reprezentată în stagiunea 1911–1912, probabil și datorită recomandării caragialeene. Pentru relația I.L. Caragiale – Emil Isac, v. *infra*.

2

Telegramă, concept, trimisă lui Ioan C. Bacalbașa la Teatrul Național din București. Datată: 4 februarie st. v. 19/2

3

Telegrama de răspuns la felicitările adresate de I.C. Bacalbașa lui Caragiale, cu ocazia aniversării acestuia la împlinirea a 60 de ani. Inclusă de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, *Corespondență*, 1942, p. 373, în grupajul *Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*, care

reproduce răspunsuri în concept ale lui Caragiale, scrise de acesta, în general direct pe scrisorile sau telegramele de felicitare.

Către SCIPIONE I. BĂDESCU

Scrisoare publicată de însuși destinatarul ei, în gazeta pe care o conducea „Curierul român” (Botoșani, XIV, nr. 6, 18 februarie 1899, p. 1), ca editorial: *O prețioasă surpriză*. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 305–307.

Epistola a fost retipărită, în articolul, nesemnlat, *Scipione I. Bădescu*, din „Gazeta Botoșanilor” (I, nr. 1, 20 octombrie 1907, p. 2, la foileton: „Foiața ziarului «Gazeta Botoșanilor»”). Săptămânalul „Gazeta Botoșanilor”, ziar politic-economic și literar, director: Ioan P. Darie, avocat, apărea sâmbăta, cu întreruperi, totuși, între 20 octombrie 1907 și 5 ianuarie 1911. În paginile lui va mai fi reprodus un fragment din articolul lui Caragiale, *Take Ionescu* („Gazeta Botoșanilor”, II, nr. 6, 23 noiembrie 1908, p. 2), într-o ediție dedicată întrunirilor din localitate a partidului conservator-democrat.

Nu sunt diferențe semnificative între textele publicate în gazetele botoșănene.

Către ANDREI BĂRSEANU

Telegramă de răspuns la felicitările adresate lui Caragiale cu ocazia împlinirii a 60 de ani de viață. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 376.

Concept scris chiar pe telegrama primită în aceeași zi de la profesorul ardelean, membru al Academiei Române, Andrei Bârseanu (1858–1922). Telegrama acestuia („Viață îndelungată scriitorului. Scrierile și-au asigurat-o”), păstrată la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova (nr. inv. 64–30236), a fost publicată în *Telegrame primite de I.L. Caragiale în anii 1901 și 1912*, Prefață de Maria Dulgheru, introducere, notă asupra ediției, bibliografie și note

de Ieronim Tătaru Ediție îngrijită de Ieronim Tătaru și Nina Nicolae, Ploiești, Editura Printeuro, 2002, p. 112.

Către DIMITRIE BIRĂUȚIU

1-4

Scrisori publicate de Leonard Paukerow, în articolul *Caragiale voia să scoată o revistă. Ultimul mare proiect al maestrului* („Rampa“ I, nr. 281, 27 septembrie 1912, p. 1), cu facsimile. Același a republicat materialul, cu titlul *Caragiale voia să scoată o revistă literară la Budapesta*, în „Almanahul Presei Române pe 1926“, editat de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat (Tipografia „Viața“, Cluj), p. 128–132. În ambele cazuri, Paukerow a reproduș schița autografă caragialeană pentru coperta revistei proiectate: „Momente libere“. În ediția *Opere*, VII, 1942, p. 269–294, scrisorile sunt reproduse după „Rampa“.

Dimitrie Birăuțiu (12 sept. 1875 – 12 iunie 1918), tipograf și publicist ardelean. Născut la Ghioroc (Arad), se specializase în tehnica tiparului la Budapesta (1894) și București (1901). Proprietar al unei tipografii, în Budapesta, unde se tipăreau publicații periodice românești: „Poporul Român“, „Foaia ilustrată“, „Cucu“, „Calendarul Poporului Român“. A fost director al ziarului „Lupta“. Prieten al lui Caragiale, acesta îl vizita, deseori, în răstimpurile popasurilor sale budapestane, făcute fie în drum spre București, fie la întoarcerea spre Berlin.

Leonard Paukerow, publicist, redactor la ziarul „Lupta“, mai târziu, redactor la ziarul „Patria“ din Cluj.

Către NICOLAE BOGDAN

Concept de răspuns la adresa de felicitare primită de Caragiale din partea secțiunii Brașov a Aștrei. Publicat de Șerban Cioculescu, în I.L. Caragiale, *Opere*, VII, *Correspondență*, 1942, p. 382. Ciorna este fără dată și fără indicarea localității, dar din ea se înțelege că

scrisoarea de felicitare, semnată de profesorul Nicolae Bogdan, secretarul Despărțământului local al Astei, purta data de 4/17 martie și a sosit la destinatar cu întârziere, probabil destul de mare, câtă vreme Caragiale nu o trece cu vederea. Datare probabilă: sfârșit de martie 1912.

Nicolae Bogdan (1867–1952), pedagog și publicist, născut în Hăghig (Covasna), la 19 martie 1867. Absolvent al liceului din Brașov și al Facultății de Litere din Cluj, cu specializarea în latină și maghiară, a fost profesor la Școala comercială superioară din Brașov (1882–1916) redactor la „Gazeta de Transilvania” și la revista săptămânală „Dreptatea” (Brașov). În anii 1919–1923, a condus Liceul românesc de fete din Cluj. A murit la București.

Către CONSTANTIN BOTEZ

B.A.R., S 1/LV(2); inv. 22 048. Scrisoare intrată la Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române. în anul 1955, ofertant fiind Șerban Cioculescu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 216–217.

Constantin Botez (1876–1936) a studiat la Berlin, având ca profesori, printre alții, pe filologii Adolf Tobler și Heinrich Morz. Întors în țară, a fost profesor la Liceul Național din Iași și inspector general pentru școlile secundare. A realizat o ediție critică Eminescu, *Poezii*, București, Editura Cultura Națională, 1933.

Către BENNO BRĂNIȘTEANU

1

Scrisoare publicată, în facsimil, de către B. Brănișteanu, în cadrul articolului său *Ronetti Roman despre „Manasse”*, apărut în „Adevărul literar și artistic”, I, nr. 4, 19 decembrie 1920, p. 2. Șerban Cioculescu reproduce facsimilul în *Opere*, VII, 1942, p. 421.

B. Brănișteanu, în articolul menționat, face câteva aprecieri despre *omul* Ronetti-Roman: „Sunt cincisprezece ani de atunci. Se juca la

Teatrul Național *Manasse* cu succes crescând. L-am întâlnit pe Ronetti Roman și am vorbit cu dânsul de eroul său. Îl văd pe Ronetti Roman viu înaintea mea. M-a impresionat mai cu seamă privirea lui adâncă, blândă, pătrunsă de melancolia rasei, peste care, totuși, omul se ridicase. Era simplu, era modest, prea modest chiar. Nu avea nici una din apucăturile scriitorului care a reperțat un mare succes. Se dădea natural. Vorbea puțin și rar. Cântărea parcă fiecare cuvânt de două ori, înainte de a-l spune o dată, și fără voia mea, pe când vorbeam cu dânsul, gândul îmi zbura spre cel mai bun prieten al lui, spre Caragiale. Firi congenitale, s-au iubit și apreciat. Dar dacă amândoi aveau comun greutatea emisiunii operei literare – *nonumque prematur in annum* – în ce privește convorbirea se deosebeau fundamental. Ronetti Roman și vorbea parcă greu, pe când Caragiale era causeurul fermecător din naștere și dacă e de regretat ceva, apoi este că n-a avut și el un fel de Eckermann care să noteze tot ce a spus în viață, căci opera ce ar fi ieșit astfel ar fi fost mai caracteristică pentru Caragiale decât chiar scrierile sale și ar fi asigurat o și mai mare strălucire personalității sale artistice în viitor. Dar așa măsurat cum vorbea, parcă ezitând, parcă mereu căutând expresiunea cea mai potrivită, mai adecvată, Ronetti Roman te prindea în farmecul gândirii sale, toată compusă din înțelepciune și când lua forma glumeată, încă pătrunsă de un dram de amărăciune, necontestat partea de moștenire a urmașului locuitorilor din ghetto, te impresiona cât era și ea de blândă și împăciuitoare.“

Și, în finalul articolului, precizări despre epistola lui I.L. Caragiale: „Era în anul 1908. Mă aflam la Berlin, când am primit de la Caragiale rândurile de mai jos, pe cari le reproduc pentru că în simplitatea lor sunt un frumos epitaf pe mormântul în care de doisprezece ani zace autorul mult hărțuitului și totuși eternului *Manasse*. Așa am aflat că Ronetti Roman nu mai este. M-am dus la Caragiale acasă și a fost o veghe dintre cele mai duioase, pentru omul de spirit și de inimă, care se prăpădise atât de iute“.

2

B.A.R., S 6/LV; inv. 17247. Scrisoare intrată la Cabinetul de manuscrise al B.A.R. în 1950, vândută fiind de către S. Șaferman.

Publicată de Șerban Cioculescu în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 165.

¹ *Benno Brănișteanu* (1874–1947). Se naște în 17 aprilie 1874 la Iași. După câteva clase gimnaziale la Roman, absolvă liceul în Germania. La Berlin, face temeinice studii de sociologie și economie politică. Își face debutul ziaristic în presa socialistă germană. În România este mai întâi redactor la „Lumea nouă”, organ al social-democrației române. Trece curând, în 1894, în redacția ziarului „Adevărul” al lui Constantin Mille. În „Anuarul presei române și al lunei politice pe anul 1909” (p. 213) îl găsim într-un tablou, imprimat după zincurile lui Marvan, cu *Personalul de redacție al ziarelor „Adevărul” și „Dimineța”*. A fost corespondent în România al cotidianului german „Frankfurter Zeitung”.

Către I.AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

Muzeul Județean Dâmbovița, colecția Scriitori târgovișteni, ms. inv. nr. 125/16690. Publicată de Corin Grosu în „Manuscriptum”, III, 1 (6), 1972, p. 37–40 (Caragiale. Scrisori către I. Al. Brătescu-Voinesti, Alceu Urechia...), cu facsimile. Autorul articolului menționează într-o notă că scrisoarea a fost comunicată de Victor Petrescu și Ioan Gavrilă.

După opinia noastră, scrisoarea a fost datată greșit (Berlin, 4.10.1904). Caragiale nu a menționat data și locul. În această situație, păstrându-se plicul, rămâne posibilitatea de a data scrisoarea după ștampila poștei și, eventual, după sugestiile scoase din faptele comunicate. Citită corect, ștampila poștei germane indică data: „Berlin W., – 4.10.09”. Apoi, adresa expeditorului oferă o altă indicație prețioasă. Stabilit la Berlin, Caragiale a comunicat, de exemplu lui Delavrancea, altă adresă: „Nachodstrasse 18”. Or, pe scrisoarea către Brătescu-Voinesti citim: „I.L. Caragiale, Wilmersdorf b. Berlin, Hohenzollerndamm, 12”. De la aceeași adresă îi scria, de pildă, și lui G. Ibrăileanu, în noiembrie 1909 (v. *infra*). Iar disputa cu „Onor. Direcția Generală a Teatrelor” în problema drepturilor de autor și „petiția mea privitoare la retragerea pieselor din repertoriul respectiv” datează din 1908 și 1909.

Către IANCU BREZEANU

Publicată în „Ordinea“, I, nr. 83, 6 martie 1908, p. 1, în care sub titlul *Două scrisori*, sunt redată scrisoarea lui Caragiale către Iancu Brezeanu și cea a dr.-ului Alceu Urechia către Al. Davila. Inclusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 215. Citită la banchetul oferit de actorii Teatrului Național din București în onoarea lui Davila, înlocuit în funcția de Director general al Teatrelor cu profesorul Pompiliu Eliade, cumnatul ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, Spiru Haret, scrisoarea indică poziția lui Caragiale în acest episod. De altfel, interpretarea din nota redacției este elocventă: cele două scrisori „constituie cea mai binemeritată răsplată dată dlui Davila și cea mai zdravănă palmă aplicată dlui ministru Haret“.

Către IULIU BREZOIANU

Muzeul Teatrului Național din București, ms. nr. 201/4. Reprodușă în Scrisori și acte, 1963, p. 36.

¹ *Iuliu Brezoianu*, născut în București, în 1857, ca fiu al învățătorului și publicistului Ion Brezoianu (participant la Revoluția de la 1848, deputat în Divanul ad-hoc). Iuliu Brezoianu era licențiat în drept de la Paris. S-a stabilit la Ploiești, în 1886, când a fost numit întâi procuror la Prahova, apoi judecător de ședință. Doi ani mai târziu, în 1888, devine ginere al fruntașului liberal Radu Stanian, deputat în mai multe rânduri și primar al Ploieștilor. Se înscrie el însuși în Partidul Național Liberal. Nu cunoaștem împrejurările în care s-a cunoscut cu I.L. Caragiale.

Către PAUL BUJOR

Biblioteca Națională a României, Colecții speciale, Fond Caragiale, ms. 18113.

Inclusă pentru prima dată într-o ediție a operelor lui Caragiale.

Carte postală ilustrată cu urări de Anul Nou, datată după ștampila poștei germane. Textul pare scris de altcineva decât Caragiale. Grafia ar indica, mai curând, pe unul dintre copii, Luki sau Tușki. Adresa expeditorului este scrisă cu creionul de către Caragiale, care va fi dictat scrisoarea semnată *Caragelestii*, ceea ce desemnează familia.

¹ *Paul Bujor* (1862–1952), profesor universitar, publicist și prozator. A colaborat la: ziarul liberal opoziționist „Luptă“ (Iași, 1894–1895), editat de G. Panu, „Literatură și știință“, „Arta“ (Iași, 1903–1904), „Curentul nou“ ș.a. Întemeietor, alături de Constantin Stere, al prestigioasei reviste „Viața Românească“. Prieten apropiat al lui Caragiale, a lăsat mărturie memorialistică importantă în volumul *Amintiri despre Al. Vlahuță și Caragiale* (Cartea Românească, București, 1938).

Către IOAN BURBEA

Publicată în „Vremea“, IV, nr. 207 (428), 9 decembrie 1910, p. 3 („Bibliografie“), fragmentar, încadrată într-un anunț:

„S-a pus în vânzare, la Librăria Socec et C-nie, unde se află depozitul general, a doua mie din ediția I a cărții *Puricele*, conferință satirico-științifică, de peste 100 pagini, format 8°, a d-rului Calamburbea, cu peste 500 de calambururi dresate în libertate. Prețul 1 leu. Sub tipar ediția a doua [...].

Asupra acestui volum, neîntrecutul Dr. Urechie a scris între altele: [...].

Iar maestrul Carageale [sic!]:

«O operă atât de reușită ca *Puricele*, a cărei cetire mi-a făcut nespūsă plăcere, n-are nevoie de prefață... O fată nostimă se prezintă într-un bal fără să aibă pe cine s-o recomande. Ei și? Înfașurarea ei n-o recomandă îndestul? Ce-ar mai câștiga ea peste omagiile pe cari trebuie să le smulgă cu prestigiul grațiilor sale naturale, dacă o mătușă bătrână ar sări s-o recomande: – Domnilor, asta e nepoțica mea la care țin foarte mult, uitați-vă ce drăguță e! – ?... Așadar, stimate confrate Calamburbea, ascultă-mă pe mine și dă drumul fetei (operei) singur, dezlegată de la brațul oricărei mătuși matofite și fii cu atât mai sigur

de succesul ei, cu cât în bal, deși parcă n-ar mai încăpea nimeni, multă serioasă concurență nu e amenințată să-ntâlnească?...“

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 219–220.

Nu am găsit ediția a doua a „conferinței“ *Puricele...*, așa încât am reprodus forma din ediția propusă de Șerban Cioculescu. La Biblioteca Academiei există, între volumele lui I. Burbea (pseudonim: Dr. Calamburbea), și unul intitulat *Literatură-Ziaristică*. Note critice, ed. II, Galați, 1912, Tipo-lito „Schenk“-Burbea, purtând o semnificativă dedicație omagială:

„În semn de admirație și dragoste nemărginită, dedic această carte marelui nostru scriitor *Ion L. Carageale*, maestrul scenei române, sculptorul limbei românești, literatul *hors-concurs* – cu prilejul aniversării celor șesezeci de ani ai săi“.

¹ *Ioan Burbea* (n. 1882, la Galați), publicist. A fondat, în 1898, împreună cu Răducănescu, „România tânără“. Redactor, în 1900, la „Galați“, apoi reporter și administrator la „Tribuna liberală“, redactor la „Vremea“ (Galați) și corespondent pentru ziarele din capitală. Director-proprietar al ziarului cotidian „Înainte“ din Galați.

Către ALEXANDRINA I. L. CARAGIALE

1

Reprodusă după I.L. Caragiale, *Opere*, VII, 1942, p. 395; Șerban Cioculescu a preluat-o din arhiva familiei Caragiale. Nu am cercetat originalul.

2

Muzeul „I.L. Caragiale“ Ploiești, ms nr. inv. 64-44247. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 395–396. Am colționat cu originalul și am introdus adresa destinatarului.

3

Muzeul „I.L. Caragiale”, ms. nr. inv. 64–25032. Publicată în Opere, VII, 1942, p. 396. Am colaționat cu originalul; nu sunt diferențe.

4

Manuscris la – Muzeul „I.L. Caragiale, ms. nr. inv. 64–25033. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 396. Am colaționat cu originalul: nu sunt diferențe.

5–6

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 397. Șerban Cioculescu a preluat-o din arhiva familiei Caragiale. Nu am văzut originalul.

Către MATEIU I. CARAGIALE

Comunicată de Șerban Cioculescu, în articolul *O scrisoare inedită a lui Caragiale...*, datat 13 mai 1971, cules, ulterior, în volumul *Viata lui I.L. Caragiale. Caragialiana*, Editura Eminescu, [București], 1977, p. 588–590, după care reproducem textul. Manuscrisul se afla în colecția lui Șerban Cioculescu, fiindu-i dăruit de Cella Delavrancea.

Este singura scrisoare păstrată a lui Caragiale către fiul său Mateiu, fiind un document revelator.

Către NICOLAE N. CARAGIALE

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 301–303. Șerban Cioculescu precizează, în nota din secțiunea *Izvoare* (p. 588): „Ciorna, în arhiva dnei Alexandrina I.L. Caragiale“. Tot acolo se află informația că publicistul Nicolae N. Caragiale era nepot de fiu al lui Costache Caragiale, așadar, fiul verișorului lui I.L. Caragiale, deci „nepot de văr“. În nota la scrisoare (p. 303), eminentul editor dă și alte detalii: „Scris. recomand. pe adr. Nicolae Caragiale – Bucurest,

ca răspuns nepoților Nicolae, Aurelia și Anna N. Caragiale, str. Schitu Maicilor 12, pentru felicitarea lor, datată București, 30 ianuarie 1912⁶. Amănunte interesante pentru o necesară corectare genealogică și istorico-literară.

Către ALEXANDRU CATOPOL

B.A.R., S 8/LV(2); inv. 184.666. Carte poștală ilustrată (color): Kreuzfindungskapelle in Jerusalem, expediată de I.L. Caragiale din Wilmersdorf bei Berlin. Pe cartolină o ștampilă: „Colecția George Franga“. Intrată în fondurile Bibliotecii Academiei Române în 1974. Ofertant: A. Alexandrescu. Data probabilă după ștampila poștei din București: 19 aprilie 1906.

¹ *Alexandru Catopol* (1859–?), actor comic, societar al Teatrului Național din București. A interpretat cu succes personajul Farfuridi din *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, încă de la premiera celebrei comedii. În anul 1908, a jucat și în *D-ale Carnavalului*, în rolul Mache Razachescu.

Către EDUARD CAUDELLA

Muzeul Teatrului Național din București, ms. nr. 116/7. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 172–173.

Este vorba de o scurtă scrisoare de răspuns la felicitarea primită de la vechiul prieten și colaborator, Eduard Caudella. Compozitor și profesor la Conservatorul de muzică din Iași, „Maestrul Codiță“, cum îl poreclise Caragiale (v. *infra*, scrisorile către Petre Th. Missir și Iacob C. Negruzzi, din anul 1883), este autorul partiturii muzicale pentru comedia bufă *Hatmanul Baltag*, scrisă de Caragiale „partea prozei“ în colaborare cu I.C. Negruzzi.

Către PREȘEDINTELE
CERCULUI LITERAR „OVIDIU“

Publicată în revista „Ovidiu“, I, nr. 4, 1 noiembrie 1898, p. 58. Sub titlul *Scrisori însemnate*, sunt publicate scrisorile lui Spiru Haret și I.L. Caragiale, numerotate cu cifre latine (IV și V), cu următoarea notiță explicativă: „În numărul de față publicăm scrisoarea dlui *Spiru Haret, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice*, precum și a dlui *I.L. Caragiale*, ca răspuns la adresa Cercului literar «Ovidiu», prin care li se face cunoscut numirea d-lor în calitatea de Membrii [sic!] de onoare ai acestei instituțiuni culturale.“

Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 361–363.

Observând că nu este vorba de o scrisoare privată, adresată lui Petru Vulcan, ci una adresată unei instituții pe care acesta o reprezenta în calitate de președinte activ, am considerat firesc să desemnăm (spre deosebire de Ș. Cioculescu) ca destinatar Cercul literar „Ovidiu“.

În același număr 4 (p. 63–64) al revistei „Ovidiu“, ce apărea la Constanța, P. Vulcan semnează o amplă dare de seamă: *Conferința dlui I.L. Caragiale despre seriozitate*, ținută la Constanța, la 22 octombrie 1898.

¹ *Petru Vulcan*, publicist, poet și prozator, a dedicat maestrului său: nuvela *Cămașa vrăjită* *nuvelă extraordinară*, revista „Soarele“, I, nr. 14, 16 febr. 1897, p. 5–6), poezia *Lui Caragiale* („Epoca“, VII, nr. 49/1598, 20 febr. 1901, p. 1–2), „cu ocazia jubileului său“, reluată și în ziarul jubiliar „Caragiale“ (număr unic, din 23 febr. 1901, p. 7) și poezia *Lui Caragiale (Cu prilejul aniversării celui de-al 60-lea an al vieții sale)*, apărută în „Universul“, XXX, nr. 30, 1 februarie 1912, p. 1.

Către CERCUL STUDENȚESC IAȘI

Scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare primită cu prilejul împlinirii vârstei de 60 ani.

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 377.

Către PANAIT CERNA

1

Reprodusă după *Scrisori și acte*, 1963, p. 158. Șerban Cioculescu menționează că scrisoarea originală se afla într-o „colecție particulară”. Nu cunoaștem numele posesorului și nici dacă manuscrisul va fi intrat într-un fond public de documente.

2

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 377 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*). Ca și în cazul altor telegrame sau scrisori din acest lot, Șerban Cioculescu afirmă, în nota generală (la *Izvoare*, p. 589), că este vorba de un concept scris direct pe telegrama sau scrisoarea de felicitare primită. Nu am văzut conceptul original.

3

Reprodusă după *Scrisori și acte*, 1963, p. 159. Șerban Cioculescu menționează, la prima scrisoare, „colecție particulară, ca și următoarea”, adică această carte poștală, care pe recto reproduce un desen de Otilia Michail, din 1911, „înfățișându-l pe Caragiale din profil, în fotoliu, consultând o carte”. Așa se explică prezența dedicației.

În notele sale (*Scrisori și acte*, p. 158–160), Șerban Cioculescu dă un dosar al relației complexe dintre marele scriitor și mai tânărul poet, prezență frecventă atât la întâlnirile din casa berlineză a lui Caragiale, cât și în corespondența cu P. Zaripofol și Horia Petra-Petrescu.

Către ROMAN R. CIOROGARIU

Publicată în cartea lui Roman Ciorogariu, *Din trecutul revistelor și ziarelor de la noi*, „*Speranța*” (1859), „*Lumina*” (1872), „*Biserica și școala*” (1887), „*Tribuna*” (1884–1912), Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat, colecția „Biblioteca ziaristică”, 1934, nr. 3–4, p. 58–59, în facsimil.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 177–178.

¹ *Roman R. Ciorogariu* (1852, Pecica, Arad – 21 ianuarie 1936, Oradea). După studii teologice la Arad și universitare la Leipzig și Bonn (1879), intră în serviciul Consistoriului din Arad. În 1880 este numit profesor la Institutul pedagogic-teologic, al cărui director devine în 1901. În perioada 1900–1917 a condus revista „Biserica și școala”. Vicar al Episcopiei din Oradea, din toamna anului 1917, la 16 octombrie 1920 este ales episcop al Oradei. Ca membru al Sindicatului Presei române din Ardeal și Banat, a colaborat la „Tribuna”, „Românul”, „Tribuna Bihorului”.

Către MARIA CIUCURESCU

Scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi a 60 ani de viață. Reprodușă după *Opere*, VII, 1942, p. 374.

Către AL. CIURA

1

Scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani. Reprodușă după *Opere*, VII, 1942, p. 380;

2

Publicată în „Unirea” (Blaj), XXII, nr. 67, 27 iunie 1912, p. 2, în articolul *Caragiale și noi*, scris, probabil, de Aurel C. Domșa (v. *infra*), care comunică epistola primită de la Caragiale, în noiembrie 1911; „Românul” (Arad), II, nr. 132, 16/29 iunie 1912, p. 4, în articolul *O epistolă a lui Caragiale către d. Al. Ciura*. După textul scrisorii, într-o paranteză, se precizează: „Scrisoarea a fost scrisă cu o zi înainte de moarte.”. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 365–367. Șerban Cioculescu reproduce scrisoarea după „Românul”. Am confruntat textele din cele două ziare. Nu există diferențe notabile.

Al. Ciura (1870–1936), profesor la Blaj, prozator și publicist, îi trimisese lui Caragiale volumul proaspăt apărut, *Amintiri, schițe și nuvele*, Orăștie, 1912. Ciura l-a venerat pe Caragiale, despre care a publicat pagini de evocare substanțiale, la aniversarea de 60 de ani de viață a marelui scriitor și, apoi, la moartea acestuia și la aducerea trupului său în țară (în noiembrie 1912). Câteva indicații bibliografice: † *Ion L. Caragiale*, în „Unirea“, XXII, nr. 67, 27 iunie 1912, p. 1; *Ion Luca Caragiale*, în „Cosânzeana“ (Orăștie), II, nr. 6, 11 febr. 1912, p. 85–86; *I.L. Caragiale* [sic!], în „Revista politică și literară“, IV, nr. 5, 1 martie 1912, p. 142–144; *Scrisoare maestrului Caragiale*, în „Unirea“ (Blaj) XX, 14 martie 1912, p. 2, 3, 4 (la „Foita“); *Ion Luca Caragiale*, în „Cosânzeana“, II, nr. 26, 30 iunie 1912, p. 323–324; *După un an. Maestrului care s-a dus* (I), în „Românul“, II, nr. 192, 1/14 sept. 1912, p. 1–2; (II), în nr. 193; *Un vagon rătăcit*, în „Cosânzeana“, II, nr. 50, 15 decembrie 1912, p. 627–628.

Dintre acestea, cel puțin scrisoarea din „Unirea“ și reportajul-parabolă *Un vagon rătăcit*, din „Cosânzeana“, nu au fost, după știința noastră, semnalate de cercetătorii operei și personalității lui Caragiale. „Prea smeritul ucenic“ nu s-a dezmințit în exprimarea durerii sale.

Mai notăm că în nr. 67 (27 iunie 1912) p. 2, la „Foita“, al „Unirii“, este retipărită, după *Momente, schițe, amintiri. Opere complete* (1908), prima parte a reportajului *O vizită la Castelul „Julia Hasdeu“*. Republicarea prozei caragialeene continuă în nr. 68 (29 iunie) și nr. 69, în care, sub titlul *Cum a murit Caragiale*, se reproduce scrisoarea Cellei Delavrancea (din „22 iunie, sâmbătă noaptea“) către mama sa.

E locul să menționăm aici și excelenta evocare a Leontinei Ciura, *Caragiale în Blaj* („Cosânzeana“, II, nr. 28, 14 iulie 1912, p. 356; în același nr. la p. 352: fotografie de grup: St. O. Iosif, O. Goga, Al. Ciura, Virginia Podoabă, Leontina Ciura, I.L. Caragiale, Claudia Goga, Aurel Vlaicu, Tulia Bogdan).

Către Dr. STERIE CIURCU

B.A.R. 7/IV, Fond I.L. Caragiale, carte de vizită.
Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 171.

¹ *Dr. Sterie N. Ciurcu* (1849–1917), originar din Brașov, înrudit, după mamă, cu Sextil Pușcariu, era de profesiune medic și se stabilise în Viena. Într-o vreme a fost „președintele“ coloniei române din capitala imperiului. Se numără printre semnatarii telegramei de mulțumire adresate lui Caragiale pentru atitudinea exprimată în articolele sale din „Românul“ (Arad) (februarie–mai 1911).

O reproducem:

„Colonia și tinerețea română din Viena vă este mulțumitoare pentru serviciul ce ați făcut neamului românesc, înfierând pe cei ce subminează unitatea și deci existența națiunii române din Ungaria“.

Semnează: „Alexandru Lupu, dr. Sterie N. Ciurcu, dr. Emanoil Doctor, dr. Ioan Cuparescu, dr. I. de Turcu, dr. Lazăr Popovici, dr. Const. Mândrilă, dr. Al. Popa, dr. V. Roșca, Cezar Popovici, dr. Mihail Popovici, M. Milcovici jewelier...“ („Românul“, I, nr. 40, 19 februarie / 4 martie 1911, p. 2).

Până la data telegramei, Caragiale publicase în „Românul“ articolul: *O reparațiune* (I, nr. 36, 15/28 febr. 1911, p. 1).

CĂTRE UN COMITET DE DOAMNE DIN IAȘI

Publicată în „Evenimentul“ (Iași), VII, nr. 1773, 17 martie 1899. Comunicată de Al. Teodorescu în articolul *3 scrisori inedite de Caragiale* („Convorbiri literare“, 1972, nr. 22, p. 9, „Arhiva Convorbirilor“).

Scrisoarea este inclusă pentru prima dată într-o ediție a operei lui I.L. Caragiale.

Răspuns la invitația adresată lui Caragiale de Comitetul doamnelor din Iași, sub al cărui patronaj s-a organizat o reprezentație artistică și literară pentru ajutorarea văduvei și orfanilor violoncelistului ieșean Ioan Bursuc. Acțiunea de binefacere era anunțată în ziarul „Evenimentul“ (VII, nr. 1762, 4 martie 1899):

Pentru văduva Bursuc.

Reprezentanța organizată de tânărul literat S. Prassin, în beneficiul nenorocitei văduve a regretatului și talentatului duios violoncelist Ioan

Bursuc promite să aibă o izbândă din cele mai frumoase și mai îmbucurătoare.

Néintrecutul nostru literat *Caragiale*, fermecătoarea noastră căruntă artistă *Aristița Romanescu*, poetul *Haralamb Leca* și talentatul nostru artist *Doria* ș-au oferit concursul pentru a face ca reușita acestei reprezentatii să fie cât mai splendidă.

Zilele acestea vom da programul amănunțit al acestei reprezentatii care va avea loc la 17 martie în sala Teatrului Național“.

Se pare că în desfășurarea evenimentelor a apărut ceva neprevăzut, întrucât, în ziua programată, același ziar publica următoarea notă:

„Amintim că joi, 18 martie, are loc festivalul organizat în folosul orfanilor lui Bursuc. Iată și scrisoarea adresată de I.L. Caragiale comitetului de doamne care patronează reprezentația dată în beneficiul orfanilor Bursuc...

Conferința a fost amânată cu o zi sau două, dacă avem în vedere că „Evenimentul“ (VII, nr. 1775, 19 martie 1899) consemna știrea:

„Cu acceleratul de azi dimineată d. Caragiale a sosit în Iași.

Se știe că distinsul literat și-a oferit concursul său pentru festivalul ce are loc în astă seară la Teatrul Național, în folosul (*sic!*) regretatului Bursuc“.

Către COMITETUL SOCIETĂȚII
FUNCȚIONARILOR PUBLICI
„VIAȚA“ DIN GALAȚI

Publicată de Augustin Z.N. Pop, în articolul: *Documente. Scrisori și acte inedite ale lui Caragiale*, în „Steaua“, VI, nr. 11, noiembrie 1955, p. 117.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 216.

Nu am văzut originalul, aflat, probabil, cum precizează Ș. Cioculescu (*ed. cit.*), în vreo „colecție particulară“.

Către PREȘEDINTELE COMITETULUI
TEATRAL DIN CRAIOVA

Facsimil în: I.L. Caragiale, *Nuvele, povestiri, note critice*, I, ediție comentată de M. Paulian și T.D. Măruță, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova (Colecția „Clasicii români comentați”), p. 96–97 hors-texte.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 202–203.

Reproducem textul după menționatul facsimil. Am datat scrisoarea după sugestia din text („plătesc mâine 27 martie prin poștă”).

Caragiale a conferențiat, la Craiova, în sala Teatrului Național, marți, 1 aprilie 1897, dată care fusese anunțată și în presă (la „Informațiuni”, în „Fulgerul”, I, nr. 6, 27 martie 1897, p. 3). După ce a vorbit despre *Opinie* (temă frecventată și cu alte prilejuri), conferențiarul a citit *Bunica* de Barbu Delavrancea, iar dintre scrierile sale, *Conul Leonida față cu reacțiunea*. Pe scenă, conferențiarul „a făcut impresia unui filosof metafizic”, nota un reporter (Traian Alexandrescu, *Ioan Luca Caragiale*, în „Curierul Olteniei”, VI, nr. 186, 8 aprilie 1897, p. 1). Șirul conferințelor pentru adunarea fondurilor necesare ridicării unui monument lui Al. Lahovary a continuat în alte orașe: Turnu Severin (2 aprilie), Botoșani (18 aprilie), Iași (27 aprilie).

Către PREȘEDINTELE ȘI MEMBRII
COMITETULUI TEATRAL DIN IAȘI

1

B.A.R., Manuscrise. Publicată de Augustin Z.N. Pop, în articolul *Scrisori și acte inedite ale lui Caragiale* în „Steaua”, VI, nr. 11, noiembrie 1955, p. 116, rubrica „Documente”. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 201

Scrisoarea, însă, fusese tipărită în ziarul ieșan „Evenimentul”, IV, nr. 1149, 21 ianuarie 1897, p. 1, cu titlul *Caragialli* [sic!] și *părinții comunei* (comentariul însoțitor fiind semnat: Sfatul primăriei). Caragiale a trimis scrisoarea prin N. Volenti (v. *infra*), vechi prieten

din cercul „Junimii“ ieșene, în acel moment membru al Comitetului teatral. Protestul scriitorului vizează încălcarea interdicției, pe care o anunțase, de a i se juca piesele „oriunde, în Iași“, după ce i se refuzase numirea la direcția Teatrului Național (v. *infra*, scrisoarea către Primarul orașului Iași din 21 septembrie 1896).

2

Publicată, întâi, în „Opinia“, VI, nr. 817, 10 septembrie 1909, p. 3 (la „Ultime informații, sub titlul *Caragiale și teatrul din Iași*); reproducă în „Ordinea“, II, nr. 518, 11 septembrie 1909, p. 3 (r. „Informațiuni“, sub titlul *Caragiale și Teatrul Național din Iași*). În același număr al ziarului „Opinia“, la rubrica „Litere – Științe – Arte“ (p. 2), un comentariu, cu titlul „*Petiția d-lui Caragiale*, privind problema „tantiemelor“ convenite și reacția îndreptățită a scriitorului.

Reproducem scrisoarea după „Opinia“ (1909).

Către ANA CONTA-KERNBACH

1

Muzeul Literaturii Române din București, Fond I.L. Caragiale, ms. nr. inv. 21551. Carte poștală ilustrată cu legenda: „Viel Glück zum Neuen Jahre“. Felicitări de Anul Nou. Datarea scrisorii, după ștampila poștei germane.

¹ *Ana Conta-Kernbach* (5 nov.1863, Tg. Neamț – 1921, Iași), profesoară și publicistă. Sora mai mică a filosofului Vasile Conta (membru al „Junimii“, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice). Profesoară de istorie la Institutul Humpel (1884–1887) și de psihologie la Externatul de Fete din Iași. Căsătorită cu scriitorul și publicistul Gh. Kernbach (Gh. din Moldova), în 1891. Apoi, profesoară de pedagogie la Școala Normală de Învățătoare din Iași, directoare a Școlii de Aplicație, Inspector General în Ministerul Instrucțiunii Publice. Autoare de versuri și proză. A elaborat manuale școlare și studii de metodică și pedagogie. Despre Caragiale a scris în mai multe rânduri, sensibil și foarte fin ca observație. *Impresii asupra*

lui *Caragiale*, datează din 1912 („Junimea literară“, IX, nr. 11–12, nov.–dec. 1912, p. 212–213), dar nu am putut citi textul, întrucât, numărul respectiv al revistei a fost smuls din colecția de la Biblioteca Academiei Române (a rămas doar coperta, cu sumarul revistei). De aceea, nu știm dacă este vorba de un text identic aceluia din volumul postum, *Boabe de mărgean* („Viața Românească“, Iași, 1922, p. 56–58), intitulat *Cu prilejul morții...* Cităm, însă, din altă parte a cărții menționate, un fragment, elocvent pentru calitățile de portretist ale autoarei:

„*Caragiale*. – Chip frumos în regularitatea și proporționarea trăsăturilor, mai puțin în expresiunea lor. Cu ochi mari negri și privirea indiferentă, cu mers agale și ținuta sigură, deși neîncordată, cu vorba, nu bună, nu ademenitoare, dar nuanțată, șlefuită, care urmărește la fiecare pas un efect, încărcată de ascuțișuri și subînțelesuri, de semi-tonuri și semi-vibrări, de freamăte potolite și de haz stăpânit, convorbirea lui, veșnic în paradexe, era din cele mai sugestive și mai interesante“ (*O treime literară*, în *op. cit.*, p. 105–106).

2

Muzeul Literaturii Române din București, Fond Caragiale, nr. inv. 21550. Carte poștală prin care I.L. Caragiale răspunde fie felicitărilor primite de aniversarea zilei sale de naștere și împlinirea vârstei de 60 de ani, fie „prea-grațioasei atențiuni“ exprimate de Ana Conta-Kernbach în publicistică.

Către ION CORBU

Publicate de Ion Oarcașu, *Documente. Caragiale și Ardealul*, în „Steaua“, VI, nr. 6, iunie 1955, p. 105–107.

Incluse în ediția: *Scrisori și acte*, 1963, p. 161–164. Șerban Cioculescu precizează că scrisorile se aflau în colecția Tudor Ghițan (Cluj).

¹ *Ion Corbu* este autorul unor lucrări de astronomie: *Noua teorie cosmogonică*, Bistrița, 1903; *Ad astra*, 1910; *Astronomia populară în icoane*, Bistrița, 1910.

1

Carte de vizită. În absența unor informații în plus, am preluat datarea după Șerban Cioculescu (*op. cit.*). Caragiale l-a cunoscut personal pe Ion Corbu la serbările semicentenarului „Astrei“ de la Blaj, 28–30 august st. n. 1911, cum reiese din scrisoarea următoare. Dar, „inteligentul iubitor al Cerului“ îi va fi putut atrage atenția lui Caragiale prin articolele sale de popularizare a științei, îndeosebi a astronomiei, publicate în ziarul „Românul“ (Arad), în perioada când a colaborat el însuși la importantul cotidian românesc din Ardeal, în primele luni ale anului 1911.

2

Carte poștală, fotografie în profil a lui Caragiale, aceeași pe care o va trimite prietenilor blăjeni mai vechi și cunoscuților din timpul serbărilor: Aurel C. Domșa, Ștefan Pop ș.a. (v. *infra*).

3

Telegramă cu prilejul Anului Nou în corespondența lui Caragiale. Publicată după *Scrisori și acte*, 1963, p. 164.

4

Telegramă de răspuns a lui I.L. Caragiale la felicitarea primită cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani. Publicată după *Scrisori și acte*, 1963, p. 164.

Către ALEXANDRU DAVILA

1

Muzeul „I.L. Caragiale“ Ploiești, Fond Caragiale, ms. nr. inv. 64–25037.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 309–311.

La colaționarea cu manuscrisul, o singură diferență relativ importantă, în ultimul rând din *P. S.*-ul scrisorii: „sâmbătă, 12 sept. *st.v.*“, în loc de „12 sept. *a.c.*“ (în *Opere*, VII).

2

Telegramă. Reprodușă după *Opere*, VII, p. 313.

Am desprins telegrama aceasta, și următoarele, din lotul Al. Davila – C. Stăncescu, întrucât destinatarul este, evident, directorul Companiei care jucase instantaneul *Începem!*. (1909), singurul în măsură să decidă asupra repertoriului. Caragiale a telegrafiat în același sens și lui Ion C. Bacalbașa, directorul Teatrului Național, spre a limpezi lucrurile (v. telegrama următoare și *infra*).

3

Telegramă. Reprodușă după *Opere*, VII, p. 313.

Clarificări legate de înțelegerile dramaturgului cu directorii teatrelor.

4

Reprodușă după *Opere*, VII, p. 313.

Telegrama se referă la posibila participare la spectacolul jubiliar, programat pentru 29 ianuarie 1912, în care Caragiale urma să fie sărbătorit la împlinirea vârstei de 60 de ani.

5

Telegramă reprodușă după *Opere*, VII, p. 313.

Caragiale a hotărât să nu vină de la Berlin la București pentru manifestările programate să se desfășoare la Teatrul Modern, la care era anunțată și participarea Reginei. Telegrama următoare exprimă explicit și politicos refuzul dramaturgului și modul ceremonios de a se scuza.

6

Scrisoare de răspuns la felicitarea primită cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani. Reprodușă după *Opere*, VII, p. 371.

Al. Davila a scris o tabletă, *Caragiale*, remarcabilă, în „Rampa“ (I, nr. 82, 29 ian. 1912, p. 1), la a 60-a aniversare a zilei de naștere a lui I.L. Caragiale. De reținut, de asemenea, opiniile sale despre personalitatea și opera marelui dramaturg, cuprinse în interviul acordat publicistului M. Faust (*Caragiale și Al. Davila*, în „Dimineața“, IX, nr. 2838, 30 ian. 1912, p. 1), precum și paginile memorialistice din volumul *Din torsul zilelor* (p. 67–72).

Către ILIE DĂIANU

Scrisori publicate de Ion Oarcăsu, în articolul *Documente. Caragiale și ardelenii* în „Steaua“, VI, nr. 4, aprilie 1955, p. 112–116.

Incluse în ediția: *Scrisori și acte*, 1963, p. 100–102.

¹ *Ilie Dăianu* (1869–1956), doctor în filosofie la Graz, protopop greco-catolic la Cluj, profesor la Blaj, publicist. A fost redactor la ziarul „Tribuna“, director al revistei „Răvașul“ (Cluj), în perioada corespondenței cu I.L. Caragiale. De altfel, Caragiale vizitase Clujul, fapt consemnat și în „Răvașul“. Scurtele sale scrisori arată că nu renunțase încă la intenția de a se stabili în Transilvania, poate chiar la Cluj.

1

Muzeul Literaturii Române București; Fond Caragiale, cota 08/III/75, ms nr. 5440.

În nota sa din *Scrisori și acte* (p. 101), Șerban Cioculescu preciza că data expedierii a fost însemnată pe plic de către destinatar, după stilul nou calendaristic: „București, 8 mar. 904“.

2–4

Muzeul Literaturii Române București, Fond Caragiale, cota 08/III/3, ms. nr. 3529/1–3.

Cărți poștale ilustrate, trimise de Caragiale din Germania. Imaginile reprezentau „aspecte de interior ale Domului din Köln“. În dactilograma de la MLR, după 2 și 4, se află răspunsul lui Ilie Dăianu, datat: „Cluj, 14. III. 904“.

Către BARBU DELAVRANCEA

1

Arhivele Naționale ale României, Fondul Primăria București, dosar 343/1900, f. 1. Pe cererea lui I.L. Caragiale, Barbu Delavrancea a însemnat: „DI I.L. Caragiale va prezenta studiul său asupra teatrului popular, precum și asupra înființării unei orchestre comunale în timp cel mult de 4 luni. Se acordă dlui Caragiale în schimb indemnizația una mie lei din fondul misiunilor. Prima lucrare a d-sale este deja examinată și s-a depus. 30 iunie 1900. Delavrancea“. Documentul comunicat de Emilia Șt. Milicescu a fost publicat de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 210–211.

Raport către d. Barbu St. Delavrancea, primarul Capitalei, datat 24 mai 1900, este publicat de I.L. Caragiale în „Universul“, XVIII, nr. 142, 26 mai 1901, p. 1., cu următoarea precizare: „Dau azi aci, în locul notițelor critice, acest raport pe care l-am supus dlui Barbu St. Delavrancea, primarul Capitalei, după cererea d-sale. Cred că raportul meu va interesa pe toți amatorii de teatru și de muzică“ (*Scrisori și acte*, p. 211).

Reprodus în ediția noastră critică, *Opere*, II 2000, p. 906–912, cu notele aferente (p. 1225).

2

Publicată de Vintilă Horia Rădulescu, în articolul *Procesul „Năpastei“*, în ziarul „Ecolul“, Timișoara, XX, nr. 2422, joi, 13 aprilie 1944, p. 2, de unde o reproducem.

În articolul citat, autorul nu dă nici o explicație privind proveniența scrisorii. Am dat-o aproximativ, fiind clar că este anterioară petiției către Tribunalul de Ilfov prin care îl cheamă în

judecată pe Caion. Despre această intenție a lui Caragiale se vorbea deja, în presă, în primele zile ale lunii decembrie 1901 (cf. Marin Bucur, *Opera vieții...*, II, 1994, p. 161 și 182, la note), iar în „Epoca“, nr. 1893, nr. 348, 20 decembrie 1901, p. 1–2, la rubrica „Tribuna literară“, se publică petiția „Distinsului literat“ către președintele Curții de juri.

Un alt document elocvent care atestă profunzimea relației dintre Caragiale și Delavrancea, este și procura următoare (de fapt una dintre numeroasele împuterniciri totale încredințate „fratelui“ Barbu), înregistrată în 1906. Ea a fost publicată de Marin Bucur în revista „Manuscriptum“, de unde o reproducem.

PROCURĂ

Subsemnatul I.L. Caragiale, domiciliat în Berlin, W. Nachodstrasse 18, declar că autorizez, prin această procură autentificată, pe dl avocat Barbu Delavrancea ca, pentru mine și în numele meu, să asiste la vânzarea moșiei Frățești – jud. Vlașca și la vânzarea caselor și locului din str. Batiște, imobilele pe care le stăpânesc pentru a 12 parte în indiviziune cu moștenitorii Ecatherinei Momolo Cardini, să consimtă la prețul ce va rezulta din vânzarea sus ziselor imobile după aprecierea d-sale, sau să se opună la vânzare, cerând fixarea unui alt termen; să dea chitanță liberatorie pentru mine cumpărătorului; să consimtă la fixarea epocilor plății prețului; să primească suma totală ce mi se cuvine, deodată sau în părți, la epoca determinată prin actul de vânzare și să depună pentru mine și în numele meu, sumele ce mi se cuvin la Casa de Depuneri și Consemnațiuni; să plătească sumele ce dătez luând chitanțe liberatorii.

Dl. Barbu Delavrancea este autorizat a mă reprezenta față cu ceilalți moștenitori, cu absolute drepturi și puteri, pentru ieșirea definitivă din indiviziune, subsemnând orice fel de acte în acest scop, reprezentându-mă în toate operațiunile judiciare, putând da orice consimțământ, face orice tranzacțiuni[,] cere orice garanție, toate aceste operațiuni, ori judiciare, ori numai între părțile moștenitoare pe cale de bună învoială; ori față cu alte părți, fiind obligatorie pentru mine și definitiv descărcătoare pentru părțile cu care d-sa va lucra;

contracta sau transiga, ca și cum însumi ași fi lucrat, contractat sau transigat în persoană.

Dl Barbu Delavrancea va plăti pentru mine și în numele meu, în parte proporțională, taxele cuvenite Statului – în această vânzare și va consimți și plăti în numele meu și pentru mine cheltuielile ce vor necesita vânzarea imobilului și ieșirea din indiviziune. În sfârșit dau dlui avocat Barbu Delavrancea cele mai întinse puteri și drepturi, ca orice hotărâre și încheiere judecătorească, administrativă sau extrajudiciară, în vânzarea imobilelor arătate mai sus și ieșirea din indiviziune, să aibă deplină putere legală față de mine, de moștenitori și de orice altă persoană.

Enumeratiunea de drepturi ce fac și comced dlui Barbu Delavrancea prin acest mandat nefiind limitativă, d-sa va putea face orice m-ar putea obliga, ca și [cum] ași fi făcut eu însumi.

D-sa mă va reprezenta cu deplină putere fie în ieșirea din indiviziune, fie în orice altă împrejurare, mandatul ce-l confer putând servi și de mandat general.

Astfel d-sa mă va reprezenta cu depline puteri, fie pe cale particulară, fie pe cale administrativă, fie pe cale judiciară de orice fel și de orice grad, putând porni, susține și retrage orice cerere, acțiune, civilă sau comercială și putându-mă de asemenea apăra în orice cerere sau acțiune îndreptată de alții contra mea; va forma cereri de intervențiune, opoziție sau contestație și cereri reconvenționale; va primi citațiuni, pledând înaintea tuturor instanțelor judiciare, producând orice titlu, act sau piesă; va accepta sau va contesta pe cele de cari se vor servi alții; va face în numele meu orice declarațiuni; va răspunde la interogatoriu; se va înscrie în fals; ne va reprezenta la verificări de scripte, cereri de chemări în garanție; va defini și referi jurăminte decisorii sau supletorii, va introduce sau retrage acțiuni, opoziții, apeluri, revizuirii, recursuri și orice act de procedură; va cere sequestre judiciare precum și orice altă măsură de asigurare; va aproba și primi inscripțiuni de ipotecă ce se vor constitui în favoarea mea; va primi, sub dare de chitanță liberatorie, orice sume de bani, efecte publice sau comerciale, lucruri imobile sau imobile, acte autentice sau private; va face cesiuni sau subrogațiuni, va descărca pe debitorii mei etc., va lua cunoștință de termen la orice instanță judiciară, administrativă etc.

DL avocat Barbu Delavrancea, asupra tuturor celor arătate mai sus, va avea dreptul de substituire printr-un alt avocat sau prin mai mulți, după a d-sale absolută chibzuință.

Pentru care îi dau această procură autenticată de onor. Trib. Ilfov, secția de Notariat.

(ss) I.L. Caragiale
publicist

(Arhivele Naționale, Curtea de Apel din București,
Secția II-a. Dosar 145/1906.)

3

B.A.R., S3/CDLXXII; inv. 31026. Carte poștală ilustrată (alb-negru): Roma – Amfiteatro Flavio o Colosseo. Achiziționată în 1955 de la Emilia St. Milicescu. Publicată în *Scrisori și acte* (1963), p. 99. Șerban Cioculescu notează drept sursă: „În colecția Elena dr. I.N. Dona“. Cartolina, acum, se află de mai mulți ani în colecțiile Bibliotecii Academiei Române.

¹ Prietenii, între care și Barbu Delavrancea, îi mai spuneau și Luca, după numele tatălui, iar I.L. Caragiale va semna, uneori, *Luca*.

4

B.A.R., Msse, ms. nr. 17314.

Publicată, prima dată, de Al. Bojin în volumul *Al. Vlahuță*. Studiu biobibliografic, București, 1960, p. 383. Reprodusă de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 99.

I.L. Caragiale răspundea, astfel, la o telegramă din 4 august 1907: „Grigorescu nu mai este, suntem Cămpina, aici se odihnește de veci. Vlahuță, Delavrancea“.

5

Scrisoare publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 245–246, după o ciornă aflată în păstrarea Alexandrinei Caragiale, soția scriitorului.

¹ Într-o carte poștală din 17 octombrie 1907, Barbu Delavrancea îi scrisese prietenului său de la Berlin: „Vere, Am citit marele tablou:

cauza răscoalelor țărănești. Minune! Ieri eram la „Capșa“ cu un gazetar și cu Paraschivescu. L-am analizat. Minune! Ța este adevărul. Superficialitatea culturală. Închirierea puterii. Partide de jecmăneală etc. Reforma?... Până nu ne-om reforma pe noi...? Să trăiești: Ah! de mult... de niciodată n-am citit... Să trăiești. Toate broșurile le cunosc! D-zeu știe câte s-au scris. Toate la teascul presei hidraulice... să le storci... să le storci... și nu vei scoate o picătură din seva articolului tău... La revedere. Poate când m-oi întoarce de la Paris... o zi la Berlin. Barbu. Dat Filipescu aseară, n-am spus de cine e“. (B.A.R., S 9(13)/CDLXXII.) Cartolină publicată de Emilia St. Milicescu în ediția sa, Barbu Delavrancea, *Opere*, IX, 1974, p. 74. Apăruse, într-adevăr, la București, într-un *Supliment politic* al revistei lui Mihail Dragomirescu, „Convorbiri“ (I, nr. 19, 1 octombrie 1907, p. 765–771), articolul intitulat *Cauzele răscoalelor țărănești*, semnat *Un patriot român*. Despre geneza, avatarurile publicării și ecurile în epocă ale pamfletului lui I.L. Caragiale, 1907. *Din primăvară până-n toamnă*, vezi notele și comentariile noastre din ediția critică I.L. Caragiale, *Opere*, III, 2001, p. 1048–1060. Intenția lui Delavrancea de a-l vizita la Berlin, nu avem știre să se fi realizat în toamna anului 1907. Nici la începutul anului, când se întorcea de la Paris, nu-și ținușe promisiunea, scriindu-i în 3/16 ianuarie 1907 o epistolă cu scuze, din care reținem o schiță de portret, care spune ceva despre relațiile dintre cei doi: „Știi doar foarte bine că dacă nu trec pe la tine e că mi-e imposibil să trec. Și nu-ți închipui cât *vă* doresc. Mi-e dor de M-me Caragiale, a cărei delicatete este incomparabilă, mi-e dor de puii tăi veseli și parainteligenți – de indiana [Ecaterina (Tușchi)] și de berbecul cu ochelari [Luca(Luki)] – mi-e dor de tine, de nasul tău impertinent, de buza ta de jos violentă, de buza de sus obraznică, de ochelarii – ochii tăi diabolic spirituali“. (Publicată de Emilia St. Milicescu, în *op. cit.*, p. 72.

6

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 246–248, din arhiva personală a Alexandrinei Caragiale.

¹ Carta poștală, cu portretul expeditorului, la care se referă I.L. Caragiale, era din 30 ianuarie 1908: „Iubite, trimesc 3 cărți poștale

și o telegramă pe adresa Wil. Hohenzollernpl. 4. Fug repede la curte. Cercetează. Sunt nemții nesuferiți or nu sunt de treabă? Halal de administrația poștelor. Fug. Îți scriu în curând. E bună adresa? Frate, Barbu“ (*Ibidem*, p. 80).

² I.L. Caragiale răspundea la mai multe epistole primite de la Barbu Delavrancea. În cartea poștală din 27 ianuarie 1908, Delavrancea îl informa: „Îți scrisesem că evenimente pe cari nu le înțeleg, politice m-au făcut să candidez la Focșani – col. II, Cameră – și să izbutesc, fiind amândouă partidele (istorice!) de acord. [...] Îți mai spuneam că am tras o doină la Focșani și a doua zi eram reprezentantul Putnei și al țării. Ciudat, abia intrat în Cameră și dizidența se făcu. Take Ionescu cu partidul său conservator-democrat“. (B.A.R., S 9 (18)/CDLXXII; Emilia St. Milicescu, *op. cit.*, p. 79.)

⁴ I.L. Caragiale se referă la o altă carte poștală a lui Barbu Delavrancea, din 2 ianuarie 1908: „M-am pomenit că vor să mă aleagă la col. II de Cameră–Focșani. Ce zici. Mi se pare fenomenal“. (B.A.R., S 9(16)/CDLXXII; Elimia St. Milicescu, *op. cit.*, p. 78.)

⁵ „Confesiunea“ lui I.L. Caragiale era consemnată de Barbu Delavrancea într-o scrisoare din 1 februarie 1908: „Nu știu dacă vei primi și aceste rânduri. Noutăți: «te-ai înscris la T.I.» [Take Ionescu] – Noroc să dea D-zeu. Eu am rămas unde știi. Ce să fac? Unde am apucat de 10 ani“ (B.A.R., S 9(19)/CDLXXII; Elimia St. Milicescu, *op. cit.*, p. 81). Delavrancea continua să fie alături de P. P. Carp și Titu Maiorescu în partidul junimist.

7

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 249 din arhiva soției scriitorului, Alexandrina Caragiale.

8

Telegramă de răspuns la felicitările transmise de Barbu Delavrancea cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 373, după ciornele pe care le păstra Alexandrina Caragiale.

Către CELLA DELAVRANCEA

1

B.A.R., S 8(1)/LV; inv. 22475. Achiziționată în 1955 de la Emilia St. Milicescu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 139. Carte poștală ilustrată (color): Rathaus zu Lübeck. Ștampila poștei din Berlin: 29.8. [19]07.

Încă înainte de a se stabili la Berlin, I.L. Caragiale urmărea educația artistică și dezvoltarea talentului Cellei Delavrancea, fiica mai mare a lui Barbu Delavrancea. În 1904, îi făcea o vizită la Paris, împreună cu soția sa. Despre această surpriză, menționează entuziast tatăl tinerei pianiste: „Am văzut-o: uimită și fericită. Mi-a scris. Tocmai cum mi-ai scris și tu. După ce (a înțeles) s-a convins că era realitate ceea ce-i păruse vedenie – așa-mi scrie ea –, a început veselia și altă iluzie: se credea în țară. Când vei citi scrisorile ei, vei înțelege cât de fericită a fost cu voi“. (*B.A.R., S 9 (1)/CDLXXII*; Emilia St. Milicescu, în B. Delavrancea, *Opere, IX*, p. 50). Tot tatăl său îl vestește că la Conservatorul din Paris a obținut premiul I: „Eram la Craiova. La dejun o telegramă. N-am crezut. Era clar «premier prix». Și nu credeam. – Noroc să-i dea D-zeu!“ (Scrisoare din 15 iulie 1907, în *Opere, IX*, p. 73).

Margot Dimitriu, soția pianistului care se afla la Berlin, în vizită la familia Caragiale.

Goești, moșia nepotului său, Eugeniu Ștefănescu. I.L. Caragiale era vestit de adresa de peste vară într-o scrisoare a lui Delavrancea, datată 16/29 iulie 1907, în care îi vorbește despre succesul Cellicăi de la Paris: „Iartă-mă dacă n-ai aflat de-a dreptul de la mine de izbânda Cellichi. Am socotit că nebunele mele te vor fi vestită despre marea bucurie a lor, desigur arhimeritată, dar așa de puțin sigur de obținut că eu ș-acum tot crez și nu crez ochilor mei. Am citit și citesc: «Cellica Delavrancea, premier prix», în ziarele franceze, și mi se pare că nu văz bine. Am citit; «1303,33» (lei, bani) ce i s-a acordat – precum și diploma – dar lămurit pe deplin nu voi fi decât în ziua când voi îmbrățișa eu, cu mâinile mele și cu dragostea mea, pe «laureatele» mele. Să nu te vestească pe tine? A,a!, a!... Am să le judec, după codul lui

Matei Basarab, judecată de 50 de bețe la c... ficăreia [...]. Până să ne vedem, iacă adresa mea: moșia Goești, jud. Iași, *Gara Sârca*. Aici le aștept pe ilustrele mele, soată și fiică“ (*Opere*, IX, p. 73–74).

2

B.A.R., S 8(2)/LV; inv. 22476. Cumpărată în 1955, de la Emilia St. Milicescu. Publicată în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 140. Carte poștală ilustrată (color), imprimată la Rotterdam: Hyacintenvelden by Haarlem (Șerban Cioculescu transcrie greșit „Harlem“). Ștampila poștei atestă expedierea cartolinei din Berlin la data de 4.1.[19]o8.

În anul următor, va publica în „Universul“ un foileton sub formă de basm intitulat *Cella Delavrancea* (Vezi I.L. Caragiale, *Opere* III. Publicistică. Ediție îngrijită de Stancu Ilin și Constantin Hârlav, București, 2001, p. 951–953).

3

B.A.R., S 8(3)/LV; inv. 22 477. Achiziționată în 1955 de la Emilia St. Milicescu. Publicată în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 140. Carte poștală-felicitare, cu o imagine alegorică în alb-negru, având imprimată urarea: Herzlichen Glückwunch zum Jahreswechsel! După ștampila poștei din Schöneberg b. Berlin, data expedierii este 1.1. [19]11, sosind în București la 4 ianuarie 1911, st. v.

Cu ocazia unui concert al Cellei Delavrancea la München, I.L. Caragiale, care se afla în sală împreună cu fiica sa Ecaterina (Tușchi), i-a dăruit tinerei pianiste o păpușă japoneză, luându-și el însuși un nume japonez, Phrynuli, cu care își semnează felicitarea de față.

Yokobama, așa numise Caragiale păpușa japoneză.

Gaspard, nume dat stăpânei păpușii.

4

Felicitare publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 581. La „Izvoare“ se menționează că originalul era în păstrarea Cellei Delavrancea.

Admirația era reciprocă. Într-o scrisoare în limba franceză, către Margareta Miller-Verghi, Cella Delavrancea îi mărturisea atracția pe care o exercita asupra sa marele dramaturg: „Și acum imaginează-ți că citești pe un mare scriitor care ți-ar povesti cele două zile petrecute cu Caragiale, la el! N-am cuvinte să-ți descriu încântarea, stupefacția, gravitatea admirației mele în fața unei inteligențe ca a lui. Nu l-am văzut decât acasă, unde cea mai mare parte a timpului discuta cu Ticu [B. Delavrancea]; eu nu deveneam activă decât la pian. Dar aceste două zile petrecute cu el într-un apartament delicios aranjat, înecat în covoare turcești, am putut să-l cunosc. Este o ființă colosală. Abordează totul cu aceeași perfecțiune – filosofie, muzică, artă dramatică – și când, pentru a ne face plăcere imită pe... Conu Leonida Condeescu, Const. Disescu etc., etc., el este cel mai mare comic al acestei epoci. Nu vreau să-ți vorbesc mult despre felul său de a judeca muzica. M-a stupefiat, absolut. Imaginează-ți că i-am cântat temele cu variațiuni ale lui Fauré și imediat mi-a disecat bucata pe care o auzise pentru prima oară, făcând să iasă în evidență frumusețile și defectele, arătându-mi trucurile de modulație cu efect. În sfârșit, numai printr-o vorbărie fără sfârșit aș putea să-ți povestesc toate impresiile mele. La concertul meu, ieri, a fost încântat și mi-a zis: „Cellico, cântat de tine, am înghițit și pe Chopin“. În după amiaza asta, la 4.50 am plecat cu el la Planen, căci vrea să mă asculte cântând Concerto de St. Säens care îi place mult, mai ales Scherzo și Tarantella finală. Apoi, duminică, vom pleca din nou, împreună la Berlin [...], în sfârșit, mă voi bucura timp de încă cinci zile de inteligența extraordinară, de formidabilul simț de observație, de muzicalitatea mișcătoare a acestui original care, după părerea mea, este tipul cel mai perfect al unei civilizații“. (B.C.S., Colecții speciale. Scrisoare din 11 noiembrie 1910, în drum spre Planen, publicată, în traducere, de Mircea Angheliescu, *Încă o mărturie despre Caragiale*, în „Viața românească“, XVII, octombrie 1964, p. 162–163.)

Spre sfârșitul vieții, Cella Delavrancea (1887–1991) își amintește: „În anii în care am dat concerte în Germania, Caragiale ne însoțea, pe mama și pe mine, în toate orașele, bucuros de succesul meu pretutindeni. Era un mare cunoscător al muzicii. Nimeni nu mi-a vorbit despre Beethoven ca el. La Berlin, am fost musafira lor timp de două luni. Caragiale apărea dimineața într-un surtuc închis și cu o tichie care reliefa forma grecească a capului lui. Purta părul tăiat scurt și dat jos pe frunte. Bine dispus mai totdeauna, ne ținea conferințe despre literatură și muzică, cu un talent critic ascuțit. Vorbirea lui nu era lirică, dar uneori atingea o amploare deosebită prin justetea observațiilor. [...] Pe mine mă poreclise «Aghiută». Mă ducea la pian și mă ruga să cânt din autorii lui favoriți, de câte patru-cinci ori aceeași bucată. Scanda fraza muzicală cu mâna lui fină, rămânea cu țigăreata în aer când îi plăcea ceva și mă îndemna să cânt «cu gust și pasiune». «Ăsta-i lucrul cel mai greu, Aghiută», spunea el, și când era mulțumit îmi săruta mâna“. (Cella Delavrancea, *Dintr-un secol de viață*, București, 1988, Ediție de Valeriu Râpeanu, p. 34.)

Către ANGHEL DEMETRIESCU

1–2

Reproduse după *Opere*, VII, 1942, p. 495–498. În nota sa (la *Izvoare*, p. 591), Șerban Cioculescu menționa că „originalele“ se aflau în păstrarea dlui G. Tașcă“. Georges Tașcă (v. *infra*), „ginerel destinarului“, a spicuit din scrisoarea 1, într-o conferință despre Anghel Demetrescu. Nu cunoaștem când se va fi desfășurat acea conferință.

Anghel Demetrescu (5 octombrie 1847, Alexandria, Teleorman – 18 iulie 1903, Karlsbad, azi Karlovy-Vary, Cehia), profesor și publicist, critic și teoretician literar. Prieten intim al lui Caragiale, ceea ce și explică tonul scrisorilor. A fost membru în Comitetul Teatrului Național din București (1888, sub direcția lui I.L. Caragiale); director al Liceului particular „Sf. Gheorghe“ (1889–1903), între a cărui profesori se numărau și Al. I. Odobescu, Al. Vlahuță și

I.L. Caragiale. A tradus *Discursuri*, de Lord Th. B. Macaulay, în 1895, din care Caragiale a reprodus fragmente în „Epoca literară“ (1896). Membru corespondent al Academiei Române (6 aprilie 1902).

Către DUMITRU G. DIMITRIU

1

Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“, ms. inv. 1814. Un bilet al lui I.L. Caragiale, dinainte de expatrierea sa voluntară la Berlin, trimis prietenului său, Dumitru G. Dimitriu, probabil pentru o vacanță comună la Sinaia.

¹ *Dumitru G. Dimitriu* (? – 1935) era profesor de pian la Conservatorul din București.

2

Publicată, mai întâi, de Eliade Colțan, în cadrul articolului său, *Caragiale și maestrul Dimitriu*, din „Epoca“, nr. 1818, 16 februarie 1935, p. 1–2. Din acest ziar a fost reprodusă de Șerban Cioculescu, în volumul I.L. Caragiale, *Scrisori și acte*, 1963, p. 103. Datată de Eliad Colțan.

Autorul foiletonului din „Epoca“ dă următoarea explicație apelativului de *Metronomidi* sau *Metronimidi*: „Acum să vă spun pentru ce-i zicea Metronomidi: de câte ori cânta la pian și-i îngăduia un timp să bată măsura, Dimitriu nu scăpa ocazia... Nici când la chefuri se porneau în cor și cântau acompaniați... Și în orice împrejurare... muzicală, respecta măsura cu atâta strășnicie, încât nenea Iancu l-a și botezat: „Metronomidi“ (*Ibidem*).

3

Text inclus de Eliad Colțan, în *art. cit.*, p. 1, care îl și datează: 1905. Reprodus în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 103. Carte poștală ilustrată.

Ilustrația de pe cartea poștală înfățișează „un local de cărciumă veche de vreo cinci sute de ani“ (E. Colțan).

Șerban Cioculescu polemizează, în notele sale, cu Eliad Colțan, care comenta tendențios aspectul scrisului lui I.L. Caragiale din cartolina de față: „Trăsăturile scrisului sunt parcă mai puțin sigure ca de obicei. Nenea Iancu gustase, desigur [...]. În altă vedere pe care o trimite cam tot din partea locului, cuvintele sunt scrise cu câte un «b» în fiecare cuvânt. Se vede bine o pierdere de direcție la rând și la compoziție“. Editorul observă judicios: „Interpretarea este discutabilă. Se vede că I.L. Caragiale n-a scris cartea poștală în condiții confortabile. Intercalarea lui *b* era, se vede, un vocabular convențional între prieteni. Când vorbea cu Delavrancea, Caragiale obișnuia să pună un *m* înaintea unor cuvinte. Acesta nu era un semn de ebrietate“ (*Scrisori și acte* p. 103–104).

4

Text reprodus în articolul *Profesorul D. Dimitriu*, scris de Eliad Colțan, în „Epoca“, nr. 1807, 3 februarie 1935, p. 1. G. Călinescu publică cartea poștală ilustrată reprezentând un vapor (Gjedser-Warnemünde. Postfährschiff Prinz Christian), în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor“, I, nr.1–4, 1952, p. 105–106. Data poștei din Berlin W.: 12.8.[19]05. Reprodusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 104–105.

La Biblioteca Națională, Colecții speciale, inv. ms. 35, se păstrează o filă pe care a fost copiată de o mână străină misiva lui I.L. Caragiale, fără finalul cu „Multe salutări...“. La aceeași cotă mai veche de pe această copie (nr. 38437) este înregistrat un plic adresat lui Paul Zarifopol – „bei Herrn C. Dobrogeanu-Gherea, Sinaia“, expediat însă de I.L. Caragiale din Travemünde, Strand-Hotel; cu data poștei din Sinaia: 1 aug. 905.

5

Cartolină publicată de Eliad Colțan, în *art. cit.*, din „Epoca“ nr. 1818, 16 februarie 1935, p. 1–2. Reprodusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 105.

Eliad Colțan explică: „Metronomidi știm pentru ce-i zicea. Acum să vedem de Beethovenescu. Am scris în ziua morții maestrului că rar s-a mai găsit un interpret mai fin și mai pătimaș al lui Beethoven, ca Dumitru Dimitriu. Aceasta e părerea lui Ciucurete și a lui I.L. Caragiale. De aceea Nenea Iancu, într-o explozie din acelea care-i umezeau ochii și pe care poate s-o ateste și bardul național d. Octavian Goga, când s-a trezit în închisoarea de la Szegedin cu el, plin de pachete și cu buzunările umflate de sticle cu vin vechi – l-a botezat cu numele genialului compozitor. Însă românizat: Beethovenescu...” (*art. cit.*, p. 2).

6

Publicată, prima dată, de Eliad Colțan, în *art. cit.*, din „Epoca”, nr. 1818, 16 februarie 1935, p. 1; reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 105.

7

B.A.R., S 21(1)/LV (2); inv. 108670. Carte poștală ilustrată (color): Potsdam, Panorama. Vândută, în 1963, Cabinetului de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române de către Marinovici. Publicată, mai întâi, în „Flacăra”, nr. 7, 1 decembrie 1921, p. 52; reprodusă în *Opere*, VII, 1942, p. 267.

8

Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară, „G. Călinescu”, inv. nr. 1812. Publicată în „Flacăra”, II, nr. 7, 1 decembrie 1921, p. 52. Reluată în *Opere*, VII, 1942, p. 267–268.

Didina (Alexandrina) I.L. Caragiale scria, într-adevăr, o scrisoare soției pianistului, Margareta (Margo) Dimitriu, datată „marți, 6 noiembrie s.n., Berlin”. I.L. Caragiale adaugă rândurile sale adresate „maestrului”, la sfârșitul epistolei care se păstrează în arhiva Institutului „G. Călinescu”. Șerban Cioculescu, care nu a văzut originalul, datează epistola: 7 noiembrie preluând greșeala din revista „Flacăra”. Reproducem, în continuare, textul Alexandrinei Caragiale,

care spune ceva despre aspectele vieții cotidiene la Berlin: „Dragă Madame Dimitriu! Întorcându-ne de la o plimbare frumoasă, găsim carta D-tale. Cu mare plăcere am cetit-o. Și Jean oftând greu a zis: Nu vine Mitică până nu merg eu să-l aduc pe sus. Poate că Maistrului i-e frică că n-o să gășiți adăpost sau un pahăruț de bere rece ori o mămăliguță!

De toate se găesc la Berlin numai un Dimitriu nu se găsește! așa strigă Jean în toate diminețele și-n toate serile; și are mare dreptate.

Pe aci e o vreme splendidă, soare, cald, stăm cu ferestrele deschise; să te tot plimbi și să nu te mai saturi, nici nu îți vine a crede că înaintăm spre iarnă, e o primăvară fără seamăn.

Despre noi nu am nimic nou de spus, despre sănătate stăm bine, slavă Domnului; copiii cresc în sus și nu în lături; am fost la Dresda și prin împrejurimi, am petrecut minunat; ce de frumuseți sunt pe lumea asta etc. Maestrul tot nu vine să le completeze!

Azi mă duc să colind pe la prăvălii. Toată săptămâna se vinde cu prețuri aproape jumătate mărfurile de iarnă; să vezi o forfoteală pe cucoane, fug după tramvaie, împing lumea, numai să ajungă odată pentru un biet șiret de corset! Numai să vedem și să ne aflăm în treabă. Ce vrei? Așa suntem noi damele!

D-ta ce mai faci, ce galantar ți-ai mai făcut? Ceva frumos desigur, s-ar putea altminterea?

De la Margherita nu mai știu nimic de luni întregi, trebuie să scuture desigur.

Mii de complimente din partea noastră iubitului nostru Maestru; pentru ziua onomastică felicitări călduroase. Jean îți sărută mâna, copiii vă îmbrățișează cu toată dragostea și toți vă dorim și iar vă dorim! Te sărut, Didina“.

După acest ceremonial de *captatio benevolentiae* ne vine greu să înțelegem considerațiile lui Dimitrie Gusti în legătură cu o vizită a familiei Dimitriu la Berlin, care s-ar fi prelungit atât de mult, încât scriitorul s-ar fi simțit deranjat (Dimitrie Gusti, *Câteva amintiri despre Caragiale*, în „Revista Fundațiilor Regale“, XII, nr. 4, aprilie 1945, p. 14–15; „Tata Beethoven“. Dar, cunoscând mobilitatea atitudinilor la Caragiale, totul era posibil.

9

B.A.R., S 2(2)/LV (2); inv. 108671. Scrisoare intrată în fondurile Cabinetului de manuscrise în anul 1963. Ofertant: Marinovici. Epistola a fost publicată în revista „Flacăra“, II, nr. 7, 1 decembrie 1921, p. 52 (*Trei scrisori ale lui Ion L. Caragiale*). De aici este reprodusă în *Opere*, VII, 1942, p. 268. În ediția de față, am transcris scrisoarea după original, completând și corectând unele erori. Astfel, finalul cu „complimente junelui Dimitriu de la vechiul său profesor“. Adresa lipsește și ea din „Flacăra“ și din ediția critică Cioculescu. De asemenea, „petreceți“ este înlocuit cu „petrecem“, cum sugerează contextul, forma corectă, iar „nentârziat“ este redat prin „neîntârziat“. De asemenea, la dată am adăugat și: „duminică“.

Despre prezența lui Dumitru Dimitriu în casa lui Caragiale de la Berlin, își amintește și Cella Delavrancea, care îl cunoscuse pe pianist și ca profesor la Conservatorul de muzică din București: „Mai era un profesor, mult apreciat de Caragiale. Îl chema domnul Dimitriu. Aluneca ca un balon când umbla. Tot așa îi alunecau degetele groase și scurte pe claviatură. Taifasul de la berărie se termina printr-un adagio de Beethoven, la Caragiale acasă, cântat de câte 3–4 ori în șir de Dimitriu. Caragiale era mare cunoscător al muzicii și avea o predilecție pentru Scarlatti și Beethoven. Metoda lui Dimitriu era cam fantezistă și programele de studii necercetate. Elevii lui studiau invariabil părțile lente din sonatele beethoveniene, iar virtuozitatea era lăsată în seama norocului. Dădea lecții particulare feteiței lui Caragiale. O așeza la pian și pe când ea cânta, el explora cratițele în bucătărie, gustând din felurite bucate, dar atent totuși la muzică. Cu capul aplecat pe balsamul unei tocane, striga la câte o greșală: «Ce faci, maimuțo?» Era o fire de artist, pătimaș și cu un dar de expresie care ascundea imperfecțiunile tehnice“ (Cella Delavrancea, *Câteva însemnări și amintiri despre muzicanții de odinioară*, în „Studii muzicologice“, nr. 1, 1956, p. 122).

Către DIRECTORUL GENERAL AL TEATRELOR

1

Arhivele Naționale, București, Fond Teatrul Național, Administrative, dosar nr. 3, anul 1885.

Cererea lui Caragiale este înregistrată: „Priimit 2/14 martie 1885, R(eg) No. 152/3. *Se aprobă.* Gr. C.C[antacuzino]“. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 182.

Roma învinsă, în traducerea lui Caragiale, a fost tipărită la Sibiu, prin grija lui Ioan Slavici, în „Tribuna“, IV, nr. 253, 7/19 nov. 1887, continuând la foileton, până la nr. 270, din 28 nov. 1887. Reprodusă în ediția noastră, *Opere*, II, 2000, p. 483–586.

2

Arhivele Naționale, București, Fond Teatrul Național, Administrative. Cererea este înregistrată cu data de 29 aprilie 1885, nr. 257/3 și poartă rezoluția directorului general: „Se aprobă Gr. C.C.“.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 183.

D-ale Carnavalului a apărut în „Convorbiri literare“, XIX, nr. 2, mai 1885, p. 97–131. Reprodusă în ediția noastră, *Opere*, II, 2000, p. 233–339.

3

Arhivele Naționale, București, Fond Teatrul Național, dosar 11/1905–1906. Cererea este înregistrată: „Priimit 10/23 octombrie 1905, R.N. 528, D 30/1905.“ Decizia directorului general: „Se va plăti miercuri 20 oct. 05. ss. A. Davila“.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 213–214.

Către DIRECȚIA ȘCOLII PRIMARE
NR. 1 DIN PLOIEȘTI

Comunicată în: *** *Inaugurarea noilor școli. Cuvântare rostită de revizorul școlar Gh. Nicolau la inaugurarea școlilor nr. 1 de băieți și de fete* (în ziarul „Prahova“, Ploiești, X, nr. 205, 19 nov. 1906, p. 3).

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 181–182.

Șerban Cioculescu reproduce petiția după articolul semnat I. Tudor, *Caragiale la 1864. Cea dintâi scriere a sa. Cu prilejul jubileului maestrului* („Minerva“, IV, nr. 1130, 8 febr. 1912, p. 2, cu precizarea că se reia „scrierea“ după „Românul“). De altfel, la aniversarea scriitorului pentru împlinirea vârstei de 60 de ani și, câteva luni mai târziu, la moartea lui, documentul a fost retipărit în numeroase alte publicații: „Neamul românesc literar“, IV, 1912, nr. 5; „Opinia“, 1912, Iași; „Universul“, XXX, nr. 160, 13 iunie 1912, p. 2; „Conservatorul“, XII, nr. 170, 3 august 1912, p. 1; „Biruința“, (Ploiești), VII, nr. 603, 24 noiembrie 1912, p. 3.

Către ALEXANDRU DOBROGEANU-GHEREA

Manuscris aflat la Muzeul Literaturii Române din București, Fond I.L. Caragiale, cota 08/1/65, nr. 14 385.

Scrisoarea nu a fost inclusă în edițiile anterioare.

Transmisă destinatarului prin Al. Vlahuță, cum reiese din formularea lui Caragiale, epistola pare să fi fost scrisă în țară, unde scriitorul sosise, după un probabil popas la Budapesta, pentru o întâlnire cu Dimitrie Birăuțiu (v. *infra*). În ziua de 26 ianuarie, ziarul „Voința națională“ (XXVIII, nr. 7648, 26 ian. 1911, p. 2) îi consemnează prezența la întrunirea conservator-democraților lui Take Ionescu, desfășurată la București la sala Eforiei. Mai mult, el ia cuvântul: „D. Caragiale e în vervă. Începe prin a face comparație între ceea ce a vrut regele aducând la putere un guvern urât de țară, care vrea să reîntrunească reacțiunea și între legenda biblică cu rățacirea lui Moise prin pustiu cu poporul ales, pentru că nu vrea să meargă cu un popor de robi în țara libertății“ (*Întrunirea conservatorilor-democrați*).

Alexandru Dobrogeanu-Gherea (1879–1938), inginer, cu studii la München, publicist și militant socialist. Este fiul cel mare al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea.

Către CONSTANTIN DOBROGEANU-GHEREA

1

B.A.R., S 10(7)/XV; inv. 18391. Achiziționată în 1951 de la Șerban Cioculescu. Epistola este publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 10–11.

¹ Aceeași lipsă de bani și în scrisoarea adresată lui Alceu Urechia, datată 12 iulie 1906, expediată tot din Tușnad. Prietenului său, doctor și literat, îi cerea 100 de lei, pentru a-și putea plăti datoria contractată la băi.

² „Lumea nouă“, cotidian al social-democrației române, apare la București, în prima serie, între 2 noiembrie 1894 și 17 noiembrie 1898, sub egida Consiliului General al Partidului Social-Democrat. Comitetul redacțional, condus de I. Nădejde, editează, în anii 1895–1896, un supliment săptămânal, cu profil enciclopedic, intitulat tot „Lumea nouă“, dar cu subtitlul *Literară și științifică*.

I.L. Caragiale voia să colaboreze, probabil, cu „un foileton (o nuvelă literară)“ la suplimentul literar, pentru că ziarul politic nu avea decât duminica o pagină cu foiletoane. Este adevărat, însă, că C. Dobrogeanu-Gherea polemizase, în cotidianul partidului, cu Gh. Panu, pentru ideile din articolele acestuia publicate în „Epoca literară“, condusă de I.L. Caragiale.

³ „Epoca“, cotidian politic, apare la București, în 1885, reprezentând, la început, aripa tinerilor junimiști din Partidul Conservator. Ziarul va cunoaște cinci serii, continuând să apară, cu intermitențe, până în 1938. Pentru colaborările lui I.L. Caragiale, interesează pe cititor seria a II-a (2 noiembrie 1895–22 noiembrie 1916), când director și finanțator era N.Gr. Filipescu (1862–1916). I.L. Caragiale îi vorbea, desigur, lui C. Dobrogeanu-Gherea de activitatea sa la „Epoca literară“, o revistă săptămânală, pe care i-o făcuse cadou N. Gr. Filipescu, prin mijlocirea amicului său G. Panu. Încă din

4 aprilie 1896, ziarul „Epoca“ publica o scrisoare a lui I.L. Caragiale către directorul politic, în care îi propunea o afacere: „un număr ebdomadar de duminică al «Epocei», destinat, afară de rubrica informațiilor și depeșilor politice, exclusiv producerilor literare“ („Epoca“, II, nr. 123, 4 aprilie 1896, p. 3). Nicu Filipescu îi răspundea, pe aceeași pagină, dându-și acordul, dar îi și mulțumea pentru idee „din partea cititorilor «Epocei»“. La 15 aprilie 1896, apărea primul număr al „Epocei literare“, condusă de I.L. Caragiale. Vor apărea 11 numere. Ultimul număr, din 24 iunie 1896, nu se găsește în fondurile publice și, din această cauză, nu este citat în instrumentele de lucru cunoscute (Vezi comentariile noastre în ediția critică *Opere*, III, 2001, p. 1146–1147). Reapariția promisă a revistei la 1 septembrie 1896 nu va mai avea loc. Nemulțumirea de peste vară, mai ales de ordin pecuniar, va fi repede uitată. N. Filipescu îi va oferi generos paginile ziarului său, anunțând, la 16 octombrie 1896, că va transforma „Epoca politică“ în Epoca politică și literară“. Și, într-adevăr, chiar de a doua zi, I.L. Caragiale va inaugura noua rubrică, *Litere – Artă – Știință*, cu reportajul *O plimbare la Căldărușani*, semnat Ion („Epoca“, II, nr. 281, 17 octombrie 1896, p. 2). Colaborarea sa va fi consistentă și la alte rubrici, cum ar fi *Tribuna literară* sau semnând memorabile editoriale politice antiliberale. Chiar și articolele despre Gherea vor fi inserate, în 1897, la *Tribuna literară* a „Epocei“ (Vezi ediția critică, *Opere*, III, 2001, p. 732–735; 736–739). Ultimul articol de la „Epoca“ va fi *Cazul dlui Paulowsky* („Epoca“, III, nr. 565, 21 septembrie 1897, p. 1–2). Cel care îl adusese la gazeta conservatoare a lui N. Filipescu, îl va atrage într-o nouă aventură publicistică, ziarul liberal „Drapelul“.

⁴ *Pauker, Simion* (1864–?), ziarist și cu responsabilități administrative la „Adevărul“, unde I.L. Caragiale publicase câteva foiletoane, semnate Luca, între 7 martie și 26 aprilie 1896. Curios este faptul că în scrisoarea mai înainte citată către dr. Alceu Urechea, cel care trebuia să-i trimeată bani era avocatul Dissescu.

⁵ *Șăineanu, Lazăr* (1859, Ploiești – 1934, Paris), filolog, autorul *Dicționarului universal al limbii române*, pe care I.L. Caragiale îl recenzează în „Epoca literară“ (*Un dicționar român*, în nr. 11, 24 iunie 1896, p. 1). Ploieșteanul Lazăr Șăineanu îi fusese coleg de profesorat la Liceul „Sf. Gheorghe“ din București.

2

B.A.R., S 10(6)/LV; inv. 18 890. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 11–12, cu diferențe de transcriere: „nu mai e nevoie“ în loc de „nu e nevoie“, „să-mi reiau“ în loc de „ca să-mi reiau“.

¹ *Constantin G. Dissescu* (1854–1932), profesor de drept administrativ și constituțional la Universitatea din București. Fost senator, ministru al Justiției (1899–1900), al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1906–1907; 1912–1914). În calitate de avocat și prieten, reprezenta interesele lui I.L. Caragiale în administrarea moșiei Frățești-Vlașca, ce-i revenise scriitorului din moștenirea Momuloaiei.

² *C. Dobrogeanu-Gherea*, în scrisorile către fiica sa, Ștefania, care se afla la studii în Germania (München), îi scria că este cel mai mare scriitor român, cu talentul pe care-l are, „moare de foame“, bătându-și joc de el „gușatii politici“ (Scrisoare din 20 ianuarie 1898, în *Opere complete*, vol. 8, București, Editura politică, 1983, p. 155).

³ Liceul particular „Sf. Gheorghe“ din București funcționa, încă din 1889, sub conducerea prietenului său Anghel Demetriescu. La acest liceu și-a făcut studiile Mateiu Caragiale, în anii 1896–1903.

Șerban Cioculescu se întreabă, în notele sale, dacă nu era vorba de o reluare a revistei „Literatură și știință“.

3

B.A.R., S10(1)/LV; inv. 18386. Intrată în fondurile Cabinetului de manuscrise în anul 1951. Ofertant: Șerban Cioculescu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 13–16.

¹ *Mateiu Caragiale* (1885–1936), fiul natural al lui I.L. Caragiale și al Mariei Constantinescu.

² *Elena (Lenci) Caragiale*, sora scriitorului. Va muri la 15 septembrie 1905.

³ *Mihail C. Vlădescu* (1865–?), naturalist și deputat conservator, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1904–1906).

⁴ I.L. Caragiale se referă, probabil, la proiectata comedie nerealizată, *Tivircă, Sotirescu et C-nie*.

⁵ *Paul Zarifopol* (1875–1934), critic literar și eseist, ginerele lui C. Dobrogeanu-Gherea.

4

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 255–258. Editorul notează la „Izvoare“ că scrisoarea se afla „în păstrarea dnei Ștefania P. Zarifopol, fiica destinatarului“ (p. 587).

5

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 258–259. Reprodusă de același autor, parțial, în *Viata lui Caragiale*. Ediție de Barbu Cioculescu, București, Editura Floarea Darurilor, 2001, p. 178–179. Biograful notează că este „singura scrisoare comunicată de familia lui Gherea“.

6

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 259. Carte poștală ilustrată aflată, în anul publicării volumului *Opere*, VII. *Correspondență* Caragiale, în păstrarea doamnei Ștefania Zarifopol, fiica lui C. Dobrogeanu-Gherea.

7

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 259–260. Cartea poștală ilustrată (color) se afla în păstrarea Ștefaniei Zarifopol.

8

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. nr. 38 437.

Publicată, cu eliminări de text, în *Opere* VII, 1942, p. 260–261. Scrisoarea lui Caragiale este expediată din Leipzig, unde se afla împreună cu toată familia, cu ocazia nașterii fiului Ștefaniei și al lui Paul Zarifopol, numit în epistolă „Păvăluțică“.

9

Publicată din arhiva Ștefaniei Zarifopol, în *Opere*, VII, 1942, p. 261–262.

¹ Comedia *Tiutică, Sotirescu & C-nie*, un proiect nefinalizat.

10

Carte poștală ilustrată publicată, din arhiva Ștefaniei Zarifopol, în *Opere*, VII, 1942, p. 262. Semnat M.C. Rostoganul, adică Mariu Chicoș Rostogan, personaj al unui „serial“ din „Moftul român“, începând cu numărul 3 din 3 februarie 1893. Secvențele din „Moftul român“ vor fi reunite în volumul *Schițe ușoare* (1896) sub titlul *Un pedagog de școală nouă* (Vezi textul complet în ediția noastră de *Opere*, vol. I. *Proză literară*, București 2000, p. 99–110, cu notele și comentariile aferente, p. 1549–1551).

11

M.L.R., inv. nr. 3655, cota 08/II/111. Carte poștală ilustrată cu data poștei: Berlin, 12.09.06. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961. Publicată întâi de Șerban Cioculescu în „Ecolul“ din 5 aprilie 1944 (articolul: *Din corespondența lui I.L. Caragiale – câteva inedite*). Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 128.

¹ Ironie subțire a lui I.L. Caragiale la manifestările din țară prilejuite de jubileul de 40 de ani de domnie a lui Carol I. Vezi și pamfletul în versuri scris de Caragiale cu această ocazie, *Mare farsor, mari gogomani* (cf. Note și comentarii în ediția noastră de *Opere*, II, București, 2000, p. 1251–1252).

12

B.A.R., S 10(2)/LV; inv. nr. 18387.

Carte poștală-felicitare cu ocazia Anului Nou 1908. Pe față o imagine rustică și cu un text imprimat: „Die besten Wünsche zum Neuen Jahre“. Data de pe ștampila poștei: Charlottenburg – 2.I.08; Ploiești gară – 5 ian. 908. Achiziționată în 1951 de la Șerban Cioculescu.

13

Publicată, din arhiva Ștefaniei Zarifopol, în *Opere*, VII, 1942, p. 262–263. Scrisoare datată de însuși I.L. Caragiale: 4/17 ianuarie 1908.

¹ Fabula *Boul și vițelul* fusese publicată în facsimil în fruntea numărului 1 din 1 ianuarie 1908 al revistei lui Mihail Dragomirescu, „Convorbiri critice“ (Vezi notele din ediția noastră de *Opere*, II, București, 2000, p. 1255–1256).

14

B.A.R., S 10(3)/LV; inv. 18276. Carte poștală ilustrată (color): Frohes Neujahr 1909. Data poștei din Berlin W.: 11.1.09. La Ploiești felicitarea ajunge la 14 ianuarie 1909, stil vechi. Dar familia Dobrogeanu-Gherea nu era în localitate și cartolina era îndreptată la Buhuși, județul Neamț, unde poșta consemnează data de 15 ianuarie 1909.

15

Publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Correspondențe: I.L. Caragiale. Epistole berlineze* în „Manuscriptum“, XV, nr. 3(56), 1984, p. 135. Cartolină în fotocopie. În subsol, la notă, autorul articolului precizează: „Originalul se află în arhiva Nicolae Scurtu, București, fiindu-mi dăruit, în anul 1979, de Sonia Zarifopol, fiica criticului și eseistului Paul Zarifopol.“

Reproducem textul după „Manuscriptum“ (1984).

16

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 263 din arhiva Ștefaniei Zarifopol. Hârtie cu antet imprimat: „Vadászkürt Szálloda, Budapest – Kommer Ferenc: Hotel Jägerhorn Budapest. Telefon 10–78. Interurban B-51“. Editorul explică într-o notă: „Gherea și dna Zarifopol erau la Budapesta“.

17

Telegramă publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 374. Răspuns al lui I.L. Caragiale la felicitările primite cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani.

18

B.A.R., S 10(4)/LV; inv. 18274. Intrată în fondurile Bibliotecii Academiei Române în 1951, achiziționată de la Șerban Cioculescu. Scrisoare redactată pe o filă de blocnotes care, prin îndoire, a devenit plic trimis recomandat din Schöneberg b. Berlin 5, cu recipisa nr. 946.

19

B.A.R., S 10(5)/LV; inv. 18389. Carte poștală simplă, achiziționată în 1951 de la Șerban Cioculescu. Urări adresate lui Constantin Dobrogeanu-Gherea cu ocazia unei duble sărbători: ziua de naștere (21 mai 1855, Slavianka, Rusia) și, totodată, ziua onomastică (Sf. Constantin în calendarul ortodox). Deși cartea poștală este datată de I.L. Caragiale 18 mai 1912, ea este prezentată la oficiul poștal din Schöneberg – Berlin la 30 mai 1912 (stil nou), ajungând la Ploiești, în 1 iunie 1912 (stil vechi). S-ar putea ca data de 18 mai, să fie pe stil vechi, pentru a marca ziua de 21 mai.

20

M.L.R., inv. 9921. cota 08/III/14

Telegramă către C. Dobrogeanu-Gherea și Paul Zarifopol, trimisă din Berlin, cu prilejul sărbătorilor de iarnă. Datată: 5/1.[f.a.].

Către AUREL C. DOMȘA

Publicată de însuși destinatar în articolul *Caragiale și noi* (în „Unirea”. Foaie bisericească politică, XXII, nr. 67, Blaj, 27 iunie 1912, p. 2, urmată de scrisoarea 2 către Al. Ciura). Reprodușă, cu facsimil, de Radu Brateș, în articolul *O scrisoare inedită a lui Caragiale* („Lucefărul”, IX, nr. 45, 5 noiembrie 1966, p. 7), în care menționează că originalul se afla în posesia familiei Petre Breazu din Blaj. Nu am văzut originalul. Epistola este scrisă pe o foto-carte poștală, reprezentându-l pe Caragiale din profil, fiind identică aceluia trimisă sau dăruite lui Ion Corbu și Ștefan Pop (v. *infra*).

Caragiale răspunde invitației cuprinse în scrisoarea de la 1 oct. v. 911), pe care i-o adresa Aurel C. Domșa (originalul la B.A.R., Fond Caragiale, cota: S 41/LV) și anume:

„Iubite Maestre!

Am voi să publicăm o broșură mai voluminoasă asupra serbărilor. Te-aș ruga de o mică contribuție și de un portret de al D-tale. [...]

Așteptând cu impacianță răspunsul D-tale, semnez
cel mai adict

Aurel C. Domșa“

Aurel C. Domșa (1868, Blaj – 22 iun. 1938), preot și profesor de religie la Blaj. În 1903, asesor onorar al Consistoriului, apoi protopop. A condus gazeta „Unirea“, ca redactor responsabil și ca director-proprietar. A colaborat, îndeosebi cu schițe, la „Vatra“ (1894–1895). Volume: *Floricele de câmp*, schițe ușoare, Blaj, 1894; *Poetul G. Coșbuc*, disertație, Blaj.

Către ELENA dr. I.N. DONA

Manuscris aflat în Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“ al Academiei Române, nr. inv. 1820.

Publicată în studiul *Material documentar și știri noi despre... I.L. Caragiale*,... de către G. Călinescu și colectivul de documentare, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor“, I, nr. 1–4, 1952, p. 105–106.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 89.

Reținem precizarea din articolul citat: „(Carte de vizită; după știrea noastră c. dr. I.N. Dona)“. La colăționare, am restabilit: „răspund *todeuna eu*“ (v. primul aliniat), cum scria Caragiale, în loc de: „totdeauna“ (*Scrisori și acte*, p. 89).

Către MIHAIL DRAGOMIRESCU

1

Fondul de corespondență al mănăstirii Agapia, județul Neamț.
Scrisoare către Mihail Dragomirescu publicată de Marius Pop în „Tribuna“, XXVI, nr. 4 (1310), 28 ianuarie 1982, p. 5 (*I.L. Caragiale inedit. Restituiri*). Istoricul literar datează scrisoarea „2 februarie 1900“, iar în comentariu 2 februarie 1902 – „după toate probabilitățile“. Consultând calendarele vremii, „marți, 2 februarie“ – cum însemnează Caragiale – cădea în anul 1899.

2

B.A.R., S 11(3)/V; inv. 726. Din Legatul Torouțiu.

Scrisoare a lui I.L.Caragiale către M. Dragomirescu datată: „Astăzi, luni 25 oct. 3 1/2 d.a.“. O mână străină a adăugat pe original: „An 1900“. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 331. Într-o notă, Șerban Cioculescu menționează: „Biletele I–VII privesc tratativele de împăcare, dorite de Caragiale între el și Maiorescu, și mijlocite de M. Dragomirescu“. La „Izvoare“ se precizează: „Inedite, în păstrarea destinatarului, care ne-a comunicat originalele“ (*op. cit.* p. 80).

3

B.A.R., S 11(40)/V; inv. 744. Provenită din Legatul Torouțiu (1954).

Carte de vizită a lui I.L. Caragiale trimisă lui Mihail Dragomirescu, în str. Sf. Apostoli 22.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 331.

4

B.A.R., S 11(1)/V; inv. 723. Au fost înregistrate la Cabinetul de manuscrise din „Legatul Torouțiu“.

Scrisoarea criptică, un record de concizie epistolară, redactată sigur de mâna lui Caragiale, nu poartă nici o dată. Totuși, Șerban Cioculescu, când o publică în volumul de *Corespondență* din 1942,

p. 331, o datează „16 nov. [1899]“, lăsând impresia, prin paranteza dreaptă, că el, ca editor, a restabilit doar anul, ziua și luna fiind notate de autor. Presupunem că data i-a fost transmisă editorului de profesor, probabil după ștampila poștei de pe plicul care nu s-a mai păstrat, sau pur și simplu după însemnările sale.

Cât privește conținutul ciudatei epistole, Șerban Cioculescu scrie într-o notă din josul paginii: „Imitarea vorbirii lui Titu Maiorescu“ (*op. cit.*, p. 331).

5

B.A.R., S(11(2))/V; inv. 724.

Scrisoare adresată de I.L. Caragiale lui Mihail Dragomirescu. Datată de autor: joi, 6 ianuarie 1900.

6

B.A.R., S 11(38)/V; inv. 748. Datat: „vineri 21 ian.“ [1900].

Bilet trimis de I.L. Caragiale lui Mihail Dragomirescu. Publicat de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 332.

7

B.A.R., S 11(39)/V; inv. 741.

Bilet al lui I.L. Caragiale trimis lui Mihail Dragomirescu. Publicat de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 332. Bilet provenit din Legatul Torouțiu. Datat: „sâmbătă, 22 ian.“ [1900].

8

B.A.R., S 11(41)/V; inv. 742.

Bilet scris de I.L. Caragiale pe o carte de vizită. Provine din Legatul Torouțiu (1954).

9

B.A.R., S. 11(46)/V. Un bilet al lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. Publicat în *Scrisori și acte* (1963), p. 41. Șerban Cioculescu datează misiva „înainte de 1904“.

10

B.A.R., S 11(43)/V; inv. 746. Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. Provenită din Legatul Torouțiu (1954). Publicată de Șerban Cioculescu în „Preocupări literare“, VII, nr. 8–9, august-septembrie 1942, p. 468–477, sub titlul *Din corespondența inedită a lui Caragiale* (I). Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 42. Datată de editor: 20–24 noiembrie 1905.

Mihail Dragomirescu tipărise de curând două volume: *Critica dramatică* (1904) și *Dramaturgia română* (1905). În jurnalul său, publicat fragmentar de Z. Ornea, menționa în 5 august 1937: „În 1905, pe toamnă, Caragiale și-a exprimat dorința să-mi citească lucrările. Eu i-am trimis *Teoria elementară a poeziei*, *Critica dramatică* și *Dramaturgia*“. Ultimele două titluri sunt legate într-un singur volum (Șerban Cioculescu, *Caragialiana*, 1987, p. 264).

Marin Gelea, roman de Nicolae Petrașcu (1859–1944). Un roman al ratării, „cu cheie“, are în centrul acțiunii pe arhitectul Mincu, dar și pe poetul Nerva (prototip Delavrancea), care eșuează într-o carieră politică. De aici, poate, ironia subțire a lui I.L. Caragiale.

11

Felicitare cu ocazia Anului Nou – 1906, din partea lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu.

12

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu din 18/31 decembrie 1906. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 43–45, cu specificarea: „Transcrisă din colecția lui I.E. Torouțiu“.

Într-un articol, datat 1 iulie 1946, distinsul editor notează: „Curând după moartea bătrânului critic [M. Dragomirescu decedase la 25 noiembrie 1942], am aflat de la I.E. Torouțiu că îi fuseseră încredințate cu puțin înainte câteva scrisori, pe care atât destinatarul, cât și d-sa le socotiseră nepublicabile. Lectura uneia singure, datată 18/31 decembrie 1906 și expediată din Wilmersdorf-bei-Berlin, mi-a fost îngăduită. Scrisoarea conținea aprecieri cam slobode asupra unor

contemporani, ca N. Iorga, Paul Bujor, C. Stere, G. Coșbuc, Simion Mehedinți și I. Gorun. Mai ales, însă, ea cuprindea câteva cuvinte tari la adresa lui Titu Maiorescu; le-am reținut și mi le-am însemnat după memorie; deși nu le socotesc nereproductibile, mă sfiesc să le transcriu, ca nu cumva procedarea să treacă drept abuz de încredere. I.E. Torouțiu, apreciind că este prea curând să se dea în vileag textele acestea necruțătoare, avea de gând să le depună la Academia Română, cu stipulația comunicării lor abia peste treizeci sau cincizeci de ani! Se pare că și-a tradus intenția în fapt. Dacă este așa, acest al treilea lot al corespondenței lui Caragiale cu M. Dragomirescu nu va putea fi consultat multă vreme. Păcat! Interpretarea lui I.E. Torouțiu mi s-a părut cam exagerată, întrucât judecând după scrisoarea citită, violențele de limbaj ale lui Caragiale nu erau chiar atât de terifiante“. (Șerban Cioculescu, *Din corespondența inedită a lui Caragiale și Mihail Dragomirescu*, II, în *Caragialiana*, București, Editura Eminescu, 1987, p. 259–260.)

I.E. Torouțiu se stinge din viață în anul 1953. Chiar din anul următor, 1954, la Cabinetul de manuscrise al Academiei Române, sunt înregistrate (și li se dau cote) o serie de scrisori Caragiale către Mihail Dragomirescu, cu specificarea „din legatul Torouțiu“. Lipsește însă scrisoarea de față din 18/31 decembrie 1906.

Pasajul despre „bătrâna proxenetă...“ se referă la Titu Maiorescu.

Curios este faptul cum reacționează M. Dragomirescu, în *Jurnalul de lucru* din 1937: „În urma acestei scrisori, Caragiale a rămas pe gânduri. El locuia la Berlin – stipendiat, probabil – cum sunt mulți și astăzi – de guvernul german și, ducând politica țării, care pe atunci era germanofilă, era prieten cu Mite Kremnitz, prietena lui Maiorescu și presupusa traducătoare a operelor lui Caragiale în limba germană. Pe urmă, din pricina aceasta avea de gând el să scoată o revistă, cum mi-a spus, mai târziu, la Budapesta, și de aceea și intrase el în prietesugul ardelenilor. Era vorba de o diversivune literară, în paguba politicii românilor de peste munți, la care însă n-a avut curajul, mai pe urmă, să se înhame, poate, și din pricina marelui naționalist Take Ionescu. Oricum ar fi, lui Caragiale nu-i surădea nici eventualele mele atacuri la adresa lui Maiorescu, care făcea aceeași politică de când cu articolul celebru din *Deutsche Rundschau*, nici întemeierea unei reviste, care ar fi pompat forțele literare, ce i-ar fi fost trebuincioase. Fapt e

că mă sfătuieste în scrisoarea de răspuns a lui să-l las în pace pe Maiorescu și să las în pace și revista“. Acest fragment de „jurnal“, publicat de Z. Ornea în revista „Manuscriptum“, nr. 3/1971, determină *O punere la punct* a lui Șerban Cioculescu. Eroarea cea mai „gravă“ i se pare a fi aceea cum că I.L. Caragiale ar fi fost „stipendiat“: „M-am simțit dator să nu las nici un dubiu asupra așa-zisului *stipendiu*, care să păteze memoria lui Caragiale. Marele scriitor putea fi uneori teribil de nedrept și violent, în corespondență ca și verbal, dar nu a fost nici un moment naimitul unei puteri străine“. La fel destramă Șerban Cioculescu și celelalte aserțiuni dragomiresciene: Caragiale a fost un patriot nu un „naționalist“, iar proiectul unei reviste literare e mult mai târziu, în ianuarie 1911: „Mihail Dragomirescu încurcă mereu datele, uitând că proiectul lui Caragiale nu era simultan cu al său“ (Șerban Cioculescu, *O punere la punct*, în *Caragialiana*, ed. cit., p. 264–267).

¹ Nu am văzut originalul și am putut completa textul lipsă. Presupunem, însă, că era vorba de Paul Bujor și C. Stere citați de Dragomirescu.

13

B.A.R., S 7(3)/LV(2); inv. 211650.

Scrisoarea a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu, datată de I.L. Caragiale 16/29/VI/907. Ofertant A. Alexandrescu în 1952. Custodele a introdus misiva între scrisorile trimise lui Alceu Urechia.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 46–47. Șerban Cioculescu indică drept cotă a epistolei „A. 753/1952“.

Fabula *Duel* a fost publicată în „Convorbiri“, I, nr. 13, 1 iulie 1907, p. 581, sub pseudonimul *Un mare anonim*, dat de redacție și menționat doar pe copertă și la tabla de materii. O notă redacțională conține o nouă referință critică la adresa lui G. Ranetti: „Această bucată se datorește celui mai mare scriitor în viață al nostru. Dar, din motive pe care le pot înțelege lesne cei ce cunosc critica dlui Mihail Dragomirescu asupra fabulei *Plugul și tunul* de George Ranetti, acest scriitor a dorit să-i păstrăm anonimul. I-l păstrăm; și de aceea ne și

putem îngădui să-i dăm primul loc al revistei, unde ar trebui să strălucească de drept“.

În notele sale, la această scrisoare Șerban Cioculescu găsește „ciudată, apropierea între, caioni și raneti“. Distinsul editor explică „ieșirea“ lui Caragiale prin „provocarea lui M. Dragomirescu, scriindu-i în două epistole din aceeași zi (13/27 iulie 1907): „Ranetti te batjocorește indirect“ sau „Am uitat să-ți alătur obrăznicia coteiului Ranetti. Oamenii aceștia trebuie puși odată la locul lor. Eu n-am altă putere decât să zic «țiba» când vor să intre în ograda literară. Mai trebuie cineva să-i și scuture și să-i dea de pământ“ (B.A.R., S 42(5)/LV; inv. 17285).

Mihail Dragomirescu, cu privire la proza sa, *Horațiu Căpușă – Istoria naturală a unui parazit literar* („Convorbiri“, nr. 12, p. 433–434), îl rugase în scrisoarea sa din 13/26 iulie 1907: „să-mi dai sfatul dacă trebuie să mai continui sau nu acest gen de literatură labruieristă“ (B.A.R., S 42(4)/LV; inv. 17284). I.L. Caragiale nu i-a răspuns, de fapt, niciodată.

14

B.A.R., S 11(5)/IV; inv. 727.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu, datată de Caragiale: vineri 22 iunie/5 iulie 907. Provenită din Legatul Torouțiu (1954).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 333–334.

O *notă* este publicată de Șerban Cioculescu separat în *Opere*, VII, 1942, p. 333, datând-o: „probabil 21 iunie/4 iulie 1907. Nota urmează după textul fetei *Duel*, apărută în «Convorbiri» de la 1 iulie 1907“.

Am păstrat „nota“ la scrisoarea de față unde se dau și alte indicații pentru redacție.

¹ Fabula *Duel* va apărea în „Convorbiri“, I, nr. 13, 1 iulie 1907, p. 581.

² Vezi comentariile lui Stancu Ilin din capitolul „*Unghia de leu*“ a lui I.L. Caragiale al monografiei „Convorbiri critice“ din volumul *Reviste literare românești de la începutul secolului al XX-lea*, București, 1976, p. 42 și urm.

15

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu. Din colecția Claudia Miliian Minulescu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 48. Datată de editor: „după 15 iulie 1907“.

16

B.A.R., S 11(11)/V; inv. 18 470; c.c.s. 754/1952.

Carte poștală ilustrată (color): Imagine cu un poștalion și un han.

Trimisă de I.L. Caragiale lui M. Dragomirescu, din Berlin. Data poștei: 16.7.07.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 49.

„Lucrul“ său la comedia *Titircă, Sotirescu et C-nie*.

Chiar a doua zi, în 17 iulie 1907, îi expedia fabula *Temelia*.

17

B.A.R., S 11(6)/V; inv. 18160.

Scrisoarea recomandată a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu a fost dată publicității, întâi, de C. Ciuchindel, *Câteva scrisori inedite ale lui I.L. Caragiale*, în „Steaua“, VII, nr. 4, 1956, p. 118. Inclusă în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 50–51.

¹ *Temelia* (Vezi textul fabulei și notele noastre în *Opere*, II, 2000, p. 1036 și 1253.

² *Duel*. Fabulă. Vezi *Opere*, II, 2000, p. 1035 și 1252–1253.

În legătură cu seria de „fabule“ caragialiene la „Convorbiri“ reproducem comentariile lui Stancu Ilin din monografia dedicată revistei lui Mihail Dragomirescu: „Cu toate că fabulele și alte câteva poezii publicate de Caragiale în *Convorbiri critice* nu reprezintă culmi ale artei marelui scriitor, prezenta sa în paginile periodicului estetic-autonomist a adus un prestigiu deosebit revistei. Mihail Dragomirescu ține să precizeze, de mai multe ori, lui Caragiale personal, efectul imediat pe care colaborarea sa la revistă o are asupra publicului. Prima bucată publicată este *Duel* (nr.13/1907, p. 581), nesemnată, redacția rezervându-și următoarea notiță: «Această bucată se datorește celui mai mare scriitor în viață al nostru. Dar, din motive

pe care le pot înțelege lesne cei ce cunosc critica dlui Mihail Dragomirescu asupra fabulei *Plugul și tunul* de George Ranetti, acest scriitor a dorit să-i păstrăm anonimul. I-l păstrăm; și de aceea ne și putem îngădui să nu-i dăm primul loc al revistei, unde ar trebui să strălucească de drept». Într-adevăr, chiar în numărul precedent al *Convorbirilor*, la *Revista critică*, se ocupă de fabula lui Ranetti din *Viața românească*, nr. 4/1907. Dintru început, M. Dragomirescu se arată sceptic de rezultat, întrucât un autor «cu condeiul ziaristului pamfletar vrea cu orice preț să facă literatură serioasă». «Ideea (inspirată desigur de răscoalele țărănești) că și plugul și tunul sunt deopotrivă de folositoare ar fi putut face obiectul unei bune fabule dacă autorul ar fi pătruns-o și dacă cu ajutorul unei reale imaginații ar fi putut-o ridica la rangul de concepție poetică» (nr. 12/1907, p. 571). Criticul îl acuză de «operație intelectuală artificială», de «stil vulgar» și «umor ieftin». După ce îi impută și «note sentimentale goghiste», el conchide: «Ne dăm seama pentru ce avem dreptul să osândim aceste *forme fără fond* ale acestui, de altminteri, talentat umorist distractiv». I.L. Caragiale mărturisește, într-o scrisoare către «stimatul... director» din 22 iunie/5 iulie 1907, că *Duel*, «modesta mea încercare lirică», a fost inspirată «din critica dv. asupra unei fabule aproape cu același subiect în numărul 12 al *Convorbirilor*. Cu toate măsurile de precauție luate întru păstrarea anonimului, ziarul „Opinia” din Iași dezleagă enigma, indicând pe I.L. Caragiale drept autor al fabulei *Duel*, pe care o și reproduce, nu fără o «apropiere trivială» de fabula lui La Fontaine *La montagne qui accouche*: «S-au cutremurat munții și s-a născut un... șoarece». Vrea să spună ziarul că, în locul piesei *Titircă*, *Sotirescu et C-nie*, marele autor apare cu o producțiune minoră” etc.

Mihail Dragomirescu aprecia în cuvinte superlative fabula *Duel*, dezvăluind și alte motive mai «practice» ale jubilației sale, și anume de a «turti» pe unii... indezirabili: «Mult iubite și admirate amice, Mi-a părut rău că în trecerea d-tale prin București nu m-am învrednicit să te văd [...]. Cu anonima d-tale m-ai răsplătit cu vârf și îndesat. M-ai făcut oarecum să simt superioritatea generației de scriitori a cărui frunte d-ta ești și să-mi mai îndrept șira spinării față de cvasispanachizii de astăzi – și m-am răcorit și mi-a dat putere să mai reduc pe unii și pe alții la adevărata valoare, ceea ce va fi în curând. «Fabula» marelui

Anonim a venit minunat ca să turtească pe unul dintre aceștia – și chiar sub vălul anonimatului – dacă-ți place să joci rolul damei voalate; ai putea să faci același lucru și cu alții de aci încolo. Oricum ar fi, plăcerea literară a acestei fabule, care s-a și publicat, precum și a misivei prin care «autorul» își îndreaptă greșeala de punctuație, a fost așa de neașteptată și rară, că-ți mulțumesc din suflet că mi-ai făcut-o... De ce n-o repeți?» I.L. Caragiale nu se lasă de două ori rugat și-i expediază, în 4/17 iulie 1907, o altă fabulă, inspirată de tragicele evenimente ale răscoalei [...].

A doua zi, adică la 5/18 iulie 1907, Caragiale îi trimite directorului *Convorbirilor critice* încă o fabulă, *Bietul Ion*, precizând definitiv și titlul celei transmise în ziua precedentă: *Temelia* [...].

Între timp, G. Ranetti răspunde criticii distrugătoare pe care M. Dragomirescu i-o aplicase, iar directorul *Convorbirilor* se grăbește să adauge articolul unei scrisori din 12/26 iulie, în care răspundea la mai multe epistole ale maestrului: «Cum ar fi vrut să nu se știe de cine e «fabula», când într-o formă atât de strânsă se cuprinde o idee atât de puternică? La dracu! Proști sunt românii noștri, dar nu atât cât să nu cunoască unghia leului!. Și cum vrei să disimulezi pe autorul «*Temeliei*» și «*Bietului Ion*», atât de extraordinare și prin fond și prin formă? Arta lui Caragiale, deși puțini știu s-o analizeze, toți o pricep, și de-aș semna pe oricine sub ele, tot numele lui ar rămâne cel mai sigur! Și ai s-o vezi! Această din urmă vorbă îți arată cât de departe sunt de frica ce mi-o presupui. De ce să nu public bucățile tale când sunt frumoase, așa de frumoase? Ce are a face 1907 al lui Vlahuță, condamnabilă și ca poezie și ca tendință, cu adevărul etern și simplu, firesc și tăiat în marmură, al bucăților tale? Ce-are a face suprema necuviință, monotonia găngavă, prolixitatea pretențioasă a uneia cu discrețiunea și *seninătatea* celorlalte? Și unde nu dă Dumnezeu să-ți mai trăsnească în minte încă vreo câteva în același gen – pentru noi, și fie și anonime! Arta n-are alt stăpân decât pe sine însuși – și nu știu astăzi în Europa de va fi un altul mai artist decât tine! Poeți, poate: artiști nu cred. Puțini sunt care să fi știut bine materia și să-i dea în neînsuflețirea ei mai mult suflet. În orice caz, la noi ești unicul – și de-abia unul-doi care caută să-ți calce pe urmă... la distanță. Ah! pelinul tău! Dar pelinul tău e un vermut Exchis! Din asemenea băutură bea Ludovic XIV când i-o oferea La Fontaine în

Les animaux malades de la peste, și cine crezi că n-ar bea-o cu plăcere astăzi la noi când s-ar vedea că tu ai făcut-o! Așadar cele două fabule vor apărea în fruntea numărului 14–17, ce va apărea săptămâna viitoare sub numele, dacă vrei (dar e degeaba), «alt mare anonim» și fără notiță. Eu aș fi vrut să fie tot «un mare anonim» – și alăturatul articol, în care Ranetti te batjocorește indirect, ți-arată pentru ce aș dori aceasta. Dar îți respect dorința, pe cât pot, chiar dacă aceasta ar fi în detrimentul vânzării revistei».

Deoarece Caragiale solicitase unele numere lipsă din *Convorbiri*, iar din numărul cu fabula *Duel* «două exemplare», obligându-se a «achita datoria către administrația foii», Dragomirescu îi face în aceeași scrisoare precizările de rigoare: «Cât despre plata abonamentului – să nu mai fie vorba. Noi ca omagiu ți-am trimis revista, nu ca abonament. Și avem tot dreptul s-o facem, și tu toată datoria să n-o refuzi din partea... «Prâslei». [...].

Noi ca omagiu ți-am trimis, revista nu ca abonament. Și avem tot dreptul s-o facem, și tu datoria să n-o refuzi din partea... «Prâslei» (Stancu Ilin, *Reviste literare românești de la începutul secolului al XX-lea*, p. 42–45).

Cincinat Pavelescu (1873–1934). În anul 1907 era prim-redactor la revista „Convorbiri“ (devenită „Convorbiri critice“ a lui Mihail Dragomirescu).

18

B.A.R., S 11(7)/V; inv. 18569; c.c.s. 763/952.

Scrisoare recomandată a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. Adresa expeditorului: „I.L. Caragiale Wilmersdorf/Berlin, Hohenzollernpl. 4. Datată de autor: 5/18/VII/907.

Publicată întâi de Constantin Ciuchindul în „Steaua“, nr. 4, 1956, p. 119. Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 51–52.

¹ Fabula *Bietul Ion*.

19

B.A.R., S 11(8)/V; inv. 18471; c.c.s. 754/952.

Carte poștală ilustrată (color): Rothenburg o./d. Tauber. Klingentor. Trimisă de I.L. Caragiale către M. Dragomirescu

recomandat. Data poștei din Berlin: 19.7.97; data poștei din București: 22 iul. 1907.

¹ Versul citat face parte din fabula *Bietul Ion*.

20

B.A.R., S 11(9)/V. Publicată de C. Ciuchindel în „Steaua“, nr. 4, 1956, p. 119. Reluat de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 53. I.L. Caragiale, care semnează *Oblivius*, către M. Dragomirescu.

21

B.A.R., S 11(12)/V; inv. 728.

Telegramă a lui I.L. Caragiale din Berlin (nr. 88615, 26/7) către M. Dragomirescu. Pe original, oficiul telegrafic III din București și-a pus ștampila: „Sosit București 26 Iul. 1907“.

22

B.A.R., S 11(10)/V; inv. 18 464.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu din 13/26.VII.907. Publicată, cu multe omisiuni de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 54–55.

Piese noi de care se amintește în „Opinia“ ar fi *Titircă...* și *Urmașul sau Moștenitorul*, cum se afirmase în „Epoca“ (30 mai 1907), în „Cronica“ (31 mai 1907) și în „Drapelul“ (5/18 iunie 1907).

23

B.A.R., S 11(13)/V; inv. 18–472.

Carte poștală ilustrată din Berlin adresată de I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu la Pucioasa, poartă ca dată: 1/14 august 1907. Cartolina a intrat în fondurile Bibliotecii Academiei în 1952.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 55–56.

Despre accidentul suferit de soții Dragomirescu, reproducem scrisoarea acestora din 30 iulie 1907:

„1907, iulie 30/13, Pucioasa, Secția Jandarmeriei

Iubite și mare amice,

Îți scriu din patul suferinței: răsturnându-se o căruță cu noi într-o râpă, am o parte a feței jupuită și mijlocul zdrelit de de-abia mă pot mișca. Mai greu de biata nevastă-mea, care are un picior rupt și unul scrântit. Îți poți închipui ce-a rămas din visul de aur de a te revedea mai curând. Bunul Dumnezeu cred însă că ne va scăpa, cum ne-a scăpat și până acum, căci a fost o minune dumnezeiască că n-am fost uciși. Când ne vom face mai bine, îți vom scrie mai pe larg. Deocamdată te încunoștințez că scrisoarea ta către administrație a venit la mine și am dat ordine în consecință. Trebuie să știi că numărul fiind de aproape șase coale a trebuit să apară cu întârziere.

Te îmbrățișez, Mihalache

[Adresa destinatarului]:

Herrn I.L. Caragiale Hohenzollernpl. 4, Wilmersdorf bei Berlin (Allemagne)“

Carte poștală cu ștampila poștei din Berlin-Wilmersdorf: 14. 8. 1908 (stil nou).

24

B.A.R., S 11(46)/V; inv. 18469

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 56–57. Datată de editor: „începutul lunii august 1907“.

25

B.A.R., S. 11(14)/V. Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu, datată de emitent: „Wilmersdorf–Berlin, Hohenzollern pl. 4, miercuri 15/28 august 1907 / Joi 16/29 august 1907“. Publicată, cu unele omisiuni, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 57–58.

26

M.L.R., inv. 7573, cota: 08/II/130 bis.

Expediată de I.L. Caragiale, aflat la Leipzig, către M. Dragomirescu la Würzburg (Postlagernd).

Carte poștală ilustrată (color): Hotel Sachsenhof. Früher Stadt Dresden Inhaber Ludwig Röttger. Pe verso o ștampilă: Hotel Sachsenhof Leipzig. Zür Vehrfügung der Gäste. Pe fața ilustratei 4 imagini: Kneiphof, Weinhalle, Café, [Restaurant]. Data poștei din Leipzig: 31.8.07. Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 58, cu mențiunea: „Din colecția îngrijitorului cărții“. Cartolina a fost vândută Muzeului Literaturii Române în 27 iunie 1963, de către Anina Rădulescu.

27

B.A.R., S 11(15)/V; inv. 18 473; c.c.s. 754/952.

Carte poștală ilustrată (color): Un tablou de Rembrandt. Datată de I.L. Caragiale: 19 aug./1 sept. 907.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 59.

¹ Botticelli (Sandro di Mariano Filipepi), pictor italian (1444–1510).

28

B.A.R. S 11(16)/V; inv. 18 474; c.c.s. 754/952.

Carte poștală simplă.

Data poștei din Berlin: 5.9.07.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 60.

29

B.A.R., S 11(4)/V; inv. 18 478; c.c.s. 756/1952.

Telegramă din Berlin a lui I.L. Caragiale, către M. Dragomirescu, la Würzburg (Postlagernd). Data: 6 septembrie 1907.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 60.

30

B.A.R., S 11(17)/V; inv. 728.

Telegramă trimisă, din Berlin, lui M. Dragomirescu, la Burdujeni. Factorul poștal a scris pe telegramă: „Cercetând la acest tren nu am găsit adresantul“.

Șerban Cioculescu publică telegrama în *Opere*, VII, 1942, p. 334, datând-o greșit „14 sept. 1907“.

31

B.A.R., S 11(18)/V; inv. 18475; c.c.s. 754/1952.

Carte poștală ilustrată (color), cu o imagine panoramică din Sinaia: Străzile Brătianu și Furnica. Trimisă de I.L. Caragiale, din Sinaia, lui M. Dragomirescu, la București. Data poștei din Sinaia: 5 oct. 1907.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 61.

¹ „Afacerea“ era contractul, din 20 septembrie / 2 octombrie 1907, semnat cu Editura „Minerva“, pentru publicarea întregii sale opere primind 4 000 lei.

32

B.A.R., S 11(47)/V; inv. 18479.

Telegramă a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu din octombrie 1907.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 61–62.

La Editura „Minerva“ vor apărea trei volume de *Opere complete* în 1908: 1. *Teatru*; 2. *Momente, schițe, amintiri*; 3. *Nuvele și povestiri*. „Broșura“ este pamfletul 1907. *Din primăvară până-n toamnă*.

33

B.A.R., S 11(19)/V; inv. 18571; c.c.s. 763/952.

Scrisoare datată: 1/14/XI/907 a lui Caragiale, din Berlin, către M. Dragomirescu.

Publicată de C. Ciuchindel, în „Steaua“, *art. cit.*; republicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 62–64.

Vezi textul și notele în *Opere*, II (2000), p. 1044 și 1254. Mihail Dragomirescu își permite chiar și câteva observații asupra fabulei *Mângâiere* în scrisoarea din 6 noiembrie 1907, stil vechi: „Iubite Caragiale, îți scriu în fugă aceste rânduri – bănuiești tu pentru ce. Ieri, din graba de a-ți trimite scrisoarea, nu numai n-am recomandat-o, dar am și pus-o neplătită la cutie. Vei fi primit-o? Sper că da, din moment ce era neplătită. Dar nu e recomandabil deloc acest fel de

recomandare – și vei scuza pe bietul tău prieten, care nu mai știe încotro să dea cu capul... Fabula ta n-a prea făcut efect. *Mângâiere* – nu prea e termenul propriu pentru «vina» pe care o dă baba asupra necuratului, nici morala cu «ne mângâiem adeseori» nu iese din fabulație. N-ai putea s-o așezi mai bine pe pirostriei? În schimb cei 20 de inși, ce-au luat parte la ședința de aseară, au fost fermecați de *Hanul lui Mânjoală*, strașnica ta capodoperă. Deliciosul dialog al lui Lovinescu asupra *Momentelor*, plin în mare parte de justețe și mai cu seamă de grație, cuprinde o obiecțiune în privința lipsei de «natură» din operele tale. Mi-am adus aminte atunci de pasajul din *Năpasta* din povestirea lui Ion și de splendidul tablou de noapte din *Hanul lui Mânjoală*. Pentru ca să le fac tinerilor și o lecție – și deși aveam atâtea altele de citit – le-am trecut pe la nasul lor, înclinat cu evlavie de altminteri, tămâia profană a novelei tale. Ce entuziasm! Ce fiori, ce ridicări de brațe și plesniri de palme pe pulpe!... «Al dracului Caragiale». Cea mai bună novelă în românește! Ce concentrare! Ce poezie! Și ce minunată îmbinare de atmosferă arhaică, populară și cultă!... Și-acum încă o dată, iartă-mă că te făcui să plătești streful meu – și gândește-te serios de ne înviorează tot ca aseară – inimile –“ (B.A.R., S 42(18)/LV; inv. 17 298).

Totuși, versurile fabulei *Mângâiere* au fost publicate așa cum le-a scris I.L. Caragiale.

34

Scrisoare publicată, întâi, de Șerban Cioculescu, în „Revista Fundațiilor Regale“ din 1 iulie 1946. Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 65–66.

35

B.A.R., S 11(44)/V; inv. 18467; c.c.s. 753/952.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. Publicată de Șerban Cioculescu, întâi, în „Revista Fundațiilor Regale“ din 1 iulie 1946, p. 682, apoi în *Scrisori și acte*, 1963, p. 69. Datată de editor: 15 decembrie 1907.

¹ *O cronică de Crăciun* a apărut în „Opinia“, Iași, V, nr. 325, 25 decembrie 1907, p. 1–2. Va fi inclusă în sumarul volumului *Schițe*

nouă (1910). Vezi textul „cronicii“ în *Opere*, I (2000), p. 563 – 573 și notele, p. 1657–1659.

36

B.A.R., S 11(20)/V; inv. 730.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu. Provenită din Legatul Torouțiu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 66–68. Vezi și articolul lui Șerban Cioculescu, *Caragiale și natura* din „Gazeta literară“, 3 ianuarie 1957.

Un proiect de *Opere complete* în trei volume se va realiza în anul 1908.

Fabula *Mângâiere*, a apărut în „Convorbiri“, I, nr. 22, 15 noiembrie 1907, p. 880.

Poemul mitologic din secolul al VIII-lea î.d.Chr., atribuit lui Hesiod.

37

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35974.

Intrare: 1091/1994. Oferta Anticariat nr.1.

Carte poștală-felicitare (color): Frohe Weihnachten.

I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu, la București.

Data ștampilei poștei din Berlin W: 24.12.07.

George Corbu în articolul din „Almanahul literar“ 1983 precizează: „Este posibil ca și alăturata carte poștală să fi fost precedată de încă un mesaj, în care Caragiale să-i fi transmis criticului rugămintea inițială de a-i trimite exemplarele din Calendarul Minervei“.

38

M.L.R., inv. nr. 11 028; cota: 08/II/61.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu, scrisă cu cerneală neagră. S-a păstrat și plicul. Datată de expeditor: Wilm. – Berlin, Hohenzollernpl. 4, 16/29.XII.907. Achiziționată de la Cernovodeanu I.D. Paul la 10 iunie 1966.

Publicată, întâi, de Teodor Vârgolici, *O scrisoare inedită a lui I.L. Caragiale*, în „Gazeta literară“, XIII, nr. 48 (735), 1 decembrie 1966, p. 3. Un fragment reprodus și în facsimil. Scrisoarea este publicată încă o dată de Ileana Ene, cu o prezentare (*I.L. Caragiale: „nici o pomeneală de marile anonim“*, în „Manuscriptum“, XVIII, nr. 2/67, 1987, p. 44–46.

Fanny Seculici era numele adevărat al scriitoarei Bucura Dumbravă (1868–1926). Romanul *Der Haiduk (Haiducul)* apare întâi în limba germană în 1907 la Regensburg. În același an este tradus în românește de T. Nica.

39

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, din Berlin, decembrie 1907, publicată și datată de Șerban Cioculescu în „Revista Fundațiilor Regale“, 1 iulie 1946, p. 682–683. Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 70.

40

Biblioteca Națională, Colecții speciale, inv. 35 973. Oferta 1091/1994, Anticariat nr.1.

Carte poștală-felicitare (color): Viel Glück im Neuen Jahre.

I.L. Caragiale către „Convorbiri critice“ din București.

Data poștei din Charlottenburg: 2.1.08.

41

Publicată de George Corbu în „Almanahul literar“, 1982, editat de Asociația Scriitorilor din București (Redactor responsabil: Mircea Micu) într-un articol intitulat *I.L. Caragiale inedit*, p. 21-23, cu reproducerea facsimilului.

Carte poștală ilustrată (color): Imagine a unei Crescătoare de copii din Expoziția Generală Română – București, 1906. I.L. Caragiale îi scrie, din Berlin, o cartolină, lui Mihail Dragomirescu la București. Data poștei germane: 4.1.08. Ștampila poștei din București: 6 ian. 908. Ilustrata provine din arhiva Laurei M. Dragomirescu. George

Corbu intră în posesia ei printr-un schimb de manuscrise cu epigramistul D. Munteanu.

¹ Despre *Boul și vițelul*, vezi *Opere*, II, 2000, p. 1046–1047; 1255–1256.

42

M.L.R., inv. 5444; cota 08/III/76. Donație din 1961 de la Uniunea Scriitorilor din România.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu, Cincinat Pavelescu... Datată: miercuri, 26 dec. 1907/8 ian. 1908.

Publicată, întâi, de Șerban Cioculescu în „Revista Fundațiilor Regale“, 1 iulie 1946, p. 683. Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 71–72.

Fabula *Boul și vițelul* avea să apară, într-adevăr, în facsimil, în „Convorbiri critice“, nr. 1, 1 ianuarie 1908. Șerban Cioculescu menționează, în notele sale, că a văzut o foaie volantă cu facsimilul fabulei.

43

B.A.R., S 11(22)/V; inv. 18476.

Carte poștală ilustrată (color): Peisaj de iarnă. Data poștei din Berlin: 27.1.08. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 72.

¹ Prietenul său, Ronetti-Roman, murise la 8/20 ianuarie 1908.

44

Telegrama lui I.L. Caragiale, din Berlin, către M. Dragomirescu. Data: 5 februarie 1908. Publicată în *Scrisori și note*, 1963, p. 72.

45

B.A.R., S 11(23)/V; inv. 19169. Achiziționată, în 1952, de la Șerban Cioculescu.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. Se păstrează plicul recomandat. Autorul adaugă o tăietură din ziar. Pe text subliniază cu creionul negru și creionul roșu cuvintele care i se par

rizibile. Dataată: 7 febr. [1908] despre ziua. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 73–75.

În epistola din 17/30 ianuarie 1908 Mihail Dragomirescu îi scria următoarele: „Cât despre minunatul tău *Savant* a fost pus, precum vei fi văzut, în fruntea revistei, și în fruntea revistei va fi pus tot ceea ce tu ne vei trimite. Și să-ți spun drept: mi-ar fi foarte greu să nu ne mai trimiți nimic. Cu deosebire vreau pentru numărul din 15 februarie, aniversarea lui Maiorescu, să am o bucată de proză și una de versuri de tine. Ele vor fi flancate de alte bucăți dedicate ție și de articole critice privitoare la activitatea ta literară și la însemnătatea ta în literatura română și universală. Ar fi un număr Caragiale. Ți-aș vrea și portretul, portretul la care ai ține tu mai mult, – și dacă s-ar găsi – vreo caricatură mai caracteristică din lunga ta viață literară. Te-am prins de mână, vrem să te strângem la sân, să ne luminăm de raza gândului tău și să ne încălzim de căldura inimii tale. Te vrem întreg. Suntem geloși pe tine. Tu ești modelul artei adevărate, și dai arta adevărată vrem s-o reprezentăm. Noi suntem *curentul tău*. Tu te înalți peste *Junimea* care a murit și peste *Eminescu* care trece. Epoca lui Caragiale se deschide. Noi vrem s-o deschidem – dar trebuie să ne ajuti și tu. Nu ne lăsa. Altminteri falimentul (nu numai cel moral) ne pândește“ (B.A.R., S 45(25)/LV; inv. 17305).

46

B.A.R., S 11(21)/V; inv. 18466.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 77.

¹ În scrisoarea din 17/30 ianuarie 1908, Mihail Dragomirescu îi comunica: „Pe-aici schimbări mari (dacă nu va fi o furtună într-un pahar cu apă! [...]) Take a proclamat, deși nu în mod oficial, ruptura. Duminică la 2 se adună căpeteniile takiste din țară. Omul a rămas liber – să vedem ce avânt își ia. Îl urmăresc cu simpatie, și viața politică, prin desfășurarea activității lui, va deveni foarte interesantă. Poate e momentul *să te întorci în țară*. Ne-am uni, și-am putea scoate, pe lângă revistă, și o gazetă politică, dacă ni s-ar da ajutor. *Sic itur ad astra*. Văd o dezlănțuire nouă de energii, care, insuflată de optimismul și

dragostea ce respiră sufletul lui Take Ionescu, vor putea face minuni față de rablele cantacuziniste și junimiste“ (B.A.R., S 42(25)/LV).

47

B.A.R., S 11(26)/V; inv. 18477; c.c.s. 754/1952.

I.L. Caragiale către M. Dragomirescu.

Carte poștală simplă. Data poștei din Berlin: 4.3.08.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 78.

Cumnatul lui I.L. Caragiale era Teodor Duțescu-Duțu și locuia pe strada Țepeș-Vodă nr.1.

48

B.A.R., S 11(24)/V; inv. 725. Din Legatul Torouțiu.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin, Neue Wache.

I.L. Caragiale trimite cartolina lui Mihail Dragomirescu din Charlottenburg, cu data poștei germane: 27.10.08. Este vizibilă și data stampilei din București: 29 oct. 908.

Publicată întâi de Șerban Cioculescu în „Preocupări literare“, nr. 8–9, 1942. Introdusă, apoi, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 79.

49

B.A.R., S 11(25)/V; inv. 731. Din Legatul Torouțiu.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu. Publicată în articolul citat de Șerban Cioculescu din „Preocupări literare“, nr. 8–9, 1942. Pe scrisoare o însemnare, în creion, probabil a lui Mihail Dragomirescu: „tipărit în anul II Conv. critice decembrie“. Sub aceeași cotă, la B.A.R. se păstrează și un plic, nu cel cu care a fost expediată din Berlin. Pe acest plic stă scris: „Caragiale, I.L. către M. Dragomirescu. Traducerea poveștii «Riquet à la houppe» a fost trecută la mss. de rezervă pentru a fi legată în mss.“ Această însemnare este în cerneală. Mai este trecută pe plic și o dată, în creion: 1908 XII. 11/24 joi“.

50

B.A.R., S 11(27)/IV; inv. 743.

Carte poștală-felicitară cu un text imprimat în relief: Viel Glück im Neuen Jahre. Januar 1 Gesundheit, Glück u. frohes Leben /Mög das neue Jahr Dir geben! Data poștei din Berlin: 11.1.09. Cartolina a intrat în fondurile Cabinetului de manuscrise al Academiei Române în 1954, din Legatul Torouțiu.

51

Carte poștală.

Muzeul „I.L. Caragiale“ Ploiești nr. inv. 64–30214. St. poștei: Berlin, 11.1.09. Publicată de Constantin Hârlav în „Axioma“ (Ploiești), III, nr. 7, iulie 2002 (v. *Telegrame... – Din corespondența inedită a lui Caragiale*).

52

O carte poștală către copiii lui M. Dragomirescu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 88. Editorul notează: „În colecție particulară. Carte poștală cu fotografie în medalion, semnată *Caragiale*, 1908“.

O schiță, *Repausul dominical*, apare în „Universul“, XXVII, nr. 140, 25 mai 1909, p.1, și va fi inclusă în sumarul volumului *Schițe nouă* (1910), p. 199–207.

Se referă la povestea *Făt-frumos cu moț-în-frunte* de-abia apărută în „Convorbiri critice“, II, nr. 24, 15 decembrie 1908, p. 785–791.

53

B.A.R., S 11(29)/LV; inv. 733. Provenită din Legatul Torouțiu.

Carte poștală ilustrată. Trimisă de I.L. Caragiale, recomandat, către Mihail Dragomirescu. Data poștei din Berlin W.: 19.2.09. Data poștei din București: 29 febr. 909. Publicată de Șerban Cioculescu în articolul *Din corespondența inedită a lui Caragiale și d. Mihail Dragomirescu*, în „Preocupări literare“, nr. 8–9, 1942, p. 468–469.

Traducerea, cu titlul *Făt-Frumos cu moț în frunte*, apăruse în nr. 24 din 15 decembrie 1908, p. 785–791.

Reproducem scrisoarea de răspuns a lui Mihail Dragomirescu:

„Dragă Iancule, mă grăbesc să-ți răspund că revista pe ianuarie a întârziat – parte și din pricina speranțelor ce-mi dăduseși – și nu ți s-a expediat decât acum trei-patru zile. Desigur, că în acest moment ai primit-o. De nu, te rog strică o carte poștală (îmi sunt așa de scumpe cărțile tale poștale!). Mi-e foarte greu să-ți culeg gazetele ce-mi ceri. Dar totuși voi încerca-o, de nu ți-a făcut-o altcineva. Îți dau impresia generală. „Adevărul“ și gazetele noastre au atacat-o, chiar mai rău decât dacă ar fi fost vorba de o lucrare proastă. Firește, gazetele carpiste i-au cântat ditirambe. Cele liberale – în doi peri, un fel de dușă scoțiană. *Davila* admiră limba, poezia, dar contestă că e piesă: n-ar avea conflict. Părerea mea: *Delavrancea* a făcut o capodoperă: e cea mai frumoasă lucrare literară a lui. Grandilocvența și imaginația lui au găsit figura în care ele apar naturale. Eu sunt în adevăr încântat. Defectul: e un act al V-lea dintr-o piesă ce trebuie scrisă, dar un act admirabil, prin care se pune în mod *deplin* un caracter, care după alte toate e și cea mai splendidă figură națională. Părerea mai pe larg, în revistă, în numărul viitor. – Când va apare cartea, îți voi trimite exemplarele cerute. Acum să te văd dacă poți da peste cap pe amicul *Delavrancea*. M-aș bucura cum nu-ți închipui. Copiii încântați de cartea ta (noi mai cu seamă!) dar de, ca copiii – au uitat să-ți răspundă. Te așteptăm cu dragoste mare. Și basmele, firește; dar parcă aș prefera pe *Sotirescu*. Ce fac ai tăi? Noi, slavă Domnului!

Te îmbrățișez
Mihalache

9/23 febr. București

N.B. Cu ocazia „Apusului“, Nottara s-a revelat mare actor.“
(B.A.R. S 42(31)/LV; inv. 17311.)

54

B.A.R., S 11(30)/V. Scrisoarea a lui I.L. Caragiale publicată de Șerban Cioculescu în „Preocupări literare“, nr. 8–9, 1942. Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 81–82.

Datată de editor: 27 februarie 1909.

55

B.A.R., S 11(32)/IV; inv. 736. Provenită din Legatul Torouțiu (1954).

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. În capul epistolei o însemnare cu cerneală, probabil a lui M. Dragomirescu: „Scrisoare de la «Caragiale» în privința lui Delavrancea «Apus de soare»“. O însemnare în creion: „martie 909“. S-a păstrat și plicul epistolei, cu aceeași însemnare străină: „De la I.L. Caragiale“. Data poștei germane: Berlin 5.3.09.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 82–83.

I.L. Caragiale îi ceruse două exemplare din volumul *Apus de soare*.

Reproducem un fragment dintr-o scrisoare a lui M. Dragomirescu:

„1909, febr. 17/2 martie București

Lubite luncule, am gustat mult micul apolog cu ouăle, – dar teamă mi-e că *baba noastră* n-a scos un cocoș moțat ci ori o rață, ori un rățoi. De-altminteri, departe de mine gândul să cred că rățoiul ori rața ei este mai gros și mai frumos decât rățoi și rațele tale... Dar, oricât, parcă mi-a fost necaz că piesa ta nu mai vine, când văd că a *lui* a umplut lumea – și o va mai umple. Se traduced acum în italienește, și curând o va juca Novelli. Nu e vorba și Mr. Trahanache al tău a început să fie monetă curentă în unele gazete pariziene, dar oricum... de ce nu s-arată și Pulchérie?“. (*B.A.R., S 42(32)/LV; inv. 17312*).

56

Biblioteca Națională, Colecții speciale, inv. 35 965. Ofertă: Anticariatul nr.1.

Carte poștală ilustrată-felicitare (color): „Fröhliche Ostern“. Felicitări transmise de I.L. Caragiale lui Mihail Dragomirescu și familiei cu ocazia sărbătorilor de Paște.

Data poștei din Berlin W. : 7.4.09.

57

B.A.R., S 11(45)/IV; inv. 18478.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu din 3/16.XI. [1909]. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 84–85.

Diferențe de transcriere: „*de tot*“ (ms.) – „destul“ (*Scrisori...*).

După părerea lui Șerban Cioculescu ar fi vorba „de susținerea în consiliu a lui D. Gusti, pentru numirea sa la Universitate“ (*Scrisori și acte*, 1963, note, p. 91). Vezi și scrisoarea către Al.Vlahuță din 15 noiembrie 1909, intitulată *Comunicare*.

58

B.A.R., S 11(33)/LV; inv. 738. Provenită din Legatul Torouțiu (1954).

Felicitare către Mihail Dragomirescu. Pe formularul scrisorii-felicitare este imprimat un text în limba germană: „Herzlichen Glückwunschzum Neuen Jahre“. Data poștei: 2.1.10.

59

Felicitare telegramă a lui I.L. Caragiale, către redactorii „Convorbirilor critice“, cu ocazia Anului Nou, 1910. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 335.

60

B.A.R., S 11(34)/V; inv. 737. Provenită din Fondul Torouțiu..

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. S-a păstrat plicul recomandat. Datată 4/17.I.1910. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 85–86.

¹ Lui I.L. Caragiale îi muriseră, la vârste fragede două fetițe.

² Revista „Convorbiri critice“ (în primul an cu titlul „Convorbiri“) a apărut, sub direcția lui Mihail Dragomirescu între ianuarie 1907 și 25 decembrie 1910. Despre ascensiunea și decăderea revistei, vezi monografia lui Stancu Ilin, *Îndrumări spre o estetică științifică: „Convorbiri critice“ (1907–1910) și „Falanga literară și artistică“ (1910)*, în volumul *Reviste literare românești de la începutul secolului al XX-lea*, București, Editura Academiei, 1976, p. 19–57.

61

Telegramă a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 86, din colecția îngrijitorului ediției. Datată de autor: „19 febr. 1910“.

62

B.A.R., S 11(37)/V; inv. 747. Provenită din Legatul Torouțiu. I.L. Caragiale către Mihail Dragomirescu. Carte de vizită pentru anunțarea schimbării adresei, alături de urări de sănătate. Data: [februarie 1910]. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 87.

63

B.A.R., S 11(35)/V; inv. 739. Din Legatul Torouțiu. Cartolină de felicitare cu ocazia Anului Nou, adresată familiei Mihail Dragomirescu. Data poștei din Schöneberg b. Berlin: 1.1.11.

64

B.A.R., S 11(36)/V; inv. 740. Din Legatul Torouțiu. Cartolină de felicitare trimisă redacției revistei „Convorbiri critice“, cu ocazia Anului Nou. Data poștei din Schöneberg b. Berlin: 1.1.11. Data oficiului din București: 4 ian. 911.

65

B.A.R., S 11(42)/V; inv. 745. Provenită din Legatul Torouțiu. Telegramă din Berlin a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu, București, str. Gramont 11. Provenită din Legatul Torouțiu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 88.

66

B.A.R., S 11 (28) / V. Telegramă a lui I.L. Caragiale către M. Dragomirescu și colaboratorii. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 87.

Presupunem că este un răspuns la felicitările transmise cu ocazia împlinirii vârstei de 60 ani.

Către GR. DUCA

1

B.A.R., S 3(1)/LV(2); inv. 16671.

Scrisoare publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 137–138. Epistola a fost donată Cabinetului de manuscrise al B.A.R., în 1949, de către C. Ionescu-Mihăești, membru al Academiei Române, profesor la Facultatea de Medicină din București.

Destinatarul era un reputat jurist. El își susținuse, în 1885, teza de doctorat la Facultatea de Drept din București, cu tema: *Capacitatea părților contractante în Dreptul roman și român.*

Moșia Frățești menționată de Caragiale, îi revenise parțial din moștenirea Momuloaiei.

2

B.A.R., S 3(2)/LV(2); inv. 16672.

Pe scrisoare o însemnare cu creionul: „Răspuns la 16 dec. 907^{ca}”. Epistola donată, în 1949, de către acad. C. Ionescu-Mihăești, a fost publicată de Șerban Cioculescu în volumul I.L. Caragiale, *Scrisori și acte*, 1963, p. 138.

Către N. DUMITRESCU-CÂMPINA

1

B.A.R., S 34(2)/LV; inv. 17193; achiziții 69/1950.

Scrisoarea a fost publicată de Șerban Cioculescu în ediția I.L. Caragiale, *Opere*, VII, 1942, p. 505. Editorul o datează „martie 1909^{ca}”, fără a pune între paranteze drepte contribuția sa, cum procedează, corect, în alte cazuri. Avansăm o dată mai exactă care ar corespunde zilei de miercuri (11 martie 1909) și ar preceda

următoarea scrisoare pe care Caragiale o scria în preajma zilei de „1 aprilie nemțesc“. Dar în afara oricăror socoteli de calendar, mărturie stă răspunsul directorului ziarului „Universul“, datat 13 martie 1909.

Scrisoarea a fost achiziționată de B.A.R. de la Șerban Cioculescu. Este foarte posibil ca reputatul istoric literar să fi făcut numai un simplu serviciu Alexandrinei Caragiale, în posesia căreia se afla un bogat fond arhivistic rămas de la soțul ei.

2

B.A.R., S 34(1)/LV; inv. 17192; achiziții 69/1950. Epistola a fost achiziționată de B.A.R. în 1950 de la Șerban Cioculescu.

Scrisoarea a fost publicată de Șerban Cioculescu în ediția I.L. Caragiale, *Opere*, VII, 1942, p. 506. Autograful lui Caragiale nu poartă nici o dată. Editorul din 1942 adaugă în fruntea textului: „Berlin, aprilie 1909“. E o datare aproximativă, după referința autorului la „1 aprilie nemțesc“, care privea însă coincidența datei scrierii lui N. Dumitrescu-Câmpina și a ziarului cu articolul său, adică 19 martie (respectiv 1 aprilie, stil nou), iar nu ziua primirii la Berlin a corespondenței. Toată disputa cu directorul „Universului“ se desfășoară în luna martie 1909 (stil vechi). I.L. Caragiale însuși avea grijă să noteze exact datele de calendar cu „stil nou“ sau „stil vechi“, când nu le menționa pe amândouă, pentru a nu crea confuzii.

Articolul lui Caragiale, *Greu, de azi pe mâine...* a apărut în „Universul“, XXVII, nr. 77, 20 martie 1909, p.1. Numerele ziarului erau însă antedatate, așa încât articolul lui Caragiale a putut fi citit de lectorii săi joi, 19 martie. La notele tomului de *Corespondență* din 1942, editorul mai precizează: „Scris. Il reproducă în volumul *Viața lui I.L. Caragiale*.“

3

B.A.R., S 43(3)B/LV; inv. 17194; 69/950.

Cionă a scrierii lui I.L. Caragiale către N. Dumitrescu-Câmpina, director al ziarului „Universul“. Conceptul este redactat cu cerneală violet, pe epistola dactilografată, cu antetul imprimat, a directorului, pe care o reproducem:

„București, 16 septembrie 1909.

Iubite domnule Caragiale,

Cititorii «Universului» sunt supărați de D-ta, pentru că de multă vreme îi lipsești de plăcerea de a te citi.

În timpul din urmă am primit o avalanșă de scrisori și de întrebări pentru ce nu mai colaborezi. Am răspuns tuturor că prețioasele D-tale rânduri le vor face *în curând* deliciale, dar... atât așteptarea lor, cât și a mea până acum a fost zadarnică.

Îți închipui în ce încurcătură mă găsec.

Am făcut această promisiune cititorilor bazându-mă pe contractul ce avem amândoi, mai cu seamă că eu am ținut mai mult decât cu sfințenie condițiunile din acest contract.

Fără a pune această scrisoare pe teren comercial, îmi permit să-ți reamintesc că până acum ți-am numărat:

o dată lei	1008
și altă dată	<u>1237,90</u>
Ai primit în total	2245,90 lei

Asupra acestei sume am primit 25 articole, ceea ce face lei 1248.

Pentru restul de lei 997,90 mai ai să-mi trimiți, iubite Domnule Caragiale, încă 20 articole și nu mă îndoiesc că nu vei face pe iubiții D-tale cititori, cari te așteaptă cu nerăbdare, să te aștepte prea mult.

Cum așteaptă ei așa aștept și eu cât mai neîntârziat răspunsul D-tale și în adăstare îți strâng mâna prietenește.

Ziarul «Universul»

Directorul N.D. Cămpina“

(B.A.R., S 43(3)/LV).

Scrisoarea (ciorna) de răspuns a lui I.L. Caragiale a fost publicată în *Opere*, VII, p. 507–508. Epistola a fost achiziționată în 1950 de la Șerban Cioculescu.

Articolul respins a fost publicat, cu titlul *Un nou teatru*, în „Noua revistă română“, vol. 6, nr. 12, 28 iunie 1909, p. 179–180. Șerban Cioculescu consemnează însă că articolul ar fi apărut în 1908 (*Opere*, VII, p. 507).

Către Dr. I. DUSCIAN

1

Biblioteca Academiei Române, Fond I.L. Caragiale, cota S 72(1)/LV. Publicată în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 255–297. La coloționare am introdus „*ilustru* bărbat politic?“, cuvânt în cursive lipsind în *Opere*, VII.

Scrisoarea a fost expediată la Minsk, unde se mutase dr. I. Duscian și unde va rămâne timp de câțiva ani.

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale; S 72 (2)/LV. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 297–298.

3

B.A.R., Fond I.L. Caragiale: S 72(3)/LV. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 298.

4

Publicată de Dr. I. Duscian în articolul-evocare *Caragiale și Ronetti-Roman*, în „*Noua revistă română*“, vol. XIII, nr. 6, 9 decembrie 1912, p. 85–86 reprodusă și în „*Curierul izraelit*“ VII, nr. 1 (296), 14 decembrie 1912, p. 1–2.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 170–171.

5

B.A.R., Fond I.L. Caragiale: S 72(4)/LV. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 298–300.

Scrisoarea a fost expediată la Minsk, unde se mutase dr. I. Duscian și unde va rămâne timp de câțiva ani.

Fragmentar, scrisoarea a fost publicată în presă, imediat după primirea ei. I. Duscian, redactor la „*Ordinea*“, citează din epistolă, în articolul *Granițele specialității* („*Ordinea*“, I, nr. 179, 7 iulie 1908, p. 1). Apoi, secvența este reluată în „*Adevărul*“ (XX, ms. 6772, 8 iulie

1908 p. 2: *O scrisoare a lui Caragiale*) și în „Egalitatea“ (XIX, nr. 27, 11 iulie 1908, p. 1215: *** *Amintiri despre Ronetti-Roman*, la „Cronica săptămânei“). De asemenea, destinatarul a reluat-o în altă evocare: *Caragiale pedagog. Cu o scrisoare inedită a lui Caragiale* („Noua revistă română“, vol. XIII, nr. 3, 18 nov. 1912, p. 34–35), în pagini tipărite cu ocazia aducerii în țară a trupului neînsuflețit al lui Caragiale spre a fi reinhumat la Cimitirul Belu. De altfel, I. Duscian va publica și articolul *Înmormântarea lui Caragiale* („Noua revistă română“, vol. XIII, nr. 6, 9, decembrie 1912).

CĂTRE IONEL DUȚESCU-DUȚU

1

Muzeul Teatrului Național din București.

Epistolă în versuri, publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 111–112. Data de editor: iunie 1909.

Fiul cumnatului său era, de obicei, încurajat cu încercările sale poetice. Acum, însă, în versuri cu ecouri eminesciene din *Cugetările sârmanului Dionis*, era, dimpotrivă, descurajat.

2

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală ilustrată trimisă din vacanță (Travemünde, 15 iulie 1909) copiilor lui Dutzescu-Duțu și Zlatko, care se aflau și ei la Bușteni.

În jocurile sale cu nepoții, I.L. Caragiale imita strigătul vânzătorilor de „brăgă bună“.

3

Muzeul Teatrului Național din București.

Felicitare de Paști din Berlin, 26 aprilie 1910, pentru „Kinderii“ lui Dutzescu-Duțu. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 113.

4

B.A.R., S 4(2)/LV; inv. 25836; c. col. sp. 7742/5.

Carte poștală ilustrată (color), având imprimată urarea: Fröhliches Neujahr! Felicitare necuprinsă de Șerban Cioculescu în volumele sale de corespondență.

5

Muzeul Teatrului Național din București.

Felicitare de Anul Nou pentru „tizul mai mic“, adică Ion Duțescu-Duțu, și pentru fratele și sora sa, George și Mia.

Despre diverse apelative ale lui I.L. Caragiale, vezi schița *O conferență*, publicată întâi în „Universul“, XXVII, nr. 49, 20 februarie 1901, apoi inclusă în volumul *Schițe nouă* (1910), p. 227–232 (*Opere*, I, 2000, p. 619–625).

6

Muzeul Teatrului Național din București.

Versuri de circumstanță prin care răspundea „tizului“ său care îi dedicase o poezie cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani, la 30 ianuarie 1912.

CĂTRE JENICA T. DUȚESCU-DUȚU

Muzeul Teatrului Național din București.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către sora cea mai mică a soției sale, Jenica T. Duțescu-Duțu.

Data: Miercuri 20 februarie [?].

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 110.

Către TEODOR DUȚESCU-DUȚU

1

Muzeul Teatrului Național din București.

Scrisoare către Teodor Duțescu-Duțu (1870–1916), cumnatul său, scriitor și inspector al cercurilor culturale până în anul 1907.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 106.

Dr. N. Tomescu, profesor la Facultatea de Medicină din București, o consultase pe Elena (Lenci) Caragiale, sora scriitorului.

Maria (Mia) era fiica lui T. Duțescu-Duțu.

2

Muzeul Teatrului Național din București.

Scrisoare din Berlin a lui I.L. Caragiale către T. Duțescu-Duțu.

Data poștei: 15 ianuarie 1908.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 107.

O cronică de Crăciun apăruse în „Opinia“ Iași, V, nr. 325, 25 decembrie 1907, p. 1–2.

Revista lui M. Dragomirescu publicase, în facsimil, fabula *Boul și vițelul*.

3

B.A.R., Msse S 4(1)/LV(2); inv. 25835; C. col. sp. 7742/4.

Carte poștală ilustrată (color): Fröhliche Ostern. Clopotei și flori.

Data poștei: Schöneberg b. Berlin, 26.4.10. I.L.C. către domnul și doamna Teodor Dutzescu-Duțu.

4

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală ilustrată transmisă din stațiunea balneară Travemünde. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 110.

5

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale din Ostseebad Travemünde ca o completare la o scrisoare recomandată pe care nu am găsit-o. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 107–108.

6

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală trimisă din Budapesta. Datare după ștampila poștei. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 108.

7

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală cu portretul autorului trimisă la începutul lui februarie 1912.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 108–109.

Ionel T. Duțescu-Duțu (1898–1949) i-a trimis, într-adevăr, o felicitare în versuri care nu s-a păstrat.

La sfârșitul anului 1914, T. Duțescu-Duțu tipărise cartea de povesti *Din vatra unui sătean cuminte*.

8

Telegramă de răspuns a lui I.L. Caragiale la felicitările primite cu ocazia aniversării de 60 ani. Text reprodus după conceptul aflat în păstrarea Alexandrinei Caragiale.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 379.

9

Muzeul Teatrului Național din București.

Epistolă publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 109.

Către UN REDACTOR AL ZIARULUI „EPOCA“

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 571–573. Șerban Cioculescu precizează în notă (la *Izvoare*, p. 591): „Ciorna în păstrarea dlui N.P. Missir; din scrisorile trimise lui Petre Th. Missir“.

Este greu de identificat redactorul căruia îi era adresată misiva despre care nu știm dacă a ajuns la destinatar. Redacția ziarului „Epoca“, la 1907, avea următoarea componență: Timoleon Pisani (director), C. Gongopol (secretar de redacție), I.C. Bacalbașa, G. Boldur-Epureanu, C. Deleanu, M. Konitz, Victor Eftimiu și A. I. Cămpescu (administrator).

Către REDACȚIA ZIARULUI „ERA NOUĂ“

Comunicată în: *** *De a-le lui Carageale [sic!]* („Evenimentul“, V, nr. 1326, 7 mai 1897, p. 3, rubrica „Ultime informații“.

„Telegrama“ este cuprinsă într-o notă cu titlul de mai sus pe care o reproducem, atât pentru aspectul ei de știre de senzație, cât și pentru posibila dimensiune de farsă:

„În urma rezultatului alegerii de alaltăieri de la Ploiești, la cari din 468 de voturi, candidatul Enescu (junimist) a obținut 53, d. Carageale, destinsul nostru dramaturg, a telegrafiat de abia ieri redacției ziarului «Era nouă», următoarea telegramă: [...]

Fără comentar.“

Ziarul „Era nouă“ era condus de Petre Th. Missir.

Către REDACȚIA ZIARULUI „EVENIMENTUL“

Publicată de Al. Teodorescu în articolul *3 scrisori inedite de Caragiale* „Convorbiri literare“, 1972, nr. 22, p. 9, „Arhiva Convorbirilor“.

Datarea scrisorii este aproximată după data ziarelor în care au apărut, în respectul dorinței lui Caragiale de a se face publicitatea

cuvinită, o suită de savuroase anunțuri. Astfel, sub titlul *Caragiale și Iașul* („Evenimentul“, VI, nr. 1470, 1 martie 1898), se poate citi:

„În curând *Caragiale*, cunoscutul scriitor, va ține în câteva orașe, câte o conferință literară cu lecturi umoristice.

Întâia conferință o va ține luni la București.

În Iași, celebrul nostru scriitor, va ține o conferință.

Nu ne îndoim că Iașul atât de iubit de *Caragiale* și pe care *Caragiale* îl iubește atât de mult, se va grăbi să vie în număr cât se poate mai mare pentru a asculta pe cel mai ilustru scriitor român.

Toată lumea aleasă, inteligentă, cultă, își va da *rendez-vous* la această conferință.

Luni vom anunța data ținerii conferinței, până atunci cetitorii să aibă puținică răbdare“.

Peste trei zile, ofensiva publicitară continuă cu un nou anunț, *Caragiale în Iași* („Evenimentul“, VI, nr. 1472, 4 martie 1898):

„În nr. nostru de duminică am dat știrea că iubitul nostru colaborator *Caragiale* va ține o serie de conferințe în diferite orașe ale țării.

Întâia conferință a ținut-o ieri în București, în folosul societății «Ileana».

Am anunțat iar că neîntrecutul nostru scriitor va ține și în Iași o conferință în cursul acestei luni; și după cum am făgăduit cititorilor noștri dăm știrea că în ziua de duminică 15 mart *Caragiale* va ținea conferința sa.

Nu ne îndoim deloc că ieșenii care au apreciat atât de mult pe ilustrul scriitor, se vor grăbi să asiste într-un număr cât se poate de mare.

Se știe cât de mult iubește *Caragiale* Iașul și aceasta va face ca, și de astă dată, să ne arătăm toată admirația noastră către cel mai ilustru dintre scriitorii români actuali, *I.L. Caragiale*. În curând, vom anunța și subiectul conferinței.

Până atunci să avem puținică răbdare“.

Dar, se pare, conferința nu a mai avut loc. Oricum, în aceeași perioadă a lunii martie va ține o conferință la Ploiești, dar și aceea după amânări motivate de îmbolnăvire.

Către EMIL D. FAGURE

1

B.A.R., S 9(2)/LV; inv. 33 280. Scrisoarea nu poartă nici o dată în original. Când este, însă, publicată de către destinatar, Emil D. Fagure (*Câteva scrisori de la I.L. Caragiale*, în „Adevărul“, XXV, nr. 8175, 16 iunie 1912, p.1), este datată, probabil după plic (care nu s-a mai păstrat): 19 septembrie 1909. Această dată este păstrată și de Șerban Cioculescu când inserează epistola în volumul de *Correspondență*, 1942, p. 283–284.

Emil D. Fagure, *Cronica teatrală*. Deschiderea primei stagiuni a „Companiei Dramatice Davila“ în Teatrul Leon Popescu (fost Teatrul Liric). *Începem!* instantaneu de I.L. Caragiale – *Stane de piatră*, piesă în 4 acte de Herman Sudermann, în „Adevărul“, an. XX, nr. 7193, 14 septembrie 1909, p.1: „Era indicat să vie Caragiale și să arunce în cumpănă greutatea cuvântului lui, nu în cearta de cuvinte, ci în procesul ce s-a dezbătut la noi în jurul problemei teatrului.“

Gotthold Ephraim Gotthold (1729–1781), scriitor și critic german. În domeniul teoriei genurilor, la care se referă Caragiale, mai cunoscute sunt studiile: *Briefe, die neulste Literatur betreffend* (1759–1765), *Laokoon oder über die Grenzen von Materiei un Poesie* (1766) și *Hamburgische Dramaturgie* (1767), din care citează Emil D. Fagure în a sa „cronică teatrală“.

Constantin Mille (1861–1927), ziarist și scriitor, director al cotidianului *Adevărul* în anii 1898–1920.

Proiectul lui I.L. Caragiale de a publica „un volumaș de senzație“ în Editura „Adevărul“ nu se va realiza.

2

B.A.R., S 9(1)/LV; inv. 33 279. Carte poștală cu portretul său (sepia). Inserată în *Opere*, VII (1942), p. 284–285.

La note, Șerban Cioculescu menționează: „Publicată în „Adevărul“, sâmbătă, 16 iunie 1912 (scris. V în facsimile): *Câteva scrisori de ale lui Caragiale*“ (p. 588).

Vezi nota despre instantaneul *Începem* și cronica lui E. Fagure la scrisoarea 1.

3

B.A.R., S 9(2)/LV; inv. 33 280. Carte poștală ilustrată. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, p. 285. La fel ca și celelalte, tipărită, întâi, în „Adevărul“, *art. cit.*

Câmpescu era administrator la „Adevărul“.

Volumul de „povești“ nu s-a tipărit.

4

Publicată, întâi, de E. Fagure în „Adevărul“, *art. cit.*. Reluată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942 p. 285–286.

5

Telegramă de mulțumire pentru urările cu prilejul aniversării a 60 de ani de viață. Publicată în *Opere*, VII, p. 379.

Articolul lui Emil D. Fagure, *O după-amiază la Caragiale, – iunie 1910* s-a publicat în „Adevărul“, XXIII, nr. 7478, 2 iunie 1910, p. 1.

6

Scrisoare despre sărbătorirea sa la „Adevărul“ și la multe alte ziare din capitală și din țară, precum și de către teatre, fundații, alte asociații. Publicată în *Opere*, VII (1942), p. 286.

Către GHEORGHE FILIP

1

Publicată în: Șerban Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale*, București, Fundația pentru Literatură și Artă, 1940; republicată în *Opere*, VII, 1942, p. 475–477.

Editorul Gheorghe Filip, după tipărirea celor 3 volume de *Opere complete*, îi solicitase lui Caragiale acceptul pentru editarea unui volum cu scrieri inedite. Dar, Caragiale formulează condiții care indică marea sa nemulțumire față de modul în care fuseseră tipărite „operele complete“, în anul precedent. Includem în ediția noastră și contractul

deși este un act nu o scrisoare propriu-zisă. Sublinierile sale sunt elocvente. Proiectul de editare a unui nou volum nu se realizează.

Gheorghe Filip (1865–1952), tipograf, editor. Născut în Scheii Brașovului, s-a specializat în lucrări tipografice, la Viena, München, Berlin (a fost paginatorul ziarului „Berliner Tageblatt“), Paris (în 1893 se angajează „cu probă de lucru“ la celebrul tipograf Lanier). În 1894, se întoarce în țară, chemat de Spiru Haret. În perioada 1898–1906, editează „Almanahul tipografic“, publicație distinsă la Leipzig cu medalie de aur. Fondator al Institutului grafic „Minerva“ și director al editurii. A creat un stil în arta românească a tiparului (cf. *Cărțurari brașoveni, sec XV–XX*, Ghid bibliografic, redactat de un colectiv format din Ilie Moruș, Grigore Topan, Pavel Binder, Valeria Căliman, Emil Micu, Petru Istrate, Brașov, 1977, p. 86–87).

2

Publicat în „Manuscriptum“, X, 4 (37), 1979, p. 178–181 (*I.L. Caragiale din nou în fața instanței*, de C. Popescu-Cadem). De asemenea, în „România literară“, XXV, nr. 4, 30 ianuarie–5 februarie 2002, p. 16 (*Scriitorul și drepturile de autor*, de Simona Cioculescu). Facsimile în ambele cazuri.

Contractul a fost autentificat și înregistrat, cu nr. 8665 din 20 septembrie 1907, la Tribunalul Ilfov, secția de Notariat. Caragiale a venit de la Berlin la București, pentru câteva zile, răstimp în care a semnat și această înțelegere. Scriitorul indică însă domiciliul la o adresă din București (str. Țepeș Vodă 1). Dacă în formularea de la începutul contractului își desemnează profesia „literat și publicist“, după semnătură este înscrisă profesia de „publicist“, frecventă și în alte acte din acea perioadă, precum și în corespondență.

Contractul reprezintă un document important pentru componența sumarului celor 3 volume de *Opere complete*, editate de Institutul „Minerva“ în 1908. În schimb, în ce privește ordinea în cuprinsul volumelor, editorii au uzat de „dreptul [de] a imprima și exploata aceste opere în orice mod ar crede de cuviință“, distribuind altfel materialul.

Către NICOLAE FILIPESCU

Publicată în ziarul „Epoca“, II, nr. 123, 4 aprilie 1896, p. 3 (rubrica „Ultime informațiuni“), de unde reproducem textul. Atât Șerban Cioculescu, cât și Marin Bucur, principalii biografi ai lui Caragiale menționează scrisoarea și citează din ea, întrucât marchează episodul definitoriu pentru activitatea publicistică a scriitorului.

Nicolae Filipescu (5 dec. București – 16 oct. 1916), om politic, publicist. După licența în drept, la Paris, reîntors în țară, își începe activitatea politică, alăturându-se, în 1883, tinerilor conservatori, grupați în jurul ziarului „Epoca“, în care desfășurau o înversunată campanie antiliberală. Reînființează ziarul „Epoca“, după retragerea guvernului conservator (oct. 1895), reluând campania contra guvernării liberale. De mai multe ori ministru (la Domenii, și Agricultură, Război etc.).

Către DIRECTORUL REVISTEI „FLACĂRA“

Publicată în „Flacăra“, I, nr. 16, 4 februarie 1912, p. 126, în articol-reportaj *Sărbătorirea lui Caragiale. Cum a fost sărbătorit marele scriitor. Cum era să fie sărbătorit. De ce n-a venit Caragiale în țară. Două telegrame*, semnat: X.Y.Z.

În secvența *Două telegrame*, se precizează:

„Directorul «Flăcărei» i-a adresat următoarea telegramă:

„Vă felicit și vă urez ani mulți și noroc cu prilejul jubileului.

Flacăra apare număr festiv. Rog colaborare sau împrumutnicii Vlahuță să ne dea concursul pentru reușită bună“.

Sărbătoritul nu a trimis colaborarea solicitată și l-a rugat pe „fratele Alecu“ să nu scrie nimic, dar acesta nu l-a ascultat (v. *infra*).

Director al revistei săptămânale „Flacăra“ (22 oct. 1911–1923) era *C. Banu*, om politic și literat.

Către EDGARD FLAVIAN

Manuscris aflat în Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, nr. inv. 1813.

Comunicată de G. Călinescu și colectivul de documentare, în *Material documentar și știri noi despre..., I.L. Caragiale, ...* în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, II, 1953, p. 217. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 136–137.

Emil-Edgar Flavian, profesor și publicist. După cursurile liceale la „Sf. Petru și Pavel” (Ploiești), în 1898 își ia licența în litere și filosofie la Universitatea din București. Profesor la Constanța, Ploiești (1902), București (1930). A predat germană și istorie, iar în anii 1904–1906 a frecventat cursuri de perfecționare la Berlin. În această perioadă l-a meditat la germană pe Luchi, fiul lui Caragiale. Flavian este „pedagogul cantatore”, pomenit în scrisorile către Zarifopol.

Către IOAN TH. FLORESCU

Muzeul „I.L. Caragiale”, Ploiești, ms. nr. inv. 64–30271. Concept scris direct pe telegrama de felicitare primită de la I.Th. Florescu. Caragiale a mai notat: „carte poștală”.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 378.

Ioan Th. Florescu (1871–1950), jurist și om politic. El este celebrul „judecător de instrucție” din momentul *Boris Sarafoff!*... (v. *Opere*, I, 2000), figură a mitologiei mondene bucureștene a epocii. În 1908, participa alături de Take Ionescu la fondarea Partidului conservator-democrat; așadar, Caragiale îi devine coleg de partid și se vor întâlni deseori la întrunirile politice de după 1908. Autor de lucrări juridice și conferențiar la Ateneu, a cultivat, ca diletant, scrisul literar: *Nușele* (1891). În 1940 a publicat volumul *Gânduri de altădată... și amintiri*.

Către EMIL GÂRLEANU

1

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din 3 septembrie 1911, către Emil Gârleanu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, p. 401. La „Izvoare“ se menționează că scrisoarea i-a fost comunicată în original de Gustave Finkelstein, colecționar. Pe verso-ul scrisorii lui Emil Gârleanu din 1 septembrie 1911 (st. vechi), un concept al lui I.L. Caragiale:

„Teatrul Național din Craiova. Liber a juca, și *numai pe seama lui*, în timpul stagiunii 1911–12 oct.–mai incl. toate piesele ori în ce zi – oriunde (afară Iași–Bucur.) și oricum va crede de cuviință.

Condițiile autorului:

respectul textului integral din punct de vedere material, edițiile anterioare „Minervei“.

2000 lei plătiți înainte de prima reprezentațiune – expediții în M. germane la adresa autorului: Schön. etc.“.

Reproducem scrisoarea lui Gârleanu:

„Craiova, 1 septembrie 1911

Respectate Domnule Caragiale.

Aș dori, din tot sufletul, să pot anunța în repertoriul meu:

Săptămâna Caragiale

Aș juca, în abonament, cu prețuri deosebite, întreg teatrul Dumneavoastră.

Luni. Conferință despre teatrul Caragiale.

Noaptea furtunoasă.

Miercuri. *Conul Leonida față cu reacțiunea. D-ale carnavalului.*

Joi. *O scrisoare pierdută.*

Sâmbătă. *1 April. Năpasta.*

Dacă doriți o altă succedare a pieselor, voi face întocmai. Le voi monta din nou.

V-aș rămâne îndatorat dacă, printr-un cuvânt, mi-ați da autorizația D-tră.

Primiți, Domnule Caragiale, încredințarea simțimentelor de respect și adâncă admirație ce vă păstrez. Em. Gârleanu“
(*B.A.R., S 51(1)/LV; inv. 25 272*).

2

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Emil Gârleanu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, p. 402, după originalul aflat în posesia prof. N.I. Russu. În caietul *Afacerea Teatrului Craiova–Caragiale – 1911–1912*, I.L. Caragiale notează la punctul 4: „Caragiale scrie peste vreo două săptămâni Domnului Director, rugându-l să binevoiască:

1. a-i hotărî, pe cât posibil, cam când i se va expedia suma de 2 000 lei și

2. a-i confirma cu de-amănuntul toate condițiile puse de autor și primite de Onor. Direcțiune a Teatrului Național din Craiova“. (Apud, Șerban Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale*, București, Ed. Floarea Darurilor. Ediție de Barbu Cioculescu, p. 198).

3

Carte poștală adresată lui Emil Gârleanu, la 27 oct./9 noemv. 1911, publicată, de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 402.

4

B.A.R., S 51(9)/LV; inv. 25 280; 38/950.

Ciorna scrisorii trimisă, din Berlin, de I.L. Caragiale lui Emil Gârleanu, la Craiova. Se păstrează recipisa de scrisoare recomandată de la poștă, din 4 ianuarie 1912. Epistola este publicată, întâi, de Șerban Cioculescu după un caiet al lui I.L. Caragiale, intitulat *Afacerea Teatrului Craiova–Caragiale, – 1911–1912*), aflat în păstrarea Alexandrinei Caragiale, soția scriitorului. Conținutul acestui caiet îl reproduce în *Viața lui I.L. Caragiale*. Importantul document literar se găsește azi la Muzeul Teatrului Național din București.

5

Scrisoare publicată în *Opere*, VII, (1942), p. 403. Comunicată lui Șerban Cioculescu de către prof. N.I. Russu.

6

Scrisoarea, datată 14 ianuarie 1912, este publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 404. A fost reprodusă „din Caietul autograf, *Afacerea Teatrului Craiova – Caragiale*, în păstrarea dnei Alexandrina I.L. Caragiale“. Șerban Cioculescu e de părere că epistola este o variantă a scrisorii 5 „poate reconstituită din memorie“, *Opere*, VII, p. 404).

7

Telegramă, datată „13/26 ian. dimineată“, publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 404.

8

B.A.R., S 51(10)/LV; inv. 25281.

Pe verso-ul unei telegrame a lui Emil Gârleanu, conceptul unei telegrame a lui I.L. Caragiale „expediată luni, 16/29 ian. 5 ore seară“, cf. recipisei, „Directorului Teatrului Craiova“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 404.

9

B.A.R., S 51(6)/LV; inv. 25 277; 38/1950.

Sub această cotă este păstrată o telegramă a lui Emil Gârleanu expediată, din Craiova, lui I.L. Caragiale, la Schöneberg bei Berlin, în ziua de 30 ianuarie 1912: „Hotărât prima reprezentare 30 ianuarie. Nădăjduiesc să am fericirea să vă înmânez în ziua de 29 personal cele 2 000 lei. Directorul Gârleanu“. Funcționarul oficiului telegrafic din Schöneberg a notat că telegrama a fost recepționată la 30.1.12, ora 11, dar I.L. Caragiale notează că a primit-o în 18/31 ian., 7 ore dim.

Pe verso-ul telegramei de mai sus a lui Gârleanu, I.L. Caragiale redactează, cu cerneală neagră, telegrama sa, care răspundea unei alte

telegrame a lui Gârleanu, din aceeași zi: „Caragiale Schoeneberg bei Berlin, Innsbruckerstrasse. 1. Craiova 7669 30/1.

„La 30 ianuarie împliniți 60 de ani. Societatea Scriitorilor Români organizează mari serbări în toată țara în cinstea d-voastră. Respectuos vă rugăm să faceți jertfa de a veni în mijlocul nostru în ziua de 29 să vă primim cu mic cu mare în gara București. Nevenirea d-voastră ne-ar dura mult. Nădăjduind că veți fi în mijlocul nostru, vă rugăm să binevoiți a-mi telegrafia de urgență. Președintele Societății Scriitorilor Români. Em. Gârleanu“ (B.A.R., S 51(7)/LV, inv. 25276). Și pe această depeșă Caragiale a însemnat că a primit-o „miercuri“. Conform recipisei (Quittung des Kaiserlichen Telegraphen (Post) amts in Schöneberg b. Berlin 5) telegrama lui I.L. Caragiale, cu nr. 3225 a fost transmisă la Craiova în ziua de 31.1.12 la orele 9,20 min., și a costat 3 mărci și 70 phenigi.

10

B.A.R., S 51(8)/LV; inv. 25279; 38/1950.

Telegrama lui I.L. Caragiale transmisă, din Berlin, lui Emil Gârleanu, la Craiova, este redactată, cu cerneală neagră, pe depeșă directorului Teatrului din Craiova:

„Caragiale. Schöneberg bei Berlin, Innsbruckerstrasse 1. Luni expediez banii. La 30 joc „Scrisoarea“. Serbările vor avea loc. Vă mai rog să veniți. Răspundeți de sosire din vreme. Gârleanu.“

I.L. Caragiale adnotează: „Primită joi 19 ian./1 febr. 2 ore d.am.“

Datarea telegramei lui I.L. Caragiale (al cărei original nu l-am văzut) s-a făcut după recipisa de la telegraf (nr. 5265, 1.2.12, ora 2,59 minute). Șerban Cioculescu publică telegrama, în *Opere*, VII, p. 405, după dosarul „afacerii“. Depeșă este publicată în note, și de Georgeta Stoia-Mănescu, în *op. cit.*, p. 33.

11

B.A.R., S 51(2)/LV; inv. 25 273; 38/1950.

Telegrama o publicăm după conceptul lui I.L. Caragiale, aflat pe scrisoarea lui Emil Gârleanu din 12 septembrie 1911, având cotele de mai sus. Șerban Cioculescu o publică în *Opere*, VII, p. 405, după caietul *Afacerea Teatrului Craiova–Caragiale*, aflat în posesia

Alexandrinei Caragiale, soția scriitorului, cu unele inadvertențe privind datarea, în *Viața lui I.L. Caragiale*. Pe chitanța, atașată de la oficiul telegrafic din Schöneberg se vede clar că telegrama cu nr. 657 a fost expediată în 5.2.12, la orele 4,15 către Craiova, cu taxa de 1 marcă și 90 pfenigi.

12

B.A.R., S 51(3)/LV; inv. 25 274; 38/950.

Conceptul telegramei este scris de I.L. Caragiale pe verso-ul telegramei lui Emil Gârleanu, expediată din București pe care o reproducem: „I.L. Caragiale, Innsbruckerstrasse no. 1 Schöneberg. Expediat cec 2 000 lei duminică. Veniți neapărat. Pregătit primire. Telegrafați Craiova. Gârleanu“. Pe telegramă o însemnare a lui I.L. Caragiale: „primită 24 ianuarie/6 febr., marți 2° d.a.“. Șerban Cioculescu publică telegrama, cu diferențe în *Viața lui I.L. Caragiale*, după caietul autograf mai înainte citat. În chitanța de la Oficiul telegrafic din Berlin se consemnează că telegrama nr. 204 a fost transmisă la Craiova în 7.2.12, ora 10,10 a.m., taxele însumându-se la 1 M și 65 pfenigi.

13

B.A.R., S 51(1)/LV; inv. 25 272. Achiziție 1950 de la Șerban Cioculescu. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 405.

Telegramă-concept a lui I.L. Caragiale pe scrisoarea lui Emil Gârleanu din 1 septembrie 1911. Scriitorul se explică: „Joi, 26 ian–8 febr. primind, în sfârșit, prin Disconto 1600 M. germane, conform contractului – telegramă la 7 ore 30' seara“. Este lipită recipisa, primită de Caragiale la expedierea telegramei, de la oficiul telegrafic „Wilmsdorf b. Berlin“, cu data de 8 februarie 1912.

14

Telegramă de răspuns la felicitările cu ocazia aniversării a 60 de ani de viață. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 373.

15

Scrisoare publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 381–382.

Mulțumiri pentru festivitățile organizate cu ocazia aniversării de 60 de ani al lui I.L. Caragiale.

16

M.L.R., inv. 3629; cota 08/1/94.

Felicitare cu iepuraș (color): Fröhliche Ostern. Donație de la Uniunea Scriitorilor din România în 1961. I.L. Caragiale către Emil Gârleanu la Craiova. Data poștei: 5.4.12.

17

Scrisoare publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 406. Datată de expeditor: 8/21/V/1912. Alături de scrisoare, am reprodus și adevărînța.

Către ȘT. GEORGESCU-SERAGENT

Publicată în „Adevărul“, XXV, nr. 8061, marți, 21 februarie 1912, p. 3. Notă cu titlul *Sărbătorirea lui Caragiale*: „D. St. Georgescu-Sergent a trimis cu ocazia aniversării a 60 de ani din viața maestrului o telegramă de felicitare, la care distinsul scriitor i-a răspuns cu următoarele rânduri: ...“. Reprodusă în „Universul“, XXX, nr. 51, 22 februarie 1912, p. 3 („Informațiuni“).

Nu a fost inclusă în edițiile anterioare. În *Opere*, VII, 1942, p. 382, după *Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*, Șerban Cioculescu menționa și răspunsuri trimise „recomandat, la telegramele primite de la *Racowsky*, București, *St. Georgescu-Sergent*, Constanța etc. Aceste răspunsuri nu ne-au rămas“.

Semnalată și reprodusă în *Bibliografia I.L. Caragiale. În periodice (1852–1912)*, vol. I, 1997, pag. 419 (poziția 3002).

Șt. *Georgescu-Sergent*, luptător în războiul pentru independență de la 1877. A scris, în principal, memorii, dar s-a încercat și în literatura de ficțiune. *Memorii din timpul războiului pentru*

independentă (1891), *Din memoriile unui dezertor* (1892); *Albanezii*, dramă, 1898; *Din carnetul unui veteran*, nuvele și poezii, 1903.

Către ION GHICA

1

Scrisoarea a lui I.L. Caragiale către Ion Ghica. Datată: 22 ianuarie 1879. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, p. 489. În arhiva de la B.A.R., nu am găsit această scrisoare sau conceptul ei.

2

B.A.R., S 12(2)/LV; inv. 17190. Ciornă a unei scrisori a lui I.L. Caragiale către membrii Comitetului teatral, datată 22 ianuarie 1879. Epistola este publicată în *Opere*, VII, p. 489–490, specificându-se la „Izvoare“ că „scris. II către membrii Comitetului teatral n-a mai fost expediată, rămânând în stare de proiect“ (p. 591).

3

Arhivele Naționale, București, dosar 445/1879, f. 7.

Petiția lui I.L. Caragiale, înregistrată la nr. 80/25 ianuarie 1879, are o ciornă aproape exactă, scrisă cu creionul pe o filă cu chenar negru (B.A.R., S 12(1)/LV). Noi am colaționat textul publicat de Șerban Cioculescu în *Introducere* la vol. *Opere*, VI, *Teatru* (1939), p. XIX–XX, cu conceptul autograf păstrat la Cabinetul de manuscrise al B.A.R. Mai există un manuscris cu ciorna unui memoriu, către Directorul general și domniile membri ai Comitetului teatral, referitor la acest nefericit incident, cu cota: S 12(3)/LV; inv. 17189. Această filă este scrisă de altă mână, probabil de Titu Maiorescu sau de Livia Maiorescu, după dictarea tatălui său. Șerban Cioculescu notează greșit, probabil fără a vedea manuscrisele, că petitiile publicate de el în *Opere*, VII, p. 489–480, ar fi „scrise de o mână feminină, probabil de dsoara

Livia Maiorescu sub dictarea tatălui ei⁴. În realitate, în discuție este doar memoriul din 25 ianuarie 1879, al cărui concept de la B.A.R. îl reproducem:

„Domnule Director general și Domnilor membri,

Văd că de mai mult timp, după ce piesa mea *O noapte furtunoasă* s-a jucat de 2 ori în luna lui ianuarie 1879 pe scena Teatrului Național de către Societatea dramatică, șirul reprezentărilor ei a fost și este întrerupt, deși rețetele amânduror reprezentațiilor fuseseră rețete culme, a doua întrecând chiar pe cea dintâi.

În privința acestei piese eu am încheiat o convențiune cu D-voastră, care pe de o parte îmi asigură mie un beneficiu, iar pe de alta vă dă D-voastră dreptul exclusiv al reprezentării în București.

Scoaterea piesei din repertoriul activ într-un timp așa de îndelungat și înaintea de a se fi sleit productivitatea ei bănească este dar o adevărată pagubă pentru mine și mă silește a vă pune în întârziere prin prezenta petițiune și a vă ruga, ca în caz de refuz, să binevoiți a-mi desface convențiunea, a-mi înapoia manuscriptul și a-mi da o despăgubire corespunzătoare cu beneficiul probabil din șirul reprezentațiilor ce ar fi putut și ar fi trebuit să aibă piesa mea în urma succesului obținut.

Așteptând comunicarea decisivă, D-voastră vă rog să primiți etc.“

Către SCARLAT I. GHICA

1

Arhivele Naționale ale României, Fond Teatrul Național din București, 1315/1899. Identificată și publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 207–208.

Scrisoarea a fost înregistrată: „Primit 15/27 sept. 1899“.

Scarlat I. Ghica, fiu al lui Ion Ghica, a fost Director general al Teatrelor în stagiunile 1899–1900 și 1900–1901. El a inclus în repertoriul acelor stagiuni *Năpasta* și *D-ale carnavalului*, gest marcat

de Caragiale printr-o notă publicată în „Universul“ (XVII, nr. 269, 1 octombrie 1899, p. 1. cf. [*Cuvânt de mulțumire*], în *Opere*, II, 2000, p. 872.)

2

Publicată de Șerban Cioculescu, *Din arhivele teatrului românesc*. „O sărutare“ de I. Petrovici, în „Ecoul“, II, nr. 78, 9 martie 1942, p. 2, rubrica „Cronica literară“. Inclusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 208–209.

Episodul este evocat de Ion Petrovici în *De-a lungul unei vieți. Amintiri*, Editura pentru Literatură, 1966, p. 147–152. Caragiale era membru al comitetului de lectură al Teatrului Național din București, ca reprezentant al Primăriei, numit de Barbu Delavrancea). În această calitate a redactat și „raportul“ scrisoare care urmează.

3

Arhivele Naționale ale României, Fond Teatrul Național din București, dosar 23/1901. Documentul a fost comunicat lui Șerban Cioculescu de către Liviu Călin.

Inclus în *Scrisori și acte*, 1963, p. 209–210. Editorul precizează la notă: „Referat înreg. cu nr. 1105 la 16 martie 1902“ și transcrie rezoluția pusă de Scarlat I. Ghica: „Se dă autorizarea conform art. 146 și urm. din regulament. Ghica“.

Către OCTAVIAN GOGA

1

Comunicată de I. Șerb în „Gazeta literară“, XIII, nr. 13 (699), 31 martie 1966, p.4 (*Inedit. O scrisoare a lui I.L. Caragiale către Octavian Goga*), de unde reproducem textul.

2

Facsimile, în revista „Transilvania“, nr. 3, 1973, p. 17–18 (cf. Mircea Goga, *Caragiale inedit. O scrisoare către Octavian Goga*). Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 168–170. Scrisoarea era cunoscută de Șerban Cioculescu, așadar. Acesta menționa: „În păstrarea dnei Ortensia Cosma“.

La colaționare, am corectat, după facsimil: „de departe. Tutulor prietinelor, ...“, în loc de: „... departe, tutulor...“ (*Scrisori și acte*, p. 169).

3

Facsimile, în „Luceafărul“, XI, nr. 26, 24 iunie st.v., 1912, p. 467, sub titlul *O scrisoare a lui Caragiale adresată dlui Octavian Goga*.

Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 317–319.

4

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 373 (*Răspunsuri cu prilejul aniversării celor 60 de ani*). Telegramă, asemenea celorlalte, în concept scris direct pe telegrama de felicitare.

5

B.A.R., Fond Caragiale, cota S 78/CDLXXXVII.

Carte poștală. Inedită.

6

Comunicată, fragmentar, în „Manuscriptum“, III, 1 (6), 1972, p. 40 (*Caragiale. Scrisori către Al. Brătescu-Voinești, Alceu Urechia...*, de Corin Grosu, ... și *Octavian Goga...*, de Dan Smântânescu). Facsimile, în revista „România XXI“, I, nr. 2, august 2002, p. 87.

La colaționare, am întregit textul și am stabilit data după stampila poștei germane: „Berlin, Schöneberg, 3.4.12“.

Către VASILE GOLDIȘ

1

B.A.R., *Fond I.L. Caragiale, cota: S 13(2)/LV.*

Scrisoare publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 227–230. Șerban Cioculescu menționează, pentru aceasta și următoarea, la note (p. 587: *Izvoare*), existența unui concept în arhiva Alexandrina I.L. Caragiale.

Vasile Goldiș, proaspăt director al ziarului „Românul“, nou „înființat de Partidul Național Român din Transilvania și Ungaria“, îl înștiințase pe Caragiale de apariția ziarului și îi adresase invitația de a colabora încă de la primul număr:

„Iubite Domnule Caragiale!

Cu prima ianuarie vechi 1911 apare numărul întâi [...]. Se va numi «Românul» și e pus sub direcția mea. Ar fi pentru cauza noastră națională un mare câștig, dacă primul număr din acest ziar ar cuprinde și câteva șire din condeitul d-voastră, atât de iubit la noi. Vă rog deci cu toată insistența să binevoiți a-mi trimite ceva pentru ziar. Orice. *Nicht gebieten werd ich dem Sänger*“. (Scrisoare din „2 ianuarie n. 1911“, în Vasile Goldiș. *Corespondență. 1888–1934. Scrisori trimise*, vol. I, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii de Gheorghe Șoru, Cuvânt înainte de acad. prof. Ștefan Pascu, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1992, p. 68.)

Primul articol scris de Caragiale special pentru „Românul“ este *O reparațiune* și a apărut în numărul 36 din 15/28 febr. 1911 (cf. *Opere*, III, 2001, p. 976–979). Așadar, Caragiale se decide să colaboreze la ziar, abia după înlăturarea mai multor obstacole, provocat însă de notița răutăcioasă din ziarul „Tribuna“ (XV, nr. 29, 6/19 febr. 1911, p. 6, la „Informațiuni“).

2

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 230–231, unde Șerban Cioculescu a transcris conceptul din arhiva Alexandrina I.L. Caragiale. În notă, la subsol (ed. cit., p. 239), precizează: „Concept neisprăvit pe fețele curate ale unei scrisori a lui V. Goldiș,

cu data 18 febr. 1911“. Pentru fluența textului, am renunțat la segmentele de expresie anulate de Caragiale, la redactare.

În privința datării, incertitudinea rămâne. Credem, totuși, că acest concept de scrisoare trebuie datat înainte de 20 februarie 1911, întrucât Caragiale începe colaborarea la „Românul“ în numărul din acea zi, după ce piedica pomenită în scrisoarea anterioară fusese eliminată.

3

Reproducem textul după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 165–166. Șerban Cioculescu a transcris conceptul redactat, „în marginea scrisorii“ lui V. Goldiș (Arad, 26 febr. 1911), prin care directorul „Românului“ îi „mulțumea lui Caragiale pentru trimiterea articolului *O reparațiune*“: „Articolul îl public acum în numărul proxim, care iese marți dimineată“. Data la care se face trimiterea este: 15/28 febr. 1911.

4

Publicată în „Românul“, II, nr. 128, marți, 12/25 iunie 1912, p. 6, sub titlul *Din corespondența lui Caragiale cu ziarul „Românul“*, cu o notă introductivă, nesemnată:

„Publicăm aici câteva din scrisorile lui Caragiale, ca să vadă și cetitorii noștri cât de scrupulos și de precaut era măiestrul când scria un articol sau o novelă. Multora li se va părea o pedanterie poate, dar tocmai din pricina acestei pedanterii stilul lui Caragiale e așa de clar, de concis și de sobru, încât fraza lui are o structură ca de granit“.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 231–232, editorul Șerban Cioculescu indicând aceeași sursă (v. p. 587, la *Izvoare*).

Termitele... Un mic capitol de istorie naturală, pentru popor, articolul pomenit în această scrisoare a apărut în „Românul“, I, nr. 70, 27 martie/9 aprilie 1911, p. 1–2 (inclus în ediția noastră, *Opere*, III, 2001, p. 990–994).

5

Biblioteca Academiei Române, Fond I.L. Caragiale, cota S 13(1)/LV.
Telegramă. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 232.

În aceeași zi, Caragiale concepe și expediază scrisoarea anunțată.

6

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 233. Scrisoarea este o explicație pentru hotărârea, comunicată prin telegrama anterioară, de a nu mai continua colaborarea la „Românul”. Caragiale dorea și o *Notiță la informațiuni*. – „D. Caragiale ne scrie că, fiind peste măsură ocupat cu niște lucrări literare, regretă a nu mai putea colabora la ziarul nostru”.

7

Concept de telegramă, scris de Caragiale, cu creionul albastru, nervos, pe verso al copertei cărții: V. Alecsandri, *Opere complete*, IV, *Teatru*, Inst. de arte grafice „Minerva”, București, 1904”, aflat în colecția Șerban Cioculescu. Eminentul editor a inclus telegrama în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 166–167, precizând, la notă: „Telegrama aceasta, din arhiva Matei Caragiale, a fost expediată după lămuririle lui Goldiș”. Acesta explicase ce a vizat în rândurile incriminate de Caragiale în scrisoarea precedentă, extrase din „Românul”.

8

Publicată în „Românul”, II, nr., 128, Arad, marți 12/25 iunie 1912, p. 6. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 233–234.

„Articolul cu pricina” este, de fapt, *Scrisoare deschisă adresată directorului ziarului „Românul”*, apărut în nr. 94, din 30 aprilie/13 mai 1911, p. 1–2, același în care era inserat și răspunsul lui Goldiș. Reprodus în ediția noastră, *Opere*, III, 2001, p. 998–1002.

9

Publicată în „Românul“, II, nr. 128, Arad, marți 12/25 iunie 1912, p. 6; de asemenea, în „Flacăra“, I, nr. 36, 23 iunie 1912, p. 284, în articolul *Cum scria Caragiale*, de Vasile Goldiș.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 234.

10

Publicată în „Românul“, II, nr. 128, Arad, marți 12/25 iunie 1912, p. 6.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 234–235.

11

Publicată în „Românul“, II, nr. 128, Arad, marți 12/25 iunie 1912, p. 6.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 235.

12

Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“. Telegramă; concept scris direct pe telegrama de felicitare primită.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 372; scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani.

Către PETRE GRĂDIȘTEANU

Arhivele Naționale ale României, Fond Teatrul Național din București: 1311/1899, dosar 2/1899. Identificată de Șerban Cioculescu. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 206–207, de unde o reproducem.

Scrisoarea a fost înregistrată: „Priimit 7/19 mai 1899“, primind rezoluția „Se aprobă“.

Petre Grădișteanu (1841–1921), avocat, publicist, om politic, fusese numit Director General al Teatrelor în 1898, în succesiunea lui Gr. C. Cantacuzino. Caragiale a avut relații, totuși, bune cu el, deși

s-au înfruntat, în toamna anului 1898, într-o corespondență publică, în care marele dramaturg a fost de o scânteietoare ironie. (cf. *O chestiune juridico-literară și Scrisoare deschisă*, în *Opere*, II, 2000, p. 855–859)

Către G. GRIDEANU

Biblioteca Academiei Române, Fond Caragiale, cota S 9/LV(2).

Cartolină provenită din colecția George Franga. Publicată în ziarele: „Dimineața”, IX, nr. 2996, 8 iulie 1912, p.1; „Viața nouă”, I, nr. 31, 3 august 1912, p.3.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 8.

Către GH. N. GRIGORESCU

Biblioteca Academiei Române – Fond Caragiale, cota: S 14/LV.

Carte poștală ilustrată; legenda: Die Wartburg. Der Burgeingang...”. Adresată lui Gh. N. Grigorescu și soției sale.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 157.

Datarea misivei, după ștampila poștei germane.

Gheorghe N. Grigorescu, fiul pictorului Nicolae Grigorescu era căsătorit cu Anișoara Vlahuță, fiica lui Al. Vlahuță. Amândoi îi erau apropiați sufletește lui Caragiale, prieten cu părinții fiecăruia dintre ei. Lui N. Grigorescu îi este dedicat volumul *Momente* (1901).

Către DOMNIȘOARELE GRIGORIU-IAȘI

Muzeul Municipal Iași. Scrisoare publicată în revista „Ion Neculce”, I, fasc. 1, oct. 1921; apoi în *Carnaval literar* (Iași, f.a., p. 117), de C. Săteanu și în facsimil, de N. Barbu, în studiul *Caragiale și Iașul* („Iașul literar”, nr.6..., 1962.).

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 134–135.

Către C. GRINȚESCU

Arhivele Naționale, Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept manuscris.

Reproducem înștiințarea după o xerocopie comunicată nouă prin bunăvoința Direcției Județene Neamț a Arhivelor Naționale.

C. Grințescu era diacon și institutor.

Date despre activitatea lui Caragiale ca revizor școlar în circumscripția Neamț–Suceava, în perioada octombrie 1881–februarie 1882, în studiul lui Ion Nacu, *Ion Luca Caragiale revizor școlar* („Limbă și literatură“, XII, București, 1966, p. 483–491).

Datarea conceptului indică prezența lui Caragiale la post cel puțin până la 26 februarie 1882.

Către DIMITRIE GUSTI

1

*Muzeul de Istorie și Arheologie Prahova – Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv.: 64–44242. Bilet lăsat, probabil la locuință, pentru „Dr. Gusti“. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 129–130.*

2

*Muzeul „I.L. Caragiale“ Ploiești, nr. inv. 64–44243. Scrisoare inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 129–130.*

Către I. HANGANU

Adresă de înștiințare, în concept manuscris. Se păstrează la Arhivele Naționale, Direcția Județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar.

Reproducem înștiințarea după xerocopia comunicată nouă prin bunăvoința Direcției Județene Neamț a Arhivelor Naționale.

Către FAMILIA HERȘCOVICI

Publicată în „Dimineața“, V, nr. 1400, 10 ianuarie 1908, p. 2 (*Moartea lui Ronetti-Roman. Telegrama*), de unde o reproducem.

Moartea lui Ronetti-Roman l-a afectat profund pe Caragiale. Colegi de redacție la „Timpul“, prieteni cu Eminescu, au păstrat o legătură „frățescă“. Ecouri ale durerii se găsesc în multe din scrisorile din ianuarie 1908, trimise lui B. Brănișteanu, dr. Steuermann-Rodion, dr. Alceu Urechia ș.a.

Telegramă de condoleante trimisă socrilor lui Ronetti-Roman, la moartea acestuia.

Către DOAMNELE EUGENIA U. HODOȘ,
ALEXANDRINA N. HODOȘ, EUGENIA
T. DUTZESCU-DUTZU,...

Publicată, cu facsimile, de Fr. Munteanu-Râmnic, sub titlul *O „circulară“*, în „România literară“, VI, nr. 35, 30 august 1973, p. 24 (r. „Museum“), de unde o reproducem.

Către NERVA HODOȘ

1

Reprodusă după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 167–168. Șerban Cioculescu menționează, în notă, că a utilizat o copie comunicată de D. Murărașu, după scrisoarea aflată la fiica lui Nerva Hodoș.

2

Publicată de Corneliu Dima Drăgan sub titlul *O scrisoare inedită a lui Ion Luca Caragiale*, în „Argeș“, I, nr. 5, octombrie 1966, p. 14, cu facsimile. Reținem din nota de prezentare că scrisoarea s-a aflat în

Fondul „Saint-Georges“, transferat la Biblioteca Centrală de Stat. În revistă este fotocopiât și plicul. Nu am văzut originalul.

Nerva Hodoș (20 nov. 1869, Baia de Criș – 1 nov. 1913, Sibiu) a urmat studii liceale și universitare (Litere) la București. A lucrat la Biblioteca Academiei Române (1 apr. 1891–31 martie 1896), profesor de română la Școala Superioară de Război. A redactat „Revista bibliografică“ (1903–1904) și a lucrat ediția: Dinicu Golescu, *Însemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825, 1826*. Tipărită din nou și însoțită de o introducere de Nerva Hodoș, București, 1910, LX, 148 p. Binemeritele laude caragialeene, Nerva Hodoș le primește pentru aceasta.

Revista „Comorile României“, cu subtitlul „Revistă lunară ilustrată“, a apărut într-un număr unic, în iunie 1911.

Către DRAGOMIR HURMUZESCU

1

Publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Correspondențe: I.L. Caragiale. Epistole berlineze*, „Manuscriptum“, XV, nr. 3 (56), 1984, p. 133–135, cu facsimil. Carte de vizită.

2

Facsimil, în monografia lui Constantin A. Ghica, *Dragomir Hurmuzescu*, Editura Științifică, București, 1967, filă nenumărată, p. 56–57. Publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Correspondențe: I.L. Caragiale. Epistole berlineze*, „Manuscriptum“, XV, nr. 3(56), 1984 p. 133–135. Pe plic, mențiunea „Rohrpost“, scrisă de Caragiale,

3

Publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Correspondențe: I.L. Caragiale. Epistole berlineze*, „Manuscriptum“, XV, nr. 3(56), 1984, p. 133–135, cu facsimil. Carte de vizită. Nedată.

4

Publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Corespondențe: I.L. Caragiale, Epistole berlineze*, „Manuscriptum“, XV, nr. 3(56), 1984, p. 133–135). Nedată.

Autorul articolului precizează în nota 2, la prezentarea materialului: „Originalele celor patru scrisori se află în arhiva Nicolae Scurtu, București, fiind cumpărate în ziua de 22 decembrie 1983 de la profesorul Dan Hurmuzescu, fiul lui Dragomir Hurmuzescu“.

Nu am văzut originalele. Reproducem textul după „Manuscriptum“ (1984).

Dragomir Hurmuzescu (13 martie 1865, București – 1954, București), profesor universitar, la Iași, iar din 1913, la București, fizician doctor la Sorbona, membru al Academiei Române, secretar general în Ministerul Instrucțiunii Publice, senator (1927, 1933). A conceput și a condus postul românesc de Radiodifuziune.

Popasul berlinez, în răstimpul căruia s-a desfășurat această corespondență, în toamna anului 1910, este doar un moment al relațiilor profesorului fizician cu scriitorul. Cunoștința lor, oricum destul de veche, înregistrează și întâlnirea celor doi în campaniile și întrunirile Partidului conservator-democrat, înființat de Take Ionescu, în 1908.

Către Dr. CORNEL IANCU

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 13(1)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 467–469, după conceptul din arhiva Alexandrina I.L. Caragiale. Adresată *Dr. Cornel Iancu*, avocat din Arad.

„Notița“ despre care vorbește Caragiale este cea alăturată scrisorii sale către Vasile Goldiș, datată „sâmbătă 16/29 [aprilie] 1911“: „D. Caragiale ne scrie că, fiind peste măsură ocupat cu niște lucrări literare, regretă a nu mai putea colabora la ziarul nostru.“ Notița a apărut la rubrica „Informațiuni“ a ziarului „Românul“. Colaborarea lui Caragiale la ziarul „Românul“ nu a încetat imediat, a devenit sporadică, la început, pentru a se încheia pe la începutul verii 1911.

Pe fila de manuscris, verso, cu aceeași cerneală, se află scris: „fotografia prodigiosului Aghiuiță stă atârnată deasupra mesei mele de lucru“.

Către G. IBRĂILEANU

1

Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu“ din Iași, Arh. 71.

Telegramă. Pe formularul telegramei, o însemnare de mână: „[octombrie 1908]“. Datele de pe ștampila poștei sunt indescifrabile. Publicată în *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, ediție îngrijită de M. Bordeianu, Viorica Botez, Gr. Botez, I. Lăzărescu și Al. Teodorescu. Prefață de N.I. Popa, Editura Minerva, București, 1973, p. 33 (Colecția „Studii și documente“).

2

B. C. U. din Iași. Scrisoare publicată incomplet de Ioan Massoff, în articolul *Caragiale și „Viața Românească“* („Viața Românească“, nr. 6, iunie 1962, p. 223). Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 153–154. La colaționarea cu manuscrisul, am transcris: „A cincea zi de la *expediare...*“, în loc de: „expediere“ (*Scrisori...*, p. 154); „De *atât* amar de ani...“, în loc de: „atâta“ (*Ibidem*).

3

B.C.U. din Iași. Carte poștală ilustrată, legenda: „Prebischtor (böhm. Schweiz)“. Publicată incomplet de Ioan Massoff (*art. cit.*, p. 223–224). Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 155.

La colaționare am constatat că misiva a fost expediată din Berlin (ștampila poștei) și nu, cum s-ar putea înțelege, din Elveția (vezi *Scrisori și acte*). De altfel, și legenda este „*Prebischtor*“, nu „*Prelischtor*“. De asemenea, am întregit textul cu P.S.-ul, redactat pe partea ilustrată, sub legendă. Alte diferențe: „Sper să viu *pe* primăvara...“, în loc de:

„să vin *de...*“; „ascultat, *ca vechi meșteșugar...*“, cuvintele subliniate lipsind din *Scrisori și acte*.

4

B.C.U. din Iași. Scrisoare publicată de Ioan Massoff (*art. cit.*, p. 224); inclusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 155–156.

La colaționarea cu facsimilul, am reasezat paragrafele textului după manuscrisul lui Caragiale.

5

B.C.U. din Iași. Publicată în *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, ed. cit., p. 35–36. În manuscris: „Tutulor *ai dv...*“, în loc de: „Tutulor *și dv...*“ (*ed.cit.*, p. 36, și cum, eronat, a rămas și în textul nostru).

6

B.C.U. din Iași. Carte poștală. Publicată în volumul *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, ed. cit., p. 36.

Datarea, după ștampila poștei germane. Ștampila poștei românești indică, pentru sosire: „Iași, 4 ian. 910“.

7

B.C.U. din Iași. Carte poștală. Publicată în volumul *Scrisori către G. Ibrăileanu*, ed. cit., p. 38.

Ștampila poștei este ilizibilă.

8

B.C.U. din Iași. Carte poștală. Publicată în *Scrisori către G. Ibrăileanu*, ed. cit., p. 38.

Ștampila poștei germane indică, la plecare: „13.2.12“.

Caragiale mulțumește sobru, telegrafic, pentru articolul omagial publicat de Ibrăileanu în „Viața Românească“, VII, nr. 1, ianuarie 1912, p. 98–101.

9

Concept de scrisoare, probabil neexpediată. Transcris de Șerban Cioculescu după textul găsit în arhiva Caragiale și inclus în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 491–494. De asemenea, republicat în *Scrisori către G. Ibrăileanu*, ed. cit., p. 36–37.

10

B.C.U. din Iași. Carte poștală. Publicată în volumul *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, ed. cit., p. 38.

Datarea, după ștampila poștei germane.

11

B.C.U. din Iași, Arh.–71.

Publicată în *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, ed. cit., p. 38.

Ștampila poștei, la sosire, indică: „Iași, 9 mai 912“.

Scrisoarea anunță vizita, care va fi ultima, la Iași a lui Caragiale. Scriitorul era însoțit de Vlahuță și de tânărul „debutant în litere“, fiul său Matei, care va căpăta, într-adevăr, „botezul cernelii de tipar cu blagoslovenia «Vieții românești»“. În nr. 4, aprilie 1912, al revistei apar poeziile acestuia: *Clio, Lauda cuceritorului, Prohodul războinicului, Noaptea roșie, Călugărița, Boierul, Aspra, Înțeleptul, Cronicarul, Domnița, La Argeș, Trântorul, Curțile vechi*.

Mărturii despre cea din urmă călătorie la Iași a lui Caragiale au mai lăsat A. Steuerman-Rodion, Adolphe Stern.

12

Publicată de Al. Teodorescu, în articolul *3 scrisori inedite de Caragiale* („Convorbiri literare“, 1972, nr. 22, p. 15), apoi în *Scrisori către G. Ibrăileanu*, III, ed. cit., p. 39, la notă. Telegrama, expediată din Ploiești, primită la Iași în ziua de 27 aprilie/10 mai 1912, este semnată: *Vlahuță–Caragiale*.

Către CONSTANTIN IONESCU

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 412–413. Șerban Cioculescu precizează în notă (*Izvoare*, p. 5) că scrisoarea lui Caragiale către actorul Constantin Ionescu i-a fost „comunicată de d. prof. Al. C. Ionescu, fiul destinatarului“.

Către Dr. DIMITRIE D. IONESCU

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 5/IV(2).

Inedită.

Scrisoarea, pe un format mic, poartă imprimată (ștampilată) adresa expeditorului: „CARAGIALE/ Nachodstr, 18/Berlin W.“ Am stabilit data după ștampila poștei germane de pe plic: „Berlin W., 27.11.04“.

Ajuns de doar câteva săptămâni în Berlin, Caragiale îi adresează doctorului Dimitrie Ionescu, precum unei cunoștințe vechi și apropiate, urări la nașterea fiicei sale, Elena-Cristina.

Dimitrie Ionescu (? – 1929), medic, doctor în medicină, la București, în 1902, profesor, mai apoi, de clinică medicală și de farmacologie la Universitatea din București. A studiat cardiologia și bolile aparatului respirator, în special angina pectorală. Scrisoarea lui Caragiale este dintr-o perioadă în care dr. Ionescu urma, probabil, un stagiu de specializare la Berlin, căci, în anii următori, aici, îi vor fi tipărite lucrări de specialitate (ex.: *Über eine eigenartige Vertuung*, 1906).

Către TAKE IONESCU

1

Publicată în „Ordinea“, II, nr. 322, 1 ianuarie 1909, p. 2, sub titlul *Telegrame primite de d. Take Ionescu*, de unde reproducem textul.

2

Publicată în „Ordinea“, II, nr. 355, 15 februarie 1909, în „Suplimentul gratuit al ziarului «Ordinea»“, sub titlul *Telegrame primite de dnul Take Ionescu*, de unde reproducem textul.

3

Publicată în „Ordinea“, III, nr. 662, 21 ianuarie 1910, p. 2, de unde reproducem textul.

4

În „Ordinea“, V, nr. 1207, 9 februarie 1912, p. 3, se publică telegrama prin care I.L. Caragiale îi mulțumește lui Take Ionescu pentru articolul *Caragiale orator*, apărut în numărul festiv al revistei „Flacăra“. De asemenea, în: „L'Indépendance roumaine“, XXXVI, nr. 11 045, 10/23 februarie 1912, p. 1 („Echos“); „Voința națională“, XXVIII, nr. 7950, 10 februarie 1912, p. 3 („Ultime informațiuni“).

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 379; răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani.

Articolul omagial, *Caragiale orator*, semnat de Take Ionescu, a apărut în „Flacăra“, I, nr. 16, 4 februarie 1912, p. 121, ca editorial. Aproape întreg numărul respectiv este dedicat lui Caragiale. Articolul este reluat în alte publicații: „Ordinea“, V, nr. 1205, 7 februarie 1912, p. 1; „Viitorul“, V, nr. 1438, 9 februarie 1912, p. 2 („Mișcarea artistică-literară“).

5

B.A.R., Fond Caragiale, cota: S 15/LV.

În „Ordinea“, V, nr. 1201, miercuri, 1 februarie 1912, p. 2, la rubrica „Ultime informații“, se publica telegrama de răspuns la felicitările primite de la Take Ionescu.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, p. 371; răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani.

Diferența de datare provine din utilizarea variată a calendarului.

Către TH. I. IONESCU

Manuscris aflat la Biblioteca Academiei Române, fond I.L. Caragiale, cota S 16/LV. Inedită.

Răspunsul lui Caragiale la telegrama de felicitare primită din partea membrilor Societății de lectură „Gh. M. Fontanin“ a elevilor Liceului „Carol I“ din Craiova.

Telegrama fusese publicată și în presă (în „Universul“, XXX, nr. 36, 7 febr. 1912, p. 2, la „Informațiuni“; în „Dimineața“, IX, nr. 2846, 7 febr. 1912, p. 2, la „Informațiuni“; în „Minerva“, IV, nr. 1128, 7 febr. 1912, p. 2, sub titlul *Sărbătorirea lui Caragiale*). Răspunsul scriitorului a rămas necunoscut. Șerban Cioculescu se referă la el în nota de la sfârșitul *Răspunsurilor cu prilejul sărbătoririi...* (cf. *Opere*, VII, 1942, p. 382), menționând că face parte dintre cele care „nu ne-au rămas“.

La Muzeul „I.L. Caragiale“ din Ploiești se păstrează această telegramă (nr. inv. 64–30269), pe care se află și însemnarea destinatarului: „Rps. Cartă închisă. 4/17.912 seara“. Îl reproducem după manuscris.

Pe carta poștală, cineva, probabil destinatarul, a notat: „primită: 7 februar 1912“.

Theodor I. Ionescu (1868 –?), profesor de limbi clasice la Liceul „Carol I“ din Craiova, președinte al Societății de lectură „Gh.M. Fontanin“ a elevilor din cursul superior. Autor de manuale școlare, de studii istorice și pedagogice (*Învățământul secundar. Scurt istoric al învățământului particular din Craiova, Pentru ce trebuie să se învețe limbile clasice în liceu*).

Către UN INTELECTUAL DIN GALAȚI

A apărut în „Adevărul“, XXIV, nr. 7667, 14 ianuarie 1911, p. 3, cu titlul *Caragiale și alegerile. O scrisoare interesantă a lui Caragiale*, precedată de următoarea notă: „Galați, 12 ianuarie. – Un grup de intelectuali, independenți de orice convingere politică, a propus maestrului Carageale să-i susțină candidatura la Galați. Marele

nostru scriitor a declinat această onoare. Iată textul scrisoarei adresată de d-șu unui membru din cercul intelectualilor sus-pomeniți⁴. Scrisoarea a fost tipărită și în alte ziare: „Dimineța“, VIII, nr. 2463, 14 ian. 1911, p. 1 (*Scrisoare adresată grupului de intelectuali din Galați care-i propuseseră să-i susțină candidatura*); „Ordinea“, IV, nr. 903, 14 ian. 1911, p. 3 („Mișcarea electorală“: *Scrisoare către un grup de intelectuali din Galați*); „Viitorul Dobrogei“, III, nr. 51, 23 ian. 1911, p. 3 („Informații“: *Scrisoare către un grup de intelectuali din Galați*).

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 220–221, după „Adevărul“ (1911).

Am colaționat pentru corectarea eventualelor greșeli de transcriere. O singură diferență: „și ca *unii* atare nu-mi este“ (în „Adevărul“), în loc de: „și ca *unul* atare“ (*Scrisori și acte*, p. 221).

Către EMIL ISAC

1

Publicată în „Rampa“, I, nr. 213, 8 iulie 1912, p. 1, în grupajul cu titlul *Câteva scrisori de ale lui Caragiale (Adresate lui Emil Isac)*. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 275–277.

2

Publicată în „Rampa“, I, nr. 213, 8 iulie 1912, p. 1 (*Câteva scrisori de ale lui Caragiale*). Manuscris aflat la Muzeul Teatrului Național din București. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 277–278.

3

Publicată în „Rampa“, I, nr. 213, 8 iulie 1912, p. 1 (*Câteva scrisori de ale lui Caragiale*). Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 278.

4

Publicată în „Rampa“, I, nr. 213, 8 iulie 1912, p. 1 (*Câteva scrisori de ale lui Caragiale*). Inclusă în: *Opere*, VII, 1942, p. 278–279; *Scrisori*

și acte, 1963, p. 172, unde Șerban Cioculescu menționează apariția acestei scrisori ca prefată la *Maica cea tânără, dramoletă neoromantică într-un act* (cf. Emil Isac, *Opere*, ediție definitivă, îngrijită de Miron R. Paraschivescu, București, Fundația pentru Literatură și Artă, 1946, p. 145).

5

Publicată în „Rampa“, I, nr. 213, 8 iulie 1912, p. 2 (*Câteva scrisori de ale lui Caragiale*). Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 279.

Caragiale și Emil Isac au corespondat încă înainte de a se cunoaște personal. Aceasta s-a întâmplat, în timpul serbărilor de la Blaj, la aniversarea semicentenarului „Astrei“ (cf. Emil Isac, *Amintiri despre Caragiale*, în „Ecolul“, 26 ianuarie 1944). Poetul ardelean, dramaturg debutant, îi solicitase maestrului Caragiale o prefată. Caragiale, deși l-a refuzat politicos, nu a ezitat să sprijine reprezentarea piesei *Maica cea tânără*, pe scena Teatrului Național din București, în stagiunea 1911–1912 (v. *infra*, scrisoarea din 28 iulie st.v. 1911, către Ion C. Bacalbașa).

Către IOAN URBAN JARNÍK

Publicată în „Românul“, II, nr. 29, Arad, 7/20 febr. 1912, p. 7. Sub titlul *Dr. Urban Jarnik și d. I.L. Caragiale*, se tipărește scrisoarea de răspuns a lui Caragiale. Tipărită și de I.E. Torouțiu în *Studii și documente literare*, III, *Junimea*, 1932, p. 169. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 349–351. Șerban Cioculescu indică „izvoarele“ de mai sus, iar I.E. Torouțiu menționează scrisoarea autografă din Arhiva familiei Jarnik (Praga).

Către HERBERT KANNER

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 415–417. În notă (*Izvoare*), Șerban Cioculescu precizează: „Comunicată lui Paul Zarifopol, care a luat copie după originalul, pare-se, inedit“.

Către Dr. I. KIRIAK

Publicată în „Adevărul“, XXV, nr. 8044, 4 febr. 1912, p. 3 („Informațiuni“). Sub titlul *Sărbătorirea lui Caragiale*, sunt reproduse atât telegrama de felicitare trimisă de dr. I. Kiriak lui I.L. Caragiale, cât și răspunsul din partea sărbătoritului.

Scrisoarea a fost reluată și în: „Dimineața“, IX, nr. 2844, 5 febr. 1912, p. 4 (*Sărbătorirea lui Caragiale: Scrisoare*). „Românul“, II, nr. 29, Arad, 7/20 febr. 1912, p. 10 (*Telegramă*).

Semnalată și reprodusă în *Bibliografia I.L. Caragiale (1852–1912)*. În *periodice*, I, 1997, p. 418, poziția 2997.

Către ROBERT KRAUS

B.A.R., cota 08/III/7, nr. 5912.

Concept pe telegrama trimisă din Viena, cu data „14.2.12“, de Robert Kraus:

„Meine verspaeten aber herzzychsten gluekwinsche. – Gott segne us schuetze sie. Robert Kraus.

Caragiale
Berlin Schoeneberg
Innsbruckerstr. 1.“

Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 379; scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani.

Către JACQUES L. KREMNIETZER

B.A.R., S 18/LV; inv. 18346; 239/951.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Jacques L. Kremnitzer, administratorul Teatrului „Lieblich“ (Jignița) din București, de limbă idiș. Epistola de mulțumire, către toți artiștii companiei particulare a lui Jacques L. Kremnitzer, era un răspuns la urările cu ocazia jubileului de 60 de ani: „Domnului I.L. Caragiale *Berlin*. Cu ocazia aniversării jubileului Domniei Voastre de ani 60 îmi permit prin prezenta a vă

ura din partea artiștilor israeliți a [*sic!*] Teatrului „Lieblich“ (Jignița) să trăiți ani mulți și fericiți de acum înainte.

Administrația Teatrului Lieblich (Jignitza)

Jacques L. Kremnitzner.

București, 30 ianuarie 1912

str. Negru Vodă 14–16“

(*B.A.R.*, S 57/LV)

Pe această scrisoare, I.L. Caragiale încercă un răspuns (ciornă). Șerban Cioculescu publică ciorna în *Scrisori și acte*, 1963, p. 174–175. Scrisoarea originală, care a fost expediată „recomandat“ la București, este un carton subțire îndoit ca un plic pe care s-a scris adresa destinatarului. Reputatul editor însemnează exact cota adevăratei scrisori, dar cine i-a copiat epistola-ciornă a îmbinat *sui-generis* cele două forme.

Către CONSTANTIN LECCA

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–44250.

Inedită.

Carte poștală, datată după ștampila poștei germane: „Wilmersdorf b. Berlin, 2.1.06“. Pe scrisoare, se află înscrisă, cu altă grafie decât a lui Caragiale, următoarea notație: „Scris la 6 oct. / 23 sept. 1906“.

Constantin C. Lecca fiul pictorului Constantin Lecca (1810–1887) și frate al Cleopatrei Lecca-Poenaru. Cum pictorul C. Lecca era vărul primar al mamei lui Caragiale și al Momuloaiei, rezultă că I.L. Caragiale și avocatul C.C. Lecca erau rude „veri de al doilea“. În procesul legat de moștenirea Momuloaiei, Const. C. Lecca era atât parte, cât și avocat al moștenitorilor legitimi.

Reproducem, în continuare, Procura menționată în scrisoare. Precizăm că ea a fost publicată în revista „Manuscriptum“:

„PROCURĂ

Prin care subsemnatul I.L. Caragiale, domiciliat în București, strada Plantelor no. 25, autorizez cu deplină putere pe Dl Avocat Grigore Cernescu din București ca să se prezinte în numele meu și

pentru mine în fața tuturor instanțelor judecătorești din țară în orice fel de procese, fie intentate de mine, fie intentate de alții contra mea.

Dnul Cernescu este autorizat să întrebuițeze toate mijloacele legale în susținerea intereselor mele, putând să formuleze interogatorii în numele meu, să ceară proba cu martori arătând numele lor, să ceară verificări de scripte, reprezentându-mă în toată procedura verificării chiar și acolo unde codul proc. civ. cere un mandat special, – să se înscrie în fals în contra oricărui act ar găsi d-sa că este loc a se face aceasta – judecând și autorul sau autorii falsului, – să defere și să refere jurământ, formulând în numele meu jurământul și semnând pentru mine, – în sfârșit înțeleg să dau mandat general Dlui Cernescu cu privire la apărarea intereselor mele și la administrarea mijloacelor de susținere și probațiune.

Mai împrumut necesc pe Dnul Avocat Grigore Cernescu să facă și să semneze în numele meu orice acțiune, orice cerere neconvențională, orice chemare în garanție, la toate instanțele judecătorești din țară, – să facă și să semneze în numele meu, apeluri, recursuri în casație, precum și operațiuni la orice instanță.

Dnul Cernescu mai este autorizat să ceară investirea cu formulă executorie a oricărei hotărâri judecătorești, obținând și semnând de primirea titlurilor executorii – va putea să ceară executarea oricărei hotărâri, făcând urmăriți mobiliare sau imobiliare și luând orice măsuri asiguratoare, fie numind conservatori, fie înființând sequestre pe averile debitorilor.

Se va prezenta la orice licitații, ori supralicitări, oferind și fixând prețul în locul meu, – va depune prețul și va cere liberarea ordonanțelor de vânzare în numele meu și pentru mine, oriunde trebuința va cere. Va putea de asemenea cere să se înființeze popriri pe orice sume sau avere mobilă. D-sa este împrumut necit să facă orice fel de contestații la orice fel de urmărire sau măsură conservatoare.

Va cere să se facă orice tablou de distribuire de bani rezultați din orice urmărire. Va face orice opoziții la aceste tablouri, sau va da mulțumire semnând în numele meu.

Mai împrumut necesc pe Dnul Cernescu să retragă orice acțiune, opoziție, apel sau recurs în Casație în numele meu, cerând includerea dosarelor și semnând pentru mine unde va fi nevoie.

D-sa mai este autorizat să facă în numele meu orice acte de procedură și să primească pentru mine, semnând de primire, orice act de la orice instanță judecătorească sau administrativă, – să primească citatii, hotărâri, somații, notificări și orice fel de acte de procedură s-ar face pentru și în contra mea. D-sa este împuternicit să ia termene în cunoștință la orice instanță judecătorească.

Mai autorizez pe Dnul Cernescu, ca să se prezinte în locul meu la orice instanță administrativă din țară, la societățile de Credit urban sau rural, la orice instituție de credit sau finanțare ca să facă și să semneze în locul meu cereri privitoare la interesele mele, depunând acte și ridicându-le în locul meu. D-sa este asemenea împuternicit să facă și să semneze orice cerere sau opunere la autoritățile administrative și financiare, cari ar fi desemnate prin legi speciale să judece și să hotărască fie prin instanță, fie în instanță de apel, orice interese de natură contencioasă.

Înțeleg, în sfârșit, ca prin aceasta să dau Dlui Avocat Grigore Cernescu un mandat deplin și general în toate afacerile mele, atât în fața tuturor instanțelor judecătorești din țară, cât și a celor administrative și financiare, D-sa putând să facă orice fel de cerere și opunere din partea mea, – și semnând orice va găsi cu cale în locul meu.

Dnul Cernescu va putea să-și substituie în toate aceste împuterniciri sau în parte pe unul sau mai mulți avocați, cum și să-și alătore pe unul sau mai mulți avocați, după cum va crede D-sa de cuviință.

Făcută la București, astăzi 7 Decembrie 1905

I.L. Caragiale
proprietar

Strada Plantelor 25

Tribunalul Ilfov, secția de Notariat, 1905 Decembrie 7,

No 10885 – conf. cererii no 43793/1905.“

Către N. LEON

B. A. R., Fond I.L. Caragiale, cota S 19/IV, inv. 15523.
Achiziționată, în 1944, de la Gh> N. Leon, fiul dr. N. Leon.

Publicată în *Note și Amintiri*, Editura „Cartea Românească“, București, 1933, p. 170, de dr. N. Leon, apărute după moartea autorului. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 36–37, cu o greșeală de tipar: „de stat“, în loc de: „la stat“.

¹ *N. Leon* (1862, Botoșani – 1930), profesor universitar la Iași, naturalist și parazitolog, savant eminent, cu recunoaștere internațională. A fost inspector general în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, având în subordine toate școlile particulare din țară. În această calitate, dar și în aceea de prieten, căci frecventau aceleași cercuri, i se adresează Caragiale (cf. *vol. cit.*, p. 167–172, cap. 39. *Amănunte pitorești din viața politică, din cafenea intelectualității de pe vremuri*).

Către REDACȚIA ZIARULUI „LIBERALUL“

1

Publicată în ziarul „Liberalul“, Iași, VIII, nr. 124, 28 iulie 1907, p. 1, sub titlul: *O scrisoare a maestrului Caragiale*, precedată de următoarea notă explicativă:

„Cu privire la conflictul de paternitate literară provocat de ziarul «Opinia» care a atribuit maestrului Caragiale o fabulă al căr[ei] autor nu era, primim următoarea scrisoare, căreia îi facem loc în coloanele noastre, cu cea mai vie plăcere:...”

Inclusă, fără final („Binevoii...“) în *Opere*, III, 1962, p. 815 (nota la fabula *Duel...*).

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota: S 20/LV.

Scrisă „la aceeași dată cu scrisoarea recomandată“, adică precedenta, a doua scrisoare este menită să precizeze o formulare, bănuită, după închiderea plicului, de lipsa exactității, a perfecte potriviri între, în termenii scriitorului, *ce* și *cum*. Acuratețea expresiei este, pentru Caragiale, o exigență permanentă, de la care nu face rabat.

Scrisoarea se tipărește, acum, prima dată.

3

Publicată în ziarul „Liberalul“, Iași, VIII, nr. 130, 4 august 1907, p. 1, sub titlul *Altă scrisoare a Maestrului Caragiale*, precedată de următoarea precizare:

„Iubitul maestru al literaturii românești ne adresează a doua scrisoare, căreia îi dăm ospitalitate cu aceeași plăcere în coloanele noastre...”

Inclusă în *Opere*, III, 1962, p. 817 (nota la fabula *Duel...*). Reproducem textul din „Liberalul“ (1907), după care am transcris: „au arătat *totdauna* oarecare blândețe“; „ca atâtea *altele* ale mele“, în loc de „atâtea ale mele“. De asemenea, am întregit cu „publicist român“ sub semnătura: „Caragiale“.

4

Publicată în „Liberalul“, VIII, nr. 135, 11 august 1907, p.1, sub titlul *O scrisoare a Maestrului Caragiale*, se publică această a treia, de fapt a patra scrisoare, dacă avem în vedere că prima din serie a fost urmată de o scrisoare însoțitoare, cu „precizări“ (rectificări) considerate necesare de către Caragiale.

Inclusă în *Opere*, VII, 1962, p. 817–818 (în nota la fabula *Duel...*) Șerban Cioculescu a datat corect scrisoarea: „înainte de 11 august 1907“, după data ziarului în care ea a fost publicată. Necunoscând-o pe următoarea, neidentificată încă, eminentul editor nu avea decât soluția aproximării.

Reproducem textul din ziarul „Liberalul“ (1907). Diferențe față de *Opere*, III, 1962, p. 816–817: „cum (să mă ierte zice greșit d. dr. Blumenfeld“, în loc de: „zice d. dr. Blumenfeld“; „După această mică digresiune lingvistică, ce *nu* mi se pare nepotrivită aci“, în loc de: „ce mi se pare...“; „face cu mine *antigrecism* și *antituristicism*“, în loc de „antielenism și antiislamism“; „în sfârșit mă crede că *nu eu* sunt autorul“, în loc de „mă crede că eu nu sunt autorul“; „asertiunea eronată a atâtor *mistificați*“, în loc de „mistificații“. La semnătură, am întregit, sub numele Caragiale: „publicist român“.

5

Cititorul atent va fi recunoscut, în fragmentul reprodus, prima parte dintr-o scrisoare a lui Caragiale către Mihail Dragomirescu, și anume scrisoarea cu nr. 13, datată: 16/29. VI. 907. Sigur că între scrisorile către ziarul „Liberalul“ și aceasta există o legătură: fabula *Duel* și tot jocul caragialian din jurul ei. Dintr-o eroare tehnică, pe care o regretăm, fragmentul a fost reluat în alt grup de scrisori. Observând prea târziu pentru a mai putea interveni în tipar, nu ne rămâne decât să prezentăm scuzele ce se cuvin cititorilor îngăduitori și cunoscători ai dificultăților muncii de editare.

6

Publicată de N. Barbu în studiul *Caragiale și Iași* (cf. *Noi și clasicii*, Editura Eminescu, București, 1975, p. 139–168). Autorul studiului menționează că „documentul“ i-a fost „comunicat de prof. C. Turcu“, care l-a identificat la Arhivele Naționale din Iași.

Această scrisoare („scrisă caligrafic pe un format mic – aproape un bilet“ – cf. *Noi și clasicii*, p. 159) face posibilă datarea exactă și a scrisorii anterioare: 4 august 1907. La fel ca la prima scrisoare din „dosarul «Liberalul»“, este vorba de o scrisoare însoțitoare (pentru uzul strict al redacției) la scrisoarea deschisă, destinată, aceasta, publicării în paginile cotidianului ieșan.

Scrisorile **1, 3, 4** (în ediția noastră), precum și un comentariu la schimbul de scrisori dintre I.L. Caragiale și redactorul de la ziarul „Opinia“ (Iași), în legătură cu fabulele publicate în revista „Convorbiri“, sunt cuprinse în: *Incidentul Caragiale – d. Dr. Blumenfeld* („Convorbiri“, I, nr. 18, 15 sept. 1907, p. 710–715, nesemnat). Ecouri și în alte publicații: „Voința națională“, XXIV, nr. 6695, 25 sept./8 oct. 1907, p. 2–3 (*Activitatea lui Caragiale*).

Către BENEDETTO DE LUCA

Publicată, inițial, în „Liga culturală“, Bârlad, III, nr.1, ian.-martie 1912, p. 15. Identificată de Dorina Grăsoiu și restituită, în articolul

O scrisoare „uitată“ a lui I.L. Caragiale din „Revista de Istorie și Teorie Literară“, de unde o reproducem. Scrisoarea este menționată în *Bibliografia I.L. Caragiale*, I, 1997 (p. 417, poz. 2991).

Caragiale răspundea, astfel, scrisorii de felicitare pe care o primise de la Benedetto De Luca, la aniversarea vârstei de 60 de ani.

Benedetto de Luca, italian de origine, „delegat al Universității din Bologna și Roma“ („Liga culturală“, III, nr.1, ianuarie-martie 1912, p.11), membru de onoare al „Ligii culturale“ (secția Bârlad), era ginerele lui Tudor Rădulescu (v. *infra*).

Către Dr. VASILE LOHAN

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–25 030.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 176–177.

Cartea poștală fotografică a fost publicată de Șerban Cioculescu, în articolul *Din corespondența lui Caragiale – câteva inedite* („Ecolul“, II, nr. 105, 5 aprilie 1944, p. 2), precizând că scrisoarea îi fusese „comunicată și dăruită“ de prof. Liviu Roman, din Turnu Severin, fost elev al prof. dr. Vasile Lohan.

La începutul lunii martie 1912, Caragiale a călătorit la Budapesta și Szeged pentru a-l vizita, la închisoarea de stat, pe Octavian Goga, poetul ispășind o condamnare într-un proces de presă.

Dr. Vasile Lohan, profesor, autor de manuale (*Manual de limba latină*, pentru clasele V, VI și VII, școalele secundare de băieți; VII și VIII de fete, Lugoj, 1922). A scris și *Istoricul Liceului „Coriolan Brediceanu din Lugoj*, Lugoj, f.a.

La Muzeul „I.L. Caragiale“ se păstrează și rama în care a fost așezată cartă poștală portret cu dedicația lui Caragiale.

Către REDACȚIA ZIARULUI „LUPTA“

Publicată în ziarul „Lupta“, VIII, nr. 1340, 14 febr. 1891, p. 2 (r. „Informațiuni“), de unde o reproducem, reluată, după o zi, în „Timpul“, 15 februarie 1891.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 194–195.

În ziar: „o mică neexactitate de amănunte“, în loc de „amănunt“ (*Scrisori și acte*); „nici ar fi vorba“, în loc de „nici nu ar fi vorba“ (*Ibidem*).

„Rectificarea“ trimisă de Caragiale redacției se referă la știrea de la „Ultime informații“ („Luptă“, VIII, nr. 1336, 9 februarie, p. 3), care îi anunța plecarea la Sibiu, în acea zi:

„În ultimul moment aflăm că d. I.L. Caragiale, distinsul autor al *Scrisoarei pierdute*, al *Noptii furtunoase*, al *Năpastei* etc., astăzi a plecat la Sibiu (Transilvania), chemat de Asociațiunea Transilvană pentru literatura și cultura Românilor, spre a ocupa catedra de limba română la școala superioară de fete, întreținută din fondurile Asociațiunii.

Regretând plecarea subită a dlui Caragiale, nu ne putem opri de a nu învinui guvernul că un bărbat atât de distins este pus în penibila pozițiune de a-și părăsi patria pentru asigurarea existenței sale în țară străină“.

În *Scrisori și acte* (p. 195), comentariul redacțional a fost cenzurat, sintagma „țară străină“ fiind înlocuită de „[...]“.

Scrisoarea, introdusă prin precizarea „Amicul nostru d. I.L. Caragiale ne roagă să dăm loc următoarei rectificări“, este urmată de un apel adresat „confraților“: „Sperăm că confrății noștri, cari au inserat informația noastră în cestiune, vor lua act de prezenta rectificare“.

Către DOAMNA LUPU-KOSTAKI

B.A.R., S 17/LV; inv. 12718. Scrisoarea este publicată de Șerban Cioculescu, în ediția *Opere*, VII, 1942 p. 583. La „Izvoare“, editorul notează: „Din lotul de scrisori donate de d. N. Lupu Kostaki Bibliotecii Academiei Române“. Completăm informația cu precizarea că donația s-a făcut în iunie 1935 (40/935 D).

Către ALEXANDRU MACEDONSKI

Biblioteca Națională, Colecții speciale, Fond I.L. Caragiale, inv. 14176.

Scrisoare inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 571.

CĂTRE ANNA MAIORESCU

B.A.R., S 11/XII; inv. 3251.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, director general al teatrelor, către Anna Maiorescu (1854–1913), a doua soție a lui Titu Maiorescu.

Înainte de căsătorie, Anna Rosetti ținea un salon literar, unde aveau loc reprezentații teatrale de amatori, implicați fiind I.L. Caragiale și I. Slavici. Cel puțin așa reiese dintr-o scrisoare adresată dramaturgului:

„Bobocule, ca dumneata mai rar cineva, tocmai când are națiunea trebuință de un sprijin, atunci o apuci la sănătoasa. Bolnav ori ocupat cum ai fi, trebuie să vii mâine duminică la ora 1 (unu) după amiaz să repetăm. Slavici va fi la postul lui. Cred că am vorbit destul de frumos. Chiar moartea de ți s-ar trage în lupta cu Reacțiunea, trebuie să vii, n-ai încotro. Spre consolație îți pot făgădui cei 30 de muzicanți pentru înmormântare, cu toate că nu te-ai abonat la *Figaro*. Subsemnata te salută și te așteaptă negreșit. Sâmbătă 14 fevr. Anna Rosetti“.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 4–5.

Alice Balbi, era cântăreață la Filarmonica din Viena.

Către T. MAIORESCU

1

B.A.R., S 21(1)/LV; inv. 17180.

Achiziționată în 1950 de la Șerban Cioculescu.

Carte de vizită I.L. Caragiale. Textul este scris cu creionul. Anul este adăugat ulterior, cu cerneală neagră, probabil de Titu Maiorescu.
Data: 19/9 [1884].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 239.

Se referă la piesa era *O scrisoare pierdută*.

2

B.A.R., S 21(2)/LV; inv. 17181. Achiziționată în 1950 de la Șerban Cioculescu.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale. Anul, la dată, este adăugat de altcineva, probabil de către Titu Maiorescu. Datat: miercuri 6 apr. [1888].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 239.

3

B.A.R., S 21(3)/LV; inv. 17182. Achiziție în 1950 de la Șerban Cioculescu.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale. Data adăugată ulterior, probabil de Titu Maiorescu. I.L. Caragiale a scris doar „marți“, dar T. Maiorescu a precizat: „21 nov. 1889“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 239–240.

¹ *Alexandru Chibici-Răvneanu* (1849–1917). Prieten și coleg de studii cu M. Eminescu atât la Cernăuți, cât și la Viena.

² *Din viața mea de voluntar. 1877–1879*, în „Convorbiri literare“, XVII, nr. 1–3, 1883.

4

B.A.R., S 21(4)/LV; inv. 17183.

Un carton-carte de vizită I.L. Caragiale. Dramaturgul a scris doar „sâmbătă“;

„9/21 dec. 1889 este adăugat de Titu Maiorescu care, a mai însemnat: „drama Tragedia în 2 acte «Năpasta».“ Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 240.

Titlul dramei cu creionul scris mai târziu. Este vorba de drama *Năpasta*.

5

B.A.R., S 21(5)/LV; inv. 17184; 69/950.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Titu Maiorescu. Datată de „adresant”: 24 dec. 1889.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 240.

6

B.A.R., S 12/XII; inv. 3252.

Bilet scris pe un carton. Publicat în *Scrisori și acte*, 1963, p. 251.

Șerban Cioculescu scrie în nota sa: „Nu avem cunoștință de natura acestui incident. Iacob C. Negruzzi n-a pomenit niciodată de o altă neînțelegere dintre el și Caragiale, în afară de aceea relativ la numirea acestuia ca director al Teatrului Național, când și-a dat avizul negativ, socotindu-l impropriu administrației“ (p. 251).

7

B.A.R., S 21(8)/LV; inv. 17185.

Telegramă adresată din Berlin lui Titu Maiorescu, cu ocazia zilei de naștere (15 februarie st.v.). Pe formular este notat, cu creionul de către Titu Maiorescu: „15/18 februarie 1908. Răspuns pe o carte de vizită, adresată „Berlin Wilmersdorf Hohenzollernplatz 4. 16/29 Fevr. 1908 T.M. mulțumește pentru călduroasa și neașteptata amintire“.

La București telegrama este șampilată: 28 febr. 908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 241.

8

B.A.R., S 21(6)/LV; inv. 17186.

Textul este scris pe o carte de vizită imprimată: I.L. Caragiale – Wilmersdorf Berlin – Hohenzollerndamm Hpt., adresă corectată de I.L. Caragiale în *Hohenzollernplatz 4*. S-a păstrat plicul expedierii recomandate. Conceptul acestei felicitări se găsește pe o carte de vizită a lui Titu Maiorescu, datată București, 16/29 februarie 1908, ca răspuns la telegrama scriitorului: „T. Maiorescu mulțumește pentru călduroasa și neașteptata amintire“ (B.A.R., S 34(3)/XV).

Data lui Caragiale: „19 febr./3 martie“. Anul 1908 adăugat de altcineva.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 241.

9

B.A.R., S 21(7)/LV; inv. 17187.

Carte de vizită tipărită: I.L. Caragiale – Wilmersdorf Berlin – Hohenzollerndamm 12 Hpt.r. Strada și numărul este modificat de autor. S-a păstrat plicul recomandat. La expeditor: „Abs. I.L. Caragiale Hohenzollerndamm, 12.

Dată: 15/28 febr. 909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 241.

Către DOAMNA MANCAȘ

B.A.R., S 22/LV; inv. 26 157. Carte poștală cumpărată în 1956 de la Eliescu. Ștampilată la Berlin în 29 martie 1909, iar la Târgoviște la 3 aprilie 1909, destinatarei: „D-sale Doamnei Mancaș, Institutoare Târgoviște Rumänien“. Publicată de Șerban Cioculescu în volumul de *Scrisori și acte*, 1963, p. 152–153. Vezi textul complet în *Opere*, II, 2000, p. 673–716 și note și comentarii, p. 1149–1195.

¹ *Paul Gusty* (1859–1944), unul dintre cei mai de seamă oameni de teatru. I.L. Caragiale l-a avut ca regizor în timpul cât a fost director al Teatrului Național (1888–1889). În 1909 era, într-adevăr, subdirector, în timpul direcțiunii lui Pompiliu Eliade.

Către ALEX. S. MARCOVICI

Reproducem textul după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 483–485. Șerban Cioculescu a publicat conceptul scrisorii, mai întâi, în lucrarea sa *Viața lui I.L. Caragiale*, 1940.

Către ȘTEFAN MAREȘ

Arhivele Naționale, Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept, redactat de Caragiale. Îl reproducem după facsimil, comunicat de conducerea instituției.

Înștiințarea concept se află scrisă pe aceeași filă pe care se află în concept, nesemnate, în această ordine: adresa către Minister nr. 11, februarie 1882) și adresa către Prefectura Neamț (nr. 12). Data este notată sus în dreapta filei. Toate acestea, după grafia lui Caragiale fără îndoială, par redactate, totuși, în grabă, sub presiunea timpului.

Către BARBU MARIAN

Publicată de Paul B. Marian, sub titlul *O colaborare refuzată*, „Manuscriptum“, V, nr. 4, 1974, p. 71, cu facsimil, după care o reproducem.

Scrisoarea a fost expediată, probabil, din Berlin, de la adresa nouă: Hohenzollerndamm 3 Hpt., de la care îi scria, cu o zi înainte, lui M. Dragomirescu (v. *infra*) scrisoarea din 18/31 decembrie 1906.

Barbu Marian (1876, în București –?), ziarist și traducător. A intrat în gazetărie, la 1895, lucrând (puțin) la „Lumea nouă“, apoi, mai târziu, la „Adevărul de joi“. De la 15 aprilie 1899, redactor, apoi din 1901, devine pentru câțiva ani, secretar de redacție la „Universul“. A redactat revista „Lectura“ (dec. 1906 – nov. 1907), pentru care solicita colaborarea lui Caragiale, refuzată politicos, precum se vede. Traducător din H. Spencer (*Despre educație*), Henrik Ibsen (*Nora*, *Stâlpii societății*, *Hedda Gabler*), Benjamin Constant (*Adolphe*), Max Nordan (*Psihologia geniului și talentului. Paradoxe sociologice*).

Către V. MESTUGEAN

1

Publicată de V. Mestugean, în articolul *Stilul lui Carageale [sic!]* („Ararat“, XI, nr. 127, noiembrie 1935, p. 2, rubrica „Cronica

literară“), în care menționează despre această cartă postală și despre următoarea: „Cele două cărți poștale ale lui Caragiale [*sic!*] sunt păstrate la Biblioteca Armeană din Capitală“.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 337–339.

2

Publicată de V. Mestugean (v. *supra*). Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 339–340.

Victor Vartan Mestugean (15.VII.1869, București–10. II.1942, București), publicist și scriitor, fiul institutorului Kevork Mestugean. După bacalaureat (la Liceul „Mihai Bravul“) este profesor, timp de vreo 10 ani, la „Institutul V. Mestugean“ din Constantinopol. În 1889, revine în București. Intră în redacția ziarului „Universul“ fiind, pe rând, corector, redactor, corespondent special. În articolul citat, V. Mestugean afirmă că, numit subdirector al „Universului“, l-a readus pe Caragiale în coloanele ziarului, în 1909. În numărul îndoliat („Universul“, XXX, nr. 159, 12 iunie 1912, p. 2), publică evocarea *Caragiale la „Universul“*.

Caragiale și-a reluat colaborarea la ziarul aflat sub direcția lui N. Dumitrescu-Câmpina, cu schița-programatică *Domnul X...* („Universul“, XXVII, nr. 45, 16 febr. 1909, p.1), reproducă în ediția noastră (*Opere*, III, 2001, p. 926–930). *Antologie...* (*Opere*, I, 2000, p. 574–581) apare în „Universul“ (XVII, nr. 95, 10 aprilie 1909, p.1) și intră în sumarul volumului *Schițe nouă* (1910, p. 143–155). Aparenta neconcordanță de datare, între scrisoarea lui Caragiale (20 apr. 1909) și data ziarului (10 apr. 1909), se explică prin utilizarea stilului vechi sau nou.

Către TEODOR MIHALY

Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“, nr. inv. 1818.

Telegramă. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 372.

Concept scris direct pe telegrama de felicitare primită de la deputatul român în Parlamentul de la Budapesta, pe care o

reproducem: „Dumnezeu să vă țină mulți ani sănătatea și forța de muncă spre continuarea operei geniului dvoastre creator.“ Semnată: Mihali, Maniu, Vaida, Goldiș, Vlad, Bontescu, Mihai Popovici, Ștefan Pop, telegrama de felicitare fusese trimisă din Budapesta, la „5.2.1912“.

Răspunsul lui Caragiale a apărut în ziarele: „Românul“, II, nr. 25, Arad, 1/14 febr. 1912, p. 7 („Informațiuni“), „Epoca“, XVII, nr. 27, 28 ian. 1912, p. 3; „Universul“, XXX, nr. 27, 29 ian. 1912, p. 3 („Informațiuni“).

Către CONSTANTIN MILLE

În „Adevărul“, XXV, nr. 8042, 2 februarie 1912, p. 3 („Ultime informațiuni“) este inserat răspunsul lui Caragiale, cu următoarea precizare: „Caragiale a adresat directorului nostru următoarea telegramă:...“.

„Entuziastul articol“, la care se referă Caragiale, apăruse la rubrica „Letopiseți“ a lui Const. Mille, cu titlul *Caragiale* („Adevărul“, XXV, nr. 8039, 30 ianuarie 1912, p. 1).

Către MARGARETA MILLER-VERGHI

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 376; scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul aniversării celor 60 ani. La *Izvoare* (p. 589), Șerban Cioculescu indică pentru aproape întreaga serie concepte scrise direct pe telegramele de felicitare.

Margareta Miller Verghei. (1864–1951), scriitoare și traducătoare.

CĂTRE MINISTERUL INSTRUCȚIUNII
PUBLICE ȘI AL CULTELOR

1

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept de scrisoare și raport către ministrul V.A. Urechia, foarte detaliat, scris pe 3 pagini. În partea de sus, pe prima pagină, desenul reprezentând, în schiță, ușile (dverele) împărățești pe care le descrie Caragiale în raport. Ordinul telegrafic menționat de Caragiale are înscrisă nota de luare la cunoștință: „Se va face cercetarea ordonată. 9/I. 82. Car.“

Raportul a fost publicat parțial de Ion Nacu, în studiul *Ion Luca Caragiale revizor școlar* („Limbă și literatură“, XII, 1966, p. 483–491).

Reproducem textul după facsimil. Pentru alte detalii, însemnările lui Constantin Hârlav, *Încercări de precizie... istorico-literară* („Caiete critice“, 2002, nr. 5–7, p. 101–105).

2

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept, redactat de Caragiale, pentru adresa prin care solicită ministrului aprobarea și eliberarea sumei de bani necesară la plata transportului obiectelor de patrimoniu spre a fi mutate la Muzeul Școlii de Belle-Arte din Iași.

Reproducem conceptul după facsimil.

3

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț. Concept, redactat de Caragiale. Adresă prin care revizorul școlar solicită aprobarea pentru înlocuirea preotului I. Pantescu, demisionat din postul de învățător, cu Ștefan Mareș, absolvent „cu note bune a patru clase seminareale la Socola.“

Reproducem textul după facsimil.

4

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept de raport prin care I. L. Caragiale, revizor școlar pentru circumscripția Neamț-Suceava, oferă ministrului (în speță V.A. Urechia) detaliile rezultate din cercetarea ordonată în urma unei „Denunțări anonime“.

5

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept redactat de Caragiale. În stânga, sus scris citeț și apăsător, tot de Caragiale: „Nr. 23; 26/2, 1882“. E un adevărat raport, cu ample explicații pentru argumentarea înlocuirilor și numirilor hotărâte de revizorul care solicită „înalta aprobare“ a ministrului.

Face parte din seria ultimelor documente concepute de Caragiale ca revizor școlar la Neamț Suceava.

Pe aceeași filă urmează conceptul de scrisoare-înștiințare către C. Grințescu, la Bălțătești, înlocuit cu I. Hanganu.

6

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Scrisoare, în concept, nesemnată, dar redactată sigur de Caragiale, pe o filă cu ștampila Revizoratului Școlar, aplicată în stânga sus. Sub ștampilă: „Nr. 27; 26/2 – 1882“.

Reproducem textul după facsimile.

„Ușile împărătești“ au ajuns la Iași. Fotografia lor a fost tipărită în revista „Arta românească“ („Arta română“), II, nr. 9 și 10, nov.-dec. 1909, p. 176, cu următoarea explicație: „*Din antichitățile noastre:* Două uși de altar numite Dvere împărătești, sculptate în lemn, de la M-rea Slatina. Aceste uși au fost aduse la Pinacoteca din Iași în 1882, în urma ordinului ministerial, de dl I.L. Caragiale, fost revizor școlar al județului Suceava“.

7

Arhivele Naționale, București, Fond Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, dosar 4.426/1888. Scrisoare-raport, cu explicații cerute prin directorul din minister, D. Aug. Laurian. Directorul general al teatrelor luase o decizie, probabil, dureroasă și pentru el, căci îl cunoscuse de mult pe actor, unul dintre întemeietorii teatrului românesc.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 184–185.

8

Arhivele Naționale București, Fond M.I.P.C., dosar 4426/1888. Referatul dă explicațiile cerute de ministrul Titu Maiorescu după o petiție a lui V. Hasnaș.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 185–186.

9

Arhivele Naționale București, Fond M.I.P.C., dosar 4426/1888. Raportul dă explicații, la cererea ministrului.

Inclus în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 186–188.

10

Arhivele Naționale București, Fond M.I.P.C., dosar 4426/1888. Scrisoare de răspuns și explicații, legată de o altă petiție a lui Ștefan Mihăileanu.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 188–189.

11

Arhivele Naționale București, Fond M.I.P.C., dosar 4426/1888. Scrisoare cu explicații către ministru, în legătură cu o petiție a Margaretei Singroff.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 189.

12

Arhivele Naționale București, Fond Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor, dosar 4851/1889, f. 24. Scrisoarea de demisie din funcția de director al Teatrului Național din București.

Publicată în: „Epoca“, IV, nr. 1039, 5/17 mai 1889, p. 2 („Informațiuni“); „La Liberté Roumanie“, III-e année, no 98, 5/17 mai 1889, p. 3.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 193–194.

În „Epoca“, textul scrisorii este precedat și urmat de câteva precizări. Reproducem atât știrea introductivă („D. Caragiali, director general al teatrelor, a trimis astăzi Ministerului Instrucției Publice demisiunea sa astfel concepută“), cât și comentariul final, disimulat într-o constatare aparent neutră („D. Caragiali exprimase până acum încă de două ori dorința să-și dea demisiunea, care însă nu fusese primită“).

Pentru experiența lui Caragiale ca Director general al Teatrelor, o reconstituire foarte utilă în Marin Bucur, *Opera vieții. O biografie a lui I.L. Caragiale*, I, Editura Cartea Românească, 1989, p. 230–305.

Ministru al Instrucției Publice era Constantin Boerescu. În aceeași zi, în locul lui Caragiale a fost numit Grigore C. Cantacuzino, fost director general în anii 1882–1887.

13

Arhivele Naționale București, Fond M.I.P.C., dosar 224/1893.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 195.

Ministru al Instrucțiunii Publice era (numit de la 27 noiembrie 1891) Take Ionescu.

14

Publicată de Dan Smântânescu, în articolul *În jurul unui volum proiectat de I.L. Caragiale* („Limbă și literatură“, 1963, p. 379–382).

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 204–205.

Ministru al Instrucțiunii Publice era, la acea dată, Spiru Haret.

15

Publicată de Dan Smântânescu, *art. cit.* Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 205.

16

Publicată de Dan Smântânescu, *art. cit.* Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 198–199.

Ministru al Instrucțiunii Publice fusese numit între timp Take Ionescu.

17

Publicată de Dan Smântânescu, *art. cit.*, p. 382. Reprodușă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 212, după sursa menționată.

Dan Smântânescu notează, în legătură cu această scrisoare:

„Dar în pragul apariției volumului de schițe *Momente* (1900), Caragiale înainte de a lichida cu manuscrisul despre care am vorbit (*Patria și Neamul*, lucrare proiectată, dar nescrisă de Caragiale – *n.n.* Cf. „Manuscriptum“, XVIII, 1987, nr. 1/66/, p. 55–57; „*O încoronare a activității mele literare*“, studiu de Ileana Ene; *Opere*, III, 2001, p. 1206–1207, nota) mai sus, adresează ministrului Instrucțiunii publice de pe atunci, dr. C. Istrati, următoarea scrisoare: [...] Ministrul a aprobat cererea și Caragiale a primit banii cu care a achitat o bună parte din factura tipografică a volumului *Momente*.

Șerban Cioculescu privește însă cu rezervă îndreptățită afirmația, comentând în notă:

„Să fie vorba de *Momente*? Să-i fi cerut Socec lui Caragiale participarea la cheltuieli? Lucrul ni se pare improbabil. Avem de-a face cu o simplă formulă de justificare a cererii bănești“.

Problema rămâne, în continuare, nelămurită, în absența documentelor. Chiar D. Smântânescu publica, în *art. cit.*, o somație a ministerului, adresată lui Caragiale în ianuarie 1903, dosarul *Patria și Neamul*, nefiind, așadar, închis.

18

Publicată de C. Popescu-Cadem, în „Manuscriptum“, VIII, nr. 3(28), 1977, de unde o reproducem.

Petiția aceasta poate fi pusă în relație cu scrisoarea către dr. N. Leon (v. *infra*), în care este menționată problema examenelor lui Mateiu I. Caragiale.

Către NICOLAE P. MISSIR („STUDIOSUS“)

1

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-30132.

Carte poștală ilustrată. Publicată în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 563-565.

Reproducem textul după scrisoarea originală.

2

Muzeul „I.L. Caragiale“, nr. inv: 64-30116. Carte poștală ilustrată. Publicată în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 565.

Reproducem textul după scrisoarea originală.

3

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-44227. Publicată în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 565.

Această carte poștală fotografică nu este datată și este dificil de datat; întrucât nu s-a păstrat plicul în care a fost trimisă, nu avem posibilitatea de a apela la datele cuprinse în ștampila poștei.

CĂTRE PETRE TH. MISSIR

1

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-24989. Publicată în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 519-522. Șerban Cioculescu menționa,

ca sursă, la data respectivă, „colecția ing. N.P. Missir, fiul destinatarului“.

Reproducem scrisoarea după originalul păstrat la Muzeul „I.L. Caragiale“, din Ploiești. Diferențe de transcriere a textului: „Sunt foarte, foarte, *foarte* nenorocit“; „Sărutările de mâini...“ (în manuscris).

Pentru prietenia Caragiale–Missir, vezi, în special: Șerban Cioculescu, *Viata lui I.L. Caragiale* (1940, ed. a II-a, completată cu noi capitole, 1969); Marin Bucur, *Opera vieții. O biografie a lui I.L. Caragiale*, 2 vol., Editura Cartea Românească, București, 1989 și 1994.

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(1)/LV. Scrisoare.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 522–527.

Reproducem textul după originalul păstrat la B.A.R.

3

Reproducem scrisoarea după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 527–528. Nu știm dacă se mai păstrează originalul.

4

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–24990.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 528–529.

Reproducem textul după originalul păstrat la Muzeul din Ploiești. Diferențe: „din contra, o să *te* surprinză“; „În Craiova și *numai* o singură“.

5

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–24986.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 529–530.

Reproducem textul după originalul păstrat la Muzeul din Ploiești.

Diferențe: „noi *ori* nu ne scriem“; „să-mi *răs-răspunzi*“; „Complimente..., mai cu seamă *lui* Mortzun...“ (în manuscris), în loc de *la* (*Opere*, VII).

6

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(2)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 530–532.

Reproducem textul scrisorii după originalul de la B.A.R.

7

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–24987.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 532–534.

Reproducem textul după originalul păstrat la Muzeul din Ploiești.

8

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(3)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 535.

Reproducem textul după originalul păstrat la B.A.R.

9

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(10)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 536.

Reproducem textul după originalul păstrat la B.A.R. Scrisoarea este redactată pe hârtie cu en-tête: „Administrațiunea ziarului «Voința națională», Bulevardul Elisabeta, București 188...”

10

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(7)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 536–539.

Reproducem textul după originalul păstrat la B.A.R.

11

B.A.R., Fond I.L. Caragiale cota S 23(6)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 539–540.

Reproducem textul după originalul păstrat la B.A.R.

12

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 63/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 540–541.

Reproducem textul după originalul păstrat la B.A.R. Rândurile care încep cu linie de dialog sunt răspunsurile lui Caragiale, care a scris direct pe scrisoarea lui Missir. Veritabil dialog.

13

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(5)/LV.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 541–542.

Am colaționat cu originalul. Nu sunt diferențe.

14

Telegramă.

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 542.

15

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(9)/LV. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 542–544.

La colaționarea originalului am corectat: „*Țiu s-o capăt înapoi...*“, în loc de: *Țin* (*Opere*, VII); „a mărturisit *ciuda* în contra“, în loc de: „a mărturisit *cuiva* în contra“ (*Opere*, VII).

În legătură cu această scrisoare, datată de primul ei editor, Șerban Cioculescu, ca fiind din „[1901]“, Ion Roman indică problema unei alte situații cronologice: „Conținutul scrisorii, aluziile politice, adresa scriitorului și data pusă de el: 25 februarie (fără an), care o situează la numai unsprezece zile după mesagiul către «Lupta», sunt argumente categorice că epistola către Missir e din 1891“ (cf. *Caragiale*, Editura Tineretului, București, 1964, p. 358, la notă).

Fără să ignorăm pista deschisă astfel, păstrăm datarea presupusă de Cioculescu. Poate că investigații viitoare vor clarifica problema.

16

Reproducem carta poștală după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 544.

Notăm că, deseori, Caragiale scria scurte epistole, mai ales prietenilor foarte apropiați, în acest fel: desenând acurat un semn de întrebare, de exclamație etc., pe care-l însoțea sau nu cu un comentariu laconic. Alteori trimitea pur și simplu un citat sau un desen decupate dintr-un ziar ori revistă, lipindu-le pe cartolina poștală sau pe fila scrisorii.

17

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30141. Carte poștală. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 544.

18

Reproducem scrisoarea după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 545. Nu știm dacă originalul se mai păstrează.

19

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30131. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 545. Am colaționat cu originalul.

20

Publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Câteva știri noi despre I.L. Caragiale* („Jurnalul literar“, nr. 23, 1990, p. 2), de unde o reproducem. Textul este scris pe o fotografie înfățișând pe Petre Th. Missir și I.L. Caragiale tineri. Motiv de melancolie și amintiri.

21

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30133. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 545. Am colaționat cu originalul.

„Duelul de ilustrate“, în fond un joc epistolar, în care Caragiale se implică și pe care îl stimulează, cuprinde și „fabricațiunile“ sale nu numai ale copiilor.

22

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30150.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 546.

23

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 546.

24

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30441.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 546–548.

La colaçionarea cu originalul, am constatat: data e înscrisă pe scrisoare de altcineva decât I.L. Caragiale. Am întregit textul cu cuvintele lipsă din *Opere*, VII: „ce mai faceti voi *pe acolo* cu politica“; „că e *acolo* o animație“, în loc de: „că e *vorba de o*“.

25

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești. Carte poștală. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 548. Pe cartolină este lipit un desen (decupat) reprezentând un semn de întrebare.

26

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30138. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 548.

Carte poștală ilustrată. Anunțul despre plecarea în vilegiatură este, cum se vede, adresat și lui Nicolae, fiul lui Petre Th. Missir.

27

*Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-44257. Scrisoare. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 548-550. Am colaționat cu originalul. Nu sunt diferențe importante. Notăm doar una, pentru că restabilește (prin culoarea lexicală, care nu trebuie pierdută) o inflexiune ironică: „Ce sudalme și ce scrâșneli *pi* conta lui...“, în loc de: „*pe* conta lui...“ (*Opere* VII).*

28

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 550.
Nu știm dacă originalul s-a păstrat în vreun fond arhivistic.

29

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-24985. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 550-551. Colaționată cu originalul.

30

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv.: 64-24984. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 551-553.

Colaționată cu originalul; nu sunt diferențe.

31

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(8)/LV. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 553-555.

La colaționare am corectat: „raporturile *economice* dintre“, în loc de *canonice*.

32

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-30143. Carte poștală. Pe recto: „Din Alpii Bavariei“.

Nu este inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942.

33

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30147. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 555.

Expediată la Constantinopol, unde Petre Th. Missir plecase într-o misiune.

34

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30146. Carte poștală. Semnele grafice, reprezentând textul scrisorii sunt, acum, desenate de Caragiale.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 555.

35

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 555–556.

Nu cunoaștem dacă originalul s-a păstrat în vreun fond arhivistic.

36

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 23(4)/LV. Carte poștală. Credem că este inedită.

Petre Th. Missir se afla la Berlin. Scrisoarea este adresată la pensiunea Rodegg, unde se vor întâlni cele două familii. Interesantă ca semnificație este imaginea de pe carta poștală ilustrată folosită de Caragiale: Biserica Trei Ierarhi din Iași. Așadar, o imagine de acasă.

37

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30126. Scrisoare. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 556.

Trimisă tot în Berlin, la aceeași adresă a familiei Missir.

38

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 556.

Nu știm dacă originalul s-a păstrat în vreun fond arhivistic.

39

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30140. Carte poștală. Credem că este inedită. Pe partea imaginii (Hamburg, Gruss dem Alster Pavillon), în partea de jos, în chenar, Caragiale a lipit un dreptunghi de hârtie decupat dintr-un ziar bucureștean, cu o frază în care cuvintele în cursive sunt subliniate cu linie roșie, simplă sau dublă. Singurul comentariu al textului. Același text este citat într-o scrisoare adresată, în aceeași zi, lui Zarifopol (v. *infra*). Notăm că, între timp, Caragiale își anunțase, telegrafic, adeziunea la Partidul conservator-democrat al lui Take Ionescu. Prin urmare, prietenul Missir îi era, acum, adversar politic.

40

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30119. Carte poștală ilustrată (imaginea reprezintă un far), trimisă, însă, în plic. Datarea plauzibilă, deși semnul rezervei, a fost făcută de Șerban Cioculescu, la includerea scrisorii în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 561.

41

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30135. Carte poștală. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 557.

42

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–24988. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 557–558. Am colaționat cu originalul și am introdus linioara care desparte pe vertical cele două planuri ale scrisorii: comentariul evenimentelor politice și comunicarea despre evenimentele familiei Caragiale, aflată în vilegiatură.

43

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30128. Carte poștală. Publicată de Nina Nicolae în catalogul *I.L. Caragiale*, 2001, editat de Muzeul de Istorie și Arheologie Prahova – Muzeul „I.L. Caragiale“.

44

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30144. Carte poștală. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 558.

45

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30151. Carte poștală ilustrată. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 558.

46

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30118. Carte poștală ilustrată. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 559.

47

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30124. Carte poștală ilustrată. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 559.

48

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30130. Carte poștală ilustrată. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 559.

49

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 560.

50

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30120. Carte poștală ilustrată (imagine din Berlin: Kaiser Wilhelm–Gedächtnis-Kirche, Eingang zum Zoolog. Garten). Timbrul peste care era aplicată ștampila poștei germane fiind desprins, data nu mai este lizibilă.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 561.

51

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 560.
Nu știm dacă originalul se păstrează în vreo arhivă publică sau particulară.

52

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești.
Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 560.

Către MITTAG

Reprodusă după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 129. Șerban Cioculescu, autorul acestei ediții, menționează scrisoarea (conceptul de scrisoare) ca anexată biletului către Dimitrie Gusti, pentru a fi tradusă de acesta în limba germană „spre a-i servi lui Caragiale pe lângă Mittag, administratorul imobilului din Berlin“, în care locuia scriitorul. În prezent, biletul adresat „Dr. Gusti“ este păstrat la Muzeul „I.L. Caragiale“ din Ploiești (v. *infra*), dar nu știm să fie acolo și conceptul de scrisoare către Mittag.

Către GEORGE MOROIANU

1

Publicată de F. Salvan, cu titlul *O scrisoare a lui Caragiale*, în „Astra“, III, nr. 4 (23), aprilie 1968, p.11 („Inedit“), cu facsimil. Autorul menționează că scrisoarea era păstrată în Arhivele Naționale din Brașov.

2

Publicată de Ștefan Suciu, cu titlul *I.L. Caragiale către George Moroianu*, în „Astra“, XVI, nr. 3, 1981, p. 8. Originalul se păstrează, cum precizează autorul articolului, la Arhivele Naționale din Brașov. Scrisoarea este nedată și nesemnată. Ștefan Suciu menționează, însă,

însemnarea lui George Moroianu, pe ultima filă a scrisorii, rămasă în alb: „O farsă a lui Nenea Iancu Caragiale – care a refuzat, sub pretextul arătat, să ia parte la un dejun comun cu mai mulți deputați români din Camera Ungariei, unde mă găseam și eu în 1910. George Moroianu.“

3

Publicată de Ștefan Suciu, în același lot de scrisori ca și precedenta. Originalul se păstrează la Arhivele Naționale din Brașov.

4

Publicată de Ștefan Suciu, împreună cu cele două anterioare. Originalul se păstrează la Arhivele Naționale din Brașov. Scrisoarea de felicitare, trimisă de George Moroianu, se păstrează la Biblioteca Academiei Române: S 64/LV.

George Moroianu (1870–1945), economist, publicist și om politic originar din Satulung (Săcele, Brașov). Studii în domeniul comerțului și științelor politice, la Anvers și Paris. Doctor în științe economice și financiare la Tübingen (1897). În 1898, trece în România. Consul la Londra, atașat comercial la Viena, Berlin, Berna ș. a. A publicat lucrări științifice și literare: *Legăturile noastre cu Anglia*, 1923; *Din ținutul Săcelelor*, 1931; *Chipuri din Săcele*, 1938.

CĂTRE CAROL MÜLLER

1

M.L.R., inv. 746, cota 08/V/4.

I.L. Caragiale către C. Müller. Două file de registru de matematică. Tot la M.L.R. mai există un facsimil al acestei file (inv. 21275). Acest facsimil l-a văzut Șerban Cioculescu la B.A.R. în 25 ianuarie 1975, Eugen Crupnic îl vinde Muzeului Literaturii Române. Originalul fusese achiziționat în 28 iulie 1958 de la Em. Ocneanu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 200–201, cu următoarea notă: „În colecția Academiei R.P.R., foaie de registru numerotată“.

2

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–29866. Scrisă cu cerneală. La fel ca precedenta, are însemnarea: „Am cedat dlui Leon Alcalay toate aceste drepturi, 6 mai 1900. Carol Müller, Oscar Müller.“

Presupunem că înțelegerea vizează volumul *Notițe și fragmente literare*, apărut, în 1897, în „Biblioteca pentru toți“, nr. 121–122. Volumul anterior, *Schițe ușoare*, „Biblioteca pentru toți“, nr. 58 a apărut în aprilie 1896.

CĂTRE IACOB C. NEGRUZZI

1

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 24(1)/LV. Publicată, inițial, de I.E. Torouțiu și G. Cardaș, în *Studii și documente literare. I. Junimea*, Institutul de arte grafice „Bucovina“, București, 1931.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 287–290, după autografele de la B.A.R.

Reproducem textul după manuscrisul autograf. Data înscrisă cu creionul. Am corectat, la alineatul al patrulea: „titlul și *iscălitura* cum am însemnat eu“, în loc de „titlul și *semnătura*“ (*Opere*, VII, p. 289).

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 24(3)/LV. Publicată, inițial, în *Studii și documente literare*, ed.cit., p. 49–50.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 290–291.

Reproducem textul după manuscrisul autograf. Diferențe: alineat nou la: „Muzica este lăsată la...“; anulat alineatul la: „Astfel dacă d-ta și Codiță...“; „nu cred să le-o pot da, pentru că *voim* s-o păstrăm...“, în loc de: „*voiu* s-o păstrăm“ (*Opere*, VII).

3

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 24(2)/LV. Publicată în Studii și documente literare ed. cit., p. 50–51

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 291–293.

Reproducem textul după manuscrisul autograf. Diferența: „a nu se coborî d-acolo *nicicând*“, în loc de: „*niciodată*“ (*Opere*, VII); am recompus, ca în manuscris, ordinea alineatelor.

Către C.I. NOTTARA

1

Arhivele Naționale, București, dosar 472/1877, Constantin I. Nottara.

Concept autograf al adresei din 29 august 1888, prin care Directorul general răspunde cererilor actorului. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 192–193.

2

Biblioteca Academiei Române, Fond I.L. Caragiale, cota S 25/LV.

Facsimile în: *Amintirile din teatru ale lui Const. I. Nottara*. Publicate și adnotate de Tatiana Nottara și Ioan Massoff, Editura „Adevărul“, p. 185. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 39.

3

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 378; răspuns la telegrama de felicitare cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani. Telegramă în concept scris direct pe telegrama de felicitare primită de la C.I. Nottara.

Constantin I. Nottara (5.VI.1859, București – 16.X.1935, București), actor, fost societar al Teatrului Național din București. În 1875 își formează o trupă cu care joacă în diferite grădini bucureștene, iar în 1876 intră la Conservator, terminând la clasa lui St. Vellescu. S-a perfecționat la Paris. A fost și director de scenă la

Teatrul Național și profesor de dicțiune la Conservator. Roluri cu realizări majore în montări ale pieselor lui Caragiale (Tipătescu, Ion etc.).

Relația sa cu I.L. Caragiale nu a fost lipsită de accidente. Interesante, *Amintirile din teatru ale lui Const. I. Nottara*, publicate și adnotate de Tatiana Nottara și Ioan Massoff, Editura „Adevărul“, [1936] conțin pagini (183–189) consacrate lui Caragiale, elocvente pentru concepția estetică a dramaturgului, observată pe viu, în laboratorul repetițiilor.

Către A.G. OLTEANU

Scrisoare publicată în ziarul „Fulgerul“ din Craiova, I, nr. 6, 27 martie 1897, p. 3. Periodicul apărea la Craiova, ca „ziar independent săptămânal“.

Conferința a avut loc în ziua de marți, 1 aprilie 1897, după cum reiese dintr-o scrisoare deschisă a lui A.G. Olteanu, publicată în numărul următor al hebdomadarelui: „*Scrisoare deschisă*“. Dlui Luca Caragiale, redactor al ziarului „Epoca“, București. Cât sunt de mici, stimate maestre, unii din oamenii cărora le dai prețiosul d-tale concurs și cât ești d-ta de mare!

Ai venit în Craiova mânat de un scop frumos și nobil, tot atât de nobil ca și inima D-tale, și vai! câtă micime de suflet a trebuit să găsească la acei oameni cari erau *datori*, dacă nu a fi la înălțimea D-tale, cel puțin să posedă atâta inteligență, încât să nu lase a le transpira pasiunile și urile lor, pasiuni și uri pe cât de nejustificate, pe atât și de ordinare.

Iartă-mă, neprețuite maestre, dacă durerea ce simt în suflet, nu găsește a se exprima în niște termeni de elită, în cari d-tale totdeauna ți-a plăcut ca cineva să-și îmbrace cugetarea.

Eu care mă simt mândru că în aceasta de față ți-am putut da slabul meu concurs, ca cel puțin prin aceasta să-ți probez că sunt demn de prietenia ce întotdeauna mi-ai arătat, nu am cuvinte să-mi exprim indignarea când am văzut că cei în mijlocul cărora ai trăit timp de o oră și jumătate, atât cât ai ținut conferința, nu te-au înțeles și au căutat să-și dea curs pasiunilor până și în ocaziuni atât de mărețe.

Iubite maestre! Pentru ca să am ocazia a te asculta marți seara, a trebuit să-mi plătesc locul meu și încă destul de scump, căci clubul conservator din localitate nu a ținut socoteala că presa, de orice culoare ar fi ea, trebuie să se bucure de niște deosebite drepturi ce-i sunt rezervate în orice țară cu pretenții de civilizație.

Acești de aci, nu mă înțeleg poate, d-ta însă mă înțelegi perfect.

Primește te rog, iubite maestre, cu această ocazie, asigurarea de cea mai înaltă stimă, ce-ți păstrează admiratorul și devotatul d-tale

A.G. Olteanu,
ziarist

Craiova, 2 aprilie 1897⁶

(„Fulgerul”, I, nr.7, 3 aprilie 1897, p. 3)

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 203–204.

Către DIMITRIE ONCIUL

1

B.A.R., S 35(1)/XIX; inv. 5134.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, redactată pe hârtie milimetrică. S-a păstrat plicul cu care a fost transmisă, „în oraș”, epistola istoricului D. Onciul (1856-1923).

Publicată, prima dată, de Augustin Z.N. Pop în „Steaua”, nr. 11, 1965, p. 116; reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 39–40.

Răspunsul profesorului de istorie la Universitatea din București va fi folosit de Barbu Delavrancea în pledoaria sa la procesul Caragiale–Caion.

2

B.A.R., S 35(2)/XIX; inv. 5135.

Carte de vizită: *I.L. Caragiale – Berlin – Wilm. Preussischestr. 10.* S-a păstrat plicul trimis lui D. Onciul cu „Rohrpost”. Publicată de

Augustin Z.N. Pop, în *loc. cit.* p. 117. Reprodușă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 40–41.

Către REDACȚIA ZIARULUI „OPINIA“

1

Publicată în „Opinia“, IV, nr. 195, 15 iulie 1907, p. 2 (la rubrica „Litere–Științe–Arte“), de unde o reproducem.

Telegrama va fi fost expediată în ziua de „vineri 13/26 iulie 1907“, din Berlin, cum este datată scrisoarea despre care avertizează: „Scrisoare urmează“. Este cea care urmează.

2

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești.

Publicată fragmentar, „ciuntită“, în „Opinia“, IV, nr. 197, 18 iulie 1907, p. 2 (la rubrica „Litere–Științe–Arte“). Reprodușă în întregime, cum precizează Șerban Cioculescu la notă, în ediția *Opere*, III, 1962, p. 815–816 (la *Note și variante*), după originalul fost în păstrarea văduvei poetului A. Steerman-Rodion, în acel moment redactor la „Opinia“ din Iași.“

Din cauza „dezvăluirii“ anonimatului și a publicării trunchiate a dezmințirii, Caragiale se adresează unui alt ziar ieșean, „Liberalul“ (cf. *infra*, scrisorile), polemica, purtată epistolar, întinzându-se pe mai multe numere, în prima decadă a lunii august 1907.

3

Publicată în „Opinia“, V, nr. 328, 1 ianuarie 1908, p. 2, sub titlul *Caracudă – de Paști*, cu următoarea frază explicativă: „Credem a face o deosebită plăcere cetitorilor noștri publicând rândurile de mai jos adresate «Opinie»“.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, III, 1962, p. 773 (la *Note și variante*, în nota pentru *Poveste de Paști*).

Reproducem textul din „Opinia“ (1908). În coloana alăturată scrisorii, în ziar este inserată poezia *An Nou*, în așa fel încât pare a face parte din același ceremonial al complimentelor.

4

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-44230. Scrisoare publicată, fragmentar, în „Opinia“ (V, nr. 350, 30 ianuarie 1908) și în „Ordinea“ (I, nr. 56, 3 februarie 1908, p. 1), fiind adaptată la formula unei note explicative, în stil caragialean însă, pentru propriul articol, *Take Ionescu*, dat acum în românește. Erau preparativele adeviziunii la Partidul conservator-democrat.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 430 (scrisoarea cu nr. IX, către A. Steuerman Rodion), în forma redusă, din ziare, și din articolele redactorului „Opinie“.

Reproducem scrisoarea întregită, după originalul păstrat la Muzeul din Ploiești. Întrucât ea nu este adresată în chip special lui Steuerman-Rodion, ci redacției („Stimați confrăți“), am crezut de cuviință să o așezăm aici, deși cuprinde pasaje adresate acestuia sau lui Blumenfeld.

5

Publicată în „Opinia“, VI, nr. 791, sâmbătă, 8 august 1909, p. 1. Sub titlul *Scrisoarea dlui Caragiale* și cu o precizare introductivă („Ieri am primit următoarea scrisoare din partea distinsului nostru amic d. I.L. Caragiale“), se publică scrisoarea care lămurește natura neînțelegerii lui Caragiale cu Directorul General al Teatrelor, Pompiliu Eliade. Urmările se cunosc: scriitorul a încurajat deschiderea teatrului particular sub conducerea lui Alexandru Davila, fostul Director General al Teatrelor, atât prin atitudinea exprimată în articolul *Un teatru nou*, cât și printr-o piesă nouă, instantaneul *Începem!...*, jucat la deschiderea stagiunii Companiei „Davila“, nou-înființată.

Scrisoarea a fost reprodușă și în: „Adevărul“, XXI, nr. 7156, 7 august 1909, p. 3 (*Chestia Caragiale – Pompiliu Eliade*); „Acțiunea“, VIII, nr. 1915, 8 august 1909, p. 2 (*Răspunsul dlui I.L. Caragiale*).

Inclusă în ediția *Opere*, I, 1959, p. 733–734 (la *Note și variante*, unde Șerban Cioculescu prezintă un amplu dosar al problemei).

Reproducem textul după „Opinia“ (1908). În ziar, scrisoarea a apărut cu greșeli, fapt comentat cu maliție de Caragiale (cf. *infra*, scrisoare adresată lui Steuerman-Rodion).

6

Publicată în „Opinia“, VII, nr. 922, miercuri, 20 ianuarie 1910, p.1, în cadrul articolului *Caragiale și alegerea din Iași*, semnat „Opinia“, pe care-l reproducem în continuare.

„De la Berlin – Wilmersdorf, unde se află, maistrul Caragiale a urmărit cu viu interes lupta de la Iași. Și în ziua de 10 ianuarie și acum duminică, Caragiale a telegrafiat *Opinieii* – plătind răspunsul – ca să-i comunice rezultatele.

Ne-a cam umilit cu bonurile de răspuns plătite. Prietin politic al nostru și colaborator al *Opinieii*, Caragiale știe prea bine că ne tipărim cu banii Alianței israelite – și cine zice Alianță israelită știe că nu francii joacă rol.

La telegrama noastră plătită de maistru, prin care-i anunțăm victoria desăvârșită, Caragiale răspunde *Opinieii*:

«Onoare Iașilor! Trăiască Lascar! Trăiască Badareu! Trăiască Opinia!

Caragiale.»

Această telegramă entuziastă a marelui dramaturg nemaifiind cu răspuns plătit, i răspundem scumpului și ilustrului prietin pe această cale: «să trăiești, maistre! Trăiască Take Ionescu!

Opinia“.

Gh. Lascar, ales primar al Iașilor, după balotaj, era, se înțelege, membru al Partidului conservator-democrat, ca și Bădărău.

7

Publicată în „Opinia“, IX, nr. 1502, 26 ianuarie 1912, p. 3 (la rubrica „Informațiuni“).

Reluată în „Opinia“, IX, nr. 1509, 4 februarie 1912, în comentariul *În săptămâna lui Caragiale, Tantiemele maestrului*,

semnat: As. Telegrama, după stilul calendaristic nou, are data 8 febr. 1912.

Reprodusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 434, inclusă în grupul scrisorilor adresate lui A. Steuerman-Rodion (scris. XVI). Socotim că, așa cum se procedează și în *Bibliografia I.L. Caragiale*, I, 1997, p. 416, poziția 2989, telegrama se cuvine așezată în grupul celor adresate redacției ziarului ieșean.

În aceeași zi, Caragiale a expediat, spre a fi publicată în „Opinia” și scrisoarea care urmează.

8

Publicată în „Opinia”, IX, nr. 1504, 28 ianuarie 1912, p. 3 (la rubrica „Ultime informații”). Scrisoarea are, după stilul calendaristic nou, data de 8 februarie 1912.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 435, în grupul scrisorilor către A. Steuerman-Rodion (scris. XVII). Am așezat-o în seria celor către redacția ziarului, ca în *Bibliografia I.L. Caragiale*, I, 1997, p. 416, poziția 2990.

Reproducem scrisoarea după ziarul „Opinia” (1912).

9

Publicată în „Opinia”, IX, nr. 1508, 2 februarie 1912, p. 3 (la rubrica „Ultime informații”), de unde o reproducem. Telegrama aducea răspunsul lui Caragiale pentru felicitările primite din partea redacției.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 375 (la *Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*), unde poartă data „13.2.1912”.

10

Publicată în „Opinia”, IX, nr. 1510, duminică, 5 februarie 1912, p. 3 (la rubrica „Ultime informații”), de unde o reproducem.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 375 (la *Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*).

În „Opinia”, scrisoarea apare sub titlul *O scrisoare a lui Caragiale* și precizarea: „Maestrul Caragiale trimite «Opinie» scrisoarea ce

urmează“. Același număr al ziarului relua (în pag.1), după „Flacăra“, articolul omagial *Caragiale orator*, de Take Ionescu.

„«Opinia» cu pricina“ este numărul omagial, foarte bogat.

11

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 26/LV. Carte poștală ilustrată (desen: doi iepurași, legenda „Frohe Ostern“. Credem că scrisoarea este inedită. O reproducem după original.

Către IOAN C. PANȚU

1

Publicată de Ion Breazu în „Transilvania“ (Sibiu), LXXII, nr. 4, 1941 (*I.L. Caragiale și Transilvania*).

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 6–7. Șerban Cioculescu menționează originalul ca fiind păstrat în colecția Andrei Bârseanu de la Universitatea din Cluj.

2

Publicată în articolul, nesemnlat, *Inedite. Două scrisori ale lui Caragiale*, în „Astra“, III, nr. 11(30), noiembrie 1968, p. 9, de unde o reproducem. Asterisc la titlul notei de prezentare.

3

Publicată, în același timp cu precedentă, și în facsimile. În nota de subsol se precizează, pentru ambele scrisori: „Aflate în posesia prof. universitar Ovidiu Vătășanu, nepotul prof. I. Panțu, cel căruia i se adresează I.L. Caragiale“.

I.C. Panțu (1860–1927), profesor și scriitor. „Scheianul ironic“ (Sextil Pușcariu, *Brașovul de altădată*. Ediție de Șerban Polverejan, Editura Dacia, Cluj 1977, p. 259) a făcut parte din cercul Societății „România Jună“ a studenților români din Viena. Profesor în Brașov din 1882. A publicat schițe, nuvele, articole, traduceri și un roman. Autor de manuale. Scrieri literare: *Lofogățul Matei*, nuvelă, 1887;

Liniștea casei, roman, 1890; *Schițe*, 1893. Traduceri din Mark Twain, Schopenhauer, Turgheniev.

La B.A.R. (cota S 65/LV) se păstrează scrisoarea de felicitare adresată lui Caragiale. Pe carta de vizită: „Sănătate, bucurie și liniște îți dorește:

I.C. PANȚU
profesor

D-sale
Dlui I.L. Caragiale, Berlin, Innsbruckerstrasse
Panțu
Kronstadt (Brassó), Ungarn“.

Către GHEORGHE PANU

Publicată în ziarul „Lupta“, XII, nr. 2667, 10 septembrie 1895, p.1, de unde îl reproducem. [Intr-un reportaj], *Partidul Radical*, se anunță adeziunea lui B.P. Hasdeu și că „după d. Hasdeu, un alt eminent scriitor, d. I.L. Caragiale a cerut înscrierea sa în rândurile partidului radical“. Apoi, secvența intitulată *Întrunirea de la club*, este rezumată: „prezentarea lui Hasdeu“, aflat de față și elogiat de șeful partidului, G. Panu. În continuare cităm fragmentul dedicat lui Caragiale: „După aceasta d. G. Panu a anunțat că distinsul literat d. I.L. Caragiale i-a adresat o scrisoare prin care cere să fie înscris în clubul radical. Dl. Panu arată calitățile eminente ale dlui Caragiale și importanța pe care o are aderarea d-sale la partid.

D. Panu citește scrisoarea dlui I.L. Caragiale, care este primită cu aplauze“.

Către ION PARHON

Comunicată de Petre Costinescu, în articolul *O scrisoare inedită a lui I.L. Caragiale*, publicat în „Revista de istorie și teorie literară“, tom. 15, 1966, nr.1, p. 151–152.

Destinatarul scrisorii, Ion Parhon, institutor clasa I, la Școala nr. 1 din Piatra Neamț, îndeplinea, cum se vede, o funcție de secretar al revizorului școlar. Scrisoarea, datată plauzibil, de Petre Costinescu, e un document important pentru reconstituirea episodului nemțean al biografiei lui Caragiale. Dacă avem în vedere, chiar în concept, rapoartele către ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, precum și corespondența cu prefectura, cu primăriile și cu institutorii din zona de activitate, cele cinci luni (octombrie 1881–februarie 1882, inclusiv) petrecute de scriitor ca revizor școlar în „districtul circumscripției Neamț–Suceava” se prezintă ca o secvență existențială extrem de densă. La Piatra Neamț, Caragiale a legat prietenii durabile și a găsit un mediu pe care l-a frecventat cu plăcere mulți ani după aceea, cum atestă, îndeosebi, o scrisoare către dr. Alceu Urechia (v. *infra*), dar și cele către Artur Stavri (v. *infra*).

Către PETRE P. PAȘCANU

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 381 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*). La *Izvoare* (p. 589), Șerban Cioculescu a precizat că a transcris, cu câteva excepții, conceptele de răspunsuri telegrafice ori epistolare („cartă închisă”) scrise de Caragiale direct pe telegramele și scrisorile de felicitare.

Către D.D. PĂTRĂȘCANU

Comunicată de P[etre] L[ocusteanu], în articolul *Caragiale despre Pătrășcanu, O scrisoare inedită* (în „Ziarul meu”. Revistă literară, socială și artistică, I, nr. 6, 1 iunie 1916, p. 85–86). Facsimil în volumul: D.D. Pătrășcanu, *Schițe și amintiri*, ediția a treia, Editura „Viața Românească” S.A., București, 1922, și în „Adevărul literar și artistic”, III, nr. 81, 11 iunie 1922, p. 5 (*O scrisoare a lui Caragiale*).

Inclusă în ediția *Opere*, III, 1942, p. 499–501.

Pe plic, ștampila poștei germane, la plecarea scrisorii, indică data, în stilul calendaristic nou: „30.12.09“. Pentru sosire, la București, ștampila poștei române: „1 ian. 1910“.

CĂTRE HORIA PETRA-PETRESCU

1

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXVI/7/1, inv. 5696. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 217–218. Șerban Cioculescu precizează, la notă (cf. *Izvoare*, p. 587), că scrisoarea fusese comunicată lui Paul Zarifopol, în „copie după original“, de către Horia Petra-Petrescu

Am colaționat cu facsimilul manuscrisului, care ne-a fost comunicat cu promptitudine și amabilitate de către d. Ion Mariș, directorul Bibliotecii „Astra“ Sibiu.

Horia Petra-Petrescu (1884–1962), publicist și scriitor, fiul lui Nicolae Petra-Petrescu. Se afla în Germania pentru pregătirea unui doctorat. Disertația sa *I.L. Caragiale Leben und Werke* (Leipzig, 1911) este prima monografie dedicată lui Caragiale.

2

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXVI/7/2, inv. 5697. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 218. Am colaționat textul tipărit cu facsimilul de la Bibliotecă.

Datarea scrisorii s-a făcut după ștampila poștei germane.

3

La Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXVI/7/3, inv. 5698. Carte de vizită, trimisă în plic închis. Destinatarul: „Herrn Horia Petra-Petrescu, Stud. Phil.“ Datarea s-a făcut după ștampila poștei germane.

Reproducem textul după facsimil.

4

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXVI/7/5, inv. 5700. Carte poștală.
O reproducem după facsimil. Datarea: după ștampila poștei germane.

5

Biblioteca „Astra“ Sibiu, M.XXVI/7/6, inv. 5701. Carte poștală.
Publicată de Ion Oarcăsu în articolul *Caragiale și Ardealul*, în „Steaua“, VI, nr. 7, iulie 1955, p. 87–93, rubrica „Documente“. Includă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 143.

Reproducem scrisoarea după facsimil. Data este completată după ștampila poștei germane: „14.2.08“.

6

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXVI/7/7/, inv. 5702. Carte poștală.
Includă în ediția *Opere*, VII, 1942 p. 218–219.

Reproducem scrisoarea după facsimil.

Consemnăm o adnotație pe textul făcut de Horia Petra-Petrescu: asterisc la „române“, iar sub text: „«Gazeta Transilvaniei».H.P.P.“

7

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXVI/7/8, inv. 5703. Carte de vizită.
Includă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 143, după Ion Oarcăsu, *art. cit.*

Reproducem textul după facsimil.

8

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXVI/7/9, inv. 5704. Carte de vizită.
Includă în ediția *Opere*, III, 1942, p. 219. Reproducem textul după facsimil.

9

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXVI/7/11, inv. 5705. Scrisoare.
Includă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 144.

Reproducem textul după facsimil.

10

Biblioteca „Astra”, Sibiu, M.XXV/7/12, inv. 5707. Carte poștală. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 219.

Reproducem textul după facsimil.

11

Biblioteca „Astra”, Sibiu, M.XXV/8/1, inv. 5708. Carte poștală ilustrată (legenda: Berlin, KGL Museum und Lustgarten). Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942.

Reproducem textul după facsimil.

Adnotație sub P.S.: „Șezătoarea lit. a ținut-o în Lipsca, 25 ian. n. 1909, la Dl Zarifopol. A cetit *Kir Iandulea* [sic.]. Horia”.

12

Biblioteca „Astra” Sibiu, M. XXV/8/2, inv. 5709. Carte poștală ilustrată. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 144–145, după Ion Oarcăsu, *art. cit.*

Reproducem textul după facsimil.

Am corectat dubla greșeală de lecțiune: „mincos” (Oarcăsu, *art.cit.*), „Mintos” (*Scrisori...*, p. 145), cu: „*inimos*”.

13

Biblioteca „Astra”, Sibiu, M. XXV/8/9, inv. 5716. Carte poștală. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 145, după Ion Oarcăsu, *art. cit.*

Reproducem textul după facsimil.

Horia Petra-Petrescu își susținuse, așadar, doctoratul cu teza *Ion Luca Caragiale's Leben und Werke. Inaugural Dissertation zur Erlangen der Doktorwürde.*

La 11 noiembrie 1911, se întâlneau, în Leipzig, Caragiale, Cerna, Horia Petra-Petrescu, și „de la o masă”, îi scriau lui Nicolae

Petra-Petrescu (v. *infra*). Sosirea este anunțată prin telegrama care urmează.

14

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/12, inv. 5719. Telegramă.
Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 146.

Reproducem textul după facsimil.

Pe fața telegramei, adnotație de Horia Petra-Petrescu: „11 nov. 1910 n.“, iar o linie duce la cuvântul „morgen“.

15

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/10, inv. 5717. Carte poștală.
Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 146.

Reproducem textul după facsimil.

16

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/3 inv. 5710. Carte poștală
(legenda: Weinzimmer, Hotel Plauener Hof, Plauen i.V.). Inclusă în
volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 147.

Reproducem textul după facsimil.

La colaçionarea cu manuscrisul în facsimil, am corectat: „în *bandă* specială“, în loc de „*laudă*“ (*Scrisori...*, p. 147) și am introdus semnătura: *Car.* De asemenea: *comendat* (<fr.), în loc de: „comândat“.

17

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/4, inv. 5711. Carte poștală.
Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 147–148.

Reproducem textul după facsimil.

18

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/13, inv. 5720. Telegramă.
Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 148.

Reproducem textul după facsimil.

Am întregit, la coloționare: „Komme heute *Sonntag* 6.49“. Pe fața telegramei, adnotația lui H. Petra-Petrescu: „27 nov. n. 1911“.

19

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/5, inv. 5712. Carte poștală.
Reproducem textul după facsimil.

20

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/7, inv. 5714. Scrisoare.
Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 220.
Reproducem textul după facsimil.
Lipsă nota 22

21

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/6, inv. 5713. Scrisoare, având alăturat o cartă de vizită cu noua adresă. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 142.
Reproducem textul după facsimil.

22

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXV/8/14, inv. 5721. Telegramă, trimisă la Brașov. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 148.
Reproducem textul după facsimil.

23

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXV/8/11, inv. 5718. Carte poștală.
Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 149.
Reproducem textul după facsimil.

24

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXV/8/8, inv. 5715. Carte poștală.
Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 221.

Către NICOLAE PETRA-PETRESCU

1

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXIV/2/1, inv. 5572. Publicată de Ion Oarcăsu, *Caragiale și Ardealul, III*, în „Steaua“, VI, nr. 7, iulie 1955, p. 87–93, rubrica „Documente“. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 9, după Ion Oarcăsu, *art. cit.*

Reproducem scrisoarea după facsimil.

Nicolae Petra-Petrescu (1848–1925), publicist și traducător, tatăl lui Horia Petra-Petrescu.

2

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXIV/2/2, inv. 5573. Nu a fost inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942.

Reproducem scrisoarea după facsimil, care ne-au fost comunicate cu amabilitate și promptitudine de directorul instituției sibiene, Ion Mariș.

Scrisoarea completează „dosarul Tușnad“ (cf. scrisorile către Dobrogeanu-Gherea și dr. Alceu Urechia).

3

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXIV/2/3, inv. 5574. Nu a fost inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942.

Reproducem scrisoarea după facsimil.

4

Biblioteca „Astra“, Sibiu M. XXIV/2/4, inv. 5575. Nu a fost inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942.

Carte poștală. Reprodușă după facsimil.

5

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 213–215. Șerban Cioculescu menționează copia comunicată lui Paul Zarifopol de Horia Petra-Petrescu, fiul destinatarului.

6

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M.XXIV/2/5, inv. 5576. Nu a fost inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942.

Carte poștală. Reprodușă după facsimil.

Textul scris de Caragiale este cel semnat. Restul este scris, ulterior, de Horia Petra-Petrescu „Lipsca, 25 Ian. n. 909/ De la «șezătorea literară» la Dl. Zarifopol?, unde și-a cetit Caragiale nuvela poveste: *Kir Iandulea (sic!)*. Horia.“ Întrucât, la destinatar, nu este indicată vreo adresă, presupunem că misiva a fost expediată, în plic închis, alături de altă scrisoare a lui Horia către tatăl său.

7

Biblioteca „Astra“, Sibiu, M. XXIV/2/6, inv. 5577. Publicată de Ion Oarcăsu, *art. cit.* Carte poștală ilustrată, cu textul redactat pe partea imaginii.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 10.

Reproducem scrisoarea după facsimil.

Mențiunea „Hotel Sachsendorf. Lipsca, 11 nov. 1910“ îi aparține lui Horia Petra-Petrescu. Ștampila poștei germane indică, la expediere: „Leipzig, 13.11.10“.

Scrisoarea va fi fost redactată după o agapă veselă prilejuită de succesul lui Horia Petra-Petrescu în susținerea tezei de doctorat la Seminarul de romanistică de la Leipzig al profesorului Gustav Weigand. Caragiale îl felicitase pe H. Petra-Petrescu prin scrisoarea datată „vineri, 22 X/4 XI.1910“.

Către N. PETRAȘCU

1

Publicată de N. Petrașcu în cartea sa, *Anghel Demetrescu*, Tipografia „Bucovina“, I.E. Torouțiu, București, [1931], p. 44.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 341–343, editorul folosind sursa de mai sus.

2

*Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–29867. Facsimil în: I.E. Torouțiu, Studii și documente literare, vol. VI, „Junimea“, București, 1938, Institutul de arte grafice „Bucovina“, p. 250–251. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 343.*

Către CONSTANTIN PETRESCU

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 389–391. Șerban Cioculescu menționează la notă (cf. *Izvoare*) că a transcris un concept din arhiva Alexandrina I.L. Caragiale. Nu știm unde se păstrează acest document și, în consecință, o confruntare de text nu a fost posibilă.

Către P. PETRONE

Muzeul Teatrului Național din București, nr. 120/3. Publicată de Sandu Teleajen, Teatrul Național din Iași, în „Boabe de grâu“, III, nr.11, noiembrie 1932, p. 550, cu facsimil, și de Șerban Cioculescu, Din corespondența lui Caragiale. Câteva inedite (în „Ecolul“, II, nr. 105, 5 aprilie 1944, p. 2).

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 214–215.

În scrisoarea către dr. A. Steuerman-Rodion, din 23 noiembrie 1907 (v. *infra*), deci aceeași zi, Caragiale menționează acest răspuns: „... Am primit de la secretarul teatrului, P. Petrone, tantiemele din urmă; i-am răspuns. Mă rog vouă, nu-l slăbiți până nu da satisfacere sfintelor mele drepturi...”

Către ALEXANDRU I. PHILIPPIDE

Publicată de G. Ivănescu în articolul *Scrisori primite de A. Philippide*, „Cronica“, XIV, nr. 41/715, 12 octombrie 1979, p. 6. Inclusă în ediția: *Alexandru I. Philippide în dialog cu contemporanii*,

I–II. Ediție îngrijită, prefață, traduceri, note și indice de I. Opreșan, Editura Minerva, București, 1987 (Colecția „Documente literare“), la capitolul *Corespondență primită* din vol. II, p. 33.

Despre prietenia și pretuirea reciprocă dintre Caragiale și ilustrul lingvist și profesor ieșean, vezi date în G. Ivănescu (*art. cit.*). Dramaturgul menționează numele lui Al. I. Philippide, într-o scrisoare adresată lui G. Ibrăileanu, solicitând lucrarea *Specialistul român*.

Către N.V. PIPERESCU

M.L.R., cota 08/II/63, nr. inv. 17 388.

Scrisoare. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 151.

Către UN TÂNĂR POET

*B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 11(B)/LV. Manuscris. Concept, pe o foaie de caiet de matematică. Publicat, inițial, de Șerban Cioculescu în *Viața lui I.L. Caragiale*, ediția 1940.*

Inclus în *Opere*, VII, 1942, p. 471–474.

La colaționarea cu manuscrisul rezultă câteva diferențe de transcriere. Am întregit textul astfel: după formula de adresare a scrisorii, am introdus paragraful: „Tocmai ieri (în ...) am primit carta dv. poștală de la Onor. Adm. a revistei «Flacăra», căci eu locuiesc nu în țară, ci în străinătate“; în aliniatul devenit al doilea, am completat cu: „*am primit pe drum de acolo* d-abia alaltăieri carta poștală ce mi-ai făcut onoarea a mi-o înainta greșit în București“; la 2: „(cum se întâmplă *foarte dese ori*)“ și în continuare: „ar fi atât de *bine* nemerite încât nu mai *ar avea* nevoie“; la 3. „În cazul când versurile *sunt publicate* în volum...“

Prin urmare, citirea atentă a ciornei, permite o aproximare a datei la care ar fi putut redacta Caragiale scrisoarea, probabil, netrimisă: după 22 octombrie 1911, data când a apărut primul număr al revistei „Flacăra“. Literară, artistică, socială, sub direcția lui Constantin Banu.

Către ȘTEFAN POP

Muzeul orașului Blaj. Carte poștală portret, cu dedicația pe partea fotografiei. Un facsimil după care reproducem textul ne-a fost comunicat prin amabilitatea muzeografului Simona Frâncu. Textul scrisorii și al dedicației a fost publicat, în transcrierea destinatarului, de Ion Buzăși, „Manuscriptum“, V, 2(15), 1974, p. 177–178, la rubrica „Document în replică“.

Ștefan Pop (1881–1970), profesor la Blaj (1909–1919), la Școala Normală de învățători, apoi la Liceul „Sf. Vasile“, al cărui director a fost în perioada 1928–1937. Hirotonit preot în 1912. La serbările de la Blaj, cu prilejul semicentenarului „Astrei“ a fost ales secretar general al serbărilor, împreună cu Aurel C. Domșa (v. *infra*), Augustin Caliani și Al. Ciura (v. *infra*). L-a găzduit pe Caragiale, în timpul serbărilor de la sfârșitul lui august, iar acesta i-a trimis portretul său cu dedicație specială.

Către ANDREI POPOVICI

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30277. Concept pentru telegrama răspuns, redactat direct pe telegrama de felicitare primită.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 375 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*).

Andrei Popovici (1856–1925), economist, cu studii la Viena. A publicat lucrări de sociologie, note de călătorie și încercări literare; colaborator la „Adevărul“.

Către AUREL C. POPOVICI

1

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 223–225, cu precizarea editorului, la notă (cf. *Izvoare*) că reproduce scrisorile din „arhiva Fundației Regale pentru Literatură și Artă, care a intrat în stăpânirea

unui lot de manuscrise și scrisori ale lui“. Nu știm dacă originalele se mai păstrează undeva. Între Caragiale și Aurel C. Popovici existau relații vechi de peste un deceniu. Publicist și istoric *Aurel C. Popovici* (1863–1917) este autorul *Replicii* (1892), pentru care este condamnat în procesul memorandiștilor la 4 ani de închisoare. Se refugiază în România, în 1894.

2

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 225–226, după aceeași sursă ca precedenta și următoarele.

Aurel C. Popovici îi răspunde lui Caragiale, din București, la „28 aprilie 1911 v.“, din care cităm:

„Iubite amice Caragiale,

Iartă-mă că-ți trimit abia acum copia cerută de tine. Am fost bolnav în pat [...] astfel că mi-a fost imposibil să te servesc mai curând.

Dar chestia în care vrei să scrii e tot actuală și, «durare», va fi încă mult timp actuală. [...] (*B.A.R., cota SI(1)/LVI.*)

Reportajul politic, de fapt, un adevărat eseu, *Culisele chestiunii naționale*, a apărut în ziarul „Ziua“, în foileton, începând cu nr. 38, 25 februarie 1896, ultimul episod fiind publicat în nr. 43, 2 martie 1896 (cf. *Opere*, III, 2001). În ceea ce privește „scrisoarea“ la care se referă Caragiale, nu am identificat, în colecția ziarului „Ziua“, care dintre articolele despre frământările din interiorul Partidului Național Român din Transilvania a fost redactat pe baza scrisorii lui A.C. Popovici.

În acel moment, Caragiale publica seria de articole politice din ziarul „Românul“ (Arad). După data scrisorii de la Aurel C. Popovici au apărut: *Scrisoare* („Românul“, din 30 aprilie/13 mai 1911) și *Între Stan și Bran* („Românul“ din 15/28 mai 1911).

3

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 226, după sursa citată anterior.

Scrisoarea către C. Rădulescu-Motru are data „27 mai 1911“. Problema este aceea a tensiunilor dintre gruparea alcătuită în jurul ziarului „Tribuna“ și conducerea Partidului Național Român din Transilvania.

Iată părerea lui A.C. Popovici, transmisă lui Caragiale prin intermediul scrisorii din 14/27 mai 1911:

„Dragă Luca,

Expediai lui Motru ce mi-ai trimis. Bine ai făcut că i-ai scris, eu însă tot nu cred că el are să urmeze sfaturile tale înțelepte. El petrece vara cu domnul și doamna Oncu la Borszek, deci dreptate nu poate avea «Românul», ci numai «Tribuna». Vorbitu-i-am și eu destul! Tot degeaba: el nu poate crede că «un om ca Oncu» să fie capabil de a pune bete în roatele partidului. Și-apoi amicul nostru Motruaș e doar individualist aproape nietzschean, cel puțin în anume chestii!...

Aștept cu nerăbdare articolele tale. Fără nici o exagerare: «Tribuniștii» sunt sau măgari. [...]» (B.A.R., S 1(2)/LVI)

4

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 326. Datarea scrisorii cu urări de Anul Nou 1912, după stilul calendaristic nou.

Către PREFECTURA NEAMȚUL

1

Arhivele Naționale, Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept, redactat de Caragiale. Adresă de înștiințare despre numirile de învățători, în acest caz a lui Ștefan Mares, în locul preotului I.Pantescu, demisionat. Pe aceeași filă cu adresa, în concept, către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, și cu scrisoarea, în concept, către învățătorul suplinitor. Marginal în stânga: „Nr. 12“, scris de altă mână, probabil, a „secretarului“ revizorului, Ion Parhon (v. *infra*). În dreapta, sus: „februar 16. 1882“.

2

Arhivele Naționale – Direcția județeană Neamț, Fond Revizoratul Școlar. Concept de adresă, redactat de Caragiale. Marginal, în stânga, scris tot de Caragiale: „Nr. 26; 26/2, 1882“. Probabil, între ultimele acte concepute de Caragiale înainte de a pleca de la Piatra

Neamț în altă circumscripție, respectiv la Argeș-Vâlcea, pentru perioada 1 martie 1882 – 31 octombrie 1882. Pe aceeași filă, deasupra, conceptul scrisorii de înștiințare adresată învățătorului numit „cu titlu provizoriu la catedra Școalei din Bălțătești“, I. Hanganu (v. *infra*).

Către PRIMARUL ORAȘULUI IAȘI

1

Publicată în „Evenimentul“, IV, nr. 1055, 21 septembrie 1896, p. 2 (la „Cronica zilei“). Petiția lui Caragiale este reluată de revista „România muzicală“, VII, nr. 16, 1 octombrie 1896, p. 123.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 479, la N. Gane, considerat ca destinatar.

Scrisoarea/cererea nu este adresată, însă, persoanei private, ci persoanei publice, primarul urbei.

2

Publicată în ediția *Documente din arhive ieșene*, II, ediție de Gh. Ungureanu, D. Ivănescu, Virginia Isac. Coordonator: D. Ivănescu, Editura Minerva, București, 1976, p. 95 (colecția „Documente literare“). La notă se precizează că documentul original se află la Arhivele Naționale, Iași, fond Primăria Iași, dosar 308/1897, fila 4. De asemenea, este menționată rezoluția înscrisă pe cererea lui Caragiale: „1897, april 18. Se va supune consiliului la prima ședință. N. Gane“.

Către PRIM-PROCURORUL TRIBUNALULUI DE ILFOV

Publicată în „Lupta“, XII, nr. 2572, 30 aprilie 1895, p. 1–2. În articolul „*Scrisoarea pierdută*“... la *Tribunal*, se prezintă petiția, precedată de următoarea introducere:

„D. I.L. Caragiale a intentat proces direcțiunii generale a Teatrului Național pentru că a permis unor artiști să reprezinte în ziua de joi 20 aprilie piesa d-sale *O scrisoare pierdută* fără autorizarea d-sale prealabilă, ba mai mult, în contra voinței d-sale categoric și la timp exprimată.

Iată cuprinsul petiției d-lui Caragiale adresată dlui Prim-procuror de Ilfov“.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 197–200.

Reproducem textul după ziarul „Lupta“ (1895).

Către ION PROCOPIU

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, cota, 08/III/70, nr. 1016. Scrisoare.

Ion Procopiu (1863–1918), publicist și om politic. Mai întâi redactor la „Gazeta“, apoi mulți ani director al oficiosului liberal în limba franceză „L'Indépendance roumaine“. Președinte al Sindicatului zăriștilor, calitate pe care o avea și la data scrisorii pe care i-a adresat-o Caragiale.

În aceeași problemă, scriitorul i se va adresa și lui I. Al. Brătescu-Voinești (v. *infra*, scris. din 4 oct. 1909).

Către TACHE PROTOPOPESCU

Biblioteca Națională: SP 95: P23, ms. 5421. Scrisoare pe filă mare de registru de contabilitate, cu cerneală neagră, în stânga jos, o adnotație, cu creionul, de altă mână: „luni, marți/Primit în 1898“/ss. D.p.“

Dimitrie (Take sau Tache) Protopopescu (1850–1914). Director al Regiei Monopolurilor Statului, în două rânduri (din 1883 și apoi din 1895), în 1897–1907 a fost subdirector al Creditului funciar rural. Deputat liberal de Olt și vicepreședinte al Camerei. Era considerat un om foarte bun.

Regretăm greșeala din interior: nu este vorba de Pache Protopopescu, fost primar al Capitalei.

Către SEXTIL PUȘCARIU

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30272. Concept de răspuns telegrafic, scris direct pe retro al telegrammei de felicitare primite. Inclusă în ediția Opere, VII, 1942, p. 376 (Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani).

Profesorul Sextil Pușcariu, reputat lingvist și filolog, îl felicitase, telegrafic, de la Paris (împreună cu Kimon Loghi, Ștefan Popescu, Gheorghe Petrașcu, D. Anghel, St. O. Iosif, Virgil Cioflec) și la 27 febr. 1901, când prietenii l-au sărbătorit pe I.L. Caragiale pentru 25 de ani de activitate literară.

Către ATANASIE RANETTI

M.L.R., București, Fond I.L. Caragiale. Carte poștală ilustrată: statuia Salambô.

Atanasie Ranetti (24. III.1878 – ?), ziarist. A intrat în presă de la 15 februarie 1895, lucrând corector de zi la ziarul „Epoca“, în a cărui redacție a rămas multă vreme, ca reporter (1898–1903); „Țara“, „Ordinea“. A semnat cu pseudonimul Picolo. Pe Caragiale îl cunoaște, așadar, de aproape în anii 1896–1897, când scriitorul a condus „Epoca literară“. În *Anuarul Presei Române* pe anul 1910, Atanasie Ranetti este caracterizat ca „vesel peste măsură“. Iată un motiv pentru spiritualul Caragiale să-i adreseze o misivă insinuantă. Câteva dintre datele personajului Caracudi din *O cronică de Crăciun*, (Opere, I, 2000, p. 563-573) par să-l indice pe Atanasie Ranetti.

Către NICOLAE P. RĂȘCANU

Publicată în „Opinia“, Iași, nr. 865, 8 nov. 1909, p. 2, la rubrica „Informații“. Sub titlul *Caragiale și evenimentul din Ploiești*, este inserată telegrama de felicitare pentru hotărârea facțiunii disidente a liberalilor locali, gruparea liberal-democrată condusă de Gogu Negulescu, de a trece la Partidul conservator-democrat al lui Take

Ionescu. Întrunirea avusese loc în casele lui N.P. Rășcanu sub președinția lui (Cf. „Ordinea“, II, nr. 555, 28 oct. 1909, p. 1).

Către TUDOR RĂDULESCU

Reprodusă după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 173–174. Șerban Cioculescu menționează că scrisoarea i-a fost comunicată de Aurel Arizan. Scrisoare de răspuns la telegrama de felicitare primită de Caragiale de la Tudor Rădulescu, directorul Casei de Depuneri și Consemnațiuni.

Prieten vechi al scriitorului, Tudor Rădulescu era prezentat astfel în presa vremii: „un apreciat personaj în finanțe și fost director al Regiei Monopolurilor Statului“ („Biruința“, Ploiești, III, nr. 112, 26 iunie 1908, p. 1). A fost membru al Societății „Românismul“ și a colaborat la „Columna lui Traian“, publicație condusă de B.P. Hasdeu. Era socrul lui Benedetto de Luca.

Către C. RĂDULESCU-MOTRU

1

B.A.R., S 27(3)/LV; inv. 18282; 236/951.

Scrisoare către C. Rădulescu-Motru publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 325. Datată: 6/19 sept. [1909].

Scrisoare asupra Teatrului Național, în „Noua revistă română“, vol. VI, nr. 20, 20 septembrie 1909, p. 307–308. Se disculpă de acuzațiile din ziarul „Viitorul“, după care ar cere desființarea Teatrului Național.

„Piescioara“ este Instantaneul *Începem*.

2

B.A.R., S 27(1)/LV; inv. 18281.

Scrisoare către C. Rădulescu-Motru, publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 326. Datată de I.L. Caragiale: 7 oct./24sept. 909.

3

Scrisoare către C. Rădulescu-Motru. Era un răspuns dat redacției „Noii Reviste Române“ în așa-zisa „afacere Porn“, publicat în nr. 17, 14 februarie 1910, p. 1 (Caragiale, *În afacerea Porn*).

Publicistul E. Porn tipărise un articol laudativ: *Un poet: Cerna*, în „Noua Revistă Română“, vol. VII, nr. 12, 16 ianuarie 1910, p. 187–189.

4

B.A.R., S 27(4)/LV, inv. 165931.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către C. Rădulescu-Motru. Datată de autor: 3/15/XII/910. Publicată în „Noua Revistă Română“, la rubrica *Însemnări*, cu următoarea prezentare: „Punem sub ochii admiratorilor maestrului facsimilul uneia din scrisorile sale adresate directorului nostru. În ea este vorba de noua piesă de teatru pe care elita intelectualilor noștri o aștepta cu nerăbdare în ultimii doi ani“ (vol. XII, nr. 10, 17 iunie 1912, p. 158).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 326–327.

5

Scrisoare către C. Rădulescu-Motru, din 11/24 martie 1912. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 328. C. Rădulescu-Motru inițiasă o subscripție națională pentru I.L. Caragiale, când acesta împlinise 60 de ani.

6

M.L.R., inv. 7574; cota 08/1112.

Felicitare de Paști trimisă de I.L. Caragiale lui C. Rădulescu-Motru la București (1912). Achiziționată în 27 iunie 1963 de la Anina Rădulescu. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 328.

7

B.A.R., S 27(2)/LV; inv. 18280; 236/951.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către C. Rădulescu-Motru. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 327–328.

La scrisoare este atașată o tăietură din ziar.

CĂTRE ARISTIZZA ROMANESCU

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 372 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*). Telegramă, în concept, *op. cit.* scrisă direct pe telegrama de felicitare primită de Caragiale (cf. *op. cit.*, la *Izvoare*, p. 589).

Către ELEONORA RONETTI-ROMAN

Publicată în „Dimineața”, V, nr. 1400, 10 ianuarie 1908, p. 2. Sub titlul generic *Moartea lui Ronetti-Roman. Telegrama*, sunt inserate și trei telegrame către familia lui Ronetti-Roman, trimise de Caragiale din Berlin.

Reproducem textul din „Dimineața” (1908).

Către JEAN RONETTI-ROMAN

1

Publicată în „Dimineața”, V, nr. 1400, 10 ianuarie 1908, p.2, sub genericul *Moartea lui Ronetti-Roman. Telegrama*, de unde reproducem textul.

2

Muzeul Teatrului Național din București, nr.1/585.

Publicată în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 149–150.

Către DIMITRIE SCUREI

Publicată în „Presa“. Ziar liber al opiniei publice, Câmpulung Muscel, I, nr.1, 25 ian. 1930, p. 3, rubrica „Documente prețioase“. Sub titlul *O scrisoare a lui Caragiale către Dimitrie Scurei*, I.C. Jinga, unul din cei doi directori-proprietari ai ziarului, publică scrisoarea, precedată de următoarea precizare:

„După moartea fostului apostol al învățământului, D. Scurei, care a lăsat unanime regrete în rândurile colegilor și elevilor săi, au rămas câteva notițe și cugetări de multă importanță, pe care le voi da publicității treptat. Poate vor folosi cuiva, după cum mie mi-au folosit foarte mult.

Aci mai jos redau o scrisoare a lui I.L. Caragiale adresată regretatului profesor D. Scurei, care dacă nu este așa interesantă ca valoare literară, este totuși prețioasă ca un document rar.“

Începând din nr. 3, 15 febr. 1903, I.C. Jinga așterne o serie de *Notițe biografice* despre Dimitrie Scurei. De reținut amănuntul portretistic: „Înalt, blond, blond ca un german sadea și cu accent rusesc în voce“. Apoi: „D. Scurei era născut la Cernăuți, în 1846, unde a urmat gimnaziul, fiind, se pare, coleg de bancă, așa susține și N. Leon, cu M. Eminescu“.

Scrisoarea a fost inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 567–569, Șerban Cioculescu preluând-o după C. Săteanu, care o reluase, din „Presa“, în ziarul „Mișcarea“, Iași, XXIV, nr. 24, 1 febr. 1930, p. 1, sub titlul *Documente literare. O scrisoare necunoscută a lui Caragiale* (articol nesemnlat), apoi a tipărit-o și în *Carnaval literar. Anecdote politice și culturale*, Iași, f.a.

Reproducem textul din „Presa“(1930).

Către UN PUBLICIST DE LA „SEARA“

În „Seara“, Iași, I, nr. 19, 24 noiembrie 1896, p. 2, sub titlul *O scrisoare a lui Caragiale*, este tipărit un răspuns epistolar al scriitorului adresat unui aspirant la recunoașterea ca scriitor. E un joc ironic pe

care Caragiale îl cultiva în paginile de publicistică, în conversație și în corespondență.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 357–359, cu titlul *Un pseudonim / Sandernagor*.

Reproducem textul din ziarul „Seara“ (1896).

Către CONSTANTIN SFETEA

1

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, inv. 12 578, 01/V/2. Scrisoare de răspuns la condițiile puse de editorul volumului *Note și schițe* (1892).

2

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, inv. nr. 1100. Scrisoare-contract, semnată de I. Slavici, I.L. Caragiale și George Coșbuc, pentru redactarea și editarea revistei „Vatra“. Publicată de Teodor Vârgolici în volumul *Retrospective literare*, Editura pentru Literatură, București, 1970, p. 145–147.

Primul număr al revistei iese de sub tipar la 1 ianuarie 1894. „Vatra“ avea subtitlul „foaie ilustrată pentru familie“.

Către IOAN SLAVICI

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 409. Șerban Cioculescu menționează că scrisoarea i-a fost comunicată de criticul și istoricul literar Scarlat Struțeanu, ginerele lui Ioan Slavici, autor al unui studiu dedicat comicalui în opera lui Caragiale.

„Afacerea“ la care face aluzie Caragiale este conceperea și editarea unei publicații literare, concretizată prin apariția revistei „Vatra“ (v. *infra*, scrisoarea-contract adresată editorului C. Sfetea).

Către SOCIETATEA ACADEMICĂ
„ROMÂNIA JUNĂ“ DIN VIENA

1

Publicată de I. Grămadă în vol. *Societatea Academică, socială literară „România Jună“ din Viena (1871–1911)*. Monografie istorică, Arad, Editura Societății „România Jună“, „Concordia“ S. A., 1912 p. 134.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 355.

2

Publicată în „Românul“, Arad, II, nr. 129, 13/26 iunie 1912, p. 5, cu precizarea: „*Ultima epistolă a lui Caragiale* este cea pe care a trimis-o Societății «România Jună» din Viena cinci zile înainte de moarte“. Retipărită în „Universul“, XXX, nr. 160, 16 iunie 1912, p. 1, sub genericul *Moartea lui Caragiale*, cu titlul *Ultima scrisoare a lui*. De asemenea, în I. Grămadă, *op. cit.* p. 135, cu mențiunea la notă: „Această epistolă a scris-o autorul cinci zile înaintea morții sale“.

Reprodusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 355–356.

Către SOCIETATEA DRAMATICĂ DIN CRAIOVA

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 375 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*). Nu știm unde se păstrează telegrama de felicitare primită de Caragiale, pe care a scris conceptul de răspuns.

Către PREȘEDINTELE SOCIETĂȚII
DE ECONOMIE A FUNCȚIONARILOR
PUBLICI R.M.S.

Reprodusă după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 212–213. Editorul menționează, ca sursă: „colecție particulară“. Nu cunoaștem care colecție (să fi fost documentul în posesia editorului?).

Reluăm din nota reputatului critic și istoric literar: „Caragiale fusese numit registrator clasa I în administrația centrală a Regiei Monopolurilor Statului la 8 iunie 1899, ministru de finanțe fiind generalul G. Manu. Sub regimul de economii al noului guvern, de la 14 februarie 1901, în cadrul economiilor bugetare (curba Haret), a fost suprimat de ministrul finanțelor, George D. Pallade.“

Caragiale, „șef de birou la Regia Monopolului“ și membru în Comitetul de lectură al Teatrului Național, sub directoratul lui Scarlat I. Ghica, este evocat de Ion Petrovici în *De-a lungul unei vieți. Amintiri*, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. 150–152, capitolul *Autor jucat pe scena „Naționalului“ din București*. (Cf. și scrisoarea de recomandare, către Scarlat I. Ghica, a piesei lui I. Petrovici, *O sărutare*.)

CĂTRE SOCIETATEA PENTRU CULTURĂ ȘI LITERATURA ROMÂNĂ DIN BUCOVINA

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30276. Concept pe retro al telegramei de felicitare, primită de Caragiale, din partea Societății (pentru care semna: Bejan, președinte, și Tofan, secretar).

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 376 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*).

CĂTRE SOCIETATEA ACADEMICĂ „PETRU MAIOR“ DIN BUDAPESTA

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 377 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*). Nu știm unde se păstrează telegrama de felicitare de pe care Șerban Cioculescu a transcris conceptul de răspuns.

Către SOCIETATEA STUDENȚILOR ROMÂNI
„PATRIA“ DIN MÜNCHEN

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–30270. Concept scris pe fața telegramei de felicitare, cu specificația: „Rps. Carte poștală deschisă“.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 377 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*).

Atât telegrama de felicitare, cât și conceptul de răspuns sunt descrise amănunțit în *Telegrame primite de I.L. Caragiale în anii 1901 și 1912*. Ediție îngrijită de Ieronim Tătaru și Nina Nicolae, Ploiești, Editura Printeuro, 2002, p. 128. Caragiale călătorește în mai multe rânduri la München. O întâlnire a sa cu studenții membri ai Societății „Patria“, în noiembrie 1910, este evocată de Vasile A. Gheorghită, profesor, pictor și sculptor ieșean, pe atunci secretar al societății studentești (*O întâlnire cu I.L. Caragiale*, amintiri inedite comunicate de Florin Gheorghită, în „Convorbiri literare“, CXXXV, serie nouă, nr. 2/74, febr. 2002, p. 10).

Către PREȘEDINTELE
SOCIETĂȚII „TINERIMEA ROMÂNĂ“

Publicată de Victor Dumitrescu, sub titlul *Telegrama unui conferențiar*, în „Manuscriptum“, V, nr. 4, 1974, p. 71 cu facsimil, după care o reproducem.

Telegramă datată după ștampila poștei: „Sosit București 3 ian. 1900“, fusese prezentată tot la „Buc[urești] 4“.

Nae S. Dumitrescu, profesor, înalt funcționar în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, fost, vreme de mulți ani, președintele Societății „Tinerimea Română“, este, în această calitate, destinatarul telegramei prin care I.L. Caragiale se scuză, motivând că, „fiind bolnav“, nu poate ține „conferința promisă tinerimi[i]“. Cauza refuzului său politicos poate va fi fost aceasta, căci s-a mai întâmplat ca scriitorul să refuze ori să amâne astfel alte conferințe (ex.: la Ploiești etc.). Nu avem alte repere necesare, dar ca ipoteză, pentru a recolta câteva detalii privind relația lui Caragiale cu Societatea „Tinerimea

Română“, putem avea în vedere scrisoarea către dr. Alceu Urechia (datată aprox. de Șerban Cioculescu: „înainte de 1904“, v. *infra*).

Către SOCIETATEA STUDENȚEASCĂ „UNIUNEA“

Publicată în „Opinia“, V, nr. 326, sâmbătă, 29 decembrie 1907, p. 3 (rubrica „Ultime informațiuni“). Telegramă.

Caragiale a mulțumit astfel membrilor Societății studențești „Uniunea“ pentru sărbătorirea de la care a lipsit, din motivele explicate într-o scrisoare anterioară, publicată în mai multe ziare (Cf. [*Nu știu cum să vă spun...*], *Opere*, III, 2001, p. 886). Ziarul informa că un comitet de cincisprezece „din cele mai alese femei ale Iașului, au binevoit a pune sub distinsul lor patronaj festivalul în onoarea maestrului“ (*Sărbătorirea lui Caragiale*, în „Opinia“, V, nr. 322, 21 decembrie 1907, p. 2), programat pentru 22 decembrie 1907.

Către ARTUR STAVRI

1

Arhivele Naționale ale României, București, Fond Sever Zota, dosar nr. 191. Scrisoare de răspuns la propunerea de a colabora la suplimentul literar „Adevărul de joi“, a cărui apariție o pregătea Artur Stavri împreună cu Const. Mille.

2

Arhivele Naționale București, Fond Sever Zota, dosar nr. 191.

Carte poștală, scrisă cu cerneală neagră. Ștampila poștei indică datele de plecare după stilul calendaristic nou: „6 oct. 1898, Piatra Neamț“, respectiv: „7 oct. 1898, Giurgiu.“

Caragiale completează și nuanțează paleta condițiilor enunțate în scrisoarea precedentă. „Adevărul“ lui Mille este „Adevărul“ politic, adică ziarul propriu-zis. Nuanțarea apare în prelungirea opțiunii din

finalul scrisorii anterioare: „n-aș mai voi să m-amestec în dugheni politice: mai bine mai sărac și mai puțin murdar.“

„Adevărul de joi“. *Ziar enciclopedic*, supliment literar și artistic al ziarului „Adevărul“, a apărut la București, săptămânal, în perioada 15 oct.1898–13 mai 1899, avându-i ca redactori pe Artur Stavri (13 numere, din 1898) și C. Mille (în 1899, Stavri retrăgându-se). Aici debutează C.A. Ionescu (Caion). Caragiale nu a colaborat la această revistă, în schimb îi găsim semnătura, sub texte publicistice strălucitoare, în altă revistă condusă de A. Stavri și Ion Gorun, „Pagini literare“ (21 ian. – 24 iunie și 3 oct. 1899 – 30 apr.1900).

Definirea jurnalisticii în înțelesul și în formularea, de aici, a lui Caragiale („fantezie, humor, critică, anecdotică“) s-ar cuveni cercetată analizată ca atare, cu aplicație la scrisul său gazetăresc.

Către C. STĂNCESCU

1

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 6/LV(2).

Scrisoare pe filă de caiet dictando mic. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 309–312. La notă, Șerban Cioculescu precizează: „C. Stăncescu, secretarul Companiei «Davila», apoi societar al Teatrului Național“. Data este înscrisă cu creionul, probabil chiar de destinatar, în „păstrarea“ căruia s-a aflat o vreme scrisoarea (cf. *op. cit.*, la *Izvoare*, p. 588).

2

Reproducem scrisoarea după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 312. Nu am văzut manuscrisul și nu știm dacă se păstrează undeva. Datarea plauzibilă este 24 sept./7 oct. 909, însă, în absența originalului, ne aflăm în imposibilitate să corectăm eroarea (de tipar, la editare? sau a lui Caragiale?: „7 sept./24 oct. 909“).

Am separat scrisorile adresate lui C. Stăncescu de acelea adresate lui Alexandru Davila. De asemenea, am transferat la același adresant

telegramele semnalate, în notă, ca „adresate lui Al. Davila“ (*Opere*, VII, p. 313).

Către CONSTANTIN STERE

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 65–30226. Telegramă. Concept de răspuns redactat de Caragiale pe fața telegramei de felicitare primite la împlinirea vârstei de 60 de ani.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 378. Datarea este făcută după aceea a telegramei primite.

Către DR. ADOLPHE STERN

1

Publicată de dr. Adolphe Stern în cartea sa, *Însemnări din viața mea*, vol. II, Editura „Cercului Libertatea“, București, Tiparul Atelierele Sărindar, 1921, p. 338.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 509–511.

2

Publicată de dr. Adolphe Stern în cartea sa, *Însemnări din viața mea*, vol. II, p. 343; preluată în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 511–512.

În *Însemnări...*, Adolphe Stern evocă vizita pe care i-a făcut-o lui Caragiale, la Berlin, la începutul lunii aprilie 1912. Se cunoșteau din adolescență. Au călătorit împreună spre București, în penultima (?) vizită în țară a lui Caragiale, care, la gara Ploiești, „era așteptat de Vlahuță și Dobrogeanu-Gherea“.

Către Dr. A. STEUERMAN-RODION

1

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64–29864. Publicată în articolul *Când nu era la modă...* („Teatrul“, I, nr. 1, 21 octombrie 1912, p. 3–4), semnat: Rodion.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 141–142, unde Șerban Cioculescu o reproduce după „Ordinea“ (V, nr. 1419, joi, 1 noiembrie 1912), în care a apărut la rubrica lui Rodion, „Scrisori din Iași“.

La coloționarea cu manuscrisul, am refăcut ordinea aliniatelor și am întregit textul cu un post-scriptum remarcat ca atare de Caragiale: „Sunt atins de bunăvoînța...“

Avram Steuerman-Rodion (1872–1918), poet și publicist. Medic de profesie. Gazetar prolific, scrie proză și versuri; redactor la „Opinia“, colaborează la „Ordinea“.

2

Reproducem textul după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 425–427, unde Șerban Cioculescu a preluat manuscrisul „comunicat de dna Angela A. Steuerman-Rodion“ (cf. *Izvoare*, p. 590).

„Măgulitoarele rânduri“ despre care vorbește Caragiale sunt, de fapt, scrisoarea deschisă, *Lapsus calami. D-lui I.L. Caragiale*, apărută în „Opinia“, IV, nr. 281, miercuri, 31 octombrie 1907, p. 1, la rubrica „Oameni și lucruri“, cu semnătura: Rodion.

Cronica trimisă de Caragiale, obiectul savuroasei negocieri, va fi tipărită în „Opinia“ (V, nr. 294, 16 nov. 1907, p.1) și va intra în cuprinsul volumului *Schițe nouă* (1910), cu titlul *Monopol...* (Cf. *Opere*, I, 2000, p. 556–562, 1655–1657).

Apariția *Cronicii* este, cumva, anunțată într-o scurtă meditație-comentariu: *Punctuația!* („Opinia“, V, nr. 292, miercuri, 14 nov. 1907, p. 2, rubrica „Litere–Științe–Arte“), în care autorul citează din scrisoarea lui Caragiale:

„Tocmai meditam cu necaz asupra acestei zilnice experiențe când mi se predece o scrisoare a maestrului Caragiale. Marele scriitor făcând «Opinie» onoarea de a-i da spre tipar un articol, nu uită să adauge:

«...și mai stăruitor vă rog, luați cu dinadinsul aminte la punctuația mea, păstrați-o cu toată scumpătatea».

În zadar însă ni se adresează nouă rugămintea. Pe noi ne maltratează amicii noștri zețari din neștiință și din... principiu.“

3

Reproducem textul după spicuirile lui A. Steuerman-Rodion, *Caragiale în... grevă*, („Teatrul“, I, nr. 2, 28 oct. 1912, p. 7–8). Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 427.

La aceeași dată, Caragiale i-a scris și lui P. Petrone (*infra*, scrisoarea), confirmând primirea tantiemelor, expediate din Iași două zile mai devreme, cum rezultă din însemnările de la rubrica „Litere–Științe–Arte“ („Opinia“, V, nr. 298, miercuri, 21 nov. 1907, p. 2):

„Ieri administrația teatrului nostru a expediat un mandat poștal de aproximativ 120 (adică una sută douăzeci) lei, maestrului d. I.L. Caragiale, la Berlin, reprezentând tantiema cuvenită pentru cele din urmă două reprezentații: *Noaptea furtunoasă* și *Scrisoarea pierdută*.

Acum secretariatul se ocupă cu o mică statistică teatrală și anume: Marele scriitor a atras atențiunea direcției teatrale – prin mijlocirea unuia din redactorii «Opinieii» căruia i-a scris în acest sens – că are de încasat de la teatru nu numai aceste două tantieme, ci dreptul de autor de la un număr de reprezentații anterioare.“

Redacția promite cititorilor să comunice în continuare „din aceste peripeții dramatico-financiare“.

4

Reproducem textul după spicuirile lui A. Steuerman-Rodion. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 427.

Este posibil – în fond, sunt de la date apropiate sau de la aceeași dată! – ca fragmentul să facă parte din aceeași carte poștală ca și cel anterior.

5

Reproducem textul după spicuirile lui A. Steuerman-Rodion. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 427–428. Scrisoarea adresată președintelui Societății studențești „Uniunea”, despre care vorbește Caragiale, a apărut și în „Ordinea” (I, nr. 27, 17 decembrie 1907, p. 2), fiind comentată în „Adevărul” (XIX, nr. 6579, marți, 18 decembrie 1907, p.1, rubrica „Fapte și observațiuni”) în articolul *Un sfat bun*, scris de Emil. D. Fagure.

Cronica menționată aici este *O cronică de Crăciun...* („Opinia”, V, nr. 325, 25 dec. 1907, p. 1–2), cuprinsă în vol. *Schițe nouă* (1910), p. 125–141 (Cf. *Opere*, I, 2000, p. 563–573, 1657–1659).

Am întregit textul cu rândul lipsă (din *Opere*, VII, p. 428): „Trimiteți-mi-o *îndată înapoi în plic recomandat; dacă vă place, puneți s-o culeagă*, urmând...”

6

Reproducem textul după spicuirile lui A. Steuerman-Rodion. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 428.

Caragiale a și telegrafiat Societății studențești „Uniunea”, mulțumind pentru sărbătorirea de la Iași (cf. *infra*, telegrama). Alte detalii, în: Marin Bucur, *Opera vieții*, II, ed. cit., p. 296–298.

7

Reproducem textul după spicuirile lui A. Steuerman-Rodion. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 428–429.

Alineatul la care trimite Caragiale a fost scos de scriitor la pregătirea textului pentru volumul *Schițe nouă* (1910).

8

Reproducem scrisoarea după spicuirile lui A. Steuerman-Rodion. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 429.

Alături de această scrisoare, Caragiale a trimis și o scrisoare deschisă, de fapt o punere la punct, redactorului de la ziarul ieșean „Evenimentul”, autor al unei notițe pline de insinuări. Riposta lui

Caragiale a apărut în „Opinia“, V, nr. 328, 1 ianuarie 1908, p.1, cu titlul *Dezmințire* (cf. *Opere*, III, 2001, p. 886, 1192: [*Mistificat pesemne...*]).

9

În ediția *Opere*, VII, 1942, p. 429, fragmentul de scrisoare este reprodus după spicuirile lui Steuerman-Rodion. Nedatată, secvența epistolară aparține după conținut acestei perioade de la sfârșitul anului 1907.

10

B.A.R., Fond „I.L. Caragiale“, cota S 29(1)/LV.

Carte poștală ilustrată, inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 430–431. Șerban Cioculescu menționează, în notă (cf. *Izvoare*, p. 590), scrisoarea printre cele „comunicate în original de dna Angela A. Steuerman-Rodion“, ca și următoarea. Un fragment scurt este citat la rubrica „Litere–Științe–Arte“ („Opinia“, V, nr. 361, marți, 12 febr. 1908, p. 2).

11

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 431.

Litanie (pentru sfârșitul lumii) a apărut, fără semnătură, în „Opinia“ (V, nr. 360, duminică, 10 febr. 1908, p. 2) și în „Ordinea“.

Am considerat potrivit să reproducem versurile pentru a reconstitui atmosfera jocului epistolar caragialean. Am procedat, similar, și la scrisoarea următoare.

12

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 29(2)/LV. Reproducem scrisoarea după original, incluzând și versurile intitulate *Semnul*, aflate pe partea din stânga a manuscrisului. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 431–432.

Semnul a apărut, fără semnătură, în „Opinia“ (V, nr. 366, duminică, 17 febr. 1908, p. 2, la sfârșitul rubricii „Litere–Științe–

Arte“), fiind reluată în „Opinia“ (V, nr. 367, marți, 19 febr. 1908, p. 2) cu o notiță explicativă pentru republicare: „Strecurându-se unele erori de tipar...”

13

Reprodusă după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 432.

Lui Caragiale i se trimitea „Opinia“ la Berlin, așa cum îi rugase pe „confratii“ ieșeni, iar el o citea foarte atent. Numărul menționat, din care este extras citatul, pretext al șaradei-ironice, a apărut la 10 aprilie 1909, iar articolul cu pricina se află în pagina 1.

14

Publicată, fragmentar, de A. Steuerman-Rodion, în articolul *Scrisoare găsită* („Opinia“, VI, nr. 798, 18 august 1909, p. 1, la rubrica „Oameni și bucurii“), cu semnătura: Rodion. Inclusă, integral, în *Opere*, VII, 1942, p. 433–434, după originalul aflat, atunci, în păstrarea văduvei destinatarului.

În articolul *Scrisoare găsită*, redactorul ziarului ieșean glosează despre „mult spirituala pedeapsă ce ne aplică“ scriitorul care semna cu „un nou pseudonim, – cel mai nou pseudonim al lui Caragiale“. Se înțelege că e vorba de: „Un ploieștean, fervent Conserv.-Democrat“. De reținut, dintre considerațiile lui Rodion: „cel mai mare scriitor al nostru e în același timp cel mai primejdios cititor“.

15

În „Opinia“, VI, nr. 818, vineri, 11 septembrie 1909, p. 2, la rubrica „Litere–Științe–Arte“, în articolul *În luptă*, este citat acest fragment de scrisoare, cu următoarea notiță introductivă:

„Autorizându-ne de a-i publica textul petițiunii către comitetul teatral ieșan, maestrul Caragiale ne scria în același timp...”

Petiția în discuție a apărut în „Opinia“, VI, nr. 817, joi, 10 septembrie 1909, p. 3 (la rubrica „Ultime informații“), sub titlul: *Caragiale și teatrul din Iași* (v. *infra*, scrisoarea către Comitetul teatral din Iași). Aluziile lui Caragiale privesc greșelile de tipar comentate

ironic în scrisoarea anterioară, care trimite însă la *Scrisoarea dlui Caragiale*, publicată de „Opinia“ (VI, nr. 791, 8 august 1909, p.1).

Am lăsat, ca dată a scrisorii, data ziarului, deși este evident că scrisoarea este anterioară și zilei de apariție (10 sept. 1909) a petiției către Comitetul teatral din Iași.

16

În „Opinia“, VII, nr. 1115, 19 septembrie 1910, p. 2 (la rubrica „Litere–Științe–Arte“), în articolul *Un brav*, este citat acest fragment de scrisoare a lui Caragiale. Nota pornește de la retipărirea în revista „Viața Românească“ a unei scrisori publicate în ziare ieșene – *Plagiatul lui Ion Dragu* – problemă comentată astfel:

„Că întâmplarea, curioasă în sine, a interesat cercurile literare dovedesc următoarele rânduri ce ne adresează din Berlin maestrul Caragiale, după ce a citit textul scrisorii din «Viața Românească»...”

În concluzie, după ce se reproduce fragmentul din epistola lui Caragiale, autorul notei afirmă:

„Era indicat ca în această comedioasă împrejurare maestrul Caragiale să aibă *le môt de la fin*“. Corect, în ultimul rând al scrisorii: „leur *fit* un coup“...

17

Reprodusă după *Opere*, VII, 1942, p. 434. Șerban Cioculescu menționează, la notă (*Izvoare*, p. 590), că scrisoarea face parte dintre cele „comunicate în original de d. Angela A. Steurman-Rodion“.

18

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 29(3)/LV.

Publicată în „Românul“, Arad, II, nr. 133, 17/30 iunie 1912.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 435.

Reproducem textul după manuscrisul autograf de la B.A.R.

Către FRAȚII ȘARAGA

1

Publicată de C. Săteanu, în articolul „*Învoielile*“ *editoriale ale lui Caragiale*, în „*Viața Românească*“, XIII, nr. 12, decembrie 1921, p. 434–439. De asemenea, facsimile în: I.L.C., *Momente, schițe, amintiri*, II, ediție comentată de M. Paulian și T.D. Măruță, Editura „*Scrisul românesc*“, Craiova, [1936], p. 128–129, cu precizarea: „aflată în posesia dlui B. Brănișteanu.“

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 28(1). Reproducem textul după originalul menționat.

Întrucât, în 1893, frații Șaraga au publicat o ediție a poeziilor lui Eminescu fără a utiliza „prefața“ oferită, și dorită, de Caragiale, acesta se consideră „dezlegat“ de angajament. Totuși, amintirile – tripticul dedicat lui Eminescu – vor fi tipărite ca prefață a volumului: M. Eminescu, *Diverse (critici, vederile sale politice)*, Editura Librăriei Școalelor Frații Șaraga, Iași, [1895].

3

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 28(2)/LV.

Reproducem textul după originalul menționat. Scrisoarea este inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 516.

4

Publicată de C. Săteanu, *art. cit.* Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 516–517.

Către I.D. ȘTEFĂNESCU

1

Publicată de George Corbu în articolul *I.L. Caragiale. Inedit* („Almanahul literar '78“, Editat de Asociația Scriitorilor din București, redactor: Mircea Micu, p. 124–126), cu facsimil. Scrisoarea este redactată, cu cerneală roșie, pe două pagini de caiet. O reproducem după sursa citată.

¹ *I.D. Ștefănescu* (1886 – ?), istoric de artă și bizantinolog, căsătorit, la 30 august 1909, cu Margareta (Mimi) Vlahuță (1889–1975), fiica lui Al. Vlahuță și elevă a pictorului Nicolae Grigorescu. Caragiale a participat la nunta celor doi tineri căsătoriți, dăruindu-i, în continuare, cu o caldă afecțiune.

2

Publicată de George Corbu, *art. cit.*, cu facsimil. Carte poștală, ilustrată („Frohe Ostern“), scrisă cu cerneală roșie. Data este stabilită după ștampila poștei germane, la plecare: „Schöneberg b. Berlin, 26.4.10“. Mimi și Ion Ștefănescu l-au felicitat pe Caragiale, în 1912, la împlinirea vârstei de 60 de ani. Pe telegrama primită la 12 februarie 1912, care se păstrează la Muzeul „I.L. Caragiale“ din Ploiești, se află următoarea însemnare a scriitorului: „carte poștală. Marți 19 februarie“.

Către GEORGE TAȘCĂ

Concept pentru telegrama de răspuns, redactat de Caragiale direct pe telegrama de felicitare primită (cf. nota la *Izvoare*, în *Opere*, VII, 1942, p. 589).

Încluză în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 380 (la *Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*), de unde reproducem textul.

Șerban Cioculescu notează (la *Izvoare*, în *Opere*, VII, 1942, p. 58) că G. Tașcă era ginerele lui Anghel Demetriescu.

G. Tașcă, fost deputat, comentând în ziarul „Zorile“ (I, nr. 9, 5 februarie 1908, p. 2) *Marea întrunire a P.C.D.*, citează ceea ce spun despre Take Ionescu „trei dușmani ai săi“: Gh. Panu, Caragiale și Delavrancea. Afirmatia despre articolul lui Caragiale este falsă: articolul *Take Ionescu* fusese scris încă din 1897 și apăruse în limba franceză, în „La Roumanie illustrée“.

Către TEODOR (?)

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 30/LV, manuscris original, după care reproducem textul. Inclus în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 37–38, având aceeași sursă. Șerban Cioculescu a presupus, pe bună dreptate, că biletul este de dinainte de 1904. Nu avem informații în plus pentru o datare mai precisă și pentru identificarea destinatarului.

Către ION TEODORESCU

Comunicată de Ion Teodorescu în evocarea *Din vremuri apuse. Cum l-am cunoscut pe Caragiale*, în „Adevărul literar și artistic“, seria III, an. III, nr. 78, 21 mai 1922, p. 2.

Reportajul publicat de Ion Teodorescu în „Adevărul literar“, VII, nr. 2088, 16 ianuarie 1895, p. 2–3, era intitulat: *La Panoramă. Dare de seamă analitică*. În fragmentul de amintiri, *Din vremuri apuse. Cum l-am cunoscut pe Caragiale*, titlul este menționat greșit: *Panorama Braun, dare de seamă analitică și veridică*. Dar, de reținut, reportajul foarte bine scris, putea atrage atenția lui Caragiale, prin suplețea observației și calitatea ironiei, prin proiecția realului într-un plan simbolic, încât n-ar fi greșit să vedem în el o contaminare caragialiană, neurmată din păcate.

Pentru detalii, vezi: Ion Teodorescu, *Din lumea umbrelor*; Izabela Sadoveanu, *Sufletul altor generații. Amintiri*, Ediție îngrijită de Arșița Avramescu, Cuvânt înainte și note de Tiberiu Avramescu, Editura Eminescu, București, 1980, p. 231–237.

Ion Teodorescu (1867–1931), licențiat în științe naturale al Universității din Bruxelles, debutează ca ziarist în Belgia. În redacția ziarului „Adevărul“ intră la 3 octombrie 1893.

CĂTRE AL. TZIGARA-SAMURCAȘ

Reproducem textul după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 152. Șerban Cioculescu precizează că biletul se afla în colecția familiei Al. Tzigara-Samurcaș. Nu știm dacă scrisoarea a trecut în vreun fond public.

Al. Tzigara-Samurcaș (1872–1952), profesor de estetică și istoria artelor, director (1906) al Muzeului de etnografie, de artă națională, artă decorativă și industrială, transformat mai târziu în Muzeu de artă națională. Cum rezultă din *Memorii, I (1872–1910)*, Ediție critică de Ioan Șerb și Florica Șerb., Prefață de Dan Grigorescu, editura „Grai și suflet – Cultura Națională“, București, 1991, p. 269–272, în momentul marcat de biletul lui Caragiale, Al. Tzigara-Samurcaș se afla în Berlin, cu prilejul Expoziției internaționale de artă populară.

CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „UNIVERSUL“

1

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, nr. inv. 64-44231. Carte poștală ilustrată. Inedită. Reproducem textul după originalul păstrat la Muzeul din Ploiești. Datarea scrisorii s-a făcut după ștampila poștei germane de la expediere.

2

În „Universul“, XXX, nr. 37, 8 februarie 1912, p. 3, sub titlul *O scrisoare a dlui I.L. Caragiale*, este publicată scrisoarea de răspuns la felicitările primite din partea directorului și a redactorilor ziarului

la aniversarea de 60 de ani a scriitorului, strălucit colaborator al cotidianului bucureștean.

Am datat scrisoarea, în absența altor informații, cu data ziarului în care a fost publicată.

Către ALCEU URECHIA

1

Publicată de Șerban Cioculescu în articolul *Din corespondența lui Caragiale. Câteva inedite*, „Ecoul”, II, nr. 105, 5 aprilie 1944, p. 2. Reprodusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 17–18.

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(16)/LV(2). Carte poștală. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 437–440. La colaționarea cu originalul am întregit textul cu (aproape) obișnuitul „P.S.”, în acest caz marcat ca atare de autorul scrisorii: „Complimente la Vau...” și în continuare.

Amănunt important pentru biografi, Caragiale își da adresa din acest sejur: „la d. Constantin Isăcescu, Chiatra Neamțu”, adică la o cunoștință veche, din vremea revizoratului școlar la Neamț–Suceava.

3

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(17)/LV(2).

Publicată în *Opere*, VII, 1963, p. 465. Reproducem textul după originalul autograf.

Conferința pentru Societatea „Tinerimea Română”, menționată aici, ar putea fi aceea pe care nu a ținut-o, scuzându-se, printr-o telegramă, că e bolnav? (cf. *infra*).

4

Publicată de Șerban Cioculescu, *Din corespondența lui Caragiale...* Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 18. Nu am văzut originalul;

în consecință, reproducem textul după *ed. cit.*, colaționat cu ziarul „Ecol” (1944).

5

Arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, nr. inv. 1815. Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 464. Diferențe la colaționare: „că *n-am* putea-o birui”, în loc de: „*n-aș*” (*Opere*, VII).

Despre această scrisoare, Vasilică A. Urechia, fiul doctorului Alceu Urechia, relatează că a fost dusă de Caragiale însuși la destinație, căci nu-l găsisese în timp util pe comisionarul său obișnuit (Cf. *Schițe memorialistice*, 1969, p. 227–228).

6

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, nr. inv. 1475, 08/III/1.

Inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 466.

La colaționarea cu manuscrisul, am eliminat cuvântul „frumos” și am transcris conform acestuia: „numărușul” și „gratitudinetate”.

7

În arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”.

Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 465, fiind preluată din revista „Veselia”, XLVIII, nr. 33, 8 august 1940, p. 7.

Colaționarea n-a evidențiat diferențe importante. Am redat, totuși: „împreună cu *consoarta* mea)”, în loc de: „*consoarta*” (*Opere*, VII). Reproducem textul după originalul autograf.

8

Carte poștală ilustrată („Foro Traiano”), publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 440. Nu am văzut originalul; reproducem textul după ediția Șerban Cioculescu.

9

Carte poștală („Gruss aus Nürnberg. Zwei Portionen mit Kraut vom Bratwurstglocke“), inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 440, de unde preluăm textul, întrucât nu am văzut originalul.

10

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(1)/LV(2). Carte poștală ilustrată (imagine din Haarlem De Dreef). Textul scris, pe banda albă, sub imagine. Datarea scrisorii s-a făcut după ștampila poștei de la expediere. Inedită.

11

Carte poștală ilustrată („Köln-Dom“), inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 440, de unde preluăm textul, întrucât nu am văzut originalul.

12

B.A.R., Fond „I.L. Caragiale“, cota S 10(2)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (câmp de flori cultivat; legenda: „Hyacinten en Tulpenvelde“). Textul scris de Caragiale, sub legendă. Am datat după ștampila poștei la expedierea scrisorii. Inedită.

13

B.A.R. Fond I.L. Caragiale, cota S 10(3)/LV(2). Carte poștală ilustrată (câmp cu flori și moară de vânt), cu legenda: „Hyacinten en Tulpenvelde“, sub care Caragiale scrie textul epistolei sale. Datarea după ștampila poștei din ziua plecării.

14

Preluăm textul din ediția *Opere*, VII, 1942, p. 441. Nu am identificat colecția în care s-ar mai putea păstra originalul.

15

Preluăm textul din ediția *Opere*, VII, 1942, p. 442, întrucât nu știm dacă originalul se mai păstrează în vreo arhivă.

16

Reproducem textul scrisorii după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 442. Nu am identificat dacă și unde s-ar putea păstra originalul.

17

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S10(4)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (imagine cu bărci, legenda: „Gruss aus der Abtei Treptow“). Caragiale a scris textul misivei sale sub legendă. Am datat după ștampila poștei la plecarea scrisorii. Inedită.

18

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota: S 10(5)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (imagine: Bad Freienwalde a.O.). Sub imagine, Caragiale a scris urarea, semnată în numele „clanului“. Datarea, ca la scrisorile anterioare, după ștampila poștei germane, la plecare. Inedită.

19

Fotocopie a manuscrisului, aflată la Muzeul Literaturii Române, nr. inv. 25473/1–2, F I/52). Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 19–32. La coloționare am întregit textul și am corectat erorile de tipar din *ed. cit.*: „un condamnat american la o experiență de...“; în loc de „la experiență“ (*S.A.*); „fripturile noastre sosite la“; în loc de: „fripturile sosite (*S.A.*); „Apoi: *cu* o mutră acrită“, în loc de: „Apoi o mutră“ (*S.A.*). De asemenea, am refăcut ordinea alineatelor.

Scrisoarea aceasta este un adevărat Moment, precum capodoperele din volumul de la 1901. De tot interesul sunt precizările și comentariile din paranteze, prin care autorul își dezvăluie tehnicile și intrarea în caruselul întâmplărilor.

20

Preluăm textul după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 443–445, în absența originalului despre a cărui existență nu avem informații.

21

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(6)/LV(2). Carte poștală ilustrată (imagine din Hildesheim; legenda: „Aus Hohen Weg“. Textul scrisorii se află pe banda albă, lateral, dreapta. Am datat scrisoarea după stampila poștei germane. Credem că scrisoarea nu a mai fost publicată.

22

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(18)/LV(2)

Scrisoare inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 445–449, cu fragmente substanțiale nereproduse. Unele scrisori, comunicate de familia destinatarului, au fost, cum a precizat Șerban Cioculescu, în copie și excerptate de secvențele sensibile. Editorul însuși a trecut la întregirea textului, într-o perioadă ulterioară apariției volumului de corespondență. Este și cazul acestei scrisori, din ale cărei fragmente absente din *Opere*, VII, Șerban Cioculescu a publicat o parte în *art. cit.* („Ecoul“, II, nr. 105, 5 apr. 1944, p. 2). După colaționarea cu manuscrisul, indicăm segmentele reintroduse: între «Asta e monstruos» și „Paf! Te-a înfundat?“; după „în fleacuri copilărești“ urmează: „(nu-mi place!... mprț! *pettre!*)“; după „la nădragi“ urmează: „nu hărtănește peștele“; după „clăbuci la gură“ urmează: „știe că verbul *pettre* nu e de conjugarea a patra; după „Otopegne!“ urmează: „(A propos de Rostoganu, vezi la *post-scripta*)“; apoi un fragment care începe la: „Îmi pare rău de soră-mea...“ și se încheie la: „și d. Costică al nostru e cam șerbet“. Scrisoarea are 3 „P.S.“, pe care le-am întregit și numerotat ca în original. În „III. P.S.“ este citat un fragment dintr-o scrisoare primită de la fiul său Mateiu Caragiale.

23

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota: S 10(19)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (bucchet de ghiocei, sub care, puțin la dreapta, pe fundal, textul scris în germană este flancat vertical, sus și jos, cu două inimi care, străpunse de săgeți, sângerează). În românește, textul ar suna:

„Tu, iubită inimioară! Tu, doctor măret!! Tu, blestematele!!! M-ai și uitat?!?”

A ta credincioasă, nefericită, disperată – Grätchen“.

24

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(15)/LV(2).

Carte poștală ilustrată („Ostseebad Heiligendamm. Gespens terwald“). Datarea, după ștampila poștei germane la expediere. Credem că scrisoarea este inedită.

25

Scrisoare inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 450, de unde o reproducem și noi, în absența originalului.

26

Reproducem scrisoarea după ediția *Opere*, VII, p. 450, întrucât nu am depistat originalul.

27

Publicată de Corin Grosu, în *art. cit.* din „Manuscriptum“, de unde îl reproducem. Datarea este făcută și după ștampila poștei germane.

28

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(7)/LV(2).

Carte poștală ilustrată („Dresden. Terrassen–Promenade“). Textul scrisorii este așezat sub legendă, pe banda albă.

29

Reproducem scrisoarea, în absența originalului, după *Opere*, VII, 1942, p. 450–451.

30

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(8)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (biciclist strivind sub roțile bicicletei o găscă; legenda: „Einer vom Radlerklub Feldmochin“). Pe desen, Caragiale a scris textul în germană.

Datarea, după ștampila poștei germane.

Nu știm ca scrisoarea să fi fost publicată.

31

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(9)/LV(2).

Carte poștală ilustrată, din aceeași serie cu precedenta. Ca și acolo desenul-caricatură ales ilustrează pasiunile doctorului Alceu Urechia. Imaginea: aplanist; legenda: „Einer vom Alpenverein“. Pe desen, Caragiale a scris cu cerneală roșie îndemnul „Excelsior!“.

Datarea s-a făcut după ștampila poștei germane.

Nu știm ca scrisoarea să fi fost publicată.

32

Reproducem cartea poștală ilustrată după ediția *Opere*, VII, 1942, p. 451. Nu avem știre despre locul unde s-ar putea să se păstreze originalul. Cartea poștală: „Napoli, Erruzione del Vesuvio“.

33

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, 08/II/2, inv. nr. 1479. Scrisoare recomandată. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 451–452. La coloționare, am corectat greșeala de tipar de la data scrisorii: „6.6.1906“, în loc de „5 iunie 1906“ (*Opere*, VII), și am întregit textul: „Regret că *nici măcar de data asta* nu“; „*Complimente de la toți ai noștri la voi toți*“ și am introdus „nota autorului“.

34

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(10)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (desen: un drumeț; legenda: „Nu’ran mit die Berje!» Gruss“). Datarea, după ștampila poștei germane.

35

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S(10(11)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (foto: o grotă; legenda: „Sächs. Schweiz-Kuhstall“). Datarea după ștampila poștei, la plecarea scrisorii. Credem că nu a fost publicată.

36

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(12)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (fotografie a actriței Reta Walter). După numele artistei, Caragiale a scris, în continuare textul epistolei. Datarea scrisorii, am făcut-o după ștampila poștei germane.

Aceeași veste, cu un comentariu ceva mai extins i-o comunică și lui Paul Zarifopol (v. *infra*).

37

Reproducem cartea poștală ilustrată, în absența originalului, după ediția *Scrisori și acte*, 1963, p.32. Șerban Cioculescu face următoarele precizări: „Transcrisă din fosta colecție Saint-Georges“. Carte poștală ilustrată: „Potsdam, Historische Mühle“.

38

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, 08/III/72, inv. nr. 1477.

Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 452–455. La colăționare nu am constatat diferențe semnificative.

39

Reproducem scrisoarea după *Opere*, VII, 1942, p. 455, întrucât nu avem știre despre situația originalului.

40

Reproducem, în absența originalului, scrisoarea după *Opere*, VII, 1942, p. 455. Șerban Cioculescu dă următoarea descriere: „C.p. cu legenda: *Briefmarken–Sprache* (Limbajul florilor). Caragiale a lipit cele două mărci în așa fel, ca să însemne, după cheia dată: *Warum erhalte ich keine Nachricht?* (De ce nu primesc nici o veste?) și *Lass mich nicht warten* (Nu mă lăsa să aștept)“.

41

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(13)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (desen: vânător. Legenda: *Einer von der Zimmerstutzenschützen-gesellschaft*). Am datat-o după ștampila poștei germane.

42

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 10(14)/LV(2).

Carte poștală ilustrată (legenda: „Villa Rabinului, Pașcani“). Textul scrisorii este așezat marginal, dreapta, pe banda albă, fiind scris cu creionul, și în spațiul destinat chiar scrisului. Datarea, după ștampila poștei române. Scrisoarea era trimisă din Sinaia, la plecarea lui Caragiale către Berlin, după ce fusese la Iași și București.

43

Publicată de Gheorghe Tomozei, *Caragiale inedit*, în „Secera și ciocanul“, Pitești, XII, nr. 2 525, joi, 14 iunie 1962, p. 2. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 32–33. Șerban Cioculescu reda legenda c.p. ilustrate, precizată de Caragiale însuși: „Din Alpii Bavariei. Haltă de poștă“, menționând că „nu se specifică proveniența cărții poștale“.

44

Publicată de Corvin Grossu, în *art. cit.* („Manuscriptum“) de unde o reproducem. Datarea a fost făcută după ștampila poștei germane.

45

Reluăm, în absența originalului, textul scrisorii după *Opere*, VII, 1942, p. 456–457.

„Broșura“ menționată de Caragiale este, desigur, *1907–din primăvară până-n toamnă. Câteva note* (*Opere*, III, 2001, p. 121–141, p. 1048). Scriitorul îl rugase pe prietenul său, dr. Alceu Urechia, să se ocupe de corectură la imprimarea cărții, în Atelierele „Adevărului“.

46

Reproducem textul scrisorii după *Opere*, VII, 1942, p. 457–458.

47

Reproducem textul scrisorii după *Opere*, VII, 1942, p. 459–460.

O cronică de Crăciun era, deja, tipărită în numărul festiv al „Opinie” (Iași, V, nr. 325, 25 decembrie 1907). Ceea ce înseamnă oare că nu o trimitea prietenului său în manuscris? Posibil.

La 1 ianuarie 1908, în „Convorbiri critice” (II, nr. 1, p. 1–2) erau tipărite, în facsimil, textul fabei *Boul și vițelul* și semnătura *Caragiale*.

48

M.L.R., Fond „I.L. Caragiale”, 08/1/51 inv. nr. 1484. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 460–461. La coloționare nu am constatat diferențe.

Caragiale aderase telegrafic la Partidul conservator-democrat al lui Take Ionescu, adeziunea sa fiind anunțată și comentată în presa de toate orientările.

49

Reproducem scrisoarea după *Opere*, VII, 1942, p. 461.

Caragiale pleacă de la Berlin pentru a participa la turneul de întruniri politice ale partidului conservator-democrat. Turneul începe cu o mare întrunire la Iași, unde dramaturgul rostește o cuvântare (cf. „Dimineața”, V, nr. 1454, 4 martie 1908, p. 1–2,

precum și alte publicații). „Adevărul“, XX, nr. 6557, 10 martie 1908, p. 2, îi reproduce discursul de la Iași sub titlul *Debutul în politică al marelui literat*.

50

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, 08/11/7, inv. nr. 3582. Carte poștală (foto: Tramcar de vizitat orașul; pe capră I.L. Caragiale și fiul său, Luchi. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 461–462.

Întors la Berlin, după turneul de întruniri politice, Caragiale anunță o revenire, din aceleași motive, la București („banchet monștru“). A și toastat, cum informează ziarul „Ordinea“ (I, nr. 169, 25 iunie 1908, p. 2), în articolul *Sărbătorirea dlui Take Ionescu*.

51

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală ilustrată. Inclusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 34.

Un joc epistolar, spre propriul amuzament și spre amuzarea destinatarului, dr. Alceu Urechia fiind un beneficiar privilegiat în acest sens. Vezi și următoarea.

52

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, 08/11/50, inv. nr. 1486. Carte poștală ilustrată (Ostseebad. Travemünde, Vedere spre plajă). Pe ilustrație, Caragiale a desenat cu creionul „tricolorul român“.

53

Reproducem scrisoarea după *Opere*, VII, 1942, p. 462. Nu cunoaștem unde se păstrează originalul.

54

Reproducem scrisoarea după *Opere*, VII, 1942, p. 463.

„Volumașul de povestiri inedite“ desemnează *Schițe nouă*, care va fi tipărit în 1910. În lunile februarie, martie, aprilie 1909 colaborează

intens la „Universul“ cu articole și povestiri care vor forma sumarul volumului citat.

55

Reproducem scrisoarea după *Opere*, VII, 1942, p. 464. Carte poștală ilustrată, care constituie și pretextul unui comentariu implicit, prin alegerea imaginii, precum și al unui explicit, sau relativ explicit, pentru destinatar.

56

B.A.R., Fond I.L. Caragiale. Carte poștală ilustrată. După știința noastră, nepublicată. Fotografie a Smarei, în atitudine meditativă, cu o carte în mână. Pe spațiul alb al paginilor, Caragiale a caligrafiat oftatul, suspinul, iar pe banda albă catrenul semnat: S... Numărul punctelor corespunde restului de litere pentru a compune: numele *Smaranda*.

Către V.A. URECHIA

1

Publicată de Viorel Cosma, *Caragiale și muzica*, în „Muzica“, XII, nr. 6, iunie 1962, p. 19–26, autorul menționând în nota 15 (p. 21) că scrisoarea se afla „în colecția muzicologului C.C. Cohenea“. Inclusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 4, de unde o reproducem.

¹ *V.A. Urechia* (1834–1901), profesor universitar, ministru al Instrucțiunii Publice, academician, președinte al Ateneului. L-a numit pe Caragiale, în octombrie 1881, revizor școlar pentru județele Neamț și Suceava, apoi, în martie 1882, l-a transferat la Argeș–Vâlcea. Au păstrat bune relații de prietenie. Caragiale a scris cu exactă înțelegere despre *Cum era odinioară*, remarcabila carte de evocări istorice și „legende române“ a cărturarului. De asemenea, au colaborat în cadrul Ateneului.

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 7(1)/LV(2). Inedită. Am datat scrisoarea după adnotația de pe marginea ei, cu altă grafie: „primită 25 ianuarie 1900“, urmată, tot în partea stângă mai jos de următoarea: „... compl. primesc a ține conferența de duminică 30 ianuarie 1900“.

3

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 7(2)/LV(2). Inedită. Datare probabilă: ianuarie 1900. O reproducem după manuscrisul autograf.

CĂTRE VASILICĂ A. URECHIA

1

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 11(1)/LV(2). Carte poștală ilustrată (desen, cu legenda: „Gruss aus dem Löwenbrau Keller München“). Adresa este scrisă de I.L. Caragiale, în timp ce textul misivei este scris de cei doi copii care semnează. Datarea, după ștampila poștei germane. Inedită.

¹ *Vasilică A. Urechia*, fiul doctorului Alceu Urechia și nepotul lui V.A. Urechia. A scris interesante amintiri, tipărite cu titlul *Schițe memorialistice* (Editura pentru Literatură, București, 1969), în care sunt cuprinse numeroase episoade avându-l în centrul lor pe Caragiale, prieten intim cu dr. Alceu Urechia.

2

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 11(2)/LV(2). Carte poștală ilustrată (imagine: Travemünde. Strandpartie). Datarea după ștampila poștei germane. Inedită.

3

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 11(3)/LV(2). Carte poștală ilustrată (desen: un copil făcând bulgări de zăpadă; legenda: „Prosit Neujahr“). Inedită. Datarea, după ștampila poștei germane.

Către LEA VERMONT

În „Epoca“, III, nr. 831, 2/14 septembrie 1888, p. 3, la rubrica „Cutia cu scrisori“, se publică plângerea actriței, în care este citată această scrisoare a lui Caragiale, în acel moment Director general al Teatrelor. Reluată și în alte publicații: „La Roumanie“, I, no. 24, sept. 1888, p.12 („Courier des Théâtres et Concerts“); „Lupta“, V, nr. 630, 1 sept. 1888, p. 1. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1969, p. 190–192. Șerban Cioculescu prezintă un amplu dosar al problemei. În aceeași chestiune, Marin Bucur aduce detalii în plus (*Opera vieții: O biografie...*, I, ed. cit., p. 241–243 și 257–258).

Către ALEXANDRU VLAHUȚĂ

1

B.A.R., *Fond I.L. Caragiale, cota S 31(7)/LV.*

Publicată de Șerban Cioculescu, *Din corespondența inedită a lui Caragiale și d. Mihail Dragomirescu*, în „Preocupări literare“, VII, nr. 8–9, aug.-sept. 1942, p. 468–477. Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 90–91. Editorul motivează, la notă, datarea acestei „comunicări“, punând-o în legătură cu scrisoarea lui Caragiale către M. Dragomirescu, datată „3/16.XI.1909“. În ea „este vorba de o chemare a profesorului din partea lui Vlahuță, cu rugămintea stăruitoare: «nu mă lăsa!»». De aceea am datat cu o zi înainte aceste rânduri către Vlahuță, care au rămas la Mihail Dragomirescu, întrucât îi erau destinate“ (*op. cit.*, p. 91).

2

Scrisoare publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 91–92, cu o fotografie și facsimil, în afara textului, p. 92–93. La note, editorul precizează: „Cuvintele între paranteze completate de noi. Manuscrisul, dat și în facsimil, după care l-am reprodus, a făcut probabil parte dintr-o colecție publică, iar literele lipsă vor fi fost șterse, odată cu ștampila acelei colecții. Textul nostru urmează copia unui

dileu fotografic, după această mutilare. Nu știm din ce colecție a făcut parte originalul“. În același loc, Șerban Cioculescu deslușește sensul cererii epistolare a lui Caragiale: „trimite-mi îndată clenciul tău“: „era vorba de răspunsul așteptat de Caragiale de la Vlahuță, la articolul său *Politică și literatură*, V, apărut în „Universul“ de la 14 decembrie“ (*op. cit.* p. 92).

Articolul respectiv (al cincilea din corespondența publică) era astfel caracterizat de Vlahuță, în scrisoarea sa particulară, de la 11 decembrie, către Caragiale: „Ți-e foarte afurisit *clenciul* – și nu știu cum naiba s-o învârtesc și s-o aduc așa din condei, ca să-ți fiu în notă, fără să-mi ies prea mult din a mea“.

3

Publicată de Adrian Marino, *Scrisori ale lui I.L. Caragiale necunoscute*, în „Kalende“, II, nr. 4–5, aprilie-mai 1943, p. 77–78, după manuscrisul aflat „în muzeul mănăstirii Agapia, organizat de dl. prof. I.D. Ștefănescu“, cu precizarea: „Cartea poștală însă nu poartă nici un fel de dată, iar timbrul poștal e greu de descifrat. Probabil că a fost scrisă de I.L. Caragiale în drum spre Berlin, în toamna lui 1904.“

Cartea poștală este retipărită de Al. Bojin în *Alexandru Vlahuță. Studiu bibliografic*, Editura de Stat pentru imprimare și publicații, București, 1959, p. 475–479, cap.: *Scrisori primite*. Iată descrierea: „Korespondenz Karte. Editura «Școala română» – Suceava (Bucovina). Stampila: București: 7 iun. 1910“.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 90, după Adrian Marino (*art.cit.*), cu aceeași datare ipotetică. La notă, Șerban Cioculescu menționează: „Nu știm când și cu ce prilej a fost Caragiale în orașul domnesc al lui Ștefan cel Mare, pe atunci sub stăpânire austriacă.“

Nu am văzut originalul. Optăm pentru datarea, după stampila poștei, la sosire [„București: 7 iun. 1910“], indicată de Al. Bojin (*op. cit.*), ea fiind mai mult decât probabilă, întrucât, în acea perioadă, Caragiale a călătorit de la Berlin la Roman, cum rezultă din scrisorile către Paul Zarifopol. Astfel, cu data „31 mai 1910“, din Berlin, îi trimitea următoarea înștiințare: „Stimate domnule Doktor, când d-ta primești aceste rânduri, eu sunt pe drum, către Moldova: datoria mă calcă. Vineri Sf. Împărați, îi prăznuim la Roman. Marțea viitoare seara,

cu ajutorul Proniei, voi fi înapoi acasă. [...] Dacă pot, mă reped un moment pe la Ploiești între două trenuri. În tot cazul, nu voi uita să heretisesc pe Costică de ziua lui“. Apoi, la 8 iunie 1910, tot din Berlin, își anunța întoarcerea:

„Stimate dle Doktor,

Am sosit acasă, după multă pătimire de căldură, și mă grăbesc a vă comunica multe salutări de la d. Costică și consoarta“.

Prin urmare, dacă avem în vedere că prima scrisoare către Paul Zarifopol, după stilul vechi, are data de „18 mai 1910“ (= 31 mai 1910, după stilul nou) și că ținta călătoriei era în Moldova, la Roman, unde Caragiale a venit pe drumul mai scurt, prin nord, înțelegem că a trecut prin Suceava, cu acest prilej. Cartea poștală, adresată lui Vlahuță, o va fi scris fie la sosire, fie, mai sigur, la plecarea spre Berlin, unde se afla, deja, la 8 iunie 1910 (= 27 mai 1910, după calendarul vechi), data scrisorii către Paul Zarifopol. Cum ștampila poștei la sosirea cartei poștale indică „București, 7 iun. 1910“, pare dovedit că, înainte de a se îmbarca în trenul de Berlin, din Suceava, la 23 sau 24 mai stil vechi (= 5 sau 6 iunie stil nou), Caragiale a trimis „o cordială salutare“ lui Vlahuță. De la Roman, se va fi „repezit un moment pe la Ploiești între două trenuri“, căci sigur nu uitase să-l „heretisesească pe Costică de ziua lui“, după ce participase la „heretisirea“ lui Constantin Cantacuzino-Pășcanu, prieten și coleg de partid. În ziarul „Ecolul Romanului“ (X, nr. 470, 23 mai 1910, p. 2–3), reportajul *Festivitatea onomasticii dlui C. Cantacuzino-Pășcanu* consemnează prezența fruntașilor partidului (Take Ionescu, N. Fleva, Toma Cămărășescu, G. Moruzzi, precum și Caragiale, care a ținut un discurs la „splendida recepție“ desfășurată în saloanele dlui C. Cantacuzino-Pășcanu“ (cf. Marin Bucur, *Opera vietii...*, ed. cit., p. 412 și 426).

4

Publicată de Adrian Marino, *art. cit.* Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 92–93, după sursa menționată.

Precizarea anului, nementionat de Caragiale în scrisoare, este pusă de Adrian Marino în legătură cu trecerea lui Octavian Goga prin Berlin, „în drum spre Scoția, unde avea să fie oaspetele lui Setton Watson.“

Încă un argument, pentru acest an: Caragiale trimitea „o cărticică“, respectiv: *Schițe nouă* (1910), proaspăt apărută în septembrie 1910, dedicată lui Al. Vlahuță.

5

M.L.R., Fond I.L. Caragiale, cota 08/II/54, nr. inv. 654. Carte poștală ilustrată cu imagine din Arad. Publicată de Al. Bojin, *op. cit.*, cu mențiunea: „f.d.“. Nu a fost inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963.

Am datat scrisoarea după ștampila poștei, la plecarea: „Arad, 911 febr. 9“, și „București, 10 febr. 911“, la sosire.

Prezența în Arad a lui Caragiale este anunțată de ziarul „Tribuna“ (XV, nr. 20, miercuri, 8 febr. 1911, p. 7), la rubrica „Informațiuni“.

„Arad, 7 februarie 1911. I.L. Caragiale, distinsul nostru publicist și autor dramatic, a petrecut ziua de azi în Arad. A vizitat redacția și tipografia ziarului nostru.“ Dar, Caragiale s-a întâlnit și cu redactorii și directorul, Vasile Goldiș, al ziarului proaspăt apărut, „Românul“, care îi solicitase colaborarea încă de la începutul lunii ianuarie (Scrisoare a lui Vasile Goldiș către Caragiale, din 2 ianuarie 1911, la B.A.R, S 52(1)/LV).

6

Telegramă reprodusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 93, după *Al. Vlahuță. Studiu bibliografic*, București, 1960, p. 81, de Al. Bojin. „Ajutorul sufletesc“ de care avea nevoie Caragiale, presupune eminentul editor, „privea probabil tot chestia împăcării ardelenilor ca și cartea poștală de la 31 martie 1911“.

În legătură cu tensiunile dintre tinerii oțeliți (grupați în jurul ziarului „Tribuna“ și al lui Goga) și conducerea Partidului Național Român (socotită de primii fără vigoare și orizont), și în legătură cu modul în care este implicat Caragiale, de văzut: scrisorile către Vasile Goldiș și amintirile lui Onisifor Ghibu (*O farsă amicală*, în „Manuscriptum“, XIII, nr.1/46, 1982, p. 41–50).

7

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota: S 31(6)/LV. Carte poștală. Inclusă în ediția Scrisori și acte, 1963, p. 94.

Pe cartea poștală, sus, în stânga, Vlahuță a scris: „Îmi cei un lucru foarte greu, dar... ești Caragiale!

A. Vlahuță

joi, 31 martie 1911“.

Însemnarea destinatarului ne permite să datăm scrisoarea: dacă joi era 31 martie 1911, înseamnă că „marți seară“, când I.L. Caragiale a scris-o grăbit, era 29 martie.

8

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 31(2)/LV. Carte poștală ilustrată (imagine din Copenhaga: Marmour Kirken). Facsimil în: Ion Gr. Opreșan, A. Vlahuță. Omul, București, 1937, p. 189. Publicată, de asemenea, în: Al. Bojin, op. cit. p. 475–479. Inclusă în ediția Scrisori și acte, 1963, p. 95.

Scrisoarea, cu aluzia la versul eminescian din *Singurătate*, arată nedisimulat, ca în alte cazuri, cât de mult îi lipsesc lui Caragiale prietenii intimi (Vlahuță, Urechia, Zarifopol).

9

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 31(3)/LV. Inclusă în ediția Scrisori și acte, 1963, p. 96. Datarea scrisorii s-a făcut după ștampila poștei, la expediere. Colaționarea indică semnătura sub forma: Car.

10

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 31(5)/LV. Inclusă în ediția Scrisori și acte, 1963, p. 97.

Caragiale scrisese, în anii precedenți, ambelor familii tinere (v. *infra*, scrisorile către Gh. N. Grigorescu și I.D. Ștefănescu).

11

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 31(4)/LV.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 98.

12

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 13(22)/LVI. Concept pentru telegramă, scris pe verso al primei pagini a scrisorii lui Vlahuță, din 20 ianuarie 1912. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 383–385. Editorul indică, la *Izvoare* (p. 589), conceptul aflat, atunci, în arhiva familiei.

Iată scrisoarea lui Vlahuță:

„Frate Caragiale,

Deseară concertul Celicăi. Fani și Paul sunt la noi. Aseară am citit și am vorbit de tine până după miezul nopții.

Știi că la 30 c. e o zi mare. Tu ce ești hotărât să faci la o zi ca aceea?

Scrie-mi, te rog, un cuvântel. De la toți, tuturora, toate cele bune.

Cu aceeași dragoste, A. Vlahuță

Vineri, 20 ianuarie 1912.“

Caragiale urma să împlinească, la 30 ianuarie 1912, 60 de ani.

13

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 31(1)/LV. Scrisoare. Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 385. Editorul indică, la *Izvoare* (p. 589), conceptul în arhiva familiei Caragiale.

Despre proiectul sărbătoririi sale, Caragiale era anunțat de Emil Gârleanu însuși, care-i telegrafiasc, la 17/30 ianuarie 1912, astfel, ca președinte al Societății Scriitorilor Români:

„La 30 ianuarie împliniți 60 de ani. Societatea Scriitorilor Români organizează mari serbări în toată țara în cinstea d-voastră. Respectuos vă rugăm să faceți jertfa de a veni în mijlocul nostru în ziua de 29, să vă primim cu mic cu mare în gara București“ (cf. *infra*, telegrama).

Reconstituirea momentului în: Marin Bucur, *Opera vieții...*, II, ed.cit., p. 467–486, cap. XXXII: *Anul cel mai greu. O mască a sfârșitului: apoteozarea (1912).*

14

Telegramă inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 386, după conceptul redactat pe verso al scrisorii (în concept) de „marti, 24 ian./ 6 febr. 191[2].

15

Telegramă inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 386, după conceptul aflat, atunci, în arhiva familiei.

16

Telegramă inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 386, după conceptul aflat, atunci, în arhiva familiei (cf. *Izvoare*, p. 589).

17

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 13(24)/LVI. Scrisoare în concept, inclusă în ediția *Opere*, VII, 1942, p. 386–387.

18

Telegramă inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 374 (*Răspunsuri cu prilejul sărbătoririi celor 60 ani*).

19

Publicată de Valeriu Râpeanu în articolul *Vlahuță, Caragiale, Delavrancea în lumina unor noi documente*, în „Luceafărul“, IV, nr. 4 (63), 15 februarie 1961, p. 9. Telegramă. Inclusă în *Scrisori și acte*, 1963, p. 98, după sursa citată.

Octavian Goga, „mititelul Octavian“, a evocat în pagini excepționale (*A murit Caragiale!*, în „Luceafărul“, XI, nr. 26, 24 iunie 1912, p. 467, reluat în *Precursori*, 1931) vizita pe care i-a făcut-o Caragiale la închisoarea din Szegedin.

Despre această călătorie a lui Caragiale, una dintre ultimele, Șerban Cioculescu a publicat, dând mărturia și în facsimil („România

literară“), schița itinerariului, scrisă de Caragiale „pe o foaie de hârtie de dimensiunile obișnuite ale unei jumătăți de coală“:

„luni plec. 4.19

marți Bud.[apesta] 9.45 (Sleeping clasa I pentru miercuri seara și permisul pentru pușcărie) oțel bun Szegedin.

marți din B. 2.45 d.a.

marți Szegedin seara 6.8.

marți noaptea Szegedin.

miercuri dim. Alecu 9.53.

Miercuri Goga Pușcărie

Miercuri seară plec. 6.14 Sleep.

Joi dim. Buc. 12.50.

Joi Buc. seara

Vineri Buc. seara

Sâmbătă Buc.–

Sâmbătă seara plecare București Arad.

luni înapoi acasă 7.59.“

După reconstituirea efectuată de eminentul editor, această călătorie a avut loc între 28 febr./11 martie 1912 și 5/18 martie 1912. La 7/20.III.1912, îi scria dr. Vasile Lohan, din Berlin, mulțumindu-i pentru modul cum fusese „întâmpinat“ la Szeged“ (Cf. Șerban Cioculescu, *Caragiale la Segedin*, în *Caragialiana*, Editura Minerva, București, 1987; *infra*, scrisoare către dr. V. Lohan).

Către ANIȘOARA VLAHUȚĂ

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 27/XCI. Carte postală ilustrată. Inedită, reprodușă după originalul menționat.

Anișoara, a doua fiică a lui Al. Vlahuță, s-a căsătorit cu Gheorghe N. Grigorescu, fiul marelui pictor Nicolae Grigorescu (v. *infra*, scrisoarea adresată tinerei familii).

Către N. VOLENTI

B.A.R., Fond I.L. Caragiale, cota S 32/IV. Publicată de Augustin Z.N. Pop, *Scrisori și acte inedite ale lui Caragiale*, în „Steaua”, VI, nr.11, noiembrie 1955, p. 115, la rubrica „Documente”.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 34–36.

La colaționare, am refăcut ordinea alineatelor.

¹*N. Volenti* (1857–1910), avocat și scriitor din Iași, era, la momentul „petiției” lui Caragiale (de la începutul anului 1897), membru în Comitetul Teatrului Național din Iași. „Petiția” a fost publicată sub titlul *Caragialli și părinții comunei și cu semnătura. „Sfatul primăriei”*, în „Evenimentul”, Iași, IV, nr. 1149, 21 ianuarie 1897, p. 1 (Cf. *infra*).

Către EDUARD WACHMANN*

B.A.R., ms. 5 418, fila 175.

Inclusă în ediția *Scrisori și acte*, 1963, p. 5–6. Șerban Cioculescu menționează: „Dată aproximativă 1890”.

Publicând scrisoarea în facsimil, Radu Constantinescu o datează „București, martie 1889” (cf. *Aleksandri și Caragiale în arhiva Eduard Wachmann*, în „Manuscriptum”, VII, nr. 4/25, 1976, p. 175–176).

Cele două datări sunt foarte apropiate și întrucât ne lipsesc informațiile nu putem să aducem argumente în plus pentru clarificarea chestiunii.

Către PAUL ZARIFOPOL

1

Scrisoarea a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: „Berlin, joi, 4 mai” 1905. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 3–4.

2

M.L.R., 08/II/15, inv. 3594.

Carte poștală ilustrată (color): Grosse Berliner Kunst-Ausstellung. Scrisă cu creion negru. Data poștei: Berlin 5.5.05. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 3.

¹ Edgar sau Edgard Flavian era meditatorul de limba germană al fiului său, Luki.

3

B.A.R., S 33(37)/LV, inv. 184659. Carte poștală cumpărată, în 1974, de la Aurelia Alexandrescu. Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 4–5. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Wilmersdorf bei Berlin, 8.5.06“.

¹ Aluzie la berea „Justus Phungstaedter“.

² *Puterea întunericului* (fr.). Aluzie la una din lucrările dramatice ale lui Tolstoi, tradusă în limba franceză.

³ *Alexandr Mihailovici Gorceakov* (1798–1883), om politic rus, ministru de externe.

4

Carte poștală trimisă din Potsdam lui Paul Zarifopol. Data 15 mai 1905. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 5.

¹ *Paul Zarifopol* era doctor în filologie romanică; de aci apelativul de „Herr Doctor“.

5

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol din 15 mai 1905. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 6.

¹ I.L. Caragiale își pierduse inelul în tren.

² *Paul Zarifopol* îi scrisese cu o zi înainte (14 mai 1905) o carte poștală din Paris, publicată în *Paul Zarifopol în corespondență*. Ediție îngrijită de Al. Săndulescu și Radu Săndulescu, București, Editura Minerva, 1987, p. 23. Editorii au publicat, în note, și scrisorile de

răspuns ale lui I.L. Caragiale, încercând să realizeze un dialog epistolar, atât cât a fost posibil, pentru că din scrisorile dramaturgului s-au păstrat peste 400, în timp ce din epistolele lui Paul Zarifopol au rămas aproximativ 40.

³ C. Dobrogeanu-Gherea, socrul lui Paul Zarifopol.

⁴ Ștefania Zarifopol, fiica lui C. Dobrogeanu-Gherea.

⁵ Pentru că soțul ei, Paul Zarifopol, era doctor în filologie romanică, I.L. Caragiale îi spunea și Ștefaniei „Doamna Doctor“.

⁶ Rude ale lui Mite Kremnitz.

⁷ D. Gusti, sociolog, aflat la studii în Germania.

6

Telegramă din Berlin a lui I.L. Caragiale, din 16 mai 1905, către Paul Zarifopol aflat în vizită, cu familia, la Paris. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 7.

7

Un bilet al lui I.L. Caragiale din Berlin, 1 iunie 1905, către Paul Zarifopol. Publicat în *Opere*, VII, 1942, p. 7.

8

M.L.R., 08/II/68, inv. 3602. Carte poștală ilustrată (color) a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol: Coblenz. Moselbrücke und Thor. Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (1961).

Data poștei: 4.6.05.

9

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin (datată, „joi, 22/VI“ 1905), către Paul Zarifopol, aflat la Leipzig. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 8.

¹ *Gustav Weigand*, romanist, profesor la Universitatea din Leipzig.

10

Muzeul „I.L. Caragiale”, Ploiești, inv. 64–33269. Carte poștală simplă trimisă de I.L. Caragiale din Wilmersdorf bei Berlin către Paul Zarifopol. Datată: „Martți, 14/27/VI/905”. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 8–9.

11

M.L.R., 08/II/21, inv. 3601. Carte poștală ilustrată (color): Freienwalde a. O. Bibelhaus mit Bismarckthurm. Data poștei din Freienwalde (Oder): 3.7.05.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 9.

12

M.L.R., 08/II/37, inv. 3557.

Carte poștală ilustrată (color): Restaurant Terrassen am Halensee. Inh. Beruh. Hoffmann. Scrisă cu creionul.

Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Data poștei: 12.7.05.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 9–10.

13

B.A.R., S 33(44)/LV, inv. 211528. Publicată integral de Stancu Ilin în „Jurnalul literar”, XIII, nr. 5–10 (martie–aprilie–mai 2002, p. 1 și 11, cu un comentariu: *I.L. Caragiale și... „o scrisoare regăsită”*, pe care îl reproducem:

„În corespondența dintre I.L. Caragiale și Paul Zarifopol – unică prin întinderea ei, dar și prin valoarea intrinsecă a epistolelor – se dezvăluie multiplele fațete ale personalității marelui scriitor. Legenda unui Caragiale cinic și mitocan (acreditată de E. Lovinescu în *Mite*), este, dacă nu anulată, serios retușată de scrisorile pe care I.L. Caragiale le expedia îndeosebi din Berlin, prietenului său, mai tânăr cu treizeci de ani, Paul Zarifopol. Pe lângă verva parodică a lui «nenea Iancu», din scrisori transpare și un Caragiale afectuos, capabil de prietenii

adevărate, un om măsurat în judecăți, cu un gust artistic elevat și un suflet generos.

Încă din anul 1935, Șerban Cioculescu publică, în trei numere consecutive din „Revista Fundațiilor Regale“ (martie-aprilie și mai 1935) un amplu studiu: *Corespondența dintre I.L. Caragiale și Paul Zarifopol (1905–1912)*. S-a tras concomitent și o broșură separată de 85 de pagini în care au fost comentate și reproduse fragmente largi din scrisorile lui Caragiale. Familia Zarifopol a păstrat cu sfințenie epistolele maestrului, Șerban Cioculescu numărând 415 scrisori, cărți poștale, telegrame. Reputatul editor și-a făcut copii, iar doamna Ștefania Zarifopol «a selecționat materialul», «revăzându-l apoi și în corectură». Peste șapte ani, în 1942, în tomul VII, *Corespondență*, din ediția critică *Opere* de I.L. Caragiale, sunt inserate doar 382 scrisori trimise lui Paul Zarifopol. În 1963, în volumul *Scrisori și acte* de I.L. Caragiale, Șerban Cioculescu mai adaugă încă 19 epistole, însumând deci 401 autografe. Editorul nu ne spune nimic despre celelalte 14 scrisori, după număratoarea sa inițială.

O situație de-a dreptul enigmatică s-a creat în cazul scrisorii lui I.L. Caragiale din 17/30 iulie 1905, adresată lui Paul Zarifopol pe care o reproducem aici integral. În 1935, în studiul din «Revista Fundațiilor Regale», Șerban Cioculescu publică cea mai mare parte a scrisorii, dar ea nu apare în volumul VII, *Corespondență* din 1942, și nici în volumul de *Scrisori și acte* din 1963. Ce s-a întâmplat de fapt? A pierdut istoricul literar copiile făcute în casa Zarifopol? Sau cenzura militară din timpul războiului a intervenit și a eliminat textul, cum se pare că s-a întâmplat și în cazul altor texte. Este posibil ca și doamna Ștefania Zarifopol să fi devenit foarte circumspectă și să fi retras scrisoarea. Motive avea să se teamă, pentru că, în epistola lipsă, I.L. Caragiale îi scria soțului ei, Paul Zarifopol, despre C. Dobrogeanu-Gherea care primise și adăpostise la Sinaia un număr de «maladeți» de pe crucișătorul Potemkin, care ancorase în portul Constanța. Paul Zarifopol îl informase pe «Herr Direktor» despre riscurile la care se expunea socrul său, într-o scrisoare din Leipzig care s-a pierdut. Oricum fiica lui Gherea, pe bună dreptate, nu voia să expună rigorilor regimului antonecian memoria tatălui său pentru că în scrisoare se vorbea de trecutul său revoluționar, de revoluția rusă, de spionii muscălești, dar și de spionii români, de

puterea de la Moscova represivă și nedemocratică. Scrisoarea pierdută a lui Caragiale din 17/30 iulie 1905 a intrat în fondurile publice de abia în 1986. Noi am recuperat-o și va fi introdusă, la locul cuvenit, în ediția critică de *Opere* (vol. IV, *Corespondență*) ce va apărea anul acesta. În *Prefața* tomului din 1942, Șerban Cioculescu era conștient de lacunele operei sale, ea fiind departe de a cuprinde *Corespondența generală*, constituind doar un «început», iar ziua împlinirii dezideratului recuperării de, la colecționarii particulari, a «misivelor prea scumpe» o găsea «depărtată».

Interesanta scrisoare, «pierdută și regăsită», privea nu atât pe Paul Zarifopol, cât pe domnul Costică Gherea, care făcea în țară acte de bravură sau de mărinimie, ce îl îngrozeau pe «nenea Iancu» la Berlin. Întrebarea pe care și-o pune este cum să-și ajute prietenul, «jacobinul nordic», cum să-l vindece de «pernicioasa lui boală umanitară». Răzbate aici conservatismul său, teama lui de revoluții și de revoluționari, ca un Conu Leonida redivivus. Își știa prietenul bolnav de neurastenie, cu gândul strămutării la Leipzig alături de copiii săi, idee pentru care pledase Caragiale însuși. Acum din cauza aventurii cu mateloții potemkiniști, autoexilatul de la Berlin vedea totul ducându-se de râpă, într-un scenariu de groază, închîpuit. Epicureicul neizbăvit îl voia pe fratele Costică alături de el ca să trăiască într-o «colonie cuminte» pentru a face în liniște literatură și muzică. Primul impuls a fost să-i telegrafieze «incurabiluli» aflat la Sinaia să se întâlnească în trei la Budapesta, unde să-i vorbească pe șleau despre primejdiile cu care se joacă. Dar o «imaginație aprinsă» năștea presupuse «machinații» sau o «mistificare a poliției rusești». Așa că lasă în seama lui Paul Zarifopol să aranjeze reuniunea de la Budapesta, prilej și de o petrecere perfectă.

Convorbirea de taină nu a mai avut loc. Peste două săptămâni, I.L. Caragiale îi scria direct lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, reluând ideile din epistola pierdută. Scrisoarea din 30 iulie/12 august 1905 am comentat-o într-un articol al meu din 1962, în care scoteam în evidență interesul marelui scriitor român față de poziția «neochristianică» a lui Tolstoi în timpul revoluției din 1905. El se definea drept un «anarhist», sau cum îl numea Gherea, în glumă, «un burghez reacționar». I.L. Caragiale îi declara prietenia sa și respectul pentru ideile sale, dar îi atrăgea atenția că «ai făcut în România mulți

socialiști și n-ai putut păstra nici unul; și singur pe mine nu m-ai putut face socialist, și eu singur ți-am rămas și-ți voi rămânea credincios».

14

M.L.R. 08/II/20, inv. 3600.

Carte poștală ilustrată (color): Schultheiss–Restaurant Inh. Herm. Ischmberg.

Nota custodelui M.L.R. (material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

– Ilustrată expediată de la Potsdam, de către I.L. Caragiale d-rului Paul Zarifopol. Data poștei: „Potsdam 18.7.05“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 10.

15

Epistolă a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p.10. Data: 21 iulie 1905.

¹ *Barbu Delavrancea.*

16

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Sinaia. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 11–12. Datată: „Vineri, 15/28 iulie“ [1905].

17

M.L.R. 08/II/19, inv. 3599.

Carte poștală ilustrată (color) cu un peisaj marin la apropierea unei furtuni. Data poștei: Berlin, 30.7.05. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 13.

¹ Nora era micuța Sonia, fiica lui Paul Zarifopol, născută în anul 1904.

18

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol la Sinaia. Data: „Sâmbătă, 30 iul./12 august 905“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 202–203.

19

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din vilegiatura estivală, către Paul Zarifopol. Data: 1 august 1905.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 13.

20

M.L.R. 08/1120, inv. 9005.

Carte poștală ilustrată (color): Gjedsen-Warnemünde. Postfährschiff Prinz Christian. Achiziționată de la Sonia Zarifopol (5 septembrie 1964). Trimisă de I.L. Caragiale din Warnemünde, lui Paul Zarifopol aflat la Sinaia.

Custodele a scris data „august 1907“. În *Opere*, VII, 1942, p. 13, Șerban Cioculescu o datează 2 august 1905.

21

M.L.R., inv. 3598; cota 08/118.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Grüss aus dem Augustiner-Brau, Berlin, Friedrichstrasse 84. Special – Ausschank der Augustiner Brauerei in München. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 13.

22

M.L.R., 08/117, inv. 3597.

Nota custodelui M.L.R.:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

– c.p. simplă, trimisă de Caragiale, din București, lui Paul Zarifopol, la Sinaia;

– data poștei: „București, 22 oct. 05“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 13.

23

M.L.R., 08/II/16, inv. 3596.

Carte poștală simplă expediată de I.L. Caragiale din București doctorului Paul Zarifopol la Leipzig.

Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Dată de expeditor: „luni, 5/18 dec. 905“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 14.

¹ *Sofia*, soția lui C. Dobrogeanu-Gherea.

² *Ionel* era fiul criticului, viitorul filosof I.D. Gherea.

³ *Wanda Winkler*, menajera din casa lui Caragiale.

24

I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig, care se mutase de curând la o nouă adresă: Fichtestrasse 13. Data: 23 decembrie 1905. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 14–15.

25

Telegramă a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată familiei Zarifopol, cu ocazia nașterii fiului lor, Pavel (Păvăluțică). Data: 24.12.1905. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 15.

26

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către familia Zarifopol, la Leipzig. Data: 25 decembrie 1905.

¹ Se născuse fiul Ștefaniei și al lui Paul Zarifopol. (Vezi și telegrama de felicitare anterioară.)

27

B.A.R., S 33(22)/LV, inv. 89279.

Carte poștală ilustrată (color): „Gruss aus Wilmersdorf. Am Hohenzollernplatz“. Donație de la Marcel Mihalovici. Publicată de

Șerban Cioculescu în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 115. Într-o notă, se menționează: „Întreaga serie, de la C. sp. ms. 175/63, 89.279–89.293, constituie un lot de cărți poștale dăruite de Paul Zarifopol compozitorului Marcel Mihalovici, stabilit la Paris, care le-a donat recent, împreună cu alte autografe, Bibliotecii Academiei R.P.R.“ (*Ibidem*). Locul și data expedierii: „Wilmersdorf bei Berlin, 26.12.05“.

28

M.L.R., inv. 3635, cota 08/1/96.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Gruss aus dem Pschorrbräu, Berlin. Donație din 1961, de la Uniunea Scriitorilor din România. Cartolina este trimisă din Berlin lui Gherea și Zarifopol la Leipzig. Fără dată. Scrisă cu creionul.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 16. Datată de editor: sfârșitul lui decembrie 1905.

29

M.L.R. 08/1/109, inv. 3653.

Carte poștală ilustrată (alb-negru); Weimar-Schiller-und Goethe-Denkmal. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Trimisă de I.L.Caragiale din Weimar, în 30 decembrie 1905 (data poștei), lui Paul Zarifopol și C. Dobrogeanu-Gherea, aflați împreună la Leipzig. Scrisă cu creionul negru.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 16.

30

M.L.R., 08/1/179, inv. 179.

O carte de vizită a lui I.L. Caragiale, cu adresa imprimată Hohenzollernndamm 3 Hpt. Wilmersdorf Berlin. Uu un text scris cu creionul. Trimisă lui Paul Zarifopol. Data aproximativă: 1905–1906.

31

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, la Leipzig. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 126, „din arhiva familiei Caragiale“.

¹ *C. Dobrogeanu-Gherea*.

32

B.A.R., inv. 89 292–3.

Carte de vizită a lui I.L. Caragiale pentru garantarea plății unor bilete la concertele din Leipzig.

33

M.L.R., 08/1/43, inv. 3551.

Carte poștală ilustrată (color): Bahnhof, Friedrichstrasse.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (1961).

Data poștei: 5.1.06.

Semnată: „Costică [Gherea] și Car“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 16.

34

Felicitare a familiei Caragiale cu ocazia zilei de Sf. Ștefan. Datată: „27 dec. (v. st.) 1905.“ Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 16.

35

Felicitare în versuri pentru familiile Zarifopol și Gherea, cu ocazia Anului Nou, 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 17.

36

Carte poștală ilustrată, din Dresda, a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol. Data: 20 ianuarie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 17.

¹ „Marinar călare“ era porecla lui Gh. Mateescu, care ținea un magazin de coloniale în Sinaia.

37

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol la Leipzig. Data: 21 ianuarie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 17–18.

38

M.L.R., 08/II/150, inv. 10959.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Gruss aus Wilmersdorf. Achiziționată de la Sonia Zarifopol (22 mai 1966). I.L. Caragiale transmite ilustrata lui P. Zarifopol și lui Gherea, la Leipzig. Data poștei: Wilmersdorf bei Berlin: 28.1.06.

¹ Sală de concerte în Leipzig.

39

M.L.R. 08/II/116, inv. 9001.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): București, strada Lipscani. Achiziționată de la Sonia Zarifopol, în 5 septembrie 1964. Expediată de I.L. Caragiale, din Berlin W., către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 29.1.06. Textul scris cu cerneală neagră pe fața cartolinei.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 19.

40

M.L.R. 08/II/153, inv. 10960.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Gruss aus Berlin. Kriminalgericht Moabit. Achiziție de la Sonia Zarifopol (22 mai 1966).

I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, transmite ilustrata lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 30.1.06. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 19–20.

¹ *Aurel C. Popovici* (1863–1917), licențiat al Universităților din Viena și Graz, în domeniile medicinei și științelor politice, fruntaș al Partidului Național Român din Transilvania.

41

B.A.R., S 33(11)/LV, inv. 19160.

Carte poștală având imprimată pe față o fotografie împreună a lui I.L. Caragiale împreună cu P. Missir (?). Achiziționată în 1952, dintr-un fond C. Dobrogeanu-Gherea, probabil de la Ștefania P. Zarifopol. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „1.2.06“. Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 20. Pe față cu adresa o tăietură din ziar: „muzica reg.4 roșiori, bine instruită și bine condusă de către mult simpatizatul șef d. lt. N. Popovici“.

¹ *Kossuth, Lajos* (1802–1892), conducătorul revoluției de la 1848 din Ungaria.

42

M.L.R., 08/II/80, inv. 3614.

Carte poștală ilustrată (color): Die Madonna des Bürgermeisters Meyer. Nach Hans Holbein, Dresden. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

I.L. Caragiale (Wilmsdorf bei Berlin) către Paul Zarifopol (Leipzig). Data poștei: 4.2.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 21.

¹ *Costică Gherea*, socrul lui Paul Zarifopol.

² *Rafaël Sanzio* (1483–1520), pictor italian renescentist.

³ *Holbein Hans cel Tânăr* (1497–1543). Alături de Dürer, Holbein este cel mai de seamă reprezentant al realismului german din epoca Renașterii. În anii 1525–1526, a creat tabloul *Madona primarului Meyer*, a cărui reproducere o alege I.L. Caragiale pe cartolina trimisă lui Paul Zarifopol.

43

M.L.R., 08/II/114, inv. 7776.

Carte poștală ilustrată (color): peisaj de iarnă. Ofertant: Sonia Zarifopol în 24 octombrie 1963. Expediată de I.L. Caragiale din Wilmsdorf bei Berlin, la 6 februarie 1906, lui Paul Zarifopol din Leipzig. Data poștei: 6.2.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 21–22.

44

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 36 029.

Intrare R.M.F. 464/1995: ofertă Anticariatul 16.

Carte poștală ilustrată (color): peisaj de iarnă în pădure.

I.L. Caragiale trimite cartolina lui Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei din Wilmersdorf bei Berlin: 6.2.06.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 21–22.

45

M.L.R., 08/II/178, inv. 10945.

Carte de vizită cu un text al lui Caragiale, scris cu cerneală violetă.

Achiziție de la Sonia Zarifopol din 22 mai 1966. Datată: Freitag d. 7-en febr. [1906]. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 22.

46

M.L.R., 08/II/79, inv. 3613.

Carte poștală ilustrată (color): Der Teich von Betesda in Jerusalem. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961. I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 12 februarie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 23–24.

47

M.L.R., 08/II/127, inv. 9394.

Carte poștală ilustrată (color): Peisaj de iarnă. Achiziționată de la Sonia Zarifopol (12 decembrie 1965). Cartolina este expediată de I.L. Caragiale, Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 16.2.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 23.

48

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite); inv. 35966.

Intrare: 1994/1091: ofertă Anticariatul nr.1.

Carte poștală ilustrată (color): Gruss v.d. Leipziger Messe.

I.L. Caragiale trimite cartolina lui Paul Zarifopol la Leipzig. Iscălit *Cutzidale*. Data poștei din Berlin: 22.2.06.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 24.

49

M.L.R., 08/II/78, inv. 3612.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Husaren Damen-Trompeter-Corps. Kapellmeister: August Gäde. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

I.L. Caragiale trimite, din Wilmersdorf bei Berlin, o ilustrată lui Paul Zarifopol (Leipzig). Data poștei: 24.2.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 24.

50

M.L.R. 08/II/177, inv. 9389.

Carte de vizită. Pe verso un text scris cu cerneală neagră. Data de pe plic: 25.2.06. Ofertă Sonia Zarifopol din 12 decembrie 1965.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 24–25.

51

B.A.R., S 33(2)/LV, inv. 19161. Achiziționată în 1952, de la Șerban Cioculescu. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 25. Carte poștală ilustrată cu arlechini. Locul și data expedierii după ștampila poștei: „Wilmersdorf bei Berlin, 9.3.06“.

52

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 14 martie 1906.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 25.

53

M.L.R., 08/II/102, inv. 3645.

Carte poștală cu o fotografie sepia, reprezentându-l pe I.L. Caragiale, împreună cu fiul său Luca (Luky). Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Expediată de I.L. Caragiale din Berlin. Data poștei: 16.3.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 26.

Originalul se află la M.L.R., iar fotocopia la B.A.R., S 33(21)/LV (achiziționată în 1935).

54

Scrisoare a lui I.L. Caragiale din Wilmersdorf bei Berlin către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 18 martie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 26–27.

55

M.L.R., 08/1128, 9398.

Carte poștală ilustrată (color): Imagine cu arlechini. Achiziție de la Sonia Zarifopol (12 dec. 1965). I.L. Caragiale trimite cartea poștală din Wilmersdorf bei Berlin lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: 25.3.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 27.

56

I.L. Caragiale, aflat la Leipzig, îi trimite o telegramă lui Paul Zarifopol, la Burdujeni, care plecase precipitat la Cârliți, județul Roman, pentru grave probleme de familie. Data: 26 martie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 27.

57

Telegramă trimisă de I.L. Caragiale, din Leipzig, lui Paul Zarifopol, plecat la Cârliți pentru a se îngriji de mama sa. Data: 27 martie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 28.

58

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol. Condoleanțe pentru moartea mamei sale. Data: 14/27 martie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 28–29.

59

Telegramă transmisă, din Leipzig, de către I.L. Caragiale, pentru Paul Zarifopol, aflat în Moldova, cu ocazia morții mamei sale. Data: 28 martie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 29.

60

Telegramă transmisă din Leipzig, de către I.L. Caragiale, lui Paul Zarifopol aflat în România. Data: 29 martie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 29.

61

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 12 aprilie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 29.

62

Felicitare de Paști a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 30.

63

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, prietenului său mai tânăr, Paul Zarifopol, la Leipzig.

Aceleași urări de Paști și regrete despre „mesaventura“ micutei Sonia. Data: 15 aprilie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 34.

64

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 18 aprilie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 30–31.

¹ La Leipzig erau mai multe teatre de varietăți. Unul era *Tingl-tangl*.

65

M.L.R., 08/II/125, inv. 9917.

Carte poștală simplă. I.L. Caragiale expediază o carte poștală, din Wilmersdorf bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 20.4.1906.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 31–32.

¹ Gera (pronunțat Ghera), stație de cale ferată în Germania.

66

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Buckow, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 22 aprilie 1906. Contrasemnează D. Gusti. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 32.

67

M.L.R., 08/II/126, inv. 9916.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data însemnată de emitent: „Miercuri, 12/25 aprilie 906“. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 32–33.

68

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–29873.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Lipsca. Data: 4 mai 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 33–34.

În cadrul scrisorii sunt incluse și versuri ocazionale, intitulate de Șerban Cioculescu, în ediția sa de *Opere*, 3 (1962), [*Duel armenesc*].

Poezia, inspirată de o știre, despre un duel la Focșani, apărută în „Universul“, a fost publicată și în ediția noastră, *Opere*, II, 2000, p. 1067 și, la note și comentarii, p. 1260–1261.

69

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35975.

Intrare 1091/1994: ofertă Anticariatul nr.1.

Scrisoare, către Paul Zarifopol la Leipzig. S-a păstrat și plicul.

Epistola, scrisă cu cerneală neagră, este datată de emitent: „Vineri seara 5 mai“. Data poștei din Wilmersdorf bei Berlin: 5.5.06. Publicată de Șerban Cioculescu în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 126.

Adresată: Wohlgeboren

Herrn Doctor Paul Zarifopol

Leipzig

– Pension Erler –

Gottschedstr 24.

70

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 11 mai 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 34–35.

¹ *Barbu Delavrancea* și-a tipărit discursul: *La Jeunesse*, discours prononcé dans la réunion publique du 20 mars dans la Salle „Dacia“, București, Impr. Minerva, 1906.

71

M.L.R. 08/II/173, inv. 14333.

Epistolă a lui I.L. Caragiale scrisă cu cerneală neagră pe un carton.

Data: 14 mai 1906.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 35–37.

¹ *Tudor Dușescu-Duțu*, cumnatul lui I.L. Caragiale.

² *Barbu Delavrancea*.

³ Menajera familiei Caragiale.

72

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 21 mai 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 37.

73

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, la Leipzig lui Paul Zarifopol. Data: 22 mai 1906.

74

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin W., adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 3 iunie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 38–39.

75

M.L.R., 08/II/14, inv. 3593.

Nota custodelui: „(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

Ilustrată expedită de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, regretând răzgândirea lui Costică [Gherea] de a veni la Berlin. Data: 5.6.06, Berlin“.

Carte poștală ilustrată (color): Bad Nauheim. Badehaus V.

Din registrul inventar: Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961.

Pe fața cartolinei un text scris de altcineva cu creionul: „Stimate Dle Zarifopol, suntem de două săptămâni în Nauheim. Am scris dlui Caragiale, dar nu mi-a răspuns. Nu cumva o fi la Dv. prin Lipsca? Sau a apucat-o razna spre București? Nauheim Villa Emmy. Prezențați vă rog din partea mea doamnei Zarifopolu, delicate compl. Al dv. devotat, Manliu“.

¹ „Conul Iancu“ era *Ioan Manliu* (1841–?), profesor, revizor și scriitor. A vizitat în mai multe rânduri, în calitate oficială, școlile din Austria, Germania și Elveția.

76

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale din Berlin, la Leipzig, lui Paul Zarifopol. Data: 6 iunie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 40–41.

77

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale din Wilmersdorf bei Berlin, la Leipzig, lui Paul Zarifopol. Data: 8 iunie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 40–41.

78

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–29872.

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 10 iunie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 41.

Versuri improvizate de I.L. Caragiale pe tema singurătății, spre delectarea destinatarului.

79

M.L.R., 08/II/129, inv. 9400.

Carte poștală ilustrată (color): Gruss aus dem Alster Pavillon. Hamburg. Scrisă cu creionul. Achiziție de la Sonia Zarifopol (12 dec. 1965). I.L. Caragiale trimite cartea poștală din Hamburg, lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: 12.6.1906 (Hamburg) și 13.6.06 (Leipzig).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 41.

80

M.L.R., 08/II/133, inv. 9905.

Carte poștală ilustrată (color): un atestat (*Urkunde*), imprimat, iscălit de I.L. Caragiale, că în ziua de 13.VI.1906 s-a aflat în Rathswinkel din Lübeck. Data poștei din Lübeck: 13.6.06. Expedită lui P. Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 41.

81

B.A.R., S 33(3)/LV, inv. 19162.

Cumpărată de la Șerban Cioculescu (?) în 1952. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 42. Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Lübeck. Inneres der Schiffergesellschaft“. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Lübeck, 13.6.06“.

82

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol la Leipzig, 20 iunie 1906.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 42–43.

83

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–30206.

Carte poștală ilustrată (color): Gruss vom Seetempel, Travemünde. Trimisă de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

84

M.L.R., 08//101, inv. 3644. Carte poștală ilustrată (alb-negru): Travemünder Strand. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Expediată de I.L. Caragiale din Travemünde către Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei: 25.6.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 44.

¹ „Boierul“ era *Ludwig van Beethoven*.

85

Scrisoare expediată de I.L. Caragiale din Wilmersdorf / Berlin lui Paul Zarifopol, aflat la Sinaia împreună cu familia Gherea. Data: „miercuri, 1/VII.1906“. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 44–48.

¹ Bonn, supranumit de I.L. Caragiale, „Bethleemul de pe Rin“, pentru că în acest oraș s-a născut Beethoven.

² „Protestarea“, periodic apărut la București între 20 februarie – 20 iulie 1906.

86

Carte poștală trimisă lui Paul Zarifopol, din Travemünde.
Datată: 2 iulie 1906.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 48–49.

87

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 36022.
Intrare R.M.F. 464/1995: ofertă Anticariat 16.

O filă de blocnotes de matematică pe care este scrisă cu cerneală neagră o poezie: *Fabulă democratică*

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, p. 49.

S-a păstrat plicul. Data poștei: 5.7.06.

¹ *Bădărău* era ministrul demisionar.

88

M.L.R., 08/II/22, inv. 3575.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Travemünder Strand“.
Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Data poștei: 8.7.06.
Travemünde.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 50.

¹ Într-o scrisoare de răspuns, din iulie 1906, Paul Zarifopol comenta: „Dragă domnule Director! Maestrul nostru în critica științifică, Henri Taine, distinge, cum se știe, două clase de fabule: fabula filosofică și fabula poetică. Ei bine, nu mă îndoiesc că, pentru orice judecată neprevenită, *Fabula democratică* a iubitului nostru domn Director împărechează cu așa desăvârșire ambele genuri, încât de acum înainte va trebui să vorbim despre un al treilea: fabula filosofico-poetică sau poetico-filosofică. Căci nu e oare un capitol de adâncă filosofie socială trista istorie a aceluia bade, înghițit cu lăcomie și apoi azvârlit cu dispreț de șleahta ciocoiască? Iar, pe de altă parte,

ritmul expresiv, dialogarea vioaie, abila utilizare a simbolurilor biblice – toate aceste ce sunt ele oare alta decât – poezie!

Mă întrebi cum mi se par progresele realizate de lira d-tale în ultimii timp. Rândurile de mai sus răspund, sper, îndeajuns la această întrebare. Am totuși încă ceva de precizat, cu specială privire la chestiunea d-tale. Ai scris o fabulă, fabulă politică, ca fond, filosofico-poetică, ca gen literar, dar în sfârșit: o *fa-bu-lă*. Or, ce este într-un mod general și din punct de vedere al evoluțiunii genurilor literare, – ce este, zic, fabula? Nu este ea forma de trecere de la genul liric, personal, subiectiv, la genul epic, impersonal, obiectiv? Mai mult încă: fabula cu diferențierea personajelor sale, cu vivacitatea dialogurilor, ce este ea alta decât drama în embrion, drama, acel sublim copil al împerecherii lirismului cu mitul, cu narațiunea? Astfel se desfășură clar înaintea noastră, bogata evoluție a lirei d-tale în ultimii timp. Răspunsul meu este complex“ (*Paul Zarifopol în corespondență*. Ediție îngrijită de Al. Săndulescu și Radu Săndulescu, Editura Minerva, București, 1987, p. 26).

89

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, aflat în vacanță la Travemünde, către Paul Zarifopol din Leipzig. Data scrisă de expeditor: „joi, 29 iunie st.v./ 12 iulie st.n.“. Felicitări cu ocazia zilei onomastice, de Sf. Petru și Pavel. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 50.

90

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, expediată din Travemünde, lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data: 11 iulie 1906.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 50–51.

91

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf, către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: 14.VII.1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 51.

¹ *Dante Alighieri.*

² *Plusios tu cosmu* = bogatul lumii. Expresie în limba neogreacă.

92

M.L.R., 08/I/74, inv. 3608

Carte poștală ilustrată (color), trimisă de I.L. Caragiale din Goslar lui Paul Zarifopol la Sinaia, în 6.08.06 (data poștei). Imaginea înfățișează bețivi ieșind dintr-o cârciumă: „Grad’haus dem Wirthshaus. Komm’ ich heraus. O, Marktplatz, wie wunderbarlich schaut du mir aus“.

Donație: Uniunea Scriitorilor, 1961. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 52.

93

M.L.R., 08/I/76, inv. 3610.

Carte poștală ilustrată (color). Imagine de la un jubileu al berii în Rothenburg o.T. Achiziție de la Uniunea Scriitorilor (1961). Expediată de I.L. Caragiale din Rothenburg o.T. lui Paul Zarifopol la Sinaia. Am putut identifica data ștampilei poștei din Sinaia: „1 sept.06“. (st.v.) Prin deducție, ilustrata a fost expediată în 19 august 1906. Șerban Cioculescu o datează: 29 iulie 1906. Am efectuat corectarea necesară.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 52.

94

M.L.R., 08/I/75, inv. 3609.

Carte poștală ilustrată (color): Imagine comică din Goslar. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Expediată de I.L. Caragiale din Wilmersdorf către Paul Zarifopol, la Sinaia. Data poștei: 28.8.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 52.

95

Carte poștală ilustrată din Saalburg: Mommsen- Denkmal. Adresată de Caragiale lui Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 4 septembrie 1906. Semnat: M. Ch. Rostoganul.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 52.

96

M.L.R., cota 08/II/111, inv. 3655.

Carte poștală simplă expediată de I.L. Caragiale lui C. Dobrogeanu-Gherea, Paul Zarifopol și familiilor lor la Sinaia.

Data poștei din Berlin W.: 12. 9. 06. Donație din 1961, de la Uniunea Scriitorilor din România.

Publicată întâi de Șerban Cioculescu în „Ecolu”, 3 septembrie 1944, în articolul *Din corespondența lui Caragiale – câteva inedite*. Reluată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 128.

97

M.L.R., 08/II/73, inv. 3667.

Carte poștală ilustrată (sepia): Reta Walter Mignon. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Gherea și Zarifopol, la Sinaia; „6.10.06” – data poștei.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 53.

98

M.L.R., 08/II/3, inv. 3561.

Scrisoare cu plic trimisă din Berlin către Gherea și Zarifopol, aflați la Sinaia. În lipsa altei informații, am datat scrisoarea după ștampila poștei din Sinaia: 16 octombrie 1906. Factorul poștal nu găsește destinatarul la Sinaia și expediază epistola la Restaurantul Gării din Ploiești, unde ajunge în 20 octombrie 1906.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961.

¹ Volum de Alceu Urechia, iscalit cu pseudonimul *Iodoform*.

99

Scrisoarea a lui I.L. Caragiale, din Berlin W., către Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 24 octombrie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 53–54.

100

M.L.R., 08/II/72, inv. 3606.

Carte poștală ilustrată (color): Imagine de la Expoziția Generală Română, București, 1906: Rachierie moldovenească. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către dl și dna Paul Zarifopol. Data poștei 14.11.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 54.

101

M.L.R., 08/II/71, inv. 3605.

I.L. Caragiale către Paul Zarifopol. Carte poștală ilustrată (alb-negru): Rothenburg o.T., Röderbogen in der Röderstrasse. Data poștei: Berlin, 23.11.06. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 54–55.

¹ *Gustav Weigand* (1860–1932), profesor romanist la Leipzig, filoromân și admirator al lui I.L. Caragiale.

102

M.L.R., 08/II/70, inv. 3604.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): 15 imagini din București și „Salutări din Expozițiunea Generală Română 1906 din București“. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961.

I.L. Caragiale către Paul Zarifopol. Scrisoarea este datată de I.L. Caragiale: 29/XI/06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 55.

103

M.L.R., 08/II/69, inv. 3603.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Salutări din Expozițiunea Generală Română 1906“. Cu 15 imagini din București. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Data poștei: 10.12.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 55.

104

Carte poștală ilustrată (Auerbachs Keller) trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 10 decembrie 1906. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 56.

În excelenta ediție *Paul Zarifopol în corespondență*, din 1987, îngrijită de Al. Săndulescu și Radu Săndulescu, sunt publicate versurile în limba germană, semnate Anacreon Lipsiensis, transmise, în 1 decembrie 1906, lui I.L. Caragiale la Berlin:

„Graues Wetter, Feuchtigkeit,
Swartzsinn und Trübseligkeit –
Sagt, wie rett'ich mich? –
– Rheinlands rotes Rebenblut,
Teurer Freund, mach Allesgut;
Schau nicht nach Barometer,
Lasse sein das trübe Wetter,
Wärum' dich innerlich“.

La această strofă „anacreontică“, I.L. Caragiale îi răspunde prietenului său prin trei cuplete, nu mai puțin vesele, în următoarele trei cartoline.

¹ Cuplete ale studenților germani.

105

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 11 decembrie 1906.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 56.

106

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, lui Paul Zarifopol la Leipzig. Datată: 11 decembrie 1906.
Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 57.

107

M.L.R., 08/II/47, inv. 3547.

Nota custodelui M.L.R.:

„*I.L. Caragiale*

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

– Ilustrată cu vederi din București (Salutări de la Expozițiunea din 1906), trimisă însă din Berlin de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei: Berlin, 12.12.06. Cuprinsul: I.L. Caragiale vestește pe Paul Zarifopol că sosește la Lipsca“.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 57.

108

M.L.R., 08/II/48, inv.3546.

Carte poștală ilustrată (color): Peisaj de iarnă în pădure. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Data poștei: 20.12.06.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 57–58.

Anunță că s-a mutat în Hohenzollerndamm 3 Hpt.

109

M.L.R., 08/II/33, inv. 3562.

Nota custodelui de la M.L.R.:

„*I.L. Caragiale*

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

– carte poștală simplă, expediată din Berlin, de I.L. Caragiale, lui Paul Zarifopol;

– data poștei: „Berlin, 24.12.06“

– cuprinsul: vorbește despre o vizită a lui „Conu Iancu Manliu“ și despre o vătămătură la picior a lui I.L. Caragiale“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 58.

¹ Fiul lui Paul Zarifopol, născut cu un an înainte, în 1905.

110

B.A.R., S 33(14)/LV, inv. 18595.

Carte poștală ilustrată (color): „Merseburg, Burgstrasse“. Achiziționată în 1952. Ofertantul nu e menționat în registrul inventar. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Wilmersdorf bei Berlin, 29.12.06“. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 59.

111

B.A.R., S 33(23)/LV, inv. 89280.

Carte poștală ilustrată (color): „Golsar. Domkapelle“. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 116, cu număr de inventar diferit.

Donată Bibliotecii Academiei, în 1962, de Marcel Mihalovici. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W. 3.1.07.“

112

B.A.R., S 33(24)/LV, inv. 89281.

Carte poștală ilustrată (color): „Der Garten in Gethsemane“. Donată de Marcel Mihalovici, în 1962. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 116–117 (cu număr de inventar diferit). Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Wilmersdorf bei Berlin, 14.1.07“. Adresa destinatarului: „Herrn Doctor Paul Zarifopol, Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.“

¹ Precizarea ne permite o datare mai exactă. Într-adevăr, scrisoarea era scrisă luni, 14 ianuarie 1907, iar a doua zi, 15 ianuarie, era marți. Pe stil vechi, era însă 1 ianuarie 1907, ziua în care I.L. Caragiale scria și expedia vederea.

² *Sonia* era fiica soților Paul și Ștefania Zarifopol.

113

Scrisoarea a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 30 ianuarie 1907. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 59.

¹ Rezultate negative în alegerile parlamentare.

² *Dr. Ion Radovici*, socialist trecut la liberali cu grupul „generoșilor“.

114

Scrisoarea a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 2 februarie 1907. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 60.

115

B.A.R., S 33(4)/LV, inv. 19163.

Carte postală ilustrată (alb-negru): „Braunschweig. Alt-Braunschweig, Kaiserstrasse“. Cumpărată în 1952 de la Șerban Cioculescu. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 60–61. Locul și data expedierii după ștampila poștei: „Berlin, 4.2.07“. Adresa destinatarului: „Herrn Doctor Paul Zarifopol, Leipzig. Fichtestr. 13 Hpt.“

¹ Frază eliminată de Șerban Cioculescu, când publică scrisoarea, în vol. de *Correspondență*, din 1942, fără a marca în vreun fel operațiunea. Explicația s-ar găsi în precizarea generală, la scrisorile lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, de la compartimentul „Izvoare“ al ediției: „Scrisorile, în păstrarea dnei Ștefania Zarifopol, care a selecționat materialul, în copiile extrase de noi, revăzându-l apoi și în corectură“ (p. 587). Fraza „cenzurată“ era o observație defavorabilă la adresa lui Mihail Dragomirescu, care era bolnav, stingându-se din viață, de altfel, la 25 noiembrie 1942, deci aproape concomitent cu apariția volumului de *Correspondență*. Iar editorul nu va fi voit să-l supere pe profesor din respect și considerație.

² *Ștefania*, soția lui Paul Zarifopol, fiica lui C. Dobrogeanu-Gherea.

³ *Constantin Dobrogeanu-Gherea*, socrul lui Paul Zarifopol.

⁴ *Luki*, fiul cel mic al lui I.L. Caragiale.

⁵ I.L. Caragiale pastșează stilul gazetelor berlineze scriind cuvântul „social-democrație“ cu nemțescul „sozial“.

⁶ *D. Gusti* (1880–1955), sociolog, protejat al lui I.L. Caragiale.

116

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 7 februarie 1907. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 60–61.

¹ *Elena și Manoil*, romane ale lui Dimitrie Bolintineanu.

² Beciu = denumire maghiară a Vienei.

117

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 7 februarie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 62.

118

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 9 februarie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 62–63.

119

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 23 februarie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 63.

120

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 23 februarie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 63.

¹ *Socrat Barozzi*.

121

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 4 martie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 64.

¹ Cvartetul ceh, ale cărui concerte erau frecventate de I.L. Caragiale.

122

M.L.R., 08/II/135, inv. 9907. Carte poștală ilustrată (sepia): Braunschweig. Am Bäckerklint. I.L. Caragiale către prietenul său din Leipzig, Paul Zarifopol. Data poștei: Wilmersdorf bei Berlin, 7.3.07. Textul lui Caragiale este datat: „Donnestag, 7/III“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 64.

123

Telegramă trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, Hohenzollemplatz 4, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 9 martie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 64–65.

124

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35967. Intrare 1091/1994: ofertant Anticariatul nr.1.

Carte poștală ilustrată (color): Segelschiff-Hafen, Hamburg, Alster Pavillon. Hermann Heinze.

I.L. Caragiale către prietenul său Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei din Berlin: 10.3.07. Știri despre răcoale. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 65.

Herrn Doctor
Paul Zarifopol
Leipzig
Fichtestr. 13 Hpt.

125

B.A.R., S 33(5)/LV, inv. 18 408. Carte poștală ilustrată (color): „Hamburg. Deichstrase Fleet“. Achiziționată în 1952, de la Șerban Cioculescu (?).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 65. Locul și data după ștampila poștei: „Wilmersdorf bei Berlin, 19.3.07“.

¹ I.L. Caragiale se interesează de tradiționalul târg de la Leipzig (Messe = târg/germ.).

126

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 29 martie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 65.

127

Telegramă din Berlin către Paul Zarifopol, la Leipzig. I.L. Caragiale corecta o greșală dintr-o cartolină expedită în aceeași zi, 29 martie 1907: „sărbătorile astea“ – în loc de „serbările astea“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 66.

128

B.A.R., S 33(6)/LV, inv. 19164. Scrisoare achiziționată în 1952, de la Șerban Cioculescu (?).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 66–68. S-a păstrat și un plic, cu adresa destinatarului, ștampilat în Berlin W la „18.4.07“. Datorită acestei datări, este clar că plicul nu aparține scrisorii de față (vezi și nota lui Șerban Cioculescu, în *op. cit.*, p. 66).

¹ Nu este clar la ce „text“ se referă I.L. Caragiale. Șerban Cioculescu crede că e vorba de traducerea articolului despre rășcoala din 1907, intitulat *Rumänien, wie es ist*, care a apărut în ziarul vienez, „Die Zeit“, la data de 3 aprilie 1907. Numai că Paul Zarifopol mărturisește: „traducerea germană a textului lui Caragiale a fost făcută de un literat berlinez Hermann Kienzl, din cercul doamnei Mite Kremnitz. (P.Z., Prefață la vol. I.L. Caragiale, *Opere*, III, *Reminiscente*

și notițe critice, București, Editura „Cultura Națională“, 1932, p. XIV). Este puțin probabil ca autorul pamfletului 1907. *Din primăvară până-n toamnă* să trimită textul său la Leipzig, pentru ca să fie tradus la Berlin, iar traducerea să se întoarcă la Leipzig pentru a fi trimisă de Paul Zarifopol din nou la Berlin. Mai degrabă credem că e vorba de textul care apare în „Die Zeit“ drept notă a redacției: „Von einem rumänischen Patrioten“. „Die vorstehenden Ausführungen stammen aus der Feder eines der hervorragendsten rumänischen Publizisten. Sie gehen ein ungeschminktes Bild der Zustände in Rumänien, die die furchtbare Bauernbewegung verschuldet haben. Wenn der Verfasser bei seiner Kritik manchmal über das Ziel hinausschiesst, so ist es der Schmerz, der dem Patrioten die herben Worte in den Mund legt. D.R.“ În concluzie I.L. Caragiale i-a dat pamfletul lui Paul Zarifopol, iar acesta i-a adăugat nota de mai sus, în limba germană. La aceste rânduri se referă Caragiale, când îi scrie: „Deși nu știu nemțește, mi-a plăcut foarte mult cum sună *textul duminică*“ (subl. ns.). Aceasta în cazul când mărturia lui Paul Zarifopol din 1932 este adevărată, cum că traducătorul este Hermann Kienzl. Ne vine greu să credem că Paul Zarifopol i-ar fi ascuns lui Caragiale cine este adevăratul traducător al articolului pe care l-a expediat la Viena, pentru ziarul „Die Zeit“.

² *Spiru Haret* (1851–1912), matematician, sociolog și om politic de orientare liberală. Este în mai multe rânduri ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor. Broșurile la care se referă I.L. Caragiale ar putea fi *Chestia țărănească*, 1905 (reeditată în 1907) sau *În chestia țărănească*, București, 1907 (Extras din ziarul „Voința națională“, nr. 6534). Tot el va alcătui un *Raport adresat Majestății Sale Regelui asupra acțiunii învățătorilor și a preoților rurali în răscoalele țărănești din 1907*, București, Imprimeria Statului, 1907.

³ *Vasile G. Morțun* (1860–1919), ziarist și om politic, întâi la socialiști, apoi din 1899, împreună cu grupul „generoșilor“, la liberali.

⁴ *Teodor Duțescu-Duțu* (1870–1916), scriitor minor, de factură populară, inspector în Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor până în anul 1907, când este înlocuit, de Spiru Haret, cu M. Sadoveanu. Era căsătorit cu sora cea mai mică (Jenica) a Alexandrinei, soția lui I.L. Caragiale.

⁵ *Petre P. Carp* (1837–1918), om politic conservator, de orientare junimistă. Conduce Partidul Conservator în anii 1907–1912.

⁶ *Nicolae Filipeșcu* (1862–1916), om politic conservator, fondatorul ziarului „Epoca“, la care, înainte de 1900, a colaborat însuși I.L. Caragiale.

⁷ *Gheorghe Grigore C. Cantacuzino* (1837–1913), om politic, șef al Partidului Conservator, ministru. Desemnat prin: Nababul

⁸ *Dumitru (Take) Ionescu* (1858–1922), om politic conservator, ministru și prim-ministru. Fondator al Partidului Conservator-Democrat (1908), a cărei politică va fi intens sprijinită de I.L. Caragiale.

⁹ *Alexandru Bădărău* (1859–1927), avocat și om politic conservator. L-a secondat pe Take Ionescu în fondarea Partidului Conservator-Democrat (1908). Senator de Iași în 1907, apoi ministru.

¹⁰ *Dimitrie A. Sturdza* (1833–1914), academician, om politic. Președinte al Partidului Național Liberal (1892–1908). Prim-ministru chiar în perioada când I.L. Caragiale își redacta scrisoarea.

¹¹ *Petru Poni*, om politic și profesor de chimie minerală. Președinte al Academiei Române (1901–1902) și ministru în mai multe cabinete liberale.

¹² *Ion (Ionel) I.C. Brătianu* (1864–1927), om politic liberal. Din 12 martie 1907 era ministru de interne în guvernul liberal condus de D.A. Sturdza. Din 1909 va deveni Președinte al Partidului Național Liberal și, ulterior, prim-ministru.

¹³ Drecksache (germ.) = fleacuri, rufe murdare. Joc de cuvinte cu Drucksache (imprimare), formă de expediere poștală cu taxă redusă. „Drecksache“ scrie și Paul Zarifopol, sau altcineva, pe plicul mai sus menționat.

129

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin W., adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 21 aprilie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 68.

130

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin W., lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 23 aprilie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 68.

131

M.L.R., 08/II/134, inv. 9906.

Carte poștală ilustrată (color): Gruss aus Auerbachs Keller, Leipzig. Leipzig's älteste Weinstube, bestehend seit 1438. Imaginea: Goethezimmer 1808. I.L. Caragiale expediază o ilustrată, din Berlin, prietenului său Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 26.4.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 69.

132

Carte poștală cu urări de Paști. Trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin W., lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 6 mai 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 69.

133

Carte poștală cu „un salut“ și semnat „Delabaltică“. Carte poștală de la I.L. Caragiale, aflat în Wismar, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 12 mai 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 69.

134

M.L.R., 08/II/130, inv. 9402. Carte poștală ilustrată (color): Wismar, Hotel Wädekin. Achiziție de la Sonia Zarifopol (12 dec. 1965). I.L. Caragiale trimite o ilustrată, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 26.5.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 70.

¹ *Mateiu I.L. Caragiale*, fiul cel mare al dramaturgului.

² *Costică* (Gherea).

³ *Dumitru G. Dimitriu*, pianist, prieten al familiei Caragiale.

135

Carte poștală expediată de I.L.

Caragiale, din Berlin W., lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 20 mai 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 70.

¹ În *O biografie a lui I.L. Caragiale*, II (1994), M. Bucur combină, curios, scrisoarea de față cu o epistolă trimisă Alexandrinei Caragiale în 1/13 iunie 1909: „La 29 mai, scriitorul își anunța familia [...] că mai rămânea în țară...” (p. 278). Dar la data amintită era la Berlin, scriindu-i lui P. Zarifopol că va pleca „duminică”, sperând să isprăvească „în vreo zece zile”.

136

M.L.R., 08/II/81, inv. 3615.

Carte poștală ilustrată cu imagini din „Speisewagen”. Textul este scris cu creion negru. I.L. Caragiale, din Guben, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 5.06.07.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (5 ianuarie 1961).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 71.

137

Carte poștală expediată din Iași, de I.L. Caragiale, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de Șerban Cioculescu: iunie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 71.

138

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 iunie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 71.

139

B.A.R., S 33(7)/LV, inv. 17191.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Jași. Biserica Trei Ierarhi“. Achiziționată, în 1952, de la Șerban Cioculescu.

Publicată în volumul *Scrisori și acte*, 1963, p. 117. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin, 17.6.07“

Șerban Cioculescu menționează, în volumul de *Scrisori și acte*, locul unde a văzut cartea poștală ilustrată: „Muzeul orașului Ploiești“.

¹ *Cenghenea* = țigan (din Turcia)

² Odiu (din lat. *odium*) = ură, dezgust, scârbă

³ Probabil, ca o urmare a acestui „incident“, I.L. Caragiale publică epigrama *Savant*, în „Convorbiri critice“ din 15 ianuarie 1908:

„Toate cărțile din lume, de când lumea, câte-au fost,
Minunatul meu prieten le cunoaște pe de rost;
Tot ce mintea omenească până astăzi a știut,
În savantu-i cap de dascăl s-a-ndesat și... a-ncăput:
Biblioteca vestită! așa plină, că-n zadar
Am dori să mai încapă și un bibliotecar“.

140

M.L.R., 08/II/164, inv. 13008.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Gottlieb Honneur-Geh. Rat. Conferenzier und Ur-Viech in der 1.Leipziger Original-Bauernschänke.“

I.L. Caragiale trimite cartolina, din Berlin W., lui P. Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 23.6.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 71–72.

¹ *Didina* (Alexandrina) I.L. Caragiale.

² Familia Dumitru G. Dimitriu.

141

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 23 iulie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 72.

142

M.L.R., 08/1152, inv. 10955.

Carte poștală ilustrată (sepia): desenul unui han de țară. Achiziție de la Sonia Zarifopol (22 mai 1966). Expediată din Berlin lui P. Zarifopol.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 72.

143

M.L.R., 08/1151, inv. 10154.

Carte poștală ilustrată (color): Peisaj de iarnă în pădure. I.L. Caragiale îi trimite ilustrata, din Berlin W., lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 8.8.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 73.

144

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol. Data: 9 august 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 73–74.

145

B.A.R., S 33(8)/LV, inv. 18596.

Carte poștală ilustrată (sepia): „Rothenburg, O.-T. Partie am Siebersturm“. Achiziționată în 1952, de la Șerban Cioculescu (?). Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „17..8.07“.

¹ *Cristian Racovski* (1873–1941) a activat în cadrul mișcării socialiste din România până când s-a stabilit în Rusia sovietică.

146

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 21 august 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 74.

147

M.L.R., 08/II/156, inv. 12375.

Carte poștală ilustrată (color): desen cu un bătrân cu barbă. I.L. Caragiale expediază, din Berlin W., cartolina prietenului său P. Zarifopol, aflat la Leipzig. Data poștei: 28.8.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 75.

148

B.A.R., S 33(9)/LV, inv. 19165.

Carte poștală cumpărată, în 1952, de la Șerban Cioculescu. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 75–76, cu multe omisiuni din text. Locul și data expedierii de pe ștampila poștei: „Berlin W. 2.9.07.“ Adresată: „Herrn Doctor Paul Zarifopol, Leipzig. Fichtestr. 13 Hpt.“

¹ Stanciof, nume conspirativ al lui Cristian Racovski.

149

M.L.R., 08/II/165, inv. 13009.

Carte poștală ilustrată (sepia): Fată cu pisica. I.L. Caragiale îi scrie, din Berlin W., prietenului său Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 6.9.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 76.

150

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 septembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 77.

151

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din Berlin W., adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 25 septembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 77.

152

B.A.R., S 33(38)/LV, inv. 184660.

Carte poștală ilustrată (color): „Lübeck. Rathausstreppe“.
Cumpărată, în 1974, de la Aurelia Alexandrescu.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 78. Data și locul expedierii: „Berlin W., 3.10.07“.

¹ Poetul era Alexandru Vlahuță, al cărui vers gnomic făcuse carieră didactică, dar pe care I.L. Caragiale îl ironiza. Gheorghe Ghibănescu (1864–1936), istoriograf și publicist, era profesor de pedagogie la Iași.

² *Tournez s'il vous plaît* (întoarceți vă rog). Precizare a lui Caragiale eliminată de Ș. Cioculescu.

153

M.L.R., 08/II/131, inv. 9403.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Internationale Marine-Damen-Kapelle. Kapellmeister: August Gäde. Grussaus dem Bratwurstglöckle. Inh. Max Rozbach Dresden. Data poștei: 6.11.07. I.L. Caragiale transmite, din Berlin, o cartolină lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Achiziție de la Sonia Zarifopol din 12 decembrie 1965.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 78.

¹ I.L. Caragiale voia un loc în sala de concerte Städtisches Kaufhaus.

154

O filă fără dată, cuprinzând textul fabulei *Mângâiere*, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Șerban Cioculescu o datează aproximativ: „cu o zi-două înainte de 12 noiembrie 1907“. Publicată în *Opere*, V (1942), p. 79.

¹ Fabula *Mângâiere* a apărut în „Convorbiri“, la 15 noiembrie (stil vechi) 1907.

155

M.L.R., 08/II/166, inv. 13010.

Carte poștală ilustrată (color): Gruss aus Berlin. Neue Wache. I.L. Caragiale expediază cartolina din Berlin lui P. Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 12.11.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 79–80.

¹ Pamfletul 1907. *Din primăvară până-n toamnă.*

156

Carte poștală trimisă din Berlin, semnată „Carageleştii“, lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data: 15 noiembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 80.

157

Carte poștală ilustrată: Vedere de la Expoziția Generală Română din 1906, *Water Chut* și *Toboggan american*. Expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 20 noiembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 80–81.

¹ Pamfletul 1907. *Din primăvară până-n toamnă. Câteva note.*

158

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 24 noiembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 81.

159

M.L.R., 08/II/119, inv. 9004.

Carte poștală ilustrată (color). Achiziționată de la Sonia Zarifopol în 5 septembrie 1964. Expediată de I.L. Caragiale, din Berlin W., către Paul Zarifopol, aflat în Leipzig.

Data poștei: 26.11.07.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 81–82.

¹ Corecturi la broșura 1907, de-abia apărută.

² Șeful catedrei de romanistică la Universitatea din Leipzig.

160

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 27 noiembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 82.

161

M.L.R., cota 08/1/38, inv. 3556.

Carte poștală ilustrată: Wilmersdorf, Hohenzollernplatz. Un tricolor românesc este desenat pe clădirea în care locuia I.L. Caragiale. Trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 29 noiembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 82–83.

162

Carte poștală ilustrată expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 4 decembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 83.

163

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 9 decembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 83.

164

M.L.R., 08/1/103, inv. 3646.

Carte poștală ilustrată (color) cu un peisaj de iarnă, trimisă de I.L. Caragiale din Berlin W. lui Paul Zarifopol (Leipzig). Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961. Data poștei: 15.1.08. Cartolina este datată de autor: „Mittwoch, 2/15.XII [1907]. După cum se vede, însă, a fost pusă la poștă mult mai târziu.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 87–88.

165

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, expediată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: Marți, 4/17 decembrie [1907].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 84.

166

B.A.R., S 33(10)/LV, inv. 18409.

Carte poștală ilustrată (color): „Berlin. Victoria Park“. Achiziționată în 1952 de la Șerban Cioculescu (?).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 84–85. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W., 24.12.07“.

¹ *M. Ronetti-Roman* (1852–1908), autor al dramei *Manasse*, care a produs o largă dezbateră în presă la începutul secolului.

167

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin W., expediată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 24 decembrie 1907. Felicitări de Crăciun.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 85.

168

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 24 decembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 84–85.

¹ O *Uniune* studentească din Iași hotărâse să-l sărbătorească pe I.L. Caragiale cu ocazia apariției pamfletului *1907*. Autorul fusese de acord inițial să participe cu o „prelegere“. Între timp au loc manifestări contra redacției ziarului „Opinia“, organizate de o societate naționalistă, *Solidaritatea*. Asociația *Unirea* și-a ținut însă cuvântul și o manifestare Caragiale avu totuși loc, în 22 decembrie 1907, cu care ocazie un oarecare Raul Crăciun regreta faptul că I.L. Caragiale făcea jocul străinilor (în „Evenimentul“, XV, nr. 252, 25 decembrie 1907). Pentru a nu crea confuzie, scriitorul contramandă vizita sa la

Iași. Reuniunea fusese un succes: „flori și tricolore“, discursul lui Jornescu, președintele Asociației *Unirea*, o telegramă expediată scriitorului. În ziarul „Opinia“ se publicau rime ocazionale: „Muzici, marșuri triumfale / Și discursuri și urale/ Ici colea chiar piepturi goale, / Pline însă loji și stale.../ Morală, „La Berlin stai Caragiale / Dar la Iași tot... faci parale“ („Opinia“, nr. 324, 23 decembrie 1907, p. 2; apud Marin Bucur, *op. cit.*, p. 296 și urm.).

169

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 27 decembrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 86.

170

M.L.R., 08/1/35, inv. 3559.

Carte poștală-felicitare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Stephanie P. Zarifopol, de Sf. Ștefan. Data: 27 dec. st.v. 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 87.

171

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 1907, desigur după apariția articolului *Cauzele răscoadelor* în „Convorbiri“, 15 octombrie 1907.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 204–205.

172

M.L.R., 08/1/27, inv. 3570.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 2 ianuarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII (1942, p. 86.

173

M.L.R., 08/1/36, inv. 3558.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

Ilustrată expediată din Berlin, de către I.L.Caragiale lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

– data poștei: 8.1.08, Berlin;

– cuprinsul: trimite salutări frățești lui Costică [Gherea], se interesează de programul concertelor etc.“

Carte poștală-reclamă pentru Kaiser-Keller din Hamburg.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 86.

¹ Fată în casă la familia Zarifopol.

174

M.L.R., 08/I/34, inv. 3560.

I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Carte poștală ilustrată (color) cu 5 imagini din Berlin: 1 Palais Kaiser Wilhelm I; 2. Dom; 3. Reichstagsgebäude; 4. Kgl. Schloss; 5 Bismarck-Denkmal. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Datată de Caragiale: „Donnerstag, d. 9^{en} I. 908“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 87.

175

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 20 ianuarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 88.

176

M.L.R., 08/I/99, inv. 3641.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin, Alexanderplatz.

Data poștei: 21.1.08. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 88–89.

177

M.L.R., inv. 26961/3.

Carte poștală ilustrată, expediată din Berlin lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 29.1.08. Achiziție de la Maria Oprescu în 7 noiembrie 1986.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 89.

¹ *Restaurant* în Leipzig, peste drum de Gewandhaus, vestita sală de concerte.

178

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 5 februarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 89–90.

179

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Lipsca. Data: 7 februarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 89.

¹ Cvartetul ceh.

² *Take Ionescu*.

180

M.L.R., 08/1/65, inv. 3622.

Un plic al lui I.L. Caragiale în care a trimis o scrisoare către Paul Zarifopol. Scrisoarea lipsește. Șerban Cioculescu tipărește în ediția sa o scrisoare din 7 februarie 1908. Data poștei pe plic: „Berlin W., 7.2.08“. Aceasta pare a fi scrisoarea din plic. Donată de Uniunea Scriitorilor în 1961.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 90.

181

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 10 februarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 90–91.

182

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 12 februarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 92.

183

Carte poștală ilustrată: Fântâna slugilor, Mägdebrunnen din Lipsca. Trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 93.

¹ *Catrenul* este scris pe fața cărții poștale. În dreapta o inscripție arhaică în limba germană.

184

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin W., către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 16 februarie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 93–94.

185

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–30215. Carte poștală ilustrată: o reclamă pentru laptele din Alpi de la firma Nestle.

I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 19 februarie 1908.

186

M.L.R., inv. 26961/2

Carte poștală ilustrată expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 25.02.08. Achiziționată de la Maria Oprescu în 7 noiembrie 1987.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 95–96.

¹ *Teatru* de varietăți din Leipzig.

187

M.L.R., 08/1/86, inv. 3620.

Carte poștală ilustrată (color): reclamă a firmei Nestle pentru laptele din Alpi. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Data poștei: 28.02.08.

Cuvintele culese cu italice au fost subliniate de I.L. Caragiale.

188

M.L.R., 08/1/85, inv. 3619.

Carte poștală ilustrată (color): Peisaj de primăvară, cu sălcii înflorite. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol – Leipzig.

Adresa scrisă cu creionul. O tăietură din ziar lipită.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 9.

189

M.L.R., 08/1/42, inv. 3552.

Vedere din Bologna. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 29.2.08.

Pe cartea poștală este lipită o tăietură dintr-o gazetă românească. Subliniere cu creionul roșu a lui I.L. Caragiale.

190

B.A.R., S 33(25)/LV, inv. 89282. Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Berlin. Neuer Dom vom Schinkelplatz gesehen“. Donată, în 1962, de Marcel Mihalovici. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 118 (cu alt număr de inventar).

Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin, 2.3.08“. Șerban Cioculescu în volumul său din 1963 pune semnul întrebării după data de 2 martie 1908. Consultând calendarul anului 1908, miercuri era, într-adevăr, 4 martie, st.n. În consecință, datarea este sigură!

¹ Fartetul = cvartetul.

² Criticul francez *Antoin Albalat* (1856–1924). Cartea pe care o împrumutase I.L. Caragiale de la Paul Zarifopol se intitula: *L'Art d'écrire. Ouvriers et Procédés* (1896).

191

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data însemnată de Caragiale: 3 martie, 3 d.a. [1908].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 97–98.

192

M.L.R., inv. 26961/1.

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 4.3.08. Achiziție de la Maria Oprescu din 7 noiembrie 1986.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 98–99.

¹ La Cracovia se făceau rezervări de locuri la vagon-lits. I.L. Caragiale s-a alăturat Partidului Conservator Democrat al lui Take Ionescu, la sfârșitul lui ianuarie: „s-a înscris telegrafic“ („Acțiunea“, nr. 1480, 5 februarie 1908, p. 2). Acum voia să se alătore, în țară, celorlalte personalități. El va ajunge mai târziu în București prin 15–16 martie, stil nou și avea intenția să stea vreo două luni.

² Albalat, autor francez de manuale despre stil.

193

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din București, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 30 martie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 99.

194

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din București, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 4 aprilie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 99–100.

195

M.L.R., 08/1/77, inv. 3611.

Carte poștală ilustrată (color): București. Lacul Cișmigiu.
Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

I.L. Caragiale (din București) către Paul Zarifopol (Leipzig). Data
poștei: 18 apr. 908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 100.

196

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, trimisă din România,
lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 30 aprilie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 100.

197

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, expediată, din Piatra Neamț,
lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data: 1 mai 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 100.

198

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, trimisă, din Ploiești, lui Paul
Zarifopol, la Leipzig. Data: 6 mai 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 101.

199

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Pitești, către Paul
Zarifopol, la Leipzig. Data: 25 mai 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 101.

200

M.L.R., 08/1/84, inv. 3618.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Suvenir de Buzău. Palatul
Comunal. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

I.L. Caragiale din Buzău, către Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei: 31 mai 908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 101.

¹ Ștefan Zarifopol, fratele mai mare al lui Paul Zarifopol.

201

B.A.R., S 33(26)/LV, inv. 89283.

Carte poștală ilustrată (color): „O țigancă vânzătoare de flori. Foto par H. Wichmann, Galatz“, cu legenda imprimată: „Salutări din România“. I.L. Caragiale completează: „Ce zici de această frumusețe?“ Aluzie la sâni neacoperiți ai țigăncii din fotografie. Donație de la Marcel Mihalovici, în 1962. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 118–119 (cu un alt număr de inventar).

Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „București, 3 iun.08“.

202

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–30207.

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale din Sinaia lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 5 iunie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 101–102.

203

B.A.R., S 33(39)/LV, inv. 184661.

Carte poștală ilustrată (color): o fată îmbrăcată în costum național cu textul imprimat: „Salutări din România“. Achiziționată, în 1974, de la Aurelia Alexandrescu.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 102. Locul expedierii, după ștampila poștei: „Sinaia“. Data este ilizibilă, dar, după conținut, se deduce că a fost scrisă înainte de 10 iunie 1908 st.v.

¹ *Ristake* era Cristian Racovski.

204

Carte poștală ilustrată: Turmă de oi la Vârfu cu Dor. Trimisă de I.L. Caragiale, din Sinaia, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 9 iunie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 102–103.

¹ *Târgul-Vestei* = veche denumire a Târgoviștei.

205

M.L.R., 08/1/32, inv. 3581.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

Ilustrată din Turnu Severin trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Lipsca;

– data poștei: T. Severin, 15 iun. 908.

– cuprinsul: o salutațiune daco-romană...“ etc.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 103. I.L. Caragiale se afla în turneu electoral cu o echipă a Partidului Conservator-Democrat.

206

M.L.R., 08/1/53, inv. 3580.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

Ilustrată din Travemünde, trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei: 23.6.08^{ca}.

Carte poștală ilustrată (color): Travemünde. Strand m. Badeanstalt. Lipsă tăietura din ziar pe care o publică Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 103–104

207

M.L.R., 08/1/4, inv. 3578.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Imagine din Wilmersdorf (Berlin. W) – Düsseldorf Strasse, Ecke Hohenzollern Platz. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Data poștei: Berlin 26.6.08.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 104.

¹ Șerban Cioculescu, în ediția sa: „Probabil un număr din revista-pamflet, *l'Assiette au beurre* (p. 104).

208

M.L.R., 08/II/9, inv. 3584.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

– Ilustrată din Budapesta, trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

– Data poștei, Budapest, iul. 2. 908^{ca}.

Carte poștală ilustrată alb-negru: „Budapest. – Gellérthegy. – Blockberg^{ca}“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 104.

209

B.A.R., S 33(36)/LV, inv. 184658.

Carte poștală ilustrată (color): „Cârciumă la țară. Salutări din România“. Achiziționată, în 1974, de la Aurelia Alexandrescu. Locul și data expedierii: „Predeal, 4 iul.908^{ca}“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 141, datată greșit: 1909. Caragiale se afla la acea dată la Travemünde, în vacanță, deci datarea nu este cea reală.

210

M.L.R.,08/II/10, inv. 3585.

Carte poștală ilustrată (color): Budapest Központi pályaudvar. Textul scris cu creionul. Adresată lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data ștampilei poștei: „Budapest 908, iul. 7^{ca}“.

I.L. Caragiale revenea definitiv la Berlin, pentru odihnă, după un lung turneu electoral în țară cu o delegație a Partidului Conservator–Democrat al lui Take Ionescu. Acum, se rezezise doar pentru câteva zile la București, pentru niște „daraveri“.

211

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „8/VII“ [1908].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 105.

212

M.L.R., 08/II/12, inv. 3587.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

– Ilustrată trimisă, din Berlin, de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Leipzig;

– data poștei: «14.7.08, Berlin».

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Kaiser Wilhelm-Gedächtnis-Kirche. Eingang zum Zoolog. Garten. Berlin.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 105.

213

B.A.R., S 33(1)/LV, inv. 18410. Achiziționată de la Șerban Cioculescu în 1952.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 105. Locul și data expedierii după ștampila poștei: „Travemünde, 16.7.08“. Carte poștală ilustrată: „Travemünde, Strandpartie“. În volumul de *Corespondență* din 1942, la „Izvoare“, citim: „PAUL ZARIFOPOL. Corespondență în cea mai mare parte inedită. Sub titlul *Corespondența dintre I.L. Caragiale și Paul Zarifopol (1905–1912)*, în «Revista Fundațiilor Regale», II, martie, aprilie și mai 1935, apoi în tiraj deosebit, la Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1935 (85 pag. in -8),

fragmente de scrisori și câteva chiar în întregime. Scrisorile în păstrarea dnei Ștefania P. Zarifopol, care a selecționat materialul, în copiile extrase de noi, revăzându-l apoi și în corectură“ (p. 587).

214

M.L.R., 08/1/30, inv. 3566

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

Ilustrată trimisă de la Travemünde, de I.L. Caragiale, lui Paul Zarifopol, la Binz (Rügen);

– data poștei: «Berlin 21.7.08»;

– cuprinsul: la Travemünde, orchestră de trei ori pe zi, etc...“

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Kronprinzessin Cecilie mit dem Prinzen Wilhelm.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 106.

215

M.L.R., 08/1/23, inv. 3574.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

Ilustrată de la Travemünde, trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Binz (Rügen);

Data poștei: 26.7.08.

(pe ilustrată: I.L. Caragiale a colorat un steag de plajă cu roșu, galben și albastru).

Carte poștală ilustrată (color): Travemünde, Strandpartie“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 106.

216

M.L.R., 08/1/31, inv. 3567.

Carte poștală ilustrată (color): Ostseebad. Travemünde. Konzert Platz. Scrisă cu creion negru. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961.

Data poștei: Travemünde, 30.7.08.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 107.

217

M.L.R., 08/II/97, inv. 3636.

Carte poștală ilustrată (color): Lübeck. I.L. Caragiale către familiile Gherea–Zarifopol la Binz (Rügen). Șerban Cioculescu o datează bine: iulie–august 1908. Familia Caragiale pleca din stațiunea Travemünde în 14 august 1908, după cum reiese din scrisoarea 219: „Prea stimaților, peste câteva momente plecăm din Tr[avemünde]. Astă-seară, vineri, suntem la Berlin“.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 107.

218

M.L.R., 08/II/8, inv. 3583.

Carte poștală ilustrată expediată de I.L. Caragiale din Travemünde lui Paul Zarifopol, aflat în vacanță într-o insulă din Marea Nordului (Rügen), în localitatea Binz. Data poștei: Travemünde, 8.08.08. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 107–108, cu prima parte eliminată.

¹ „*Amicul*“ era dr. Alceu Urechia.

219

M.L.R., 08/II/40, inv. 3554.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Ostseebad Travemünde.

I.L. Caragiale către Paul Zarifopol. Data poștei: 14.8.08.

Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961). Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 108.

¹ Mama Alexandrinei Caragiale, soacra scriitorului.

220

M.L.R., 08/II/11, inv. 3586.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

Ilustrată de la Travemünde, trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Leipzig;

– data poștei: Berlin 19.9.08^e.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Travemünde, Strandpartie. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 109.

221

M.L.R., 08/II/46, inv. 3548.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor).

Ilustrată trimisă din Berlin, de I.L. Caragiale, lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: Berlin 28.9.08^e.

Carte poștală ilustrată (color): Prinz Wilhelm von Preussen. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 109.

222

M.L.R., inv. 27468.

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data de pe ștampila poștei: Berlin, 4.10.08. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 110.

¹ Marșul Partidului Conservator–Democrat de A. Kratokvil.

² Port în Africa de Sud.

223

B.A.R., S 33(27)/LV, inv. 89284.

Carte poștală ilustrată (color): „Kaiser – Jubiläum Huldigungs-Festzug. Wien, 12 Juni 1908. Historische Gruppe (Hofreisekutsche). [Procesiune cu prilejul sărbătoririi a 60 de ani de la încoronarea împăratului Franz Joseph]. Donată, în 1962, de Marcel Mihalovici. Publicată de Șerban Cioculescu, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 119. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W., 13.10.08.“.

¹ Isnafii = meseriașii.

² Gewandhaus, sală de concert din Leipzig.

224

B.A.R., S 33(29)/LV, inv. 89286.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Berlin. Das königl. Schloss“. Donată Academiei Române de către Marcel Mihalovici, în anul 1962. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 120–121 (cu alt număr de inventar). Locul și data expedierii: „Berlin, 21.10.08“.

¹ „Frau Direktor“ era Alexandrina Caragiale, soția scriitorului. Pentru că fusese director general al Teatrelor, Paul Zarifopol i se adresa adesea lui I.L. Caragiale cu „Herr Direktor“ sau „domnule director“, iar soția sa era, desigur, „Frau Direktor“. În replică, nenea Iancu, îl numea pe amicul său din Leipzig „Herr Doktor“, pentru că era, într-adevăr, doctor în filologie romanică, iar pe soția sa „Frau Doktor“.

² „Îndrumarea“, publicație de „literatură și știință“ (aprilie 1908–martie 1909), apărută la Iași sub conducerea lui Sebastian Moruzzi și dr. P. Zosin.

³ „Opinia“, cotidian conservator, apărut în serie nouă, la Iași, din 1 noiembrie 1906. Directori, în 1908, când ziarul este subintitulat „conservator-democrat“, erau Lazăr Antoniu și Gh. Ghibănescu.

⁴ „Ordinea“ (1907–1913), organ al Partidului Conservator-Democrat (de la 27 ianuarie 1908). Ziarul apărea la București.

225

B.A.R., S 33(28)/LV, inv. 89285.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Berlin. Alt-Berlin an der Spree“. Donată de Marcel Mihalovici în 1962. Publicată de Șerban Cioculescu, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 120. (număr de inventar diferit). Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W., 28.10.08“.

¹ Trivial = comun, obișnuit. Șerban Cioculescu îl explică prin lat. *trivium* (piață publică), dându-i sensul figurat: „public, politic“ (*op.cit.*, p. 120).

² Din calendarele anului 1908, „miercuri“ cădea în 28 octombrie, corespunzând datei de pe ștampila poștei. Șerban Cioculescu a datat cartea poștală 18 octombrie.

³ În manuscris „foarte“ este subliniat de patru ori.

⁴ Vergnügungsreise = călătorie de plăcere (germ).

226

M.L.R., 08/II/45, inv. 3549.

Carte poștală ilustrată (color): Budapest. Keleti Pályandvar – Bahnhof. Textul, scris cu creion negru. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Data poștei: 29 oct. 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 110.

227

M.L.R., 08/II/44, inv. 3550.

Carte poștală ilustrată (color): Târgoviște. Ruinele Palatului Domnesc și Turnul Chindiei.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961.

Trimisă de I.L. Caragiale din București lui Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei din București: 3 nov. 908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 111.

228

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Dienstag d. 17^{-en} XI“ [1908].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 111.

229

M.L.R., 08/II/25, inv. 3572.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material provenit de la Uniunea Scriitorilor).

– Ilustrată înfățișând pe „A.S. R. Principesa Maria“. Expediată de I.L. Caragiale din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig;

– data poștei: 18.11.08.“

Publicată în *Opere*, VIII, 1942, p. 111–112.

230

M.L.R., 08/II/29; inv. 3568.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale

(material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

Ilustrată care, deși e din *Predeal*, I.L. Caragiale o expediază de la Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig;

– data poștei: Berlin, 19.11.08.“

Carte poștală ilustrată (color): *Predeal*, Școala și Monastirea.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 112.

231

M.L.R., 08/II/124, inv. 9009.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): A.S.R. Principesa Maria. Achiziționată de la Sonia Zarifopol, fiica eseistului, în 5 septembrie 1964. Cartolină expediată din Berlin W. de I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 23.11.08.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 112–113.

232

M.L.R., 08.I./28, inv. 3569.

Nota custodelui muzeului:

„I.L. Caragiale (material preluat de la Uniunea Scriitorilor)

– Una carte poștală simplă, trimisă de I.L. Caragiale din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig;

– data poștei: «Berlin W., 30.11.08».

Două tăieturi din gazetele românești lipite pe cartea poștală și anunțând «Întrunirea conservatorilor-democrați» (1) și (2) «Convorbiri critice».

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961. Publicată în *Opere*, V, 1942, p. 113–114.

233

Carte poștală ilustrată: Schottische Landschaft. Trimisă de I.L. Caragiale, din gara Verești, lui Paul Zarifopol la Leipzig. Datată de expeditor: „vineri, 3 decembrie”. Data de pe ștampila poștei: 4 decembrie 1908.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 114. I.L. Caragiale plecase precipitat din Berlin pentru a participa la întrunirea partidului de la Botoșani (Vezi *Marea întrunire a Partidului conservator-democrat din Botoșani*, în „Acțiunea”, nr. 1716, 25 noiembrie 1908, p. 2–3).

¹ Propoziția ultimă era o ironie, fiind scrisă pe fața cărții poștale, înfățișând un „peisaj irlandez”.

234

M.L.R., 08/II/83, inv. 3617.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin. Schlossbrücke und Museum. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 1961. Data poștei: 11.12.08.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 115.

235

B.A.R., S 33(12)/LV, inv. 18411.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Berlin, Kgl. Museum und Lustgarten“. Achiziționată în 1952. În registrul inventar nu se specifică proveniența. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin, 18.12.08“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 115–116.

¹ Coana Didina era soția lui I.L. Caragiale, Alexandrina.

² Helbet! (interjecție de origine turcească) = desigur! fii fără grijă!

236

B.A.R., S 33(13)/LV, inv. 18597.

Carte poștală ilustrată (color) cu pom de Crăciun și urarea: „Fröhliche Weihnachten“. Achiziționată în 1952, ofertantul nefiind precizat în registrul de inventar. Locul și data expedierii după ștampila poștei: „Berlin, 24.12.08“.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 116. Reluată de Al. Săndulescu, după ediția din 1942, a lui Șerban Cioculescu, în vol. *Paul Zarifopol în corespondență*, București, Editura Minerva, 1987, p. 39.

¹ În ediția Șerban Cioculescu este transcris: *merge*; probabil o greșeală de tipar.

237

M.L.R., 08/1/82, inv. 3616.

Carte poștală ilustrată (color): Un peisaj de iarnă; 2 copii cu un sac cu daruri (mere) și urarea „Frohe Weihnacht“. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1908.

I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: 25.12.08.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 116.

238

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25137.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Budapesta, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 3 ianuarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 117.

239

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25134.

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 7 ianuarie 1909. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 117.

¹ Gamber era un librar din Paris, „de origine dacoromână“, care procura cărți pentru Paul Zarifopol și I.L. Caragiale.

240

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25140.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 13 ianuarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 117–118.

241

B.A.R., S 33(15)/LV, inv. 19166.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Akademische Hochschule für die bildende Künste. Akademische Hochschule für Musik. Charlottenburg“. Achiziționată, în 1952, dintr-un fond C. Dobrogeanu-Gherea.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 118. Locul și data expedierii de pe ștampila poștei: „Berlin W., 19.1.09“.

¹ Duiliu Zamfirescu (1858–1922), scriitorul.

242

M.L.R., 08/II/174, inv. 12381.

I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, la Leipzig. Scrisă cu cerneală violet. Data emitentului: 8/21/1/1909. Achiziție de la Sonia Zarifopol din 11 iulie 1967. Scrisoare publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 118–119.

243

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 24 ianuarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 120.

¹ Moment important în geneza nuvelei *Kir Ianulea* (v. *Opere*, I, 2000, p. 501–530; 1645–1647).

² Horia Petra-Petrescu.

³ Florica Muzicescu.

244

Carte poștală a lui I.L. Caragiale din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 28 ianuarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 120–121.

245

M.L.R., 08/1/88, inv. 3623.

Carte poștală ilustrată (color): Portretul împăratului Franz Joseph I, cu ocazia jubileului a 60 de ani de domnie. I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol la Leipzig. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Inclusă în *Opere*, VII, 1942, p. 119.

246

M.L.R., 08/1/154, inv. 10 961.

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale prietenului său Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei: 2.2.09. Scrisul cu cerneală violetă. Ofertă de la Sonia Zarifopol (22 mai 1966).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 121–122.

247

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–30268.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 4 februarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 121–122.

¹ Constantin Dimitrescu-Iași (1849–1923), filosof, sociolog și pedagog.

248

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 8 februarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 182.

¹ Alexandru Dobrogeanu-Gherea (1877–1937), inginer și publicist, fiu al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea.

249

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 februarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 123.

250

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 123.

¹ Jac Negruțiganul = Iacob Negruzzi (1842–1932).

² Vasile Alecsandri.

251

M.L.R., 08/II/148, inv. 10951.

Carte poștală ilustrată (color): Berlin. Friedrich-Strasse, Ecke Leipziger Strasse. Data poștei: 22.2.09.

Achiziție de la Sonia Zarifopol din 22 mai 1966.

252

Carte poștală a lui I.L. Caragiale din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 24 februarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 124.

253

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 27 februarie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 125.

254

M.L.R., 08/II/24, inv. 3573.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin, Hochbahn – Hallesches Tor. Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Data poștei: Berlin W., 1.3.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 125–126.

¹ Într-o carte poștală din 4 martie 1909, Paul Zarifopol scria: „Săru' mâna și bogdaproste pentru *Apus de soare* – nu mai puțin pentru admirabila schiță impresionistă a marelui nostru poet Vlahuță (șiret e, aoleu!)“ (*Paul Zarifopol în corespondență*, ed. cit., p. 47). Al. Vlahuță, *Apus de soare*, în „Universul“, XXVI, 17 februarie 1909.

255

M.L.R., 08/II/122, inv. 9007.

Carte poștală ilustrată (color): Berlin Bahnhof Friedrichstrasse. Achiziționată de la Sonia Zarifopol în 5 septembrie 1964. Cartolina este expedită din Wilmersdorf bei Berlin, de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: 2.3.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 126–127.

256

M.L.R., 08/II/121, inv. 9006.

Carte poștală ilustrată (color): Berlin. Hochbahn – Hallesches Tor. Achiziționată de la Sonia Zarifopol în 5 septembrie 1964. I.L. Caragiale trimite cartolina din Berlin W., în 3.3.09 (data poștei), lui Paul Zarifopol la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 127.

257

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrise), inv. 36023.

Intrare R.M.F. 464/1995: ofertă Anticariatul 16.

Scrisoare, cu cerneală violetă, a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol la Leipzig.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 127–128. Datată de editor: [între 3 și 7 martie 1909]. Un adaos final al lui Caragiale a fost eliminat.

¹ Publicat în „Universul“, XXVII, nr. 45, 16 februarie 1909, p.1 (v. *Opere*, III, 2001, p. 926–930, 1198).

² *Conferență. Dare de seamă*, în „Universul“, XXVII, nr. 49, 20 febr. 1909, p.1. (v. *Opere*, I, 2000, p. 619–625, 1664–1665).

³ *Poeme în proză*, în „Universul“, XXVII, nr. 56, 27 februarie 1909, p. 1 (v. *Opere*, I, 2000, p. 1335–1340, 1803).

⁴ *Florea-Voevod*, în „Universul“, XXVII, nr. 63, 6 martie 1909, p.1 (în *Schițe nouă*, cu titlul *Mamă...*); *Ion*, în „Universul“, XXVII, nr. 66, 9 martie 1909, p.1 (v. *Opere*, I, 2000, p. 531–536, 1647; p. 626–631, 1665).

⁵ *Poveste*, publicată postum de Luca I. Caragiale în volumul *Abu-Hassan*, 1915, p. 61 și următoarele (v. *Opere*, I, 2000, p. 1439–1460, 1813–1814).

258

M.L.R., 08/II/147, inv. 10950.

Carte poștală ilustrată (color): General Washington Headquarters.

Trimisă lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei: Berlin W., 7.3.09.

Achiziție de la Sonia Zarifopol din 22 mai 1966. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 128–129.

259

M.L.R., 08/II/115, inv. 7777.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin. Hochbahnhof Bülowstrasse. Achiziționată de la Sonia Zarifopol în 24 octombrie 1963.

Data poștei: 13.3.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 129–130.

¹ Articolul *Apus de soare. Câteva note* va apărea în două foiletoane în „Universul“, XXVII, nr. 70, 13 martie 1909, p.1 și nr. 71, 14 martie 1909, p. 1 (v. *Opere*, II, 2000, p. 922–930, 1226–1227).

² *Queu-queu* pentru *Coco* era filosoful C. Dimitrescu-Iași (v. articolul *Din ale zilei*, în „Opinia“, 24 februarie 1909).

260

M.L.R., 08/II/146, inv.10949.

Carte poștală ilustrată (color): Imagine cu câteva case în peisaj german. I.L. Caragiale trimite cartolina lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 18.3.09, Berlin W. Achiziție de la Sonia Zarifopol, în 22 mai 1966.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 130.

¹ Koki și Sonia, copiii lui Paul Zarifopol.

² Articol despre *Apus de soare* de Barbu Delavrancea (v. nota la scrisoarea 259).

261

M.L.R., 08/II/145, inv. 10948.

Carte poștală ilustrată (color): Mare în furtună cu far. I.L. Caragiale trimite o ilustrată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data

poștei: Berlin W., 21.3.09. Achiziție de la Sonia Zarifopol în 22 mai 1966.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 130.

¹ Primul articol din seria *Literatura și politica. Corespondență* a apărut în „Universul“, XXVII, nr. 73, 16 martie 1909, p. 1 (v. *Opere*, III, 2000, p. 931–935, 1199).

262

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 27 martie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 125.

263

M.L.R., 08/II/62, inv. 9010.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol. Redactată cu cerneală violet. Cineva a însemnat cu creionul negru, o dată: „martie–aprilie 1909“. Șerban Cioculescu o datează „martie 1909“. Din conținutul scrisorii reiese că data ar fi: „aprilie 1909“. Oferta Soniei Zarifopol din 5 septembrie 1964.

La Muzeul Literaturii Române se păstrează doar o filă. Cea de-a doua filă cu poezia *Duettino veneziano* lipsește. Șerban Cioculescu o reproduce în ediția sa.

Publicată, cu o eliminare din textul din scrisorii (referința la Iodoform) în *Opere*, VII, 1942, p. 131–134.

264

B.A.R., S 33(40)/LV, inv. 184662.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Berlin, Brandenburger Tor. Achiziționată de la Aurelia Alexandrescu, în 1974. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 134. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W., 5.4.09“.

¹ Elena Cuza (1825–1909), soția domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Elena Doamna murise la 2 aprilie 1909.

265

Carte poștală ilustrată expedită de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 8 aprilie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 135.

266

M.L.R., 08/II/132, inv. 9404.

Carte poștală ilustrată (sepia): Berlin, Hochbahn-Hallesches Tor. I.L. Caragiale expediază din Berlin W. o ilustrată lui Paul Zarifopol, aflat la Leipzig. Data poștei: 19.4.09.

Donată de Sonia Zarifopol în 12 decembrie 1965.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 135–136.

267

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35968.

Intrare 1994/1091. Ofertant Anticariatul nr.1.

Carte poștală ilustrată (color): Port național român.

I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei din Berlin: 24.4.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 136.

268

M.L.R., 08/II/167, inv. 13011.

Carte poștală ilustrată (color): Fröhliche Ostern. Data poștei: Berlin W., 24.4.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 136.

269

M.L.R., 08/II/136, inv. 9908.

Carte poștală ilustrată: peisaj de vară cu pădure și izvor. I.L. Caragiale trimite o cartolină prietenului său Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei: Berlin W., 1 mai 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 137.

270

M.L.R., 08/II/41, inv. 3553.

Carte poștală ilustrată (color) cu o compoziție de la o petrecere populară. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

I.L. Caragiale se plânge de vreme rea și de comandă o vizită proiectată a familiei Zarifopol.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 137–138.

¹ Margareta Cernovodeanu, fiica generalului.

271

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „22 apr./5 mai, miercuri seara“ [1909].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 138.

272

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Budapesta, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 8 mai 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 138–139.

273

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 23 mai 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 139.

274

B.A.R., S 33(30)/LV, inv. 89287. Carte poștală ilustrată (color): „Berlin. National-Galerie“. Donată de Marcel Mihalovici în 1962.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Scrisori și acte*, 1963, p. 121–122 (cu număr de inventar diferit). Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Wilmersdorf bei Berlin, 25.05.09“.

¹ Zaif = slăbit (origine turcească).

² Sanatogen, medicament fortifiant.

275

B.A.R., S33(16)/LV, inv. 18598.

Carte poștală ilustrată (color), cu semnătura „Max Aurél, Paris, 1908“, reprezentând o uriașă pălărie de damă. Cartolina a fost achiziționată în 1952, ofertantul nefiind specificat în registrul inventar.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 139–140. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin, 30.5.09“. Adresată: „Herrn Doktor Paul Zarifopol, Leipzig, Fichtestr. 13 Hpt.“

¹ Năjit = inflamație a urechii (slav).

² Pașuș = pașaport (magh.)

³ Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux (1688–1763), scriitor francez, autor de comedii și romane de succes în epoca sa.

276

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25138.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, expedită din Hamburg, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 3 iunie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 140.

277

M.L.R., 08/II/168, inv. 13012. Carte poștală ilustrată (color): O pălărie la modă în 1909.

Data poștei: Berlin W., 18.6.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 140.

278

M.L.R., 08/II/26, inv. 3571.

Carte poștală ilustrată (color): Wien, Franzensring și Deutscher Eisenbahn–Speisewagen. Donație de la Uniunea Scriitorilor (1961).

Dată de I.L. Caragiale: Berlin, joi, 11/24 juni 909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 141.

279

Biblioteca Națională, Colecții speciale, inv. 35961.

Carte poștală ilustrată (color): Ostseebad Travemünde. Strandleben, trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol și familiei, la Leipzig. Achiziționată de la Anticariat 1. Intrare nr. 1091/1994.

Data poștei din Travemünde: 27.6.09. Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 141.

280

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25156.

Carte poștală ilustrată, trimisă de I.L. Caragiale, din Travemünde, lui Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 6 iulie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 142.

281

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35969.

Intrare: 1091/1994: ofertă Anticariatul nr. 1.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Travemünder Hafen.

I.L. Caragiale trimite cartolina lui Paul Zarifopol la Sinaia. Data poștei din Travemünde: 15.7.09 și din Sinaia: 17 iul. 909.

Publicată în *Opere*, VII, p. 142.

282

M.L.R., 08//169, inv. 13.013.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Travemünde. Priwall Mole. Data poștei din Travemünde: 17.7.09. Data poștei din Sinaia: 19 iul. 909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 143.

283

Carte poștală ilustrată: Imagine cu corăbii pe Marea Baltică. Trimisă de I.L. Caragiale, din Ostseebad Travemünde, către Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 28 iulie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 143–144.

284

M.L.R., 08/1117, inv. 9002.

Carte poștală ilustrată (color): Deutsche Kriegsflagge. Trimisă de I.L. Caragiale din Travemünde, lui Paul Zarifopol, la Sinaia. Data poștei Germane: 31.7.09. Ștampila poștei din Sinaia: 3 august 1909, st. vechi. Achiziție de la Sonia Zarifopol în 5 septembrie 1964.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 114.

285

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 3 octombrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 114.

286

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 12 octombrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 145.

287

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, aflat în România, la Ploiești. Data: 16 octombrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 145–146.

¹ Titlul noului roman al lui D. Zamfirescu era *Îndreptări*, București, Editura Alcalay, 1908.

² „Tinerica“ era o argentiniancă, de care se îndrăgostise în timpul unui turneu de conferințe în Argentina.

³ Personaj din *La Rôtisserie de la Reine Pédauque* de Anatole France.

288

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Ploiești. Datată de expeditor: „10/23 oct., sâmbătă“ [1909].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 146.

289

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Mitwoch, 3 noiembrie, amiazi“ [1909].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 147.

290

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 3 noiembrie 1909, „miercuri seară“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 147.

291

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35962.

Intrare 1091/1994. Oferta Anticariatul 1.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin. Kaiser Wilhelm-Strasse. Cartolina este trimisă de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei din Berlin: 5.11.09. Publicată în *Opere*, VII,

Adresată: Herrn Doktor

Paul Zarifopol

Leipzig

Fichtestr. 13

¹ Corecturi la *Kir Ianulea* pentru „Viața românească“ și la *Calul dracului* pentru „Lupta“.

292

Scrisoare expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 6 noiembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 148–149.

293

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35963.

I.L. Caragiale trimite lui Paul Zarifopol, la Leipzig, o carte poștală simplă cu o tăietură din ziarul „Universul“ privitoare la situația lui „Ristache“ Racovski. Data poștei din Berlin: 6.11.09. Intrată în 1994/1091: ofertă Anticariatul 1 (250 000 lei).

Epistola este publicată de Nicolae Scurtu, în articolul *Câteva știri noi despre I.L. Caragiale*, apărut în „Jurnalul literar“, nr. 23, 1990, p. 2. Scrisoarea lui I.L. Caragiale provine din arhiva personală a Soniei Zarifopol, după cum mărturisește Nicolae Scurtu: „Am cunoscut aici, în Capitală, cu prilejul unor cercetări de istorie literară, pe Sonia Zarifopol (1904–1981), fiica eseistului și criticului literar Paul Zarifopol. Era o intelectuală distinsă, receptivă și îndatoritoare. [...] De nenumărate ori, mi-a dăruit cărți, reviste, manuscrise, iconografie, scrisori și autografe ale scriitorilor“.

¹ Decupajul din „Universul“, pe care I.L. Caragiale l-a trimis lui Paul Zarifopol face parte din articolul pe două coloane, *Afacerea Rakovski. Deciziunile comitetelor centrale – Ce spune d. N.D. Cocea – O anchetă medicală. – La judecătorul de instrucție* – apărut în „Universul“, XXVII, nr. 291, 23 octombrie 1909, p. 4. Am colaționat textul cu ziarul, corectând tacit câteva greșeli strecurate la transcriere.

294

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35970.

Intrare: 1091/1994; ofertă Anticariatul nr. 1.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin Potsdamer Brücke.

I.L. Caragiale trimite cartolina lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei din Berlin: 9.11.09.

Scrisoare datată de emitent: Marti, XI 9/27 X.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 149.

Adresată: Herrn Doktor

Paul Zarifopol

Leipzig

Fichtestrasse 13.

295

M.L.R., 08/II/170, inv. 13014.

Carte poștală ilustrată (sepia): Berlin. Friedrichstrasse, Ecke Leipziger Strasse. I.L. Caragiale scrie din Berlin W. lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 150.

Autorul misivei este A.D. Xenopol, iar poeta Riria (1862–1951) era soția lui.

296

M.L.R. 08/II/118, inv. 9003.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin. Reichstagsgebäude u. Siegessäule. Expediată de I.L. Caragiale, din Berlin W., către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Data poștei: 10 noiembrie 1909.

Achiziție de la Sonia Zarifopol în 5 septembrie 1964.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 150.

297

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 11 noiembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 151.

298

Carte poștală ilustrată: Gimnaziul Roman-Vodă. Trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 noiembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 151.

299

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 22 noiembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 152.

300

B.A.R., S 33(31)/LV, inv. 89288.

Carte poștală scrisă cu creionul dăruită Academiei Române de compozitorul Marcel Mihalovici, în 1962.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 122 (cu numărul de inventar diferit). Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W., 30.11.09“.

¹ Lafuri (origine turcă) = palavre, taclale, taifas.

301

M.L.R., 08/II/171, inv. 13015.

Carte poștală ilustrată (color): O pălărie la modă 1909. I.L. Caragiale din Berlin către Paul Zarifopol, Leipzig. Data poștei: 3.12.09.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 152. Lipsă finalul.

302

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35971.

Intrare 1091/1994: ofertă Anticariatul nr. 1.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Berlin. Platz am Zeughaus. I.L. Caragiale către Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei din Berlin W.: 8.12.09.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 153.
Editorul nu pune data între paranteze drepte, creând confuzia că I.L. Caragiale și-ar fi datat astfel cartolina. Situația este aproape generală în volumul din 1942.

303

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 11 decembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 153.

304

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Sâmbătă, 11/XII“ [1909].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 153.

305

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35972.
Intrare 1091/1994: ofertă Anticariatul nr. 1.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Sächs. Sweiz. Wurzelweg.
Aufstieg zum Winterberg von Schmilka. Rauschenstein.

I.L. Caragiale către Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei din Berlin W.: 15.12.09.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 154.

¹ Dramă în patru acte de Barbu Delavrancea, tipărită la București în 1910.

² În „Viața românească“, nr. 11, noiembrie 1909, p. 209–232, apăruse *Kir Ianulea*, D.D. Pătrășcanu îl felicitase pentru publicarea nuvelei (cf. scrisoarea de răspuns a lui I.L. Caragiale din 16/29 decembrie 1909).

306

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25132.

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin, ca un P.S. la misiva expediată în aceeași zi lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 15 decembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 155.

307

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–17302.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 decembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 155.

¹ Ludwig van Beethoven.

308

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 22 decembrie 1909.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 155.

309

M.L.R., 08/II/98, inv. 3637.

Carte poștală, trimisă de I.L. Caragiale din Kecskemet (Ungaria) lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 909 dec. 26.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (5 ianuarie 1961).

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 156.

310

M.L.R., 08/II/159, inv. 12378.

I.L. Caragiale expediază, din Berlin, o felicitare lui Paul Zarifopol, la Leipzig, cu textul imprimat Glückliches Neujahr. Data poștei: 3.1.10.

Publicată, cu eliminare de text, în *Opere*, VII, 1942, p. 156.

311

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35964.

Intrată în 1994/1091: ofertă Anticariatul nr. 1.

I.L. Caragiale trimite o felicitare de Anul Nou: Herzlichen Glückwunsch zum Neuen Jahre.

Data poștei din Berlin: 5.1.10.

Adresată:

Herrn Doktor
Paul Zarifopol
Leipzig
Fichtr. 13

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 156–156.

¹ Antîbur era G. Ibrăileanu care atacase pe C. Dobrogeanu-Gherea în ziarul „Viitorul“ (Vezi și scrisoarea **310**, din 3 ianuarie 1910).

312

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 8 ianuarie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 157.

313

M.L.R., 08/II/137, inv. 9909.

Carte poștală ilustrată (color), cu textul imprimat: Glückliches Neujahr. Un desen cu barză și un prunc. I.L. Caragiale expediază ilustrata dlui și dnei Zarifopol la Leipzig. Data poștei din Berlin: 12.1.10.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 157.

314

M.L.R. 08/II/138, inv. 9910.

Carte poștală ilustrată (color), cu textul imprimat: Glückliches Neujahr. Un purcel îmbrăcat în vagmistru cântând la trombon. I.L. Caragiale trimite cartolina prietenului său din Leipzig, Paul Zarifopol. Data poștei din Berlin: 23.1.10.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 158. Paul Zarifopol îi comunica, în 17/20 ianuarie 1910 o „veste artistică“ și îi trimitea și un extras din „Leipziger Neueste Nachrichten“ despre o simfonie necunoscută de Beethoven (v. *Paul Zarifopol în corespondență*. Ediție îngrijită de Al. Săndulescu și Radu Săndulescu. Editura Minerva, București, 1987, p. 61–62).

315

M.L.R. 08/II/155, inv. 12 374.

Carte poștală ilustrată (color): Lichtenhainer Wasserfall. Sächsis. Schweiz. I.L. Caragiale trimite, din Berlin, o ilustrată la Leipzig, lui Paul Zarifopol. Data poștei: 2.2.10.

¹ Al. Vlahuță publica o recenzie în „Universul“ din 19 ianuarie 1910 despre *Eroii* de Carlyle, în traducerea lui Const. Antoniaade. Taietura din ziar trimisă lipsește.

316

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 4 februarie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 159.

¹ Joseph Haydn.

317

Telegramă transmisă de I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 6 februarie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 81.

318

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 11 februarie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 160.

319

B.A.R., 33(41)/LV, inv. 184663.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): „Das Bismarck-Denkmal Hamburg“. Achiziționată, în 1974, de la Aurelia Alexandrescu.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 160. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Berlin W., 12.2.10“.

1 Transatlantic francez, eșuat la 9 februarie 1910.

320

M.L.R., 08/II/144, inv. 9918.

Carte poștală simplă expediată de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: 23.2.10, Berlin W.

Achiziție de la Sonia Zarifopol din 6 iulie 1965.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 161.

¹ Cometa Halley.

² Invocare a versului eminescian. „Taifasul... călugăresc“ din propoziția următoare poate sugera și o amintire de la mânăstirea Agapia, din casa lui Al. Vlahuță: „În pridvorul larg cu geamlâc și cerdac ce domină unica așezare veghează aceeași lampă cu abajur verde de pe vremuri deasupra mesei pe care așteaptă călimara poetului. O fi acea călimară ce l-a necăjit pe Caragiale într-o noapte de insomnie, când muza se supărase pe el, deși gazda – îi oferise pentru lucru chiar «masa de brad» a lui Eminescu pe care o obținuse de la Slavici. Din nebăgare de seamă, dramaturgul varsă cerneală pe lemnul mesei. Enervat, scrise alături: «Toate mesele necurate trebuie să lase pete – I.L. CARAGIALE».

Cum Vlahuță povestea musafirilor întâmplarea, fiecare și-a scris părerea direct pe lemnul mesei. Astfel cităm: «Petele de cerneală pe

masa unui scriitor sunt ca picăturile de sânge pe arena unei lupte. – OCTAVIAN GOGA.» «O pată nu-i un lucru tocmai mare/ Când te numești maestrul Caragiale./ Și soarele le are pe-ale sale/ Cu toate astea tot rămâne soare. ST. O. IOSIF». «Pe o masă pătată se poate iscăli oricine – AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI». «O pată! S-a găsit o pată/ Unui maestru nepătat./ O pată! strigă revoltată/ Și toți s-o vadă au alergat./ Domol, domol, iubiiții mei,/ Nu vă grăbiți la răfuieți,/ Căci e o pată de cerneală/ Pe masa lui de tei – JEAN BART». Astfel, marinarul-scriitor a fost primul care a observat că vestita masă de brad de fapt era... de tei“. (Aurel Leon, *Casa „Vlahuța“ de la Agapia*, în „Magazin“, X, nr. 470, 8 octombrie 1966, p. 1.)

³ Mihail Dragomirescu.

321

M.L.R., 08/II/160, inv. 12379.

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Schöneberg, bei Berlin, către Paul Zarifopol la Leipzig.

Data poștei: 28.2.10.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 161–162.

322

B.A.R., 33(17)/LV, inv. 18598 bis. Scrisoarea recomandată de la I.L. Caragiale (Schöneberg bei Berlin, Innsbruckerstr.) către Paul Zarifopol (Leipzig, Fichtestr. 13). Achiziționată în 1952. Ofertantul nu este menționat în registrul inventar. Data vizibilă pe ștampila poștei din Leipzig: „3.3.10“).

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 162.

¹ Șabas (din idiș) = zi de sărbătoare la evrei (sabat).

² George Coșbuc, *Ziarul unui pierde-vară*. Versuri de ~, București, Editura Librăriei Socec & Co, Societate Anonimă. (Biblioteca românească enciclopedică „Socec“, nr. 58–60).

³ Recenzia, semnată I.N. (I. Nădejde, care publica și cu pseudonimul *Verax*, chiar în „Viața românească“), la cartea lui Karl Kautsky, *Der Ursprung des Christentums. Eine historische Untersuchung*,

Stuttgart, 1908, Verlag von I.H.W. Dietz Nachf. XVI, 508 pg. în „Viața românească“, anul IV, nr. 11, noiembrie 1909, p. 313–316.

Cel de-al doilea articol care îl putea interesa pe Paul Zarifopol era continuarea criticii lui A. Philippide pe marginea cărții lui G. Weigand, *Praktische Grammatik der rumänischen Sprache*, Leipzig, 1903, sub titlul *Un specialist român la Lipsca* (*Ibidem*, p. 188–207). Menționăm că în același număr era publicată și povestirea lui I.L. Caragiale, *Kir Ianulea* (p. 208–232).

323

B.A.R., 33(32)/LV, inv. 89289.

Carte poștală donată în 1962 de Marcel Mihalovici. Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 122–123, sub un alt număr de inventar. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Schöneberg bei Berlin, 3.3.10.“.

¹ „Cronica“ – după Șerban Cioculescu – ar fi *Un incident de senzație*, apărută în „Universul“ din 12 martie 1910, sau *Sfânta Geneveva*, publicată în același ziar din 15 februarie 1910.

324

M.L.R. 08/II/139, inv. 9911. Carte poștală ilustrată (alb-negru): Budapest. Restaurant. I.L. Caragiale transmite, din Budapesta, o ilustrată către Paul Zarifopol, aflat la Leipzig. Data poștei: „9 10 MAR 5“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 162.

325

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Budapesta, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 14 martie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 163.

326

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale din Budapesta către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 15 martie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 163.

327

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 martie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 163.

328

M.L.R., 08/1143, inv. 9915.

Carte poștală ilustrată (color): Iași.Liceul. Pe fața cartolinei scris de I.L. Caragiale: „Ara! coane!“ (La Iași, Paul Zarifopol își făcuse studiile liceale.)

Achiziție de la Sonia Zarifopol în 6 iulie 1965.

Data poștei: Schöneberg bei Berlin, 23.3.10.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 203.

¹ *Pioasa solemnitate pentru Dr. Lueger* – la București, 7 martie, în „Universul“, 9 martie 1910. Karl Lueger (1844–1910), om politic austriac, susținător al cauzei românilor în Parlamentul de la Viena.

329

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 29 martie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 204.

¹ Știrea despre evenimentele tragice din Ungaria le aflase I.L. Caragiale din ziarele românești. Articolul *Groaznica nenorocire din Ökörto* („Universul“, 18 martie 1910).

330

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Wilmersdorf bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Mittwoch d. 17/30.III.1910“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 164.

331

B.A.R., 33(33)/LV, inv. 89 290.

Carte poștală donată de compozitorul Marcel Mihalovici, în 1962. Publicată de Șerban Cioculescu, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 123–124. Datată de emitent: „1 April 910“.

¹ C. Dobrogeanu-Gherea sosise la Leipzig împreună cu soția.

² Săli de concert în Leipzig.

³ Interpreți cunoscuți publicului german.

332

M.L.R., 08/II/140, inv. 9912.

Carte poștală ilustrată (color): Fröhliche Ostern! Un desen cu doi copii și puișori. I.L. Caragiale expediază cartolina lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data poștei: „Schöneberg bei Berlin, 7.4.10“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 164–165.

333

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 19 aprilie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 165.

334

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–33274.

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 24 aprilie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 165–166.

¹ Șerban Cioculescu a identificat autorul acestei scrieri: Paul Arène.

335

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 26 aprilie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 166.

336

M.L.R. 08/II/158, inv. 12377.

Carte poștală ilustrată (color): Fröhliche Ostern. Fără ștampila poștei. F. dată. Se pare că e vorba de sărbătoarea Paștelui din anul 1910, aprilie.

337

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Lipsca. Data: 13 mai 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 167.

338

M.L.R., 08/II/161, inv. 12382.

Carte poștală ilustrată (color): Sinaia, Mănăstirea. I.L. Caragiale, aflat în România, îi scrie lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei din Sinaia: 21 mai 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 167.

339

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 167–168.

¹ Invocare a versului eminescian: „Cu perdelele lăsate, șed la masa mea de brad“.

340

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 27 mai 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 168.

341

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 31 mai 1910. Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 168–169.

¹ *Paul Bujor* (1862–1952), biolog și scriitor.

342

Carte poștală ilustrată a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 8 iunie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 169.

343

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale din Friedrichroda către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 13 iunie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 169.

344

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin Eisenach Bahnpost, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 14 iunie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 170.

¹ În alte scrisori, credea că Leipzig seamănă cu orașul Ploiești, iar Dresda cu Brașovul.

345

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 26 iunie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 170.

346

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–25133.

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale, din Thale, cu ocazia unei excursii făcute, împreună cu fiul său Luki, prin regiunea Harz, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 2 iulie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 171.

347

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 5 iulie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 171.

348

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol la Leipzig, cu urări de Sf. Petre și Pavel. Data: 10 iulie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 171.

¹ Paulucă (Paul) Zarifopol (1905–1983), fiul cel mic al eseistului.

349

M.L.R., 08/II/89, inv. 3624.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (1961).

Carte poștală ilustrată (color): Görlitz. Landeskronen. Expediată de I.L. Caragiale din Weinbriesnitz, către Paul Zarifopol, la Sinaia.

Data poștei: 15.7.10.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 171.

350

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, aflat la Travemünde/Strand-Hotel, adresată lui Paul Zarifopol la Sinaia. Data: 25 iulie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 172.

351

M.L.R., 08/II/162, inv. 12383.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Ostseebad. Travemünde. I.L. Caragiale scria din Travemünde lui Paul Zarifopol la Sinaia. Data poștei din Travemünde: 25.7.10. Data poștei din Sinaia: 28 iul.910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 172, cu eliminare de text.

352

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 422 ms.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Travemünde, către Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 3 august 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 173–174.

353

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–33272.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Travemünde, către Paul Zarifopol, la Sinaia. Datată de expeditor: „Miercuri, 28 iul./10 aug. 910“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 174.

354

B.A.R., 33(34)/LV, inv. 89291.

Carte poștală ilustrată: „Tambach i.Thür. Wald (451 m.ü.d.M). Hauptstrasse mit Gasthaus z. Bären“. Donată Academiei Române, în 1962, de Marcel Mihalovici.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Scrisori și acte*, 1963, p. 124–125), (cu număr de inventar diferit). La note, se comentează: „Caragiale nu vorbea și nu scria nemțește. A compus cartea poștală cu ajutorul soției lui ca o politețe față de corespondentul său, care vorbea și scria curent în limba germană“ (p. 125). Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Tambach, 21.8.10“.

355

M.L.R., 08/II/142, inv. 9914.

Carte poștală ilustrată (color): Gruss aus Leipzig. Bayrischer Bahnhof. În această gară, sosea, de obicei Caragiale de la Berlin. I.L. Caragiale îi trimite ilustrata, din Leipzig, prietenului său Paul Zarifopol, aflat la Sinaia. Data poștei germane: 23.8.10. Scrisă cu creionul chimic.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 174.

356

M.L.R., 08/II/157, inv. 12376.

Achiziție de la Sonia Zarifopol din 26 septembrie 1967.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Hamburg. Expediată lui Paul Zarifopol. Data poștei: 30.3.10. I.L. Caragiale datează cartolina: „Bad-Elsterl (Vogtland). Marți, 23 august“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 175.

357

Carte poștală adresată de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol. Data incertă: august-septembrie 1910.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 125.

¹ Autorul lucrării *Știință și credință* este dr. Constantin Thiron (1853–1920), filosof, profesor la Facultatea de Medicină a Universității din Iași.

358

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 421.

Scrisoare recomandată a lui I.L. Caragiale adresată lui Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 1 septembrie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 175–177.

¹ C. Dobrogeanu-Gherea, *Studiu critic asupra materialismului în România*, în „Facla“, 24, 14 august 1910 și urm. Identificare Șerban Cioculescu.

² I. Suchianu.

359

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 8 septembrie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 178.

1 Paraxin = curios (n. grec).

360

M.L.R., 08/II/107, inv. 3650.

Donație de la Uniunea Scriitorilor în anul 1961.

Carte poștală ilustrată (color): Ostseebad Travemünde. Expediată de I.L.C. din Schöneberg bei Berlin, în 12 septembrie 1910 (data poștei), către Paul Zarifopol, aflat la Sinaia.

Publicată în *Opere*, V, 1972, p. 178.

¹ *Fulga sau ideal și real*, roman de Grigore H. Granda, apărut la Turnu Severin în 1872.

361

M.L.R., 08/II/163, inv. 12384.

Carte poștală ilustrată (color): Tabarz. I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, aflat la Sinaia. Scrisoare datată de I.L. Caragiale: „Marți, 7/20.IX“. Data poștei din Schöneberg bei Berlin: 20.9.10. Data poștei din Sinaia: 22 sept. 910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 179.

362

Carte poștală adresată de I.L. Caragiale lui Paul Zarifopol, la Sinaia; Șerban Cioculescu o datează aproximativ în septembrie–octombrie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 179–180.

363

Carte poștală expedită de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Sinaia. Data: 9 octombrie 1910.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 180.

364

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Cârligi (Gara Galbeni). Datată de expeditor: „Dienstag d. 12/25.910“ [octombrie].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 180–181.

365

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol aflat la Cârligi, județul Roman, la moșia părinților săi. Cea mai apropiată gară era „Galbeni“, unde îi este adresată cartolina.

Data poștei germane: 27.12.10. Cartea poștală se află în colecția Eugen Simion.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 181.

366

M.L.R., 08/II/176, inv. 12380.

O carte de vizită cu un text pe verso, scris cu creionul. Adresa de pe cartea de vizită: I.L. Caragiale Schöneberg – Berlin Innsbruckerstr. Ultima locuință a lui Caragiale (din 1910).

Anunță că trece pe la Vlahuță trei-patru zile.

367

B.A.R., 33(18)/LV, inv. 19167.

Achiziționată în 1952, cu un fond C. Dobrogeanu-Gherea.

Carte poștală ilustrată (alb-negru): imagine cu copii și urarea „Herzlichen Glückwünsch zum Jabreswechsel!“.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 181–182. Locul și data expedierii, după ștampila poștei: „Schöneberg bei Berlin, 28.12.10“. La Ploiești: „31 dec. 10“.

368

M.L.R., 08/1/93, inv. 3628.

Carte poștală ilustrată (color) cu urări de Paști. Text imprimat: „Herzliche Ostergrüsse“. Cartolina a fost donată Muzeului Literaturii Române de către Uniunea Scriitorilor din România, în anul 1961.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 182–183.

369

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „7/V/911“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 183.

370

M.L.R., 08/1/104, inv. 3647.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Carte poștală ilustrată (color): Fröhliche Ostern! Data poștei: Schöneberg bei Berlin, 8.5.11. Scrisoare datată de I.L. Caragiale: „Marti, 8/V[1911]“.

Publicată în *Opere*, VII, 1972, p. 184

¹ Medic la Tulcea, refugiat din Rusia, cumnatul lui Vladimir Korolenko (1853–1921), scriitor rus.

371

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Duminică, 1/14.V.“ [1911].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 184.

372

M.L.R., 08/II/92, inv. 3627.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Carte poștală ilustrată (color): Arad. Biserica (catedrala) ortodoxă din Arad. Data poștei: Schöneberg bei Berlin, 16.5.11.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 185.

373

M.L.R., 08/II/105, inv. 3648.

Donată de Uniunea Scriitorilor din România în 5 ianuarie 1961.

Carte poștală ilustrată (color): Fröhliche Ostern. O imagine cu pușori și lamuri de primăvară. I.L. Caragiale expediază, din Schöneberg bei Berlin, în 21 mai 1911 (data poștei), lui Paul Zarifopol, la Leipzig, o tăietură din ziar cu o știre despre Racovski, care e încadrată într-un chenar trasat de autor cu creionul roșu.

Nepublicată.

374

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 21 mai 1911.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 111.

375

M.L.R., 08/II/110, inv. 3654.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Carte poștală ilustrată (color): Lübeck. Marienkirche mit Marktbrünnen. Expediată de I.L. Caragiale din Charlottenburg, la data de 7 iunie 1911, către Paul Zarifopol, Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, p. 185.

376

B.A.R., 33(19)/LV, inv. 18599.

Carte poștală „expresă“ achiziționată de B.A.R. în 1952. Ofertantul nu e menționat în registrul inventar.

Publicată de Șerban Cioculescu, în *Opere*, VII, 1942, p. 186. Adresată: „Herrn Doktor Paul Zarifopol, Leipzig, Fichtestrasse 13.

¹ *Dr. Alexandru Vaida-Voievod* (1872–1950), om politic, fruntaș al Partidului Național Român din Transilvania, apoi al Partidului Național-Țărănesc, pe care îl părăsește în 1935, Frontul Românesc. Prim-ministru al României în 1919–1920, 1932–1933.

377

Telegrama lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 17 iunie 1911.

Publicat în *Opere*, VII, 1942, p. 186.

378

M.L.R., 08/II/95, inv. 3630.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (5 ianuarie 1961).

Carte poștală ilustrată (alb-negru): Ostseebad Travemünde. Data poștei: Schöneberg bei Berlin, 19.7.11.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 187.

379

B.A.R., 33(20)/LV, inv. 18600.

Scrisoare achiziționată în 1952. Datată de emitent: „Sâmbătă 9/22/VII/911“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 187–188.

380

M.L.R., 08/II/1, inv. 3577.

Donată de Uniunea Scriitorilor la 5 ianuarie 1961.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. S-a păstrat și plicul. Data poștei: 22.7.11.

381

M.L.R., 08/113, inv. 3592.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Carte poștală ilustrată trimisă de I.L. Caragiale, din Travemünde, lui Paul Zarifopol, la Sinaia. Data poștei: Travemünde, 11.8.11.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 188.

382

M.L.R., 08/190, inv. 3625.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Carte poștală ilustrată (color): Budapest–Ország–Parlament. Expediată de I.L. Caragiale din Budapesta către Paul Zarifopol, aflat la Sinaia.

Data poștei: 911 Aug. 26.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 188–189.

383

Carte poștală expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Sâmbătă, 11 nov./29 oct. 911⁶”.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 189.

384

Carte poștală-felicitare cu ocazia Anului Nou, 1912, transmisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Sinaia.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 189.

¹ Cuvintele în italice au fost subliniate de I.L. Caragiale.

385

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 9 februarie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 190.

¹ *Horia Petra-Petrescu*, în 1911, și-a substituit teza de doctorat despre viața și opera lui I.L. Caragiale.

386

Telegramă publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 378.

Mulțumiri pentru felicitările primite cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani.

387

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–30216.

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data însemnată de expeditor: „Vineri seara, 10/23 febr. 1912“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 191.

388

M.L.R., 08/II/108, inv. 3651.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din România (1961).

Carte poștală ilustrată (alb-negru), expedită de I.L. Caragiale din Schöneberg bei Berlin, la 14/27 februarie 1912, lui Paul Zarifopol la Leipzig, care avea acum altă adresă: „31 Kaiserin Victoria Augusta Str. 31“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 192.

389

M.L.R., 08/II/100, inv. 3643.

Donație de la Uniunea Scriitorilor din 5 ianuarie 1961.

Carte poștală trimisă lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data poștei: Schöneberg bei Berlin, 4.3.12.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 192.

390

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64-30217

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Marți, 21 febr./ 5 martie 1912“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 193.

391

Telegramă transmisă de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, familiei Zarifopol, la Leipzig. Data: 21.3.1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 193.

392

Biblioteca Națională, Colecții speciale (manuscrite), inv. 35976.

Intrare 1091/1994: ofertă Anticariatul nr.1.

Scrisoare recomandată a lui I.L. Caragiale către Herrn Doktor Paul Zarifopol, *Leipzig*, Kaiserin Augusta Victoria Str. 31. Datată: „Duminică, 11/24/III“. S-a păstrat plicul. Data poștei din Wilmersdorf bei Berlin: 24.3.12.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 193–194.

393

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Luni, 12/25.III“ [1912].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 194.

¹ Psihologul era C. Rădulescu-Motru, care scotea „Noua revistă română“ încă din 1901.

394

Carte poștală adresată de I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datarea expeditorului: „Miercuri, 27/III“ [1912].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 194–195.

395

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, trimisă lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 30 martie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 195.

¹ De fapt, în 1888 s-a încheiat guvernarea de 12 ani a liberalilor, sub conducerea lui I.C. Brătianu.

396

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Schöneberg bei Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 31 martie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 196.

397

Carte poștală-felicitare a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 10 aprilie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 196.

398

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin-Schöneberg, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de emitent: „Joi, 29 martie / 11 aprilie 1912“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 197.

399

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin-Schöneberg, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 12 aprilie 1912.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 197–198.

400

Carte poștală cu un text dictat de I.L. Caragiale lui Luki, pentru a fi transmis lui Paul Zarifopol la Leipzig. Data: 14 aprilie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 198.

401

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin–Schöneberg, către Paul Zarifopol, Leipzig. Datată de expeditor: „Joi, 5/18 aprilie 1912“.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 198–199.

402

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–30210.

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 14/27 aprilie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 199.

403

B.A.R., inv. 89307.

Carte poștală, semnată de I.L. Caragiale, A. Vlahuță și C. Dobrogeanu-Gherea, trimisă, din Ploiești, familiei P. Zarifopol, la Leipzig. Data: aprilie 1912.

Publicată în *Scrisori și acte*, p. 127.

404

Scrisoare a lui I.L. Caragiale, din Berlin–Schöneberg, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 3 iunie 1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 200.

405

Carte poștală a lui I.L. Caragiale, din Berlin–Schöneberg, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Datarea expeditorului: „Dienstag d. 11/VI“ [1912].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 201.

406

Carte poștală trimisă de I.L. Caragiale, din Berlin–Schöneberg, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Datată de expeditor: „Miercuri, 12/VI“ [1912].

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 201.

407

Telegramă expediată de I.L. Caragiale, din Berlin, lui Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 14.6.1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 201.

408

Telegramă a lui I.L. Caragiale din Berlin, către Paul Zarifopol, la Leipzig. Data: 14.6.1912.

Publicată în *Opere*, VII, 1912, p. 202.

409

M.L.R., 08/II/60, inv. 10 944.

Scrisoare achiziționată de la Sonia Zarifopol la 2 iunie 1966.

I.L. Caragiale către P. Zarifopol – o pagină scrisă cu cerneală violetă, iscălită: I.L. Caragiale (poet național). Fără dată.

Publicată de Șerban Cioculescu în *Opere*, VII, 1942, p. 205, însoțită de notă: „Tăietură din ziar. Foița ziarului «Tribuna» – *Impresiile unui spectator*. De Corneliu Moldovanu. – *O mare artistă japoneză*. Cu sublinieri de Caragiale“.

410

Scrisoare a lui I.L. Caragiale adresată lui Paul Zarifopol. Fără dată.
Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 205–206.

411

Epistolă nedată a lui I.L. Caragiale trimisă „cetățeanului“ Paul Zarifopol din Leipzig.

Publicată, împreună cu versurile intitulate *Tricolorul* (o șarjă satirică), în *Opere*, VII, 1942, p. 206–208 (v. și *Opere*, II, 2000, p. 1074–1075, 1263–1264).

412

Scrisoare, nedată, a lui I.L. Caragiale către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 208–209.

413

Carte poștală, nedată a lui I.L. Caragiale, adresată lui Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 209.

414

Muzeul „I.L. Caragiale“, Ploiești, inv. 64–33273.

Carte poștală, fără dată, expediată de I.L. Caragiale, din Kiel-Lübeck, către Paul Zarifopol, la Leipzig.

Publicată în *Opere*, VII, 1942, p. 209.

Către FAMILIILE ZLATKO ȘI DUȚESCU-DUȚU

Muzeul Teatrului Național din București.

Carte poștală ilustrată (color): Bad Schandau, Säch. Sweiz.

Pe cartolină sunt semnați: Jean (cum era numit I.L. Caragiale în familie și Luchi, fiul mai mic al scriitorului, Luca I. Caragiale (1893–1921).

Adresată familiilor Zlatko și Duțescu-Duțu. Tița (1860–1944), cumnata sa era căsătorită cu I. Zlatko.

Publicată în *Scrisori și acte*, 1963, p. 111.

Jubileu amicilor fagare.

Vi multumesc foarte pentru călătoria d'ale
scrisoare și fiindcă văd dragoste din parte și în
întrănirea și în frimă și pe vremea chipul meu,
regându-se și nu mi-l arunci în foc?

Spune-i lui C. Mille, că, de câte ori primă. și
d'acel, nu uit să zic din toată inimă, că un re-
integral în futa abonaților fagare: Săgarate,
de frățete! și de unde să se sporească și să-i
învețe că!

Polonatul meu de Părești e gata. Așteptăm ca
numărul promis de la Administrația noastră.
te îl mai îngrijește, ca să se prefacă în hârtie.

ca să poată mai sălta și să se pregătească în fute
lunii. În privința asta, sunt mai mult înțama,
deci călă oporțiune, al cărora fite-ant. Deci
n'au avut noroc să fie dețel de frumose, înca
și sărute curate și dichide - să n'ajungă de
ocara dușmanilor.

Fie totuși sănătate și veselie!

Odringere de mână de la
Indatoratul d'ale prieten

Sălașul Căldușoara
Directorului și Companiei
"David"

Caragiale

30 Sept. 1909 -

33279

CUPRINSUL

CORRESPONDENȚĂ

Către Redacția ziarelor „Adevărul” și „Dimineața”	1
Către Solomon Ancel	3
Către I. Anestin	4
Către Ion C. Bacalbașa	5
Către Scipione I. Bădescu	7
Către Andrei Bârseanu	9
Către D. Birăuțiu	10
Către Nicolae Bogdan	13
Către Constantin Botez	14
Către Benno Brănișteanu	15
Către I. Al. Brătescu-Voinești	16
Către Iancu Brezeanu	17
Către Iuliu Brezoianu	18
Către Paul Bujor	19
Către I. Burbea	20
Către Alexandrina I.L. Caragiale	22
Către Mateiu I. Caragiale	26
Către Nicolae N. Caragiale	27
Către A. Catopol	28
Către Eduard Caudella	29

Către Președintele Cercului literar „Ovidiu“	30
Către Cercul Studentesc Iași	31
Către Panait Cerna	32
Către Roman R. Ciorogaru	34
Către Maria Ciucurescu	35
Către Al. Ciura	36
Către Sterie Ciurcu	38
Către Un Comitet de doamne din Iași	39
Către Comitetul Societății Funcționarilor Publici din Galați	40
Către Președintele Comitetului Teatral din Craiova	41
Către Președintele și membrii Comitetului teatral din Iași ..	42
Către Ana Conta-Kernbach	44
Către Ion Corbu	45
Către Alexandru Davila	48
Către Ilie Dăianu	51
Către Barbu Delavrancea	54
Către Cella Delavrancea	62
Către Anghel Demetrescu	64
Către Dumitru G. Dimitriu	66
Către Directorul General al Teatrelor	70
Către Direcția Școlii primare nr. 1 din Ploiești	72
Către Alexandru Dobrogeanu-Gherea	74
Către C. Dobrogeanu-Gherea	75
Către Aurel C. Domșa	98
Către Elena I.N. Dona	99
Către Mihail Dragomirescu	100
Către Gr. Duca	151
Către N. Dumitrescu-Câmpina	153
Către Dr. I. Duscian	157
Către Ionel Duțescu-Duțu	165

Către Jenica T. Duțescu-Duțu	168
Către Teodor Duțescu-Duțu	169
Către un redactor al ziarului „Epoca“	173
Către Redacția ziarului „Era nouă“, Iași	174
Către Redacția ziarului „Evenimentul“	175
Către Emil D. Fagure	176
Către G. Filip	181
Către Nicolae Filipescu	186
Către Directorul revistei „Flacăra“	188
Către Edgard Flavian	189
Către Ioan Th. Florescu	191
Către Emil Gârleanu	192
Către Șt. Georgescu-Sergent	201
Către Ion Ghica	202
Către Scarlat I. Ghica	204
Către Octavian Goga	207
Către Vasile Goldiș	211
Către Petre Grădișteanu	220
Către G. Grideanu	221
Către Gh.N. Grigorescu	222
Către Domnișoarele Grigoriu–Iași	223
Către C. Grințescu	225
Către Dimitrie Gusti	226
Către I. Hanganu	228
Către Familia Herșcovici	229
Către Doamnele Eugenia U. Hodoș, Alexandrina N. Hodoș, Eugenia T. Duțescu–Duțu	230
Către Nerva Hodoș	231
Către Dragomir Hurmuzescu	234
Către Dr. Cornel D. Iancu	236
Către G. Ibrăileanu	237

Către Constantin Ionescu	245
Către Dimitrie D. Ionescu	247
Către Take Ionescu	248
Către Prof. Th. I. Ionescu	250
Către Un intelectual din Galați	251
Către Emil Isac	252
Către Ioan Urban Jarnik	255
Către Herbert Kanner	256
Către Dr. I. Kiriac	257
Către Robert Kraus	258
Către Jacques L. Kremnitzer	259
Către Const. Lecca	260
Către N. Leon	261
Către Redacția ziarului „Liberalul“	262
Către Benedetto de Luca	270
Către Vasile Lohan	271
Către Redacția ziarului „Lupta“	272
Către Doamna Lupu Kostaki	273
Către Alex. Macedonski	274
Către Anna Maiorescu	275
Către Titu Maiorescu	276
Către Doamna Mancaș	280
Către Dr. Alex. S. Marcovici	281
Către Ștefan Mareș	282
Către Barbu Marian	283
Către V. Mestugean	284
Către Theodor Mihaly	286
Către Constantin Mille	287
Către Margareta Miller-Verghi	288
Către Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor	289
Către Nicolae P. Missir „Studiosus“	309

Către Petre Th. Missir	311
Către Mittag	362
Către George Moroianu	363
Către Carol Müller	366
Către Iacob C. Negruzzi	368
Către Const. I Nottara	373
Către A.G. Olteanu	375
Către Dimitrie Onciul	376
Către Redacția ziarului „Opinia“	378
Către Ioan C. Panțu	387
Către Gheorghe Panu	390
Către Ion Parhon	391
Către Petre P. Pașcanu	392
Către D.D. Pătrășcanu	393
Către Horia Petra-Petrescu	394
Către Nicolae Petra-Petrescu	407
Către N. Petrașcu	412
Către Constantin Petrescu	413
Către P. Petrone	414
Către Alexandru I. Philippide	415
Către N.V. Piperescu	416
Către Un tânăr poet	418
Către Ștefan Pop	420
Către Andrei Popovici	421
Către Aurel C. Popovici	422
Către Prefectura Neamțul	425
Către Primarul orașului Iași	426
Către Prim-Procurorul Tribunalului de Ilfov	428
Către Ion Procopiu	432
Către Tache Protopopescu	433
Către Sextil Pușcariu	434

Către Atanasie Ranetti	435
Către Nicolae P. Rașcanu	436
Către Tudor Rădulescu	437
Către C. Rădulescu-Motru	438
Către Aristizza Romanescu	445
Către Eleonora Ronetti-Roman	446
Către Jean Ronetti-Roman	447
Către Dimitrie Scurei	449
Către Un publicist de la „Seara“	450
Către Constantin Sfetea	451
Către Ioan Slavici	455
Către Societatea Academică „România Jună“ din Viena	456
Către Societatea Dramatică Craiova	458
Către Președintele Societății de Economie a Funcționarilor R.M.S.	459
Către Societatea pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina	460
Către Societatea „Petru Maior“	461
Către Societatea Studenților Români „Patria“	462
Către Președintele Societății „Tinerimea Română“	463
Către Societatea Studențească „Uniunea“	464
Către Artur Stavri	465
Către C. Stăncescu	467
Către Constantin Stere	469
Către Dr. Adolphe Stern	470
Către A. Steuerman-Rodion	472
Către Frații Șaraga	488
Către I. D. Ștefănescu	492
Către George Tașcă	494
Către Teodor (?)	495
Către Ion Teodorescu	496

Către Al. Tzigara-Samurcaș	497
Către Ziarul „Universul“	498
Către Alceu Urechia	499
Către V. A. Urechia	558
Către Vasilică A. Urechia	560
Către Lea Vermont	562
Către Al. Vlahuță	563
Către Anișoara Vlahuță	573
Către N. Volenti	574
Către Eduard Wachmann	576
Către Paul Zarifopol	577
Către Familiile Zlatko și Duțescu-Duțu	850
NOTE ȘI COMENTARII	851